

A.9093

II 85.858

V

ISTORIA ROMÂNILORŪ

CURSŪ FĂCUTŪ LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI,

DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

D. PROFESORŪ V. A. URECHIĂ

V. A. Urechia

Istoria Românilor

1792-1800

II

MEMBRU ACADEMIEI ROMÂNE, PREȘEDINTE SECȚIUNEI ISTORICE, MEMBRU CORESPONDINTE ALŪ ACADEMIEI SPANIOLE, ALŪ INSTITUTULUI ETNOGRAFICŪ DIN PARIS, ȘI ALŪ ALTORŪ DIVERSE SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE LITERARE ȘI ISTORICE, MEMBRU FUNDATORŪ ALŪ ATENEULUI ROMÂNŪ, ETC.

PUBLICATŪ

SUB DIRECTIUNEA PROFESORELUI,

DE

COMITETULŪ DE STUDENȚI AI FACULTĂȚII DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1774-1800

TOMULŪ V. (ALŪ III^{lea} ALŪ SERIEI 1786-1800)

CU DIVERSE ILUSTRATIUNI

DEDICATŪ SOCIETĂȚII UNIVERSITARE „UNIREA“

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

111, BULEVARDUL ELISABETA, 111

1893

Prețul în librărie 12 lei

În abonament 10 lei.

ISTORIA ROMÂNILORŪ

SERIA 1786-1800

TOMULŪ III ALŪ SERIEI 1786—1800

(ALŪ Vlea ALŪ SERIILORŪ 1774—1800)

ISTORIA ROMÂNILORŪ

CURSŪ FĂCUTŪ LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI,

DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

D. PROFESORŪ V. A. URECHIA

MEMBRU ACADEMIEI ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE ALŪ ACADEMIEI SPANIOLE, ALŪ
INSTITUTULŪ ETNOGRAFICŪ DIN PARIS, ȘI ALŪ ALTORŪ DIVERSE SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE
LITERARE ȘI ISTORICE, MEMBRU FUNDATORŪ ALŪ ATENEULŪ ROMÂNU, ETC.

PUBLICATŪ

SUB DIRECȚIUNEA PROFESORELUI,

DE

COMITETULŪ DE STUDENȚI AI FACULTĂȚII DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1786-1800

TOMULŪ III ALŪ SERIEI 1786—1800

(ALŪ V^o ALŪ SERIILORŪ 1774—1800)

CU DIVERSE ILUSTRĂȚIUNI.

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

111, BULEVARDUL ELISABETA, 111
1893

C. 2940.

VOLUME APARUTE

Seria 1774—1786 . Tomul I

» » » . Tomul II

Seria 1786—1800 . Tomul I (al III^{lea} din seria 1774—1800)

Seria » » . Tomul II (al IV^{lea} » » » »)

Seria » » . Tomul III (de față, în curs de publicațiune,
care va fi al V^{lea} începând de la
1774).

PREFAȚA

Cunoscința Istoriei națiunii Române din secolii anteriori secolului al XVIII^{lea}, este desigur de dorită, nu numai pentru a mulțami simpla curiositatea celor moderni, ci pentru că ea este singură proprie, făcându-ne tabelul vitejiilor neîntrecute și înțelepciunii directivei politice a străbunilor noștri, să ne însuflețească și pe noi la fapte mari, și să ne fie de sfat bun, de povățuire în conducerea intereselor politice ale țilei.

Dar decât importantă este istoria secolilor trecuți (și importanța acésta n'am așteptat noi bătrânii să ne-o semnaleze cei mai tineri, cu nemeritate imputări, ca mai deunăzi la ocaziunea comunicării unei descoperiri a vre-unui documentu ori inscripțiune de o însemnătate mai multă sau mai puțin apreciabilă¹⁾, totuși suntem convingși, că nu este lucrare mai urgentă pentru națiunea română decât studiul evoluțiunii sale interne, aceea de care este legată lucrarea evolutivă a țilelor de față. Acésta am mai spus-o în fruntea anteriorilor volume; acésta o repețim și la începutul acestuia.

Facem acésta lucrare, cum s'a vădută, nu mai mult cu singurul sprijin al colecțiunii Hurmuzachi, a lui Dionisie eclesiarculu, ori al publicațiunilor didactice existente, séu cu Șincai, Engel, Zinkeisen... ci pe temei de a vr'o mie de documente inedite, fie din colecțiunea mea proprie, fie din aceea mereu îmbogățindu-se a Academiei noastre, fie din condicele domnesc ale timpului, rămase *terrae incognitae* până la publicațiunea mea de documente școlare din Buletinul Instrucțiunii publice de la 1864.²

V. A. URECHIĂ.

1. Unu colegu imputa istoricilor români, în sinul Academiei, că nu se ocupă de istoria vechiă a Românilor, ci numai de Fanarioți..... În anunțulu care a deschis subscripțiunea la publicarea cursulu meu de istorie a Românilor, am vestit, că treptat, în serii, va apare istoria Românilor, descindându până la secolulu alu 14-lea. Aștepte-se dar această publicare și să-și reserve ori-cine grăbita critică pentru atunci. Dacă am început publicațiunea noastră cu secolulu alu 18-lea, este pentru că cetind tôte, dar tôte cărțile noastre de istorie, le-am aflat pline de erezii, și în cea mai deplină ignoranță de evoluțiunea noastră socială și culturală din secolulu care este imediat legat de timpii noștri.

2. Unica publicațiune mai vechiă, care a avut în vedere o condică domnescă multu două din archiva statulu, a fostu acea a repositulu Teulescu. În publicațiunile diverse din nainte de 1891 nici o pomenire de asemenea condică domnescă.

ISTORIA ROMÂNILORŪ

I

Alexandru Moruzi după diverși autori. Stremutarea lui la Muntenia.

Despre domnia lui Alexandru Moruz, în 1793, în Muntenia, regretatul profesor A. Laurian, în *Istoria Românilor*, (8° București 1873) țice numai atât:

« Poarta spre a stôrce bani de la Români, în contra tractatelor încheiate, strămută, cu finitulă acestui an, pe Mihailă Șuțu în Moldavia și pe Alexandru Moruz în România. Pe când curgea revoluționea francesă în tótă terôrea ei, principatele Române stôrse și flaccite prin lungele resbele, și prin aviditatea Turcilor pe care nu-î mai putea sătura cu bani, era în pace și se ocupa cu vindecarea plăgilor celor înfipte în anii trecuți. În anul R. 2548 (Chr. 1795) se depuse Mihailă Șuțu din Moldavia, și în locul lui se numi Alesandru Ioanne Calimach, érá în a R. 2549 (Chr. 1796) se depuse Alexandru Moruz în România, și în locul lui se trimise Alexandru Ipsilante. »

Aaronă Floriană se exprimă în termenî bunî despre Alexandru Moruz, Domnă la Muntenia. Acestă istorică califică pe Alexandru Moruz de Domnă « bună, blândă și învățată, » și țice că : « a venită în țera Românescă cu scopă de a o reforma. » ¹

Despre domnia lui Alexandru Moruz, D-lă profesoră Xenopolă ne spune, că dragomanulă Gheorghie Moruz, fratele lui Alexandru Moruz, isbuti, prin stăruințele sale la Pôrta, să schimbe pe Alexandru Moruz de la Domnia Moldaviei la acea a Munteniei.

1. Aaronă Floriană, Manuală de istoria principatului României. București 1839 p. 168.

Apoi D-lu Xenopolu mai spune, ca Alexandru Moruz « vine in Bucuresti, in Iunie 1793, sease luni dupa ce in Paris se petrecuse drama sangerosa a decapitarii lui Ludovicu al XVI si schimbarea de lucruri in Franta, ce trebuia sa aiba asupra teriloru romane urmasi asa de fusteste. »

Ne mai spune autorulu « *Istoriei Romniloru* », tiparita la Iasi, ca sub Moruz continua boala ciumei, de care murira dece mii in Bucuresti si trei mii in Craiova ; ca mai napadiru si locuste, dupa ce tara era bantuita de seceta ; ca Moruz facu spital pentru ciumati si ca din nenorocirile terii storcea bani, negutatorindu grau lu si porumbul si precupeindu-le ; dupa aceea Moruz a mai impusu unu imprumutu silit monasturilor ; el facu o fabrica de hartie la Afumati, pe care apoi o da in sarcina Mitropoliei, indatorindu sa-i plateasca o suma mai mare decat u il costase. Ast-felu fiindu el u forte maestru a stringe bani, s'a dus, dupa trei ani de domnie, inapoi la Constantinople, incarcatu cu o nesfarsita avutie storsa din lacrimile si din sangele poporulu. »

La atata marginescu istoricii nostri istoria domniei lui Alexandru Moruz si pentru a constitui acesta istorie se servu de *Dionisie Eclesiarcul*.

In desertu am resfoi operele didactice, de o importanta mai mica, impuse prin scolele nostre secundare, caci prin multe din ele nu am afla decat numele acestui Domnitoru, ba inca se pote intampla sa nu gasimu nici numele.

Lucrarea nostra va servi, speramu, pentru implinirea lacunelor din cartile didactice si pentru indreptarea erorilor din publicatiunile istorice de pana astazi. Mai pre susu de tote insa, lucrarea nostra are de scop sa ne arate mersulu inainte, ori cat de anevoios, dar nu mai putinu realu al natiunii romane si treptata ei pregatire pentru marile evenimente de renascere din secolul al XIX-lea.

*

Mutarea lui Alexandru Moruz de la tronul Moldovei la acelu al terii romanesce a fost explicata in diverse moduri de istoricii nostri. Aaronu Florianu¹ atribue acesta schimbare la motivulu ca : « Porta sototindu prin darurile ce-i venea de la schimbarea cea rapede a prinților, sa se despagubesca de ertarea tributulu pe doi ani, a scosu pe Mihaiu (Suțu) din scaun, si pentru ca sa nu sa faca strigare ca l'a scosu fara vina, impotriva tratatelor, l'a oranduit in Moldova. »

In acestasu sensu se exprima si Laurianu, dicend : « Porta spre a

1. Manualu de istoria Principatulu României, Bucuresti, 1839 pag. 168.

storce bani de la Români, în contra tractatelor încheiate, strămută cu finitul acestui an (1795¹) pe Mihailă Suțu și pe Alexandru Moruz în România.»²

Bătrânul Drăghici nu aduce nici o explicație pentru această schimbare, ci numai cât o înregistrează, precum tot asemenea o înregistrează, fără comentariu, și *Chronica* greacă publicată la călcăiul Istoriei Mitropoliei din Iași,³ cronică ce cuprinde anii de la 1768—1812.

D-lă Xenopolă dice, că această strămutare de domnie s'a făcut în interesul propriu al Moruzeștilor și că numai în aparență s'a dat motivul de interesul Turciei, care fiind pe atunci gata a declara din nou războiul Rusiei, avea trebuință de un domn mai bătrân și mai experimentat în espusa Moldovă.

Acăsta versiune e întemeiată pe o corespondență adresată Ministrului afacerilor străine din Paris de către *Constantin*, un grec care aspira să represinte republica francesă în orient.

Acăstă corespondență din 20 Februarie 1793 st. n. spune într'adevăr că :

(Vol. 184, D. 137).

Paris, le 20 Fév. 1793. L'an 2 de la Rép. Française.

« Le Grand Seigneur vient de conférer le gouvernement de la Principauté de la Moldavie au Prince Michel Soutzo, qui a été jusqu'à présent Hospodar de la Valachie. Cette dernière province est confiée au jeune Hospodar Mourousi qui, depuis la paix de Sistow, par considération pour les services de son père, avait été revêtu de la Principauté de la Moldavie.

Michel Soutzo est chargé de mettre l'extrême frontière en état de défense, de presser les fortifications des places situées sur le Danube, telles que Ismaïl, Tulcia et Kilia, d'établir des magasins considérables le long du Niester et du Pruth, de surveiller la construction d'un pont de communication qu'on se propose d'établir à Issacia ; en un mot, de faire toutes les dispositions d'une campagne qui devient tres-probable. Les Turcs, alarmés de l'extension formidable des armées russes dans la Pologne et n'ignorant pas les embarras des Puissances coalisées, paraissent décidés à hasarder une nouvelle guerre, dont ils se promettent beaucoup de succès.

1. Istoria Românilor : 1873 pag. 559.

2. D-lă Xenopolă pune data de 1793, dară vom vedea, din documentele noastre inedite, cine era mai aproape de adevăr.

3. De D. Erbicenu. f° 1888 pag. 501.

Quand je recevrai des détails plus amples de Jassi, j'aurai l'honneur d'en faire part au citoyen Ministre des Affaires Etrangères.

J'ai l'honneur d'être votre très-obéissant serviteur.

Constantin. ¹

Familia Moruzi era influentă în România cu mulți ani înainte de ce Alexandru Moruz s'ajungă Domnului ei. Așa vedurăm această familie dobândind, încă sub Alexandru Ipsilante, ca proprietate privată orașul Ploesci, cel fundat de Mihai-Vitezul. Această situație a familiei Moruzi negreșit deveni și mai importantă, prin faptul că bérânul Constantin Moruzi, ca dragoman al Porței la congresul de la Siștovă, legase importante relațiuni cu diplomații austriaci.

Acestor relațiuni datorî Constantin Moruz trimiterea în Moldova ca Domn, a fiului său Alexandru.

În adevăr numirea lui Alexandru Moruzi la tronul Moldovei, în urma păcei de la Iași cu Rușii, era un mic eșec al politicei rusești. Am aretat aiurea măsurile violente luate de Alexandru Moruzi în contra acelora din prelații bisericei Moldovene, cari erau instrumente bine cunoscute rusești.

Eată explicațiunea noastră asupra strămutării lui Alexandru Moruzi din Moldova în Muntenia. Austria, cu totă pacea semnată la Șiștovă, târăgia să restituie Porței mult doritul de ea Hotin. La finea anului 1792 într'o depeșă, cu data de 3 Decembrie st. n. observă Knobelsdorf, însărcinatul din partea Austriei cu negociațiunile pentru Hotin, că : « Spiritele sunt foarte agitate contra Austriei. „*Je désire me tromper, mais je crains que, si Chotin n'est pas rendu, on n'en vienne à des extrémités fâcheuses.*» ²

În prevederea războiului cu Austria, din cauza Hotinului, nu mai era posibil Alexandru Moruzi ca Domn al Moldovei, căci Moruzescii erau greu bănuși ca partizani ai Austriei, după pacea de la Șiștovă. Mutarea lui cel puțin în Muntenia, departe de Hotin, era hotărîtă și pôte nu reu vedută nici de Muscali.

În acest sens avea dreptate grecul Constantin, când scria Ministrului din afară francez, că Mihail Suțu fusese strămutat în Moldova pentru a pregăti noul război cu Austria.

Cătră această considerare politică, negreșit se adaugă și intrigele Moruzescilor din Constantinopole. Vizirul, cum ne spune Atanasie Comnen Ipsilanti, la indemnul lui Reis Ketab Feisulah Efendi, merse

1. Hurmuzache volum II. suplem. I. 1885 pag. 85.

2. Geschichte der Europäischen Staaten, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, von Johann Wilhelm Zinkeisen, Gotha 1859 T. 6 pag. 856.

la Sultanulŭ și-î propuse strămutarea lui Alexandru Moruzi în Muntenia. Fie că și Sultanulŭ avu parte din câștigulŭ vizirului, fie că i se explică considerațiunea politică mai sus adusă, Sultanulŭ primi propunerea, de și, prin femeile Haremului sĕu (cumpĕrate aceste de Zarafulŭ Petrache), era îndemnatŭ să redea tronulŭ Munteniei lui Alexandru Ipsilanti și nu aștepta decăt ca vizirulŭ să-î propună asemenea numire. Sultanulŭ nu se împotrivi, iar Haremulŭ își rĕsbună după câte-va ȝile în contra lui Reis-Eftendi, căci fu surghiunitŭ la insula Cos.¹

II

Căimăcămie la Bucuresci. Sosirea lui A. Moruzi. Pregătiri de primire.

Alexandru Moruz nu sosese imediatŭ la Bucuresci. În condica domnescă a lui Mihailŭ Suțu, aflămŭ acte din primele ȝile ale lui Ianuarie 1793, din care constatăm, că Mihailŭ Suțu nu mai domnesce în Muntenia.

Codex XX de la Arh. Statului nu merge cu hrisóvele și pitacele domnesci de cât până la Septembrie 1792.

Codicele cu numerile XXI și XXII sunt și ele pe 1792. Acesta din urmă (XXII) coprinde 348 acte și celŭ din urmă pórtă data de 1792, Octombrie în 4 ȝile (fóia 348). La fila 238—241 suntŭ însă trecute patru acte din 1793, Ianuarie 14—25, cari arĕtă că, la acĕstă dată era țĕra administrată de o căimăcămie.

Până la sosirea noului Domnŭ în Bucuresci, țĕra ę administrată în adevĕrŭ de o Căimăcămie, în care aflămŭ pe Mitropolitulŭ Filaretŭ, pe marele Banŭ Neculai Brăncovĕnu, Visterniculŭ Enache Văcăresculŭ. Constantinŭ Caragea pórtă demnitatea de hatmanŭ. Dintre boerii lui Mihailŭ Suțu mai rĕmânŭ câți-va în Divan.²

Nu este exactŭ, că Alexandru Moruzi n'a venitŭ la Bucuresci de cât în Iunie 1793, cum ȝicŭ unii din istoricii noștri; căci avemŭ documente semnate de elŭ, din reședința Bucurescilorŭ, de la luna Martie.

În cursulŭ lunilorŭ Ianuarie și Februarie, Căimăcămia pregătesce Capitala pentru primirea lui Alexandru Moruzi. Epitropia obștĕscă, compusă de Clucerii Costachi și Dumitru³ și de Dumitru Varlamŭ,

1. Pag. 636 a opului lui Atanasie Comnen Ipsilanti, tipăritŭ la Constantinopole. *Εκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δεδὲκα βιβλίων Η' Θ' καὶ Ι' ἦτα τὰ μετὰ τὴν ἀλώσιν...* (1453—1789).

2. Veȝi cod. XXII, fila 90.

3. Credŭ că este autorulŭ Istoriei evenimentelorŭ de la 1769 la 1775. Veȝi memoriulŭ meŭ la Academie.

ceru, în 14 Ianuarie, 1793, ordinu de la *Căimăcamie* către *vechili* Spătăriei și Agiei (Domnul încă nu numise pe titularii acestor posturi), ca să zapciască pe cei cari au prăvălii în cele patru poduri principale ale Capitalei, să curețe norocele „cari acoperă aceste poduri de o palmă.“¹

1. Iată acestu act:

Către Dumnéloru cinstiți Boeri Căimăcamii scaunulu Terei Romănesci, de la noi cei mai josu numiți Epitropi ai Obștiei.

A n a f o r a

Înștiințămă Dumnévóstră pentru patru poduri mari din Bucuresci, că după ce să află la astă próstă stare, zacă și nămolite pe désupra cu tină de câte o palmă și mai bine, mai alesu părțile de prin mahalale, de sub ocolul Spătărescú, pentru care ne rugămă Dumnévóstré să bine-voiți a fi cinstita porunca Dumnévóstré cătră Dumnélui *Vechilulú Spătăriei și cătră Dumnélui Vechilulú Agiei*, ca să rânduescă Zapcii Dumnéloru într'adinsu pentru căți se află cu șederea pe marginea podurilor, ca să rănescă tina și să o ridice de pe poduri pentru ca să nu găsescă pricină că este astă-đi înghețu, mâne séu poimâne póte o fi moină, și se póte răni, ci Dumnéloru să nu conteneze a face prin Zapcii đisulú mumbașirlăcú; de aceea însciințămă Dumnévóstré. 1793, Ianuariú 14.

Costache Clucerú. Dimitrie Clucerú. Dumitru Varlaam.

Noi Caimacamii Terei Romănesci

Poruncesce Divanulú Dumitéle frate biv vel Vist. Filipescule, Epistatule, alú Spătăriei, Dumitéle biv vel Căminariú Raletú, Epistatulú Agiei, să orânduți Dumnévóstré Zapcii mai întâiú să facă sciutú la toți de obște, ce se vorú fi aflând cu șederea pe marginile podurilor, făcendu-le mumbașirlăculú celú cuviinciosú, ca fiesce-carele să-și rănescă tina înaintea ținutulu séu, să o stringă grămadă la o parte pălcuri, pălcuri, și Zapcii să o pue să o încarce cu care ce vinú la tîrgú și să o scótă afară din orașú la câmpú, afară însă din carele ce descarcă podine Domnesci, cari aducú în Bucuresci, pentru care este poruncă dată a nu se supera; însă să dați Dumnévóstră strașnică poruncă rânduiților Dumnévóstră, să se ferescă de zulumuri atátú la punerea rănitulu, câtú și la scosul tinei, infricșându-í cu pedepsă; însă fiind-că Polcovnicia podulu a eșitú de sub zaptul Agiei și este legată la Epitropie, poruncesce Divanulú și Dumnévóstré Boerilorú Epitropi, ca să orânduți și Polcovnicú de podú, să dea mână de ajutorú, cu ómení din destulú, atátú pentru rănitulú podurilor, cât și la ridicarea tinei, epistásindú la acésta însuși elú după datoria ce are. 1793, Ghenar 25.

Filarctú alú Ungro-Vlahiei. Nicolae Banú. Enache Vist. Costandin Caragea Hat..... vel. Vorn. Scarlatú Vornicú..... vel Logof.

(Fila 90-- 91. Cod. XXII).

III

Compunerea Divanului Țerei. Coda de toporŭ. Isvóre.

Din hrisóvele domnesci de la Alexandru Moruzi, constatămŭ, că Divanulŭ acestei Domnii, în Maiŭ 1793, era compusŭ din următorii boeri :

Dimitrie D. Racoviță, mare ban ;
 Enache Moruzi, mare vornic de Țera de sus ;
 Nicolae Brâncoveanu, mare vornic de țera de jos ;
 Manolache Crețulescu, mare vornic al treilea ;
 Nicolae Filipescu, mare vornic al patrulea ;
 Costache Ghica, mare logofet de Țera de sus ;
 Scarlat Ghica, mare logofet de Țera de jos ;
 Dimitrie Manu, mare postelnic ;
 Isaac Ralet, mare clucer ;
 D. Schina, mare comis ;
 Dumitrache Costandache, mare pitar.

Enache Văcărescu, încetă de a fi visternic, darŭ abilulŭ boerŭ, care aprópe neintreruptŭ o duse în slujbă, de la Alexandru Ipsilant, rămase și acumŭ în Divanŭ, ba încă în vrednicia *Spătăricii*, cea de încredere deosebită a Domnitorului.

Visteria o ținea interimar Nicolae Brâncoveanu.

Nu putemŭ, vedënd lista aceasta a boerilorŭ din Divan, să nu observăm, că Alexandru Moruzi n'a adusŭ nici elŭ obicinuita haită de fanarioiși și că Divanul țerei, boerii români, pórtă împreună cu Alex. Moruzi, răspunderea faptelor acestuia, pe câtŭ timpŭ le vom găsi făcute cu concursulŭ, ori cu asentimentulŭ lor. De vor fi aceste fapte rele, va fi éráși ocasiune de a esclama : « *coda de toporŭ e mai vinovată ca lemnarul !* »

Aaronŭ Florianŭ, precum vedurămŭ, în opozițiune cu ceea ce aŭ scrisŭ istoricii noștri, laudă pe Alexandru Moruzi, ba încă adauge, că a venit în Țera Românească cu scop de a o *reforma*.

Cercetând mai de-aprópe actele de sub Domnia lui Alexandru Moruzi, vomŭ vedea întru câtŭ nu este exagerată buna opiniune ce Aaronŭ Florianŭ avea despre acestŭ Domnŭ.

Asemenea cercetare o vomŭ întemeia pe documente din colecțiunea noastră proprie, pe documentele publicate până astădi în diversele colecțiuni și pe documentele inedite, din condicele Domnesci XXIII—XXXI inclusivŭ, cuprinđendŭ anii 1793—1796.

IV

Biserica sub Alexandru Moruzi.

Orî-cât de scurtă a fostă Domnia lui A. Moruzi în țara românească, elū și-a purtată atențiunea cu multă stăruință asupra bisericeî.

Abia după unū anū de păstorire, Mitropolitulū Filaretū II se re-trage din scaunū, sub pretextū de boală, în Septembre 1793.¹ Deja la sosirea din Moldova în țera românească a lui Alexandru Moruzi, Filaretū nu eșise înaintea Domnitorului și delegase în numele său, să-l întâmpine, pe Episcopulū de Buzēū, Dositheiū, scuđendu-se că e bolnav.

Nu avemū a ne pronunța între P. S. Episcopū de Rômnic, Ghenadie Enăceanu, care nu admite că boala singură a adus pe Filaretū la necesitatea de a demisiona, și între regretatul Episcopū Melhisedecū, care nu admitea altă explicațiune a demisiunei. Insistența ce pune Filaretū intru a arēta că *de bună voie* demisionēză, « *nesilit și din socotință proprie,* » ar cam da să se înțelēgă, că P. S. Enăceanu, nu fără cuvēntū susține tesa sa.

Dēr Episcopulū de Rômnicū explică căderea lui Filaretū II din scaunulū metropolitanū, pe faptulū unei reacțiunii a boerilorū pămēntenî contra fanariotismului, al căruia reprezentantū energicū ar fi fostū Filaretū II, care ar fi lucrat *la desnaționalizarea bisericeî române.*²

P. S. Melhisedecū nu admitea asemenea explicare, și noi înșine, din tôte actele lui Filaretū II, acte bisericescî ca și politice, nu aflămū nici unulū propriū a confirma versiunea P. S. Enăceanu. Am vēđut pe Filaretū ca Episcopū lucrând în politică împreună cu Enache Văcărescu și cu boerii prietenî lui de Saxa Coburgū, său mai bine ai Austriei. Se va vedea din respect cultural, în studiul nostru asupra culturei din secolulū al XVIII-lea, că Filaretū II are însemnate merite la înavuțirea literaturēi nōstre bisericescî. Din privința bisericească nu

1. Condica sântă de la Mitropolie coprinde în limba grēcă demisiunea următore a lui Filaret: „Vēđendū că din ți în ți puterile mele se nimicescū în urma deselorū boale ce mi se întâmplă și cunoscēndū câtū este de mare și grea de purtatū chiamarea acesteî îngrijiri duhovnicescî și pe lângă aceste dorindū să petrecū rēmășița puținelor țiile ce voiū mai avea în liniște, mē retragū din scaunul acesta al Mitropoliei Ungro-Vlahiei, *de bună voie, nesilit de nime și din socotința mea proprie,* depunēndū sortii (φδοος) în mânăle prea Înălțatului, bine-credinciosului și prea blândului nostru Domnitorū, pentru ca să alēgă pre acela pentru care Dumneđeū va lumina consciința Măriei Sēle și carele să fie vrednic a apuca cărma acesteî corăbii duhovnicescî. Și spre sciință am dat acest *parētis* de față, subscriș de bună *voie,* precumū amū țișū, și *nesilit.*“ Sept. 1793.

2. Revista bisericeî ort. rom., luna April, anul 1881, pag. 459.

se pöte induce, cã el a lucratũ la desnaționalisarea bisericeii, din momentũ ce a conlucratũ multũ pentru înavușirea ei cu cãrți în limba romãnescã.

Apoi pãrtãșia lui Filaretũ, la mișcarea literarã romãnã, pe cãtũ timpũ fu Episcopũ alũ Rãmnicului, elũ, fostũ ucenicũ alũ Mitropolitului Gregorie, este unũ titlu neperitorũ alũ lui la recunoștința Romãnilorũ. Corectarea și tipãrirea a unei pãrți importante din cele 12 volume în fol. a *Mineelorũ*, în tipografia Episcopiei Rãmnicũ, la 1780¹ nu e una din lucrãrile cele de mai pușinũ meritũ ale lui Filaretũ. Dér înainte de a fi Episcopũ, ca Archimandritũ alũ Mitropoliei, la 1775, sub Ipsilante-Vodã, deja se deosebise Filaret prin tipãrirea la Rãmnic, a *Omilierului sãu cuvintele lui Macarie celũ Mare alũ Egiptului* și a *Ceaslovului*, în 1777, la tipografia Mitropoliei din București. La 1781 a publicatũ *Cazania*, adicã orașionile de cititũ în zile de sãrbãtori: la 1782 publicã *Molitvelniculũ*; la 1784 publicã *Cuvintele sfãntului Teodorũ Studitulũ*; de asemenea *Catavasierulũ*, *Psaltirea*, *Cazania*, o nouã edițiune și *Evangelia*. La 1785 dete *Penticostarulũ*, adicã rãnduiala serviciilor bisericesci, de la Paște pãnã la Duminica tuturilor sfinșilorũ. La 1786 vëdũ lumina *Triodulũ*, adicã serviciul bisericescũ alũ postului mare, și o nouã edițiune din Minee. În anul urmãtorũ 1787, Filaretũ dete la luminã *Liturgia*, și *Stujba sfãntului Stelianũ*. Apoi este anulũ în care Enache Vãcãrescu adresëzã lui Filaretũ scrisörea prin care acestui *invëșatũ* prelatũ trimete spre cercetare și observare, *Gramateca* sa romãnescã, și care pãnã de-unãđi trecea de prima gramaticã a limbei nöstre. Öre Vãcãrescu cerea de la Filaretũ *critica* operei sële, decã acela era necunoscëtorũ, ca grecũ, de limba romãnescã?

Suntemũ de pãrere, cã Filaretũ, fie elũ de originã grecã sãu romãnã,² n'a cãdũtũ dupe scaunulũ mitropolitanũ alũ țerei muntenesci sub lovirea curentului ante-fanarioticũ, cãci fanariotũ era și Alexandru Moruzi.

E mai probabilũ, cã Dositheiu, care fusese candidatũ rivalũ alũ lui Filaretũ II, la scaunulũ mitropolitanũ, la mörtea lui Cozma,³ a cãștigatũ favorulũ noului Domnitorũ și a Cãimãcamilorũ lui.

Trebue însã, ce-i dreptulũ, sã fi avut A. Moruzi la mãnã cu niscai acte compromișëtöre pe Filaretũ II, pentru ca elũ sã insiste atãta în

1. Kesarie a tipãritũ Mineele pe Oct.—Decembrie și Ianuarie—Martie inclusivũ cu ceva din Aprilie. De la Aprilie—Septembrie, continuã Filaretũ.

2. Veđi despre origina lui Filaretũ, pag. 34, din Schițe biografice din viața Mitrop. Filaretũ, de Melhisedecũ, București, 8° 1887.

3. Vezi Istoria Romãnilorũ de V. A. U., T. IV, seria 1786—1800.

declarațiunea lui că-și dă dimisiunea de bună voie, nesilit de nimeni..; de așa declarațiune nu era lipsă, decât înlocuirea lui Filaretu era rezultatul triumfului partidului românesc în luptă cu fanariotismul.

Din timpul administrării Mitropolitului Filaretu, sub domnia lui Alexandru Moruzi, să aducem câte-va acte, cari tocmai sunt proprii a ne arăta în Filaretu, unu bunu prelatu și nu unu desnaționalisatoru de biserică.

Cu data de 26 Martie 1793 Mitropolitul Filaretu propune lui Alexandru Moruzi oprirea intrării în țără de cărți românesci pentru biserică, tipărite peste hotarū. Anafora Mitropolitului către Domnitoru propune această prohibițiune, nu numai pentru ca să nu se introducă în biserică *sminteli*, ci și în interesul prosperării tipografiei Mitropoliei, și pentru că nici autoritățile bisericesci din Transilvania n'ar fi îngăduindū introducerea acolo de cărți bisericesci, tipărite în țera românescă. ¹

1. Iată aceste acte:

Anafora Mitropolitului pentru a nu fi slobodu să se aducă cărți românesci tipărite din țeri străine.

Io Alex. Constan. Moruzi V.-Vod.

Fiindū-că prea sfinția sé părintele Mitropolitul țerei face arătare Domniei mele, prin această Anafora, cum că cărți de rugăciuni și de slujbe bisericesci, de legea pravoslavnică a patriei acesteia, alcătuindu-se și tipărindu-se în străine locuri, se aducū spre vândare aici în țără, și pentru ca să se trecă, să se credă și să se primescă de pravoslavnice adevărate, se punū în unele semnulu Eparhiilor de aici, cerëndū prea sfinția sé, ca după cum celea de aici sunt oprite acolo, asemenea și celea de acolo să fie neprimite aici; amū primitū la această Anafora ce Ne face prea sfinția sé, și poruncimū Domnia mea, ca acestū felū de cărți pentru rugăciuni și slujbe bisericesci, *fără de a nu fi cu pecetea și semnulu sfintei Mitropolii a țerei acesteia, să nu se mai primescă aici, nici să se cumpere de nimenea aici.* 1793, Aprilie 2.

procit vel. Logof.

Prea Înălțate Dămne.

Din tôte lucrurile câte sunt spre dobânda sfințelorū bisericii, celū mai de trebuință și mai de folosū este tipărirea cărților, căci prin cărți se laudă și se proslăvesce Dumneđeū, și fieș-carele printr'însele face rugăciuni și cererile séle cătră același Dumneđeū; acestū Dumneđeescū lucru încă din vremile celea de demultū s'au începutū într'acestū pământū alū țerei, prin voința fericiților întru pomenire Domni, și prin silința Archiepiscopilor și sfântului scaunū acestuia alū Mitropoliei, însă forțe prostū, atâtū la meșteșugū, câtū și la aședarea cuvintelorū în limba Românescă, după cum atunci s'au obișnuitū a vorbi; iară în zilele repositurilor Domni Șerbanū Cantacuzino, i Costandinū Brâncovenu s'au mai venitū întru podóbă, atâtū la dialectonū, câtū și la

Domnitorulŭ aprobă propunerea, cu rezoluțiunea sa din 2 Aprilie 1793.

Filaretŭ împreună cu Divanulŭ țerei mijlocesce în 7 Sept. 1793, cu forțe puține țile înainte de demisionarea sé, la Domnitorŭ în favórea regulării proprietății mónăstirilorŭ asupra viilorŭ parăginite, în urma unei anaforale în favórea Mitropoliei de la Tergoviștea. ¹

meștesugŭ, iară în țilele rēposatului în Hristosŭ fratele Episcopŭ Rōmnicŭ chir Macarie, câtŭ și în vremea nōstră, câtŭ amŭ păstoritŭ acea Eparchie, mai multă silință amŭ pusŭ talmăcindŭ și tipărendŭ mai cu bună înțelegere multe cărți cari nu le-au avutŭ patria altă dată în limba sé, precum Mîneile lunovnice, și altele, încă și tipografie grecescă, de isnóvă amŭ făcutŭ, ca să se pótă tipări ori-ce carte va fi de trebuință în limba Elinescă, fără a nu se mai osteni pe la alte locuri strēine; precum și acum după ce din mila lui Dumneđeu amŭ primitŭ păstoria sfintei Mitropolii, vedēndŭ *Eparchia lipsită de celea mai multe trebuincioase cărți (fiind risipite și jăfuite în vremea trecutului rēboiŭ), iarăși amŭ îmbrățișatŭ trēba cu totă silința, făcēndŭ totă gătirea, ca din începutŭ, (de vreme ce și tipografia totŭ din pricina rēboiului s'a fostŭ perdutŭ totă fința ei), pentru ca să se implinescă totă lipsa de cărți pe la biserică spre slava lui Dumneđeu; însă după atăta ostenelă a nōstră și trudă ce facemŭ, împotrivă ne stă aducerea și vēndarea cărților din pământuri strēine, și mai vērtoșu celea din țera Transilvaniei, cari se tipărescŭ atătŭ la Episcopia uniților, câtŭ și la Sibiiŭ, cu nume de ortodoxie, din cari nu numai că se pricinuesce oprirea cărților nōstre, de a se trece, ci póte și vre-o smintelă să se alunece în lăuntru, mai vērtoșu că acei uniți, ca să aibă cărțile lorŭ ipolipsis, fiindŭ-că pravoslavnicii se ferescŭ de dēnșii, la începutulŭ multora cărți pórtă și numele Episcopiei Rōmnicului, ca să se înșale ómenii și să le cumpere, iar la altele nici cum nu se arētă de unde sunt tipărite; decī ca să lipsescă acéstă rea urmare, ne rugămŭ înălțimei tale, ca cu luminată poruncă și Domnescă hotărire și privileghiŭ, să fie opritŭ a nu se mai trece aici în țera Măriei Tale cărți romānesci dintr'alte țeri, fiindŭ-că și cei de acolo nu îngăduescŭ a trece cărți de ale nōstre la dinșii, după privileghiurile ce au acelea tipografi de la stēpănitórii lorŭ, și nimenea să fie volnicŭ a cumpēra vre-o carte care nu va fi însemnată cu pecetea sfintei Mitropolii la începutŭ; și într'acéstŭ chipŭ urmāndu-se și credința va fi păzită de smintele și tipografia va merge spre sporire; de acéstă ne rugămŭ, iar anii Măriei Tale să fie de la Dumneđeu mulți și fericiți. — 1793, Martie 26.*

Cond. 24, Fil. 57.

(Subscrierea în grecesce).

1. Iată documentulŭ relativŭ:

Climentŭ Economu sfintei Mitropolii ot. Tergoviște, pentru cei ce au vii pe moșia Mōnăstirei și le-au lăsat de s'au parăginit.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vod.

Intărímŭ Domnia mea întru tóte Anaforaua prea sfinției séle părintelulŭ Mitropolitŭ, a Dumnélorŭ veliților Boeri, și poruncimŭ și Dumnévóstrē Ispravnicilorŭ județului așa să urmați. — 1793, Sept. 7.

Vel Logof.

Dacă interesele materiale ale bisericeii nu pare să le fi neglijat Filaretu II, de cele morale încă s'a preocupat. A obliga preoțimea și în genere pe clerici să fie ómenii de trebă, era în deprinderile lui Filaretu II. Dar acesta făcé, că închisórea Mitropoliei se ímplea adese, cea-ce necesită cererea Mitropolitului către Domnitoru în coprinderea următóre :

Prea Înălțate Dómne.

Climent Economul sfíntei Mitropolii ot Tergoviște au jăluit Máriei Tale, că în Délulu Aninósa din jud. Dâmbovița, pe moșia sfíntei Mitropolii sunt vii părăsite de câte dece, șése și cincispredece ani, și în pólele viiloru acei ce le-au lăsatu de s'au părăginitu au obrății mari cu liveđi de pometurii și de fênú, și nici ei nu își lucrézá viile, nici pe alții îngăduescú, din care pricină nu numai că rămâne sfánta Mitropolie págubașá de otastina ce putea lua de la acele vii, ci nici din liveđile de pometurii și de fên nu vor să deé dijmă; asemenea mai sunt și alții de au câte cincii, șése rënduri de viță, și pe lângă acestea țin liveđile de fên și de pometurii, de fac câte șése, șepte și dece buți de prune pentru rachiú, și cu cuvântu că au vii, deciuială din pruni și dijma de fênú nu se supun a da; și cere ca să se hotăréscá cum se va găsi cu cale și cu dreptú de către Înălțimea Ta, de a nu rămânea sfánta Mitropolie págubașá de veniturile moșiei séle; a cărui jalbă ni se poruncesce de către Înălțimea Ta, ca teorisínd-o, să cercetămú și de obiceiul páméntului cum se urméză? și să arétămú Înălțimei Tale în scris. După luminata poruncă următóri fiindú, ínsiciintămú Máriei Tale, că vechiulu obiceiú al páméntului la aceastea urméză într'acestú chipú: cândú locuitorulu sedesce pe moșia altuia, de își părăsesce via lui în trei ani deplin nelucratá, atunci stăpánulu moșiei ia acea paragină în stăpánirea sé; iar pentru dijmurile moșiei stăpánulu páméntului are să ia deciuială pentru tóte rodurile ce va face pe moșie, afară numai din grădina ce are locuitorulu ímprejurul casei lui, pentru aceea nu are a da nimic; care acestú obiceiú a páméntului se vede alcătuitu și în pravelnicésca condică la list. P., cap. al cincilea, scriíndú într'acestú chipú « cândú locuitorulu ce séde pe moșia altuia, își va părăsi via sé în trei ani deplin nelucratá, atunci stăpánulu moșiei să aréte Dómniei, și dándu-li-se scire și încă de unú anú sorocú, de nu o va lucra nici într'acelu anú, atunci să o stăpánéscá stăpánulu moșiei; » în aceste soróce de trei ani și de unulu să se caute cândú nu se va íntámpla vre-o íntámplare de mare nevoie; iar pentru dijmurii, scire tot la acéstá list. cap. al șéselea, că locuitorul care séde la stăpánulu páméntului, dá deciuială pentru tóte rodurile ce va face pe moșie, afară numai din grădinile ce are ímprejurulu casei lui, pentru care nu are a da nimicú, făr de a pomeni cevașú și pentru cei ce au liveđi de pometurii și de fên în obráțele viilor; deci cât pentru cei ce și-au părăsitú viile, măcarú că au trecut soroculu de mai susú, adecá: de trei ani și de unulu, dará fiindcă la mijlocú au fost rásmiriță, ni se pare a fi cu cale să fie luminatá porunca Máriei Tale către dumnélorú Ispravnicii județului, ca aducéndú ínaintea dumnélorú pe toți aceia ce își au părăsitú viile, față cu Economulu sfíntei Mitropolii, să cerceteze de își au viile lor părăsite de atătia ani, precum arétá Economulu, și fiind așa să-i íntrebe de voiescú a le mai lucra, și de vorú vrea să-i pue să dea și zapise în scris, cum că de acumú ínainte le vorú lucra și le vorú da pe rodú, și cândú nici după aceea

Prea Înălțate Dómne.

« Cu smerită Anafora însciințeză Mării tale, că din partea bisericească pentru cei cari se intimplă a cădea în vre-o vină, și se închidă la Mitropolie, a fostă obiceiă din vechime de se da de la spătărie câte două seimeni, cari se afla napristană acolo de paza aceloră vinovați, dar fiindă-că de la o vreme încóce nu s'au păzitu orânduela, ci uneori s'au dată, alte-ori nu s'au dată, și unii găsindă parleju fugă pe furișă, neavendă cine să-i păzescă, precum s'au intimplatū și mai în trecutele zile de au fugitū vre-o două; pentru acea ne rugămū Măriei Tale, ca să fie luminată poruncă a se păzi acestū obiceiū neclintitū și în tótă vremea să se dea acești seimeni de la spătărie a fi pentru această trebuință; iar anii Mării Tale de la milostivulū Dumneđeu rugămū a fi îndelungați cu multă fericire. » — 1793, Iulie 8.

Filaretū alū Ungro-Vlachiei.

Iō Alexandru Cost. Moruzi Vod.

« Cinstitū și credinciosū boierulū Domniei mele, D-ta vel. spăt. Ienache Văcărescule, obiceiulū ce va fi fostū mai înainte, poruncimū Domnia mea să se urmeze și acum și după obiceiulū ce va fi fostū să orânduiască de la spătărie de a se da acei două seimeni. » — 1793, Iulie 13.

(Cond. XXIV, Fil. 299).

Vel. Logof.

nu vorū fi următori, sóu vorū dice că nu voescū a le măi lucra, atunci să rămăe în stăpânirea sfintei Mitropolii, după vechiulū obiceiū al pământulū, iarū pentru cei-l-alți ce au câte cincă, șese rënduri de viță, și cu acésta ținū în obrațiile viilorū lorū liveđile de pometuri și de fēnū, fiind-că ei într'adinsū își micșoréză viile și își mărescū obrațiile, de-și facū liveđi de pomī și de fēn, cu socotéla că din acelea liveđi nu au a da dijmă, din care acésta viclenie a lor, nu numai stăpânul moșiei se păgubesc de dreptul moșiei, ci și chiarū camera Domnăscă de vinăriciū, găsimū cu cale, ca atătū aceștia ce facū aceste viclenii de ținū pe lângă puțintică vie de astfelū de liveđi mari, câtū și cei mai de susū diși ce își au părăsitū viile, și toți căți vorū avea vii pe moșia sfintei Mitropolii, să ție liveđi apărate pe mēsură viilorū lorū, adecă din câte pogone îi va fi via, pe jumētatea viei să aibă numai livedea apērată, iar câtă livedea va avea măi multă să plătescă deciuiala după obiceiū, și din pomī și din fēnū, cum și cei ce nu vorū avea vie de loc, și vorū fi ținđū numai liveđi de fēnū și de pomeritū pentru negustorie, aceia să plătescă deplinū deciuiala, adecă din tótă livedea, precumū pentru acestū felū de pricină s'au făcutū hotărīre și de către Măria Sa Mihaiū Vodă Suțul, cu sfatū de obște la asemenea piră ce au avutū Egumenu M-rii Radulū Vodă cu locuitorii de pe moșia Văleni a M-rii de a se urma; iar hotărīrea cea de săvērșitū rămăne a se face de către Înălțimea Ta. 1793, Sept. 7.

Filaretū al Ungro-Vlachiei. Dum. vel Banū. Ienache Moruzi celū Vornicū,
... *Vel vor., ... Vel vor., ... Vel logof., ... Vel logof.*

(Cond. XXIV, Fil. 412—413).

Moralitatea din respectul căsniciei era, cum se scie, sub scutul bisericeii. Filaretu era forte aspru in procesele de asa natură. Dămă in notă unu curiosu actü relativu la o despărtenie din 1793, Aprilie. ¹

1. *Io Alecs. Constan. Moruzi Vvd.*

Judecata lui Cincea Polcovnicu din jud. Vâlcea cu Florea sin Diaconu Barbulu comisarü din jud. Argeşu pentru despărtenia Florei de către fata lui Cincea.

..... In urma acestei Anaforale au datü jalbă Domniei mele Florea pentru tal. 500, care se osîndesce a da la cutie, dicëndü că au pusü socru-sëu mâna pe dinşii, la învoirea ce făcuse a fi despărţiţi, care n'au fostü după pravilă primită in urmă de Prea Sfinţia Sa părintele Metropolitü, şi cere ca să se împlinescă de la socru-sëu înapoi. Iar socru-sëu împotrivă, dândü jalbă Domniei mele, cere apërare de acei bani, dicëndü că i s'a pricinuitü multă cheltuială, ämbländü intru acësta pricină. Decü făcëndü Domnia mea chibzuire la acësta, gäsümü şi pe socrulü, ca şi pe ginere, vinovaţi, amëndouï la fapta ce au urmatü împotriva pravilei, cu a face între dinşii despărţire de cununie prin zapisele lorü; pentru acea dicemü, ca tal. 250, dintr'aceia să-ï întorcă socrulü la cutie, iar ceï-l-älţi tal. 250, dintr'aceia împreună, cu totă zestrea ce va fi luatü Florea, şi încă jumëtate cât taie föia zestreï, care este osînditü Florea a da de la sine, ci după preţuirea care din porunca Domniei mele au făcutü starostea de negustori, faţă cu amëndouë părţile, face zestrea jumëtate tal. 274—30. Acestea câte trele condeile de zestre, baniü să se dea in mânila muerei, fiind Domnia mea sincatavasis, a se mulţami Cutia cu tal. 250 pentru pricina ce arëtämü, şi poruncimü zapciuluiü să urmeze a face împlinire 1793, Aprilü 5.

Prea Înălţate Dómne!

Cincea ce au fostü polcovnicü din jud. Vâlcea, prin jalba ce au dat-o, către Măria Ta arëtă, că avëndü o fată a sa ar fi căsătorit-o după unü Florea sin Diaconu Barbulu comisarü din jud. Argeş, june fiindü, şi după trei sëptemăni aruncându-ï pricină, că nu ar fi gäsit-o intru curăţia fecioriei, muncind-o cu casne înfricoşate, de au rëmasü şi la bôlă, au trimis-o a casă la numitulü tată-sëu cu mare necinste, şi se rögă a-şi avea dreptatea; intru a căruia jalbă orânduindu-se de către Măria Ta Aprodul vătăşescu Mumbaşir, ca să mERGă şi prin scirea D-lorü Boerilorü Ispravnicü ai Judeţului, să ia pe Florea, şi aducëndu-lü aici, să-lü înfăţişeze inaintea nöstră, ca să cercetämü pricina, şi să insciinţämü Măriei tale cu Anafora; decü după poruncă înfăţişändü pe amëndouë părţile, amü vedütü la mâna lui Cincea deosebită carte de judecată, a fratelui Episcopului Sevastie Chir Iosifü, de cercetarea ce au făcutü cândü se afla la Römnicü, totü pentru acëstä pricină, cu let. 1792. Iulie 15., in care cu mărturie 'l arëtă, că după douë sëptemăni de la căsătoria lorü, aruncându-ï acestü ponosü, că nu o au gäsit-o intru curăţia fecioriei, *ar fi băgat-o in lanţu de gätü şi in fiare, şi in acestü felü au ţinut-o 10 zile, bätënd-o in toate zilele de mörte ca pe hoşi, şi înfricoşänd-o că va să o impusca de nu-ï va*

Proselitismulŭ era cu ingrijire urmăritŭ de Filaretŭ. Adesea elŭ stăruie la Domnitorŭ, să se acorde ajutore la femeii botezate din altă lege.¹

*

spune vre-unŭ nume de omŭ cu care aŭ păcătuitŭ, și așa ea sperindu-se de mörte, aŭ arătatŭ pe unŭ Mihaiŭ Goșa ot. Oteșani, și spuindŭ acelŭ nume de omŭ, aŭ pus-o pe unŭ calŭ schiopŭ și aŭ trimes-o la trei săptămăni a casă cu multe hule și vorbe pröste, pe care Mihaiŭ Goșa trimitendŭ de l'aŭ adusŭ față, aŭ făcutŭ cu totulŭ tăgăduire, cu însuși Florea de față, și arătă că nici aŭ datŭ bănuială la unulŭ ca acela, fiindŭ omŭ trecutŭ cu vârsta, și mai virtosŭ sërmanŭ neputinciosŭ; și întrebătŭ pe Florea ce răspunde? și pentru acestea ce aŭ pătimitŭ soția lui nu tăgădui, fără numai dise, că părinții lui i-ar fi făcutŭ aceste, iar nu elŭ. Inșă cât pentru că nu s'a găsitŭ soția intru curățenie și acum totŭ asemenea arătă, la care Cincea socru-sëu cu totulŭ făcu tăgăduire, că nu scie fiă-sa într'o faptă ca aceea, căci și de aŭ arătatŭ acelŭ nume de omŭ, pentru ca să scape de gröza muncilorŭ aŭ arătatŭ; încă mai arătă că s'aŭ atinsŭ și de cele-l-alte fete ce mai are, făcendŭ-le pe töte curve, și acum nu pöte să și le mărite; ci dar Florea la acësta cu totulŭ este vinovată, căci de nu-și găsea soția intru curăția fecioriei, trebué de a doua di să o fi trimesŭ la părinți și fără de a nu o ocări, și a o necinști, iar nu tocmai după trei săptămăni și cu atâtea casne și munci înfricoșate; inșă fiindŭ-că încă de acolo de locŭ a fostŭ cădütŭ la pace, ci între ei, făgăduindŭ Florea să dea tal. 500 lui Cincea, după cum însuși Aprodu ce aŭ fostŭ orânduitŭ arătă, care i-aŭ adusŭ, le-amŭ disŭ și noi că bună este pacea, socötindŭ unirea casei, iar nu despărțirea; dar venindŭ pe urmă înaintea nöstră cu same făcute de despărțire între ei, fiindŭ împotriva pravilei nu le-amŭ primitŭ, că se cade o parte ori alta să se pedepsescă, iar nu ca cum nu ar fi fostŭ cununia după lege, să-și deae ei voie de snövä unulŭ altuia de 'nsuratŭ, ci Florea ca unulŭ ce este vrednicŭ de mare pedepsă și de glöbă după vina lui, găsimŭ cu cale ca să deae la Cutia de milostenie tal. 500, adecă: cincii sute, și de vreme că nici într'unŭ chipŭ nu vru a-și primi soția, găsimŭ cu cale ca să-și împlinescă tötä zestrea după föia ce vedumŭ la mâna lui, și încă să mai deae de la sine pe jumătate cât taie föia de zestre pentru casnele și necinstea ce i-aŭ făcutŭ, fiindŭ omŭ cu chivernisală, apoi să șadă deosebiți, ca să se vëda urmările și ale unuia și ale altuia, câtă-va vreme, și cândŭ nu se vorŭ uni a se lua iarăși în locuință, atuncŭ li se va face hotărירה cea desăvırșitŭ; părerea nöstră așa este, iar cea de săvırșitŭ hotărירה rămăne a se face de către Inălțimea ta, și anii Măriei Tale de la Dumneđeug rugămŭ să fie mulți și norociți. 1793 Mart. 28.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahiei.

Cond. XXIV, Fil. 65.

1. Anaforaua Măriei Sască spre a i se da câte tal. 2 pe lună de la Cutie.

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea D-vöstră Nazirilorŭ Epitropi, să aveți a'i da pe tötä luna câte tal. doui de la Cutia milosteniei, ajutorŭ pentru hrana vieței ei. — 1793. Iunie 5.

Să venim la ultimul act, la înlocuirea lui Filaretu II prin Episcopul de Buzău, Dositheiu Filiti.

Orî-care fie motivele reale ale *paretisului* Mitropolitului Filaretu II, fie cele mai sus aduse, fie purtarea anterioară a lui, cându spiona și pe Austriaci și pe Muscali, prin agenți secreți,¹ destul că în

Prea Înălțate Dómne.

Maria ce a fostu sască a jăluitu Măriei Tale arătându că fiindu de altă lege a trasu la pravoslavnică credință, și a primitu creștinesculu celu adevăratu botezū, și fiindu-că este forțe scăpțată, se rógă Înălțimii Tale, ca să fie miluită cu cea ce Duhul sfântu a lumina pe Măria ta, spre a-i fi de hrană vieței; întru a căruia jalbă ni se poruncesce de Înălțimea ta ca să teorismū; deci vei sci Măria Ta, că următoru fiindu acestei porunci, amū făcutu cercetare, aducēndū și pe preotulū Mahalalei, unde se află ea ședētore, carele aū adevăritu că, cu adevăratu este botezată și cu rivnă păzesce sfânta Biserică, silindu-se spre împlinirea legei, și că este străină și săracă, după cum se jăluesce, adevăratu este, dar felulū nēmului este de ómenī proști; una ca acēsta ce aū năvălitu la Țeră pravoslavnică și la credința legei, se cuvine a fi miluită pe starea ei; de acēsta însciințamū, iar hotărîrea cea de sēvrișitū rămāne la Măria Ta. — 1793. Iulie 30.

Filaretu alū Ungro-Vlahiei. Dimitrache Banu. Scarlatu Vornicu.

Cond. XXIV, Fil. 289.

Anaforaia Mariei Fetei, ce este botezată din Ovrei, ca să i să dea ajutorū de la Cutie tal. 100.

Io Alecsandru Constan. Moruzi Voivodu.

Poruncimū Domnia mea să deae acestei jăluitoare Maria Fata de la Cutia de milostenie a Epitropiei de Obște tal. una sută. — 1793. Maiū 22.

Prea Înălțate Dómne,

Ascultāndū luminată porunca Măriei tale de la acēstă jalbă, amū făcutu cercetare, și amū aflatu jalba ei adevărită, că aū fostu fată de Ovreiū și s'aū botezată, și acum se află subt razemulū D-lui Cluceriului Ión Florescu, și că s'aū găsitū și unū omū negustoraș să o iae întru căsătorie, pentru care din celea-l-alte trăbuinte aū ajutat-o D-lui mai susū numitulū Boeriū, rămāindū acum pricina zătignirei numai pe tal. 300, ce-i arētă în jalba ei; se cade dēr după orānduiala cea cu acēstū felū de obrazuri, a ajutōra-o după starea ei, ca să poată a se căsători, — și cum va lumina D-șeu pe Măria ta. — 1793. Maiū 16.

Cond. XXIV, Fil. 159.

Scarlatu Vorniculū.

1. Veđi cele ce se scrie despre Filaretu, Alexie Exarcha, „Valachia Iegumenus et Theologia, professor Mitropolia Bucurestensi“ în 2 Maiū 1783, către Cneazu Potemkin. Tom. 13, Analele Societ. Ist. Archeologice, Odesa, 1883.

Septembrie 25, se face de Divanulŭ țerei, dupe porunca Domnitorului, alegere de nouŭ Mitropolitŭ în persóna lui Dositheiŭ. Subscriitorii anaforalei, cu care Divanulŭ supune întăriri Domnitorului alegerea lui Dositheiŭ, fură : Dumitrache, banŭ ; Nicolae Brăncovenu, vist. ; Dumitrache Racovită, banŭ ; Enache Văcărescu, vel spăt. ; Enache Moruzi, vel vorn. ; Scarlatŭ Greceanu, vorn. ; Nicolae Filipescu, vel vorn. ; Costache Ghica, vel logof. ; Manolache Grădiștenu, Radu Golescu, vel logof. ; Scarlatŭ Ghica, vel logof. ; Constantinŭ Filipescu, vel vist. ; Constantinŭ Știrbei, vist. ; Mateiŭ Fălcoianu, vel vist. ; Isacŭ Ralețŭ, Ștefanŭ, Hatmanŭ ; Iónŭ, Vist. ; Constantinŭ Bălăcenu, pahar. ; Iónŭ Florescu, Constantinŭ Baratonŭ, clucerŭ ; Dumitrache Varlaam, Enache Mavrocordatŭ, Grigore Hrisoscoleo, pahar. ; Dumitrașcu Racoviță, pahar. ; Iónŭ Comănenu, vel pahar. ; Iordache Palade, stol. ; Constantinŭ Varlaamŭ, serdarŭ ; Iónŭ Știrbei.

Boerii aceștia dăcŭ la începutulŭ anaforalei lorŭ :

« Din luminata porunca Măriei Tale, adunându-ne la Divanŭ, amŭ făcutŭ chibzuire asupra alegerii de Mitropolitŭ alŭ patriei năstre, în vreme ce prea sfinția sa *părintele Chirŭ Filaretŭ s'a păretisitŭ de bună voie*, obiceiulŭ vechiŭ alŭ patriei năstre este, ca *deapururea alegerea Mitropolitului să se facă din Episcopii țerei, cei mai vechi, care se va întâmpla, care astă-đi este părintele Buzeu, Chirŭ Dositheiŭ, iar de vreme ce înțelepțiunea Înălțimei Tale, și dorirea ce ai de patria năstră ne este cunoscută, etc.* »

Domnitorulŭ în aceeași đi în care i s'a comunicatŭ anaforaua, o și aprobă în coprinderea următoare :

« După paretisusŭ ce de bună voie a datŭ prea sfinția sé părintele Mitropolitŭ al Ungro-Vlahiei, Chirŭ Filaretŭ, făcendŭ Dumnelorŭ cinstiții și credincioșii veliți boerii Domniei mele, de obște arătate, întâi de obiceiulŭ pământului și arătându-ne și trei obraze după obiceiulŭ boerescŭ, s'a mulțamitŭ pe Domnesca năstră chibzuire, alegere și hotărire ; viindŭ însuși Dumnelorŭ toți de față, înaintea Domniei mele, și împreună cu Dumnelorŭ făcendŭ Domnia mea toate cele cuviinciose de la Dumnelorŭ, amŭ alesŭ și amŭ hotărîtŭ Domnia mea, ca să aședămŭ cu provivasmos pe iubitorulŭ de Dumneđu, Episcopulŭ Buzelui, Chirŭ Dositheiŭ, Mitropolitul țerii, incredințându-ne și de petrecerea sfinției sale cea până acumŭ, și nădăjduindŭ și la procopselă și areti ce are că va petrece asemenea viețuire și de aci înainte, deci amŭ întăritŭ Domnia mea... 1793, Sept. 25 ».

Vel Logof.

Ipopsifierea, adecă sfințirea noului Mitropolit, se face după primirea obicinuitului egdos, mijlocit de însuși Alexandru Moruzi la Patriarhie. Patriarcului 'i-a scris Domnitorul și 'i-a trimis demisiunea *de bună voie* a Mitropolitului Filaret.

Ca încă odată să acopere adevăratele cauze ale retragerii sale din scaun, Filaret sacréză însuși, împreună cu nouă arhieriei, pe noul Mitropolit, semnând în condica sfântă ca «fost Mitropolit al Ungro-Vlahiei.»

Ne rămâne acum a urmări istoria bisericeii sub A. Moruzi, de la înscăunarea Mitropolitului Dositheiu și în genere.

Una din cele d'intăiu întrebări ce se agită sub noul Mitropolit, este relativă la dările ce Mitropolitul și Episcopii au de a percepe de la preoți și în genere de la cler. Dositheiu, prin anafora către Domnitor, din 27 Noembre 1793, face istoricul introducerii dărilor abuziv impuse clerului de Mitropolit și Episcopi, și, ca să capete iubirea acestui cler, renunțând la o parte din folose, propune Domnitorului, ca prin incuviințarea lui, să se reducă ploconul și banii pentru cârjă și să se desființeze abusiva luare de bani pentru hirotonie.¹

Domnitorul aprobă vederile Mitropolitului Dositeiu : perceperea

1. Iată anafora noului Mitropolit și rezoluțiunea Domnescă :

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

« Prea sfințe Mitropolit al Ungro-Vlachiei, am vădută Domnia mea acestă Anafora ce ne faci, și fiind-că suntem Domnia mea nădejduiți cum că prea sfinția ta vei îngriji pentru tagma preoțescă, de a li se păzi dreptatea, spre a nu se încărca cu mai mult, s'ou a li se face altă verice supărare de către protopopii și zapcii preoțesci, iată, după pliroforia ce ne faci sfinția ta de acest obicei al ploconului cârjii, care se dă numai odată, când se face Mitropolit, cum că a fost de la toți preoții și diaconii din totă țera, oșebit de ploconul celu următoru pe anu, care este numai de la preoții și diaconii din Eparhia Mitropoliei; întărim Domnia mea de a se urma și de acum și dăm voi și slobodenie prea sfinției țele, de a pune în faptă, dând preoții și diaconii din toate județele câte taleri 6 1/2 ploconul cârjii, la care să grijesci prea sfinția ta, cum dicem, ca să nu se supere mai mult, ori cu sume de parale pentru teșcherea, s'ou într'altu chipu, măcaru cu unu banu, să fie preoții cunosători și mulțamiți la scădementulu ce li s'a făcutu. 1793, Noembrie 29.»

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

« După ce Dumnezeiasca pronie a bine-cugetat în inima Măriei țele și ne-am vădută și noi în prea fericitele țilele Măriei țele la acestă stepena a sfinței Mitropolii a Ungro-Vlachiei, de care pururea suntem îndatorați a ruga

ploconului cârjei odată pentru tot-d'auna cu scăderea propusă de Mitropolitul.

Simonia în biserică era ajunsă la extremă. Hirotoniile se plăteau pe față și cu sume importante. Ceii ce astfel luaă darulul își asigurau scutiri și folosințe nemeritate prin cultura lor. În vedere cu asemenea stare de lucruri, Mitropolitul Dositeiū supune lui Alexandru Moruz anafora, în Decembre 22, anulul 1793, prin care, referindu-se la epistolia S-tului Tarasie, patriarhul Constantinopolei și la hrisovuluz ni-zamū pentru orânduelile bisericesci al Domnitorului Gregorie Ghica ¹,

pe milostivuluz Dumneḃeu pentru întregimea sēnătăței și norocirea aniloruz vieței Măriei tēle, întru prea luminatū scaunuluz acesteḃ de *Dumneḃeu* ținute țeri, însciințămū Măriei tale, că din vechime, ca o pravilă s'a hotarituluz, și ca unū alcă-tuitū obiceiū s'a păzitū, ca Arhierelul locului să folosēscă de la toți preoții și diaconii Eparhieḃ sēle cu unū ploconū pe totū anululuz, ca unū chipū de supunere scaunuluz Mitropolieḃ pentru molitva și blagoslovenia cu care se împărtașesce de Arhierelul locului, care ploconū până la o vreme se obicīnuia a se lua într'unū felū, apoi mai în urmă, încă din ḃilele Măriei sēle Alexandru Ipsilant Voevod. s'a hotarituluz de taleri 3.80 și totū așa s'a urmatū în toți anii, la toți Mitropoliții, până la fratele proin Mitropolituluz chirū Filaretū; iar la vreme când se ridică noū Mitropolitū, acestū ploconū ilū lua îndoitū, cu numire: ploconuluz cârjii, și nu numai din Eparhia Mitropolieḃ ilū lua, ci și din Eparhiile Episcopiloruz sēi, și numai atuncī odată întēiū la luarea cârjii, iar nu și altă dată, măcarū câtū de mulți anī să fie păstoria, (fără da numai pe totū anulul obicīnuituluz ploconū la prasniculuz Mitropolieḃ, precum mai susū arētāmū), și încă reposatuluz Mitropolituluz Cozma, acestū ploconū alū cârjii '1-a luatū nu îndoitū, care face câte taleri șēpte, ci câte taleri șēpte și jumētate precum și fratele proin Mitropolituluz asemenea 'i-a urmatū, iar noī socotimū mare greutate obștei preoțesci ce într'aceste trecute vremi a simțituluz, și de a-i mai aduce întru ořeșicare repaosū de odihnă în prea fericite ḃilele Măriei tēle, nu poftimū a fi următorī precum ceī dinaintea noātră frați Mitropoliți, ci din taleri 7.60, cât până acum aū datū, mai lāsāmū talerī unulū, ca să rēmāe ploconuluz cârjii 6.60. Acestū obiceiū și veche orānduială, ce și până acum s'a păzitū între Mitropolitū și Episcopi, rugāmū Inalta milostivă înțelepciunea Măriei tēle, să se întarēscă a se urma și acum, la ridicarea noātră întru acētă păstorie a Ungro-Vlahieḃ, căci precum pururea am mai arētātū la prea înțeleptuluz auḃuluz Măriei tēle, la tōtă obștea cinstiteḃ boerimī, cu făḃăduituluz cuvēntū, asemenea și acum, că acēsta numai estimpū a ne fi ajutoruluz la grea datorie în care astă-dată se află casa Mitropolieḃ, iar altele câte acum rēi s'a obicīnuitū, precum și banii hirotoniilor, cari a adusū mare catahrisis la partea bisericēscă, amū hotarituluz ca să lipsēscă tōte acelea a nu se mai lua, fără de numai acēsta, care cu vechiū obiceiū urmāndu-se, arētāmū Măriei tēle, și rugāmū a se energhisi, iar anii Măriei tēle de la Dumneḃeu, rugāmū a fi îndelungați... » 1793, Noembrie 18.

1. Iată Anaforaoa Mitropolitului, care a provocatū acētă resoluțiune domnēscă:

Prea Înălțate Dōmne !

« Din inceputū, de când sobornicēscă Biserică a lui Hristosū aū luatū

propune Domnitorului Moruz, să dea și el un nizam, prin care să se oprască hirotonirea de preoți peste trebuința bisericeii și anume să nu se hirotonească decât pentru anumită biserică boerescă, seú monastirescă, seú moștenescă. Mitropolitul acceptă ca acest nizam să fixeze și darea legiuită pentru hirotonie, ca să se curme abuzul.

Un singur lucru, ș'acela era cel mai important, nu se propunea de Mitropolitul: cererea de mai multă învățătură de la preoți, căci Mitropolitul, prin anaforoa sa, cu referință la cultura preoților, se mărginesce a propune Domnitorului, ca aspiranții la hirotonie «*ce se voru afla vrednici, să se catihisască mai nainte de hirotonie cel*

starea se după atâtea tiranicesci goniri și vërsări de sângiură mucenicesci, atâtea s'au întărit cu darul și cu puterea lui Dumnezeu, încât s'au arătat prea adevăratul cuvântul Domnului nostru Isus Hristos, ce au șis, că «*porțile Iadului nu o vor birui,*» iar după încetarea crușimeii tiranilor se ocrotea de politică stăpânire creștină, care cât creștea, atâtea și Biserica se mărea, și credința se întindea până la marginile lumii, și era minunată Dumnezeu întru lucrurile se cele mari prin sfinții se; dar din vreme în vreme clătind politică stăpânire, au slăbit și Biserica, trecându-se cu vederea obiceiurile ei, și ne urmându-se canonele ei, și din celea șapte taine mari bisericesci, una, care este preoția, din început împotriviitorul Evangelicesci propovăduiri s'au pus tôte meșesugurile lui, ca să o defaimă și să semene întru dăna călcare de lege și iubire de argint, vëdându că darul ei, s'au orânduit a se da fără de plată, după porunca Domnului, ceea ce au șis către Apostolii se: *In daru ați luat, în daru să dați celor vrednici;* deci încă de atunci semănătorul neghinilor, viclenul Satana, ca din adâncul pământului au răsărit pre Samarinul *Simon Vrajitorul*, care botezându-se și vëdându făcându-se mulțime de minuni prin Apostolii și el fiind iubitor de arginți, ca Iuda, ca să câștige bani, au mers la Apostolii și prin dare de bani au cerut să ia darul, și în loc de dar au luat argintul lui Dumnezeu prin gura Apostolului lui Petru, carele au șis către dănsul: „*Argintul tău să fie cu tine spre peire, că ai socotit că darul lui Dumnezeu se cumpără cu bani.*“ De atunci dară au început a se auși acest nime al simonieii, și ca o lepră a se întinde, care măcar că de sfinții Apostolii greu s'au canonicat a se goni de la ușile bisericesci, ca un lucru fără de lege, cum și de către tôte săborele ce s'au făcut după vreme s'au anatemitat, însă cu trecerea vremii, după cum am șis, clătind politică stăpânire și neurmându-se orânduiala bisericesci, după sfințele canone, din pricina multor goniri și desghinări ale răilor credincioși eretici, ce s'au arătat după vreme, au ajunsă acesta fără de lege să se socotă ca o lege, și cea mai mare faptă necuviinciosă, ca un obicei bisericesci, și calea cea de pierdare, care duce la Iad, ca o drăptă și nerătăcită. Și ar fi acesta ore-ce de suferit, unde jugul greu și veniturile bisericesci puține, dară unde este și stăpânire politică creștină (care Dumnezeu cel sfânt ne-au lăsat-o ca una scântee spre razemul nămului nostru creștinesci în aceste de Dumnezeu păzite țeri) și sunt și Bisericile slobode și după vreme și inzestrate cu ore-car veniturii, cu mili Domnesci, a se trece cu vederea taina preoției, cu adevărat și pecatul va fi

mai puţin o jumătate de anŭ de către dascălulŭ Mitropoliei pentru ca să se deprinđă la S-ta scriptură și la slujbele bisericesci și după aceea să se hirotonisescă pre numele Bisericei satului Boerescŭ, sėu Monastirescŭ, sėu Mostenescŭ, ca să rămăe nestrămutați, neschimbând locul sėu biserica.»

Alexandru Moruz, cu rezoluțiunea pusă asupra anaforalei Mitropolitului Dositeiŭ, rânduesce afacerea în studiul Marelui Banŭ Ghica, a Spătarului Văcărescu, a marilorŭ vornici și a marilorŭ logofeți cu următórea rezoluțiune :

mai greŭ și greșala neiertată. Dreptŭ aceea, acum în prea fericitele ȃile ale Înălțimeii tēle, ca unul ce esci de Dumneđeu luminatŭ și împodobitŭ cu multe feluri de daruri, încât să te numesci *camară* a pravoslaviei, stălpulŭ Bisericeii și lócașŭ bunelorŭ și strălucitelorŭ fapte, bine-voindŭ ȃiua și nóptea pentru bisericescă și politicescă îndreptare și cu bună orânduială; amŭ socotitŭ că este trebuinciosŭ lucru, să înșciunțezŭ înțelepciunei înălțimeii tēle printr'acéstă smerită a mea anafora, fierbinte rugându-mē a se teorisi, cândŭ veii avea vreme, o epistolie a sfântului Tarasie Patriarhulŭ Tarigradului, ce se află întru al doilea tomŭ sobornicescŭ la list. 896, a căruia începutŭ este (*textŭ grecescŭ*) și pliroforisindu-te Înălțimea ta, câtŭ este de mare păcatulŭ acestei călcării de apostolicescile canóne, să bine-voiți a mai vedea și un hrisovŭ pentru orânduielele bisericesci ce s'aŭ făcutŭ de răposatulŭ Domnŭ Gregorie Ghica Vodă, întru care hrisovŭ aduce mărturia apostolicescilorŭ, săbornicescilorŭ și politicescilorŭ pravili și canóne, și cândŭ se va găsi cu cale, a se înoi acestŭ hrisovŭ, prin porunca Înălțimeii tēle, să orânduiască, ceii ce se vorŭ alege din cinstiții Boeri, cari teorisândŭ atâtŭ canónele și vechiurile obiceiuri ale Tērii, câtŭ și stricarea ce s'aŭ făcutŭ pre urmă, să hotărăscii Înălțimea ta, un lucru de măsură a se da de acumŭ înainte pentru slujitoriii Bisericeii și pentru liturgia Arhiepiscopului, carele să hirotonisescă numai atăția, căți vor fi de trebuință, prin mărturiia vrednice de credință, cari după ce se vorŭ afla vrednici, să se catihisescă mai înainte de hirotonie, *celŭ mai puținŭ o jumătate de anŭ, de către dascălul Mitropoliei*, pentru ca să se deprinđă la sfânta scriptură și la slujbele bisericesci, și *după aceea să se hirotonisescă pre numele bisericeii satului, boerescŭ, sėu mōnastirescŭ, sėu moștenescŭ, ca să rămăe nestrămutați, neschimbândŭ loculŭ sėu biserica*, și acéstă făcēndu-se și hrisovulŭ în curēndŭ se va tăia rēulŭ obiceiŭ, se va urma buna orânduială și va lipsi și defăimarea, și va începe în luminate ȃilele Mărieii tēle o ephie vrednică de laudă, după cum politicescii buneii orânduiei, așa și bisericescii împodobiri, întru veșnică pomēnire a prea slăvitului nume al Înălțimii tēle; iară prea puterniculŭ Dumneđeu, care dăruesce din nedeșertate isvórele sēle totŭ darulŭ desăvērșitŭ celorŭ ce-lŭ proslăvescŭ pre dēnsulŭ, să hărăzescă și Înălțimeii tēle anŭ îndelungați și prea fericiti, cu neclătita întemeiere și oblăduire de mulți anŭ întru prea înaltulŭ scaunŭ Mărieii tēle. 1793, Decembre 22.»

Al Mărieii tēle către Dumneđeu fierbinte rugătorŭ,
și smeritŭ părinte sufletescŭ

Dositeiŭ al Ungro-Vlahiei.

Io Alex. Const. Moruz Vod.

«Cinstiților și credincioși Boerilor Domnii-mele, D-vóstră biv. vel. Bane Ghico, i vel. Vist., i vel. Bane, i vel. Spataru Văcărescule, i veliților Dvornici, și veliților Logofeți, fiind-că prea sfinția sa Mitropolitul Ungro-Vlahiei din rivnă Dumneđeescă, și din fierbinte grijă, și datorie a credinței, aű făcutu Domniei-mele acéstă Anafora, prin care ne aréta catahrisisu ce împotriva bisericescilor canóne s'aű obișnuitu d'o vreme încóce la rëndulü hirotoniilor, de a se da darulü preoției in bani, care nu numai defăimare se face, și păcatu mare pricnuesce in adevăr, ci încă și deosebită catigorie, că cu mijlocirea de față, căștigându-se darulü, se inmulțescü preoții peste trebuința, fie seű nu fie adevărată acésta, indestulü este a dice cuvëntulü celü adevăratu, că cu inmulțirea preoților ori in ce chipu, tóte datoriile și greutățile Țerii rēmănu însărcinate numai asupra norodulü mirenilorü, care și acésta, indestulü este încă o nedreptate; pentru aceea dar lăudându-i bunü cugetulü prea sfinției sele Mitropolitulü, carele lepădându și neprimindü acestü felü de dobândă neprimită Bisericei, face Domniei-mele acéstă cu cale arétare, orânduimü dar pe D-vóstră, ca să vë adunați la sfânta Mitropolie, unde viindü și sfinția lorü Episcopii și citindü acéstă Anafora a prea sfinției sele, așisderea teori-sindu-și Hrisovulü Domniei-sele răposatulü Gregorie Vodă, să chibzuiți aceea ce va fi cu cale și de măsură pentru slujitorii Bisericei și pentru Liturghia Archiereului a se orindui de la hirotoniile, acele numai câte și când și unde cu adevăratu va fi trebuința și lipsă de preotü, să arétați părerea Dumnevóstră prea sfinției sele Mitropolitulü, care și pentru a fi feriți Archiereii de categoria ce dicemü a inmulțirii preoților, se va socoti și mijloculü hierotoniilor a se aréta la Domnie trebuința când va fi, ca prin șcirea Domniei să se facă; deci dară, după cum prea sfinția sa însuși din bună rivnă aréta și o cere acésta, trebuie și Dumnevóstră cu aceeași rivnă de bună faptă să nu zăboviți a vë aduna, și fără de zăbavă a pune in faptă Nizamulü acesta, la care să epistasiți Dumnevóstră veliților Logofeți și cu Vatavu de paharniceii zapcii; să ni se arete in scrisü prin Anafora. 1793, Decembre 28. »

Vel Logof.

Cond. XXV, fila 196

In urma acestei rezoluțiunii, boerii «*halea și mazili*» întocmescü nizamulü, care sub formă de hrisovü, se promulgă.

Spune acestü hrisovü, care era ploconulü la care era obligatü celü

hirotonitū și care ploconū indemna pre Episcopi să înmulțescă hirotoniile.

La începutū, acestū ploconū consta din unū berbecū, douē banițe orzū, șese vedre vinū, ... obrōce de faină, 30 de găini și optū galbeni. Acestū ploconū apoi se dete în bani și deveni unū mare abusū și jafū, adăogându-se obligațiunea pentru celū ce ămbla după hirotonie, să împartă bani pe la protopopiī, logofetii și zapcii ispravnicesci, ba chiar și pe la ispravnici. Hrisovulū dispune, ca nici o hirotonie să nu se mai facă decât după constatare prealabilă de lipsa de preotū și numai cu incuviințarea Domnitorulū și că candidatulū este vrednicū «*mai vērtoșū pentru învățatura lui.*» Asemenea candidatū, ținându-se sémă de împrejurările țerei «și sarcina datoriilorū în care se află cădute eparhiile țerei dintr'ale vremilorū rēsvrătiri și din catahrisis de mai 'nainte» nu va da altū ploconū decât pentru diaconie talerī 40, iar de va fi să se și preoțescă după 30—40 țile, să plătescă amēndouē hirotoniile numai 50 talerī. Dēcă preoția o ia peste o jumētate anū, seū mai târđiū, ploconulū va fi din fie-care hirotonie câte 40 talerī, scutitū fiindū candidatulū de orī-ce alte cheltueli. ¹

1. Iată acestū importantū și curiosū actū :

Hrisovulū pentru orânduiala hirotoniilorū preoțesci.

Io Alecsandru Constant. Moruzi Vod.

« Domniī și oblăduitorii țerilorū, căroro li s'au incredințatū de la Dumneđū puterea și stăpânirea de norōde, îndatoratī fiindū a griji cu neadormire pentru tōte câte sunt spre buna orânduială și dreptate a supușilorū seī, de a pune în faptă și a nu lăsa nici unū lucru rēu a curge cu nebagare de sémă, atātū pentru partea politicescă, câtū și pentru tagma preoțescă, ca unū norodū ce de obște împreună iaste incredințatū sub o stăpânire și oblăduire creștinescă, căria datorii aflându-ne Domnia mea pururea îngrijați și pentru tōte cele de trebuință rāvningū, între alte pricinī obștesci ale țerei ce ne trudemū de cândū milostivulū Dumneđū ne-au hărăzitū Domnia Valachiei, neincetatū și fără pregetare a le întocmi în starea cea cuviinciosă și a aduce cele cădute din rânduiala lorū la urmarea cea bună, aflat-am trēba hirotoniilorū preoțesci, care iaste partea cea alēsă între norodulū creștinescū și care iaste una din sfințele taine bisericesci, cădută mai d'înainte de la o vreme încōce la unū catahrisis nesuferitū ; avēndū adică lesnire orī-cine vrea, prin mijlociri neprimite bisericēi, împotriva sfințelorū canōne bisericesci, a căștiga darulū preoției și înmulțindu-se hirotoniile fără trebuință și fără de nici unū cuvēntū, pricinuinđū cu acesta obștiei locuitorilorū mirenī însărcinare și nedreptate, rēmāindū numai asupra lorū datoriiile țerei ; deçi chibzuind Domnia mea de a pune acesta în orânduiala cea cuviinciosă, aflat-am acum pre P. S. S. celū alesulū de Dumneđū Mitropolitulū Ungro-Vlahiei Kirū Dositeiū d'impreună cunoscătorū acesteī rele obicīnuință și ferbinte rāvningū și sirguitorū

*deconul p
tise H
luta lui.*

Acestă hrisovă care constituie o specie de lege, totu așa cum este

spre îndreptarea acestei pricină bisericești, care însuși ne-a dată anafora de la 22 ale lui Decembre, întru care, după ce ne arătă și P. S. S. păcatul ce se pricinuesce dintr'acosta, ferbinte ne face rugăciunea, ca să nu lăsăm mai multă să curgă acestă catahrisis, ce de la o vreme încôce s'au obicinuită la tréba hirotoniilor, împotriva bisericescilor canóne, mai vêtosă într'acostă stăpânire pravoslavnică, unde și nu sunt bisericile și eparchiile isterisite de venituri și de milă Domnescă și să orânduimă din boerii divanului Domniei mele, obraze alese, spre a teorisi vechiul obicei al țerei, din hrisove domnesci ale bătârilor Domnii, cum și stricarea ce s'au făcută în urmă, și după ce se va orândui mijlocul celă cuviincios spre piroforia trebuinței pentru acela ce va să se hirotonisescă, să se socotescă un lucru de măsură, care să se hotărască de către Domnia mea: ce să se dea de acum înainte, nu cu nume de havaetă, seú plată pentru hirotonie, — care este împotriva bisericescilor canóne, — ci pentru ostenéla slujitorilor bisericesci și pentru liturghia Archiepreului, numai de la aceia, câți și cându va fi trebuință de a se hirotonisi? A căruia anafora primind-o Domnia mea, dupe ce amă lăudatú rîvna cea bună a P. S. S. și fierbîntea grijă a credinței și a legéi, depărtându și nesuferindú acestú felú de dobândă neprimită bisericii, amă rînduitú apoi pe d-lorú cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele halea și mazili și pe d-lorú veliți logofeți, epistați, cari adunându--se după porunca noastră la sfânta Mitropolie, față cu P. S. S. părintele Mitropolitul și cu iubitorii de Dumneđu părinții episcopi, ne-au făcutú anaforaua de la 19 ale lui Ghenarie, arătându-ne întâi acosta, cum că sunt împărătesci pravile politicesci spre a da ceii ce se hirotonisescú un ploconú în natură, adică un berbec, două banițe de orđu, șese vedre vinú, . . . obróce de făină, 30 găini și 8 galbeni, după care acele politicesci pravile este și hrisovú al răposatului domnú al 3-lea Grigore Ghica Voevodú de la leat de urmare și de întărire; care acelu ploconú era obicinuitú de se da în bani tal. 25, prețulú numitelorú naturi și a acelorú galbeni, după efinătatea lucrurilor ce era mai înainte în vechime și dintr'aceștia se da liturghia archiereului și ostenéla slujitorilor bisericesci până în vremile cele mai de pe urmă, cându stricându-se cu totulú acelu obiceiú, au cădutu tréba la catahrisisú și la defăimare; care pentru a lipsi acelu catahrisisú, găsescú d-lor cu cale, de a se hotări și de a se numi și suma orânduită, ce este să se dea la o hirotonie, arătându-ne și parerea domniilor séle în scrisú, cum și mijloculú orânduielei hirotoniilor, care se urma până acumú, spre a se primi și face hirotonie, adecă numai cu adeverința protopopului și a ispravnicilor, s'au găsitú netrebnicú și pricinuitorú numai de a cheltui celú ce va să se facă preotú seú diaconú, nefindú, cu putință a nu se păgubi celú ce este a se hirotonisi, cu dare pe la potropopi, logofeți și zapcii ispravnicesci, cum și la însiși ispravnicii, ci și de a se înmulți hirotoniile fără cuviință și fără de trebuință și cum că trebuie, că unde va fi lipsă de preotú însuși párcálabul cu toți sátenii seú megiași satulú să dea adeverința în scrisú la mânele aceluia ce va fi să se facă preotú și să se iscalescă și de stăpânulú moșiei, de va fi satú monástirescú seú boerescú, cu care adeverința însuși párcálabu seú sátenii să vie cu densusú aici și prin scirea Domniei mele să se hirotonisescă de Archiereú, după ce se va găsi vrednicú, rugându-se de obște, ca după ce vomú pune Domnia mea la orânduiala cuviinciosă acostă

legea chinoviilorŭ de la Moghilă Vodă, din anii 1626, luna Septembrie,

trēba a hirotoniilorŭ, să o întărimŭ și cu domnesculŭ nostru hrisovŭ, ca să se păzescă. Decī chibșindŭ Domnia mea anaforaoa d-lorŭ boerilorŭ de obște și buiurdisind-o cu domnescă nōstră pecete, cu hotărēirea aceea ce amŭ găsitŭ cu cale; iatā ca să urmeze fără de strāmutare acēstā hotărēire și ca să se păzescă nizamulŭ acesta al hirotoniilorŭ, acumŭ și în tōtă vremea, dāmŭ și domnesculŭ nostru hrisovŭ de întărire prin care poruncimŭ și de acumŭ înainte să se urmeze acēstā orānduială la hirotonie, adică: unde se va întâmpla cu adevēratŭ lipsă și trebuință de preotŭ, pārcālabulŭ satulŭ împreună cu toți sātenii, sēu mahalagii, sēu orășeni, să dea adevērința lorŭ în scrisŭ, sub iscāliturele tutulor, la mânăle aceluia ce este a se face preotŭ sēu diaconŭ într'acelŭ satŭ, sēu mahala, sēu oraș, cum că este slobodŭ, fără nici o pricină de dajdie și cum că îi știu viața și firea și cum că au lipsă cu adevēratŭ și trebuință de preotŭ, care acea adevērință prin cercetarea ce va face egumenulŭ, sēu boerulŭ stāpānŭ moșiei, cānd va fi acelu satŭ pe moșie mōnăstirēscă, sēu boerēscă, dupā ce va lua de la însuși pārcālabu și de la toți sātenii dimpreună adevērință, că acelu om este fără pricină de dajdie și cu adevēratŭ este lipsă și trebuință de preotŭ la acea biserică, să o adevēreze cu iscālitura și stāpānulŭ moșiei, iar fiindŭ satulŭ megieșescŭ vorŭ iscāli numai megiași toți și așia cu acea adevērință, iscālita de toți, viindŭ acelu ce iaste să se preotēscă dimpreună și cu megiași satulŭ, cei din eparchia Mitropoliei la P. S. S. pārintele Mitropolitulŭ Ungro-Vlachiei, iar cei din eparchiile episcopesci la Sf. Lorŭ Episcopii și dāndŭ acea mărturie, atātŭ în scrisŭ, cāt și prin cuvintŭ, sālŭ cerceteze apoī archiereulŭ, dupā orānduiala bisericēscă, pentru vrednicie, cum mai vērtosŭ și pentru învățatura lui și gāsindu-lŭ vrednicŭ și cārturarŭ sālŭ arēte P. S. S. pārintele Mitropolitulŭ, sēu pārintii Episcopii, cu anafora în scrisŭ către Domnia mea, cu satulŭ, orașulŭ sēu mahalaua, cu biserica unde este lipsă și trebuință, dimpreună cu adevērința satulŭ, sēu a mahalagiilorŭ, sēu a orășenilorŭ, ca pentru a fi feriți și archiereii de categoria aceea ce șicemŭ, a inmulțirei preoților fără de trebuință, să se facă prin șicirea Domniei mele hirotoniile, adevă să se buiurdisescă anafora cu pecetea Domniei mele și așia sālŭ hirotonisescă de archiereulŭ loculŭ sēu; care anafora, dupā ce se va hirotonisi, sālŭ aibā în urmā acelu preotŭ, sēu diaconŭ la mânăle lui, dimpreună cu cartea archierēscă ce este legiuită de i se dā pentru preoția lui, ca sālŭ nu-lŭ supere zapcii politicesci; care acelu preotŭ, sēu diaconŭ, sālŭ fie datorŭ a rēmāne nestrāmutatŭ și statornicŭ la biserica ce s'au aședatŭ, neschimbāndu-și loculŭ, sēu biserica. Iar cānd dimpotrivā, orī acelu pārcālabŭ, orī sātenii dimpreună, sēu mahalagii și orășeni vorŭ cuteza a da neadevēratā mărturie în scrisŭ pentru vre-unŭ interesŭ sēu hatirŭ de rudenie și de prietesugŭ, fără de a nu fi lipsă și trebuință de preotŭ și fără de a nu fi slobodŭ, fār' de nici unŭ felŭ de pricină de dajdie și cu acēsta vorŭ înșela Domnia și pe Archiereu, nu numai aceia ce au datŭ acea adevērință sālŭ se pedepsescă cu hotărēire, ci și însuși acela care s'au hirotonisitŭ, lipsindu-se de darulŭ preoției și rēmāindŭ mirēnŭ, sālŭ se pue la dajdie cu țera de obște; cum și celŭ ce de acum înainte hirotonisitŭ se va gāsi fără sinetŭ domnescŭ la mână lui, întru aceeași osindā va rēmānea. Iar pentru ploconŭ, ce dupā politicescile pravile imperātesci au a da cei ce se hirotonisescŭ, făcēndŭ Domnia mea chibșuire, pānā la ce prețŭ se pōte aduna acea naturā, acum într'acēstā vreme, cu galbenii dimpreună, dupā prețulŭ lucrurilor ce curge

a fostu promulgatū și comunicatū de domnitorū Episcopilorū, ispravnicilor și Divanului din Craiova, în 19 Februarie 1794.¹

Într'acéstă vreme și socotindū și sarcina datoriilorū în care se află cădute aceste eparhii ale țerei, dintr'ale vremilorū răsvrătiri și din catahrisis de mai 'nainte, amū hotărîtū într'același chipū, adică, când se va hirotonisi unū diaconū să dea talerī 40, iar de va fi a se hirotonisi același preotū peste 30 sēu 40 zile, care pōte să se întēple trebuință la vre-unū satū sēu mahala, unde va fi lipsă a se hirotonisi în grabă și diaconū și preotū, când va fi vrednicū atunci să nu dea acelu hirotonitū câte talerī 40 de 2 orī, ci pentru amēndouē hirotoniile să dea talerī 50, iar celū ce se va hirotonisi acum din nou și peste o jamētate de an, sōu peste unū anū să se hirotonisēcă preotū, acela să dea de o hirotonie câte talerī 40, cum hotărīmū mai susū. Care ploconū dāndu-lū acelu hirotonisitū, să fie nesupēratū de alte cheltueli și cereri deosebite la grāmăticī și slujitorī bisericești, fiindū-că într'acéstă sumă intră toți, împărțindu-se după orānduiala ce va face arhierēulū. Decī acéstă hotărīre ce am făcutū Domnia mea și amū legatū prin hrisovū cunoscēnd-o și însuși pārintī arhierēi că mijloculū celū rānduitū la facerea hirotoniilorū este și spre ferirea S-ții lorū de ori-ce defāimare și categorie, dator să fie fie-care Episcopū și însuși rāvnicorū de a păzi întocmai acum și în tōtā vremea precum poruncimū, fără a face vre-o schimbare și urmare împotrivā. Care pentru a fi pūreua în tōtā vremea și de obște șciutā și ca să se urmeze întocmai fār' de a se trece cu vederea, poruncimū ca să trecā acest alū nostru Domnescū hrisovū în condicele logofeției Divanului Domnescū, la condica Mitropoliei, la Episcopii și la condicele județelorū, la care să epistāșeci D-ta vel Logofete.

Pentru acéstă amū adevēritū hrisovulū acesta cu însăși domnēca nōstrā iscālitorū și pecete și cu credința prea iubiților Domnii mele fii Constantin V. V., Dumitrașcu V. V., Nicolae V. V., Iorgache V. V. și cu mărturia D-lorū cinștiților și credincioși veliți boerī ai Divanului Domniei mele: Pan Nicolae Brāncovēnulū vel vist., Pan D-trașcu Racoviță vel banū, Pan Enache Văcărescu vel spāt., Pan Enache Moruzi vel vornicū de țera de susū, Pan Manolache Brāncovēnu vel vornicū de țera de josū, Pan Mauolache Crețulescu vel vornicū, Pan Nicola Filipescu vel vornicū, Pan Costache Ghica vel log. de țera de susū, Pan Scarlat Ghica vel log. de țera de josū, Pan vel hatman, Pan D-trache Manu vel post., Pan Isaac Ralet vel clucer, Pan D trache Schina vel comis, Pan Iōnū Comānēnulū vel pach., Pan Iordache vel sluger. Pan D-trache Constandache vel pitarū și ispravnicū Pan Costache Ghica vel log. de țera de susū. Și s'au scrisū hrisovulū întru întâia domnie a Domniei mele aici în orașulū Bucuresci, la létū 1794 Februarie 16.»

1. Iată pitacurile cu care s'au comunicatū:

Io Alex. Constan. Moruzi Vod.

«Iubitoriule de D-șeu, sfinția ta părinte Episcopi al sfinței Episcopii . . . sănătate. Eți facemū. Domnia mea în șcire, că asupra hotărīrii hirotoniilorū preoțesci, cu socotēla de obște s'au pusū în orānduiala cea cuviinciosā, făcēndū Domnia mea hrisovū de întārīre; iată se trimite și sfinții tale copie întocmai

O altă dispozițiune luată de Moruzi cu referință la Biserică este de la finea anului 1793. Domnitorul adresază Mitropolitului actul ce dămă la vale, prin care hotăresce, că pe viitor nu se va mai putea înființa nici o sihăstrie de călugări fără prealabilă învoire a Mitropoliei și a Domnitorului. Se limitează și călugărirea numai de la vrêta de cinci-șeci de ani, oprind tot odată intrarea prin mănăstiri de călugări străini.

Iată acestu act nu mai puțin importantu pre câtu și ineditu :

după celū pecetluitū de Domnia mea, adeveritū cu iscăliturile Dumnealorū Veliților logofeți, care socotindu-lū sfinția ta și înțelegându-lū, să-lū puī să se scrie întocmai și în condica Episcopiei, spre a fi sciută și vēdută acum și tot-d'a-una orânduiala hirotoniilor, la care și însuși Sf. ta făcându-te cunosătoriu acestiū cuviinciose orândueli, pururea să fi următoriu și îngrijatū, ca să nu se urmeze mai multū acelu carahrisisū la acēstā trēbā bisericescā, și să avemū rēspunsū.» 1794, Febr. 20.

Dumneavōstrā ispravnicilorū ot. sudū sănătate, vē facemū Domnia mea în șcire, că penfru rândulū hirotoniilor preoțesci, făcendū Domnia mea hotărîre, cu socotēlā de obște, și întărindū hotărîrea și cu hrisovu Domniei mele; iată vi se trimite copie întocmai dupe hrisovu Domniei mele, adeveritā de Dumnelorū velițiū logofeți, care copie după ce o veți ceti Dumnēvōstrā și înțelegend hotărîrea și făcend-o sciută, să o treceți de rândū în condica județului, ca să se afle pururea în tōtā vremea, spre a se păzi și a nu se trece cu vederea, urmândū Dumnēvōstrā la purtarea de grijā ce vi se cade înparte-vē a avea la acēsta, și să avemū rēspunsū.» 1794, Februarie 19.

Cond. XXIII, Fila 207, Verso.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

« Cinstiților și credincioși Boeri Domniei mele, Dumnēta Biv. vel. Hatmane Nicolae Hangerli caimacame, i Dumnēvōstrā Boerilorū Divaniți de la Craiova, sănătate; vē facemū Domnia mea în șcire, că la trēba hirotoniilor preoțesci, vēdendū Domnia mea că curge mai de 'nainte vreme un catahrisisū nesuferitū, amū pusū Domnia mea în orânduiala cea cuviinciosā trēba acēsta, prin hotărîre în scrisū, care hotărîre ca să se urmeze nestrămutatū, amū întărit-o și cu Domnēsculū nostru hrisovū, după care iată se trimite și aicea la Divanul Craiovei copie adeveritā de Dumnelorū velițiū logofeți, ca o trēbā obștēscā a țerii, care voimū să se păzēscā tot-deauna în Divan copia hrisovului în buna ei orânduialā, fără de a se trece cu vederea; după ce veți ceti înțelegend-o și făcendū-se cunoscutā și sciută, poruncimū să se scrie și aici în condica divanului, pentru a fi tot-deauna sciută, după care are a se păzi întocmai fără de strămutare urmândū și Dumnēvōstrā la purtarea de grijā acea ce vi se cade din parte-vē a avea asupra acestei trēbi, și să avemū rēspunsū.» 1794 Febr. 19.

Cond. XXXIII, Fila 208.

Istoria Românilorū de V. A. Urechii.

Tom. V. — 3

Io Alexandru Constant. Moruzi Vod.

«Prea Sfinția ta părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, fiindă-că pentru cuvântatele pricini și după orânduiala canónelor bisericesci, este cu cale și de trebuință, ca schituri și sihăstrii de călugări, de vrea a întocmi cinevași, veri-unde, și veri-cine, să dea întelî de scire la Mitropolitul țerii, și prin Mitropolitul țerii să se arête Domniei mele; iată poruncim Domnia mea, ca să însciințezi prea sfinția ta pentru acésta de obște la câtî se cuvine spre a sci, că fără de scirea și blagoslovenia de la Mitropolitul țerii și fără de porunca Domniei mele nu va fi slobodî, ci veri-carî seú veri-unde de aici înainte va cugeta a întocmi, și va aședa schituri și sihăstrie de călugări, acela să aibă a da întelî scire la prea sfinția sa și a cere poruncă de la Domnia mea, iară într'altú chipú de va urma, să scie lițeșcarele, că se va ridica, se va risipi, și va fi ostenéla intru zadar; lângă acésta, este iarăși de trebuință, ca câtî intră și se primescú la sihăstrie, să fie întâiú cercetați și vęđuți, de sunt adecă în vęrsta cea cuviinciosă, și de sunt însuși și cunoscuți, una pentru ca să fie vrednici de sihăstrii cei ce au primitú cinulú acesta, alta pentru a nu se isterisi și a se mähni cu acésta slobodenie fără orânduială părinții de fiii lorú, cari 'i-au născutú și cu cari s'au truditú cu durere și s'au necăjitú a-i cresce cu nădejde de a se mângăia și a se ajuta cu dęșii în vremea vrásniciei lorú; de aceea dară poruncimú, ca și de acésta să-i însciințați la tóte schiturile și sihăstriile de obște, de a nu primi la sihăstrie om tēner mai josú de cincí-đeci de ani vęrsta lui, nici călugăr străinú să se ție și necunoscutú, ci acela care va vrea să vie, seú care va vrea să intre la sihăstrie, să fie datorú a veni întâiú la prea sfinția ta, să-lú veđi, să-lú cercetezi, să arête loculú unde se cere să se așede, și așia cu voia și cu blagoslovenia de la prea sfinția ta va fi slobodú, iară într'altú chipú nu numai va fi isgonitú, ci încă celú ce l'au primitú va rămânea vinovatú pentru călcarea și neurmarea poruncii. tol. pisah. gospod.» 1793 Decembre 3.

Vel Logof.

Cond. XXIII, Fila 184.

*

Puțini decă nu mai nimeni din istoricii noștri de astă-đi, sciú că nu tot-deauna la Mönăstirea Curtea de Argeșú a existatú Episcopie. Să spunemú noi, sprijiniți pe documente, că acésta Episcopie s'a înființatú numai acum unú secolú, sub domnia lui Alexandru Moruzi și după propunerea Mitropolitului Dositheiú.

Iată în tótă întregimea lui hrisovulú de înființarea acestei Episcopii și de dotațiune a ei, din 1794 :

Io Alex. Const. Moruzi Vod.

«Trebuința propoveduirei sfintei pravoslavniciei nóstre credințe, câtú este de mare și mai aleasă decâtú tóte trebuințele, însuși

mântuitorul nostru Isus Hristos ne arătă, dicându către sfinții săi mucenici : « mergeți și învățați toate limbele, botezându-i în numele tatălui și al fiului și al sfântului duh, și învățați câte amă ȃisă vouă »; această sfântă propoveduire cum că nu este trebuinciosă numai pentru cei ce nu s'au îmbrăcatu cu vestmântul celū strălucitū al sfântului botezū, ci mai vĕrtosū pentru cei ce după ce s'au invrednicitū a primi pravoslavnică credință printr'această dumnezeescă taină, seū nu știu, seū nu voiescū a urma evanghelicescului cuvĕntū, adecă a se învăța câte s'au ȃisū, seū a păzi câte s'au învățatū, iarăși Hristosū Dumneȃelū nostru tôte intr'acestū cuvĕntū, de față ne-o arătă dicĕndū : « nu mai mergeți și învățați tôte limbele boteȃndu-i în numele prea sfintei Troite, ci și învățādu-i să păzescă câte amă ȃisū vouă ; » din care curatū se ĩnțelege, că și sfântulū botezū, la un pravoslavnicū creștinū, nu este din destulū spre mântuire, fără urmarea celor-l-alte porunci, adecă « câte amă ȃisū vouă, » căci a fi neșcine pravoslavnicū creștinū prin botezū, și a nu fi prin fapte, se asemānă ca una oīe perdută din turmă ; de aceea și Mântuitorulū, socotindū mai trebuinciosă propoveduirea, cea către aceștia, dice către sfinții săi ucenici : *ci mai vĕrtosū vĕ duceți către oile acele pierdute ale casei lui Israilū*. Această dară trebuință socotitā fiindū de prea sfințitulū și de Dumneȃeū alesulū Mitropolitū al Ungro-Vlahiei, Chirū Dositeiū, acum la adunarea ce din porunca Domniei mele s'au făcutū cu toți dumnĕlorū cinstiți și credincioși veliți Boeri ai Divanului Domniei mele, pentru a face alegerea de Episcopū al sfintei Episcopiei Buzĕului, arĕtāndū prea sfinția sa cum că și județele Argeșului și a Oltului fiindū depărtate de scaunulū Mitropoliei, și neputĕndū fi păstorite după cuviință, nu le pōte să le lase, ca unū naemitū, lupului celui rĕu cuȃetătorū, nici va să se aseme-ne lucrătorului de pământū cel adormitū, pentru ca să găsescă semănătorulū zizaniilorū vreme să amestece neghina ĩn grāulū seū celū curatū ; ci găsesce cu cale ca acestea douĕ județe, să se deosibescă din Eparhia sfintei Mitropolii și să se facă o Episcopie nouă, care să aibă rĕndū la adunarea săbōrelorū, după Episcopia Buzĕului, și sfânta Mōnăstire a Argeșului să se cĕnstescă a fi scaunulū de Episcopie. Această provlimă arĕtāndu-se a fi cu cuviință și la d-lorū veliții Boeri, aū făcutū arĕtare cu anafora la Domnia mea, de obște, rugāndu-se ca să bine primimū această trebuinciosă cerere, și să dămū voie a se face și a se hirotonisi Episcopū, făcĕndu-ne ĩnciințare și vre-o câte-va obraze. Deci Domnia mea, ce după datorie suntemū sirguitori, mai ĩnainte decātū tôte, pentru propoveduirea sfintei nōstre credințe, socotindū trebuința acestei Episcopii, și avĕndū și pilde ĩndestulate de câte Episcopii ce după vremi și Arhiepiscopii s'au ĩntocmit de săbōre și de pravoslavnicĕ ĩmpĕrați, pentru această trebuință a propoveduirei și a păstoriei creștinesci, am hotărĕtitū ca să se facă, și amū bine-voitū a se cĕnsti ĩn Episcopie sfânta Mōnăstire a Argeșului, de astăȃi ĩnainte, *căci a fostū și scaunū domnescū acolo* ; și din obrazele celea arĕtate, alegĕndū pe iubitorulū de Dumneȃeū Episcopū proin Sevasti Chirū Iosifū, de carele amū luatū ĩnciințare, că ĩncă Protosinghelū fiindū al sfintei Episcopii Rōmnicū, s'au arĕtatū destoinicū de a-lū putea socoti acumū de vrednicū spre a păstori turma cea alēsă acestei Eparhii

și a se putea arăta ca o cetate stândă deasupra muntelui și a-și străluci lumina sa înaintea ómenilor, ca să i vadă faptele sale celea bune, și să slăvescă pe părintele ceresc, după Evanghelie, l'amă aședatú Episcopú aceștia Episcopii a Argeșului și făcendú însciințare și la sfânta Biserică cea mare a răsăritului s'au înăritú și bisericesce alegerea și hotărîrea Domniei mele, și s'au cunoscutú la totú sfântulú ecumenicú săború acéstă sfântă Episcopie, și cu tóte că acestei spînte Episcopii orânduiala s'au întocmitú a fi după Episcopia Buzelului aflându-se aceea mai veche, care orânduială să se păzescă neștrămutatú Proi-Episcopia, însă acestú cinstiú și de D-deú iubitoriú Episcopú, i-amú datú rëndú mai susú decâtú celú acum hirotonisitú Episcopú alú Buzelú, chir Costandie, și pentru vrista sa, și pentru căci au fostú hirotonisitú mai nainte Episcopú Sevastiei, și mai vèrtosú pentru politia și slujbele sale bisericesci, cât și celea politicesci, cu care ne-amú însciințatú că s'au purtatú, nădējduindú că și de acum înainte va păstori norodulú lui D-deú după Evanghelie și va avea întru tótă politia sa bine plăcută, păzindú și întocmelele celea bune orânduite ale sîntei Metropolii, și așezămènturile celea de acum făcute ale hirotoniilor, și întărite prin hrisovulú Domniei mele, și celea ce se vorú socoti cuviinciose în urmă. Către acéstă amú bine-voitú Domnia mea, ca și acéstă sfântă Episcopie a Argeșului, unde se prăznuesce hrumulú Adormirei a prea sîntei Născëtore de D-deú, ce din mônastire domnescă s'au cinstitú acum în Episcopie, să aibă aceste mili și privileghiuri, adecă : cinci sute bolovaní de sare, pre totú anulú, de la ocnele domnesci, la vremea când iaú și cele-l-alte Episcopii și Mônastiri, i trei sute de oi să scutiască la vremea oieritului, i 50 de scutelnici; de care poruncimú d-tale vel. vist. să se așede atátú în catastihulú domnescú alú visteriei de scutelnici, lângă 10 scutelnici ce au avutú până acum părintele Sevasti și alți patru-deci lude, ca să se împlinescă suma de cinci-deci, pe cari făcendú-i după catastihú, să li se dee și pecetluiturile Domniei mele, câtú și la catastihú de rădicătura oieritului, să se așede cu numita sumă de trei sute oi, și deosebitú de acești scutelnici după catastihú, îi facemú Domnia mea și alți 50 de lude străini cu cei 10 ce au avutú M-rea Argeșului până acum, pre cari aceștia să-i găsescă sfinția sa din străini, fără de pricină, cărora după adevèrințele isprăvnicesci să li se dee și pecetluiturile Domniei mele de la visterie pentru scutela lorú; să scutescă numita stântă Episcopie și doué scaune de carne la Pitesci, seú la Argeșú, cum și doué pivnițe. Așiderea să aibă sfânta Episcopie și mila vinăriciului, câte doui bani de vadră, cu pãrpãrulú, din popórele celea sciute, cari le-au avutú M-rea Argeșului și până acum de mai nainte, adică : din délulú Ștefănescilorú ot. sud. Muscelú, cât ține cu Isvorani, i Valea Popi, care se începe acestú poporú de la capu Délulú de susú, despre Valea mare, și merge până în poporulú Cotmení, în délulú Ciocănescilorú, și despre Văleni se hotăresce valea Beniú cu poporulú M-rei Radului-Vodă, în care acestú poporú se cuprinde aceste vâi i piscuri, adecă : valea Isvorani, valea Popei, cósia Cãmpulú, Lesceióra, valea Ștefănesci cu partea din Ciocănesci i valea Benei; așiderea și din délulú Alimănescilorú și Cranga sud. Argeșú, în care

acestea popóre se cuprinde aceste nume precum le este cursul de rëndü, adecã : cranga Cãzãnescii, Ciutescii, valea Luminei, Alimãnesci de josü, Alimãnesci de susü, Pétra, Scheiburlus, Chilomescii, valea Giurgi, Tãnculescii, Mãicãnescii, i delulü Stroeni lângã Tãnculesci. Așiderea și delulü Soașului sud. Vâlcea, pre din doue cu M-rea Bistrița ; pentrucare sã aibã volnicie omulü Episcopiei ce se va orãndui a ămbla împreunã cu vinãricerii domnesci, sã scrie vinãriciulü dintr'aceste deluri cu vãile i piscurile ce sunt numite mai susü, și sã facã doue catastișe asemenea unulü ca și altulü, iar la stringerea banilorü, adecã câte doui bani de vadrã, partea Episcopiei și pãrpãrulü dupã obiceiü, vinãricerii domnesci nici de cum sã nu se amestece a pune mãna în bani, ci sã-și stringã pe deplinü orãnduitulü Episcopü fãr' de numai cei-l-alti doui bani de vadrã, și ploconulü de nume sã aibã a lua vinãricerii domnesci, pentru cã sã pótã și printr'acestã milã domnescã, a pãzi cu indestulare cinstea scaunului Episcopiei și a fi Domniei mele vecinicã pomenire. Poruncimü dër și tutulorü cuvioșilorü Egumeni ai Mõnãstirilorü acestei Eparhii, Protopopilorü, Preoșilorü, Diaconilorü, Boerilorü, breslelorü și tutulorü pravoslavnicilorü creștini, ce sunteți locuitori intr'aceste doue județe Argeșulü și Oltulü, sã cunõceți scaunü episcopescü de acum înainte a acestei Eparhii sfãnta M-re Argeșulü, și pre iubitoriulü de D-đeu Episcopulü Iosifü, Episcopü alü Argeșului și pãstoriü sufletescü alü vostru, supusü sfintei Metropolii a țerei romãnesci în tótã vremea. Și amü întãritü hrisovulü acesta, cu însãși Domnesca nõstrã iscãliturã și pecete, i cu credința prea iubișilorü Domniei mele fi Costandinü, Dumitrașco, Nicolae și Gheorghii Voivodi și cu mãrturia d-lorü cinstișilorü și credincioși velișilorü boeri ai Divanului Domniei mele : Panü Nicolae Brãncovenu vel. vist., Dumitrașco Racovița vel. Banü, Ienache Vãcãrescu vel Spãt., Ienache Moruzi vel Vornicu de Tera de susü, Manolache Brãncovenu vel Vorn de Tera de josü, Manolache Crețulescu vel Vornicü, Nicolae Filipescu vel Vornicü, Costache Ghica vel log. de Tera de susü, Scarlatü Ghica vel log. de Tera de josü, Dumitrache Mano vel post, Isacü Raletü vel clucerü, Dumitrache Schina vel comis, Ioanü Comãeanü vel Pãharü, Iordache Palada vel stol. etc. și ispravnicu Costache Ghica vel log. și s'au scrisü hrisovulü acesta la alü douilea anü dintru inteea Domnie a Domniei mele, în Bucuresci, la leatü 1794, Febr. 23, de Ionü Rafailü 3. logf. »

Cond. XXVI. Fila 193—196.

Infiiñtarea Episcopiei nu este insã din 1794, data hrisovului de susü, ci din 18 Octombrie anulü 1793, cum se pôte vedea din anafora Divanului de la acea datã și din rezoluțiunea domnescã pusã pe acea anafora la același anü, în coprinderea urmãtore :

Prea Inãlțate Dõmne,

« Din luminatã porunca mãriei tele adunãdu-ne de împreunã cu prea sfinția sa pãrintele nostru Mitropolitulü țerei, amü cugetatü ca

să facem alegere la sfânta Episcopie Buzăului, și mai înainte de a intra în astă chibzuire, ni s'au făcutu provlimă, de către prea sfinția sa părintele Metropolitu, cumcă pentru otcărnuirea bisericăscă și duhovnicăscă găsește cu cale de a se mai adăoga o Episcopie a scaunului sfintei noastre Metropolii, la care să se dea două județe: Argeșul și Oltul, și să aibă scaunul la sfânta Episcopie Argeșul și orânduială după Episcopul Buzăului; la această provlimă, fiindu-că este pricină numai bisericăscă, și însuși prea sfinția sa ce are aceste județe sub ascultarea sfintei Metropolii, găsește cu cale, ca să se înlesnească mijlocele duhovniceșcei otcărnuiri, pentru folosul sufleteș al obștei, și să se facă această Episcopie, care pre lângă toate acestea este și de podoba scaunului; iară pentru obraze din care să se alegă Episcopii acestor două Eparhii, din bărbați ce de obște amu chibzuitu a fi destoinici, ca să se incarce cu această oblăduire, sfinția sa părintele Episcopul Savastisă Iosif unu; părintele protosingelul Metropoliei Constantie al doilea și alu treilea Arhimandritul Mănăstirei Argeșul Partenie; din acești trei ce de obște se alesere de noi, rămâne a se hotări care unde să fie, după cum Inalta înțelepciune Măriei tele luminându-se de darul duhului sfântu va găsi cu cale.» 1793, Octombre 18.

Dumitrache Banu, Nicolae Brâncovenă vel. Vist., vel. Banu Racovița, vel. Spătaru Văcărescu, vel. Vornicu Moruzi, Scarlatu Grecenu Vorn., Manolache vel. Vorn., Scarlatu Ghica vel. Log., Stefanu Văcărescu Hatmanu, Costandinu Știrbeiu Vist., Ioanu Căminaru.

Iată și rezoluțiunea întăritore anaforalei acesteia și de alegere a primului Episcopu al Curței de Argeșu Iosif Sevastiasă și a alegerei Protosinghelului Constantie ca Episcopu alu Buzăului:

« De vreme ce prea sfinția sa părintele Metropolitu țerei, și cu D-lorū veliți boeri ai Divanului Domniei mele, din porunca noastră adunându-se spre chibzuirea de obște, găsiră de trebuință și cu cale, și ne făcură rugăciune a se mai întocmi o Episcopie nouă, acărora rugăciune pentru înlesnirea ce ne-a datu a mijlocelorū și pricinilorū duhomică și bisericăscă, primind'o și Domnia mea, și fiindu-că dintre Archierei și obrazele bisericăscă de aici, ce cu bună politie și ipolipsisă au petrecutu aici în pământulū țerei, găsescū iarăși deobște cu cale și ne facū arătare de acestea numite obraze, hotărîmū Domnia mea pre sfinția sa iubitoriu de D-zeu părintele *Sevasti chiru Iosif, Episcopu la Episcopia de Argeșu, cu doue județe: Argeșu și Oltu și pre cuviosulū protosingelū Metropoliei Ungrovlahiei chiru Constandie Episcopu la Episcopia Buzău*; într'acestașu chipu întărîmū cu această hotărîre anaforaoa părintelui Metropolitu și a D-lorū Boerilorū.» 1793, Octombre 18.

Vel Logofet.

Indată după alegerea noului Episcopū de Buzēū, Costandie, Domnitorulū vestește acēstā alegere la județele din Eparchia Buzēului cu acest act :

Trei cărți la trei județe ale Episcopiei Buzēului, de vestire pentru Episcopū nou, legate.

« Dumnévóstră, Ispravnicilorū ot. sud... sănătate ; vē facemū in șcire, că din porunca Domniei mele adunându-se prea sfinția sa părintele Mitropolitū alū Ungro-Vlahiei chirū Dositeiū, cu D-lorū cinstiții și crecincioșii boerii Domniei mele, ca să facă chibzuire și alegere de Episcopū la sfânta Episcopie a Buzēului, arētatu-ne-au prin Anafora in scrisū obrazele părții bisericești, ce cu buna politie și Ipolipsisū aū petrecutū aici, intru care fiindū arētātū și mărturisitū Domniei mele de către prea sfinția sa părintele Mitropolitū, deinpreună cu D-lorū Boerii și cuviosulū protosinghelulu sfinței Metropolii Ungro-Vlahiei chirū Costandie, de vrednicū a se ridica păstoriū de Episcopū și cunoscēndū și Domnia mea că este impodobitū cu procopsalā de invēțaturā și practicosū, ca unulū ce a slujitū sfinței Episcopii, amū bine-voitū Domnia mea, și amū hotăritū pre cuvioșia sa de Episcopū aicea la Episcopia Buzēului, care la 30 zile ale lunei Octombre s'aū hirotonositū ; deci nu lipsimū Domnia mea a vē inșciința, atātū pe dumnévóstră ispravnicilorū, câtū și pe toți Eparhioții, ca să-lū știți și să-lū cunoașceti pre sfinția sa iubitoriulū de D-șeu părintele chirū Costandie, de Episcopū al Buzēului și Archiereū al Eparhiei, către carele se cade, după datoria creștinēscā, a avea fieșcare Eparhioțū cinstea și evlavia cea cuviincioșā, nădăjduindū o bună petrecere și viețuire plăcutā Domniei mele și fiți sănătoși. » 1793, Noembre 4.

Fie ca mēsurā preventivā politicā, fie in propriulū interesū alū bisericeii, Moruzi adresează următorulū pitacū, oprindū pe călugări de a vagabonda prin țērā, in locū de a petrece la mōnăstiri :

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvd.

« Cinstitū și credinciosū Boerilū Domniei mele, D-ta vel. Spăt. Ienache Văcărescule, fiindū-că ne-amū inșciințātū Domnia mea, cumcă unii din călugări, fără de adeverința Mitropolitului, și fără de răvașu spătăriei din București, āmblā incunjurāndu-se incōce și incolea prin țērā, și intrā in București neșciuți, fără de nici o dovadă la māna lui, poruncimū Dumnitale să dai strașnicā poruncā pe la căpitanii de pe la tōte străjile, ca orice călugār va fi fără de adeverința prea sfinției sale părintelui Mitropolitū și fără de răvașu spătăriei, să nu fie slobod a eși afarā, și d-ta să grijești ca fără de adeverința in scrisū de la prea sfinția sa părintele Mitropolitū la mānele lui să nu dați nici unuia răvașū de slobodēnie, păzindu-se nizamulū acesta, precumū poruncimū negreșitū, că ori-ce căpitanū seū străjarū nu va păzi Nizamulū acesta, fōrte va fi pedesit. » — 1794, Ianuarie 19.

Dionisie Eclesiarchulă în chronografulă sĂu ne arĂtă pre Alex. Moruzi comițĂndĂ o faptă care nu coresponde cu cele ce pĂnă acumĂ arĂtarĂmĂ din respectulĂ evlaviei lui creștineșci. ZidindĂ o biserică în curtea noului spitalĂ de ciumați, construitĂ de dĂnsulĂ la marginea BucurescilorĂ, în locĂ de a inzebra acĂstă biserică cu odĂre și veșt-minte cumpĂrate din banii sĂi, arĂ fi ridicatĂ sfite, candelĂ de argintĂ, vase, cruci ferecate etc. de pe la mĂnăstirile existente.¹

Totuși rĂmĂne ĂntĂrgĂ evlavia Domnitorului pentru biserică ortodoxă, evlavie care se manifestă și prin dĂnuri diverse cĂtre biserici din peninsula BalcanicĂ² și care nu Ămpedică pe Moruzi sĂ fie tolerantĂ cĂtre bisericile de altĂ cultĂ. Așa elĂ dĂ hrisovĂ de scĂtiri și venituri DervișilorĂ din Nicopole³ bisericilorĂ SașilorĂ din Bucureșci⁴ biserică BĂrățiilorĂ din Bucureșci⁵, a acelei din TĂrgoviște⁶, a acelei din CĂmpulung⁷, a acelei din R.-VĂlcea⁸, etc.

DĂmĂ aci ca probă de redacțiune, cartea din 29 Octombree 1793 de luđii și bolovanii de sare acordăți de Moruzi bisericeii sĂsesci din Bucuresci :

..... «Zem. Vla. fiindă-că bisericeii sĂsesci de aici din orașulĂ Domniei mele Bucuresci, care este *subt protecția* scaunului Domniei mele, și pe DomnulĂ ȚĂrei cunoscĂ de protectorĂ și sprijinitorĂ, amĂ bine-voitĂ Domnia mea după smeritele și plecatele Ăchinăciuni de rugăciuni ce amĂ fĂcutĂ Domniei mele IĂn preotulĂ, și amĂ miluit-o acĂstă biserică, deosebitĂ cu 6 lude strĂini scutiți aduși din strĂinătate, i cu 30 bolovani de sare de la Ocnele Domnesci pe anĂ, ca cu acĂstă milă ajutĂndu-se la trebuințele bisericeii, sĂ facă rugăciuni cĂtre mĂstivulĂ DumneđĂ neĂncetatĂ ĩntru slujbele lorĂ pentru bună starea Domniei mele și pentru ĩdestularea și fericirea acelei pravoslavnice ȚĂri creștinesci, ĩntru care se adăpostesce; amĂ datĂ dĂră acĂsta Domnesca nĂstră carte, ca sĂ gĂsĂscĂ 6 lude strĂini, cĂrora fĂcĂndu-li-se cercetare după orĂnduiala visteriei, de cĂtre Ispravnicii județelorĂ, sĂu de cĂtre DumnĂlorĂ zabiții poliției, și dĂndu-li-se adevĂrință, sĂ li se deĂ pecetluri de la visteria Domniei mele pe

1. Tesaur de monumente, tom. II, pag. 184.

2. Vezi ĩn anexă hrisovulĂ de la 1793 MaiĂ 7 pentru M-rea Șumele (TrapezuntĂ); asemenea din 1794 Aprilie 14 și Martie 20 pentru bisericile de la Agricapi, Arnăut-Chicoi și Mahuliotisa din Constantinopole, etc.

3. HrisovulĂ din 1793 MaiĂ 23. cod. No. 26. Veđi la anecse.

4. HrisovĂ 1793 AprilĂ 10 cod. 26. Veđi la anecse.

5. HrisovĂ 1793 AugustĂ 28 cod. 26. Veđi la anecse.

6. Cod. 26 pag. 122.

7. HrisovĂ 1793 August 28 cod. 26. Veđi la anecse.

8. HrisovulĂ din 1793 MaiĂ 14 cod. No. 26. Veđi la anecse.

numele și chipul lor, ca să fie nedajnici; așisderea să iae câte 30 holovanî sare pe an, de la Ocna.» 1793, Octom. 29.

*

Amă vĕdută, aprópe în decursul întregii istoriei române, acte de cel, mai perfect, toleranțism. Lectorul va distinge cu înlesnire adevĕratul, motiv, al reclamațiunii mahalagiilor de la Răsvan, din Bucuresci, contra unei sinagoge deschise de evrei în acea mahalala subț Alexandru Moruzi : maltratarea de către evrei a unui preot, deschiderea de sinagogă fără prealabilă autorisare și mai pre sus, de tóte grija ce a, fost, cuprins, pre mahalagii de la Răsvan, că *evreii a, implut, tótă mahalaua* și a, scumpit chiria prăvăliilor. Iată motivele reale în explicarea persecuțiunii timplată subț A. Moruzi, care ordonă desființarea sinagogei deschise în hanul Niculescu, pre când exista deja altă sinagogă vechie, cum și imprăștierea din mahalaua Răsvan a evreilor îngrămădiți acolo. ¹

1. Iată actele relative :

Anaforaua mahalagiilor de la Răsvan în pricina ovreilor, cari a, făcut, Sinagogă în Hanu Nicolescului și s'a, impresurat, mahalaua de ovrei cu chiria prăvăliilor ce o dau îndovită.

Io Alec. Const. Moruzi Vvd.

«După cercetarea ce a, făcut, dumnélui vel vor. și cu d-lui epistatul Agiei, chiar și în fața locului, dovedindu-se întâi pentru sinagogă, că a fost, oprită și mai nainte alta, decât una veche care a, avut-o dinceput, și care o a, și acum la mahalala, cum și pentru necinstea și bătaia mai vĕtosă asupra preotului că le-a, urmat, acei trei ovrei, poruncim, dumatiale vel cămăraș, să aduc, înaintea dumatiale pe starostea și cu cei de frunte a breslei ovreilor, cărora să le dai porunca domniei mele, strașnică, ca în trei zile soroc, însăși ei să-și ridice și să-și s'rice cu totul sinagoga dintr'acest, han, în care soroc de se va afla neridicată, ca nisce nesupuși vor, fi trimiși la Ocna; iar pe acei trei ovrei cari a, făcut, această obrăsnicie, aducându-i înaintea dumatiale, pre cel, care va fi dintre dînși sudit, să-l, trimiță cu vatafu de aprodi la Agenție să se pedepsă cu bătaie, unde să fie de față zapciu până și va lua căduta pedepsă de la Agenție, și apoi d-lui Sinior, Marchelius pe unul, ca acesta să-l, ridice și să-l, isgonescă de aici, ne fiind, mai mult, primit, de domnia mea; de care poruncim, și dumatiale vel. spăt. și d-le vel Aga de se va afla mai mult, în urmă acest, sudit, aici, să-l, prindeți, să-l, aduceți la domnia mea, ca să se facă surghiun, iar pe cei-l-alti doi ovrei d-ta vel cămăraș să-i trimiți acolo în fața locului unde a, făcut, gâlcăva să-i pedepsă cu câte o sută cinc-deci toege.» 1794, Ianuar, 9.

Vel Log.

Negreșit că maltratarea unui preot de către evrei a trebuit să emoționeze pre bucureșteni și să provoace ore-care rigori mai mari din partea Domnitorului, dar nu mai puțină cestiunea economică în

Prea înălțate Dómne,

Mahalagii din mahalaua Rășvanului, de aici din București, au jăluit înălțimeii tele arătând, că acea mahala s'au implutit totă de ovrei, dându pe prăvălii îndoită prețuri chirie, și le iați ei, cumu și unu hanu ce este acolo, care se numeșce hanul Niculescului, au luat iarași ovreii în arenda cu îndoită chirie, și totu s'au implutit de ovrei, din cari cei mai mulți sunt sudiți, și au făcutu acolo în hanu și Sinagogă pentru rugăciunea ce au după legea lor, și nu-i îndestulă că-i ocărășcu deapurarea și le bate copiii, ci și pe preotul acii sfinte biserici Rășvanul, l'au necinstit, încă au rădicat și mâna de au trasu pe preot de barbă și de pėru, bătėndu-și jocu de cinul preoției lui, cumu și mai virtosu chiar de sfanta biserică, și face cerere, ca sinagoga ce o au acolo să se strice, cumu și ovreii să se ridice de acolo, și să se împartă de obște prin alte mahalale, fiindu-că s'au prea înmulțit într'acea mahala, și pentru chiria prăvăliilor în care ședă acii ovrei, i arenda mai sus numitul hanu, ei cu toți de obște o voru implini și o voru răspunde la stėpăni; după a căroră jalbă ni se poruncesce de către înălțimea ta a teorisi pricina, și făcėndu cercetare la fața locului, să arėtăm Măriei Tėle prin Anafora cu vatavu de aproți; lunatei porunci următoru fiindu, am mersu însine în fața locului, unde făcėndu cercetarea cea cuviinciosă, cătu pentru sinagogă fără nici o prelungire ne-amu incredințatū însuși de la starostea de ovrei, că cu adevėratu o are acolo în hanu, dară dice numitul starostea și acėsta, că ei au și o altă sinagogă tot aici în București la mahala și acėsta din hanu fiindu o casă care o ținu cu chirie de sunt ani patru, cându este vreme rea, cum: plóie, noróie, séu zăpadă, mergu acolo de facu rugăciunea, neputėndu merge la celaltă fiindu și de parte; acelu cuvėntu alu lui nu fuse primitu, pentru că noi șcimū că și în zilele Măriei Sėle rėposatulu Alexandru Vodă Ghica au fostu făcutu ovreii sinagogă lângă hanul sf-lui Gheorghe nou, și din porunca Măriei Sėle, cu statul prea sfințitulu patriarh rėposatū ntru fericire chiru Efremu, și mai virtosu prin strașnicu blăstemul prea sfinției sale, aflāndu-se aci prea sfinția sa pre acea vreme, atuncu li s'au stricatū acea sinagogă, cumu și doosebitu în zilele Măriei Sėle Alexandru Vodă, mai în josu de casele dumnealui Vornicu rėposatu Parșcovėnu, cu porunca iarași s'au stricatū; ci și noi pentru acėstă sinagogă din hanu am găsitū cu cale ca să se strice, și volnici să nu mai fie ovreii a mai face altă sinagogă aici în București, fără numai ori-cāndu va fi vremea cea după legea loru de rugăciune să mērgă la acea sinagogă de mai susu țisă, ce o are făcută la mahala; iară pentru necinstea și bătaia ce au făcut preotulu unulu din ovrei, făcėndu cercetare cu deamėnuntulu, au eșitū de față un Grigore Cojocar, i Nicola Cazangiu, i Mincul Cazangiu, i Hristea Brutariulu, i Ion Dascalu, i Calciulu Papugiulu, i Nica Cărciru și un Manta, mahalagiu de acolo, cari deteră mărturie în frica lui D-geu, că ei au fostu de față și au vėdutū pre unu Marco ovreiu, i Ianculu Croitorulu, ovrei ce sunt sudiți chesaricesci, i pe unu Herșu Croitorulu ovreiu, ce au fostu împreună cu o calfă a lui, și pe unu

corelațiune cu înmulțirea evreilor ū peste sēmă, esplică, repetimŭ, faptele de mai susŭ.

In fața pedepsirii evreilorŭ, cari aŭ maltratatu unŭ preotu, sã aducemŭ judecata unui preotu, și a unui diaconŭ „care nu ș'aŭ păzitu orânduiala cinului preoțescŭ și s'aŭ amestecatŭ in cele vremelnicesci și lumesci neguțitorii.“ Nu numai cã pre asemenea clericŭ biserica il făcu argosŭ, dar încă interveni și Domnitorulŭ pentru alŭ pedepsi ¹

Ianculŭ Nebunulŭ ovreiu, trăgându pe preotu de barbă și de pērŭ, și injurându-lŭ; pentru care necinste cãutându in pravilele Impãrãtesci Tom. I, cartea I, cap. 40, dice: « nu cumŭ va Jidovii mândrindu-se și nãdējduindu la a lorŭ sumeție cu obrãznicia împotriva legei creștinesci vor pãși, » și iar la Tom. 7, cartea 7, titlulŭ 21, cap. 49 dice: « jidovulŭ celŭ ce va lovi preotu greșesce împotriva legei creștinesci, iarã preotulŭ care se va necinsti cu vorbe prôte mare și infricșatã necinste suferẽ, « și iarãși la Institutele Impãrațilorŭ dice, cartea a 4, Titlulŭ 4. « Voie are celŭ ce a suferitu vorbe prôte sã pornescã judecatã pentru necinstea care i s'aŭ făcutŭ, in douẽ chipuri, ori de banŭ seŭ de criminale, și de va fi pornirea pentru banŭ se va face pornirea necinstei, iar criminãria este la puterea judecãtorului ori-ce pedepsã va avea sã orãnduiascã la vinovatŭ, aŭ sã'i gonescã din țerã afarã, seŭ acolo in locŭ unde a greșitu sã-lŭ pedepsescã cu bãtaie », decŭ de urmarea, cercetarea și alegerea ce-amŭ făcutŭ, nu lipsimŭ a însciința înãlțimii tõe, iar hotãrirea cea de sã-virșit rãmãne a se face de cãtre înãlțimea ta. » 1793, Noomb, 10.

. Ianache Moruzi vel. Vorn.

Costan. Filipescu vel. vist.

Cond. XXV, fil. 227-228.

1. Iatã actele relative :

Anafora pentru unŭ popã și un diaconŭ de la Teleormanŭ a se face surgunŭ la Cernica doi ani.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vvd.

« Și de nu sunt alți dovagiŭ pe urma lorŭ, cumŭ nici vina nu s'a doveditu a fi cu denadinsulŭ urmatã, ci din greșalã, dupã cumŭ ni se face arẽtare de prea sfinția sa pãrintele Mitropolitul Terei printr'acestã Anafora, darã de vreme ce nu și-aŭ păzitu orânduiala cinului preoțescŭ și s'aŭ amestecatŭ in celea vremelnice și lumesci neguțitorii, prin care s'aŭ indeletnicitu într'acestŭ feliu de urmãri, și s'aŭ făcutŭ întimplarea acẽsta a omorirei, nu lãsãmŭ Domnia mea numai pe aceea ce li s'aŭ făcutŭ din partea bisericescã, adicã argos de totŭ dãrulŭ, ci poruncimŭ sã se trimitã la schitulŭ Cernica, unde in sorocŭ doi ani sã rãmãe acolo la rugãciuni, plãngẽdu-și pẽcatele lorŭ și poruncimŭ Domnia mea d-tale vel log. de Tera de josŭ sã faci porunca Domnii mele cãtre Egumenul schitului, ca intr'acestŭ sorocŭ de doi ani sã nu fie slobođi a eși din mõnãstire, ci sã-i ție dimpreunã la orãnduiala rugãciunilorŭ ce se face la schitu. » 1793, Noem. 14.

Vel Logof.

Și pe când pe popii abătuți i pedepsea, Domnitorul și cu sfatul țerei ajută pre cei cari-și făcēju datoria, acordându la unii pensiuși din cutia milelorü. ¹

Prea Înălțate Dómne,

« Cu smerită anafora însciințămü Măriei tale, că după arătarea prea iubitü fiului nostru sufletescü Domnialü Ienache Văcărescu vel. spăt. pentru unü popă Cârstea și diaconü Stanü Sărecea, jud. Teleormanü, care ar fi fostü pricina și din gâlcéva lorü ce aü avutü cu unü Bratulü Părcălabü, așa s'aü întâmplatü mörte numitulü Bratulü, amü trimisü pe protopopulü Gheorghe alü județului împreună și cu omulü d-lui vel spătarü, ca și cercetare să facă în fața locului de întâmplarea pricinei, și să aducă și pe numiții preoți aici la metropolie; așa urmându-se, luămü însciințare de la numitulü protopopü, că cercetându-se, aü doveditü în frica lui D-đeü, că din greșală s'aü făcutü această întâmplare numitulü Bratulü, la beție, aflându-se cu toții adunați, iar nu din vre-o arătare cu denadinsulü porniți, și împreună cu dânșii ne-aü trimesü și unü zapisü datü de la mâna nevestei mortului la mânilorü, că s'aü împăciuitü între dânșii cu tal. 150 ce aü datü nevestei mortului, avëndü într'insulü și pe mulți iscăliți mărturie, care se va vedea și de către Măria ta; ci mă rogü, ca precum din mărturii se vede, nici vina lorü nu este dovedită că cu dinadinsulü aü făcutü această primejdie, ci întâmplarea, faptă din beție; pentru acésta de a se veghea de a nu mai face și alții asemenea lorü, bisericesce judecându-ï i-amü făcutü argosü de totü darulü preoției, trecëndu-se vina lorü în condica mitropoliei; de care nu lipsimü cu însciințare Măriei tale, și cum va fi Înaltă hotărîrea măriei tale; iar anii măriei tale de la Domnulü Dumneđeü rugămü să fie mulți și norociți. » 1793, Noem. 11.

Alü Înălțimei tale către D-đeü ferbinte rugătorü și smeritü părinte sufletescü alü Ungro-Vlahiei Mitropolitü.

1. Iată unü casü de pensionare de preotü :

Cu părintescă dragoste, molitvă și blagoslovenie trimitemü dumnévóstră boerilorü Naziri ai cutiei de milostenie.

« La trecuta lună a lui Aprilü aü jăluitü către Măria Sa Vodă acestü preotü Popa Dragomirü din satu Saca, jud. Gorjiü, plângëndu-se că este förte scăpătatü și în mare sărăcie, și din *pricina óstelorü trecutei răsmerăfi*, aü rămasü, atât fără nici unü felü de pârlegiü de ajutorü, cât și betégü la mâni din multele casne ce aü pătimitü, și avëndü și cincï fete ajunse la vréstă, aü cădütü la bogata milă a Măriei sale, cu care jalbă fiindü orânduitü la d-vóstră ca să se teorisască, amü vėdütü, că de la 13 ale trecutului Aprilü, prin pitacu d-vóstră ne-aü făcutü și smereniei nóstre însciințare, ca mergëndü la Eparhie, să facemü cercetarea cea cuviinciosă, și în orï-ce chipü ne vomü îndestula de dreptulü adevėrü pentru numitulü preotü, să arėtămü dumnévóstră prin Anafora; ci pentru acésta iată însciințămü d-vóstră, că întâmplându-se de amü mersü la Eparhie, aü venitü și numitu preotü după smerenia nóstră la Craiova, și scriindü într'adinsü cucernicului preotü chirü Popei Marin dintr'acestü județü, singurü

O măsură excepțională luată de Moruzi este aceea cu referință la cerșetori. Cunoșcem din trecuții secolii grija ce au avut Domnitorii de ómenii infirmii, incapabili de a-și câștiga pâinea de tóte zilele. Amú arétatú în anterióarele volume, cum erau organizați cerșetorii séú *mișei*, precum se numeau pe atunci, în adevérate bresle, cu statute ca și breslele de industriași. Cu deosebire acéstă organizare a fostú și continuá în Moldova. Dupá actulú ce va urma îndată aci, se pare că asemenea bresle nu existau în țera Muntenescă. Moruzi se preocupă de cestiune și adresându-se către Mitropolitulú țerei, constituie unú fondú de 50 taleri pe lună, pe lângă ce se va aduna prin biserici, înființându-se cutii pentru ajutorarea săracilorú. Acestú fondú se va administra de doui epitropi. Epistatulú agiei va face o listă de adevérații nevolnicii, cărora epitropia acésta le va face léfă lunară, oprindu-se sub pedépsă, pe viitorú, cerșetoria pe ulițe, prin biserici și curți.

aú mersú în fața locului de a făcutú cercetare, și-lú adevereză pre numitulú preotú, sub iscălitura molitvei sale, că tótă jalba îi este adevérată, aflându-se cu totulú în sărăcie; pentru care fiindú-că acum iarăși aú venitú numitulú preotú de-și face cerere de ajutorú, nu lipsimú cu răspunsu d-vóstră; iar blagoslovenia lui Dumneđeu și a smereniei nóstre apururea să fie cu d-vóstră.» 1793. Decem. 4.

Nectarie alú Rómniculú.

Io Alex. Constant. Moruzi Vvd.

Poruncimú Domnia mea d-vóstră Nazirilorú ai Epitropiei, să dați preotulú acestuia, de la cutia de milostenie, tal. patru-đeci. 1794, Decem. 5.

Prea Înălțate Dómne,

« Insciințamú măriei tale pentru acestú preotú, anume Dragomirú ot. sud. Gorjiú care încă de la trecuta lună lui Aprilú aú fostú jáluitú Máriei tale, arétându patimile ce aú petrecutú în vremea rásmirătei și sărăcia ce i s'aú pricinuitú și avéndú și 5 fete, cere milă spre ajutoru căsătoriei lorú, și fiindú orânduitú la mine spre cercetare, n'amú avutú de unde a mă pliroforisi de este jalba lui adevérată, fără decât amú scrisú și a orânduitú pre sfinția sa rubitorú de D-đeú părintele Episcopú Rómnicú, ca să facă cuviinciósa îndreptare și cercetare și să-mi dea pliroforie și vėđuí că acum mă insciințéză printr'acésta Anafora, cum aú făcutú cercetare și cu adevératú este săracú din resmirați și însărcinatú cu fete, de unde rămase doveditú starea lui, că este próstă și neputinciósă; și rămâne cum domnulú D-đeú va lumina pe Mária ta asupra sărăciei lui.» 1793, Decem. 4.

Scarlatú Vornicu.

Iată acestu documentu :

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

« Prea sfinția ta părinte Mitropolit alu Ungro-Vlahiei, fiindu-că nevolnicii ce se află în Bucuresci cari-și au hrana vieței lor din mila creștinilor, neavendū nici o orânduială întocmită, pentru dinșii, pururea se află atât pe ulițele Bucurescilor, în calea trecătorilor musafiri străini și a tuturor de obște, cât și după biserici nelipsitū, āmblāndū și incunjurāndu-se, incāt nu pōte norodulū a-și face inchi-nāciunea și a asculta sfințele slujbe. Decī pentru ca și norodulū de obște să nu mai aibā supērare la sfințele slujbe bisericesci, cum și pe ulițe să lipsēscā acestu catahrisis, și ca nici sārācii cei nevolnici și cu adevēratū vrednici de milā să nu fie isterisiți de hrana lorū intr'acēsta politie creștinēscā a scaunulū Domniei, iată intāiū de la Domnia mea orānduimū pe lunā din venitulū ocnelorū cāte tal. cincī-deci. cari sā-i primesci prea sfinția ta la Mitropolie și lāngā acēsta sā faci pre sfinția ta osebitā orānduiala de ajutorū de la obștea poli-ticii; adicā sā întocmesci, la tōte mōnāstirile și bisericele din tērgū și din mahalale cāte o cutie în sama proestosulū și a preoților bi-sericeii, și cu duhovnicescile prea sfinției tale insciințāri și indemnā-tōre, ca fieș-care creștinū de obște pentru sufletulū sēū, ceea ce va vrea a da pentru hrana sārācilorū nevolnici, sā arunce în cutie la dīle de sērbātori, cānd sunt la biserică, care acelu venitū de la tōte bisericele și mōnāstirile de obște, sā se adune la sfānta mitropolie, pe lunā, unde sā aibi pre sfinția ta rānduiți doui epitropi asupra acestei trebi, sā ție socotēla de banii ce se adunā la tōte locurile; de altā parte sā ceri prea sfinția ta de la d-lui epistatulū Agiei fōie anume de cīți cu adevēratū sunt nevolnici, secātuiți, și vrednici de milo-stenic, cari nu au mijlocū de a-și scōte pānea lorū intr'altū chipū, cārora sā le faceți prea sfinția ta orānduialā pe cāt vei găsi cu cale de a se da fieș-cārui pe lunā pentru hrana și trebuința lorū și intru același chipū puindū pre sfinția ta Nizamulū trebei aceștia la orān-duialā, sā lipsēscā de a nu se afla mai mult cerșetori pe ulițe sāu prin biserici. Poruncimū Domnia mea și d-tale vel spātarū i d-tale vel aga, ori-ce trebuință va arēta dumnēvōstrā pre sfinția sa părintele Mitropolitu asupra acestei trebi, sā aveți dumnēvōstrā a o pune în faptā și mai vētosū poruncimū d-tale epistatule alū Agiei sā faci ale-gerea prin insāși vederea d-tale de cei ce cu adevēratū sunt vrednici de milā și de cei ce potū cu munca și cu slujba lorū sā-și dobāndēscā hrana vieței, ca sā se deosibēscā, spre a le da povățuire sā se pără-sēscā de acestū nārāvū rēū și āșa dupā ce va intra trēba acēsta la Nizamū și în faptā, sā dați atāt d-lui vel spātariū, i d-lui epistatulū alū Agiei strașnice porunci zapciilorū, sā se facā zapt, și sā nu ingā-duiascā mai multū a se afla pe ulițe, sēū prin biserici și prin curțile de obște, ci fie-care sā se astēmpere și sā se părăsēscā de acele nārāvuri, avēndu-și orānduiala hranei lorū cu mijloculū ce poruncimū. »

1794. Febr. 25.

Pentru a termina acestŭ capitolŭ ne r m ne să atingemŭ inc  unele cestiuni.

Prima este, că Alexandru Moruzi, continu ndŭ o direc iune politic  str vechie, protege materialmente clerulŭ ŝi biserica ardel n . Resultă această ŝi din documentulŭ de la 16 Noemvrie, 1793 ce d mŭ aci in notă. ¹

1. Iată acestŭ documentŭ :

Io Alexandru Cost. Moruzi Vod.

« Dat-amŭ Domnia n str  hrisovŭ acestorŭ patru preoți anume: Popa Ștefanŭ, Popa Petru, Popa Barbu ŝi Popa Radu ce sunt la sf nta biserica din Schei, de lângă cetatea Brașovului, ca să aibă a  inea pre p m ntulŭ  reii Domnii mele, ale lorŭ drepte bucate: oi optŭ sute, adică fiecare câte oi 200, care oi să fie in pace ŝi ertate de oeritŭ. Așisderea ŝi păstorii de la oi să fie  meni străini, din cea  r , ŝi nefiindŭ șed tori aici in p m ntulŭ  reii Domniei mele, inc  să fie in pace de t te d jdiile ŝi or nduelile c te vorŭ eși peste anŭ in  r  de la visteria Domniei mele; asemenea ŝi caii lorŭ inc  să fie in pace de ol c rii ŝi de alte angarii, ŝi c nd vorŭ da al ii cu c r i isc lite, iar aceștia totŭ să fie nesup ra i, pentru că aceștia mil  au avut-o acești preoți, at tŭ de la to i fra ii Domnii de mai 'nainte, c tŭ ŝi de la Domnia sa Alexandru Vodă Ipsilantŭ, i de la Domnia sa reposatulŭ Nicolae Caragea Voivodŭ ŝi de la Domnia sa fratele Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, din Domnia dint i ŝi din Domnia de pe urmă, precumŭ din hrisovulŭ Domniei sele ce-lŭ v dumŭ cu leatŭ 1792 Ianuarie 25, ne-amŭ adev ritŭ.

‘Dreptŭ aceea invrednicindu-ne Domnulŭ D-deŭ ŝi pre noi cu int ia Domnie acestei pravoslavnice  ri rom nesc , ne-amŭ milostivitŭ de amŭ in voitŭ ŝi amŭ int ritŭ mila acestorŭ patru preoți, ca să o aibă, ŝi să li se p zesc  neștrămutatŭ intocmai dup  cumŭ se cuprinde mai susŭ; ŝi poruncimŭ Domnia mea Boerilorŭ ce ve i fi cu slujba oieritulŭ i altorŭ dreg torŭ ŝi zapc i, să ave i a lăsa oile ŝi caii numișilorŭ preoți, ŝi pre păstorii ce vorŭ fi la acelea oi, nef c ndu-le intru nimicŭ sup rare, căci ori-carele, peste porunca Domniei mele, se va cuteza a face c tușii de pușin sup rare, unulŭ ca acela să scie, că va petrece sc rb  ŝi se va certa de către Domnia mea. Și amŭ int ritŭ hrisovulŭ acesta cu inș i credința Domniei mele Io Alexandru Const. Moruzi Voivodŭ, i cu credința prea iubișilorŭ Domniei mele fi Costandinŭ, Dumitrașco ŝi Nicolae Voivođi, ŝi cu to i Dumnealorŭ cinstișii ŝi credincioșii Boeri divanișii ai Divanului Domniei mele: Pan Nicolae Br ncov nŭ vel Vist., Dumitrașco Racoviș  vel Ban, Ienache V c rescu vel Sp tariu, Ienache Moruzi vel Vornicŭ de  ra de susŭ, Manolache Br ncov nŭ vel Vornicŭ de  ra de josŭ, Manolache Crețulescu vel Vornicŭ, Nicolae Filipescu vel Vornicŭ, Costache Ghica vel Logof. de  ra de susŭ, Scarlatŭ Ghica vel Logof. de  ra de josŭ, Nicolae Hangerliŭ vel Hatmanŭ, Dumitrache Manu vel Post., Isacŭ Kaletŭ vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comisŭ, Ion Com n nu vel P har. etc. ŝi Ispravnicŭ Costache Ghica, vel Logof. de  ra de susŭ; ŝi s  au scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dint i dintru int ia Domnie a Domniei mele in Bucuresci, la l tŭ 1793 Noembre 16 de R ducan biv. 3-lea logof. Condicariŭ.

A doua cestiune. Răducanu Golescu, fostu mare Logofetă, cere Domnitorului voie de a inchina Mönăstirea Vieroşu, zidită de moşii şi strămoşii lui, la S-tul Munte alu Atonului. Domnitorul, in 29 Decembre 1793, supune Mitropolitului cererea, marelui Vornicū Moruzi şi Logofetului de ţera de josū, ca să-şi dea părerea lorū. Va să dică asemenea inchinări de biserici şi mönăstiri la locurile din S-tul Munte nu se făcēū fără ore-carī invoiri şi formalităţi, la finea secolului trecut. ¹

1. *Anaforaua d-lui Logof. Golescu pentru M-rea Vieroşu.*

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

« Prea sfinția ta părinte Mitropolitū al Ungro-Vlahiī, i D-ta vel. Vornice Moruzi, și D-ta vel. Logof. de țera de josū, vędându acēstă Anafora a D-lui biv vel. Logof. Golescu, să faceți teorie asupra cereri d-lui, de este opritū a face pentru numita Mönăstire, aședēmētulū ce provaliseșce după obiceiul pământului și după pravilă, séu când împotrivă va fi, să ne ipostisiți cuvēntulū cu piroforie in scrisū. » 1793, Decembre 29.

Vel Logof.

Prea Inălțate Dōmne,

« Mönăstirea Vieroşulū din jud. Muscelū este zidită și inzestrată și să-virșită cu tōte de moşii și strămoşii mei, care ca o slobodă nelegată nicăeri amū avutū dinceputū dreptatea aceea, ce cuvēntulū titoricescū mă volnicesce și mă îndatoréză a griji pentru bună starea și iconomia, și a lucrurilor ei, ca nisce strămoșesci, a merge spre sporū, iar nu spre risipă, ca să nu se stingă nici pomenirea nōmului meū. Deci fiindū-că din vreme vęd că merge spre scădere cu rânduiala ce aū fost până acumū, încarcându-se numai cu datorii de către cei adesea rânduiti egumeni și economi, care cumū pōte apucându-i și săracindu-i, și vędū că celea inchinate M-ri, la care nu este slobodū fiteș-care și veri-cum in tōtă vremea a intra, cu mai bună economie și de odihna lorū, amū cugetatū pentru folosulū și binele acesteī monastiri, la care datoria și durerea ce amū ca unū ctitorū mă sileșce să o inchinū prin șcirea și bună voința Măriei Tēle, la sfintulū Munte alū Atonului, către mönăstirea ce se numesce Ivronū, unde se prăznuesce hramulū Adormiriī Preceștiī, ca printr'acēstū mijlocū gāsindū sfinta acēstă Mönăstire mai bună odihnă și iconomie, ci să te faci și Măria Ta nou titorū, și să fiū și eū și părințiī aceī aī Atonului rugători pentru numele Măriei Tale; însă cu unū aședēmētū de embaticū cuviinciosū, care eū mă voiū așeđa și mă voiū întocmi cu părințiī Atonului, după starea și puterea Mönăstirei, iar nu cu încarcătură peste putere; ci mă rogū Măriei Tale, să binevoiesci a da luminată poruncă, și întărirea Măriei Tēle la plecata Anaforoa mea, ca prin șcirea Măriei Tēle să potū face cu părințiī sfetagorenī dela numita M-re aședēmētulū celū cuviinciosū alū embaticului, de a se pune in faptă rânduiala sfinteī M-ri; și anii viețiī Inălțimeī Tēle dela D-deū să fie mulți și norociți!

Prea plecatulū sluga Măriei Tēle

Răducanu Golescu, biv. vel. Log.

Ingrijirea de cimitire era, pe la 1793, încă in deprinderile țerei. Se pôte vedea acésta din următóarele acte :

Ianculŭ Aslanău cu popa Gregorie pentru pórta bisericei ce o închide preotu.

Io Alex. Costan. Moruzi Voivodŭ

Infățishându-se și la Divanŭ înaintea Domniei mele Ianculŭ cu preotulŭ Popa Gregorie, unde cetindu-se acósta Anafora și întrebândŭ pe Ianculŭ ce are a mai dice împotrivă? iarăși acea pricină găsi, că rămâne închisă casa și nu are pe unde a-și aduce celea trăbuinciose, iar cumcă *se calcă mormintele creștinilorŭ ce sunt îngropați, de care și de vite*, nici ei nu putură tăgădai. Pentru care făcendŭ Domnia mea cercetare de aŭ făcutŭ acestŭ dovagealăcŭ și cele-l-alte familii aŭ case ce sunt în curtea bisericei? dete încredințare Domniei mele și prin graiŭ, D-lui cinstitŭ și credinciosŭ Boeritulŭ Domniei mele vel Vorniciu de Tóra de susŭ, că toți cei-l-alți cunoscendŭ cuviința trebei, nu aŭ făcutŭ nimenea cerere pentru deschiderea porței; decî dară fiindŭ dréptă urmarea preotulŭ cu închiderea porții bisericei, întărimŭ Domnia mea și poruncimŭ închisă să stea pórta bisericei, și Ianculŭ să se mulțămescă a urma precumŭ și cei-lalți locuitorŭ din curtea bisericei. — 1792, Iulie 9.

Prea Înălțate Dómne!

Ianculŭ Aslanăulŭ de aici aŭ jăluitŭ Măriei tele arétândŭ, că de sunt 18 ani facendŭ-și o casă în Mahalaoa sfintului Iónŭ noŭ, aprópe lângă biserică, care casă de sunt doi ani aŭ dato zestre unei fete a lui, dintru începutŭ trecerea și aducerea de cele trebuinciose, cu caru, i-aŭ fostŭ prin curtea bisericei, fiindŭ drumŭ fără de pórta, iar în vremea răzmiritei pentru paza sfintei bisericei s'aŭ făcutŭ pórta de Mahalagiŭ cătră podu lui Șerbanŭ Vodă, și el totŭ déuna pe acea pórta își aducea celea trăbuinciose cu caru; acum de sunt trei luni, unŭ preotŭ de la acea biserică, anume popa Gregorie, s'aŭ pusŭ de aŭ închisŭ acea pórta bătând-o în cuie de ferŭ, ca să nu mai ămble care, și cere ca să se deschidă pórta, să rămēie totŭ cum aŭ fostŭ mai nainte; după a căruia jalbă ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetămŭ și să îndreptămŭ. Luminatei porunci următorŭ fiindŭ, amŭ adusŭ de față înaintea nóstră, atâtŭ pe numitulŭ preotŭ pîritŭ, cât și pe Ianculŭ Polcovnicu ginerile și vechilŭ jăluito-riului, și întrebândŭ pe preotŭ ce are să răspundă împotrivă? dise, că adevératŭ acea pórta deschisă aŭ fostŭ, dară fiindŭ că loculŭ împrejurulŭ bisericei este strîmtŭ și plinŭ de morminturŭ, cruci, după cum obișinuescŭ creștinii, nu potŭ ămbla carele în voie, fără de a nu face stricăciune, și pentru aceea aŭ închis-o, iar jăluito-riulŭ în locŭ de a face bine împrejurulŭ bisericei ca la o casă a lui Dumneđeŭ, ce este făcută pentru rugăciunea creștinilorŭ, elŭ ămblă de a strica;

noi nu ne-amü îndestulatü cu acésta, ce amü mersü inşine în faţa locului, unde amü vădütü, că dşele preotului sunt adevérate, fiindü casele jăluitorului aprópe de biserică şi loculü împrejuru bisericei fórté strimtü şi plinü de mormînturi cu cruci, neavëndü locü de a ämbra care pe unde este cererea jăluitorului, încä totü acolo amü vădütü şi o cruce de la unü mormêntü ruptä în douë, care se cunóşce că din trecerea carelorü ce jăluitorulü äü pusü să trecä pe acolo s'äü ruptü; decü nu amü găsitü cu cale ca să se deschidä pórtä şi să ämble care după cumü jăluitorulü cere, ci pentru celea ce va avea a-şi aduce a casä, cum lemne seü alte trätuincióse lucruri, aducëndu-le până la pórtä bisericei, de acolo să pue să şi le care în läuntru cu spinarea, până la casa sa, nefindü locü de pórtä, mai vêrtosü că acolo în läuntru curţii bisericei sunt şi alte cincü case, adică Gheorghe Gémbaşu, Dimitrie Simigiu, Gherghina Hagicü, Tudoriţa Căpitănésa şi Popa Gregorie pîritulü, cari asemenea urmézä; iar pentru că pretendiriseşce pîrişu cumcă intru atäta diastimä de añ cum de n'äü închisü pi itu pórtä, ci tocmai acumü? darä aceste cuvinte nu äü nici un temeiü, pentru că unü lucru reü când se pune la bună orânduialä, nu este embodisitü de nimenea. Pärerea nósträ intr'acestaşi chipü este, iar hotärireä cea desévârşitü rêmâne la Märia ta. — 1793, Iunie 14.

Ianache Moruzi vel. Vornicü,

Cond. XXIV, fila 276

Inainte de a termina capit. acesta relativü la administraţiunea bisericei in timpulü domniei lui A. Moruzi, nu de prisosü socotimü a fi, să aducemü şi unele documente din cari lectorulü să pótä vedé cum, decä A. Moruzi inchidea sinägóge şi pedepsia pe evreii cari-şi bätéü jocü de preoţii ortodoxi, nu făcea acésta din intolerantismü religiosü, ci din vederi economice şi de apërare naţionalä. Documentele urmätóre acordate bisericilorü catolice şi luterane demonsträ neindoiosü tolerantismulü religiosü alü lui A. Moruzi, ca şi alü atätorü domni anteriori, cum şi că ţinea ca bisericile eterodoxe din ţerä să nu stée sub nici unü guvernü streinü.

Hrisovulü Bäraşilorü din Bucuresci

Bisericei Bäraşilorü de aici din oraşulü Domniei mele Bucuresci, ca să aibä a ţinea doui vierü la viile ce äü în delulü Bucurescilorü i la Têrgovişte, şi doui argaşi ómeni străini, fără de gälcévä, cari aceşti lude patru să fie scutiţi şi apëraţi de tóte däjdiile câte ar eşi de la Visteria Domniei mele peste anü în ţerä, de nici unele valü şi bätuiälä să nu aibä; asişderea să aibä a scuti şi ale Bisericei drepte bucate: de oieritü oi una sutä cincü-deci, de dijmaritü litre douë sute, şi de văcäritü vite cincü-spre-dece, i o pivniţă ce are Biserica acésta aici în oraşulü Domniei mele în Bucuresci în mahalaua S-lui

Gheorghe Vechiŭ, de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ domnescŭ, și de tôte alte angării, ca să fie de trēba vëndērei vinului Bisericeii, pentru că acēstă milă aŭ avut-o numita Biserică a Bărașilorŭ dată atătŭ de la alții trecuți Domni de mai nainte, câtŭ și de la Domnia sa fratele Mihaiŭ Sușulŭ Voivodŭ, precum din hrisovulŭ Domniei sale, ce-lŭ vędumŭ cu létŭ 1772. Maiŭ 16, ne-amŭ adevēritŭ; decī învrednicindu-ne Domnulŭ Dumneșeŭ cu Domnia țerei aceștia, ne-amŭ milostivitŭ de amŭ înnoitŭ și amŭ întăritŭ mila acēsta a Bisericeii, ca să se păzēscă neștrămutatŭ, după cum se cuprinde mai susŭ, adevērinđŭ hrisovulŭ acesta cu însăși credința Domniei mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, și cu credința prea iubișilorŭ Domniei mele fiŭ, Costandinŭ Vodă, Nicolae Vodă, Dumitrașco Vodă, și cu totŭ șfatulŭ dumnēlorŭ cinstișilorŭ și credincioși boerilorŭ celorŭ mari aș divanuluiŭ Domniei mele: Panŭ Nicolae vel Vist., Dumitrașco Racoviță vel Banŭ, Ienache Văcărescu vel Spăt., Ienache Moruzi vel Vorn. de țera de susŭ, Manolache Brâncoveanŭ vel Vorn. de țera de josŭ, Manolache Creșulescu vel Vornicŭ alŭ treilea, Nicolae Filipescu vel Vorn. alŭ patrulea, Costache Ghica vel Logf. de țera de susŭ; Scarlatŭ Ghica vel Log. de țera de josŭ, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache vel Post., Isaac Raletŭ vel Clucerŭ, Dumitrache Schina vel Comis, Nicolae Racoviță vel Pahar., vel Stol., Iorgache vel Slugerŭ, Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de țera de susŭ, și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta întru întâiulŭ anŭ alŭ Domniei mele, aici în orașulŭ Bucuresci, la anŭ de la zidirea lumei létŭ 7301, iar de la Domnulŭ și Dumneșeŭ și mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ 1793, Aprilŭ 10.

Cond. XXVI, pag. 14.

Hrisovulŭ bisericeii Sașilorŭ din Bucuresci

Domni și Oblăduitorii căroră li s'aŭ încredințatŭ de la Dumneșeŭ stăpânirea de Țeri și de Norode, datorie avēndŭ, ca după cum spre norodulŭ cestŭ supusŭ alŭ seŭ, așa și spre cei ce aŭ năzuitŭ sub ocrotirea și sprijinēla lorŭ, să arēte iubirea de ómenii și buna-voire; de aceēa dară și frații noștrii Domni de mai nainte; cari aŭ stăpănitŭ după vremi la acestŭ scaunŭ alŭ Domniei Țerei romănesci, atătŭ după acēstă datorie, câtŭ și după pilda ce se urmēză la cetățile și polițiile mari, unde sunt scaune de Domni și stăpâniri ce sunt împodobite cu mulțimea norodului de pământeni și streini, cari și-aŭ fiecare după ritulŭ seŭ deosebită casă de închinăciune, aŭ fostŭ datŭ la preotulŭ și cu căți-va din ritulŭ sășescŭ, ce se află vechi locuitori aici în politia Bucurescilorŭ, voie și slobođenie prin hrisóvele Domniilorŭ sale, de a-și face numai o bisericuță de închinăciune în mahalaua Stejarului, fără de alta împrejmuire de zidŭ, nefindŭ de vre-o stricăciune seŭ supērare politiei, orŭ locuitorilorŭ politiei, cum și din șese pogóne de vie să aibă acēstă bisericuță aici în țeră, și

i-aŭ și miluită cu privilegiu de a fi scutite drepte bucatele bisericeștii, adică : vinul de vinăriciu i dijmăritu, una sută stupi i rămători, una sută oi de oierită, și doi Lude ómeni străini vieri la via bisericeștii, să-ı aibă scutiși și apărași de tóte dăjdiile ; cu care acestă privilegiu, viindă cu smerenie și cu plecăciune inaintea Domniei mele preotulă numitei bisericește, făcudu-ne-aŭ rugăciune, ca să facemă și Domnia mea milă de ală inoi și de ală întări și cu Domnesculă nostru Hrisovă ; decı cetindă Domnia mea privilegiurile loră și pliroforisindu-ne încă, că acea bisericeșta, ce se află aici înăuntru politiei lângă scaunulă Domniei mele, este sub protecția Domniei, iar nu sub alta străină stăpânire, și pre Domnulă Țerei cunoscă de protectoră și întru rugăciunile loră ce facă către milostivulă Dumneșeu, și cu acesta orinduială fiindă supuși sub a Domniei ocrotire și protecție, de aceea li s'aŭ fostă și dată acelu privilegiu, atât pentru ținerea bisericeștii, câtă și pentru cele-alte mili ; amă bine-voită și Domnia mea, pentru ca să fie rugători către milostivulă Dumneșeu pentru viața și bună starea Domniei mele și fraților Domni din urma noastră oblăduitoriloră țerei, și pentru îndestularea și fericirea acestii creștinesci țeri, în care trăeșce și se odihnesce, și i-amă dată acestă Domnesculă nostru Hrisovă, atât pentru a-și avea acesta bisericeșta cu șese pogone vie aici, precum aŭ avutu din vechime, câtă și pentru a li se păzi milele ce aŭ avutu, tóte precum mai susă le numimă ; pentru care amă întărită hrisovulă acesta cu Domnesca noastră iscălitură și pecete și cu mărturia prea iubiților Domniei mele fiı : Costandină Vvd., Dumtrașco Vvd., Nicolae Vvd, i cu a Dumneloră cinstiților și credincioși veliților boeri aș Divanulă Domniei mele : Nicolae Brăncovenu vel Vist. Dumitrașco Racovița vel Bană. Ianache Moruzi vel Vorn. de țera de susă. Manolache Brăncovenu vel Vorn. de țera de josă. Manolache Crețulescu, vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Log. de țera de susă. Scarlată Ghica vel Logof. de țera de josă, Nicolae Hangerliu vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isacă Raletă, vel Cluceră. Dumitrache Schina vel Comisă. Nicolae Racovița vel Paharnică. Iordache Palada vel Stolnică. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravniculă Costache Ghica vel Logof. de țera de susă, și s'aŭ scrisă hrisovulă acesta la anulă dintei ală Domniei mele, aici în orașulă scaunulă Domniei mele Bucuresci, la ană de la zidirea lumei lôt. 7301, iar de la Domnulă și Măntuitorulă nostru Is. Hris. lôt. 1793, Maiă 14. de Ioniță Rafailă biv. 3-lea logofetă.

Cond. XXVI pag. 70.

Cartea Catholiciloră de la Tergoviște sud. Dâmbovița. — Zeml. Vlahscoe : Fiindă-că în orașulă Domniei mele Tergoviște, sud. Dâmbovița, din vechime Domni și oblăduitori țerei acestia aŭ dată voie și slobozenie, la câți din ritulă catholiciloră se află locuindă și adăpostindu-se acolo, cu dreptă muncă și hrană a neguțătoriloră, de și aŭ făcută ună locașă de închinăciune, care s'aŭ

aflatŭ și se află sub protecția Domniei, iar nu sub altă stăpânire străină, și pe Domnulŭ Țerei ilŭ cunoscu de protectorŭ întru rugăciunile și pomenirile ce facŭ către milostivulŭ Dumneșeu la slujbele lorŭ, care locașŭ cu acosta orinduială fiindŭ sub a Domniei ocrotire și protecție, aŭ avutŭ și cărți Domnesci vechi cu oșeși care milă Domnescă, cu care cărți viindŭ Bărații de acolo cu smerenie și plecăciune la Domnia mea de s'aŭ rugatŭ prin jalbă, ca să le învoimŭ; după ce ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea, ănteuŭ despre acostă orinduială, și amŭ vedutŭ înșine cărțile trecuțilorŭ Domni, amŭ bine-voitŭ de ne-amŭ milostivitŭ asupra-le, pentru ca să fie rugători către milostivulŭ Dumneșeu pentru viața și buna stare Domniei mele și a frațilorŭ Domni din urma noastră oblăduitoriŭ a țerei, și pentru îndestularea și fericirea acestui pământŭ în care trăescŭ și se ocrotescŭ, și le-amŭ înoitŭ mila ce aŭ avutŭ ca să aibă a lua de la Ocița ce este din josu Tirguluiŭ Tergovistea, cinci-șeci bolovanŭ sare pe totŭ anu, pentru care să aibă a merge părințiiŭ Bărații la cămărașu de acolo să-și ia acostă milă de sare totă deplinŭ nesmintitŭ în toți anii, find-că acostă milă aŭ avut-o și de la alți frați Domni de mai nainte; de care poruncimŭ cămărașilorŭ ce veți fi la acostă Ocița, întocmai să fiți următori, că așa este porunca Domniei mele. — ii saam receh. gopd. 1793. August 28.

Cartea Catholicilorŭ de la Câmpu-lungŭ sud Muscelŭ. — Zeml. Vlahscoe. Fiindŭ-că în orașulŭ Câmpu-lungŭ, sud. Muscelŭ, din vechime Domni și oblăduitoriŭ țerei acesteia aŭ datŭ voie și slobodenie la căți din ritulŭ catholicilorŭ se află locuindŭ și adăpostindu-se acolo cu drăptă muncă și hrana neguțătorilorŭ de și-aŭ făcutŭ un locașŭ de închinăciune, care s'aŭ aflatŭ și se află sub protecția Domniei, iar nu sub alta străină stăpânire, și pe Domnulŭ țerei cunoscu de protectorŭ întru rugăciunile și pomenirile ce facŭ către milostivulŭ Dumneșeu la slujbele lorŭ, care locașŭ cu acostă orinduială fiindŭ sub a Domniei ocrotire și protecție, aŭ avutŭ și cărți Domnesci vechi cu oșeși care milă Domnescă, cu cari cărți viindŭ Bărații de acolo cu smerenie și plecăciune la Domnia mea, de ni s'aŭ rugatŭ prin jalbă, ca să le învoimŭ, după ce ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea ănteuŭ din acostă orinduială și amŭ vedutŭ înșine și cărțile trecuțilorŭ Domni, amŭ bine-voitŭ de ne-amŭ milostivitŭ asupra-le, pentru ca să fie rugători către milostivulŭ Dumneșeu pentru viața și bună starea Domniei mele și a frațilorŭ Domni din urma noastră oblăduitoriŭ ai țerei, și pentru îndestularea și fericirea acestui pământŭ în care trăescŭ și se ocrotescŭ, și le-amŭ înoitŭ milele ce le-aŭ avutŭ, adecă să aibă a ținea și a scuti doi Liude ómeni străini, fără pricină, însă aduși acumŭ din străinătate; așisderea să aibă a scuti și ale bisericei dreptŭ bucate: de oferitŭ oŭi una sută, de dijmăritŭ vedre una sută și de pogonăritŭ pogóne 12, ce le are biserica în Delulŭ Topolovenilorŭ, cum și de vinăriciu vinulŭ ce se va face într'acestea vii, i unŭ vieriiŭ iarăși omŭ străinŭ adusŭ acumŭ din străinătate, care și acela să fie nedajdicŭ întru

nimicū. Așisderea și pentru două buți cu vinū ce aū trebuință a-și aduce în orașu Câmpu-lungū să fie slobođi și nesuperați în toți anii de către vinăricerii Domnesci a le coborî din Délū și a le aduce în Câmpu-lungū îndată ce se vorū găti, însă din drepte viile lorū, fără de nici o oprire, de vreme ce ei nu aū a plăti vinăriciulū pe drepte bucatele lorū ce vorū face în viile bisericeii, după mila ce li s'aū făcutū, fiindū-că aceste mai susū arătate milī aū avutū biserica și mai nainte de la trecuții frați Domni; pentru care de obște poruncimū, nimenea întru nimicū, la celea ce mai susū se coprindū supărare să nu facă, că așa este porunca Domniei mele. ii saam receh gpd. 1793 Augustū 28.

Cond. XXVI, pag. 123.

Cartea Băraților de la Rômnicū, sud. Vâlcea. — Zeml. Vlahscoe: Fiindū-că în orașulū Domniei mele Rômnicū ot. sud. Vâlcea din vechime Domni și oblăduitorii țerei aceștia, aū datū voie și slobođenie la câți din ritulū catolicilorū se află locuindū și adăpostindu-se acolo cu dréptă muncă și hrană a negoțatorilorū, de și-aū făcutū unū locașū de închinăciune, care s'aū aflatū și se află sub protecția Domniei iar nu sub alta străină stăpânire, și pe Domnulū țerei cunoscū de protectorū întru rugăciunile și pomenirile ce facū către milostivulū Dumneđeū la slujbele lorū, care locașū cu acéstă orînduială fiindū sub a Domniei ocrotire și protecție, aū avutū și cărți Domnesci vechi cu óreșicare milă Doméscă, cu care cărți viindū Bărații de acolo, cu smerenie și plecăciune la Domnia mea, de mi s'aū rugatū prin jalbă, ca să le înoinmū, după ce ne-amū pliroforisitū Domnia mea ăntēiū de acésta orănduială și amū vedutū înșine și cărțile trecuților Domni, amū bine-voitū de ne-amū milostivitū asupră-le pentru ca să fie rugători către milostivulū Dumneđeū pentru viața și bună starea Domniei mele și a fraților Domni din urma noastră oblăduitorii ai țerei, și pentru îndestularea și fericirea acestui pământū în care trăescū și se ocrotescū, și le-amū înoinmū milele ce le-aū avutū adică: să aibă a ținea și a scuti patru ómenī aduși acum din străinătate, cărora de vorū fi străini cu adevărat, să li să dee pecetluituri Domnesci de la visterie; așisderea să aibă a scuti și ale bisericeii drepte bucate, de oieritū oī una sută cincī-deci, i de dijmăritū litre două sute; asemenea să aibă a ținea și unū vieriu la viile bisericeii iarăși omū străinū adusū din străinătate, care și acela să fie nesupératū despre rândulū dăjdiilorū, fiindū-că acestea milī le-aū avutū și de la trecuții Domni de mai nainte; pentru care poruncimū la toți câți se cuvine întocmai să fie următori, nefăcendū nimenea nimicū nici unū feliū de supărare la câte se cuprinde mai susū. — ii saam receh gpd. 1793, Augustū 28.

Cond. XXVI, pag. 23.

V

Cultura publică

Sub domnia lui Alexandru Moruzi nu aflăm acte importante relative la școli. Cronica anonimă a lui Zilotu Românul (Fănuță) scrie despre Alex. Moruzi că era « Domn adevărat înfrumusețat cu multe daruri, înțelept foarte, iscusit la minte, deștept la ale țerei îndreptări. . . . » Asemenea Dionisie Eclesiarculu dicea despre acestu Domn, că « se vedea iscusit la trebile țerei. » Cu toate acestea nu găsim din respectul culturei publice niscaj acte importante de la acestu Domnitoru, de și Enache Văcărescu continuă a fi omul influente și pe lângă acestu Domnitoru. Adevărul este, că din cauza ciumei se închiseseră școlile și numai cu încetul după încetarea bôlei se redeschiseră. Dascălul Dimitrie din Craiova, numit acolo de Filaretu, ș'a reclamat în Noembrie 1796 lăfa și pe timpul ciumei și Domnitorul i-a acordat-o. (« Biserica ort. română », an. 16, No. 2, pag. 99).

Nu mai la 1794 Ianuarie 30 se redeschiseră școlile, cum se pôte vedea din următoarele două acte :

Prea Înălțate Dómne.

Inștiințăm Măriei tale, că cu ajutoriul lui D-zeu și cu blagoslovenia Măriei Tale s'a isprăvit școlile, și vor să se mute dascălii într'însele, să bine-voești Măria ta de a se da luminată porunca Măriei tale către d-lui vel Spăt. și către dumnealui epistatul Agiei, ca să deé două ómenî rânduși pentru ca să fie de slujba Dascălilor și pentru paza școlei, de acósta inștiințăm Măriei tale. 1794. Ghen. 20.

Cond. XXV. Fil. 250.

Scarlat Vornicu.

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Poruncim Domnia mea D-vóstră cinstiților și credincioși Boerilor Dumniei mele, Dumnéta vel. Spăt. și Dumnéta Epistatule alu Agiei să dați acești două rânduși la școle. 1794. Ghen. 21.

Cond. XXV Fil. 250.

Vel. Logf.

Deja în 14 Ianuarie 1794 constatăm, că Nazirul Epitropiei și alu școlilor raportéză lui Moruzi că s'a gătit casă de școlă și că s'a reparat, avéndu de la 15 Ianuarie curent dascălii în ele. Epitropii cerú de la Vodă să ordone Vistieriei a se da școlilor 20 scutelnici, cari să care lemne pentru școlă. Eacă actele :

Io Alecsandru Const. Moruzi Vcd.

Poruncimă Domnia mea Dumnévóstră Naziriloră Epitropiei de Obște, ca acești Liude 20 scutelnică, ce cu Hrisovă aă școlele, să-î dați Dumnévóstră din satele Podinariloră, ce sunt legate la Epitropie, și Dumnéta vel. Vistieră să scađi Epitropia cu baniă dăjdiei analogonă acestoră liude 20 și până a se pune în faptă acéstă orânduială de a se aședa numiți liude 20 darvari scutiți la școlă pentru începerea de adusulă lemneloră, poruncimă Dumnévóstră Naziriloră Epitropiei și aă școliloră să cumpărați lemnele celea trebuincioșe de încălditulă odăiloră școlii. 1794. Ghen. 14.

Vel. Logf.

Fila 231.

Preu Înălțate Dómne.

Cu prea plecata noastră Anafora, înștiințămă Măriei tale, pentru casele ce s'au gătită a fi școle, că astăđi se isprăvescă de meremetă, și mâne voră să se mute și dascălii într'insele, dar fiindă trebuință mai întâiă lemnele de focă, să bine-voeșci Măria ta, a se da poruncă la Vistierie, spre a se face acei două decă scutelnici ce i-aă avută prin lumnate Hrisoave, de a aduce lemne cândă era școlele, și deosebită să fie iarăși lumnată porunca Măriei tale, către Dumealoră Ispravnică Ilfovulă, ca să-î găsescă acești ómenă mai curândă, și să începă a aduce și lemne, și neavendă Dascălii lemne de tréba foculă, voră să ne silească să le cumpărămă cu bani; de acésta înștiințămă, și cum va fi lumnata porunca Măriei tale. 1794 Ghen. 14.

Dositeu al Ungro-Vlahii. Dumitrache Ban. Scarlat Grecenu Vornic.

În codicele domnescă aflămă mențiune de câte-va acte relative la școlă și cultura publică :

La 15 Maiă 1795 A. Moruzi dă ună noă hrisovă de scutiri și folosințe pentru Constantină, noulă dascălă de la școlă Românó-Slavonă din S-tă Gheorghe-vechiă. ¹

1. Iată acestă actă :

Hrisovulă Dascălulă Costandină, Slovenescă, de la sfintă Gheorghe Vechiă.

De vreme ce școlă Slovenescă ce este aședată aici în orașulă Domniei mele Bucuresci la sfintulă Gheorghe celă Vechiă, care este de învățatura cărții slovenescă, unde nu numai din copii pământeniloră se află la acéstă școlă, ci și alți străini dintr'alte țeri sunt veniți, care școlă este fórte trebuincioșă la totă obștea acestei țeri pentru învățatură, fiindă metahirisită totă norodulă cu acéstă învățatură la tóte trebuințele, spre a căroră dare de învățatură de vechi și bătrăni răposati Domni sunt orânduți cu plată Domnescă două dascăli, ca să se afle în toată vremea să învețe copii, la care școlă se află Costandină Dascălă slovenescă cu ună ipo-didascălă ală seă, cari fiindă pământeni, cu case, socotitu-leamă Domnia mea trebuința ce oră avea, și nu

Asemenea reînnoiesce mōnastirei Colța hrisovulū de scutiri și folosințe pentru spitalū și scōla romānescā. ¹

Ți-am lāsātū sǎ fie de totū lipsiți, a nu fi atinși de óreși-ce milǎ Domnescǎ, mai vĕrtosū cǎ fiindū în liniște pururea, sǎ fie cu mintea slobodǎ, și sǎ punǎ tótǎ nevoința a se sírgui și a sta napriștan, spre învĕțătura și procopsĕla copiilorū scolarnicii, și pentru strǎini și pentru pǎmāntenī; a cǎrora darǎ nevoința și strǎdanie nu le-amū trecutū nici Domnia mea cu vederea, nici amū luatū intru uitare, ci m'amū milostivitū și printr'acestū cinstitū hrisovū alū Domniei mele, hotǎrimū ca ei și tótǎ casa lorū în tótǎ vremea sǎ fie apĕratǎ de totū felulū de dǎjdii, de nimicū nici odiniórǎ valū și supĕrare sǎ nu aibǎ; așide-rea și drĕpte bucatele lorū, incǎ sǎ fie scutite și de totū ne dajnice, stupi și rǎmātorī de dijmǎritū, și vinulū de vinǎriciū, și sǎ fie și cǎte o pivniță aici în Bucuresci apĕrate de fumǎritū, de caminǎritū, de vamǎ de vinū, Domnescū i Agiescū, de ortulū vata vului de cǎrciumari, și de tóte orī-ce alte angarii ce vorū eși pe pivnițe, orī în credința de va fi dijmǎritulū, seú vinǎriciulū, seú dǎrile pivnițelorū, orī de se vorū vinde, seú măcarū vre-odatǎ de s'arū întǎmpla ca sǎ plătĕscǎ și cei ce vorū avea cǎrți și Hrisó e Domnesci, iar numiții mai susū Dascǎlū nici atunci sǎ nu deē, i totū-d'auna sǎ fie scutiți; asemenea pentru ajutoru casei lorū sǎ aibǎ și Liude cincī strǎini, scutiți și apĕrați de totū felulū de dǎjdii și orǎnduelile ce vor eși pe cei-l-alti scutelnicii de la Visteria Domniei mele preste anū pre țĕrǎ, de nici unele, nici unū valū și supĕrare sǎ nu aibǎ; cum și la vremea oieritulū sǎ aibǎ a scuti oi una sutǎ cincī-deci; incǎ sǎ aibǎ pe totū anulū a lua cǎte oǎ una mie sare de la ocna Telega din sud. Prahova; deosebitū sǎ fie casa numitulū Dascǎlū apĕratǎ de orī-ce felū de musafiri și de tóte alte beilicuri, orī vel. Portar arū fi, seú altū din Boeri și slujbași, de cǎtrǎ nimenea supĕrare nici-de-cum sǎ nu aibǎ. Pentru care poruncimū Domnia mea și Dumnevóstrǎ Ispravnicilorū, și D-vóstrǎ Boeri seú slujitorī, care dupǎ vremi veți fi orǎnduiți cu orī-ce felū de Dǎjdii și slujbe, de tóte cǎte scrie mai susū sǎ aveți a vĕ feri, și dela nimenea intru nimicū valū și supĕrare sǎ nu aibǎ, pentru ca Dascǎlii de la numita școlǎ pururea aú avutū acestea milī și de mai naainte de la alți frați Pravoslavnicii Domni, ce aú stǎtutū oblǎduitorī crescinesci acestiī țĕri, precum ne-amū adevĕritū Domnia mea din Hrisóvele Domniilorū séle, ce sǎ vĕdurǎ de noi; și pentru ca sǎ se pǎzĕscǎ acestea milī ne clintite și ne strǎmutate, amū întǎritū Domnia mea hrisovulū acesta cu însǎși credința Domniei mele Io Alecsandru Costandin Moruzi Voivodū, și cu credința prea iubiților Domniei mele fiī, Costandinū Vodǎ, Dumitrașco Vodǎ, Nicolae Vodǎ, și cu totū sfatulū cinstiților și credincioși Boeri Domnii méle; Nicolae Brancovenū vel Vist. Dumitrașco Racovița vel Banū, Ianache Vǎcǎrescu vel Spǎt., Ianache Moruzi vel Vorn., de țĕra de susū. Manolache Brancovenū vel Vorn. de țĕra de josū, Manolache Crețulescu vel Vornicū. Nicolae Filipescu vel. Vorn., Costache Ghica vel Logf. de țĕra de susū, Scarlatū Ghica vel Log. de țĕra de josū, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache Manu vel Post., Isaac Raletū vel. Clucerū, Dumitrache Schina vel Comis, Nicolae Racovița vel Pǎhar., și alți; și s'aú scrisū hrisovulū acesta în anulū dintǎiū alū ǎntĕei Domniī alū Domniei mele, aici în orașulū scaunulū Domniei mele Bucuresci, la lét. 1793 Maiū 15.

Cond. XXVI. pag. 57.

1. Cod. XXVI, pag. 63. actulū din 1793. Veđi anexa.

Deja în 1793 Noembrie 4, A. Moruzi adresase Mitropolitului următorului pitacū :

Pitac la Metropolie pentru banii școlii ce sunt să-î dec preoții de unu po. tal. 2 cîfertul lui Sfeti Dumitru.

Io Alex. Constan. Moruzi Voivod.

Prea sfinția sa părinte Metropolitū al Ungro-Vlahiei după anaforaoa ce ne-au făcutū D-lor Năzirii Epitropi, find-că preoții din Eparhia sfinției Tale, și ale părinților Episcopī aū ca să dea acumū cîfertulū de sf. Dumitru trecutū la cutie po. tal. doi., scriemū sfinției Tale și poruncimū, că atât prea sfinția Ta câtū și părinții Episcopī, să rînduiți mumbașirū ca să împlinescă de la preoții acești bani, cari fără zăbavă să-î faceți teslim la Epitropie 1793 b. 4.

Cod. XXIII fila. 23

Din acest act se vede, că Domnitorulū voia ca școlele să mîrgă înainte și de sigur după budgete anteriore. In adevăr la 26 Februarii anul următorii Moruzi ordonă plata lefilor regulată la dascăli :

Io Alecsandru Cons. Moruzi Voivodū.

Prea sfinția Ta părinte Metropolite, din banii școlilor ce sunt să se dce leafă Dascălilor, începēdu-se de la luna lui Ianuarie ot. let. 1794 după Pitacu Domniei mele, ce este datū la pré sfinția sa, urmādu-se până la sfârșitulū anului. tol. pisah gpd.

Trebuința de școle se manifestă prin jalobe ce dau unii și alții cerēnd *dascăli*. Așa se cere școlī la Craiova de Matei Băbeanu. Din anaforaoa Epitropiei, se pōte vede și că subsista deși șubredă, organizarea școlilorū după cum a făcut-o Alex. Ipsilante.

Eacă aceste acte frumoșe :

Anaforaoa ce aū făcutū în dosul jalbi lui Mateiū Băben sin Pitar Papa, ot. Craiova împreună cu alții ce aū copii, pentru cerere de Dascăli.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vod.

Numai la Rōmnicū orānduimū să fie un Ipodidascăli cu lófă de la Cutie câte tal. două-deci pe lună, pentru care scriemū prea sfinției Tale iubitorule de Dumneșeu sfințe părinte Episcopū al Rōmnicului, să găsesci și să orānduesci omū cu sciința de învțătură, căruia plătindu-se de acolea acea lófă se va ținea sfinției Tale în sēmă la Cutie. 1793. Sept. 3.

Vel. Logof.

Cod. XXIV. Fila 405.

Prea Înălțate Dómnne.

Insciințăm Mării téle, că cu orânduiala ce dintru început s'au făcutu pentru școle, la județele de peste Oltu, s'au orânduitu șapte Dascăli, unul Elinescu cu tal. 360 pe anu, și altul slovenescu tal. 120, în Craiova, amendoi, în cele-lalte județe câte un Dascal românescu, po. tal. 60 pe anu, care toate aceste lefi se dau dela Cutie plătindu Episcopulu acolo, și fiindu în sémă Cutia la socotela, iară la Rómnicu Dascalu grecescu nu este și ar fi de trebuință, căci cătându-se depărtarea ce este de aici până la Craiova, atata este și de acolo pênă la Rómnicu, iar cererea acestui Boerü este pentru elenica Gramata, pentru care de va fi mila Măriei téle, de folosü arü fi să se orânduiască ca ipo-didascalu și la Craiova și la Rómnicu, spre folosulu sermanilorü copii, cu löfă pe lună măcar câte tal. 20; acésta insciințăm Măriei téle, și cum Duhul sfântu va lumina pe Măria ta. 1793 Aug. 27.

Filaret al Ungro-Vlahiei, Dimitrache Banul. Scarlat Vornicul.

Cond. XXIV. fil. 405.

In 19 Augustu 1792 A. Moruzi renouiesce hrisovul școlei de pe moșia Șuța (județulu Dâmbovița), cea inființată de Mathei Locustenu. ¹

1. Cod. XXVI. pag. 122. Iată actulü :

Hrisovulu Slugerulu Mateiu Locustenu pentru mila bisericei de pe moșia Șuța din județulu Dâmbovița.

De vreme ce credinciosulu Boeriu Domniei mele Mateiu Locustenu vel Slugerü, avëndü moșie ce se numesce Șuța jud. Dâmbovița, pe care moșie fiindü și biserică, unde se cinstesce și să prăznuiesce hramulu adormirei prea sfintei stăpânei nóstre de Dumneđu nascetóre, după ce au înzestrat-o cu odăjdii și cu odóre, câte sunt trebuinciose, au aședatü și preotü, care de apururea slujesce sfinta leturghie, și oșebitü de acésta au mai împodobitü acésta biserică și cu dascalu și au făcutü orânduială de invață copii sermanü, fără de plată, avëndü și plata ostanelilorü atâtü preotulu câtü și numitulü dascalu de la numitulü boeriu, pentru care făcëndü rugăciune numitulü boeriu Domniei séle fratelü Mihaiü Vodă Șuța ca să facă ajutoriu și milă acestei sfinte biserici spre a se ajuta atâtü la trebuințele sale câtü și acei copii sermanü la imbrăcămintea și cheltuiala ce vorü avea trebuință, vędëndü Domnia mea hrisovulu Domniei séle cu lét 1793 Maiü . . . prin care orânduiesce milă sfintei biserici, acelu preotü să fie scutitü de toate dăjdiile și angariile orü câte vorü eși pe alți preoți dajnici, cum și de ploconulu vlădicescu, de nici unele supărare să n'aibă, cum și dascalulu să fie scutitü de toate dăjdiile și angariile orü-câte vorü eși pe țeră de la visteria Domniei mele; așisderea să iée și de la Ocna Telega, pe totü anulü, bolovanü de sare una sută pentru ajutorulu bisericii și acelorü copii sermanü; cum și liude 6, ómenü străini, fără de pricină, pe cari găsindu-și și cercetându-și Dumnelorü Ispravnicü, după adeverința ce va aduce, să li se dée și pecetluiturile de la visterie, spre a fi în pace și nesuperați;

Școala cunoscută nouă, din Agiesci, continuă să existe și primesce și ea un nou hrisov de la Moruzi, în 30 August 1794. ¹

Asemenea școala de la Monastirea Obedeanu din Craiova, în același an 1794 August 28, este din nou recunoscută de A. Moruzi și favorisată cu specialul hrisov. ²

asemenea și stupii ce va avea sfinta biserică să fie scutiți și apărați de dijmărită, i vinurile de vinăriciu și oi 300 de oierit; dreptu aceea și Domnia mea milostivindu-ne întărimu toate acestea milii, ca să se păzescă nestrămutată, să fie pentru ajutorul la celea trăbuinciose, adevărindū Hrisovulū acesta cu însăși credința Domniei mele Io Alexandru Costandinū Moruzi Voivodū, și cu credința pré iubiților Domniei mele fii, Costandinū Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Ispravnicū fiindū Scarlatū Ghica vel. Log. și s'au scrisū la lét. 1793. Aug. 19, de Gheorghe Log. za taină.

Cond. XXVI, pag. 122.

1. Cod XXVI.

2. Hrisovul pentru Mönăstirea Obedenilorū de la Craiova, unde este spitalul și școlă.

Fiindū-că cinstiții și credinciozii boerii Domniei mele, Dumnclulū caimacamulū și Dumnelorū divaniții de la Craiova, după porunca ce au avutū de la Domnia mea, cercetandū de starea și orânduiala Mönăstirei Obedenulū din Craiova, prin anafora de la Mart. 18 a acestui anū ne-au datū prin pliroforie pe largū, cum că acestă Mönăstire din începutulū ei a fostū slobodă și nicăeri legată de răposatulū ctitorū al ei Costandinū Obedeanu biv vel Paharnicū, ce o au ziditū și o au înzestratū, avendū întocmire prin diata ctitorulū spre a se chivernisi de epitropi și a se face din veniturile ei ajutorū la lucrulū de Obște poliției trebuciosū și de sufletū folositorū, cum ne au arătatū la acestă și dovețile ei în scrisū cu întăriri vechi Domnesci, a căruia orânduială strămutându-se după vremi, în alte chipuri, au lipsitū și acel lucru sufletescū și trebuciosū poliției, care era a se urma la acestă Mönăstire, unde cu toate că în celea de pe urmă Domnia sa fratele Alecsandru Vodă Ipsilantū, după scoposulū acelu răposat ctitorū a fostū întocmitū la acestă Mönăstire locū de școlă cu dascālū pentru învățatura copiilorū de obște și spitalū de bolnavi cu doftori, dera după întâmplarea răsvrătirei vremei și una și alta au lipsitū, și Mönăstirea încă cu totulū s'au stricatū ajungendū la dărăpănare desăvârșitū, nu numai cele din prejur, ci însuși amvonulū sfintei biserici au ajunsū a cădea cu totulū, cum și lucrurile ei au începutū a se risipi și a se strica de la dēnsa; și pentru de a veni acestă Mönăstire la stare și a se păzi buna orânduiala a acelu răposatū ctitorū, carele prin diata sa întărită cu hrisove Domnesci, neingăduind nici pre cei din nēmulū sēu amestecū la epitropia și stăpânirea aceste Mönăstiri și a lucrurilor ei, nici de a se închina și de a se lega undevași sub chivernisire de epitropi, au socotitū Dumnelorū și cu socotelă de obște au alesū din neguțatorii poliției bărbați cu ipolipsis scuți de ipochimeni credincioși, doi, anume: Barbu Pleșoianū și Costandin Caradinul, spre a-i orândui Domnia mea epitropi ai Mönăstirei și lucrurilorū, căroră să li-se deē în sēmă

Esistă subt A. Moruzi și școlă românească de la Monastirea

tóte a le Mönăstirei și prin mânele lorŭ să strângă vinăriciurile, să facă cheltuéla ei; a cărorŭ anafora găsind-o Domnia mea cu cale, ca o următoare aședământului ctitorului, amŭ întăritŭ Domnia mea, la Maiŭ 19, cu coprire ca să facă zaptŭ tóte ale Mönăstirei mișcătore și nemișcătore, prin catastihŭ iscălitŭ de Dumnelŭi caimacamŭ și de Dumnelorŭ boeri ca să le chivernisescă cu silința spre sporŭ și adausŭ, dândŭ poruncă, ca prin marafetulŭ Dumnelŭi caimacamului și a Dumnelorŭ Boerilorŭ, să se stringă tóte lucrurile Mönăstirei celea risipite, a se une la locŭ și pe totŭ anulŭ să-și dée socotélă inaintea Dumnelŭi caimacamului și a Dumnelorŭ boerilorŭ; unde să fie față și rudele răposatului ctitorŭ; iară pentru venitulŭ de estimpŭ amŭ avutŭ porunca nóstră Dumnelorŭ boerii, ca să cerceteze câtŭ a statŭ și să ni-l aréte, ca să vedemŭ adică cu ce se póte ajuta acumŭ la dregerea zidurilorŭ din veniturile ei; așiderea a făcutŭ și cheșu prin vederea Dumnelorŭ la fața locului de zidurile celea fórté rēŭ stricate, care sunt multŭ trebuincióse a se drege și a se face negreșitŭ acumŭ și amŭ chibzuitŭ iarăși după porunca nóstră, după numărulŭ odăilorŭ și după starea Mönăstirei și mai vartosŭ după trebuința politiei ce este mai cu cuvința a se întocmi la acéstă Mönăstire școlă, adecă cu dascălŭ și cu căți ucenici? sóŭ spitalŭ cu doctóri și cu căți bolnavi? ne-avendŭ locŭ după cum ne-amŭ piroforisitŭ a încápó și una și alta; cari prin alŭ doilea anafora a Dumnelorŭ, de la Iulie 20, ne-amŭ însciințatŭ că venitulŭ de estimpŭ este tal. 500. Iară cheltuiala care trebe a se face acumŭ la dregerea celorŭ trebuincióse, la facerea amvonului și la alte întemeieri ale bisericei i împrejurŭ la 20 odăi, după catastihŭ ce ne amŭ trimesŭ, este talerŭ 1350, care acéstă cheltuélă ce trebesce acumŭ estimpŭ de o dată la facerea numitelorŭ ziduri, Dumnelorŭ boerii pământeni însuși de sine s'au proerisitŭ a-o da de la Dumnelorŭ acum, adecă tal. 1000 după fóia ce ne amŭ trimesŭ, ca la unŭ lucru sufletescŭ și d: însuși trebuința politiei folositorŭ, și cei-l-altŭ talerŭ 350 să se dea din venitulŭ de estimpŭ alŭ Mönăstirei, după trebuința politiei, amŭ socotitŭ și amŭ făcutŭ arétare și rugăciune Domniei mele de a se face școlă de învățatură, cu 20 de copii și cu Dascălŭ, fiindŭ și numărulŭ odăilorŭ numai de încăperea și trebuința unui Dascălŭ din tãiu, și unui Dascălŭ alŭ douilea, cu 20 ucenici, și unŭ Doctore a politiei numai de șederea sa, prisosindŭ patru odăi pentru Epistatŭ și slugi, după cum iarășŭ prin fóia ce ne-amŭ trimisŭ sunt arétate 20 odăi la numărŭ cu cămarile lorŭ; a căroră rugăciune am primit-o Domnia mea, ca unŭ lucru trebuinciosŭ și folositorŭ politiei și părții locului, mai vartosŭ că și jãlbŭi saŭ datŭ Domniei mele de la unele jupănese vėduve și scãpătate și Boerinași din partea locului, că ne fiindŭ școlă orânduită de învățatură și nefindŭ-le copiii primiți, rămãnŭ fără de lumina învățaturii și a cunoscinței, după ce Domnia mea și până acumŭ dãmŭ pe totŭ anulŭ de la cutia milosteniei câte tal. 500 pentru Dascălŭ alŭ Craiovei; deci dară după ce amŭ hotăritŭ Domnia mea, ca să întocmimŭ acéstă Mönăstire și școlă de învățatură, amŭ socotitŭ apoi cheltuéla trebuinciosă ca să urmeze pe totŭ anulŭ a avea plata Dascalulŭ și la ajutoriŭ de hrana copiilorŭ séraci, cari se vorŭ osirdi spre învățatura cărții, și întâiu Domnia mea orânduimŭ și hotărãmŭ să se deie din Vama Craiovei tal. 400 pe totŭ anulŭ, încependŭ de la anulŭ viitorŭ înainte, peste banii cumpărătorei, care cu tal. 500 ce se daŭ de la cutie pe tot anulŭ, din banii școlilorŭ pentru Dascalulŭ Craiovei facŭ tal. 900. Orânduimŭ Domnia mea să se dée și din venitulŭ Mönăstirei

Motrului, cum dovedesc hrisóvele de scutire acordate dascálului de la acea școlă, din 5 Martie și 8 Septembrie 1793. ¹

Acéstă școlă va continua să existe până târziu în secolul al XIX-lé.

Cum încă esistau școle románesci în județe sub A. Moruzi, se póte documenta cu actele ce dănu în notă (Reclamațiunea de léfă a unui dascál de la Roșii-de-vede) cum și cu arétarea Focșenilor din jalba lorú către Domnitorú, că ei n'au școlă și sunt depărtați de școlele din alte orașe. ²

pe anú tal. 300. Iară ceialaltí baní a venitului să se cheltuiască de Epitropii Mónăstirei la trebuințele Bisericeí, și la meremeturi în vremi, și la cheltuélile urmátóre, din cari venituri au să-și iée Epitropii deciuiala lorú pentru osirdia și ostenéla lorú, precum li s'au făgăduitú, să deé și sfinția sa iubitorú de Dumneđu părintele Episcopú Râmnicú tal. 150 pe anú, cum și Dumnelú Caimacamu Craiovei, ce va fi după vremi, tal. 150 cari aceștia toți se aduná pe anú 1500, din care orânduimú Dascálului dintáiu tal. 700 pe anú, cu prisosú de tal. 200 peste ce lua mai nainte, Dascálului al doilea tal. 200 pe anú, și 600 să se cheltuiască la 12 copii sérací, de liude po. tal. 50 pe anú pentru hrana și ajutorul lorú; cari n'au stare și putere părinții lorú de a-í chivernisi să aibá numai învățaturá fără de platá de la Dascálului acesteí școle, iarú hrana și îmbrăcăminteá lorú să-și aibá din casele părinților, după cum și la școlile de aici se urmăzá, și fiindú că acesteí Mónăstiri cum și școlei de învățaturá, i s'au fostú făcut de la Domnia mea, mai dinainte, mili de dece liude, poruncimú ca acei dece liude să fie și de acumú înainte ne dajnici, ca să poslușască la aducerea de lemne, cum și doi Preoți ce vorú fi slujitorii sfinței Bisericeí să fie ne supérați de dajdie Preoțescá; deci pentru acesteá tóte, ca să se urmeze după cum Dómnia mea le-amú întocmitú și le-amú hotáritú, atâtú pentru orânduiala sfinței Mónăstiri, câtú și pentru orânduiala școlei, amú datú după rugáciunea Dumnelorú Boerilorú, acestú Dómnesculú nostru hrisovú de întárire prin care poruncimú, ca Dascálulu din táiu și al doilea, ca unii ce au plata de simbria îndestulatá, să aibá pururea și în tótá vremea silința și sirguialá la învățaturá copílorú, ca să se procopsóască și ca să se canóască din silința și osirdia lorú, rodulú învățaturéi, purtândú grijá pururea și în tótá vremea Dumnelú Caimacamulú, și cu Dumnelorú Boerii divaniți, de ași avé școlá acésta cum și Mónăstirea buna stare și orânduiala lorú, după datoria ce au, ca unú lucru folositorú de obște; pentru care amú adéveritú hrisovulú acesta cu însáși iscálitura și pecetea Dómni í mele, i cu credința pré iubiților Dómniei mele fiú: Constantinú Vvd, Dumitrașco Vvd, Nicolae Vvd, Gheorghe Vvd. mărtor puindú și pe Dumnelorú cinstiți și credincioși veliți Boeri ai Divanului Dómniei mele. i proci 1794. Augustú 28.

Cond. XXVI. Pap. 228.

1. Cod. XXVI.

2. *Anaforoaa ce s'au făcutú în dosulú jalbei lui Nedelco Dascálú de la Roșii-de-Vede, sud. Teleormanú pentru simbria lui.*

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Prea sfinția ta, părinte Metropolitae, orânduiala ce va fi fostú, și câtú se va

Se pare că mitropolitul Filaretu și episcopii nu prea administrară până în fine onestū banii școlilor, căci nu plătiră lefille dascărilor. Din actulū ce dămū în notă se va vedē că Moruzi s'a ocupatū de școlele județene ca și de cele din Bucuresci.

În cartea pastorală sēu enciclică canonică a Episcopului de Rōmicū Filaretū, aflămū, că preoții cei mai iscusiți și mai împodobiți la învățatură erău îndemnați să stringă copiii și să-i învețe carte, pe la satele mari. În acēstă-și enciclică vedemū, că între datoriile protoereilor era și privigherea asupra școlei aflătoare în județulū respectivū, ca să vadă: «De se silesce dascălu cu învățatura copiilorū și ce sporire facū la învățatură? și de li se urmēzā orânduiala sēu nu?»¹

Se vede, din actele ce aducemū, că Focșanii atâtū de maltratați și ruinați în rēșboiulū din urmă este unulū din rarele orașe, cari nu aū vēdūtū redeschisā școla sa.

Focșanii reclamă deci, în 2 Iulie 1796, să li se dea școlă, să le rânduiască dascălu românescū, cu lēfă de la Epitropia obștēscă. Domnitorulū însărcinēzā pe Mitropolitulū țerei și pe ispravnicī, să găsēscā asemenea «dascălu cu învățatură bună și cu lēfă de 10 taleri pe lună de la Epitropia obștēscă.» Acēstă lēfă, pentru înlesnire, se va plăti de Egumenulū S-tului Ionū din Focșani. Totū-odatā Domnitorulū rânduesce o Epitropie specială a școlei d'acolo, compusă din doi neguțitori. Ispravnicii aū găsitū dascălu doritū «cu învățatură bună și cu condeiū bunū românescū, anume preotulū Iacobū de la S-tu Neculai și s'aū aședatū școlā, rânduindu-se și doi din fruntași orășeni și

face dreptū să i se facă tacsilu de aceea, asupra căruia va fi remasū banii, și să i se dea celui ce aū slujitū. 1793. Ghen. 8.

Vel. Logf.

Prea. Înălțate Dōmne,

Ascultāndū luminatā porunca Măriei Tale de la acēstā jalbă, amū făcutū cercetare, și banii Dascărilor, atâtū de aici din Bucuresci, câtū și de prin județe deplinū pre anulū 1793, i-aū popritū pre sfinția sa proin Mitropolitū și cu părinții Episcopi, din banii școlilor, și asupra Epitropiei n'aū rēmasū nici unū banū neplătiți a dascărilor, ci de nu i s'aū datū jăluitorulū nici unū banū, va fi luminatā porunca Măriei Tale, de i se vorū da de către Archiereu ce-i cade acestū județū în Eparchie; iară pentru cererea ce face, ca să i se îmulsească lēfa, fiindū că acum școlele s'aū datū asupra pre sfinției sēle părintelū Mitropolitū, și s'aū pusu la orânduială școlile Bucurescilorū, mai virtosū că de obiceiū prin județe, cu a estū prețū aū fostū tocmiți toți dascălii, și acum aūdindū de jăluitorū că i s'aū măritū lēfa, toți vor face asemenea supērare aūdului Măriei Tale, ci remāne la acēsta, cum Domnulū D-deū va lumina pe Măria Ta. 1794. Ghen. 6.

Cond. XXV. Fil. 226.

Scarlat Vornicu.

1. *Biserica ort. română; anulū 15, No. 8, pag. 627 etc.*

anume polcovniculă Iónă Tartiesculă și Ión Ciaușu Copcea ca epitropi. » Domnitorulă dă în 2 Iulie 1796 hrisovă școlăi pentru asemenea organizare. ¹

La Caracală încă este școlă « *de învățatură copiilor.* » În favoarea ei, a unei biserici și a orășenilor, avemă următorulă actă :

Hrisovă pentru moșia Caracalului din Sud. Romani, ce s'au lăsată a fi iarăși slobodă Domnescă, care era dăruită d-lui Vistierului Dinulă Filipescu.

Dumnezeesca învățatură și întâiă mai trebuincioasă omeniloră a o învăța, este, ca să se cunoscă cinevași pre sine, fiind-că celă ce se va cunoște pe sine

1. Cod. XXVI. Fila 285. Eacă acestă hrisovă :

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. Cosp. Zemli vlahisoi

Fiind-că după jalba și rugăciunea ce au făcută Domniei mele orășanii din orașulă Domniei mele Focșanii de dincoace, sud. Slam Römnică, cum că depărtați fiindă de orașele ce au școlă de învățatură cărții, se află copiii loră lipsiți, fără de nici o lumină de învățatură credinței, cerendă mila și ajutorulă Domniei mele, de a li se rândui ună dascălă rumănescă cu lăfă, de a putea ținea școlă în numitulă orașă; a căroră rugăciune primind-o Domnia mea spre folosulă și îndestularea care o voimă de a fi locuitorii țerei Domniei mele, întru toate cele trebuincioase, îndestulați și nelipsiți, amă poruncită prin anaforaoa ce ne-au făcută Preasfințitulă mitropolită ală țerei, la D-loră ispravnică, ca să găsească ună dascălă rumănescă, cu învățatură bună spre a aședă școlă în numitulă orașă, căruia i-amă orînduită Domnia mea și hotărîtă lăfă pe lună câtealeră 10 de la Epitropia obștiei, care bană pentru înlesnirea primirei amă poruncită ca să-i răspundă acolo pe totă luna Egumenulă Mănăstirei Sf. Iónă din Focșani, și luăudă adevărînța dascălului de primire, iscalită și de doi neșugători ai orașului, ce se voră orîndui ca Epitropi și purtători de grijă ai școlăi să se scadă Egumenului aici la Epitropie din banii școlăloră ce dă mănăstirea la fie-care ană. După care poruncă au venită răspunsă Domniei mele, ală Ispravniciloră, cum că s'au găsită Dascălă cu învățatură bună și cu condeiă bună, anume Iacovă de la sf. Neculae și s'au aședată școlă în numitulă orașă rânduindu-se și chiar din orășenii fruntași anume : Polcov. Iónă Tartiesculă și Iónă Căușu Copcea, ca Epitropi și purtători de grijă ai școlăi. Pentru care ne-au trimisă și orășenii jăluba loră de obște de mulțămire, rugându-se iarăși ca să-i miluimă cu Hrisovulă Domniei mele de întărire și urmare nestrămutată.

A căroră rugăciune iarăși primind-o Domnia mea, le-amă dată acestă Domnescă Hrisovă de întărire, ca să li se păzescă această întărire a școlăi nestrămutată, și pe totă luna să ia orînduitulă dascălă lăfă de la Mănăstire, cu care va fi scăduță, după cum amă disă, din banii școlăloră.

Dreptă aceea îndatorămă pe numitulă Dascălă ași pune silință la învățatură spre a procopsi ucenicii și spre a arăta rodurile de învățatură în faptă. Și poruncimă ca să se trecă acestă Hrisovă și în condica Metropoliei, precum și în condica Epitropiei, scriindu-se hrisovulă acesta la lét 1796, Iulie 2 de Gheorghie biv. treti Logof.

L. S.

Prot. vel. logf.

va cunósce și pe Dumneđeū, și celū ce va cunósce pre Dumneđeū va fi in chipulū luī Dumneđeū, și in chipulū luī Dumneđeū va fi cel ce se va face vrednicū luī Dumneđeū, celū ce nu face vre-unū lucru nevrednicū luī Dumneđeū; dreptū acea fieșcare gândindū ale sale tóte și iarășī smeritū inaintea luī Dumneđeū și dicēndū ce gândesce și făcēndū celea ce dico, atunci vrednicū va fi luī Dumneđeū. Decī in tótă vremea se cuvine, ca nici odinióră să nu se odihnéscă îngrijirea fireī pământesceī, și in totū chipulū să se silésca a fi următóre stăpānirēi cerescē a celū a tóte Oblăduitorū, și peste tóte începētorele și puterile chivernisitorū, prea bunulū Dumneđeū, diua să grāiască cu buzele facerēi de bine și nóptea mintea să-ī cugete gândurī arētātore și următore facerēi de bine. Decī fiind-că Dumneđu cinstitulū și credinciosū Boerulū Domnieī mele Costantinū Filipescu biv. vel Vist. avēndū moșia Caracalulū din sud. Romanași cu totū cuprinsulū și hărăzire de către Domnia sa fratele Mihaiū Vodă Suțulū, ca o slobodă și Domnésce ce dinceputū era, precum vēđumū Domnia mea hrisovulū Domnieī sale ot. let..., care moșie stăpānindu-o și Dumneđu pānă acumū, aū cugetatū la datoria cea firésca a facerilorū de bine și cu deplinū creștinescū hrisovū arētāndu-se, a bine-voitū de aū dāruitū acēstă moșie și Dumneđu orășenilorū de la Caracalū și bisericeī de acolo, unde este să se fie școlă de învățatura copiilorū, purtāndū grijă cu a lorū cheltuiālă, pentru tóte orānduielile, atātū la ale bisericeī trebuințe, cāt și a școleī, a se întemeia cu dascālū vrednicū; pentru care acēstă hărăzire ce aū făcut-o și Dumneđu către numițiī orășeni, vēđumū Domnia mea și cartea din partea Dumisēle, adeveritā de prea sfinția sa Metropolitulū țereī, și de iubitorū de Dumneđu părințiī Episcopi și de toți Dumneđu cinstiți și credincioși Boerū Domnieī mele, cari dinpreună ne facū rugāciune, ca să li se dea și orășenilorū Domnesculū nostru hrisovū, spre întārire stăpānirēi lorū la hărăzirea acēsta, ce li s'aū făcutū; decī, după ce amū lādatū mai întâiū iubirea de ómenī a Dumisale numitulū cinstitū și credinciosū Boerulū Domnieī mele Filipesculū biv. vel Vorn. și facerea de bine și rāvna creștinescā, cu care printr'acēstă faptă plăcutā luī Dumneđu și vrednicā de pomenire s'aū arētātū, amū bine-voitū Domnia mea de le amū datū orășenilorū acēstū cinstitū Domnescū hrisovū, ca atātū acești ce se aflā acumū ședētori acolo, cātū și alțiī ce după ce vremī se vorū invrednici a-și avē locuință la acelu locū, toți să fie slobodī de claca moșieī, de dijma bucatelorū, de otaștina viilorū și să o stăpānésca orășeniī și biserica de acolo cu pace, numai să pórte și ei grijă atātū pentru biserica a-și avē tótă indestularea celorū trebuinčiose, cu preoți, cu cāntāreți, odājdiī și sfinte vase, cātī și școlā cu învățatura copiilorū pe deplinū; întārindū hrisovulū acēsta cu însăși credința Domnieī mele, Io Alecsandru Costandinū Moruzi Voivod, și cu credința prea iubiților Domnieī mele fiī: Costandinū Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd. i cu tot sfațulū Dumneđu cinstiților și credincioși veliților Boerū ai Domnieī mele: Nicolae Brāncovēnu

vel Vistierü. Dumitraşco Raçoviţă vel Banü. Ienache Văcărescu vel Spătar. Ienache Moruzi vel Vorn. de ţera de susü. Manolache Brâncovénu, vel Vor. de ţera de josü. Manolache Creţulescu vel Vor. Nicolae Filipescu vel Vor. Costache Ghica vel Log. de ţera de susü. Scarlat Ghica vel Log. de ţera de josü. Nicolae Hangerliu vel Hatmanü. Dumitrache Manu vel Post. Isaac Ralet vel Cluceriü. Dumitrache Schina vel Comis. Nicolae Raçoviţă vel Paharnic. Iordache Palada vel Stol. şi Ispravnic Costache Ghica vel Log. de ţera de susü ; şi s'aü scrisü hrisovulü acesta aici în oraşulü Domniei mele Bucuresci la anulü celü dintăiü a Domniei mele, în lét de la zidirea lumei 7301, iar de la Domnulü şi Mântuitorulü nostru Is. Hris. lét 1793. Iunie 24, de Ioan biv, 3-lea Logf.

Cond. XXVI, pag. 118.

La Têrgulü Jiului avemü a inregistra existenţa şcolei organizată de Stoln. Dumitrache, cunoscutulü istoricü alü evenimentelorü dela 1769—1775. Eată Hrisovulü relativü la şcolă şi la biserica Sf. Voivođi :

Hrisovü Bisericei din Tirgulü Jiului, de milele ce are.

Tóte facerile de bine ce săvârşescü Domniü şi Oblăduitorii Têrii, spre întărire şi ajutorilü sfintelorü lui D-şeü locaşuri, sunt după datoria şi evlavia creştinéscă, iară celea ce pricinuescü şi deosebitü folosü şi mângäere din partea norodulü politicescü, cu atâta sunt mai multü vrednice şi bine primite lui D-şeü şi ómenilorü. Dreptü aceea, fiindü-că în oraşulü Târgulü-Jiului din sud. Gorj, s'aü aflatü o sfântă Biserică, întru care se cinstea şi se prăznuia hramulü sfinţilor cereştilorü voivođi a cetelorü ingeresei Michailü şi Gavrilü, pustie, părăsită, dărăpănată, şi lipsită de tóte celea trebuincióse, cum şi toţi oraşeniü din Tirgu-Jiului şi locuitorii părţii locului aflându-se lipsiţi şi depărtaţi de şcolă cu dascăli pentru învăţatura şi luminarea copiilorü, îndemnatu-s'aü Dumnelü cinstitü şi credinciosü Boerulü Domniei mele, Dumitrache biv.-vel Stol. ispravnicü fiindü judeţulü, din rivnä herbinte creştinéscă, atätü pentru sfânta Biserică a o preinoi şi a o căpui şi a o aduce în stare de slujbă a sfintelorü Leturghii, câtü şi pentru *Învăţatura copiilorü părţii locului, fără de plată, aü întocmitü pre lângă acéstă sfântă Biserică o şcolă cu dascăli românescü şi grecescü, spre mângäerea şi luminarea, bucuria oraşenilorü şi locuitorilorü părţii locului, şi aşia cu cheltuiala şi truda Dumnelü s'aü apucatu de lucru cu zidire şi lucrare în faptă, atätü la sfânta Biserică, spre înoirea şi podóba ei, pe dinăuntru şi pe dinafară, cum şi deosebitü case de şedere, făcändü şi odăi de şcolă pentru dascăli şi ucenicü, silindu-se până la sfârşirea a tóte trebuincióse împrejmuiri, de care acéstă faptă bună, ce nu aduce numai podóbă şi infrumuseţarea oraşulü, ci şi folosulü sufletescü şi pomenire vrednică pricinuesce, cu învăţatura şi luminarea copiilorü la cele Damneşesci şi cu deschiderea şi luminarea unü locaşü D-şescü,*

care fără cuviință și fără de cinste se afla pustiit și părăsit, pliroforisindu-se Domnia sa fratele Mihaiu Vodă Suțul, aū bine voitū, ca să facă ajutorulū celū enviinciosū din Dumneȃescile milī, ca să se pōtă ținea acōsfă faptă bună și în urmă după vremī, să curgă pomenirea, făcēndū și o cuviinciosă întocmire de bună rānduială a chiverniselei și a iconomieī venitului ce aū orānduitū la biserica și la școlă, ca să nu se rāsipēscă și să scadă și școla și biserica din starea și orānduiala lor; și întâiū la sfānta biserica aū orānduitū Domnia sa, ca să fie trei preoți scutiți, i unū grāmăticū, cāntārețū; așīderea aū orānduitū bisericeī vināriciū de la mai josū numitele popōre, ce s'aū gāsītū ne-īnchināte la alte Mōnāstiri sēū Biserici, după cercetarea și pliroforia ce aū avutū Domnia sa de la Ispravnicīi județului, cāte douī banī de vadră și pārpārul, de la toți cei ce plătescū vināriciū, adecā : din poporulū Furcenī, ce are 16 vii, i din poporulū Strāmba ce are 17 vii, i din poporulū Valea-cu-apă ce are 17 vii, și din poporulū Dēlulū-Roșu ce are 17 vii, i din poporulū Racoți (?) ce are patru-ȃeci și optū de vii, ad. una sută cinci-ȃeci și șapte de vii carī sunt în plasa Tismenei, din poporulū Māriei ce are 24 de vii, i din poporulū Māciuca, ce are 33 de vii, i din poporulū Albenī, din poporulū Prigoria ce are 9 vii, i din poporulū Poenariī ce are trei-ȃeci și nouă de vii, din poporulū Cercāduia ce are 10 vii, i din poporulū Stoiana ce are 9 vii, i din poporulū Huluba ce are optū-spre-ȃece vii, i din poporulū Bālțātescī ce are 16 vii, și din poporulū Miroslavenī, ce are 14 vii, care aceste popōre sunt în plasa Hamarezei, iarā la alte vii ce după vremī se vor mai spori între aceste popōre, să nu aibā mai multū a face, ca dintre acēstū venitū alū vināriciului să se facā cheltuelile celea trebuinciose ale bisericeī, la untū-de-lemnū, tāmāe, lumināri și cele urmātore. Alū doilea aū orānduitū să aibā și școlā vināriciū dintre acestea popōre din sudulū Gorju, ce se numescū mai josū, carē s'aū gāsītū iarāși neīnchināte la alte M-ri sēū Biserici, după cercetarea și pliroforia ce aū datū Domniei mele ispravnicīi, cāte douī banī de vadră, și pārpārulū de la toți cei ce plătescū vināriciū, ad. : din poporulū Cārbunescī, ce are 13 vii, din poporulū Duxescī ce are 20 de vii, i din poporulū Ștefānescī, ce are cinci vii, i din poporulū Ungurei, ce are trei vii, i din poporulū Boia, ce are 5 vii, i din poporulū Ruginōsa, ce are 12 vii, i din poporulū Tātārescī, ce are cinci vii, i din poporulū Musātescī ce are 10 vii, i din poporulū Ștānescī, ce are 27 de vii, i din poporulū Larga, ce are 15 vii, i din poporulū Drāgoescī, ce are 22 de vii, i din poporulū Prisecile. ce are 65 de vii, i din poporulū Busnescī, ce are 31 vii, i din poporulū Ștroescī, ce are 11 vii, i din poporulū Corabescī, ce are 14 vii, i din poporulū Brānescī, ce are 18 vii, i din poporulū Serbescī, ce are 50 vii, care acestea popōre sunt în plasa Gilotrului, și din poporulū Borāsculū Ot. Plasa Tismenī, ce are cinci vii; iarā la alte vii ce după vremī se vorū mai spori între aceste popōre să nu aibā mai multū a face. Așīa dar am orānduitū și școlei, de la Bālciurile ce

se facū, de douē orī într'unū anū, unulū la Cărbunesci, și altulū la Tărgulū Jiului, ca să iē de prăvălia dintăiū câte unū leū, de prăvălia a doua câte 20 de parale, și de prăvălia a treia câte 10 parale, care prăvăliași măcarū că era obiceiū de da mai înainte câte cinci și 6 lei ispravnicilorū, până la vremea Domniei fratelui nostru Domnū Alecsandru Ipsilanti, când pentru catahrisis la care adusese trēba acēsta, supērându-se neguțitorii cu luări ne-suferite mai multū s'aū rădicatū, dar Domnia sa și cea dintăiū luare, socotindu-o peste mēsură și cea din urmă cu totalū ne-drēptă, aū chibzuitū o dare în mai puținū decâtū cea dintăiū, ca micii neguțitorī să nu simțā greutate, spre a da cu protimie, socotindū iarāși și loculū acesteī dări că este mai cuviinciosū la acēstā sufletescā pomenire a se ajuta și școlā cu acēstū puținū venitū; așiș-derea aū orānduitū la școlā dece liude scutelnici de poslușanie, din străini și din ōmenī fără de Dajdie și fără de pricinā de încărcăturā la vre-unile din satele Țerei, cărora după cercetarea și orānduiala Visteriei, să li se dea pecefluiturī pe numele și chipulū lorū; și fiindū-cā în casele ce deosebitū de odăile școlei sunt făcute prin silința mai susū numitulū Boeriulū Domniei mele, potū a găsi odihnā de ședere, și dregătorii Domniei mele, ce vorū fi ispravnici, după vremī, aū hotăritū Domnia sa, ca Boerii ispravnici ce vorū avea trebuință și vorū vrea a ședea într'insele, să nu păgubescā biserica și școlā de folosulū și venitulū chiriei ce se cade a avea de la dānșele, ca de la unū acaretū alū bisericeī și alū școlei; care acēstā sfântā Biserică, ca o slobodā ce aū fostū din începutū, asemenea slobodā aū făcut-o și Domnia sa de împreună cu școlā, ne-închinată și ne-legată nicăiri, ca să se iconomisescā și să se chivernisescā veniturile lorū și bana orānduiala lorū prin Epitropi mirenī, adecā doui din Neguțitorii și Orășenii cei mai de frunte, și numai bună starea a Tărgulū-Jiului prin nazăretul și alū D-lorū Dregătorilorū Domniei mele Ispravnicilorū ce vorū fi după vremī județului acestuia, ca prin acēști Epitropi și prin purtarea de grijā și epistasia lorū, să se stringā veniturile Bisericeī și ale școlei, să se dea tōte cele trebuincioșe Bisericeī, să se ție apururea trei preoți, unū grāmăticū cāntărețū la Biserică, unū dascālū grecescū și romānescū, cu ucenicū indestui, la școlā, pentru învățatura cărții, după starea și mēsara venitulū celui orānduitū, de la cari copii și ucenicī să nu sī cērā nici o platā, și acei doui Epitropi dintre neguțitorī, să aibā a fi Epitropi ne-lipsiți, încātū se vorū purta cu orānduialā, iarū murindū aceștia, sēu gāsindu-se în vinā că nu iconomisescū bine, să se alēgā alții de către Obștea neguțitorilorū i orășenilorū de acolo, iarāși dintre pāmēntenī, ca cu sfatū de obște, prin nazaretulū și alū Ispravnicilorū județului, să se orānduiască alții, cari epitropi pe fieș-care anū să-și dea socotēla la toți neguțitorii și orășenii, înaintea Ispravnicilorū județului, și acea socotēlā să fie datorī Ispravniciei a o trimete la Domnia mea, ca să o vedemū; pentru care aceste milī și orāndueli, ce se arētī mai susū, ne amū adeveritū Domnia mea din hrisovulū Domniei sale, ce-lū vădumū, cu létū 1792 Aug.

16. Decî învrednicindu-ne Domnulŭ D-ŭeŭ și pre noiŭ cu Domnia aceștei pravoslavnice Țeri Românesce, după evlavia ce avemŭ către sfințele lui D-ŭeŭ locașuri, ne amŭ milostivitŭ și Domnia mea și printr'acestŭ cinstitŭ și bine închipuitŭ Domnesculŭ nostru Hrisovŭ, întărindŭ tôte aceștea milî și orândueli, ca să se păzescă ne-strămutatŭ întocmai după cum se cuprindŭ mai susŭ, și amŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta, cu însăși credința Domniei mele, Io Alesandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ; — credința prea iubiților Domniei mele fii: Costandinŭ, Dumitrașco și Nicolae Voivođi, cu totŭ sfatulŭ Dumnélorŭ cinstiților și credincioși boerilorŭ veliți ai Divanuluiŭ Domniei mele: Nicolae Brâncovénu, vel Vist. Dumitrașco Racovița, vel Banŭ. Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Logof. de țera de susŭ. Manolache Brâncovénŭ vel Vorn. de țera de susŭ. Manolache Crețulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Logf. de țara de susŭ. Scarlatŭ Ghica vel Log. de țera de josŭ. Nicolae Hangerliu vel Hatmanŭ. Dumitrache Manu vel Post. Isaacŭ Ralet vel Clucer. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racovița vel Păharnicŭ și Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de țera de susŭ; și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dintăiŭ alŭ Domniei mele, aici în orașulŭ scaunuluiŭ Domniei mele Bucuresci, la aniŭ de la facerea lumei 7301, iar de la Domnulŭ și mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hrist. létŭ 1793 Sept. 20 de Costandinŭ biv. 3-lea logofétŭ.

Cond. XXVI. Fila 155.

Să mai aducemŭ, după harniculŭ nostru anicŭ și colegŭ, D. Erbiceanu, o serie de acte relative la plata lefei unŭ învêțatorŭ de l. grécă din Craiova, și in genere cu referințe la școle:

Jaloba Dascălului Dimitrie ot. Craiova ce a datŭ către Măria sa Vodă pentru lefa ce a avutŭ să ie, împreună și anaforaua ce către Măria sa Vodă pentru acéstă pricină de Preosf. Sa se face. (Originalulŭ e în Grecesce).

Pré Înălțate și bine voitorule Domnŭ.

Supusŭ aducŭ la cunoscința Înălțimei Vostre cei păzite de D-ŭeŭ și pré drepte, că fiindŭ numitŭ învêțatorŭ la Domnesca școlă gresescă din Craiova de către Pré-sfințitulŭ și pré fericitulŭ Filaretŭ, de la care și luamŭ anualŭ salariulŭ meŭ hotăritŭ pentru acésta. Acum în a doua Domnie a Înălțimei Sale Mihailŭ Vodă, înainte de a veni termenulŭ să-mi iaŭ salariulŭ meŭ a urmatŭ că fericitulŭ s'a transferatŭ la Mitropolie, și când amŭ cerutŭ salariulŭ s'a întâmplatŭ și schimbarea Domniei, dicându-mi fericitulŭ, că fiindŭ-că s'a cerutŭ în grabă de către Prea Înălțatulŭ Alecsandru Vodă socotéla Cutiei, aŭ uitatŭ Epitropii să trecă și obicinuitulŭ meŭ salariŭ și să amŭ răbdare, că nu voiŭ fi nedreptățitŭ, pină va găsi mijloculŭ. În acéstă cestiuae s'a trimisŭ și

anafora de către boerii Craiovei, ca să mi se dea salariul, că mi-am urmărit treaba mea și anulă acela, fără să ia un ban din salariul meu. Martur este în această cestiune și pre nobilul boer Banul Brâncovenul, fiind atunci hale Banu. A venit în mâna lui și anafora și Pre iubitorul de Dumnezeu al Argeșului, aflându-se la Craiova Protosinghelu al fericitului, după acesta au urmat multe și cunoscute întâmplări și cu astă-qi-mâne, a repositat fericitul, și din cauza acelei pre rele ciume a rămas servul vostru pînă astă-qi nedreptățit și privat de dreptele și multele sale ostenele. De aceea cu ferbințelă rog pe Pre Inalta Vostră dreptate, limanul celor nedreptățiti, înțelegându dreptățile mele, prin pre strălucita poruncă a Înălțimei Vostre să se cerceteze cestiunea mea cu luare aminte de către Pre sf. Mitropolitul pentru ca să-mi ia multă ostenciosul meu puțin salariu, ce mi se da, pentru că mă nedreptățesc pre evidentă. Și cum va fi mila Înălțimei Vostre. Alu Înălțimei Vostre cei pădite de Dumnezeu cel mai de pe urmă servu.

Iscălitu : *Dimitrie, Invetătorul Craiovei*

(Originalul Grecesc)

Resoluția Domnescă

Présf. Părinte Mitropolit, să cercetezi de a slujit precum ți se cuvine, și în ce chip nu i s'au dat léfa cea orânduită? Și în catastihel școlilor cum se găsește pentru léfa dascălului din Craiova? Și de la cine cere a i se plăti acum? Séu la cine a rămas léfa? Și cum nu ș'a căutat de atunci și pînă acum? să dai Domniei mele pliroforie pe largu a pricinei în scrisu. 1796 Noembre 29.

Iscălitu : *Biv vel Paharnic.*

Punându Domnitorul rezoluție pe jaloaba dascălului Dimitrie, ți se cuvine D. Erbicenu, de a cerceta pricina Mitropolitului, ca președinte al Epitropiei școlilor, și în urmă a-i refera, dá Mitropolitul următoarea relație despre elu. Să constată din această anaforă, că Cutia școlilor era comună, la Bucuresci, dar Episcopii erau îndatorați de a plăti pe dascălii din Eparhiile respective, căți erau prin ținuturi, ca dascăli publici și când Episcopii se presenta cu banii școlilor la trimestru se scădea cu suma lefilor ce plăteau la dascălii din ținuturi. Acestă măsură era luată de siguru pentru a scuti pe dascăli de a veni în Bucuresci la Epitropie spre ași lua lefile.

Acestă părere a D-lui Erbicenu e confirmată prin actele ce am publicat în tomurile 1—4 ale seriilor din istoria ce publicăm.

Pre Înălțate Dómne!

Ascultându luminata porunca Măriei Tale am intrat în cercetarea acestei pricinei, și câtu pentru ceea ce ți se cuvine jăluitoare, că au urmat rânduiala

dăscăliei la școla Craiovei, ne arătă Sf. Sa fratele Argeșiu, că aflându-se atuncea protosinghelū la Craiova, scie, că după rugăciunea ce au fostū datū boerii de acolo la D-luī Caimacamulū Costache Suțulū, au scrisū la Măria sa Mihailū Vodă Suțulū, ca să se orânduiască numitulū dascălū, după cum au fostū și mai înainte de răsmită, ne-au însciințatū D-luī biv vel Banū Nicolae Brâncovenu, prin fratele Argeșiu, că au vĕdutū însciințarea boerilorū Craiovei, ce o arătă numitulū dascălū prin jalbă, cu cuprindere : că au păzitū rânduiala slujbei sale; iar pentru ce nu i s'au datū léfa cea orânduită, arătă însuși dascalulū, că mai înainte i se da léfa prin Episcopulū Rōmniculū, iarū atuncea fiindū orânduitū din poruncă, prin Caimacanulū Craiovei, nu ș'au luatū léfa de la Episcopū. Și întâmplându-se într'acestū anū bōlă de ciumă aici, n'au pututū veni să-și alégă de unde să-și iée léfa. Iar când au venitū, s'au întâmplatū mutare din scaunū Măriei Sale Mihaī Vodă. Și viindū Măria Sa Alecsandra Moruzi Voevodū, s'au arĕtatū și numitulū cu unū engomionū (cuvintū de laudă) în scrisū și l'arū fi și cetitū către Măria Sa, Sfinția Sa reposatulū frate Filaretū fiindū Mitropolitū, arĕtându-lū că ș'au păzitū slujba sa la școlă. Și după aceea mergĕndū la Sf. Sa i-arū fi đisū : că de vreme ce mai nainte nu ș'au căutatū léfa și la Cutie nu s'au arĕtatū, să facă o jalbă către Măria Sa Alecsandru Moruzi Vodă, și sfinția Sa va sta mijlocitorū de a i se scōte léfa pe acelu anū. Care jalbă đice, că o au datū, dar pînă au luatū trĕba săvârșire, 'i-arū fi đisū fratele Rōmnicū, Chir Nectarie, să nu mai zăbovescă aice, ci să se ducă la Craiova să-și caute trĕba școlei, și frăția sa iī va scōte acei banī ai lefei, și așia s'au dusū. Și după ce au mersū fratele Episcopū la Eparhie, đice, că în multe rândurī 'i-au scrisū și 'i-au rĕspunsū : că pînă nu i se va aduce deosebită poruncă Domnescă nu póte ca să-i dea nimicū, și așia au rĕmasū lipsitū pînă acum. Iarū pentru ceea ce mi se poruncesce să cercetămū cum să găsesce în catastihele Cutiei pentru léfa dascălulū de la Craiova, arĕtămū Măriei Tale : că cercetāndū ne-amū adevēritū, că pînă în vremea Măriei Sale Alecsandru Vodă Moruzi nu s'au fostū pusū în orânduială nici școlele de aicea din Bucuresci, și pentru aceea nici școla Craiovei nu se găsesce pe acelu anū, cum-că să se fi datū léfă. Iar mai înainte așia s'au urmatū de a i se da léfa prin Episcopulū Rōmniculū și se descărca la Cutie, atātū cu léfa acēsta, cātū și cu ale altorū dascālī, ce erau pe la județe, precum se urmĕză și la cele-l-alte Eparhiī. Decī fiindū curgerea pricinei într'acestū chipū, după poruncă însciințāmū Măriei Tale, si rĕmāne cum Domnulū Dumneđeū va lumina pe Măria Ta, a nu rĕmānea lipsitū de ostenélă.

Alū Măriei Tale cătră D-đeū ferbinte rugătorū, *iproci*,

Dositheiu alū Ungro-Vlahiei.

1796, Dech. 22.

« Ne-mulțămindu-se Domnitorulū cu rĕspunsulū Mitropoliei, cere

din nou lămurire, ce s'a făcutu cu banii adunați în anul cumei de la preoți pentru școle?

Prea Sfințite părinte Mitropolite,

Amu vădutu Domnia mea anaforaoa ce ne faci, prin care vedem că ne arėți curgerea pricinei cum s'a urmatu, și că până la Domnia Măriei sele Selefulu nostru, școlele nu se pusese în orânduială și pentru aceea nici școla Craiovei nu se găsesce până atuncea la lėfă; însă venitul școlorū de la preoți totu s'a luat și atunci, și tot-dėuna, de care acesta nu ne faci Preasfin. ta nici o arėtare, cine au luat venitul școlorū și unde s'a dat, dėcă lefile nu s'a plătitu? pentru că jăluitorul acesta, ca unul ce au slujitu, cum ne arėtă, trebuia de la cine au strinsu venitul școlorū să i se plătescă dreptul lui; și s'ı avemu răspuns: — 1797 Ghenaru 28.

Biv. vel Paharnicu.

« Răspunsul datu prin anaforaoa următore este în doi peri. Acesta însămnă, că banii milosteniei și ai școlorū, s'a strinsu de la preoți, dar s'a întrebuintatū la schimbarea bisericesei stăpăniri. Eū, dice D. Erbiceanu, presupunū că au fostu dați ca presente la noile alegeri, după obiceiū. »

Prea Înălțate Dómne!

Ascultându și acestă luminată poruncă a Măriei tale, după cātu este sciința noastră arėtămū : că în vremea răzmeriței nefindū școlele în orânduială, nici bani pentru școle s'a luatū, fără numai după ce au venitū Măria sa Mihaiū Vodă, într'acelū anū s'a luatū, când și jăluitorul dice, că au fostū orânduitu dascal. Pentru care găsimū într'o condică din vremea răposatulu prin Mitropolitū Filaretū, trecutū unū pitacū al Măriei sele Mihai Vodă, de la lét 92, Noemb. 5, întru care scrie așa : Pentru banii cei orânduți prin pitacul Domniei Séle, încă de la luna lui Augustū, ca să dea atâtū ceta preoțescă, cātu și mōnăstirile, pentru Cutia milosteniei și pentru școle, și fiind-că nu s'a pusū în lucrare de atuncea și s'a întēplatū cu schimbarea bisericesei stăpăniri, atâtū la sf. Mitropolie, cātu și Episcopiei Rîmniculu cheltueli obicnuite; pentru ca să se ajute dar aceste douē numite Eparhiī la obicnuitele cheltueli ce li s'a întāplatū, au poruncitū ca să se stringă numiții bani pe sēma lorū, iar vre-o altă sciința mai multă nu avemū. Decī după luminată poruncă nu lipsimū cu răspunsū.

Alū Măriei téle către Dumneđeu rugătorū fierbinte ... *iproci*

Dositheiu alū Ungro-Vlahiei. »

În studiul nostru asupra bibliografiei și culturii generale a secol. XVIII, vom semnala însemnatul rolă ce lăuă, ca factori culturali, Enache Văcărescu, Mitropolitul Filaretă, ba chiar și Mitropolitul Dositeiă Filiti, cum și Iacobă Stamati, Anfilohie de la Hotină, traducetorulă cărței lui Bouffier « De obște geografie » și a unei aritmetice, arhimăndrită Măzărėnu etc., neuităndă a menționa și bărbății din Ardeală.

A. Moruzi n'ău uitată școlele grecesci din Orientă. Așia în 19 Aprilie 1794 a acordată ună ajutoră școlăi grecesci din Arvanitohori ;¹

1. Cod. XXVI. Eacă acestă hrisovă :

Hrisovul școlăi de la Arvanitohori.

Din tôte facerile de bine și milosteniile măi de trebuință, măi Dumneșiască și măi de folosă este, acea facere de bine, ce se face la obștesca politie, de câtă la ună omă singură numai, cea de a pururea și de mulți ană, de câtă cea vremelnică și de puțină ană și ceea ce se face de folosă sufletulă, de câtă spre celea trupescă, și de câtă tôte acestea, iarăși cu multă și fără de asemănare întră acea facere de bine și ajutoriulă ce se face la toc-mirea și chivernisela școlăloră de învățaturile celea elinesci, căci întru acestea s'ău dată multe feluri de învățatură, și măi vėrtosă că se căștigă înțelepciunea cea lăudată, care împodobesce viața omenescă, măi multă de câtă tôte celelalte bunătăți, dăruiesce omeniloră lumina cea curată și fericirea cea desăvășită, care este priceperea și cunoscința lui Dumneșeu și a lucrăriloră celoră Dumneșeesci, pentru a căruia dobăndiră cei înțelepți ău lăsată tóta altă trupescă căutare și desfătare și s'ău dată pre sineși la școlă și s'ău făcută luminași și aleși și în tótă lumea se laudă și se mărescă ; pentru aceea măi tōți Impărații și Domni, cu multe cheltueli ău aședată școle de învățatură, pentru ca să împodobescă năravurile și obiceiurile supușiloră loră, ca să strălucescă și să înmulțescă în norodulă loră acestă curată lumină a înțelepciunei ; dreptă aceea și Domnia loră frații noștriă Domni de măi nainte ău aședată școle de învățatură elinesci în orașulă ce se chiamă *Arvanitohori*, care se vecinesce cu *Tărnova*, din Eparhia prea sfințitului Mitropolită Tărnovă, unde locuescă bărbăți de cinste și negușitori de ispravă, cari ău trebuință de școlă și de dascălă, orânduindă pentru plata aceluă dascălă, ca să ia pe fieșcare ană câte două sute cincideci bolovană sare de la ocnă, plătindu-se de către cămarașulă de Ocnă fieșcare bolovană pe taleră unulă noă, la luna lui Augustă ; orânduimă și patru epitropă negustori de cinste și de ispravă dintr'același orașă ca să pōrte grija numitei școlă ; care acestă milă ău avut-o și de la alți frați Domni de măi înainte, precum din Hrisovulă Domniei sele frateluiă Domnă Mihaiă Costandină Suțulă Voivodă, ce l'amă vėdută cu lét 1792 Noemvre 24, ne-amă adevărită ; căruia acesteă fapte bune răvnitoriă fiindă și Domnia mea, ca să crească măi multă și să sporăscă acestă bine și de obște mare folosă, înoimă și întărimă, aședământulă acesteă școlă, să se păzescă ne-strămutată, ca să aibă adică a lua dascălulă ce va fi la acestă școlă mila ce se cuprinde măi susă, pentru plata ostenelei sele, și numimă epitropă pe Dumitru Diamandă i Costantină Gheorghii și Teodoră Dedulă și Nėgulă Ioană. Nu numai ca să pōrte grija

la 1 Maiu 1792 au datu ajutoru școlei grecesci din Constantinople. ¹
La 30 Noembre 1794 au datu hrisovū de ajutoru pentru școla de la Bu-

școlei și se ia acestu tal. 250 în fieș-care anū de la cămărașulū de Ocne, ca să plătescă simbria dascălulū, ci încă să se socotescă a găsi dascălū învățatū și procopsitū întru fapte bune și mai vertosū pravoslavnicū, întăritū întru credința și învățăturile bisericei Răsăritulū, pentru ca să crească și să se folosescă copii ce intru acestă școlă vorū învăța, să se procopsescă și întru învățaturī și întru fapte bune; iar de care cum-va acelu dascălū nu va fi dreptū întru prea curata credința și întru învățăturile bisericei Răsăritulū, și va fi netrebnicū, ori ne învățatū, seū nu se va nevoi cu ucenicū precum se cade, atunci cei mai susū pomeniți patru epitropi să fie nevoiți ca să găsescă altū dascălū vrednicū și sirguitorū, să-lū orânduiască în loculū celui ce va fi; iar cândū se va întâmpla vre unuia dintr'aceste patru Epitropi mórtea; după datoria omenescă, seū altă întâmplare, atunci cei trei epitropi, cari rămānū, să alégă altū obrazū vrednicū și de ispravă, și să-lū așede Dascālū în loculū celui lipsitū. Rugāmū și pre alți frați Domni, cari în urma nōstră se vorū invrednici cu Domnia acestei țeri, să întărescă aședământulū acestei școlī, ca și ale Domniilorū sele întărirī să fie în urmă de alții ținute în sēmă; și amū întăritū hrisovulū acesta cu însăși credința Domniei mele Io Alecsandru Costandinū Moruzi Vvd, i cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Costandinū Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd. și Gheorghe Vvd. Martori puidū și pe Dumnelorū cinstiți și credincioși veliți Boeri ai Divanulū Domniei mele: Dumitrașco Racoviță vel Ban. Ienache Morazi vel Vist. Manolache Brâncoveanu vel Vorn. de țera de susū. Constantin Caragea vel Hatm. Dumitrache Manu vel Spăt. Nicolae Filipescu vel Log. de țera de susū. Costandinū Ghica vel Vorn. de țera de josū. Răducanu Slătineanu vel Vor. Manolache Grădișteanu vel Vorn. Costandin Stirbeiū vel Logof. de țera de josū. Luache vel Post. Dumitrache Hangerliu vel Comis. Alecsandru Văcărescu vel Glucerū Ioanū Comānēnu vel Pahar. Grigore Băleanu vel Stol. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnicū Nicolae Filipescu vel Log. de țera de susū; și s'au scrisū Hrisovulū acesta la al doilea anū dintru ăntăia Domnie a Domniei mele, aici în orașulū Domniei mele în Bucuresci, la anulū de la Domnulū și Mântuitorulū nostru Is. Hr. lét 1794 Aprilie 19, de Chiriță Logof. de Divanū.

Cod. XXVI. pag. 206.

1. Cod. XXVI. Fila 285. Eacă acestū hrisovū :

Hrisovulū școlei de la Tarigradū.

Tótă facerea de bine și ajutorulū în totū loculū și pretutindenea este primită luī Dumneđeū, iară celū ce se face la locuri pricinuitoře binelū și folosulū de obște, cum și școle de învățatură, cari împodobescū pe ómeni cu înțelepciunea, cu cuvēntulū, și cu luminarea credinței și a cunoscinței de Dumneđeū, și altele asemenea folositoare obștiei, acelea cu atâtū sunt mai cuviinciose și plăcute luī Dumneđeū, cu câtū cu deosebire au datorie Domniū și Oblăduitorii ce au căștigatū de la D-đeū puterea de a face bunătăți, a osirdui spre întărirea și întemeierea lorū, și a le ajuta din harurile ce au dobânditū

iuc-Dere¹ și la 11 Maiū 1705 aū datū hrisovū cu ajutōre spitalului

pentru folosulū ce ȃicemū și binele ce pricinuesce de obște, iar nu numai în parte; dreptū acea fiindū cā șcōla elinēscā din prea cinstita politie a Impēteșcii și în totā lumea prē vestite cetāți Țarigradului, care este cea dintāi stāpānitōre tuturorū politilorū și orașelorū, este isvorulū celū dāntāiū alū invēțătorei grecesci și elinesci, de unde se începe și isvoresce la toți mari și mici ai nēmului nostru celū creștinescū, lumina credinței, podōba procopsirei și a înțelepciunii și cunoscința de Dumneȃeū; socotitamū Domnia mea, cā după cum alte șcōle, i M-ri și Bisericii din multe părți, aū milī și ajutoruri dintr'acēstā creștinescā țērā, prin hrisōvele i cārțile frațilorū Domni, cu atāta mai deosebitū se cuvine a avē acēstā numitā șcōlā a Țarigradului vre unulū de aici, la curgētōrele cheltueli celea de peste totū anulū; de care cercetāndū Domnia mea cu dinadinsulū și condicile Divanului, de este vre unū Hrisovū pentru acēsta, nu aflarāmū nimicū; decī nefiindū cu cale a se afla numai acēstā șcōlā a Țarigradului isterisită lāngā alte atātea și atātea milī și ajutoruri ce se revarsā din tr'acēstā țērā în alte asemenea locuri, și fiindū sciutā trebuința cheltuelilorū curgētōre ce are pe anū, *mai vērtosū acumū cānd cu deosebire este de a intra la mai bunā orānduialā și intocmire*, spre folosulū invēțătorei și alū luminārei de obște; amū bine voitū Domnia mea de i-amū datū acestū Domnesculū nostru Hrisovū, prin care orānduimū și hotārimū, sā aibā a lua vināriciū cāte doui bani de vadrā, cu pārpārulū, precum iaū și alte M-ri, însă la sud Argeșū din poporulū Sāpata, Padurosulū, Sāmara, Groșii, Bābana, Bārbātesci, Codmeni, Uda din plasa Sāpeți, i din poporulū Corbi, Barșoiu, Stoielași, Cremenari, Urși, din plasa Cremenari, i din poporulū Cuca, Schieii Argeșului, Dobrescii, Bādenii, Dānicei, și Tamiresci, Ciomāgescii din plasa Oltului de josū, i din poporulū Bledari, din Alici, din Golesci, Valea Babei, din Fageni din plasa Oltului de susū, Vlādesci din plasa Topologului, i din poporulū Teișulū ot Bunesci, i Malurenii, din plasa Piteștilorū, i Valsantulū, și la sud Oltū din poporū Danescii; care acestea tōte popōre încă din anulū trecutū s'aū gāsitū întregi și s'aū deosebitū acei cāte doi bani de vadrā cu pārpārulū din cumpērātōrea vināriciurilorū, încă de la vāndarea vināriciului, luānduși vināriceriū numai cei obișnuiți trei bani de vadrā după cum aū și alte popōre; pentru care poruncimū ca atātū estimpū la vremea vināriciului, cātū și în toți anii viitori, sā aibā orānduitulū Epitropilorū a scrie și vināriciul dintre aceste numite popōre împreună cu vināriceriū Domnesci, și sā ia orānduitulū epitropilorū cāte doi bani de vadrā cu pārpārulū, la care sā nu aibā vināriceriū întru nimicū a se amesteca, iar trei bani sā iēe vināriceriū. Așisderea orānduimū și hotārimū, ca sā aibā numita șcōlā a lua și de la Oena Slānicū pe anū cāte cincī sute bolovanī sare, și de la Carvasaraua vāmilorū pe anū cāte tal. 250, cu care aceste venituri aū a ținea șcōla pe totū anulū la cheltuelile ce are; iar pentru purtarea de grijā și epistasia atātū a strinsului vināriciului i a primiriū banilorū sārei de la Ocnā și a banilorū vāmei, cāt și a trimiterii cu siguranție în vreme pe totū anulū la șcōla din Țarigradū, orāndāimū Domnia mea Epitropū pre prea sfinția sa alesulū de Dumneȃeū Metropolitanū Ungro-Vlahiei, ce va fi după vremi, i pe D-lorū cinstiți și credincioși boerii Domniei mele, vel Vist. și vel Post. ca sā grijascā de acēsta, și sā aibā asuprā-le acēstā datorie; rugāmū și pre frații noștriū luminați Domni ce în urma

1. Cod. XXVI. pag. 224. Dāmū acestū hrisovū în anexā.

și școlii de la Terapia.¹ Mai dăm și următorul act în favoarea școlii de la Arvantchioi :

noastră voră Domni după vremi, că socotindă cu înțelepciunea Domniilor sale trebuința și folosul ce are fie-care de numita școlă și binele ce pricinuesce acestă ajutoră, să bine voiască a întări și a înoi privilegiul acesta, ca la ună locă cuviinciosă, ca și ale Domniilor sale privileghiuri asemenea să se păzescă de alți frați Domni în urmă; și amă întărită Hrisovulă acesta cu însăși Do mnésca noastră iscălitură și pecete, și cu credința pré iubiților Domniei mele fi: Constantin Vvd, Nicolae Vvd, Dumitrașco Vvd, și cu totă sfatulă cinstiților și credincioși Boerii Divanului Domniei mele: Pan Nicolae Brâncovenu vel Vist. Dumitrașco Racoviță vel Bană. Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Vorn. de țera de susă. Manolache Brâncovenu vel Vorn. de țera de josă. Manolache Crețulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vornică. Costache Ghica vel Logf. de țera de susă. Scarlată Ghica vel Logf. de țera de josă. Nicolae Hangerliu vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isaac Raletă vel Cluceră. Dumitrache Schina vel Comisă. Nicolae Racoviță vel Pahar. și Ispravniculă Costache Ghica vel Logf. de țera de susă. Și s'a scrisă Hrisovulă acesta întră ăntăiulă ană al Domniei mele aici, în orașulă scaunulă Domniei mele Bucuresei, la lét. 1793 Maiă 1, de Ioniță Rafailă biv. 3-lea Logf.

1. Cod. XXVI. Fila 247. Eacă acestă hrisovă :

Hrisovulă spitalulă și școlii de la Terapia

Primită este înaintea lui Dumneđeu totă facerea de bine și ajutoriulă la totă loculă și pretutindenea, iară ceea ce se face la locuri pricinuitore binelui și folosulă obștescă, cum spitalură de bolnavi săraci, cari odihnescă pe cei ce n'au stare și putere a se căuta pe sineși la patimile loră, și școlă de învățatură, care împodobescă pe ómenii cu înțelepciunea, cu cuvintulă și cu luminaarea credinței și a cunoștinței de Dumneđeu și alte asemenea folositoare de obște, cu atătă mai multă este cuviinciosă ajutorulă acestora, încătă și mântuitorulă nostru la cuvântă Evangheliei dice: « bolnavă amă fostă și m'ați căutată, străină și m'ați primită », și iarăși: « ceea ce ați făcută unuia dintre cești frați mai mică ai mei, mie ați făcută. » Dreptă aceea fiind-că toți lăcuiitorii de obște de la Terapia prin jalbă de rugăciune au făcută arătare Domniei mele, cumcă mila ce era orînduită de vinăriciu de aici din țeră, spitalulă și școlii de acolo de la Terapia, fiindă cuprinđetore totă într'ună hrisovă cu Mönastirea Vlah-serai, nu și-au putută avea spitalulă și școlă dintr'acéstă amestecare folosulă și ajutoriulă de acea milă, de când s'au rînduită, încă din Domnia ăntăiă a Domniei sele fratelui Domnă Mihaiă Suțulă Vvd, care s'a întărită și de Domnia mea, și dintru acéstă pricină, nu numai pôte a se interisi în vremi spitalulă și școlă de acéstă milă, nefiindă despărțită prin osebită sinetă Domnescă ală loră, ci și vre-o prigonire și scărbă, care nu o poftescă, pôte pricinui într'amëndouă părțile cu Părinții de la Megaspoleonă, care este într'una cu Vlah-serai; de aceea și-au făcută rugăciune Domniei mele cu toți de obște, ca să despărțimă spitalulă și școlă cu mila loră prin hrisovulă nostru deosebită, ca să fie vrednici pe ală seă, și să se pótă ajuta la cheltuelile ce are spitalulă și școlă; asupra căroră jalbă și cerere făcut'amă Domnia mea cercetare prin D-lui vel Logf. de

Școala de la Arnăuțchioi.

Fiindă-că școala elinască de la Arnăuțchioi se află fără de nici un venit și milă Domnască cu care să se ajute la trebuințele ei, după cum au alte asemenea școle de învățatură și biserica de aici dintr'această creștinască țără, și fiindă cu cale și trebuinciosă ajutoriul la acestă felie de locuri, unde se face

țera de susă mai ăntăiu hrisóvelorū numitelorū Mănăstiri, ce sunt trecute în Condica Divanului Domniei mele, ca să vedemū cuprinderea lorū, și ne-amū pliroforisitū, că prin tóte hrisóvele se îndatoreșce Mănăstirea Vlah-serai a răs-punde mila șpitalului și școlei de la Terapia din vinăriciulū ce are aici în țără la sud. Gorju și Romanai, și cu această orânduială, i s'au datū cu îndestulare acelea o sută două-șeci popóre, unde după ce ne-amū pliroforisitū Domnia mea, că dintr'acestū vinăriciu de aici din țără este orănduită și mila șpitalului și școlei de la Terapia, amū găsitū Domnia mea cu cale și amū primitū rugă-ciunea și cererea Terapienilorū, spre a se deosebi adică șpitalu și școala de acolo cu unele dintr'acestea popóre, pentru discolia și paguba acea carele li se póte întempla dintr'această pricină, fiindū legate într'unū hrisovū, cum ne-au arătatū că li s'au întemplatū; a căroră milă și chibzuind'o Domnia mea după trebuința ce au, că este cu cale de a li se face ca ajutoriu, ca la unū lucru vrednicū cu-viinciosū și de folosū la mulți, cheltuindu-se această milă la șpitalul de bolnavi săraci și la școala de învățatură, unde la acestū satū se află locuindū și atătea familii cinstite și de bunū nēmū, mai vėrtosū că Mănăstirea Vlah-serai fiindū precum s'au đisū mai susū intru una cu Megaspoleonū deosebitū și se ajută una cu alta; De aceea dară amū hotăritū Domnia mea și după fóia ce ni s'au arătatū din condica Divanului de suma și de numirea popórelorū ce sunt în hrisovulū Mănăstirei Vlah-serai, care se adună la numărū peste totū una sută două-șeci și șese, cele l'alte nouē-șeci și patru popóre să rămăe ale Mănăstirei Vlah-serai, iară trei-șeci și două popóre din plasa Jiului și din Gorjū le deosebimū și le dămū, ca să fie ale șpitalului și școlei ot. Terapia, care sunt acestea, adică: Délulū Ploșorulū, Pescena, Bălteni, Vladuleni, Cióra, Cuca, Cornesci, Stroiesci, Chicióra, Arcani, Băltișóra, Runculū, Lilesci, Alecseni, Délulū Bălanilorū, Borcenii, Mosnenii Birnici, Sămboténulū, Hurezulū, Schela, Bircurile, Délulū Bětrănilorū, Șărgău, Rugii, Valarii, Curpenulū, Barcesci, Tėrgu-Jiului, Pețeni, Bacesci, Zaicoiulū, Obârșia din plasa Jiului sud. Gorjū; din care acestea popóre să se iée la vremea vinăriciului acei câte două bani de vadră și părpărulū, numai pe sēma șpitalului și școlei ot. Terapia. Așisderea facemū Domnia mea și deosebită milă șpitalului și școlei ot. Terapia, ca să iée pe totū anulū câte tal. 200 de aici din venitulū Oenelorū țerei, pentru care acești bani din Vinăriciu și din Ocnă, orănduimū Domnia mea și Epitropi pe Dumnelorū cinstiți și credincioși boeri Domniei mele vel Logof. de țera de susă, și vel Post. ca să grijască în vreme de a lua și a trimite cu siguranțe bună pe totū anulū la Ospitalū și școala de la Terapia. Decī amū datū Domnescu nostru hrisovū de întărire șpitalului și școlei ot. Terapia, adevėritū cu însăși Domnesca noastră iscălitură și pecete, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi, și cu mărturia Dumnelorū cinstiților și credincioși boerilorū ai Divanului Domniei mele. *Iproci. 1795, Maiū 11.*

silință la învățatură și luminarea spre cunoștința de Dumnezeu; amă bine-voitū Domnia mea, pentru pomenirea noastră și pentru ajutorul și mângăierea celor ce se silescū la învățatură, spre a putea fără de lipsă de dascăl și de celea trebuincioase a urma oșirdia lor și amă datū acestū Domnescū alū nostru Hrisovū, ca să aibă a lua școlă acēsta, pe totū anulū, de aicea de la Carvasaraoa Domnescă, câte talerī douē sute, spre a se cheltui la trebuințele școlēi; rugămū dară.... *Fiinea ca la celū din sus.* Scris de Răducanū Poenariū, biv 3-lea Logof.

Cond. XXVI. Pag. 17.

Cum că A. Moruzi, omū învățatū, prețuia învățatura, să pōte vedea și din hrisovulū de la 30 Iuniū 1793, prin care recunoscēndū, «*istețimea și învățatura*» reposatului Neculai, fostū alū treilea Logofet, acordă femeii acestuia scutiri diverse. Acestū Nicolai ș'apoi fiulū său serviseră numeroși Domni, începēndū cu Constantinū Brâncovēnu, sub Ștefanū Cantacuzinū, sub Mavrocordătescī, sub Grigore Ghica, sub Mihai-Vodă-Racoviță, sub Constantinū Racoviță, sub Scarlatū Ghica, sub Ștefanū Racoviță, Alexandru Ghica, Alexandru Ipsilanti, Mihai Suțu și sub A. Moruzi. Așa dar peste o sută și câți-va ani aū rămasū logofeți in Divanū, tatălū apoi fiulū.¹

1. Iată Hrisovulū relativū la acēsta :

Hrisovulū jupănesēi soția reposatului Nicolae biv. treti Logof.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Celorū cari se pōrtă cu supunere adevērată și cu cuvīnță se sirguescū intru poruncile Domnilorū, cu cuvīnță și cu cale este ași reversa către dēnșii domnōsca lorū milostivire și îndurare spre răsplătirea osirdniciei și credincioselorū sale slujbe, pentru că dice: «Vrednicū este lucrătorulū de plata sa,» măcarū că multe mijlōce de milī și faceri de bine sunt în mână Domnilorū, când cu milostivire va căuta asupra celor ce sunt credincioși și supuși; dreptū aceea dară și Domnia mea bine adevēriți fiindū pentru . . . jupănesa reposatului Nicolae biv. treti Logof., feciorulū prestăvitulū Panaitū 2-lea gramaticū, că atātū elū cātū și tatălū său din tinēră vrăstă până la mōrtea lorū aū slujitū Domnilorū cu credință și cu dreptate, āntaiū la reposatulū și bētrānulū Domnū Constandinū Basarabū Brâncovēnu, căruia de atuncī vēdēndū *istețimea și învățatura l-aū fost făcutū gramaticū mare*, și aū slujitū cu credință și cu dreptate până la petrecania Domniei sale, după aceea rēposatulū Ștefanū Vodă Cantacuzino, apoi la Iōnū Vodă Mavrocordatū, și la Domnia sa Nicolae Alexandru Vodă, și la Domnia sa Constantinū Mavrocordatū, i la Domnia sa Grigorie Ghica Vodă, și iar la Domnia sa Constantinū Mavrocordatulū, când atuncī pe mai susū numitulū boeriu feciorulū grāmāticulū soțulū numitei jupănese vēdēndu-lū copilū vrednicū de a sluji, l'aū făcutū postelnicelū, apoi vātafū de aprodi; așisderea și la Domnia sa rēposatulū Mihaiū Vodă Racoviță intru amēndouē Domniile, atātū elū cātū și fiulū său, cum și după prestăvirea tātānē-sēu.

De unŭ neprețuitŭ aventŭ culturalŭ este organizarea, sub Moruzi, la 23 N-bre. 1793, a unei flote de statŭ comercială, sub privigherea — și credemŭ după planulŭ — spătarului celui mare Ianache Văcărescu. Deja sub Alex. Ipsilante Țera avea un galionŭ pe Dunăre. Am vedutŭ pe N. Mavrogheni — fostŭ dragomanŭ al amiralului flotei turce, — avendŭ in alaiulŭ sĕu o companie de marinari. In 1793 drapelulŭ Țerei Muntenesci flutură pe totŭ cursulŭ Dunărei, de la Rușava la Galați, cu destulŭ timpŭ înainte de organizarea Loidului Austriacŭ. Davomŭ actulŭ de fundățunea flotei muntene la capitolulŭ comerțului.

In anexele la acestŭ volumŭ vomŭ aduce încă unŭ numărŭ de documente, cari privescŭ școlele și in genere cultura publică. Să citămŭ aci dintre acelea pre următoarele :

elŭ s'au aflatŭ cu slujbă credincioasă (precum hrisóvele Domnesci aróta), atátŭ Domniei sale reposatului Costandinŭ Vodă Cehanŭ, câtŭ și alŭ Domniei sale reposatului Scarlatŭ Ghica Vodă, și alŭ Domniei séle Ștefanŭ Racoviță Vodă i alŭ Domniei séle réposatului Alexandru Ghica Vodă, cum că au slujitŭ cu dreptate și au avutŭ milă Domnescă, după cum amŭ vedutŭ Domnia mea și Hrisovulŭ Domniei séle fratelui Alexandru Vodă Ipsilantŭ ot. lét 1775, Maiŭ 9, cum și alŭ Domniei séle fratelui Mihaiŭ Suțulŭ Vodă ot. lét 1792, Mart. 7; decí după ce Domnulŭ D-deŭ ne-auŭ invrednicitŭ și pre noi cu Domnia și oblăduirea acestui cinstitŭ scaunŭ alŭ Țerei Romănesci ne-amŭ milostivitŭ de amŭ innoitŭ și amŭ întăritŭ milele ce auŭ avutŭ prin hrisóvele numiților Domni, adică casa lui să fie in pace și apĕrată de totŭ felulŭ de orândueli ce arŭ eși pe céta boeréscă, de nici unele valŭ și supărare să n'aibă; așis-derea și dijmăritŭ, stupi, rămători câtŭ va avea de dijmăritŭ, și de vinăriciŭ câtŭ vinŭ va face in viile séle, și o pivniță să ție in orașulŭ Bucuresci scutitŭ de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ Domnescŭ, i de ortulŭ vătășescŭ și de tóte orânduelile pivniților, i liude 10 ómeni scutiți, însă strĕini, cu pecetluituri pe numele și chipulŭ lorŭ, și să scutéscă și de oieritŭ oĭ patru sute la vremea oieritului; și amŭ întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu însăși credința Domniei mele Io Alecs. Cost. Moruzi Vvd, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Costandinŭ, Dumitrașco și Nicolae Vvdŭ mărturiŭ puindŭ și pe toți Dumnelorŭ cinstiți și credincioși boeri Domniei mele cei mari ai Divanului: Nicolae Brăncóvenu vel Vis. Dumitrașco Racoviță vel Banŭ. Ianache Văcărescu vel Spătarŭ. Ianache Moruzi vel Vornicŭ de Țera de susŭ. Manolache Brăncóvenu vel Spăt. Panŭ Ianache Moruzi vel Vornicŭ de Țera de susŭ. Manolache Brăncóvenu vel Vornicŭ de Țera de josŭ. Manolache Crețulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Logf. de Țera de susŭ. Pan Scarlatŭ Ghica vel Log. de Țera de josŭ. Nicolae Hangerliu vel Hatmanŭ. Dumitrache Manŭ vel Post. Isaacŭ Raletŭ vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racoviță vel Păharnicŭ. Iordache vel Slug. Iordache Palada vel Stolnic, Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de Țera de susŭ; și s'au scrisŭ Hrisovulŭ acesta, aici in orașu Bucuresci, la aniŭ de la facerea lumii 7301, iar de la Hristosŭ lét. 1793, Iunie 30, de Costandinŭ biv. 3-lea Logof.

1. Anafora Metropolitului pentru un Vasile care a îndrăsnit a sluji S-ta leturghie fără de a fi hirotonisit. Moruzi ordonă de a se bate la falangă cu 100 toege și a se face siurghiunū la M-rea Căldărușani.

2. Reclamațiunea lui Enache Dascălulū de la șcōla Domnēscă contra Sandei Isvoranu, căci i-aū mai rămasū datōre unū restū din simbria sa.

3. Mai multe condemnări in pricina de desonorări de fete mari.

4. Anafora prin care preoții sunt obligați a plăti când se hirotonescū câte cinci taleri la cutia șcōlelorū.

5. Anafora episcopiei relativă la mōrtea dascălului Pantazi.

6. Diverse anaforale relative la spitaluri.

7. Ridicarea de 2 doctori noi la Craiova, a unui Pavlu și Spiru.

8. Anafora Mitropolitului, din 1795, pentru nisce egumeni ce nu se supunū a răspunde banii șcōlei etc. etc.

Aceste documente, din codulū XXVII și XXVIII, vorū completa studiulū asupra capitulelorū ce inchidemū aci.

In definitivū, nu se pōte sustine, că între anii 1792 — 1796 ar fi încetatū ori-ce cultură romānēscă, așia că cu stingerea secolului XVIII stinsă era și ori ce șcōlă romānēscă. Șcōla romānēscă continua a esista și pe lângă șcōlele publice intretinute din fondurile cutiei Episcopiei obștiei și școlile publice inființate de generoși particulari, educațiunea și instrucțiunea făcēū mari progrese și prin dascăli ținuți in case particulare, cu deosebire dascăli francezi. Influența l. franceze s'a pututū observa lesne, din introducerea de multe vorbe franceze in chiar hrisōvele ce până aci amū publicatū și cari vorbe adese le-amū și *subliniatū* in documente. ¹

1. Să dămū aci locū la douē acte, proprii a proba dealtmintrelea, că nici meseria de dascălū privatū, nici cea de hirurgū, nu erau pré *bănōse*, la finea secolului al XVIII.

Anafora spre a se da de la Cutie câte tal. 20 pe lună lui Adamū Dohtorū sud. Rōmnicū-Vâlcea.

Pré Înălțate Dōmne,

Cu pré plecatū răvașiū jăluescū Măriei Tale, că eū sciindū meșteșugulū hirurgiei, amū fostū orânduitū de pré sfinția sa părintele Metropolitū la Episcopia Rōmniculū, când se afla pré sfinția sa Episcopū, ca să fiū acolo pentru căutarea creștinilorū, ce aū trebuință și mi se plătea de către pré sfinția sa lēfă; acum de când s'aū făcutū sfinția sa părintele Nectarie Episcopū, acea simbria nu mi se dă, dīcēndū sfinția sa, că nu este putinciosū; eū fiindū-că m'amū

VI

Administrațiunea

Amŭ vĕdŭtŭ in ce chipŭ ș'au organizatŭ A. Moruzi primulŭ Divanŭ. Puține schimbări aflămŭ in acestŭ Divanŭ, până in ultimulŭ anŭ alŭ domniei (1796) In Ianuarŭ, acestŭ anŭ, Divanulŭ țerei era compusŭ din : Nicolai Brâncovĕnu vel Banŭ, Manolachi Crețulescu vel Vornicŭ de țera de susŭ, Radu Golescu vel Vornicŭ de țera de josŭ, Constantin Caragea vel Hatmanŭ, D. Mano vel Spăt. (in loculŭ lui En. Văcărescu), Scarlatŭ Ghica vel Vist., C. Filipescu vel Log. țerei de susŭ, Stefanŭ Văcărescu vel Log. țerei de josŭ, apoi C. Știrbei vel Log. țerei de josŭ, Damaris vel Vorn. alŭ obștirilorŭ, Lucake vel Post., Const. Știrbei vel Vorn., Ion Florescu vorn. alŭ politiei, Greg. Brâncovĕnu vel Clucerŭ.

și căsătoritŭ acolo, mă rogŭ Măriei Tale, acea léfă să mi se urmeze și de acum înainte, ca să fiŭ acolo, pentru căutarea creștinilorŭ, și veŭ avea Măria Ta și pomană și creștinii de acolo folosŭ.

Robulŭ Măriei Tale, Adamu Unriiu hirurgulŭ de la Rômnicu-Vâlcea.

Pré sfinte părinte Metropolitŭ i D-vóstră Nazirilorŭ Epitropi teorisindŭ Jalba, să arĕtați Domniei mele in scrisŭ, in ce chipŭ au fostŭ orânduiala acestui Hirurgŭ? de au fostŭ adecă léfa ce arĕtă că lua de la Dómnesca Cutie de milostenii, după orânduiala Hrisóvelorŭ, sóu cum este pricina să dați Domniei mele pliroforie. 1793. Mart. 7.

Vel Stolnicŭ.

Io Alcesandru Cost. Moruzi Vvod.

Pré sfînția ta părinte Metropolitŭ i D-vóstră Nazirilorŭ Cutiei, din banii ce se stringŭ la cutia din Eparhia Episcopiei Rômnicului, să dați numitului acei tal. douĕ-deci pe lună după orânduiala ce au avutŭ, pentru ca să slujescă iarăși la căutarea bolnavilorŭ din partea locului. 1793. Mart. 15.

Mise-George Sacăzlău cu Iosifŭ Dascălulŭ, pentru tal. 59 ce are la elŭ.

Prea Înălțate Dómne.

Jăluimŭ Măriei téle pentru unŭ Iosifŭ Dascălulŭ la Dumnélui proin vel Spăt. al Măriei séle Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, că am la elŭ tal. 59 și bani 60 cu zapisŭ, de sunt acumŭ 4 luni și totŭ mă surdisesce de nu va să 'mă plă-tescă. Luminatŭ Dómne, eŭ mă aflu călĕtorŭ; mă rogŭ Măriei téle, să fie luminată porunca către un zapciŭ, ca să-'lŭ împlinescă; și cum va fi mila Măriei téle.

Robulŭ Măriei téle, Mise George Sacăzlău.

Așia dar totu numai comandantul oștirea și Postelnicul, sunt nume străine, iar cei-l-alți demnitarî din Divanü erau curați români.

Orî-cât răposatul Aaronü Florianü a numitü pe Alex. Moruzi *reformatorü*, nu aflămü mari reforme de la elü in administrațiunea țerei. Câte-va documente cu ore-carî nizamuri și unele represioni de abuseri merită totuși atențiunea istoricului.

Unü aședământü alü datorilorü dregătorilorü, pe care 'l dămü in anexă ¹ nu face decâtü a renoi cărți deschise anteriore.

D-l Iónü Brezoianu in lucrarea sa: « Vechile instituțiuni ale României » 1327—1866 (Bucuresci 8° 1882) ² atribue lui Alexandru Moruzi înființarea Vornicului alü 3-lea și alü 4-lea, in 1793 (pag. 153); ambii

Vodă dă rezoluțiunea: «D-lui vel Vist. să cercetezi pricina și să îndreptezi, seü să aręți Domniei mele prin anafora.» 1793. Maiü 9.

Biv. vel Stolnic.

Io Alecsandru Moruzi Voivodü.

La acęstă anafora nu avu George altă apelație a face împotriva, fără nu mai prin jalba ce dete Domniei mele, ceru siguranță in scrisü de la cine să cęră banii, la implinirea sorocului. Deci 'l dămü Domnia mea acęstă Domnescü a'noștră întărire, ca la numitulü sorocü să-'și cęră și să-i se implinescă banii de la chezașul ce a mijlocitü pentru datorniculü seü, adecă de la Pit. Toma Călinescu, când cel datorü nu 'i va răspunde. 1793 Aprilie 2. *procit vel Logf.*

Prea Înălțate Dómne.

Mise-George Sacăzlăulü a datü jalbă Măriei téle, că are a lua prin zapisü tal. 59. 60 b. de la Iosifü Dascălü mireanü, după a căru jalbă mi se poruncesce de către Măria ta, ca să cercetezü pricina acęsta și să îndreptezü, seü prin anafora, să arętü Măriei téle. Veü sei Măria ta, că pirișulü se află suditü alü părței Ckesaro-crăesci, și insciințandü pe Dumnelüi Siniörü Agentü, și nu și aü tăgăduitü datoria, fără cât aü arętatü, că nu are cu ce să plătescă și vrënd să-lü *pue la închisore spre implinirea banilorü, piritulü se află dascălü de invață copii Dumnelüi Pitarü Tomi Călinesculü* și auđindü că va să-lü puie, a căđutü cu rugăciune la Siniörü Agentulü, de l'aü lăsat in chezașia Dumnelüi, puindü sorocü. ca până in cincü luni de nu va plăti piritulü banii, să aibă a răspunde D-lui Toma Pit. Călinescu, măcarü că Seniorü Agentulü i aü dat și acęstă făgăduială, că de nu 'i va eși banii nici de o parte, nici de alta, Dumnelüi va pune silință a vinde totü ce va avea piritulü și la sorocü va implini banii jăluitarului; și de urmarea ce am făcutü arętü Măriei téle, iar hotărirea rămâne a se face de către Înălțimea Măriei téle. 1793 Mart. 24

Filipesculü.

1. Veđi anexa relativă.

2. D. Brezoianu se întemeiază in lucrarea sa pe Dionisie Fotino (Tom. II, partea a 8-a, traducere de Sion).

acești demnitari, după autorŭ, n'aveŭ altă sarcină decăt a judeca în Tribunalulŭ veliților, împreună cu cei-l-alți boeri, purtându și ei bastonŭ de argintŭ.

În decretelē sēu hrisóvele lui Alex. Moruzi noi găsimŭ patru vornici. Așia în hrisovulŭ de la 1796 Ianuariŭ pentru moșia Ciorogârla, unde era fabrică de hârtie, găsimŭ ca vornici pe Manolache Crețulescu (de țera de susŭ), pe Radu Goleșcu (de țera de josŭ), pe Ionŭ Damaris fără altă calificațiune decăt cea de vel Vornicŭ, pe Ionŭ Florescu cu calificațiunea de vel Vornicŭ alŭ politiei. Pe lângă acești patru vornici mai găsimŭ în hrisóvele din ultimulŭ anŭ alŭ domniei lui A. Moruzi funcțiunea de vornicŭ alŭ obștirilorŭ, pe care D-l Brezoianu îl numesce vornicŭ de cutie, ȕicēndŭ cā A. Moruzi a desființatŭ obștesca Epitropie. ¹ În tot casulŭ, în primii ani ai Domniei, Alex. Moruzi a menținutŭ Naziria ori epitropia obștirilorŭ și titulatura de vornicŭ de cutie n'amŭ aflat'o până astă-ȕi sub A. Moruzi, ci numai aceea de vornicŭ alŭ obștirilorŭ, care după mine, era numai primul dintre epitropi.

Douē mici nizamuri administrative mai cunóscemŭ de la Alex. Moruzi. Primulŭ, din 16 Dec. 1793, caută a stŭrpi abuzulŭ vorniceilorŭ din plășile județelorŭ, cari aruncaŭ asupra locuitorilorŭ glóbe nelegiuite.

Amintimŭ cā amēndile pentru vitele de pripasŭ se împărțēu între marii vornici și cutia Epitropiei obștesci. Marii vornici arendaŭ venitul, adicā « Slujba vorniceii » și de ordinarŭ ispravnicii luaŭ în arendă acestŭ venitŭ. Apoi ca să și-l îmmulțască, prin vorniceii (cari aveŭ și ei partea lorŭ) prindēu vitele locuitorilorŭ de la pășune, din imășurile lorŭ, și, sēu le făcēu nevēȕute, sēu susținēu cā sunt de pripasŭ și glóbēu pe proprietarii vitelorŭ fără șfială. Când arendașulŭ venitului era însuși ispravniculŭ, la cine mai putea a se jălui bietulŭ sătēnŭ? Slujba vorniceii cu glóba pentru vite de pripasŭ a fostŭ în secolulŭ al XVIII-lea o sorginte de gróznice abuzuri.

A. Moruzi speriatŭ și elŭ de asemenea abuzŭ, caută să-lŭ impuțineze, amenințāndŭ cu falanga pre vornicelulŭ abuzivŭ, iar deca abuzulŭ s'a comisŭ de vr'unŭ boierinașŭ, Domnitorulŭ ordonă să fie trimisŭ sub pază la Domnie, spre a și lua acolo pedépsa.

Ca mēsură mai eficace, Moruzi ordonă Epitropiei obștesci, în 16 Dec. 1793, ca să nu se mai arendeze venitulŭ vorniceii la ispravnicii. Iată aceste porunci :

1. Acēstă desființare a Epitropiei nu-o aflărāmŭ până astă-ȕi documentatā, ci numai găsimŭ purtāndŭ titlulŭ de vornicŭ alŭ obștirilorŭ pe primulŭ epitropŭ.

Io Alexandru Costandinu Moruzi Voivodu

Dumnévóstră Naziriloru Épitropi, facemü in scire pentru slujba vornicieï din töte judeþele, care ca unü venitü alü cutiei se vinde de la Epitropie, de vreme ce Ispravnicii judeþelorü sunt orinduiþi dregători și purtători de grijă, a nu se face împotriva ponturilorü nescareva nedreptăþi de către slujbași și a judeca și a osindi pe cei ce împotriva vorü urma, nu trebue dară să fie Ispravnicii și cumpărători de acéstă slujbă a Vornicieï; dreptü aceea poruncimü Domnia mea, ca să grijiþi la vremea vëndărei vorniciilorü, spre a nu intra ispravnicü de judeþü la cumpărătorea slujbei Vornicieï, precum nici ómenï de ai strëinilorü curþi. 1793, Decembre 16.

Cond. XXIII, Fila 128.

Acestü pitacü era datatü numai cu o ði mai târðiu decât publicaþiunea nizamului la slujba vornicieï, care era in coprioderea următoare :

Publicaþiü la töte judeþele, pentru Nizamü la slujba Vornicieï.

Zem. Vlascoie. Dumnévóstră Ispravnicilorü ot. sud. — sănătate, findü-că ne-am însciinþatü Domnia mea, din jălbile locuitorilorü, ce pururea ni se dau pentru cei ce sunt cumpărători și orinduiþi cu slujba Vornicieï, prin plăşile judeþelorü, cum că neurmându poruncile domnesci și orânduiei slujbei aceştia, și läcomindu-se spre a se folosi și a se îndestula din câştiguri nedrepte, împotriva facü multe jafuri și nedreptăþi locuitorilorü, unii luându-le mai multă glöbă peste ceea-ce este orânduitu, alþii prinðendü vitele locuitorilorü de pe la păşune, cu pricină că sunt pierdute, ca să iée glöba de la stăpanii lorü; alþii ascundü vitele celea cu adevëratü pierdute și pripăşite ca negäsindu-le păgubaşii, să rămäie ei folosiþi cu dënsele; alþii cu pricina de stricäciunea locurilorü de bucate, fără de a fi adevërată stricäciune, și fără de ispăşanie, tragü și supëra pe ómenï, iară pe alþii îi încarcă și-i asuprescü la ispăşanie cu mai multü decâtü este paguba și stricäciunea in adevëru; și aşıa in feliuri de chipuri aducü trëba acésta la mai rëu catahrisis, in locü de a stăpini Vornicieï cu mijlocu Nizamului acela ce este întocmitü pentru aşı gäsi păgubaşii vitele cu înlesnire, și pentru a fi păzite și ferite bucatele locuitorilorü de stricäciune și de pagube; pentru care iată vë poruncimü Domnia mea straşnicü, ca atâtü pentru alþii ce vorü fi cumpărători de slujba Vornicieï, câtü mai vërtosü pentru nescareva orinduiþi ai Dumnévóstră Ispravnicilorü, de veþi fi vre-unii inşi-vë cumpărători de acéstă slujbă de la Epitropie, să căutaþi să le cercetaþi acestea cu totü mijlocu, și pururea să grijiþi ca să le aflaþi, și cu cercetare dréptă, fără de a părtini, orï la o parte, orï la alta, urmându întocmai după ponturile Domnesci; care din Vornicieï veþi afla că au urmatü împotriva, să-lü puneþi să întörcă, orï baniü de au luatü rëu, söü vita de au oprit-o cuivaşi

înpotriva ponturilor, și încă pe acelū vornicelū de va fi din stare de josū, să-lū puneți la falangă, ca să-lū pedepsescă cu bătaia, iară de va fi boerinașū din stare, osebitū judecându-lū, să-lū trimeteți cu bună pază aici la Domnia Noastră, ca să se pedepsescă; care acéstă carte a Domniei mele să trimeteți să o citescă prin tôte plășile și satele județului, de rindū, în aușulū tuturorū și să grijiți precum vē poruncimū, acumū și totūdeuna, de a se păzi dreptatea, pentrucă mai viindu-ne jālbī, să șciți că aveți a vē pedepsi înșivē pentru neurmarea și nepurtarea de grijă. ii saam receh. gpd. 1793 Decembre 15.

Vel Logof.

Alū doilea *nizam* se referă la rânduiala slujitorilorū de pe la isprăvniciei. Se tânguiră slujitorii, că isprăvniciei luaū banī de la unii ca să nu-i chiamo la rāndū la slujbă și așia cei cari nu dădeau banī le venia mai desū rāndulū de săptămānă. Al. Moruzi găsesce, că acéstă e un abusū ce trebuie să inceteze, ca și acelū alū împărțirii slujitorilorū în trei cete în locū de douē, cum aū fostū până acum, « de vreme ce șese lunī într'unū anū sunt datorī să slujescă Domniei și țerei, iar nu mai puținū și când li se face trei rānduri, li se vine a fi slujba numai patru lunī și cu aceea se pricinuesce stricăciune la nizamulū slujitorescū în tōtă țera și pagubă la visteria Domniei mele, căci urmēză să dea visteria încă atāția slujitorī și de abia să fie ajunși la slujbă și acéstă nu pentru alta, ce ca să fie pricină de māncătorie unora și altora.» Domnitorulū dispune din nou ca în tōtă țera slujitorii să fie împărțiți în câte douē cete, ținendū de brēsla vel spātarulū. Fie-care cētă va fi în activitate douē septēmāni, dēca nu vorū preferi ca să slujescă o septēmēnă și una s'o stea acasă, ca din vechime.

Unū altū abusū ce reprimă Al. Moruzi este împărțirea celorū douē cete, câte una de fie-care din cei douī isprăvnicī. Domnitorulū ordonă să inceteze acéstă împărțire și ambele cete să stea sub ascultarea căpitanulū rānduitū de vel spātarulū și la serviciū *de a valma* a ambilorū isprăvnicī.¹

1. Iată actulū pe care l'amū analizatū, în întregimea lui :

Cărți la tôte județele legate pentru rānduiala slujitorilorū ce sunt pe la isprăvniciei, cum să se urmeze.

D-vōstră Ispravn. ot. sud... sănătate, vē facemū Domnia mea în scire, că de la unile județe veniră cu jālbă la Divanulū Domniei mele slujitorii isprăvnicesci, și arētară întâiū, cum că isprăvniciei acelorū județe aū îndrăznitū să le facă trei rānduri la slujbă, adecă trei cete, și a doua, că le-arū fi luāndū banī de septēmāni, și-i arū fi lāsāndū slobođi pe la casele lorū; și a treia, că i-arū fi împărțindū între dumnēlorū, luāndū unulū o cētă de slujitorī și altulū altă

In 20 Martie 1793 marele spătaru Enache Văcărescu, care și el se vede că cunoscă abuzul ispravnicilor cu cetele slujitorilor, raportază Domnitorului, că la unele căpităni sunt slujitori de prisos și la altele lipsesc, deci îi propune :

céta, și céta unuia aru fi slujind, și céta celui-l-altu aru fi plătitu cu bani săptămânile, și nu s'aru fi ajungendu în slujbele domnesci dintru această pricină. Aceste trei pricină cercetându-le Domnia mea cu amēnuntu, ne-amu încredințatu, că sunt de totu împotriva la orânduiala breslei slujitoareci, și la nizamul ce este orânduitu a curge în totă țera Domniei mele; dreptu aceea, fiindu-că Domnia mea voimū intru tôte a păzi orânduilele cele din vechime obișnuite ale țerii, eată cu străncie vē poruncimū, ca întâiu să nu îndrăsnită ispravnicii de la vre-unu județu a face trei rânduri slujitorii, nici intr'unu chipu, ci rândurile să fie numai douē, de vreme ce șese luni intr'unu anu sunt datorī să slujescă Domniei și Țerei, iar nu mai puținū, și când li se vorū face trei rânduri, li se vine a fi slujba numai patru luni, și cu aceea să pricinuesce și stricaciune la nizamul slujitorescu în totă țera, și pagubă la visteria Domniei mele, căci urmēză să dea visteria încă atăția slujitori și de abia să fie ajunși la slujbă, și acosta nu pentru alta, ci pentru ca să fie pricină de mănătorie unora și altora. Dreptu aceea, iată vē poruncescū, cum că slujitorii isprănesci, ce sunt ai breslei spătăresci, douē rânduri să aibă, cu hotărire, și împărțindu-se toți în douē cete, douē rânduri să le faceți, căci acesta curge și la toți slujitorii din Bucuresci și din totă țera, și făcendu-i în douē să-i întrebați pe însuși ei, cari se vorū mulțami, douē săptămāni să slujescă o céta, și douē alta, așa să-i aședați, căci acesta este mai bună și pentru dînșii, de a avea vreme douē săptămāni să-și caute trebile lorū, și pentru trebile Domnesci ale acelu județu; iară când nu se vorū mulțami, ca să fie câte douē săptămāni în céta, atunci să rămāie cu săptămānă, adecă o săptămānă să slujescă o céta, și o săptămānă altă céta, precum din vechime este hotăritu; și să nu vē îndrăsnită a face mai multu preste această poruncă, căci negreșitu veți cerca turburarea Domniei mele. Așiderea la cea de a doua jalbă, iarăși vē poruncimū, ca toți slujitorii ce vorū intra intru acesta, să nu mai fie împărțiti cu numire a unuia ispravnicu o céta, și acelu-l-altu, alta, ci să fie de-a valma sub ascultarea căpitanulu lorū, ce este orânduitu de către D-lui vel Spăt. și de-a valma să fie trimiși în trebile județulu de către Dumnevóstră, și căți vorū rămānea ne trimiși, să păzescă și la unu ispravnicu și la altulu; asemenea și acesta cu hotărire așa să se urmeze. Alu treilea, pentru bani de săptămānă slujitorii ce sunt orânduiti la ispravnicie, nici intr'unu chipu să nu se mai suferē, și ei de la însuși de vorū vrea să plătescă săptămānile, D-vóstră să nu-i îngăduiți, căci nu sunt dați slujitorii ca să plătescă cu bani rândulu slujbi, ce sunt dați a fi slujitori, pentru ca să se săvârșescă trebile județulu și poruncile Domnesci, și de aru fi fostu trebuința a da bani, aru fi fostu birnică ai visteriei, iară nu ai altora, din care pricină nu se ajungu slujitorii la slujbă în totă vremea; ce dară de astăđi înainte întocmai să fiți următori acestei porunci, ferindu-vē cu multă băgare de sēmă, ca să nu se urmeze intr'altu chipu, că de nu se va urma Nizamul ce poruncimū, ne veți da pricină dréptă de turburare; acesta și fiți sănătoși. 1794. Febru. 4.

Prea Înălțate Dómne,

La unele trebuincióse căpitănií, este trebuință de a se adăoga trei-đeci și cincí de slujitorí de la unele căpitănií, ce nu este trebuință de slujitorí și prisosescú liude 25 ; cu plecată Anafora, prin rugăciune, facú cerere la Înălțimea ta, ca să se dée poruncă către D-luí vel Vist. ca 25 slujitorí ce nu-mí trebuescú la unele căpitănií, să-í dée la dajdie, și să-mí dée alțií asemenea în loculú lorú la județele unde face trebuință, iar pentru đece ce lipsescú, să mi se dée de isnovă de către D-lorú Boerií Ispravnicí cu verí-ce mijlocú se va găsi cu cale ; iar hotărírea cea desévërșítú rămâne a se face de către Înălțimea ta. 1793, Martie 20.

Alú Măriei tale prea plecată slugă,

Ienache Văcărescu vel spăt.

Alexandru Constantinú Moruzi dá asupra acestui raportú resoluțiunea următóre :

Io Alexandru Costandinú Moruzi Vvd.

D-ta vel vist. pe acești douě-đeci și cincí să-í așeđi la Visterie în dajdie și să se dée spătăriei alțií în loculú lorú, asemenea la județele unde va fi trebuință ; asemenea și aceí đece ce lipsescú, poruncimú încă să-í dée, însă din ajutóre. 1793, Martie 20.

Vel Logf.

Cond. XXIII, Fila 25.

Décă nizamurí reformătóre administrațiunei nu aflarămú, nici însemnate nici numeróse, celú puținú, urmărit'a Domnitorulú și pedepsit'a funcționarií abusiví ?

Aflămú câte-va acte de pedepsire, orí urmărire de funcționarií abusiví. Așia în 15 Octombree 1793, Domnitorulú, primindú denunțarií asupra unuí Constantinú Rătescu, fostú sameșú din județulú Oltú, că acela ar fi jăfuitú locuitorii, rënduesce cercetare la fața locului a abuserilorú sévërșite. N'amú sci spune însă decă ancheta a avutú rezultatele dorite. ¹

1. Iată pitaculú domnescú relativú :

Zem. Vlahscoie : Fiindú-că Scarlatú Izvorénulú biv. Clucerú za arie, i Nicolae Gigărtulú, i Costandinú Isvoranulú și Ión Slătínénú de la Oltú, lângă davaua lorú, ce avură cu Costandinú Rătesculú, ce aú fostú Sameșú aceluí județú, făcură și acéstă arětare Domniei mele, față în Divanú, cum-că mulți din locuitorii numitulú județú aú pătimitú și acum în vremea Domniei mele jafurí, nedreptăți și pagube, de către numitulú Rătescu, în felurí de chipurí, și

Unu altu casu de urmărire avem, din 16 Martie 1794, in contra unui *fostu* polcovicu și *fostu* vátavü la plaiulu Coziei, pentru jăfuirii sevërșite in timpulü cât a fostu funcționarü. S'a doveditu la anchetă că acesta luase abusivü taleri 491 *geremele*, pe lângă taleri 80 ce a luatü, câte unü leü, cu nume de *lipsa sferturilorü*. Domnitorulu ordonă întörccerea acestorü bani de la cei jăfuiti in mâna jăfuitilorü ș'apoi pe funcționarulu abusivü să-lü isgonescă din plaiü.

E de observatü, că in ambele casuri ce amü adusü de urmărire a funcționarilorü abusivi, vedemü că se urmăresc nu funcționarii in activitate, ci pe acei cari aü incetatü de a fi slujbași. Nu cum-va caută să ne explicămü acesta numai ca unü mijlocü nimeritü de a störce in folosulu propriü alü vre unui Divanit, *lipitörea* plină? ¹

cum-că făcându-se cercetare la fața loculu, când nu va fi arëtarea lorü adevërată, să se pedepsescă ei; a căroră arëtare despre nedreptăți și jafurile locuitorilorü din vremea noastră, nesuferind-o Domnia mea a o trece cu vederea fără de cercetare, ca ori dreptate și indestulare și odihnă să facemü acelorü năpăstuiți și pe jăfuitorü să-lü pedepsimü, când va fi adevërat, seü pe pirișii ce vorü eși mincinoși, cari facü jalbă și arëtare neadevërată inaintea Domniei mele să-i pedepsimü; iată orânduimü Domnia mea din Divanü pe boerulu Domniei mele Cöuşü de aprođi, să ridice de aici pe Costandinü Rătescu să mERGă la sud. Oltü, unde poruncimü, ca orânduitulü Mumbașirü mai äntëiü să vestescă in județü inștiințarea tuturorü, că cine jalbă are asupra Rătesculü, afară inșă din pırele și pricinile ce anume aü arëtatü aici numiții piriși, cari s'aü cercetatü aici, fără de indoială să-i iee să stöe față, ca să arëte la orânduitulü nostru Mumbașirü, care dimpreună ca ispravnicii județulu infațișându pe acelu jăluitarü cu Rătesculü, să cerceteze a fieș-căruia jalbă și pricină, cu amënutulu, prin judecată drëptă, și in adevëru să facă arëtare in scrisü prin anafora către Domnia mea pricina anume, cu töte cuviinciösele dovedü și temeiri ale adevërulei; cu care acelea cercetări sevërșite, și bine vedite prin dovedü, adiofori fără nici unü interesü, să se întörcă Mumbașirulu dimpreună cu Rătesculü aici la Divanulu Domniei mele. — 1793, Octom. 15.

Cond. XXIII, Fil. 162 bis.

1. Iată documentulu in cestiune :

«Zem. Vlascoe. Cinstitü și credinciosü Boerulu Domniei mele D-ta Hatmane Nicolae Hangerli, Caimacamulu Craiovei, sănătate; ți facemü in scire pentru acestü Costandinü proin-polcovicu ce aü fostu Vátavü la Plaiulu Coziei, sud. Vâlcea, că inștiințându-ne Domnia mea, cumcă aü făcutü multe jafuri și geremele locuitorilorü dintru acestü plaiü, din porunca Domniei mele s'aü făcutü cercetare in fața loculu, cari cercetări le-aü lămuritü din porunca noastră D-lui vel Vornicü Moruzi, și s'aü adunatu prin catastif tal. 491 geremele, și tal. 80 ce aü luatü câte unü leü cu nume de lipsa sferturilorü, care catastihü arëtă Dumnölu, că iscălindulu l'aü datü Dumitale la plecare-ți de aici. rămäindü acești bani bunü datorii ca să-i întörcă celorü jăfuiti; iată orânduimü

Departe de a se urmări slujbașii în activitate, aflăm urmărin-du-se, aruncându-se în fiare Șerbanū Hrisoscoleu, care ș'au fostū permisū a nu îngădui intrarea în satulū sēū a unū slujbașū Domnescū, care cu forța voinđū să intre în acelū satū, a fostū chiar maltratată de Hrisoscoleu. Al. Moruzi dă atunci următoarea volnicie :

« Volnicie ca să se aducă în fiare Șerbanū Hrisoscoleu, ce au bătutū unū postelnicelū.

Zem. Vlascoe. Fiind-că Șerbanū Hrisoscoleo, Cluceru de arie au îndrăz-nitū a bate și a căsni omū Domnescū, pe Ioniță pahar. care avea Domnesca noastră poruncă în mânilū, cutezându a și dice omulū Domnescū: de ce să îndrăznescă fără slobođenia lui a intra în satū? dămū Volnicie lui Ștefanū Muhurdagiulū nostru, împreună cu unū omū alū Curței, să mērgă la numitulū Șerbanū și numai decăt bāgându-lū în fiare, să-lū rădice în bună pază, să-lū aducă dreptū la Curtea Domniei mele la închisóre. 1793 N-bre 4. »

Cond. XXIII. Fila 171.

Dintre diferitele acte regulându *avaeturile*, se cade, de óre-ce ne-amū ocupatū de administrațiunea sub Moruzi, să aducemū următoarele, cu atât mai multū, că prin ele se stabilește și unele cestiuni de purā administrațiune, cum de exemplu : *alegerea vātavului de plaiū de cătrā locuitorī* :

Io Alexandru Cost. Moruz Ved. i Gospodarū Zem. Vlascoe.

Citindu-se înaintea Domniei mele anaforaoa D-lui vel Banū și a D-lui vel vornicū dimpreună cu osebită fóie, sub iscălitura D-lorū, de cuviinciosulū avatū ce se cade a da fieș-care vātafū, l'amū găsitū cumpānitū și cu mēsurā drēptā. Decī poruncimū D-vostre velițilorū Logofeți, după ce se va trece în

pe sluga Domniei mele copilū din casă la Divanū, să aducă pe numitulū polcovnicū acolea la Dumnóta, unde aducēndulū, poruncimū să rindueșci și D-ta unū omū credinciosū, împreună cu orinduitulū Mumbașirū, ca să'lū ducă acolea în plaiū; la mâna cărora orinduiți să dai D-ta și acestū catastihū iscălitū de D-lui Vorniculū, ca după dīnsulū să apuce pe numitulū polcovnicū, să întorcă tuturorū ómenilorū ce se arētā într'insulū banii ce coprinde, dāndū fleșcăruia locuitorii dreptulū lui, de la mâna căruia să aibā a lua adeverință în scrisū sub iscăliturā, cumcā și-au primitū acei bani, și așia după ce va im-płini numitulū polcovnicū toți banii ómenilorū, să'lū isgonescă de acolo, lāsāndu-lū slobodū, iarā Mumbașirulū, să aducă Domniei mele de la D-ta rēspunsū de sēvērșirea porunci. ii saam. receh. gpd. 1794, Martie 16.

Procit Vel Logf.

Cond. XXIII, Fila 222.

condică această hotărîre, să grijiți D-vostre a se pune numitu acestu avaețu în cartea fieș-căruia vâtafă de plaiu, care cărți de acum înainte să nu se mai dea de la Logofeția Divanului, deschise, făr' de nume într'ênsele nici să se dea cartea de vătășie nimēnuī făr' *de alegere în scrisu, după obiceiū, sub iscăliturile a tuturorū locuitorilorū aceluī plaiū*, și cu mărturia Ispravnicilorū în scrisu și să se scrie în cartea vătășiei strașnică poruncă vâtafului, că nu va avea cuvēntū de îndreptare, și nu va putea scăpa de pedēpsa Domniei mele, la întâmplare de vină, cu pricină că au datū avaețu mai multū. 1794, Febr. 15.

Vel Logf.

Pré Înălțate Dómne,

Prin luminatū pítacu Măriei tale ni se poruncesce, ca pentru havaeturile vătășilorū de plaiū, fiindū-că nu se urmēză orînduiala ce se cuprinde în condicile Divanului, care încă din Domnia Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilantū s'au fost hotărîtu cât havaetū să dea fie-care vâtafū de plaiū la D-lorū veliții Vornici, ci daū mai mult peste acea hotărîre, și cu acēsta cei cari sunt vrednici de slujbă se tragū și se lepădă de vătășii, ne dāndu-le mēna să rēspundă suma ce daū alții, iar cei ce se facū cu mijloculū acestorū dāri, gāsescū pricină de luări și jafuri nedrepte după la locuitorī, care rea acēstă urmare findū împotriva dreptății, ne poruncesci Măria ta, ca să facemū chibzuire, cu o drēptă cumpănire, în ce chipū arū fi cu cale pentru darea havaeturilorū de către vătășii de plaiū la D-lorū veliții vornici, adică să se facă o hotărîre la acēsta, spre a lipsi de acum înainte atāt jafurile vătășilorū de asupra locuitorilorū, cum și necontenitele jālbī ce apururea vinū de la locuitorī, cum și de a se pedepsi cu dreptū cuvēntū unū vâtafū de plaiū ce va urma împotriva acesteī hotărîri, ce se va face, luminatei porunci întocmai findū următori. Arētāmū Măriei tale, că citindū atātū condica Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilantū de hotărîrea acestorū havaeturī, cum și pentru obiceiulū havaeturilorū vătășilorū de plaiū, în ce chipū se urma din vechime, se vede că mai 'nainte de acea hotărîre adevēratū se da havaetū mai puținū la D-lorū veliții Vornici, dar avea D-lorū alte deosebite venituri ale Vorniciilorū, care de atuncī încōce au lipsitū și de aceea și havaeturile ce sunt hotărîte în condica Măriei Sēle Alexandru Vodă sunt mai adăugate peste cât se urma mai 'nainte, iar noi chibzuindū și una și alta, amū găsitū cu cale pentru havaeturile vătășilorū de plaiū, cum cu deosebită fóie arētāmū Măriei tale, care acēstă hotărîre de suma havaeturilorū să se trecă chiar acuma în ponturile Gospodū, ce se daū la mēnile vătășilorū, ca orī-care din vătăși se va îndrāzni a da havaetū mai multū de cât ceea-ce va vedea că este hotărîtu în ponturi, să nu aibă cuvēntū de a pricinui, că au datū havaetū mult, și de aceea de nevoie au căutatū să'si scōtă aceluī havaetū cu luări nedrepte după la locuitorī, ci atuncī cu dreptū cuvēntū strașnicū să se pedepsescă aceluī vâtafū, de către Înălțimea ta, și să scie că

orî ce va da mai multŭ are să'î piardă, făr' de a avé voie măcarŭ să pomenescă de aceea, iar elŭ să aibă a cere și a lua dupe la locuitorî numai acelu dreptŭ venitŭ alŭ sĕu, care pe anume este arĕtatŭ în ponturile Gospod; părerea nŏs-tră într'acestaș chipŭ este, iar hotărîrea cea desĕvĕrșitŭ rĕmăne a se face de către Inalțimea ta. 1794, Febr. 8.

Vel Banŭ,

Vel Vornicŭ.

Plaiurile țĕrei de susŭ.

taleri

230,	Muntelele de susŭ, Sud Mehedinți.	
230,	Vulcanŭ	} Sud Gorjŭ.
270,	Covacî	
370,	Hurezu	} Sud Vâlcea.
380,	Cozia	
180,	Arefulŭ	} Sud Argeșŭ
250,	Loviscea	
220,	Nucșŏra	} Sud Mușcelŭ
220,	Dâmbovița	

Plaiurile țĕrei de susŭ.

taleri

220,	Ialomița	} Sud. Dâmbovița.
180,	Dâmbovița	
<hr/>		
2750.		

Plaiurile țĕrei de josŭ

taleri

150,	Slam Rŏmnicŭ,	
250,	Slănicŭ	} Sud Buzĕu,
250,	Pârscov	
370,	Plaiŭ spre Buzĕu	} Sud Saacŭ
380,	Telĕjănu	
350,	Prahova, Sud Prahova.	
<hr/>		
1750.		

Vel Banŭ,

Vel Vistierŭ.

Cond. XXVII, Fil. 30.

VII

Ōstea. — Flota romănescă pe Dunăre.

Căderea din domnie a lui Mavrogheni, desarmarea de către Saxa Coburg a ultimilorŭ șiruri de volintirî, fie partizani ai lui Mavrogheni

fie partizani ai Austriei, ori ai Rusiei, a fostu redusu de bună sémă-
incă subt Mihaiu Șuțu, aprópe la nimicú oștirea țerei.

Și sub A. Moruzi acéstă oștire este redusă la strictulú necesar pen-
tru slujba siguranței publice. Enache Văcărescu, care cu totú naționa-
lismulú ce i se atribue de legendă, nu cređuse, sub Mavrogheni-Vodă,
in posibilitatea creării unei oștiri de apărare a țerei, continuă sub
Moruzi-Vodă a fi mare spătarú. ¹

1. Pe scórțele unui tetravanghelú micú grecescú, elegantú legatú, ce D. Dimitrie Sturdza
a dărúitú Academiei, la 1893, aflámú scrisú cu însási mána lui Enache Văcărescu, *in gre-
cesce*, urmátóarele date relative la copiiú lui și la slujbele ce áú ocupatú până in 1791 :

« Acestú tetravanghelú aparține pré sfințitulú celui între monachí Timo-
teiu Kir Kir . . . și cine 'lú va fura să fie afurisitú de toți sfinții și
de sf. Spiridonú. »

Sub acéstă primă inscripțiune Văcărescu adaogă : « Acum însă Iónú Vă-
cărescu marele vistierú dieheofilaxú alú marei bisericii 'lú stăpânesce, căci 'i-a
fostú dărúitú de către pré cuviosulú Domnú Timoteiu. 1774 Aug. 1. Brașov. »

Pe lângă aceste inscripțiuni de la pag. 1, și tot pe acéstă pagină se gă-
sescú și cele urmátóre, relative la copiiú lui Enache Văcărescu :

« In anulú 1777 luna Ianuarú 20, Vineri, pe la 12 óre nóptea spre zorile
Sâmbătei, din mila Dumneđeescă s'a născutú mie o fiică, care fiindú primită
de către Inaltú prea sfințitulú Mitropolitú alú Grebenelorú, numitú Chrisantú,
s'aú numitú Marta și s'a botezatú la 2 Februarú in sf. Mónăstire Sărindarú
a pró sf. Născétóre de Dumneđeú.

« 1778 luna Mart 5, Luní la ora 6 de nópte spre zorile ȓilei de Marți, cu
ajutorulú lui Dumneđeú s'a născutú mie o fată, care fiindú primită in brațe
la botezú de către Inaltú pré sf. Mitropolitú alú tótei Ungro-Vlahii D.D. Grigo-
rie, a fostú numitá Ecaterina și s'a primitú in brațe la 25 Mart in Mitropolie. »

Urmátóarele inscripțiuni sunt de pe pagina ultimă a cárțicelei :

« 1784 Maiú 21 s'a născutú mie fiulú celú ántéiú născutú din pré iubita
mea soție Domnița Ecaterina Caragea, care a fostú primitú de către pré lumi-
natulú beizadea Iónú Suțulú și s'a numitú Constantinú, la 1 Iuniu, *in care
ȓi amú fostú cinstitú și eu cu slujba de mare vistierú pentru a 5-a óră de la
spătárie.*

1785 Maiú 15 mi s'a născutú fata care a fostú primită de către Inaltú
pré sf. Mitropolitú a tótá Ungro-Vlahia D. D. Grigorie și s'a numitú Elena.

1786 Maiú 14 mi s'a născutú mie un fiú, care a fostú primitú in brațe
de către Dómna Maria a pré Inálțatului Domnú Nicolae Mavrogheni * și s'a
numitú Nicolae și să trăiască la multí aní.

1789 Noembre 7 pe la 4 ore din nópte, Duminică séra, s'a născutú mie
unú fiú, care a fostú primitú in brațe de către I. P. S. Mitropolitú alú Ungro-
Vlahiei D. D. Cosma la 14 Noembre, in biserica palatului meu. Mai înainte de
a se face acesta Mitropolitú se numea Mihailú și să trăéscă la multí aní.

1791 Octombre 24 ȓiua Sâmbătá mi s'a născatú mie o fată, care fiindú
primită de fiulú meu Alexandru, s'a numitú Elena și să trăéscă la multí aní.

* 1786 Μαΐ 14 ἐγεννήθη μοι υἱὸς ὅστις ἀναδελφεὶς παρὰ τῆς ἐκκλησι-
ἀόμουνας Μαρίας τοῦ ἐψηλοτάτου ἀδελέντου Νικολάου Μαυρογένη, ἐπονομάσθη
Νικόλαος καὶ Ζήτω μακροχρόνιος.

În această funcțiune, Domniile fanarioți, precum vădurașii, nu numai altă dată boeri pământeni. Ne explicăm excepțiunea făcută în favoarea lui Văcărescu, prin faptul că, rolul spătarului este de astădată foarte redus și prin faptul, că oștirea este aproape nimicită și poate și prin împrejurarea că, după pilda Moldovei, acum este și un hatman, iară ca hatman nu este un pământeni, ci Caragea, care cumulează cu hătmania și bănia de Craiova. Negreșitul că Moruzi, care scia cât contribuise Enache Văcărescu la căderea lui Mavrogheni, nu pute să nu se arate favorabil și amic acestuia și să-l conserve în postul de încredere, de *Spătaru*, care sub predecesorul său, Suțu, fusese ocupat de străini, Greci.

Din sfera oștenescă s'aducem câte-va documente.

În Martie 1793 spătarul Enache Văcărescu primesce reclamațiune de la *cătanele* (așa se numeau în urma ocupațiunii austriace ostenii române) din județul Teleorman în contra polcovnicului lor. Nu numai cătanele, ce și locuitorii jăfuiți de acel polcovnic Nicolae Ibrictaru, cereau dreptate de la spătar. Acesta însă, prin anaforaua către Domnitor, propune, ca jăluitoarii să fie înapoiți cu munibașirul la județ și ispravnicii să 'i înfătoșeze cu polcovnicul și să cerceteze afacerea.

Era a asigura impunitatea polcovnicului abuziv. ¹

1. Iată actul relativ :

Anaforaua pentru a se cerceta jalba cătanelor ce dau pentru polcovnicul din Teleorman.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Așa să urmeze, însă poruncim Domnia mea strașnică Domniei-văstre ispravnicilor cercetarea jălborilor lor, să aveți a face cu totă luarea aminte, cu totă dreptatea pe amănuntul și fără nici o zăbavă, de care și așteptăm răspunsul săvârșirei, cu arătare dreptă pentru toate jălbile ca acestu munbașir. 1793 Martie 5.

Prea Înălțate Dómne!

Pentru Nicolae Ibrictariu, polcovnic din Sud. Teleorman, dându-se jălbă către Măria Ta, atât de către slujitori cum-că nu le păzesce orânduiala la slujbă, și 'i bate, 'i năpăstuesce, cum și de către alți ómeni locuitori de acolo, cum-că i-au jăfuit, și le-au făcut nedreptăți, cari jălbă fiind buiurdisite de către Măria Ta la mine spre a le cerceta și fiind trebuință a se

În așa condițiuni este oare de mirare, ca să găsim, sub A. Moruzi, județe lipsite cu totul de oșteni și având ca sine-cură polcovnicia? Așa era județul cel important al Prahovei, unde precum recunoște însuși spătarul Enache Văcărescu, exista polcovnic, dar nu avea de *cât unu slujitoru*. Spătarul cere Domnitorului, să se acorde măcar 10 slujitori, până ce polcovnicul 'și va putea implini stégul, peste alți 20 slujitori de la căpitănia din Mănesci. ¹

aduce și el față la înfățișare cu jăluitoarii, amă socotit, că să facă această zăbavă jăluitoarilor aicea până a se aduce el, li se pricinuesce multă cheltuială, fiind mulți acești jăluitoari, ei de se va găsi cu cale de către Măria Ta, să fie luminată porunca Măriei Tăle, ca cu Mumbașir, să se iee acești jăluitoari de aici, și să 'i ducă acolo în fața locului să 'i înfățișeze înaintea Dumnéloru Ispravnicilor județului, și Dumnéloru să cerceteze de față și cu deamăruntul tôte jălbile și pricinele lor și găsindu-lu învinovătit, așa cu însciintarea Dumnéloru, și cu acea alegere să-lu trimită către Măria Ta, cu orânduitalu Mumbașir, ca să se facă de către Măria Ta hotărîrea, iar negăsindu-lu învinovătit, să aducă acel Mumbașir răspunsu desevărsit Măriei Tăle de la Dumnéloru ispravnic, în ce chipu au făcutu alegerea pricinilor acestor jălbii; părerea mea într'acestu chipu este, iar hotărîrea rămâne a se face de către Măria Ta.

Al Înălțimeii Tăle plecată slugă

Enache Văcărescu vel Spătaru.

1. Iată actul relativ:

Anafora a se da Liude 8 din dajnici la căpitănia ot Mănesci sud Prahova.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Poruncimă Domnia mea Domniei tăle vel Vis^t. să faci porunca Domniei mele către ispravnicu județului, ca să dea acești 8 Liude din birnic. 1793 Maiu 9.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

În județul Prahova afară de slujitorii polcovnicesei ai județului nu s^e află mai mult de cât o căpitănie la Mănesci, și acesta cu 20 de slujitori care nu este din destul când se ivesc hoți și făcători de rele, precum s'au ivit într'aceste zile, din cari s'au și prinsu și s'au adus la pușcărie cu putere de aici. Vătafulu din plaiul Prahovei auzind de acești tâlhari serie și cere ca să se mai adauge poterași, care lucru fiind neobicinuit, i-am datu răspunsul celu cuviincios; va sci însă Înălțimea Ta, că la acestu județ este Polcovnic, precum este la tôte, însă nu are mai mult de cât unu slujitor, căci n'u a fost cu puțință să-și facă slujitorii din omeni fără pricină și pentru ca să afe atât plaiul, cât și județul, ajutorul celu cuviincios, la vremi trebinciose, se cuvine de a da măcar 10 slujitori, din omeni fără pricină,

Tótă brésła armășéscă, la 1793, era redusă la trei stéguri, ómeni 150, armășei, tunari și pușcași. Stégulú era numai de 50 de ómeni. Fie-care sêptemână se rânduia câte unú altú stégú la slujbă. Acești 50 de ómeni ai stégului serviaú pentru paza temniței ; unii făceaú slujba de randași și câți-va de armași pe la zapciú și alte locuri oficiale ; așa încátú, după mărturia lui Enache Văcărescu, rămănea armășia numai cu câte 5, 6 ómeni pe sêptemână, cari ș'acea se orânduiaú pentru stringerea birurilorú țiganilorú domnesci « și la vreme când făcea trebuința de tunuri a se ămplea și a se slobodi, se orânduia 2 slujitori, cei de paza pușcării, dér fórte cu discolie, fiindú ómeni nemetaherisiți și fricoși la focu... » Mai bine de 25 de ómeni s'au schiloditú întrebuințați fiindú ca artileristi, fără să fie fostú pregătiți la acésta. Epistatulú armășiei, Constantinú Slugeriu, în 6, Iuliú 1793, mai cere Domnitorului unú adaosú de 20 de liudí, ca pe fie-care sêptemână câte 10 din ei să pázescă lângă tunuri, ne-lipsiți ziua și nóptea.

Iată la ce cifre ridicule era redusă óstea, care sub Mavrogheni se purtase atâtú de vitejesce !¹

iară pentru două-țeci, până la suma orânduielei, i va putea face în urmă, cu incetulú, ca să și împlinésca stégulú ; părerea mea într'acéstú chipú este, iar hotărîrea cea desăvêrsită rămăne a se face de cătră Înălțimea Ta. 1793 Maiú 9.

Al Înălțimei Têle plecată slugă.

Ienache Văcărescu vel Spăt.

Cod. XXIV. Fila 131.

1. Iată documentulú relativú :

Anaforaoa spre a se da 20 Liude în brasla D-lui vel Armașú.

D-ta vel Vist. veí vedea acéstă anafora ce face Domniei mele dumnélui epistatulú Armășiei, pentru care poruncimú dumatile, să cercetezi pentru acești liude 20 și de sunt ómeni din Bucuresci fără de vre unú felú de pricină de dajdie, și nu sunt ómeni de afară de prin satele țerei, să li să trecă numele în catastihulú Visteriei, și să li se deé pecetluiturile Domniei mele de a rămănea în brésła Armășiei. 1793. Iulie 6.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne,

Insciintează Măriei Tale, că tótă brésła armășéscă fiindú fostú numai trei stéguri și în ele 150 armășei tunari și pușcași, intra pe fiesce-care sêptemână câte unú stégú liude 50 de rândú, și dintre acela unii se orânduia pentru paza temniței, alții randași la alú 2-lea și alú 3-lea armașú, i pre la

Încă de la 1775 amă vedută încercării făcute în navigațiune pe Dunăre. În alaiul lui Mavrogheni vedurăm luându parte galeongii. Credem, că pentru poliția fluviului și mai ales în interesul vămei, dar și al *comerciului*, spătarul Enache Văcărescu reînființă slujba *Corabiilor* domnesci. În județul Ilfov se afla *limanul*, seú portul unde stătéu vasele domnesci în timp de iernă.

Dându hrisovul, inedit până astă-zi, organizatoru flotei dunărene. Nu putem a nu aduce lui En. Văcărescu laudă mare pentru acesta :

Hrisovul pentru corăbiile Țerei ce sunt a ămbra pe Dunăre.

Stăpânitorii țărilor și toți cei puternici, îndatorați fiind a îmbrățosa mai înainte decât tóte altele, bunătatea facerilor de bine, nu dóră cugetându întru trufie, de a se aseména Dumneđeirii, ca odinórá Luciférul, după cum și mulți din filosofi au îndrăznit a dice; ci mai vèrtos, că următorii fiind Dumneđeescilor porunci, să aréte cu dinadinsul, prin sévèrsirea acestei bunătăți, mulțamită către Dumneđeésca bună-voință, de la care au primit darul și puterea acestei destoiniciei; datorie netăgăduită a nóstră socotind a fi sévèrsirea cea după putință a facerilor de bine către toți supășii Domniei mele,

zapcii și alte locuri trebuinciose, rămáne și armășiei numai câte cincî-șese pe săptămână, cari și aceia se orânduia pentru stringerea birului țiganilor domnesci, și la vreme când făcea trebuință de tunuri a se împlea și a se slobodi, se orânduia dou slujitori, cei de paza pușcării, déră fórte cu discolie, fiind ómeni ne-metahirisiti și fricoși la foc, cari de multe ori s'au întâmpat câte unul și câte dou de s'au și săcăteliut, mai bine de liude 25 rămând orbi și schiopi, ciung și surdi; și pentru ca să nu se mai întâmple acest fel de hatală la câte sălăcuri se face, s'au găsit în brésla armășéscă liude 20 ómeni cu sciință, ce d-lor armași după vremi i-au fost avut prisos în tre cei-l-alti slujitori, cu răvașele Armășiei, iară în Domnia Măriei sale Mihai Vodă Suțu, d-lui polcovnic Anastasache, pe vremea când era vel Armaș, au însciințat Măriei sale, prin Anafora, făcend cerere de a se așéa acei liude 20 între dînșii, să între câte de ce pe săptămână, să păzescă lângă tunuri ne-lipsit ziua și nóptea, ca să lipsescă și acelea primejdii ce se întâmpla mai înainte; a căruia cerere găsindu-o și Măria sa cu cale, au și întărit anaforaua, poruncind, ca după adeverințele ce li se voru da cu pecetea Armășiei, să fie în pace și ne-superați, de împreună cu dou zapcii ai lor; ci fiind-că acéstă orânduială se păzesc și până astă-zi, nu lipsii a însciința Înălțimei tale, că de va fi plăcută și auđului Măriei tale, să fie luminată porunca Înălțimei tale către d-lui vel Vist. de a se trece numele lor în catastihul Visteriei, și a li se da și acestora pecetluituri gospode, ca și celora-l-alti slujitori ai breslei armășesci; iară hotărirea cea desévărsit rămáne la Înălțimea Ta. 1793. Iulie 6.

Costandin Slugeru, ot. spăt. Epistatul Armășiei.

(Cond. XXIV, Fil. 290.)

din ceasulŭ ce Dumneđeasca provedință ne-au încredințatŭ oblăduirea acesteï țeri, sciindŭ despre o parte, că rădăcina și temelulŭ îndestulării țerilorŭ și locuitorilorŭ acestora, în urma învățaturilorŭ celorŭ de multe sciințe, trei fiindŭ oșoi carele, adică : meșteșugurile, lucrarea pământului și negoțulŭ, și fără carele nu este cu puțință a se îndestula un norodŭ, de arŭ fi măcarŭ și umbritŭ sub umbra dumneđeirei, și vedënd-o lipsită de acestea trei piraie isvoritóre de îndestulare, n'amŭ lăsatŭ mijlocŭ a nu cugeta și a nu ne sili, pentru ca să putemŭ abate într'ensa acestea folositóre isvóre și prin carele să-ı stingemŭ lipsa și scăpătăciunea, cât va fi cu puțință, și să putemŭ aduce printr'acéstă facere de bine, îndestularea cea dorită, la toți locuitorii acesteï țeri; iară despre altă parte vedëndŭ și câtă silință au locuitorii acesteï țeri spre săvêrșirea pré Inaltelorŭ Impêrătesci porunci la împlinirea chereștelorŭ ce se cerŭ după vremi, și la trimeterea zaharelorŭ pe la cetăți, și mai vêrtosŭ la Impêrătitóre cetate Costandinopolei, pentru care se și numesce Chelerŭ alŭ prea puterniceï Impêrății, și câtă greutate cêrca și suferă pentru săvêrșirea acestora, ne avêndŭ vre unŭ mijlocŭ de înlesnire, amŭ făcutŭ multe chibzuirŭ și de mijloculŭ cu care s'arŭ putea înlesni greutățile și a li se ajuta sirguiala și cuceria, ca să săvêrșescă poruncile fără de greutate, într'acele dară ce potŭ, și a pricinui înlesnirea negoțului și a îndemna lucrarea pământului, și a invita aflarea meșteșugurilorŭ și a face săvêrșirea cererilorŭ ce sunt datorŭ și silitorŭ locuitorii a le împlini cu înlesnire¹ și tôte acestea de care le-amŭ vedŭtŭ lipsite din câte se cuvine acesteï țeri, una și cea mai mare fiindŭ și neaverea mijlocului cu care să se pótă căra și aduce mărfle prin înlesnire, pe apa Dunărei, de la unŭ locŭ la altulŭ, amŭ cugetatŭ cu multă rîvnă, să pricinuimŭ acéstă facere de bine țerei, și să facemŭ rugăciune la prea puternica Impêrăție, la bunătatea și milostivirea a căreia aflând priință necurmatele nóstre mijlocirŭ, a dobândi voie și putere, prin strălucitŭ și prea slăvitŭ Hatıșerifŭ, cu porunci vrednice de tótă supunerea, ca să pótă Valahia a face și a avea *bolozane, șăici, cuice*, și de tôte vasele pe apa Dunărei, în cuprinderea țerei, carele să nu fie bântuite nici o-dată de către verŭ-cine, *privileghiŭ ce din vremile bêtrâne, de mulți anŭ l-au fostŭ perdutŭ țera acéstă*, cu tôte că hotarele ei sunt matca Dunărei; decŭ după primirea acesteï slobodeniŭ, îngrabă căutândŭ, amŭ făcutŭ și *amŭ găsitŭ acum antêiași dată câte unŭ vasŭ pentru trebuința fieșce-căruia județŭ alŭ țerei*, și fiindŭ trebuință a se aședa și a se întocmi atătŭ acestea găsite, câtŭ și verŭ câte altele se vorŭ mai face în urmă, sub ocărmuirea și oblăduirea vre-unei dregătorii de celea mari și de cinste ale țerei Domniei mele, pentru ca să grijescă pururea de

1. Este aci netăgăduitŭ o abilitate diplomatică a lui En. Văcărescu : elŭ justifică organizarea flotilei pe necesitatea de a servi Porței zaharele, chereștele etc., transportându-le pe apă.

starea acestora, căci totu lucrul bun este bun când va fi și bine întocmitu, amu găsitu a fi mai cu cale și amu hotăritu, ca să le aședăm sub ascultarea și ocărmuirea *dregătoriei spătăriei ceî mari, sub oblăduirea căruia este și paza a tuturor marginiloru țerei*. Dreptu aceea amu datu acestu întocmitu și bine închipuitu hrisovū alū Domniei mele, acesteî dregătorii a Spătăriei ceî mari, și celui de acum cinstitū și credinciosū Boerilū Domniei mele *Ianache Văcărescu vel Spăt.*, cu care să aibă volnicie de apururea acistă dregătorie a ocărmui și a avea sub ascultarea și paza sa *tôte vasele Romănesci, atâtū cele Domnesci, cât și ale altora, ce cu voia Domniei mele s' vorū face după vremi*, urmând întru tôte porancilorū ce prin mai josū arătatele ponturi se hotăresc :

1. La tôte șaicile maistrite și Bolozanele județelorū țerei Domniei mele, prin alegerea Dumnelūi vel Spăt. să se orînduiască câte unū căpitanū, omū credinciosū și vrednicū, cu cartea Domniei mele, după obiceiū, creștinū și câte unū Reizū Turcū, și câte unū vetrarū sēū Elchegiu, și câți șaicari sēū ghimigiū vorū trebui, după mărimea vasulū, toți creștini.

2. Toți acestia să aibă lēfă de la Visteria Domniei mele, precum s'au tocmitu înaintea Visteriei, și atâtū căpitanu încătū va fi căpitanū, să fie apēratū de dăjdiile visteriei cu aridicătură de la Visterie, câtū și vatrariu și ghimegiū să fie scutiți, cu pecetluitulū Domniei mele, ca tōtă brēsla spătărescă.

3. Tōte vasele Domnesci să aibă de apururea limanū de ernaticū *garla Domnescă din Baltă de la Cărnoși, ot. sud. Ilfovū*, și tōte șaicele Domnesci ale tuturorū județelorū, *la Noembre, să se aste intrate la limanū, avēndū paznicii sēi trebuincioși din brēsla Nafticā, cu rāndū, câți va găsi cu cale Dumnelūi vel Spătarū, în tōte lunile de iarnă*.

4. Primăvera, când va fi vremea să deschidă ventrele, să nu iasă de la limanū fără de porunca Domniei mele, și când va fi trebuință Domnescă, se va da porunca Domniei mele prin Pitacū către Dumnelūi vel Spăt. care Pitacū Dumnelūi vel Spăt. de împreună cu scrisōrea Dumnelūi, să'lū trimită către căpitanu șaicii ceî orānduite, și numitu căpitanū mergēndū la locurile celea orānduite și sēvērșindū porunca ce i s'au datū de împreună cu sinetulū ce va rimite pentru sēvērșirea poruncei, să trimiță și pitaculū prin Dumnelūi, ca să-și deē sēma la Domnia mea.

5. Pentru Navlu, locuitorii țerei când vorū fi să trimită zaharele, de pe la județe la Brăila, cu șaica județului, să aibă a răspunde la Visterie *junătate Navlonu*, din ceea ce va curge la Bolozanele Turcesci din dreptulū schelei, iar pentru alișverșișurile lorū să plătescă *douē părți* din ceea ce arū cere o șaică Turcescă, iar de o parte să fie nebântuiți.

6. Când nu va fi trebuință de a căra zaharele și cherestele Dumnesci, Dumnelūi vel Spăt. să arēte prin anafora la Domnia mea, că face trebuință a merge cutare șaică în cutare locū, să care marfă străină cu navlonū, și se va da voie, sub pecetea Domniei mele, cum și când va duce o șaică zaharee de

la județu, s'eu la Brăila, întorcându-se ca să întorcă alta de la Brăila, până a ajunge la județul s'eu, de are voie acea șeică să încarce de la vre-o schelă a țerei marfă, și să aducă la altă schelă cu navlu, până a nu ajunge la județu, să mai încarce Zaherea Domn'escă, iarăși să c'era prin anafora voie Dumnelu vel Spăt. când va purcede șaica de la Limanū, și sub pecete de i se va da voie va urma într'aceiași chipū, iară de nu, va căra zaherea Domn'escă.

5. Totū navlu de marfă străină să-lū tocmescă Căpitanulū și cu Reizulū și prin șciința Reizulū, banii să-i iee căpitanulū, insciințându am'endoi către Dumnelu vel Spăt de tocm'la ce aū făcutū, și banii să-i r'espundă căpitanu prin Dumnelu vel Spăt, la Visteria Domniei mele.

6. Veri cine din locuitorii țerei va voi în urmă să-și facă vasū pe Dunăre, cu cheltuiala sa, pentru neșuitoria sa, să aibă datorie să facă cerere la Dumnelu vel Spăt. de ac'osta, și Dumnelu vel Spăt. cu anafora să insciințeze Domniei mele, și după ce i se va da voie, sub pecete, să aibă datorie să aréte, ăntăi: omū destoinicū de a fi purtătoriu de grijă aceluī vasū, la D-lu vel Spăt. și Dumnelu vel Spăt. să'lū orânduiască vātafū aceluī vasū, cu cartea Domniei s'ole, și să fie și acestū vasū ocrotitū de spătărie, ca și acelea Domn'esci; să aibă insă datoria într'unū anū, de va fi trebuință de zaherea Domn'escă, să facă numai o călătorie de la unū județu, ce se va orindui, să încarce și să ducă la Brăila, și pentru suma de zaherea ce va duce atunci să iee navlu, nu jumătate, ci a treia parte din cât se va rumpe navlonulū împotriva acei schele, și plata să și-o iee de la Visterie, aduc'endū sinetū de la Dumnelu vel Spăt. că și-aū împlinitū datoria, și să-i deé atăția bani, și făc'endū o călătorie într'unū anū odată numai, apoi să fie slobodū să-și facă alișverihu s'eu peste totū anulū.

Tôte acestea întocmiri, ce prin mai susū șisele ponturi s'aū bine inchipuitū, nădăjduindū că vorū pricinui folosulū celū cuviinciosū în t'otă țera Domniei mele acumū, și va aduce dobândirile celea îndestulate în vreme la toți locuitorii țerii, poruncimū Domnia mea Dumitale vel Spăt. ca să se urmeze de către deregătorie spătăriei ceī mari întocmai și fără de cusurū, în t'otă vremea. Dreptū aceea s'aū datū acestū cinstitū alū Domniei mele hrisovū, care trec'endū-se în condica Divanulū și Visteriei Domniei mele, și primindu-lū Dumn'eta, apoi să-lū dai la sfānta Metropolie a țerii, ca să st'ee sub stăpānire; și rugāmū către ac'osta și pe alți frați Domni, ce în urma n'ostă se vor învrednici a Domni și a oblādui scaunu acesteī țeri, să bine-voiască și Domnia lorū a ocroti ac'ostā bună orânduialā, și a ajutori țera, ca să i se păzescă acestū privilegiū, ce cu multā strădanie i l'amū dobānditū, pentru ca să p'otă locuitorii ei, și a se folosi cu inlesnirea negoțuluī, și a s'evirși poruncile Imp'ărătesci, fără greutate, pentru ca și alți Domni asemenea să tie și să păzescă hotārirele și așeșământurile Domniilorū sale, întru totū cinstite și ocrotite în t'otă vremea; și s'aū întăritū acestū hrisovū cu iscālitura și pecetea Domniei mele, sub mărturia luminașilorū și prea

iubiților Domniei mele fi: Constantin Vvd, Dumitrașco Vvd, Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. și a D-loră cinștiilor și credincioșilor veliți boeri ai Divanului Domniei mele: Nicolae Brancovan vel Vist. Dumitrache Racovița vel Ban. Ienache Văcărescu vel spăt. Ienache Moruzi vel Vor. de țera de sus. Manolache Brancovenă vel vor. de țera de jos. Manolache Crețulescu vel vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Log. de țera de sus. Scarlată Ghica vel Log. de țera de jos. Nicolae Hangerli vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isacă Raletă vel Cluceră. Dumitrache Schina vel Comis. Ión Comaneanu vel Pahar. Iordache Palada vel Stol. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. și ispravnică Costache Ghica vel Log. de țera de sus; și s'a scrisă hrisovulă acesta la anulă d'intiă dintru ântia Domnie a Domniei mele, aici în orașulă scaunulă Domniei mele Bucureșci, la aniă de la zidirea lumei lét. 7302. iară de la Domnulă nostru Isusă Hrist. 1793. Noembre 23.

De Răducanu Poenarulă 3-lea logofăt.

Cond. XXVI. Fila 181.

Enache Văcărescu, cu anafora către Domnitoră, din 10 Ianuarie 1794, recrutăză 28 de ghimigiă din satulă Beșléga, vecină cu portulă vaseloră, scutindu-i de biruri și angarale, și așa se urcă numărulă loră la 50. Iată actulă relativă:

Anaforana D-lui vel Spăt. de a se da liude 28 șăicari de la satulă Beșlégă, sud Ilfovă.

Io Alexandrn Const. Moruzi Vvd.

D-sa vel Vist. socotindă și D-ta, că este mai de folosă și mai de siguranță trebei mijloculă acesta, ce ni se arătă de către Domnulă vel Spăt. poruncimă dérá D-tale, ca într'acestașă chipă să se așede la visteria Domniei mele, scăđendu-se numitulă sată, cu liude 28. 1794. Ghen. 10.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Înălțimeii Tale, ce mi s'au dată pentru șăicari și ghimigiă ce sunt să se facă cu pecetluituri Domnesci, de prin județele ce s'au orânduită, ca să cerceteză și să facă silință de a se găsi de aceștia mai mulți, în județulă Ilfovulă unde se află și *imană Domnescă* ală șăiciloră, am cercetată după cuviință și am aflată satulă Beșléga, în care se află două siliști deosebite și cu locuința totă într'ună sată; cinci-deci și șapte de ómeni locuescă într'acelă sată, cari tragă dajdie pe trei-deci liude; dintr'aceștia primescă ca să se dé șapte ómeni pentru ca să se așede dreptă liude doi dajnici să nu se stingă silistea din extractulă visteriei, și cinci-deci să rămăe șăicari cu pecetluituri Domnesci, pentru care să scađă visteria acestă sată cu liude 28; dreptă aceea după luminată

porunca Înălțimei Tale, făcuiū această însciințare, și hotărîrea rămâne precum va fi luminată porunca Măriei Tale. 1794. Ghen. 10.

Cond. XXV. Fila 227.

Pré plecată slugă, *Ienache vel Spăt.*

Impuținarea peste sémă a ómenilorū din oștire ingreuite serviciulū de pază a județelorū și cu tóte acestea spătarulū Enache Văcărescu, ca să nu știrbescă venitulū visteriei, propune Domnitorulū noi mici modificări de cifre la slujitorii din județe, prin următórea anafora aprobată cu resoluțiunea lui A. Moruzi :

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Cu cale și primită fiindū Domniei mele Anaforaoa Domnului vel Spăt. poruncimū Domnia mea Dumitale vel Vist. ca dintr'acești liude 50. liude 10 să se mai prisosescă la judecătoria Teleormanului, cărora după adeverințele ce vorū aduce de la ispravnicii județului, să li se dea și pecetluiturile Domniei mele, iar liude 40, să faci porunca Domniei mele a se da la dajdie acolo, din care liude 20 să se dea slujitori la județul Prahovei peste 40 ce sunt, și 20 la județul Romanați asemenea. 1794 Gh. 37.

Prea Înălțate Dómne.

Fiindū-că la jud. Teleormanū peste liude 70, slujitori ce sunt cu pecete, se cere ca să se mai dea alți liude 10, de cari să deé Dumnélorū ispravnicii adeverință de chipurile lorū, ca să li se dea și acelora pecete, ca să fie cu toții liude 80 să intre pe săptămână liude câte 40, a nu se mai găsi pricină, că nu se ajungū, iar liude 40 ce mai pristosescū să se dea la dajdi acolo, și dintr'aceștia să se dea liude 20 slujitori isprăvnicesci la Prahova, unde este trebuință, fiindū-că aū numai liude 40 și să se facă liude 60 și alți liude 20 la Romanați, unde iarăși liude 40 aū, și la aceste județe adevăratū nu se ajungū fiindū puțin și în multe rânduri aū făcut cerere către Măria ta, și Dumnélorū Ispravnicii și slujitorii cu jălbile ce aū datū, a li se mai da slujitori ca ajutorū; iarū hotărîrea cea desăvârșită rămâne a se face de către Măria ta. 1794 Ghen. 26.

Cod. XXV. Fila 279.

Ien. Văcărescu vel Spăt.

In note mai dămū încă douē acte relative la afacerile oștirea. 1

1. Iacă aceste douē acte :

Anaforaoa ce s'a făcutū în dosulū jălbei Armășeilorū de la Craiova, pentru a li se da Armășeii ce li s'aū luatū la vremea aședămintului, fiindū că cei cari se aflū nu potū împlini slujbele.

Io Alexandru Moruzi Vvd.

Așia să se urmeze; pentru care scriemū Dumitale Caimacame al Craiovei, să faci cercetarea aceea. 1793. Augustū 27.

Vel Logf.

VIII

Țăranulă sub A. Moruzi.

Posedemă numeroase documente relative la sôrta țăranului sub A. Moruzi, dăr nu vedemă în ele vre-o îmbunătățire adusă, seú proiectată de acestú Domnitorú, la sôrta agricultorului, ci mai tóte aceste documente se întemeiază pe nizamurile cunoscute de la Alexandru Ipsilante încóce.

În câte-va rânduri țăraniú ș'au revendicatú drepturile lorú. Une ori însă nedreptatea cu care țăranulú vedú ascultându i-se jalba, l'a împinsú la rebeliune. Așia este cazulú din 1 Aprilie 1793, după următóarele acte :

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vod.

După anaforaoa Dumnelú vel Vist. poruncimú Domnia mea întocmai să se urmeze întru tóte, pentru care orânduimú Domnia mea pe . . . ca să iée de aici pe cei patru zurbagiú, și să 'i ducă înaintea Dumnelóruú ispravnicilorú, unde poruncimú Domnia mea să se urmeze întocmai, după cum se cuprinde mai josú și să aducă mumbașirulú anafora de la ispravnicú către Domnia mea de săvârșirea poruncei. 1793 Aprilie 2.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Din luminată porunca Măriei tale amú cercetatú jalba acósta a jăluitoilorú, adecă a Armășeilorú de la Craiova, și de este jalba lorú adevărată, seú de nu este, de aceea nu putú să mă pliorforisescú, nici potú să facú mai multă cercetare, ci amú găsitú cu cale, ca să se facă luminată porunca Măriei Tale către Dumnelú *Hatmanú Caragea Caimacamú* Craiovei, ca să le cerceteze acea jalbă cu aménuntulú, mai vėrtosú că acolo sunt toți acei armași, ce slujescú și ómenii acei carú slujescú și dicú ei că li s'au luatú, póte vor fi prin județele, iarăși de acolo din partea locului; pentru acea să cerceteze Dumnelú Caimacanú cu amėruntulú, și când va fi jalba lorú adevărată, și când dintr'ansú vorú fi muritú după cum ei arėtă, și când li se vorú fi luatú și din ómenii din cei ce vorú fi fostú mai vrednici de slujbă, după cum jăluescú ei; D-luí Caimacamulú făcėndú cercetare, se cade să-i facă la locú, după cum vorú fi fostú și mai nainte, fiindú că aceștia se află ne-lipsiți din slujba Domnescă și și nópte, și făcėndu-le D-luí Caimacamulú acóstă cercetare și îndreptare, să însciințeze Măriei Tale; mie așia mi s'a părutú a fi cu cale, iară hotărėirea cea desăvėrșitú rėmăne la Măria Ta. 1793. Aug. 26.

Dumitrașco Racoviță vel Ban.

Din luminata porunca Măriei tēle aū adus orânduitul Mabeingitū înaintea mea patru zurbagii ot. satulū Rușăvățulū din plaiulū despre Buzeū Sud. saac și anume Iónū Bărlanū Miculū, i Ión Blană și Diiculū, cărora după cercetarea ce le aū făcutū se dovedescū de zurbagii și ne-astămpărători, atātū din mărturiile c-lor-l-alti săteni de la acestū satū, cātū și de la cercetarea Mabei-giulū și din scrisele Domnilor ispravnicii din Sud. Saac. și mai alesū că aceste rele urmări ale lorū și vicleșugurī le aū făcutū și în *Domnia Măriei sele Mihaiū Vodă, cari iară-și aū fostū aduși aici și puindu-se la închisorea vatafulū de visterie, ca să se pedepsescă și spărgendū grosulū, aū fugitū după care trimițendū-se mumbașirū a-ī aduce iarăși aici, aū cădūtū cu răgăciune totū satulū Rușăvățulū, dândū și zapisū pentru dânșii, cum nu vorū mai face rele urmări și s'aū ertatū, dară ei și după acēsta se vede că nu s'aū mai părăsitū; pentru care găsescū cu cale, ca să lipsescă cu totulū din satulū Rușăvățulū, a nu mai da pricină de scandalū locuitorilorū din plaiū, și să fie luminată porunca Măriei tēle către orânduitulū mumbașirū, ca să iee pe câte*

Anaforaoa pentru trei locuitori de la satulū Herbinții sud. Ilfovū, ce-ī trăgea să-ī facă lefecii, a le da pace.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Dumnōta vel Spăt. după cercetarea ce aū făcutū din porunca Domniei mele D-luī vel Vist. fiindū că aceștia s'aū doveditū că în vremea rezmirății siliți aū fostū a se face lefecii, iară după pace încă de atunci aū rēmasū și aū fostū dajnicii, cum sunt și până acum, poruncimū dară ca să li se deē bună pace. 1793 Noembr. 15.

Prea Înălțate Dōmne,

Mircea Andronache și Mihailă ot. satulū Herbinții alū Dumnōlū Banulū Ghicăi sud. Ilfovū, aū jăluitū Măriei Talē, că în vremea rezmirăței Rusilorū, siliți fiindū s'aū făcutū lefecii căpitănesci, și pentru că aū fostū atunci la acēstă slujbă, dicū că acum căpitanu de lefecii cu zorul i-ar fi cerutū să se facă lefecii și încă li s'aū luatū și chipurile în scrisū, cerendū ca să se apere de acēstă slujbă, și să rēmāe totū în dajdie, a cărora jalbă orânduită fiindū la mine, ca să li se teorisescă pricina, cercetandū prin Dumnōlorū ispravnicii județului, în ce chipū m'amū adevēritū arētū Măriei Tale, că acești jăluitoři în vremea răzmirăței Muscalilorū, când se afla rēposatulū Ștefanū Toplicēnulū vel. Spăt. siliți fiindū de zapcii spătăriei, ce erau atunci, s'aū pusū lefecii la acestū stēgū, care s'aū aflatū doi ani la acēstă orânduială, și nu în slujbă cu rāndulū ci plātindū cu bani, iar după închierea păcii aū rēmasū iarăși dajnicii, și după aceeā silindu-se a se pune iarăși lefecii, aū pornitū jalbă la Măria sa Alexandru Vodă Ipsilantū, și aștia s'aū apēratū, rămāindū dajnicii visteriei până acumū; într'acestaș chipū este curgerea pricinii, iară hotărēirea cea de săvērșitū rēmāne a se face de către Înălțimea ta. 1793. Noem. 14.

Vel Vist.

patru de aici și să-i ducă la Dumnelorū ispravnicī ot. Sud. Saac. dândū și Dumnelorū ispravnicīi ajutorū mumbașirului să-i ducă în satulū lorū și acolo să-i bată, puindu-î și dându-le de la 20 și până la 30 toiage, ca să fie spre pildă și altora și apoi să-i iee orânduitulū mumbașirū pre câte patru, cu nevestele lorū și cu totū cuprinsulū ce vorū avea și să-i ducă iară-și la D-lorū ispravnicīi și Dumnelorū să-i așede la satele de la vale, însă nu toți la unū satū, ci să-i impartă la patru sate, dându-i pe chezășie părcălabilorū, i a sătenilorū și încercându-i cu câte unū liude să se scadă cu dânșii satulū Rușăvățulū, care socotescū că cu acestū mijlocū se va părăsi de relele urmări ale lorū ; iar cea desăvârșită hotărîre rămâne a se face de către Înălțimea ta. 1793 Aprilie 1.

Cond. XXIV, fil. 58.

vel Vist.

În primele zile a le nouei Domnii, sunt țeranī, cari speraū o eră de dreptate. Eirecurseră la noulū Domnitorū reclamându în contra asupririlor de clacă a proprietarilorū, ori arendașilorū. Dămū în note câte-va acte de acéstă natură. Așia a fostū reclamațiunea lui Ispasū și frate-sēū Stanū etc., din satulū Prisecenī, de la Augustū 1793, contra proprietarului moșiei Postelniculū Bănică, că supără pe locuitorī mai multū peste clacă și că aū bătutū pe unulū din ei.

Moruzi cu carte de blăstemū rânduesce cercetare la fața locului. Cercetarea se face și se constată, că proprietarulū peste clacă legiuită aū lepădatū călți pe la nevestele locuitorilorū, săi tórcă și pentru că nu s'aū supusū, aū săritū proprietarulū cu țiganiū cu ciomegele asupra lorū, bătēndu pe unulū cu toporulū, de l'a lăsatū mai mortū, pe care ilū și aduseră de-î vėdură cămașa la judecată, cămașa cu sange. Proprietarulū se apără, că în locū de 12 zile de clacă aū luatū de la țeranī numai câte 6, după cum s'a pomenitū obiceiū de la părinți. Decătū fie-care țeranū mai era datorū să care câte unū carū de fēnū pe anū la fēnăria boerescă și să are și câte o jumătate di cu plugulū lorū, iar nevestele lorū să tórcă câte unū caierū de călți. Numai trei săteni s'aū împotrivitū la acésta ș'aū săritū asupra proprietarului întindēndu-lū de giubea în tóte părțile.

Din acestū actū se dovedesce încă o dată, că variaū zilele de clacă la unele moșii, prin invoeli directe între locuitorī și proprietate. ¹

1. Iată actele relative la acestū procesū :

Ispasū, i bratū Ego Stanū, și Simeonū Vechilulū și altorū dărvarī gospod. cu Bănică Prisecenulū, că supăra mai multū peste clacă, cum și pe unulū din ei aū bătutū.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Orânduimū Domnia mea pe alū nostru ceamașargiū, să iee de aici pre

Cu deosebire era mai scăduță claca pe moșiile din apropierea

Priseceanū de împreună cu jăluitorii, și cu carte de blastemū de la prėsfinția sė părintele Metropolitū, asupra tuturorū locuitorilorū, și celora carī se vorū fi întemplatū față la gâlceava acēsta, să mērgă la fața locului, să facă cercetare cu totū amēnuntulū, prin blăstemū, de aū pusū adecă Priseceanu pe țiganulū lui a bate pe locuitorī cu ciomege și cu arme și de l'aū bătutū și de i'aū sângeratū elū sėu țiganiū lui, cumū se vėdu sângeratū, și cu cercetarea aceea în scrisū să-i aducă iară la Domnia mea. 1793. Aug. 4.

Vel Logf.

Cond. XXIV. Fila 337—338.

Prea Înălțate Dómne,

Din luminata poruncă a Măriei tale, și prin zapcilăcu D-lui Vătavū za Visterie, s'aū infățiatū la judecată Ispasū, i bratū ego Stanū, și Simeonū Vechilū și altorū dārvarī gospod. din satulū Priseceeni sud. Vlașca, cu jalba ce aū datū pentru Bănică post. Priseceanū iar de acolo, dīcēndū, că ei aflāndu-se ședētorī pe moșia numitulū Postelnicū, și-arū fi făcutū obiceinuita clacă ce aū avutū obiceiū în toți anii de rāndū, cum și estū timpū, adecă cāte 6 dīle pe anū, iară pīritulū împotriva acestui obiceiū le-arū fi lepădatū și cālți pe la nevestele lorū să-i tōrcă, și căci nu s'aū supusū arū fi săritū cu țiganiū și cu ciomegele asupra lor, bătēndū pe unulū cu toporulū de l'aū lāsātū mai mortū pe care-lū și aduseră de-i vėdurāmū cămașa cu sânge, pentru care cerū să-și afle dreptate, Pīritū post. ne arētă și jalba ce au dat'o Măriei tale pentru jăluitorī, și s'aū buiurdisitū iar la acestū departamentū, prin care arētă, că după cum aū pomenitū obiceiū de la părinți, și după cum l'aū urmatū și elū în anii trecuți, și după cum urmēză și ceilalți Boeri părtași moșiei de acolo, adecă cāte 6 dīle pe anū, și să care și cāte unū carū de fēnū pe anū la fēnărie și să-i are și cāte o jumētete de dī cu plugulū lorū, și să tōrcă și nevestele lorū cāte unū caerū de cālți, și pentru acea, dīce, că nu-i supēră cāte 12 dīle cum poruncesce pravilniceasa condicā, și acestū vechiū obiceiū păzindu-se în toți anii, cum și estū timpū, de toți ceialalți locuitorī, ce sunt ședētorī pe acēstă moșie, și numai acești trei locuitorī împotrivindu-se acuma cānd i-aū chiāmatū să-și facă obiceinuita clacă, aū săritū asupra-i cu vorba, întīndēndu-lū în tōte părțile, după cum ne arētă și elū giubeaua ce aū avut'o asupra-i ruptă, și aū nāvālitū de și-aū scosū și țiganiū din mānile lorū, iarū de bătaia celui cu cămașa mājnită cu sânge se apēră de totū cu taga. Prē Înălțate Dómne, aceste sunt tacrirurile lorū, iar vre unū aședēmīntū în scrisū de obiceiurile ce dīcū că aū avutū și o parte și alta nu se vėdu la mijlocū; pentru aceea, de la judecată se găsece cu cale, să fie luminatā porunca Măriei tale, cu mumbașirū către Dumnōlorū Ispravnicii Județului, ca să facă cercetare cu Boerinași orānduiți la fața locului, atātū pentru obiceiū clăcei celū arētă și o parte și alta că l'aū avutū din vechime, carele să-lū adevereze de la ceilalți părtași de moșie, și de la ceilalți sătenī, care dīce pīritulū că-lū urmēză, cātū și pentru pīritulū Postelnic, de aū rădicatū și ei māna asupra de Boerii și de tōte să īnsciīnțeze Măriei tale în scrisū și cu bună pliroforie, cu mumbașirulū ce merge de aci, ca să li se facă cea de sevīrșitū izbrānie de către Înălțimea ta. 1793. Aug. 4.

Constantinū Baratovū Clucerū. Ștefanū Clucerū. Ștefanū Medelniceriū.

Cond. XXIV. Fila 338.

Dunărei, fiindu-că fuseseră siliți la acesta proprietarii, căci țăranii gă-sindu-se mai puțin asupriți de Turci, fugeau peste Dunăre, și deci ca să 'i țină pe moșiile lor, le reduceau Țilele de clacă. Dămă în notă acte relative la sătenii de la Grojdibod, din Augustă 1793. Locuitorii din acestă sată și din alte asemenea sate de margine nu dau Țile de muncă, ci zloți de case în locă de clacă. A Moruzi incuviințeză a se continua asemenea dare către proprietate, în locă de clacă. ¹

1. Iată actele relative la Grojdibodenii :

Anaforoa Săteniloră de la Grojdibodă pentru claca moșiei, cum să urmeze.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voevod.

Dumnévóstră Ispravniciloră ai județului, să faceți cercetare numiteloră sate din împrejură, ală Dumnélui vel Vist. Brancovénui, care este din susulă acestii moșii, și ală Dumnélui vel Vor. Brancovénului, care este din josulă acesteii moșii, și ală Cojocéncăi, care este asemenea sată de margine, și când acelea sate din împrejură voră fi dândă zlotulă de casă, iară nu clacă în lucru, poruncimă Domnia mea, ca și acestă sată Grojdibod asemenea să urmeze, spre a da Zlotulă de casa, iară să nu se supere în lucru ; iară când acelea sate de împrejură voră fi clăcuindă în lucru și ei să clăcuéscă. 1793. Aug. 20.

Prea Înălțate Dómne,

Sătenii din satulă Grojdibodulă sud. Romanăți, aă jăluită Măriei Tale, Țicéndă că ei aflându-se locuitorii în marginea Dunărei pe moșia Clucerului Grigori Jianulă, din vechime aă avută obiceiă de da zlotă de casă pentru clacă, iară nu da acea clacă în Țile, iară în cea dintăii Domnie a Măriei Sale Mihaiă Vodă Suțulă, ispitindu-se stăpănulă moșiei a-ă supune să facă clacă Țile 12, aă venită de aă dată jalbă Măriei Sale, și Țicu să li s'aă făcută poruncă Domnéscă către D-lui Clucerulă Costandină Baratof, aflându se atuncă Ispravnică județului, ca să dea zlotă de vatră, iară nu clacă în Țile ; după care poruncă aă și urmată clucerulă, și aă fostă odihniți pînă în anulă trecută, când iarăși apucându-i de clacă, și trăgându-i la judecata Divanului Craiovei, din Pușcărie Țicu că le-aă luată zapisă pentru 12 Țile pe anulă, și ceră dreptate a li se urma obiceiulă ce l'aă avută din vechime, adecă Zlotulă de casă, precum dau tóte satele care sunt pre marginea Dunărei ; intra a căroră jalbă mi se poruncesce de Măria Ta, să teorisescă pricina, întrebându și pre Clucerulă Baratof, ce sciință are asupra pricinei acestia ? și să facă Măriei Tale Anaforă ; asemenea și Clucerulă Grigorie Jianulă dândă jalbă Măriei Tale împotriva numiților sătenii, se orănduesce iarăși la mine spre cercetare ; pentru care, după luminată poruncă înfățișându pe amândouă părțile înaintea mea, răspunde Clucerulă Jianulă, că încă de la tatălă său Slugerulă Amza Jianulă aă pomenită acestă sată făcându-și Țilele clăcii-pănă în vreme când era ispravnică Dumnélui Clucerulă Baratof, iară de atuncă încóce Țisă că din pricina Dumnélui aă începută sătenii a nu se supune să-și facă claca, cu carii din porunca Divanului Craiovei judecându-se în două rânduri la D-loră

Cu diverse mōnăstiri încă aflămŭ alcătuirii speciale ale unora

Ispravnicii jūdețului, i-au dat și douē zapise de învoială și de aședământŭ a-ī face obicinuita clacă în 12 zile de pe anŭ, iară nu zlotŭ de vatră, și acum nici după zapisele lorŭ nu sunt următorī; pentru care arētă Clucerulŭ Jianulŭ de vēqiuŭ și însciințarea ce aŭ făcutŭ Ispravnicii în anulŭ trecutŭ către Divanulŭ Craiovei, prin care hotărăsece Divanulŭ, ca să facă numiții sătenī clacă zile 12 pe anŭ, după hotărīrea pravilnicescīi Condice, de vreme ce nu aŭ la mâna lorŭ vre-o deosebită simfonie în scrisŭ de la mâna stăpânului moșiei, dicēndŭ Jianulŭ că are și douē zapise, ce le-aŭ datŭ numiții sătenī, prin care se îndatărăză a-și face claca în zile, iar nu zlotŭ de vatră; dară în potriva acestei hotărīri a Divanului Craiovei și a zapiselorŭ lorŭ, dīseră sătenī, că celŭ dântēiŭ zapisŭ l'aŭ datŭ siliți fiindŭ la închisōre, de nevoie, iarŭ celŭ de alŭ doilea, care l'aŭ datŭ acum înaintea ispravnicilorŭ, dīseră că l'aŭ datŭ de fricā, să nu cum-vași să-ī mai pue iarăși la închisōre, de care și îndatā aŭ venitŭ, și cerŭ dreptate de la Măria Ta. Decī amŭ chiāmatŭ după poruncā și pe Dumnēlui Clucerulŭ Baratovŭ de l'amŭ întreatŭ, și arētă că în cea dântēiŭ domnie a Măriei Sale Mihaiŭ Vodă Suțulŭ aflāndu-se Dumnēlui Ispravnicŭ la Județulŭ Romanați, după jalba ce aŭ datā către Măria Sa numiții sătenī, i-aŭ venitŭ poruncā gospodŭ, ca să nu se supere la clacă în zile peste obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, ci să dea zlotŭ de vatră, pentru care dīse, că acestŭ satŭ fiindŭ în malulŭ Danărei, unde acolo în partea locului mai sunt și alte sate Mōnăstirescī, și mai vartosŭ și boerescī, adecā unŭ satŭ alŭ Dumnēlui vel Vist. Brāncovēnulŭ, care este din susŭ de acēstā moșie a Jianului i altŭ satŭ alŭ Dumnēlui vel Vornicŭ Brāncovēnulŭ, care este din josulŭ acestei moșii, și altŭ satŭ alŭ unei japānese Coțofēnca, la tōte acele sate să iē zlotŭ de vatră, iară nu clacă în zile și după cum să urmēzā și la alte moșii de acolo boerescī, aŭ judecatii și Dumnēlui atunci, că asemenea să urmeze și acești sătenī jāluitoři; la care împotrivā, iarăși, respunse Jianulŭ, că nici de cum nu aŭ avutŭ acești sătenī obiceiŭ din vechime a da zlotŭ de vatră, fiindŭ-cā însuși în vremea cānd trāia tatālŭ sēu, slugerulŭ Amza, sătenīi aceștia claca ș'o făcea în zile, iară nu da zlotulŭ de vatră, precum dīce că acēsta va putea să o dovedescā acolo prin blāstemŭ, cu mărturiī ōmenī bētrāni, ce lōcuescŭ în alte sate de pre împrejurŭ; iară jāluitoři sătenī pentru acēsta rēspunserā, că pentru căci slugerulŭ Amza le făcea bine de-ī imprumuta cu banī la trebuințele lorŭ, de aceea și ei īī făcea ajutorŭ, de īī lucra și īī slujea la cāte o trēbā, cu carulŭ și cu boii lorŭ, iarŭ nu dōrā că acelŭ ajutorŭ ilŭ ținea cu nume de claca moșiei; și la acēsta dicēndŭ Jianulŭ, că va putea dovedi, că nu dreptŭ facere de bine, ci chiarŭ cu nume de claca moșiei lucra jāluitoři acelea zile la tatālŭ sēu, părerea mea este, ca la acēsta, cu luminatā porunca Măriei Tale Dumnēlorŭ Ispravnicii Jūdețului să facă cu amēnuntulŭ cercetare, și orī dīsa sătenilorŭ, sēu dīsa Jianului de se va dovedi adevēratā, să însciințeze Măriei Tale, ca după cum se va fi urmatŭ claca în vreme cānd trāia slugerulŭ Amza, așia să urmeze și acum, cu tōte că în cea de pe urmā Jianulŭ dīsā, că nu aŭ datŭ zlotŭ de vatră, și nu primesce a mai ședa numiții sătenī pe moșia sa, cum și sătenīi dīserā, că și ei sunt bucuroși să se mute pe altā moșie, iară clacă în zile nu primescŭ să facă, ci la acēsta nu putui face nici o hotărīre, pentru a se strāmuta unŭ satŭ ca acesta vechiŭ, de atāția anī, ci rămāne la buna hotărīre a Măriei Tale. 1793. Augustŭ 18.

D. Vel Banŭ.

locuitorii, după moșiile mănăstiresci; dar amu aflatu și reclamațiunii, fie de la locuitorii, fie de la mănăstiri, in contra aceloră așeșeminte. ¹

1. Iată o serie de acte de asemenea natură :

Anaforaoa Archimandritului Mărcuțenu, de spargerea unui satu ce este pe moșia M-rei Mărcuței.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Intărimu Domnia mea Anaforaoa D-lu vel Vist. și orânduimă pe sluga Domniei mele, ca de primă-vără să urmeze in faptă porunca acésta, spre a-i rádica și a-i duce la urma lorú, îndatoríndu și pe Egumenú, ca să facă biserica și puțurii de apă, ca in vreme ce se vorú aduna sătenii toți la urma lorú, să le găsească acestea gata, ca să nu mai pricinuiască nimicú, urmându și D-vóstră Ispravnicilorú cum se coprinde mai josú. 1794, Ianuarie 4.

Vel Logof.

Prea Inălțate Dómne.

După jalba ce au datú Măriei tale cuviosulú Arhimandritú și Egumenú al sfintei M-ri Mărcuții, cumcă din satulú Catinele (?) sud. Ilfovú, ce este pe moșia M-rii, din pricina a doi săteni răsvrătitori, anume Dobrinú și Lupulú, arú fi fugitú optú ómeni, și s'arú fi mutatú in satulú Spanțovú, pe moșia sfintei M-ri Mihaiú-Vodă, care este diastimă de unú sfertú de césú, și acéstă mutare a lorú nu o facú din alta, ci ca loculú siliștii Catinele să se strice și să rămăe pe jumătate vitelorú, ceréndu de a fi aduși la urmă-le, ca să nu se spargă satulú; acéstă pricină cercetându-se de către Dumnélorú Ispravnicii județului, inștiințéză, că aducéndu de față atâtú pe Dobrinú i Lupulú, câtú și pe doi din cei strămutați, și întrebându de le face Egumenu vre-o altă supărare la celea drepte, mai multú preste obiceiul pământului, și pentru aceea s'au mutatú? au răspunsú că nici o năpăstuire nu face. S'au întreatú: de vreme ce nu sunt necăjiți de Egumenu, pentru ce pricină spargú o siliște veche ca acésta? și au răspunsú, că încátú că biserica nu au in satú, nici apă pentru adăparea vitelorú, și pășiune pentru dobitoce, fiindú locú strimțú, și ducéndu vitele de le adapă și le pascú pe moșia Spanțovului, totdeuna au gálcevă cu locuitorii de acolo. Impotriva căroro au răspunsú Egumenu, că pentru adăparea vitelorú și pentru pășiune, nu potú găsi pricină, in vreme ce moșia Tatinele (?) este de 1000 stânjenii și are locú din destulú, atâtú de arături câtú și pentru pășiunea vitelorú i locú de puțurii și isvóre de fântăni, a se face pentru apă cu lesnire, și estimpú s'au făcutú in siliște sămănaturile, ca să găsească pricină de strămutare, și mai vertosú acestú satú fiindú vechiú, nici cei dinaintea lorú locuitorii, nici ei n'au găsitú până acum că este felú de profasis, și cumcă pentru biserica, cu tóte că sunt aprópe de biserica ot. Spanțovú, dară nu i-au pomenitú nici odată pentru acésta, că însuși cuvioșia sa le-ar fi făcutú biserica; iar de vreme ce pricinuescú de acésta, se légă că le va face cuvioșia sa biserica, puțurii și fântăni, pentru adăparea lorú și a vitelorú; care ei nici după acéste inlesniri nu se învoiescú a se muta la numita siliște. La acésta dară, când însuși ei au mărturisitú, că Egumenu nu

In genere *pontulu* țeranilorŭ după moșiile mōnăstiresci nu a fost

le face mai multă supărare, seŭ năpăstuire, peste celea obicīnuite ale pământulu și când li se implinesce dorința și odihna cu facerea bisericei în satulŭ lorŭ, de către Egumenŭ, care nu aŭ fostŭ până acumŭ i puțuri și fōntāni pentru adăparea vitelorŭ, și de vreme ce moșia este mare de 1000 de stānjenŭ, unde-si potŭ face arăturile și semănăturile cu indestulare, și unde cei dinaintea lorŭ locuitori și ei până acum și-aŭ făcutŭ arăturile, se cunōsce că acēstă mutare și rēsvrătire a lorŭ nu o facŭ din alta, fără de numai din rēutate, fiind ōmeni de cei rēu obicīnuiți, cari cu neastāmpărare āmblāndŭ din locŭ în locŭ, pricinuescŭ strāmutura și spargerea satelorŭ, și când acēstora nu li se va face zaptŭ și nu se vorŭ popri a nu se strāmuta din siliștea lorŭ cea veche, vēdēndu-i pe ei și alți din cei rēu obicīnuiți, asemenea ca ei vorŭ indrāzni a urma și se vorŭ strāmuta din satele lorŭ și cu acēsta se va da pricinā la spargerea satelorŭ, stricarea bunei intocmiri a Nizamulu, ce este datŭ prin Polcovnicŭ, ca pe fieș-care locuitoriu, unde l'aŭ intāmplatŭ aședēmēntulŭ, acolo să se afle în locuința și în cea de pe urmă și pagubā Visteriei Măriei tēle; decī pentru ca să nu se urmeze și la alte sate, să fie luminată porunca Măriei tēle cu mumbașirŭ, căruī mai āntēiŭ dāndŭ Egumenu fōie de numele celorŭ strāmutați din satulŭ Tatinele și ōmeni cari să-i cunōscā și D-lorŭ Ispravnicii slujitorŭ pentru pazā, să mōrgā mumbașirulŭ, și de verŭ-unde va găsi să-i lēe pe toți cu tōte ale lorŭ să-i ducā și să-i facā teslim în mână D-lorŭ Ispravnicilorŭ Ilfovulu, ca să-i așede în satulŭ Tatinele, în siliștea lorŭ cea veche, însă la primāverā iar nu acum; iar cei doi sāteni anume Dobrinŭ și Lupulŭ, zurbagiŭ ce i-aŭ pusŭ la cale să fugā, dovedindu-se că ei cu adevēratŭ i-aŭ indemnatŭ și aŭ fostŭ pricina strāmūtării acelorŭ optŭ ōmeni, să li se facā cōtare, pentru căci aŭ cutezatŭ a face aceste rele urmări, și Egumenulŭ să fie datoriu de a face bisericā i puțuri și fōntāni în satŭ pe moșie, după cum s'aŭ legatŭ, ca să nu mai gāsēscā sātenii pricinā; iar cea desēvrșitŭ hotărīre rēmāne a să face de către Înālțimea ta. — 1793, Decem. 12.

Vel Vistierŭ.

Anaforaoa Mitropolitulu, pentru locuitorii ce sunt ședători pe moșia Mitropoliei, ce se numesce Acsintea din sud. Ialomița ca să rēspundā claca.

Io Alex. Constan. Moruzi Vvd.

Dumnēvōstrā ispravnicilorŭ ot. sud. Ialomița, amŭ vēdūtŭ Domnia mea și Anaforaoa D-vōstrā de cercetarea și alegerea ce ați făcutŭ, și de vreme ce locuitorii nici unŭ aședāmēnt în scrisŭ n'aŭ de la stāpāni moșiilorŭ, de vre unŭ altŭ obiceiŭ, datori sunt de a urma condicei Divanulu, și nu aŭ nici unŭ cuvēntŭ de apelație; decī vē poruncimŭ ispravnicilorŭ, ca și fără de voia lorŭ să-i supuneți a clăcui în lucru acelea orānduite 12 zile, negreșitŭ. 1793, Iunie 28.

Vel Logf.

Prea Înālțate Dōmne,

Cu smeritā Anafora insciințāmŭ Măriei tale, că avēndŭ sfānta Mitropolie o moșie la sud. Ialomița, ce să numesce Acsintea, și locuitorii ce se aflā cu

regulată deapănarea după nizamul lui Mavrocordat și nici după

șederea pe dânsa ne-urmându după obiceiul pământului, ca să clăcuască ȧilele datoriei lor, pentru căci ședă și se hrănesc pe această moșie, amă fostă făcută înștiințare Măriei țele, cu altă smerită Anafora, deșupra căreia s'a dată întârrirea Măriei țele, sub pecete, cu poruncă către D-loră boerii ispravnică ai județului, ca să-i supue a clăcui ȧile 12 pe ană, după cōprinderea condiceloră Divanului. Așșderea dândă jalbă Măriei țele, și D-lui Petrache Cluceră de arie, ce are și D-lui parte într'acastă moșie, s'auă făcută asemenea luminata poruncă arătându-se locuitorilor, ei auă făcută vechilă pe preotulă satului și pe alți trei sătenă, și viindă aci la noi, auă cădută cu rugăciune ca să-i lășamă mai pe ușoră, ȧicendă că sunt ună dintr'înșii slujitoră de județ, și nu potă să stăe de lucru, și așșia auă fostă dată zapisă de așșdămētū numai pe 6 ȧile într'ună ană, și două în lucru patru în bană, cu multă mai josă decâtă plătimă acei ce ne lucrăză cu bană, iar în urmă cerendă-li-se la o vreme acestea ce se așșdaseră, s'auă osebită dintr'înșii căți-va, și auă dată jalbă Măriei țele, ȧicendă că ei până acum ca cei ce s'auă dată zlotă de casă, să deă și de acum înainte, iar ȧile nu potă lucra, și cum că acei vechilă n'auă fostă volnică de dânsă, ca să făgăduiască atăta, ei mai puțină; după a căroră jalbă făcendă-se luminată porunca Măriei țele, iarăși către D-loră boerii ispravnică, ca să urmeze Dumnăloră după poruncile ce auă dată asupra acestoră felă de pricină și să îndrepteze, auă cercetată D-loră tōtă curgerea pricină, și ne-avendă acei sătenă nici ună sinetă și temeiă la ȧilele lor, îi daă datoră prin Anafora către Măria ta, ca să clăcuască ȧile 12 pe ană. Luminată Dōmne, obiceiulă moșiloră la rëndulă clăcei este într'aceșăși chipă, adică: cândă stăpānulă moșiei nu are trebuință de lucru și va ca să iēe bană, atuncă iē de casă câte ună zlotă, iar cândă are trebuință de lucru datoră sunt locuitoră a lucra ȧile 12 pe ană, și pentru căci auă luată într'alți ană bană nu-și perde dreptatea cerereă de lucru, fiindă acēșta lășată și slobodă în voia și primirea stăpānului moșiei, ca din două să fie volnică ori-care îi va da mână a cere și a lua de la locuitoră, sēu bană sēu lucru, fără numai de se voră așșda locuitoră cu stăpānulă moșiei pe mai puțină ȧile, și va fi acēșta dovedită în scrisă, atuncă nu-i pōte sili cu cererea de 12 ȧile, ci și Mitropolia cum și Cluceră vre-ună așșdămētū cu dânsă de cândă ședă acolo n'auă avută altulă, decâtă ală obiceiulă, și în cătă vreme trebuință de lucru n'auă avută, nici bră clacă nu le-auă cerută, iar acum fiindă-că avemă trebuință, ceremă dreptulă obiceiulă de lucru, după vechiulă obiceiă ală pământului, care este întărită de toți luminații Domnă prin Testamentari și Condiți și care să urmăză în tōtă țera, și fiindă-că sunt neînțelegētōri porunciloră și facă prelungire numai ca să trecă vremea a nu lucra, după cum se și vede că s'auă pusă înainte Ispravniciloră sorocă pină la 20 ale acēștei lună, ca să vie aici și nu s'auă arētati, rugămă pe Măria Ta, sa se facă luminată poruncă la D-loră Boerii Ispravnică cu Mumbașir de aici, ca să-i supue fără de voie a lucra ȧilele datoriei lor, după obiceiă, în patru vremă ale anului, căte trei ȧile, spre a se implini 12 pe ană; iar ană Măriei Tale de la D-ȧeă rugămă să fie delungați cu fericire. 1793. Iunie 27.

Filaretă Al. Ungro-Vlahiei.

acelŭ alŭ Domnitorului Alexandru Ipsilantŭ și alŭ urmașilorŭ lui. Amŭ

Anafora Metropolitului, pentru locuitorii de la Petroia i de la Băsesci, cã nu se apucã ași face claca.

Io Alecs. Cost. Moruzi Vod.

Poruncimŭ Domnia mea D-votrã ispravnicilorŭ ot Sud. Vlașca, i ot Sud. Dâmbovița, ca dupã condica Divanului de obiceiurile moșiilorŭ, sã supuneți pe locuitorii a fi urmãtorii a-și face claca în lucru; așisderea și pentru dijmã sã urmați, dupã coprinderea condiceii, de a-i face ca sã și-o dea, sã nu se pãgubescã stãpanii moșiilorŭ, de drepturile sële. 1793 Aprilie 9.

Prea Înãlțate Dómne,

Cu smeritã anafora însciințãmŭ Mãriei tãle, cã purtãtorulŭ de grijã ce-l avemŭ orânduitŭ la moșia Pãtróia i Băsesci ale sfiintei Metropoliii, ne arëtã cã locuitorii ce se afla șeșetóri pe aceste moșii, nu voiescŭ sã-și facã obiceinuita clacã în lucru, ci cerŭ sã o plãtescã în bani 90 pe anŭ de casã; asemenea și pentru obiceinuita dijmã, nu se supunŭ a o da din tóte deplinŭ, dupã obiceiulŭ pãmântului: din bucate, din legume, din póme și altele cãte se mai aflã, ci stã cu împotrivire; pentru care fiindŭ-cã aceste moșii calcã cu hotãrele lorŭ, atãtu în județulŭ Vlașca, cãt și în județulŭ Dâmbovița, rugãmŭ pe Mãria ta sã fie luminatã porunca Înãlțimeii tãle cãtre D-lorŭ boerii ispravnicii din amẽndouẽ aceste județe, ca sã-i facã pe locuitorii sã-și facã claca, dupã obiceiulŭ pãmântului, pe anŭ șile douẽ-spre-șece, iar sã nu o dea în bani precumŭ o cerŭ ei, fiindŭ-cã avemŭ trebuințã de lucru acolo; așisderea și pentru dijmã, sã-i aducã la cunoșcințã a și o rãspunde fieș-care din tóte deplinŭ dupã obiceiulŭ vechiŭ; de acẽsta rugãmŭ pe Mãria ta și anii Mãriei tãle de la Domnulŭ Dumneșeu rugãmŭ se fie mulți și norociți. 1893 Aprilie 8. (subscrierea grecesce).

Io Alecsandru Constandinŭ Moruzi Vod.

Ne odihnindu-se Cãscioreniŭ, aŭ eșitŭ la Divanŭ inaintea Domniei mele, fața cu Stanŭ epitropu Mãnãstirei Cãsciorele, unde amŭ fãcutŭ Domnia mea de osebitã cercetare cu amẽntulŭ, în cãtu petru madẽua fẽnului, fiindŭ-cã dupã cercetarea din fața locului, s'aŭ doveditŭ, cã aŭ cositŭ în liveșile Mãnãstirei, dır ne avẽndŭ Stanŭ Postelniculŭ deslușitã dovadã, cã 20 de care aŭ fostŭ, iar nu mai puținŭ și locuitorii dicŭ, cã numai șece aŭ cositŭ, de aceea hotãrimŭ Domnia-mea, ca sã-i plãtescã Cãscioreniŭ numai cincispreșece care tal. 2, iarã pentru douẽ sute cincisșeci banișe porumbŭ dijmã de anșertŭ, acẽsta fiindŭ din pricinã din egumenia lui Macarie, care le-aŭ și iertat-o, rãmãnŭ Cãscioreniŭ apãrați și nesupãrați de cãtre Stanŭ, și Stanŭ sã și caute cu Macarie prin judecatã, fãrẽ numai dijma porumbului de anŭ și estimpŭ de vreme ce Cãscioreniŭ diserã, cã s'aŭ plãtitŭ rãnduri și Stanŭ tãgãduesce, așisderea și pentru clacã i dijmã din grãdinii și luarea dijmeii, pentru acẽsta poruncimŭ Domnia mea D-vostre ispravnicilorŭ ai județului, sã aveți a orãndui unŭ boerinași cu pracisŭ la fața locului, carele prin carte de blãstemŭ sã

văduțu, mai alesu sub Mavrogheni, mari abateri de la vechile nizamuri, in favorea țeranului.

facă cercetare și după cartea Domniei mele, ce deosebitu s'au făcutu, după condica Divanului urmându, câtă dijmă se va dovedi că nu ș'au dat-o după condică la Mönăstire, să se împlinescă de orânduitalu mumbașirü, sluga Domniei mele aprodü vătășescü, iară cu mai multu să nu fie superați; asemenea poruncimü Domnia mea D-vöstră ispravnicilorü ai județului: chereșteaua ce taie locuitorii din pădurea Căscioțelorü ce nu se pöte deciu, ad: luntre, tescurü, ca după cum se va fi urmându obiceiulu la alte asemenea păduri prin prejurü, din care facü locuitorii acestü felü de chereștele, să le facă și lorü invoială cu epitropulu Mönăstirei, care să o dea in scrisü spre a se sci Nizamulu ce au datü, a urma și de acumü înainte, și in urmă orânduitalu D-vöstră boerinași ce-lü veți trämite la fața loculu, să aibă a ämbra cu epitropulu Mönăstirei, pe moșie, să le arête locuitorilorü cari sunt liveđile Mönăstirei de a se feri de ele și să le dea insăși lorü fieș-cäruia și lorü locü de fânețe a-și face și ei obiceiuitulu nutrețü, care să le facă știute de a nu se întâmpla pricinü mai multü și ca să nu rămäe nici ei lipsiți; iară pentru unü puțu ce diserä Căscioțenii, că l'au făcutü ei cu cheltuiala lorü și Stanü l'ar fi dărämätü, de vreme ce spre a se îndrepta dize Stanü că l'arü fi dărämätü cu scirea judecätei isprävnicescü, fiindü-că l'ar fi făcutü Căscioțenii in grädina Mönăstirei, stricändü gardulu grädinei și de aceea n'au pututu suferi una ca acösta, să se facă cercetare la fața loculu, și de se va dovedi că n'au fostü puțulu in grädina Mönăstirei făcutü, atunci să se îndatoreze Postelniculu alü face puțulu la locü precum au fostü, și așia se pöte, îndreptändü, după cum poruncimü Domnia mea, să ne aducă orânduitalu mumbașirü răspunsulu de totă urmarea și Nizamulu ce s'au datü de către D-vöstră Ispravnicilorü, dändü D-vöstre și la mânele amändorora părțilorü in scrisü alegerea și Nizamulu ce ați datü pentru fieș-care madea. 1793 Noem. 16.

Prea Înälțate Dömnne.

Pe acöstă alegere a judecäții Depertamentulu ne rămäindü odihniți Voicu Dobre și Constantin Vechilü și celorü l-alti locuitorü de la Căscioțre sud. Vlașca, zapciulu celü oränduitü din luminată porunca Märiei tale i-au adusü și inaintea nöstră, față cu Stanü Postelniculu Epitropulu Mönăstirii Căscioțele, unde după cercetarea ce făcurämü și noi, măcarü că numiți locuitorü tăgäduia dicensü că acelea 20 care fënu nu le-au cositü ei din liveđile Mönăstirei, ei dintr'ale lorü curäturi, dară in potrivă văđumü la mäna Epitropulu cercetarea ce s'a făcutü de zapciul Plășii in fața loculu, din porunca Ispravnicilorü, in care se arêtä, că cu ömenii bëtränü la fața loculu s'au doveditü, că liveđea care au fostü cosit-o sätenii este bunü al Mönăstirei, și deosebitü văđumü și inștiunțarea ce face către Märia ta Dumnelü Medel. Grigorasco Greceanu, încă de la 18 ale trecutulu Augustü, fiind Ispravnicü Județulu, prin care arêtä, că numiți sätenü, pentru acelea 20 care fënu altä nimica inpotrivire la cererea Epitropulu n'au făcutü, decâtü au cerutü să facă sulgiü, din care acestea rămäne doveditü, că acelea 30 care fënu le-au cositü din chiar liveđile Mönăstirei, și fiindü că l'au cositü rëu și fără dreptate, rëmänü datorü, ca orü să-lü pună la locü, séu să-lü plätöscă la Mönăstire, insă carulu po. tal. doi, precum au gäsitü Depertamentulu cu cale,

Drepturile proprietății față cu țeranul se mențin energic sub A. Moruzi. Așia țeranii sunt opriți de a se strămuta de pe moși. ¹

iară nu po. tal. trei, precum s'au fost hotărîtu la fața locului; iară pentru dijma porumbului de anțărtu rēu o cere numitulū Epitropū, nefindū din vremea Epitropiei sēle, ci din vremea Egumeniei lui Macarie, și însuși Macarie înainte judecāței se vede că i-au ertatū a nu o mai cere, iară pentru rēmāșița de dijma porumbului de anū și de estū timpū, care numitulū Epitropū o cere cu cuvēntū că nu i-au datū dijma deplinū, iară locuitorii se apērārā dīcēndū, că dijma aū dat'ō deplinū și anū și estimpū, și n'au să mai dēe nimicū, cum și pentru asuprēla ce dīcū că li s'arū fi făcēndū de numitulū Epitropū la clacā, i la luarea dijmei, i la legumele și pōmele de prin grādinī, gāsīmū cu cale să fie luminatā porunca Māriei Tēle către D-lorū Ispravnicii Județului, ca puindū înainte-le luminatā poruncā Māriei Tēle, care este după cond. Divanului cuprindētōre anume de tōte celea ce sunt drepte, și obicīnuite ale stāpānului moșiei, să facā apoī la fața locului cercetare prin carte de blāstemū, și pentru cāte drepturi ale moșiei se va dovedi că sunt obicīnuite și chiar după cond. Divanului, și locuitorii cu rēutate nu se supunū a le īmplini, sā-ī apuce să īmplīnescā fārā de voia lorū, cum și de-ī va fi asuprindū numitulū Epitropū cu cereri mai multū peste cond. sā-ī apere a nu-ī supēra mai multū peste celea ce este dreptulū sā dēe, iară pentru lemnele ce taie numiții sātenī din pādurea Mōnāstirei, și se jāluescū că numitulū Epitropū pentru dēcīuiala lemnelorū le-ar fi cerēndū banī, iar nu primisce lemne; īmpotriva cārora rēspunsā și Epitropiī dīcēndū, că și acelea lemne nu le taie pentru a lorū trebuință, ci pentru neguțitorie de facū luntre și le vēndū și pentru facerea unei luntre, trebuința este să taie din pādurea M-rei cincī copaci, dēcī cāndū facū dēce luntre este cu lesnire, că dau o luntre dēcīuialā, dar cānd facū mai puține de dēce, cautā sā i se plātēscā dreptul M-rei cu banī; pentru acēstā pricinā a tăiatului lemnelor de către sātenī din pādurea Mōnāstirei este și la Cāsciōre, fiindū una din pādurile carī sunt slobode, iară nu din celea poprite, aū volnicia sā taie lemne, pentru verī ce felii de cherestele carī facū pentru vīnșare, dāndū īnsā dēcīuiala din tōte acelea cherestele, care este dreptulū Mōnāstirei; darā fiind că după arētarea Epitropului, care fu netāgādūitū și de sātenī, că facū lucruri de lemnū care nu este cu puțință a se dēcīui, adecā tōscuri sēu și alte ca acestea, pentru acestea cherestele ce nu se potū dēcīui, gāsīmū cu cale, ca D-lorū Ispravnicii județului sā-ī invoiascā, ca sā-ī plātēscā dreptulū Mōnāstirei cu banī, iară din cherestelele cāte se potū dēcīui, ad. nuele, scānduri, pari și alte ca acestea, să dēe dēcīuialā din dēce una, după obiceiū; iarā hotārīrea cea de sāvērșitū rēmāne la Māria Ta. 1793. Noem. 8.

Vel Banū Racoviță, Vel Vornicū Moruzi, Vel logf. Ghica.

Cond. XXV. Fila 106.

1. Iacă unū actū relativū la nestrēmūtarea locuitorilor :

Anafora în dosulū jālbei sātenilorū de la Slānicū, ca să cerceteze Ispravnicii pentru loculū ce sunt ședētōri, de este după cum se jāluescū.

Prea Inālțate Dōmne,

Dupā acēstā jālbă ce amū datū Māriei Tēle în postulū Pascelui cerēndū a fi slobodī ca să ne aședāmū cu locuința la sud Dāmbovița, fiindū-cā unde

Așa vîndarea de vin și de rachiū rămîne în privilegiul proprietății. ¹ Așa vîndarea de carne la scaune este iarăși un privile-

sedem pînă acum, la Sud Muscelū, Dumneșeu scie cu cît necaz ne petrecem viața, ne avînd loc de hrană, fiind munte și pîtră, care trei ani sunt de cînd suntem muritori de fîme, cumpărînd bucate de la altă parte, mai ales că astă-vîră a venit potop de apă mare din munte și a înecat tot locul, cu care jalbă fiind orînduiți la Dumnelū vel Vist. ni s'au făcut luminate poruncă către D-lorū Ispravnicii aceluī județu ca să cerceteze și să înștiințeze și mergînd după înștiințarea ce a făcut, vedem că nu suntem sloboși, ci fiind-că luminate Dîmne, a mai trăi în acea parte de loc nu putem, că suntem muritori de fîme împreună cu copiii, ne rugăm Măriei Têle, să avem voie, ca să ne mutăm la sud. Dâmbovița, unde să fim și îndestulați de hrana noastră, și să putem răspunde și dajdia visteriei Măriei Têle și mare pomană va fi Măriei Têle.

Robii Măriei Têle, noi satul Slănicu Ungureni străini, Sud Muscelū.

D-ta vel Vist. teorisind jalba acîsta, să cercetezi cererea lor de este împotriva ponturilor visteriei, sîu de este după orînduiala visteriei și să arîți Domniei mele. 1793 Maiū 11.

Biv vel Stolnicū.

Io Alesandru Cost Moruzi Vod.

Dumnevîstră Ispravnicilorū ai județului veți vedea cererea acîsta ce faci jăluitoarii cum și acîstă anafora a Dumnelū cinstitului și credinciosū boerului Domniei mele vel Vist. pentru care vî poruncim, să aveți a face cercetare cu mare scumpătate, cîți omeni ungureni sunt ședători pe acîstă moșie Slănicū și de este locul moșiei acîstia acestū fel de munte și petrosū, încat să nu se pîtă hrani omenii pe dînsa și pentru care pricină mai mult se stenahorisescū, de nu se pot suferi a mai fi cu locuința acolo într'aceia moșie? și de mai sunt pe acîstă moșie locuitori și alți omeni pămîntenii și cum acei pot locui pe dînsa, iară ungureni să nu se suferă? de tôte, pe larg să înștiințați Domniei mele. 1793 Maiū 15.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dîmne

După luminate porunca Măriei Têle am cercetat jalba și cererea lor și acîstia sunt cei ce caută a se așea pe moșia lui Hagi Dimitrache Papazolu ot. Sud. Dâmbovița; cererea lor este împotriva ponturilor ce sunt date la aședămîntū, de vreme ce aședămîntul i-au apucat în Sud Muscelū, ci rămîne la milostivirea și hotărîrea Măriei Têle. 1793 Maiū 14.

Cond. XX, Fil. 144.

Vel Vist.

1. Iată un act constatator :

Io Alexandru Costan. Moruzi Vod.

Cinstitū și credinciosū Boerulū Domniei mele Hatmane Caragea, Caimacamū Craiovei, veți vedea Anafora iubitului de D-șeu Episcopū Rîmnicului,

giu. ¹ Așia locuitorii sunt oprii de a culege pașachină din pădure, având

pentru care poruncim Dumitale, să cercetezi și plioforisindu-te, că locuitorii facū urmări cu vênțare de vinū și rachiū pe moșiile Episcopiei, fără de voie de la orânduiții Episcopiei, împotriva obiceiului și a privilegiului ce au stăpânii de moși după condica Divanului, să dai poruncile D-tale la toți unde se cuvine, pentru tôte moșiile episcopesci, de a fi locuitorii oprii, ne-îngăduindu-și a face urmări împotriva condicei Divanului, spre a-și avea Episcopia dreptățile și folosurile moșiiilor se-le. 1793, Mart. 30.

Prea Înălțate Dómne,

Cu smerită și plecată Anafora supărū auđulū Măriei tale, că sfinta Episcopie a Rómnicului, are moși la câte cincī județe ot. preste Oltū și locuitorii de prin sate cari sunt pe acelea moși, numai din îndrăznela lorū fără de scirea și voia Episcopiei, punū vinū și rachiū de vîndū prin cărciume, nevrîndū să socotescă pe Episcopie ca o stăpână ce este întru nimic; ci pentru acesta, ca unii ce se arētă cu atāta împotrivire și peste obiceiul pământului și mai vêrtosū ca să nu care cumva din nebăgarea lorū de sēmă, să se întâmple și alte împresurări mai mari asupra acestorū moși, fiindū depărtate una de alta, cu smerenie rogū buna mila Măriei tale, spre a nu rămânea sfânta casă isterisită de dreptulū seū, ci să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumnelorū Boerii Ispravnicī ai județelorū, de a nu mai îngădui pe unii ca aceia, să se arēte cu acestū felū de împotriviri și obrăznicie, ci să oprēscă și să i supuie, ca să vênđă numai vinurile și rachiulū sfintei Episcopii pe la tôte numitele moși, precum dintru începutū s'au urmatū; și anii Măriei tale rogū de la Domnulū D-deū, să fie mulți și norociți. — 1793, Mart. 26.

Alū Măriei tale către D-deū apururea ferbinte rugătorū, și prea plecată smerită slugă ot. Rómnicū.

Nectarie.

Cond. XXIV, Fila 51.

1. Iată unū actū de asemenea natură :

Anafora Schitulū Boboci sud. Saac pentru unū scaunū de carne, i o cărciumă, ce au făcutū nesce locuitorii spre paguba schitulū.

Io Alexandru Costantinū Moruzi Vvd.

De vreme ce nu este nici pe moșia lorū, nici în satulū lorū, ci sunt pe moșia Schitulū, bine au judecatū Ispravnicii, și întărimū Domnia mea, ca dupe acēstă anafora să se urmeze. 1793. Sep. 2.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

După jalba ce au datū la Înălțimea ta protosinghelulū sfintei Episcopii Buzēu chirū Dionisie, arētândū pentru schitulū ce se numesce Bobocii dintr'acēstū județū, pe care moșie sunt vii de otaștină, unde are schitu și scaunū de

sătenii dreptul numai de a lua din pădure lemnul ce este de trebuință caselor, fără plată. ¹

carne, care până în vremea numiților 'lă stăpâna, iară de atunci încôce sculându-se unu Banu cu frate-său Popa Stanu, Mateiu i cu alți moșneni, și unu Petco neguțitoriu, au făcutu scaune pe poporele schitului și taie carne la vremea culesului, din care pricină s'au părăsîtu scaunul schitului; deosebi de acesta au făcutu numiții moșneni călugăreni au făcutu și o cârciumă pe hotaru moșiei Schitului din care pricină stă cârciuma Schitului închisă și până acum; pentru care prin luminată pecetea Înălțimei Têle ni se poruncesce, ca la tôte acestea să cercetăm, și pentru fieș-care madea să dăm în scrisu celea cu cale, dreplatea Episcopiei să-și afle indestularea. După Inalta porunca Înălțimei Têle amu orânduitu unu boerinașu din partea locului, și după cercetarea ce au făcutu, față fiindu atât numiții moșneni călugăreni, cât și protosinghelulu sfintei Episcopii, ne arătă in scrisu, că aducendū patru mărturii, anume Popa Petculu, i Popa Négulū, i Oprea Mămăligă și Părvulū Voiciloiu, ómenī bētrāni ca de ani cincī-deci și șese-deci, au arētatū, cu frica lui Dumneđeu, cum că nici de cum n'au pomenitū pe acești moșneni călugăreni să aibă cârciumă și scaunū de carne într'acelū locū unde au făcutu, ci ei in silnicie de vr'o căți-va ani in care s'au îndemnatū de au făcutu, care după mărturia ce dau mai susū numitele mărturii, găsimū și noi cu cale, că numitulū schitū alū sfintei Episcopii Buzēu, să aibă a ținea cârciumă și scaunū de carne in loculū care au avutū din vechime, și numiții moșneni călugăreni cu totulū să lipsēscă a nu mai ținea scaune de carne sēu cârciume, ca unii ce rēu și fără de cale au făcutu acēstă urmare, ne fiindū pe moșia lorū, nici in satulū lorū; iară hotărīrea cea desāvārsitū remāne a se face de către Înălțimea ta. — 1793, Augustū 22.

Costandinū Movilă. Gheorghe Armașū.

Cond. XXIV, Fila 398.

1. Iată documentul relativū la pațachinā și păduri :

Anaforaoa Dumnēlui vel Logf. pentru pațachina de pe moșia Dumnēlui Frāsinetulū, din sud Ilfovū, ce o culegū locuitorii de acolo in silă.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vod.

Fiindū-că și din condica Divanului pentru obiceiurile moșilorū scrie, cum că locuitorii ce sunt șeđetori inșiși pe acea moșie, cari clăcuescū și dau dijmă, au voie numai pentru celea ce sunt de trebuință caselorū lorū, cum nuele, pari și alte mēnunțisuri, fără plată, iară celea ce sunt pentru alișverisū și pentru vēndare pe bani, nu sunt volnici fără de voie de la stăpānū și fără de plată, cum și de copacii cei ce facū rōdă sunt opriți, iar alți locuitorii de pe alte moșii, cari clăcuescū și-și dau dijma unde șeđu, n'au voie; fără de voie și slobodēnia stăpānului, nu potū dar, după acēstă orānduială a condiceii, nici locuitorii imprejurași, cum nici inșiși cei șeđetori pe acēstă moșie a culege pațachina acelu crāngū, ca lucru ce este de alișverisū, care se cuvine a stăpānului moșiei, precum nici altulū ca unulū ce face rōdă de alișverisū; pentru aceea dară poruncimū D-vōstră Ispravnicilorū, să înfățișati pe acei locuitorii

Pășunatulū vitelorū țeranilorū încă aū datū adese ocașiune de

cu vechilulū D-luī vel Logf. să cercetați și după acēstā orânduialā urmāndū, să faceți și împlinirea dreptulū acestuī folosū, ce este alū stăpānuluī moșiei, și să însciințați Domniei mele pricina, ca să dāmū și de acum înainte Nizamulū prin osebitā cartea Domniei mele. — 1793, Aug. 9.

Vel. Logf.

Prea Înălțate Dōmne,

Cu prea plecatā anafora arētāmū Măriei tale, că pe moșia mea Frāsinetū din sud Ilfovū, fiindū unū crāngulețū ce se numesce Ciurulēsa, roditoriu de pațachinā, nu numai sătenii ce locuescū pe acēstā moșie, ci și alte sate de prin prejurū, apururea, cu silnicie, iarna lū taie pentru lemne, iarā vara lū culege de acea pațachinā, fără a avea vre-o volnicie de la mine, ca să-lū taie, sēu să-lū culégā; pentru care, atāt în anii trecuți, cum și estimpū vrēndū să-ī poprescū a nu mē mai păgubi de acestū venitū, ce este dreptū alū moșiei mele, ei m'aū însciințatū că de voiescū să le rēspunđū plata, culesuluī pe suta de oca po tal. 30, precum le-amū și rēspunsū estimpū cu numitū prețū, pentru care fiindū-cā ei nu contenescū a face acēstā silnicie cu urmare, mē rogū Măriei tale, ca pentru silnicia lorū, și pentru paguba ce pururea mi se pricinuesce de către mai susū numiții, să fie luminatā porunca Măriei tale către D-lorū Ispravnicii județuluī, ca să-ī înfățișeze cu vechilulū meū și prin drēptā judecatā să mi se facā împlinire de paguba ce-mī pricinuescū și să-ī supue prin deosebitā cartea Măriei tale, ca de acumū înainte a nu mai cuteza a mai tăia acestū crāngū și a culege în silnicie pațachina, cunoscutū fiindū înțelepciunei Măriei tale, că ca unū rodū ce ese din moșia mea, este și dreptu meū; acēsta mē rogū Măriei tale, iarā anii Măriei tale de la Dumneđeū să fie mulți și fericiți. — 1793; Aug. 8.

Plecatā slugā, *Scarlatū Ghica vel Logof.*

Zem Vlascoie : Dumnévōstrā ot sud. Ilfovū sănătate, vē facemū în scire, că după arētarea ce aū făcutū Domniei mele prin anafora de la trecuta luna luī Augustū, D-luī cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele Scarlatū Ghica vel logf. cum că pe moșia D-luī *Frāsinetulū* dintr'acelū județū, fiindū unū crāngulețū, ce se numesce Ciurulēsa, roditorū de pațachinā, nu numai sătenii ce locuescū pe acēstā moșie, ci și alte sate de prin prejurū apururea cu silnicie ilū taie pentru lemne, iarā vara ilū culege de acea pațachinā, fără a avea vre-o volnicie de la D-luī, vi s'aū datū porunca Domniei mele, ca să înfățișați pe acei locuitori cu vechilulū D-luī vel Logf. să cercetați pricina și să însciințați Domniei mele, după care ne-aū venitū anafora de la Dumnévōstrā, de la Noembrie trecutū, întru care scrieți și arētați Domniei mele, cum că înfățișāndū pe locuitori cu vechilulū D-luī vel Logf. nu aū tăgăduitū de culegerea acei pațachine de estimpū, cum că ei însuși cunoscēndū că aū urmatū fără de cale, în vreme ce acestū folosū de alișverișū trebue să fie a stăpānuluī moșiei, s'aū nvoitū de a întōrce prețulū acei pațachine pe jumē-tate, dāndū și zapisū la cancelaria județuluī de a se feri ca fără de voie de la D-luī vel Logf. să nu se mai îndrāsnescā a mai culege altā datā pațachinā; decī pentru pāțania de estimpū are a se urma după isbrānirea și învoirea ce

procesese s'eu macar de jalobe de la locuitorii. Aşa sunt actele ce dămă aci în note. ¹

ați făcutu D-lui, și după zapîsulă locuitoriloră ce aș datu, spre a plăti prețulu pe jumătate, ferindu-se de acum înainte, ca fără voia și tocmela de la Dum-nelului vel Logf. stăpânulu moșiei să nu îndrăsnescă a mai culege altă dată, iară pentru arătarea ce face D-lui, cum că locuitorii cu pricina de lemne pentru focu, tăie și strică acestu crângu care arătați că este roditoru de pa-țachină, poruncimă D-vostră ca să dați nizamulu celu cuviinciosu, făcendu-le zaptu de a nu mai tăia, fără a nu fi însă nici ei popriți, adică cei ce locuescū pe această moșie, de lemne pentru focu, spre trebuința însăși a caselorū din lemnele celea neroditoare, după copriinderea condiceii Divanului, ci să se păzescă și dreptulu folosu a stăpânulu moșiei, și nici locuitorii să nu fie isterisiți de trebuința caselorū lorū din lemnele neroditoare. — 1793, Decem. 7.

Cond. XXIII, Fil. 184.

1. *Anafora ce s'au făcutu în dosulu jălbei sătenilorū Cereșani sud. Teleormanu cu egumenulu mōnastireii Comana, că li se cere de mōnastire havaet nesuferitu pentru pășunea vitelorū lorū.*

Prea Înălțate Dōmne,

Jăluimă Măriei tale, că în vara acesta nefăcendū nutrețe de vite, ne am dus cu cai, cu boi, cu vaci, cu capre și ori-ce vite amū avutu la baltă pe moșia mōnastireii Comanei, și ni se cere de vită unū nesuferitu havaetu; ne rugămū să avemū dreptate a ni se da unū hotăritu prețu ce havaetu să dămū după sărăcia noastră, și ce va fi mila Măriei tale.

Robii Măriei tale: *Badea, i Rițea, i Stanu Diaconulu, i Marinu Diaconulu, i Pătrașcu, i Alecsandru, Ionu și Stanu de Cereșani sud. Teleormanu.*

D-ta vel Vist. D-ta vel. Logf. de țera de josu, să cercetați și în ce chipu veți găsi să ne arătați în scrisu cu anafora, prin zapciulu vătășescu de Visterie. 1794, Decem. 19.

Io Alecsandru Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoie.

Așa să urmați, pentru care poruncimă Dumnévostă ispravnicilorū ai județulu, să arătați porunca acesta egumenulu Comănenu, ca împotrivă să nu supere pe jăluitoii și D-vostă să apărați. 1794, Decem. 22.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dōmne!

După luminată porunca Măriei tale amū teorisitū jalba acesta ce aș datu Înălțimeii tale o sēmă de locuitorii ce aș vite de la satulu Cereșani din sud. Teleormanu, și întrebându-i cu ce s'ar mulțami ei, a plăti pentru hrana acestorū vite? și diseră că sunt mulțamiți, ca de vită mare, adică vacă, boi, calu,

Ba une-orî, după ce țeraniî își făcêu finulû pentru iernateculû vitelorû lorû, se treziau că li se ie finulû nu numai pentru grajdurile domnesci. Cutezară locuitorii din satulû Gruiu să reclame contra unei asemenea requisițiunii, în N-bre 1794, dar dreptate nu li se făcu. Se pôte vedé acêsta din actele ce dămû in note. ¹

să dée parale patru, iară de vită mică, adică capră, ôie, să dée parale douê, afară de mânzi și viței; a căroră cerere fiind-că se asemuesce și cu condica Divanului, unde dice pentru pășunea vitelorû, însă în vreme de vară; de aceea găsimû cu cale, ca nici stăpânulû acei moșii să nu le pretendirésescă peste orânduială, ci numai estimpû să plătescă precum mai susû se arêtă, fiindû vreme de lipsă; părerea nôstră într'acestași chipû este, iar hotărîrea cea de sêvêșitû rămâne a se face de către Măria ta. 1794, Decem. 21.

Vel Vist. Moruzi. vel Logf. Stirbeiû.

(Cod. XXVIII. pag. 63).

1. *Pricina unorû sătenî din satulû Gruiu, că li s'aû luatû finulû celû cositû, pentru grajdiulû gospod. de zapciulû plășei.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Dumnévôstră ispravnicilorû ot sud. Ilfovû, amû vêdutû Domnia mea anaforaoa acêsta a D-vôstră, prin care fiind-că ne pliroforisiți, cum că urma-rea și cererea jăluitorilorû de la Gruiu, aû fostû fără de cuvêntû, și cum că își iaû mai vêtosû finulû celû trebuinciosû de a-și rêsponde datoria lorû, și de a-și hrăni și vitele lorû, și acesta îlû aû pentru alișverisû, poruncimû ca de la Clugerésa să li se plătescă cositulû, și finulû să-lû dée Cluceresei. — 1794, Noem. 23.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dômne,

La trecuta luna lui Septembrie, unii din locuitorii ot satulû Gruiu aû datû jalbă Măriei tale cum că cosindû nisce finû pe moșia mônastirei Gruiu să-lû dée în datoria lorû pentru grajdiulû gospod. le-aû luatû zapciulû plășei cincî care finû fără nici unû cuvêntû, și ni se poruncesce de către Înălțimea ta ca să-lû împlinimû. Următorî fiindû lunatei porunci, amû adusû pre zapciulû plășei, și dicêndu-i să dée finulû jăluitorilorû înapoi, ne-aû arêtatû că nici l'aû luatû elû, nici alû locuitorilorû este, fără decât Dumnêlui Cluceriu Calfoglu aflându-se ispravnicû, aû cerutû de la egumenulû Gruianû ca să-i dée locû a-și face câte-va care în liveșile M-rei, și orênduindu-lû pe dênsulû, fiindû M-rea într'acea plasă, aû mersû și i-aû și datû locû pocindu-lû cu semne, după obiceiû, omulû M-rei, care și puindû ômeni să-lû cosêscă asupra tômnei, când s'aû făcutû finulû din plaiû, n'aû pututû să ședă napristanû acolo avêndû alte trebî ale plășei, ci aû lăsatû pe cositorî cu altû omû a cosi până unde erau puse potcele, iară jăluitorii de sineși sculându-se aû gonitû pe cositorî și aû cositû ei loculû acela. In urmă luândû zapciulû scire, aû mersû a-lû ridica, și neîngăduindu-lû l-aû luatû și l-aû datû la casele lorû.

Maî reproducem în note două acte proprii a arêta lămuritū hotarele drepturilor proprietăței și ale țeranilorū.

Primulū actū este anaforaoa sătenilorū Novaci, în procesulū lorū eu Petrea Sofragiu, pentru clacă și alte obiceiuri, din Decembre 1793.

Unū *grecū*, *Caliarhu*, judecă pre bieții săteni și le respinge tôte cererile, găsindu-le nedrepte, nelegale!

Alū doilea documentū este relativū la procesulū dintre locuitorii după Valea-Călugărescă, cu nisce arnăuți, cari ținū în arendă moșia Cernătesci. ¹

După acēsta vrēndū iarăși să-lū ridice de la casele lorū, după porunca ce avē de la Dumnelū Cluceriū, asemenea nu l-au îngăduitū, și au venitū de au jăluitū Măriei tale; pentru care neincredințandu-ne numai de la zapciū, amū cercetatū și la casa D-lui Cluceriū, și ne adevērirām atāt de la Dumneei Clucereșă, cum și de la egumenulū Gruianū, printr'acēstā adevērincā ce ne-au datū, cum că este datū Dumnelū și are trebuințā de finū avēndū caii aici; amū cercetatū și pre săteni de au finū a-și rēspunde datorია lorū la grajdulū gospod. și dovedirāmū că au, atāt pentru a-și rēspunde datorია, cum și pentru vitele lorū, iară acesta le este de prisosū pentru alișverișū; decī nu lipsimū cu plecāciune a însciința Măriei tale, iară anii Înălțimeii tale, să fie mulți și fericiți. 1794, Noem. 19.

Vintilă Priojbenu, ispravnicū.

Cond. XXVIII, pag. 4, II-a parte.

1. Iată aceste două documente:

Anaforaoa sătenilorū Novaci cu Petre Sofragiu pentru clacă și alte obiceiuri ce le face la moșie, ce sunt ședători pre moșia Novaci din sud. Vlașca.

Dumnévostřă Ispravnicilorū județului, s'au cetitū înaintea Domniei mele, anaforaoa acēsta și vē poruncimū, ca numai celea ce sunt orînduite după condica Divanului, acelea să se implinēscā; pentru care orānduimū Domnia mea mumbașirū pe sluga Domniei mele Iară celea-l-alte fiindū împotrivă și preste orānduiala condiceii, au să fie nesupērați locuitorii, și așia să dați totū-dē-una mână de ajutoriu ca să-și iēe celea drepte ale moșiei, spre a nu se pāgubi.— 1793, Decemb. 5.

Prē Înălțate Dómne,

După jalba ce au datū Înălțimeii tale sătenii de la satulū Novaci, dintr'acēstū județū Vlașca, pentru Petrache Sofragiu, arendașu moșiei Novaci, că atāt moșii și părinții, cum și ei au locuitū pe numita moșie, și de când s'au cumpēratū venitulū moșiei de pīrītulū, nu urmēzā dreptăței și ponturilorū condiceii Divanului la obiceiulū pāmēntului, ci cautā să-ī isgonēscā din căminurile părintesci unde s'au pomenitū, și claca i-au apucatū de au făcut-o totū în țilele de vară, iară nu rānduri, după obiceiū, și nu 12 țile după poruncă, ci cāte 13. Asemenea le-au luatū și carele de i-au căratū finulū la Bucuresci, și unde se sciē datorii a face numai o țile cu caru, s'au năpăstuitū încă cu

Reduceri din clacă pe moșiile mōnastiresci, la cari sătenii se

căte o ȓi mai multū ; dijma din vechime aū datū cu baniȓa de 25 oca, iară acum le ia cu baniȓa de oca 45 ; finulū le cere să ié din 5 clăi una, și din pricina lui vorū să le mōră vitele de fōme ; de la stupinī le cere de matcā căte parale douē ; asemenea și de rāmătorī, de vită mare, de bătătură iarăși căte douē parale ; li se cere lucru ce n'aū avutū obiceiū ; liveȓi de finū ce aū avutū din vechime, fēnū de iarbă li s'aū luatū, cerēndū a avea dreptate la tōte acestea, sēū să li sē deé voie a se muta pe altă moșie ; într'a căroră jalbă ni se poruncesce de către Înălȓimea ta, să cercetāmū pricina acēsta, și când acelū cumpērătorii de venitulū moșiei le va fi luatū mai multū peste condica Divanului și obiceiul pāmēntului, negreșitū să'lū punemū a le întōrce locuitorilorū înapoi, și mai multū să nu fie supērăȓi peste obiceiul pāmēntului și condica Divanului. Sciutū să fie Înălȓimei tale, că aicea la faȓa locului, în satulū Novaci aflāndu-mē, luminatei porunci următoriu fiindū, amū înfăȓișatū pe pīritulū cumpērătoriu cu jăluitoii, și mai întēiū amū cerutū zapisū de cumpērătōre cu care stăpīnește venitulū moșiei, și ne arētă unū zapisū ot. lét 1792 Mart. 23, iscălitū de Nicolae Novăcēnu stăpānu moșiei, în care se coprinde a stăpāni și a-șī lua totū venitulū dupā obiceiū din ori-ce semēnăturī, i din fēneȓe din 5 una, nefindū curăturī ale lorū, i 12 ȓile de clacă, i unū carū de lemne și o gāinā la crăciunū ; vinu și rachiulū sēū să se vēndă ; din gropile de căsăbunī, să aibă a lua havaetū, dupā cum va fi grōpa și dupā obiceiū ; primăvera când se pun plugurile să are, orī din sătenii ce ședū pe moșie, orī din străinī, să aibă a clăcui cu plugu pānā nameȓi stăpānului moșiei ; din zavae orī-cine va tăia, din 5 una ; în potriva căruia zapis rēspunserā jăluitoii, că ei n'aū avutū obiceiū a clăcui 12 ȓile, ci numai 4, i unū carū de lemne la Crăciunū și o gāinā, și dijmă li se lua cu baniȓa oca 25, iară acumū li să ia cu baniȓa mai mare, și din fēneȓe aū avutū obiceiū de da din ȓece una, iară acumū le ia din 5 una ; la aceste arētări i-amū întrebātū de aū vre-unū deosebitū așeȓământū înscrisū de la stăpānulū moșiei și rēspunserā, că așeȓământū înscrisū n'aū, dară mai nainte, în vremea moșilorū și strămoșilorū, i părinȓilorū așīa li se urma, atātū cu claca cât și cu dijma ; la a căroră arētare judecata nu se putu îndestula, în vreme ce nu avu *apodictis* înscrisū, și nu rēmāne arendașu învinovăȓitū la nimioū din celea ce aū jăluitū pīriȓii, în vreme ce elū urmēzā dupā simfonia zapisului, și dijmă le-aū luatū de pogonū 4 baniȓe, cu baniȓa inferatā, care i s'aū datū de stăpānu moșiei ; ceremū mai vērtoșū a i se face împlinire de lipsa ȓilelorū de clacă, în vreme ce pīriȓii nu s'aū supusū a-i face căte 12 ȓile de clacă, ci numai căte 4 și i-aū dusū căte douē care de fēnū în Bucuresci, din care unulū se socotesce dreptū unū carū de lemne ce sunt datorī a i duce la Crăciunū, și unū carū li se socotesce iară în ȓile de clacă la a căroră cercetare faȓă fiindū și Nicolae Novăcēnu stăpānu moșiei, mai āntāi ne arētă luminatā carte deschisā ot. lét 1775 a Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilantū, în care se poruncesce a se apuca toȓi sătenii ce vorū fi pe acēstā moșie Novaci, ca să-șī facā claca dupā obiceiū, căte 12 ȓile pe anū, cum și dijmă din tōte semēnăturile ce vor fi pe moșie să aibă a da din 10 una ; vinū și rachiū să nu fie volnicī a vinde sătenii, ci numai stăpānulū moșiei ; poruncindu-se și către Ispravnicīi judeȓului, ca orī-care din sătenī nu vorū fi supuși acestorū ponturī, fără de voie să i supue. Mai arētă o anafora a reliȓitorū boeri ot. létū 1782, Iulie 7, întăritā și de rēposatulū întru

deprinseseră încă de sub Domnia lui Mavrogheni, nu conveneau mō-

fericire Nicolae Vodă Caragea, avēndū judecată înaintea D-lorū veliților boerī cu Mihaiū Merulea și Toma Ţivică, vechilī și celor-l-alfī sātenī din satulū Novaci, pentru nesupunerea respunderēi clācei, i dijmei din bucate și vinđarea de vinū i rachiū, și se poruncesce cu orānduitū mumbașirū, prin marafetulū boerilorū Ispravnicī de județ, ca la cercetarea ce va face în fața locului, pre care va dovedi din sātenī, că nu s'aū supusū a'și face claca și a'și da dijma pe deplinū cu voie, fără voie să-i supue, cum și cāștigu ce se va dovedi din vinū i rachiū, să-l împlinēscă stāpānuluș moșiei, ne mai arētă și altă anafora ot. lét 1785, Octom. 19, a D-lorū boerilorū dela depertamenturī unde aū avutū judecată, iarășī cu unū Cālinū omū vechilū și celor-l-alfī sātenī pentru vēndarea de vinū, care anafora este întārită și de Māria sa Mihaiū Vodă Șuțulū poruncindu-se ca iarășī prin marifetu D-lorū Ispravnicīi județului, să-și afe împlinire de cāștigulū vinului. Deosebitū de tōte acestea anaforale și judecāți ce aū avatū, unde la tōte ș'aū aflatū dreptatea, arētāndū numitulū Nicolae Novācēnu și prin graiū, că de rēulū acestorū zurbagiī și rāsvrātitorī, satu nu este cu puțință a-lū mai stringe și a-lū face precum aū fostū, și fără de a-l mai întreba, în silnicie s'aū pusū de ș'aū făcutū case tocmāi în temeiu liveđilorū de fēnū și de pomī, dintr'a cărorā pricinā nu se folosesce cu nimicū, că după ce nu vorū să se supue poruncilorū și obiceiurilorū pāmēntului, nici gardurī nu-și facū, nici pāzitorī la vii nu-și punū, și cāte semēnăturī facū cu grāu, porumb, ilū māmāncă iarā vitele lorū, și remānū atāt ei lipsiți de hranā, cāt și stāpānu moșiei nefolositū de dijma ce ar putea să dēe și mai vētosū și cāte unū omū strēinū de vine să are pe moșie, nu se alege cu nimicū, din pricina vitelorū lorū, pārsindu-se de a mai veni altā datā să are pe acōstā moșie Novaci, o pascū cu vitele lorū fără nici unū folosū alū stāpānului, asemenea și de fuge sēu mōre vre-unū omū din satū, și orī de-ī rēmēne casā sōū liveđi de fēnū și de pomī, ei din sine se facū stāpānitorī pe acele rēmāsurī pretenderisindu-le ca însāși a lorū moșie. Intrebāndū pe piriți ce aū a rēspunde impotriva acestora? cāt pentru arāturi și semānături pe altā moșie nu puturā tīgādui, cāt și pentru vite cā facū stricāciune, iar pentru case cā sunt în temeiu liveđilorū, điserā ca acoloa aū pomenitū satulū; a cărorā rēspunsū nu are nici un temeiu, în vreme ce piritu Novācēnu, ne arētă, că este locū de satū mai în susū, pe valea Chividonului, și nu voiescū a face case, și înșine amū vēđutū, că tōte casele sunt în marginea liveđilorū de fēnū, și de pomī, pricinuindū mare stricāciune, cum și unū Mihai, fără de a-l întreba, și fără de a se așeđa cu stāpānu moșiei se pusese acumū să-și facā casā tocmāi în maidēnū lāngā liveđi, unde altā datā n'aū mai fostū casā, și căci aū āmblatū piritulū să'lū embodisēscă, aū sāritū să'lū batā. Deci după cercetarea ce cu amēnuntulū făcumū în fața locului, se cunoscu lucru în faptā, că numiții sātenī, ce se aflā șeđetori pe moșia Novaci, se pōrtă cu mare nesupunere, și numai o rēutate este între dēnșii, că după atātea hotāriri Domnesci s'aū arētātū nesupuși, pricinuindū mare pagubā stāpānului moșiei, cari chiar în jalba lorū de acumū đicū și se lēgā, că nu urmēzā a le lua claca cāte 12 đile, ci le iē cāte 13, unde ei nu sunt urmātorī nici obiceiului, ci numai turburā luminatu Divanū cu jālbi netemeinice, și deosebitū jāluescū cā āmblā să-ī gonēscă din cāminurile pārintesci, unde s'aū pomenitū, punēndū temeiu la jalbā ca cānd ar fi ei stāpāni, și gāsescū cu cale de se va socoti de către Inalta înțelep-

nastirilorū. Egumenii, episcopii și mitropoliții încercară să restabiléscă

ciunea Măriei tale, ca să se orânduiască unū mumbașirū cu luminată volnicie, să vie la fața locului și să le stée mumbașirū asupra, ca fără voia lorū să-î supue a-și împlini ȓilele de clacă, cum și dijma din tôte, după obiceiu pămēntului și condica Divanului, și pentru a lorū nesupunere și supērare ce facū luminatului Divanū cu jălbī netemeinice să-î aducă aici la Bucureșci, să-și iée căduta pedépsă, de către Înălțimea ta, spre a se păzi altă dată cū acestū felii de jălbī și a se supune cu a-și face claca și a răspunde dijma stăpānului moșiei, să nu se pricinuiască pagubă; după cercetarea ce făcū, părerea într'a-cestași chipū este, iară hotărirea cea deseવêșitū rămāne a se face de către Înălțimea ta.— 1793, Noembre 20.

Costache Caliarhu.

Cond. XXV, pag. 163.

Mateiū, i Radu și Gregorie vechilī și celora-l-alți locuitori după Valea-Călugărescă sud. Saac cu nisce arnăuți ce ținū in arendă moșia Cernătesci pentru vēndarea vinului.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd

Dāndū jalbă Domniei mele Anastasie și Iōnū arendari, cerēndū întărirea la alegerea judecāței ce li s'au făcutū, amū întreatū Domnia mea pe zapciulū celū orānduifū, de au piriții locuitori vre-o apelație, și arētā Domniei mele, că piriții locuitori de cum au făcutū judecata hotărirea acōsta, s'au sculatū de s'au dusū fără de a nu se arēta, cu nici o apelație; decī amū întăritū Domnia mea anaforaoa departamentului, și poruncimū dumnévōstrā ispravnicilorū, ca după cum se coprinde mai in josū, să urmași întru tôte. 1793, Iunie 20.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dōmne,

Din luminată porunca Iuālțimoī tale prin zapcialiculū D-lui ciaușului de aproȓi, s'au înfățisatū la judecatā Mateiū, i Radu, i Gregorie vechilī și ceial-alți locuitori de pe Valea-Călugărescă sud. Saac, cu jalba ce au datū Măriei tale, arētāndū că atātū ei, cât și piriții moșiiilor s'au aflatū și se aflā locuitori pe moșia Cernătesci sud. saac a M-rei Glavacioculū, și din vechime au avutū obiceiū, cu sloboȓenie de vēndarea vinului, i alte alișverisuri ale caselorū lorū, fără de paguba stăpānului moșiei, cu havaetulū celū dreptū și cu cale, iară acum cumpērāndū venitulū acesteī moșii nisce arnăuți, nu-î îngăduesce după obiceiulū ce au avutū a se neguțitori, și cerū dreptate, și arētarā jăluitorii unū zapsū iscalitū de unū Misailū Monahū, ispravnicelulū moșiei Glavaciocū cu 3 martori cu létū 1778, Maiū 15 ce-lū dā la mână lui Gregorie Gloascēnu, in care scrie că au cerutū, ca să-î dēe unū locū de o casă de cârciumă la Rachierī, sub cōstā din susulū drumulū Ploescilorū, și i-au datū voie ca să-și facā casā de cârciumă, cu tocmelā ca să se dēe pe anū câte tal. 10. Ne-au mai arētātū jăluitorii și o adeverințā a lui Iosefū Dichiuulū M-rei Glavacioculū, cu létū 1785, Noem. 14 ce o dā la mână Radului, in care scrie că-î vinde unū vadū de cârciumă de la Valea Popei, de unde vinde elū vinū,

claca cu drepturile proprietății, după *pontul* lui Alexandru Ipsilante.

și tocmeala-i este, ca să-i deo pe an tal. 10 și să aibă a vinde vin până la împlinirea anului nesupărat de nimeni; ne-au mai arătat și altă adeverință a lui Chiriță ispravnicelu, i Gheorghe Logf. și Costandin Caragiecu, cumpărătorii venitului moșiei, cu létu 1791 April 5, ce scrie așa, adică: «noi cei ce am cumpărat venitului moșiei Glavacioc într'unu an, cu zapisu după obicei, cum și zapisul ne scrie totu după obiceiul vechiu, cum și alți frați cumpărători moșiei aceștia, ne-am învoit și am dat adeverință la mâna Radului cârciumarul, ca să vîndă vin și rachi, cum au avut și mai înainte voie de la alți frați cumpărători; asemenea am dat voie, ca să nu rămăe locul fără venit,» față fiind și Anastasie, i Panaitu cumpărătorii venitului moșiei, ne arătară un zapis, care-lu vedem iscalit de Neofitu Archimandritulu, ce este acum Egumenu Mōnastirei Glavacioc, cu létu 1793, Mart. 25 ce-lu dă la mâna lu chir Atanasie, i Arghirie, i Ionu și Panaitu, în care scrie, că a vîndut venitulu moșiei Cernătescu, ce este a M-rei, pe dou ani, pe an câte tal. 1165 și pe un an au primit bani toți, adică pe létu 1793, iar pe létu 1794 s'aibă a-i da la Ianuaru 20, iară cei-alți tal. 365 să-i deo la Martie 25 și s'aibă a lua ori-ce venit va fi pe moșie, adică otaștina, gârdurăritulu, cârciumile, scaunile, dijma grăului, i a orzulu, i a porumbulu, a finulu, cum și claca cea obiceiuită a loculu și din ori-ce, afară numai din vinăriciu și din pârparu, ce n'au să stăpănescă, și să aibă totă voia, să nu lase să-și facă cuptore și băcănii cum și cârciumi; ne mai arătară arendașii și o jalbă ce au datu Măriei tale Neofitu, egumenulu M-rei Glavacioc, arătându, că unii din locuitorii, ce locuiescu în acele părți și pe alte moșii, vinu pe moșia sfintei M-ri de se neguțitorescu, făcându-și alișverişulu lor, cu vinuri, i rachiuri, i căsăpii, i cuptore, și alte negustorii, fără scirea mōnastirei, și se rogă Măriei tale, a se face luminată poruncă, ca de acum înainte cine vor veni pe moșie, ca să-și facă alișverişulu lor, să aibă datoriat a veni înainte al sfânta M-re ași face aședământu cu M-rea, după obicei, ca să aibă și Mōnăstirea oșei-care folosu de la dēșii, și la létu 1793 Mart. 2 în dosulu jalbei, sub pecete, s'au făcutu luminată porunca Măriei tale către D-lor boerii ispravnicii al județulu, ca să teorisască jalba acēsta și să aibă a urma după hotărîrea Divanulu și obiceiulu pământulu, a opri pe acei locuitori, să nu mai facă vîndare de vinu, i de rachi, fără de numai bucatele M-rei să se vîndă, după privileghiurile ce au stăpânii moșiei, și așa să se îndrepteze; și egumenulu neputēndu merge în fața loculu, au făcutu vechili pe acești cumpărători al venitulu moșiei, și judecându-se înainte D-lor ispravnicilor din sud. Saac cu Mateiu, i Radu și cu alți cetași al lor, locuitori din Valea Popei, dintr'acești județu, și ne arētă o anafora a D-lor ispravnicilor iscalită de D-lu Costandinu Movila, i Ionu Găina armașul, ispravnicu județulu, i Barbulu judecătorulu, cu létu 1793 Iunie 7, în care scrie, că pirișii Mōnastirei au arătat, cum și scriu adeverințe, că pe totu anul s'au învoit pentru vîndarea vinulu, și avea voie de vindea, cum și pirișii lor arētă, că au avut obiceiulu acesta de a vinde vinu; și acum Anastasie vechilu nu îngăduesce nici de cum, și neodihindu-se nici o parte, nici alta de acolo, li s'au pus sorocu, ca până în trei zile să se ale amēdouē părțile la luminatul Divanulu Măriei tale, după cum mai pe largu se coprinde pentru tōte întru acēsta Anafora ce facu către Măria ta; mai scriu D-lor ispravnicii și acēsta, că în

Locuitorii se opuseră. D'aci conflicte, rebeliuni și judecăți. Alexandru Moruzi silitu fu a nu concede în totul mōnastirilorū, episcopilorū

cărciumile piriților se găsește vinū pusū, care se vinde, și fiindū pe drojdiū ca să nu se strice, vara fiindū, li s'au pusū sorocū de douē sēptămāni, ca într'acēstā diastimā să se vēndā până-și vorū isprāvi pricina, și la ce parte să va da dreptatea, își va căuta folosulū sēū; iar pentru că au arētatū în jalbā, că s'au făcutū mori, după cercetarea ce au făcutū, nu s'a găsitū nici o mōrā; mai arētarā arendașiū, că Radu a vēndutū 300 vedre vinū, i Gregorie vedre o sutā nouē-decī, și acum are altā bute de vedre o sutā, i Mateiū vedre 250 și cerū căștigū, darā acēstū vinū ce au fostū vēndutū numai vedre 250 i Gregorie vedre 250 și mai are o bute de vinū în pivniță de vedre 100, i Mateiū au vēndutū vedre numai 120, amū întrebātū pe piriții de mai au vre-unū sinetū alū egumenilorū de mai nainte, sēū alū egumenulū ce se aflā acum, prin care să le dēe voie ca să vēndā vinū, și rēspunserā că alte sineturī de la egumenū n'au, fără numai acestea ce le arētarā, apoi a doua și venirā de arētarā, că au o carte Domnēscā prin care li se dā voie să vāndā vinū, puindu și sorocū, ca să o aducā. În urmă viindū arētarā, că acēstā carte este la unū preotū, ce este dusū la Buzēū; au mai și unū hrisovū ce este la Vichegeanu de aici din Bucuresci, și în urmă venirā de iarāși arētarā judecāteī, că printr'acelū hrisovū le dā voie să vēndā la Dēlū în crāmi, iar nu în Silisce, unde au ei cărciume acum; în cea de pe urmă cerurā si protimisis, ca să-i scōtā din moșie. Decī din cercetarea acēsta se alege că sineturile ce le-au arētatū nu sunt de nimicū spre folosulū lorū, fiind-cā celū de *Misailū* este vechiū, și ce au vrutū au făcutū atunci, ca unū ispravnicū, iar celū de la Iosefū este de unū anū, care s'au isprāvitū soroculū, și peste anū nu se ține în sēmā, că nu pōte să strice privileghiulū nefindū stāpānū de sēvērșitū, ci ca unū epitropū nu pōte strica privileghiulū stāpānirēi; asemenea și sinetulū arendașilorū nu este în de nimicū, fiind-cā s'au înșelatū, sēū că așa au vrutū, nu pōte iarāși să strice privileghiulū moșiei, fiindū ei vremelnici; ci dar găsimū cu cale: arendașiū cēști de acum să fie volnici a-i opri de totū de a nu mai vinde vinū i rachiū (atāt pe ei cāt și pe alții) și prin judecatā isprāvnicēscā dovedindū cāt vinū au vēndutū, să se socotēscā cu ei, și căștigulū ce va eși peste prețulū vinulū ce l'au avutū ci cumpēratulū să fie alū arendașilorū, iarā pentru o bute ce este în pivnița lui Gregorie de o vinde să o aridice de acolo. Cāt pentru protimisis, fiind-cā acum întâiași datā au făcutū pira acēsta, nu li se dā ascultare, fiind-cā după hotārīrea de protimisis a Mārieī Sale Mihaiū Vodā Suțulū, ce la anaforaoa D-lorū velișilorū boeri s'au făcutū cu lētū 1791 Decem. 20, n'au dreptate, de vreme ce numai până la Maiū întâiū au avutū protimisis, care sorocū au trecutū; iar hotārīrea cea de savērșitū rēmāne a se face de către Înālțimea ta. 1793. Iunie 16.

Dimitrie Catargiu, Mateiū Grecēnu, vātaf. Dimitrie Perdicariū, Gregorie Brezoianu biv. Pīt.

și nici chiar mitropolitului. Dăm în notă câte-va acte de această natură. ¹

1. Iată actele relative :

Anafora a Egum. Horezului pentru locuitorii de la Baia de feră sud. Gorjă, cari se împotrivesc la obiceiurile pământului.

Jăluesc Măriei tale că am dreptate cu sătenii din Baia de feră sud. Gorjă că fiind această moșie Baia de feră a sfintei M-ri Horezului, și stăpânind-o M-rea fără de nici o pricină, numiții săteni din Bae estimpă prin mijlocul D-lui Stolnic Dumitrache ispravnică sud. Gorjă, s'au arătat împotriviți venitului acestei moșii a M-rei, că după obicei fiind datorii ca să răspundă M-rei dijma din porumb, i din mei, grâu și oră ce fel de semănături vor pune pe moșie, precum și dijma de fin, și să lucreze și cele 12 zile de clacă după obicei, părtinindu-le mai sus numitul boer a fi după cum au vrut ei, nici unele de acestea n'au vrut să le împlinescă, și este sfânta M-re păgubașă, atât dijma porumbului, a meiului și a grăului și a altor semănături, precum și de venitu perdelelor de oi, și de zilele cele 12 de clacă nevrând să le lucreze, ci numai cât au lucrat unii câte o zi iară nu mai mult, nici cu plugurile n'au vrut să iasă să are câte o zi de plug după obicei, ci la toate și pentru toate sunt nesupuși și împotriviți, și fiind moșie de munte acesta Baia de feră, obiceiul este, precum și la toate moșiile muntelui, de da locuitorii bani în loc de dijmă de fân, și ei de la moși strămoșii lor totu cu bani au plătit, cum și un munte Mirușa l'au oprit ei, și nici i-au plătit havaetul nici l'au slobodit să-l de Mönăstirea la alții, fiind-că alți mușterii da pe acest munte tal. 140 și mai mult, iară ei îl țin în silă, și cu totul ca și mă rog la noianul milostivirei Măriei tale să-l lumineze D-deu asupra dreptății noastre, a se face luminata porunca Măriei tale, cu mumbașir asupra lor să ne împlinescă dijmurile după foile ce le are sfânta M-re, precum și zilele de clacă să ni le plătescă cu bani, după cum am plătit și noi la alții de au lucrat lucrurile sfintei Mönăstiri, asemenea și perdelele să ni le împlinescă, să ne plătescă și zilele de plug, ce n'au eșit să are M-rei câte o zi, ci am plătit la alții de au arat M-rei, cum să ne plătescă și havaetul muntelui ce l'au ținut în silă, și vin și rachi să nu vândă, ci să se oprască, ca să se vândă al M-rei, fiind-că la toate moșiile mönăstiresci și boeresci să urmază acesta, numai ei se arată împotriviți la această moșie. Luminate Dómne, acest nem de ómen la câți Domni vin și caimacam și ispravnic, la toți da jălbi neadeverate, de turbură divanurile, și cu așa jălbi încurcă în toți ani veniturile moșiei de mai de nu vedem nimic, ci fiind-că póte și la Măria ta vor veni să jăluiască, să nu li se de credemânt, sóu sinet la mână, ci să fie opriți, și dată scire la Mönăstire ca să venim să ne judecăm cu dênșii, căci osebit de celea mai sus arătate, avem și altă judecată cu dênșii, că având o pădure oprită, s'au pus în silă de au tăiat-o, și multă sumă de liveți au slobodit cu vitele lor, și este Mönăstirea păgubașă de acestea toate, mă rog Măriei tale să am dreptate, și ce va fi mila Măriei tale.

*Al Măriei tale prea plecat și către D-deu rugător
de sănătatea Măriei tale Pahomie Egum. Horezului, sud. Vâlcea.*

De altmintrelea, precum ȕiserămŭ mai susŭ, în primele ȕile a lui A. Moruzi ȕăranulŭ se vede a fi fostŭ în căt-va apăratŭ nu numai în potriua pretenȕiunelorŭ monăstiresci, ci și în procesele cu boerimea proprietară. Așia e casulŭ cu satulŭ Conȕești alŭ paharnicului Ionŭ Moscu în copriuderea următore :

Anaforaoa satului Conȕești din Sud. Dâmboviȕa cu D-lui Păharniculŭ Ioanŭ Moscu pentru clacă.

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Ispravnicilorŭ să urmați întocmai, spre a se face îndestulare la dreptatea lorŭ întru tóte.— 1793. Decem. 2.

Vel Logof.

D-ta vel logf. de ȕera de susŭ, să teorisesci jalba acésta, și celea obici-nuite după condica Divanului, să arėți Domniei mele cu anaforaoa Domniei tale. — 1793, Febr. 23.

Biv. vel Stol.

Cond. XXIV, Fila 9.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Ispravnicilorŭ ot. sud. Ialomiȕa, la celea ce sunt obiciuite după condica Divanului adică claca și dijma, să faceți pe locuitori a fi următóri și fără de voia lorŭ, spre a-și clăcui ȕilele celea orânduite în condică, cu lucrulŭ, și vitele să și le păzócă a nu cālca și a nu strica locurile arăturilorŭ de bucate și liveȕile de fėnŭ, dādu-le la aceștia nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, iar pentru arături să cercetați D-vóstră, care este pricina de nu vorŭ să are pe acéstă moșie unde clăcuescŭ, și se ducŭ pe moșii străine de sómėnă bucatele lorŭ? și de aŭ vre-unŭ cuvėntŭ la acésta sėu numai din rėu năravŭ o facŭ, spre paguba stăpānului moșiei, și să însciinȕați Domniei mele. — 1793, Mart. 12.

Vel Logof.

Prė Inălȕate Dómne.

Cu smerită anaf ra insciinȕămŭ Măriei tale, că sfinta Metropolie are moșie la Sud. Ialomiȕa ce se numesce Acsintia, și locuitori ce ședŭ acolo, cu sălăș-luire pe numita moșie, după ce spargŭ și strică moșia cu vitele, și după ce arături și semėnături nu facŭ pe dēnsa, ci se ducŭ de ară pe alte moșii străine, și acésta o aŭ numai subatŭ de vite, apoi nici claca cea orānduită nu se supunŭ a face în lucru, după cum este vechiulŭ obiceiŭ alŭ pāmėntului cāte 12 ȕile pe anŭ ; ci ne rugămŭ Măriei tale, ca să fie luminată poruncă la Dum-nelorŭ boerii Ispravnici alŭ județului, ca să-i supue a-și da celea ce sunt datorŭ pentru adetulŭ pāmėntului, clacă să-și facă după obiceiŭ, vitele să și le pă-zócă a nu strica liveȕi de fėnŭ si locuri de hrană, și arături să facă pe acéstă moșie, dără nu într'altă parte, ca să nu aibă nici sfānta Metropolie pagubă din pricina lorŭ ; iară anŭ de la milostivulŭ Dumneȕeŭ rugămŭ ca să fie mulți și fericiți.

Pré Inălțate Dómne.

După luminată porunca Măriei tale, zapciu celū orânduitū aū adusū înaintea nóstră pre vre-o câți-va din numiții jăluitoři, și cetindū acéstă jalbă a lorū, D-luī paharniculū Iónū Hagi Moscu s'aū apucatū de tăgăduire dīcēndū, că D-luī mai multū peste orânduiala și peste obiceiū pământulū, nicī la clacă, nicī la dijmă, nicī la altū nimicū nu-ī supără, dreptū aceea găsīmū cu cale să fie luminata poruncă Măriei tale către D-lorū Ispravnicīi județului, ca în-fățișāndu-se înaintea D-lorū pe numiții jăluitoři cu ispravnicelulū D-luī Pă-harniculū Moscu, ce-l are la acea moșie, care scie, să cerceteze, și ceea ce se va dovedi că li s'aū luatū mai multū peste orânduiala și caidulū Divanulū să li întorcă înapoi, apērāndu'ī ca de acumū înainte nicī la clacă, nicī la dijmă să nu fie supărați mai multū peste caidulū Divanulū, ci atāt țilele clăcei să le facă în patru rândurī pe anū, adică trei țile primăvéra, trei țile véra, trei țile toamna și trei țile iarna, cum și la tóte cele-l-alte dijmuirī și drepturī ale moșiei să se urmeze după obiceiulū pământulū ce are întocmitū in condica Divanulū; iară hotărīrea cea desēvēșitū rămāne a se face de către Inălțimea ta. — 1793, Noembre 26.

*Vel Vorn.**Vel Logof.*

Cond. XXV. Fila 151.

Chiar și înpotriva zapciilorū, Alexandru Moruzi aū apēratū une-orī satele, ordonāndū să li se restituē locuitorilorū banīi cu nedreptū impliniți de la ei, ba încă in sumă indoită.

Așia este pitaculū Domnescū următoriu :

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

Acești talerī una sută douē-đeci și cincī și jumătate, poruncimū Domnia mea, ca să-ī întorcă numiții zapciī indoitū, cu carī banī să mērgă sluga Domniei mele de împreună cu jăluitoři înaintea Ispravnicilorū de județū, ca să se dēe pe la mānile locuitorilorū sătenī de la carī s'aū luatū, și să aducă Domniei mele adeverințele locuitorilorū, cum că fiteși-care ș'aū luatū banīi lorū indoiti, și la slujba zapcilăculū altă dată să nu se mai metahirisēscă aceștia și lângă acēsta poruncimū D-luī vel Vist. ca de la numiții zapciī să aliverdisesci și trēpādu mabeigiulū; așīđerea și pe Nicoli Zapciu să-lū ducă mumbașirulū acolo, ca să facă teslimū pe acei lude in mānile Ispravnicilorū și să aducă adeverinți.— 1793, Mart. 30.

Cond. XXIV, fila 47.

Unulū din casurile, destulū de numeróse, de urmārire prin mumbașirī a banilorū datoriti la locuitori, deosebitū de clacă pe lucru la moșii, este și celū următoriu :

Anaforaoa ce s'aũ făcutũ în dosulũ jãlbei Stanculũ, i Dinulũ, i Dragomirũ și Marinũ pentru tal. 49 bani 60 ce aũ sã iee de la Dumnelũ Dumitrache Fãlcoianu Cluceriu, de pe lucru.

Io Alex. Costan. Moruzi Voivod.

La acestã anafora a Departamentului rãmãindũ jãluitoarii mulțãmiți și odihniți, precum și zapis aũ datũ la cancelaria Divanului Domniei mele, întãrimũ Domnia mea anaforaoa acestã și orãnduimũ pe sluga Domniei mele . . . Paharnicolũ, spre a se face urmare precum se cõprinde mãi jos.—1793 Sept. 13.

Prẽ Inãlțate Dõmne,

Piritulũ Isprãvnicelũ nu tãgãdui datorã acelorũ sãpãtorũ, de tal. 49 bani 60, numai đisã, cã fiindũ elũ venitũ la Bucuresci pentru alte trebũ, și bolnãvindu-se, de aceea nu le-aũ plãtitũ și cã sã murgã cu mumbașirũ afarã la casa lui și sã le plãtescã, a cãruĩ cerere se primi, darã el sã aibã a plãti și trepãdulũ mumbașirului și deciuiala, și gãsimũ cu cale, cu luminatã põrunca Mãriei Tale sã murgã mumbașirũ cu ei dimpreunã sã implinescã banii și sã-i dõce deplinũ în mãna jãluitoarilorũ, fiind-cã điserã, cã mergũ și ei în fața locului; iar hotãrirea cea desãvõșitũ rãmãne la Mãria ta.—1793, Sept. 12.

Costandin Baratovũ Clucerũ. Ștefanũ Medeln. Antonie Fotino. Costantinũ Olopõnu.

Cond. XXIV, Fila 433 bis.

O altã mësura este luatã prin circularã urmãtõre adresatã la 17 județe și la cãimãcãmia Craiovei :

Io Alexandru Costan. Moruzi Voivodũ.

Dumnõvõstrã ispravnicilorũ ot sud. . . sãnõtate, fiind-cã unũ din locuitorũ sunt nãrãviți, fãrã de nici unũ folosũ și trebuintã, de daũ pãrjõle cãmpurilorũ, lãsãndũ foculũ de arde fãrã de nici o pazã, cum și alții din locuitorũ drumeți pe unde poposescũ fãcẽndũ focuri de încãlditũ, nu-lũ stingũ la ridicarea lorũ, și din lenevire lasã foculũ ardẽndũ, și întindẽndu-se se aprinde totũ cãmpulũ, de rëndũ, din care acestã pricinã de pãrjõle multe pagube s'aũ intẽmplatũ la fẽnõțe, la ariile cu paie, la dumbrãvi, ținute, cum și la nãmestii, precum și pricinã de jãlbũ și judecãți amũ vẽdutũ Domnia mea indestule, și fiind-cã acestã aũ fostũ opritã și mãi d'ĩnainte, iatã vẽ põruncimũ strașnicũ, ca sã dați scire la toți de obște, spre a se feri verĩ-cine de una ca acestã, pentru cã de se va cãteza vre-unulũ în potriva acesteĩ poruncĩ a urma, bine sã scie cã unulũ ca acela, nu numai va plãti orĩ-ce pagubã se va intẽmpla, ci încã se va și pedepsi strașnicũ ca unũ cãlcãtrũ poruncẽi, de care pururea sã vẽ fie în grijã, sã cercetați ca sã dovediti și sã aflați pe unulũ ca acela, spre a-lũ inșciința Domniei mele. — 1794, Febr. 17.

Cond. XXIII, Fil. 206.

În timpul războiului din urmă mai mulți locuitori, precum am văzut, cu diferite titluri intraseră în oștea austriacă, iar alții (devotații lui Mavrogheni) fuseseră robiți din țară și duși în Ardeal. Satele din care erau asemenea locuitori rămaseră încărcate la cislă cu numele lor și deci reclamară ușurarea dăreii pentru cei neînțorși încă din Ardeal. Afacerea, încă din 1791, nu este cu totul terminată și Domnitorul, în 1794, Ianuară, cere Ispravnicilor din județe isvoduri de toți locuitorii rămași în Ardeal, arătându-le vârsta și chipul lor, ca să le reclame extradarea.

Este curiosă această afacere prin aceea, că este ca o *contre-partie* la cererile Austriei de estrădare a preținșilor dezertori din armata austriacă,¹ Nu avem nici un document ulterior din care să putem constata, că cererea lui Al. Moruzi a fost satisfăcută de Austria.

Decă unii români pământeni intrați în oștea austriacă nu puteau cu înlesnire scăpa din ea, nu cu mai puțină greutate puteau să-și capete licențierea și oștenii pământeni rămași sub drapelul țării. Eacă formalitățile, cu care un seimen putea fi licențiat dintre seimeni, după 26 ani de serviciu:

Anafora ce s'au făcută în dosul jălbei lui Iene Seimen pentru a fi apăratură de slujbă.

Prea Înălțate Dómne,

Eu ticălosul mă află slujind seimen la stégul al doilea spătărescu, din Țilele Măriei sale răposatului întru fericire Grigorie Vodă cel Bătrân, care au făcut Pandeimonul; carele ajungându la mare slăbiciune și în vrăsta bătrânețelor nu mai pot sluji, mai ales sunt boșorog, picioarele mi s'au luat din Ele, de sunt 3 ani și nu sunt vrednic de a-mi câștiga măcar hrana gurei; taleri 10 sunt dator ca să-mi plătesc rëndurile ce am rămas rămașiță, neputându sluji din pricina bólei, și nu am ticălosul măcar o para; pentru care sperându-mă, am căzut la mila Măriei tale, să te

1. Iată o carte din 23 Noembre 1791, din care vedem cum se urmărește chiar de Suțu repatrierea Românilor, cari luaseră serviciu în oștea austriacă:

Carte închisă la Ispravnicia Mehedinților, pentru Mihail și Părvul ce se află la regimenturi în țara Nemțescă.

Credincioși boerii Domniei mele Alecsandre biv. vel Sărd. i Costache Pantea biv. vel Serd. Ispravnicilor ot. sud. Mehedinți, am văzut Domnia mea înștiințarea de la 15 ale lui Noemvre, ce ne faceți pentru Mihail și Părvul ce sunt pământeni și dajnici ai visteriei, cari se află în țara nemțescă, la regimentul Cailă și Brincan, pentru care avem Domnia mea purtare de grijă de a veni la locul lor, și nu lipsim a răspunde Dumnevoastră și fiți sănătoși.

milostivescī asupra-mī, de a fi ertatū de slujbă, făcēndu-mī și luminatā carte de apărare, să potū trăi în pace cât voiūi mai avea țile, că altă putere nu amū, și mare pomană va fi Măriei tale, mai alesū că amū și eū feciorū de slujesce deosebitū totū la acestū stégū.

*Robulū Măriei tale Ene Seimēnū,
neputinciosū din Ele.*

Dumnóta vel Spătarū să cercotezi jalba acēsta. 1794, Octom. 13.

Io Alexandru Cost. Moruzi Voivodū i gpod.

După pliroforia ce dă Domniei tale, D-lui vel Spătarū, de starea lui, poruncimū Domnia mea să fie apăratū de slujbă. 1795, Febr. 26.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dōmne,

Din luminatā poranca Măriei tale amū cercetatū jalba acestui Seimēnū vĕdēndu-lū și însumi, și m'amū pliroforisitū, că cu adevăratū se află fōrte în vērsta bătrānețelorū și neputinciosū de tōte de a mai fi vrednicū de slujbă, și se află și bolnavū, de slăbiciunea bătrānețelorū în cât nū se pōte purta nici pe piciorē, ci cu cale cere mila Măriei tale a fi apăratū de slujbă, și numai unū feciorū are, care și acela se află slujbașū iară Seimēnū, și rămāne la mila Măriei tale. 1795, Febr. 20.

Vel Spătarū.

(Cod. XXVIII, pag. 101).

Dorința sătenilorū de a deveni proprietari, ca așia să scape de clacă și de angarale, se manifestă prin mai multe acte din condicele Domnesci de sub Alexandru Moruzi. Unū interesantū procesū de proprietate urmă între locuitorii de la Valea Lungă, județulu Dâmbovița cu Cantacuzinescī și Hrisoscoleii.¹

1. Iată unele acte relative:

Locuitorii de la Valea Lungă sud. Dâmbovița cu Cantacuzinescī, i Hrisoscoleii pentru moșia Valea-Lungă.

Io Alex. Cons. Moruzi Voivod.

Cu acēstā anafora Dumnēlorū velițilorū boeri s'au înfățișatū la Divanū înaintea Domniei mele Cantacuzinescī i Hrisoscoleii cu locuitorii Lungeni, unde cercetāndū Domnia mea, ca să ne pliroforisimū mai āntēi din sineturi vechi de pricina acestei moșii pe care și o parte și alta o cerū ca a lorū, nici numiții boeri nū avurā să ne arēte sineturi vechi, nici locuitorii nū avurā altele, de cât sinetulu acelorū doi răpoșai boeri Cantacuzinescī de 62 de ani, care este pe numele lui Mușatū, cu trei copii ai lui, că s'au rēscumpăratū de la D-lorū cu pāmēntu de împreună, în care nū scrie nici cât este partea aceluī Mușatū, nici pre unde și din ce moșii e anume, și așa răzēmāndu-se și o parte și alta la cuvēntulū stăpāniroi, care este cu cale și trebuinciosā a se dovedi

Și când proprietatea era disputată țeranului, el ă cerca să i se

la fața locului prin mărturiile vrednice, amă cerută Cantacuzinescilor și Hrisoscoleului să ne arăte vremea când potă a se afla la numita moșie pentru cercetarea acăsta ca să fie rânduită cu hotărăre, și-și puseră înaintea Domniei mele sorocă la 10 ale lui Marte a se afla unulă din Dumnăloră acolo la cercetare; decă poruncimă Domnia mea Dumnăvóstră Ispravniciloră, ca în fața locului mergăndă, unulă din Dumnăvóstră, unde să fie amăndouă părțile să faceți cercetare cu carte de blăstemă printre locuitorii împrejurași, cari să nu fie nici rudenii, nici împreună ședători pe acăstă moșie, de aștăpănită acești Lungeni, ori tótă acăstă moșie precum zică, ori parte dintr'ănsa și cătă parte de unde și până unde? de când și până când? și ce felu de stăpănire aș avută? de aș luată și dijmă cu cele-lalte dreptăți ale moșiei, seú de aș fostă numai ei nedajnici de dijmă i clacă? cum și mărturia ce voră avea numiții boeri, ot ómeni străini adiéfori, asemenea să se cerceteze, și toți precum voră șei adevărulă mărturisindă dreptă în frica lui D-șeu, să iscălăscă în dosulă cărței blăstemului, și fițeș-care de împreună cu anaforaoa Dumnăvóstră viindă amăndouă părțile aici la Divană, se va face hotărărea cea desăvărșită. — 1794 Ghen. 25.

Vel Logof.

Pră Inălțate Dómne,

Banulă Lungénă cu cetași seú Nicola sin Stană, i Bucură sin Bucură, i Bucură sin Ene, Stană sin Șerbană, Crăciună sin Vladă locuitoră din Valea-Lungă, sud. Dămbovița, aș jăluită Măriei tale pentru Dumnăluș sardariu Costantină Cantacuzino, dicăndă că ei avăndă moșie strămoșăscă a loră ce se numesce Valea-Lungă, aș stăpănit-o totă cu pace până la răzmrăița Rușiloră, iar de atuncă începăndă numitală sardară de ale impresura moșia loră, dică că după ce s'aș făcută pace în dălele Măriei seúle Alexandru Vodă Ipsilantă, s'ară fi judecată cu D-luș înaintea Dumnăloră veliților boeri, când atuncă dică că reposatulă vornică Badea Știrbeiă luăndă-le de la mână loră Hrisovele ce avea de stăpănirea acestei moșii, și ei ne mai avăndă cu ce să-și caute, de atuncă încóce li s'aș impresurată tótă moșia până încătă dică că estimpă i-aș scosă D-luș sardariu cu totă din stăpănire, și ceră dreptate a li se da dreptă moșia loră, care aș avut-o și aș stăpănit-o până la răzmrăița Rușiloră, după a căroră jalbă Vătavu de Divană din luminată porunca Măriei tale aș adusă înaintea năstră pe numiții jăluitoři, față cu D-loră Sărdariă Costandină și Iordache Cantacuzinescă, pre care întrebăndă-i ce aș să zică împotrivă, răspunseră că D-loră, acăstă moșie o stăpănescă de la moșii și părinții D-loră, în care moșie fiindă avută parte împreună cu D-loră, și unchiulă D-loră generală Mihailă Cantacuzino, acea parte a unchiului D-loră se stăpănesce acumă de D-luș Medelniceriu Costandină Hrisoscoleu și de Măria sa Domnița Ecaterina Mavrocordată jupănesă răposatulă Răducană Cantacuzino, iar ca să fie stăpănită jăluitoři până la răzmrăița Rușiloră, seú până estimpă, precum dică ei, acăsta de totă o tăgăduiră, iar că s'aș sculată jăluitoři cu acăstă cerere și în Domnia Măriei sale Alecsandru Vodă Ipsilantă, acăsta nu o tăgăduiră, fără de numai șiseră, că după cercetările ce s'aș făcută atuncă, cunosăndă-se și vedăndă-se cererea loră, fără nici ună felu de dreptă s'aș isgonită de la judecată, și aș stăpănită și de atuncă până acumă cu bună pace, decă amă

recunoscă de Domnie dreptul *de protimisis* la arendarea moșilor.

cerutŭ D-lorŭ să ne arête de aŭ niscareva sineturŭ pentru stăpânirea acesteŭ moșii, și răspuseră că tôte Hrisóvele, cărțile și orŭ-ce sineturŭ aŭ avutŭ ale caseŭ D-lorŭ, acumŭ într'acéstă rãzmiriță trecută a Nemțilorŭ, avêndu-le puse la păstrare înăuntru la sfinta Mõnăstire Poiana din Sud. Prahova, și spãrgêndu-se acéstă Monăstire atunci de volintirŭ și luându-se lãđi cu avuturŭ ale multora boerŭ, ce le avêu puse acoloa, li s'aŭ luatŭ și li s'aŭ rëpusŭ atunci și tôte scrisorile caseŭ D-lorŭ, de nu aŭ acumŭ câtuși de micŭ sinetŭ pentru stăpânirea moșilorŭ D-lorŭ; amŭ întreatŭ și pe numitulŭ Banŭ cu cetașii lui, de aŭ ei niscare-va sineturŭ cu care să dovedêscă, că acéstă moșie este a lorŭ, și rëspuseră, că hrisóvele și cărțile ce aŭ avutŭ pentru acéstă moșie a lorŭ li s'arŭ fi luatŭ atunci de la mâna lorŭ de rëposatu vornicŭ Știrbeiŭ, în Domnia Mărieŭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ, fără numai điseră, că la o soră a numitulŭ Banŭ Lungênŭ, ce se afla cu locuința în Sud Buzêŭ, aflândŭ ei o carte a rëposașilorŭ boerŭ Cantacuzinesci, dată la mâna lorŭ de rëscumpêrătórea din rumânie cu pãmêntulŭ lorŭ, s'aŭ dusŭ de aŭ luat-o și o arêtară acum de o vëjumŭ, scrisă cu létŭ 7240 Aprilŭ, de sunt până acum 62 anŭ, iscãlită de rëposatu Mateiŭ Cantacuzino vel Agă, și de rëposatulŭ Pãrvulŭ Cantacuzino frați, pe care o daŭ lui Mușatŭ romãnu Dumnêlorŭ, și cu treŭ copii anume Stan i Bucur, Dragomirŭ și cu alții seminție de copii, cari se vorŭ mai trage dintru elŭ, cari Romãni arêta că aŭ fostŭ ai Dumnêlorŭ de baștină, de la rëposatulŭ moșulŭ Dumnêlorŭ Drãghici Cantacuzino vel Spătarŭ, ca să fie în pace și ȳertatŭ de rumânie cu totŭ nêmulŭ lorŭ, pentru că s'aŭ rëscumpêratŭ de la Dumnêlorŭ cu tal. 60 vechŭ; însă elŭ cu totŭ pãmêntulŭ alŭ lorŭ. Care acelŭ Mușatŭ, đise Banulŭ, că este tatălŭ lui, nãscêndu-lŭ pe dênsulŭ și alți doi feciorŭ, după ce aŭ luatŭ acea carte de la boerŭ Cantacuzinesci, precum după arêtarea lui mai josŭ însemnãmŭ genealogia lorŭ; iară alte scrisori afară dintr'acestea, respunse Banu că nu mai avu; decŭ nici la o parte, nici la alta fiind scrisori și sineturŭ pentru stăpânirea acesteŭ moșii, și acéstă adevêrință ce arêtară jãluitoariŭ, măcarŭ de este și adevêrată, dară fiind numai pentru partea unuia ce aŭ fostŭ atunci din romãni boerilorŭ Cantacuzinesci; amŭ infratŭ în cercetarea stăpânireŭ și amŭ întreatŭ pe jãluitoariŭ, câtă moșie đicŭ că aŭ stăpânitŭ ei până la rãzmirița Rușilorŭ și rëspunse, că aŭ stăpânitŭ tótă moșia Valea-lungă, iară de la rãzmirăța Rușilorŭ, điseră că aŭ începutŭ boerŭ Cantacuzinesci a le impresura moșia lorŭ, dară totŭ stăpânea și ei, luândŭ de la străinii cari se hrãnea pe moșia, dijmuri din porumbŭ, din fênețe și din ghinduritu pădurilorŭ până la acosta de acum rãzmiriță a Nemțilorŭ.

X După ce s'aŭ întorsŭ Damnêlŭ Serdariu Cantacuzino din lãuntru și aŭ venitŭ aici în țeră, đicŭ că aŭ cuprinsŭ cu totulŭ și acé puțină stăpânire ce mai avea, și aŭ rëmasŭ numai de n'aŭ fostŭ supêrați a da dijmă sêŭ alte drepturŭ ale moșiei, iară estimpŭ aŭ începutŭ a le lua și lorŭ dijmă și a-ŭ supune la clacă, ca și cum n'arŭ avea nici o moșie; care tôte acestea tãgãduindu-le D-lorŭ boerŭ Cantacuzinesci, điseră, că nici de cum și nici odată aceștia stăpânire nu aŭ avutŭ, ci de când s'aŭ pomenitŭ D-lorŭ, acéstă moșie aŭ gãsit-o stăpânindu-se de părinții D-lorŭ, fiind strămoșască a D-lorŭ, pe care aŭ stăpânit-o fără de a avea jãluitoariŭ acestia câtuși de puținŭ împãrtășire la stăpânirea acesteŭ moșii; încã ziseră, că rëposatulŭ Mihaiŭ Gheneralŭ, unchiulŭ D-lorŭ, a avutŭ Isprãvnicelŭ la acéstă moșie pe însuși unŭ frate alŭ acestuia

Acestu dreptu a fostu menținutu în diferite casuri de Alex. Moruzi.

numitū Banū Lungēnū, anume Bucurū; întrebaram pe jăluitoriu de pôte să dovedescă cu mărturie omeni bătrāni împrejurenī de acolo, însă străini adiofori, iar nu părtași sōū rudenīi cu dēnșii, că le-au cursū stăpānirea așa chiar cum arētarā ei înaintea nōstrā, și rēspunserā, că acolo la fața locului au îndestule mărturii omeni străini, împrejurenī vecinī de pre lângă acēstā moșie, cu cari vorū putea dovedi, prin carte de blāstemū, că cursulū stăpānirēi lorū au fostu chiar cum arētā mai susū; dreptū aceea, fiind-cā sineturī cu dovadă plină și cu luminare îndestulā, nu au nici o parte nici alta, și fiind-cā amēndouē părțile se ținū de cuvēntul stăpānirēi, aducēndū pīrā unora împotriva altora, adecā fieșce-carele în parte-și că stăpānirea au fostu așa și fiind-cā numai cu acēstū mijlocū alū stăpānirēi, rēmāne să fie cunoscutū la dreptū, de au jăluitorii vre-o dreptate la cererea care faci, și de vreme ce după orānduiala judecāței jăluitorilor se cuvine a li se cere dovadă pentru stăpānire, iar nu boerilorū Cantacuzinescī, găsimū cu cale, să fie luminatā porunca Māriei tale către Dumnelorū Ispravnicii județului, că chiar acolo, în fața locului, să faci cercetare fōrte cu amēnuntulū, prin carte de blāstemū asupra acelorū împrejurani străini, care diserā jăluitorii, că ei au mărturii ca să dovedescă, că au stăpānitū jăluitorii tōtā acēstā moșie Valea-lungā până la rāsmirița Rușilorū precum dicū ei, și de au avutū parte de stăpānire și de la rāsmirița Rușilorū până la acēsta trecutā a Nemțilorū luāndū dijmuri din fānețe, din porumbū și din ghindāritulū pădurei, iarāși precum dicū ei, cum și de la rāsmirița Nemțilorū și până estimpū de au fostu ei nedajnici de dijmā și de clacā și de alte drepturi ale moșiei, și ori în ce chipū se va dovedi dreptū adevērū pentru stăpānire de au avut-o jăluitorii, precum arētāmū mai susū, primindū acei martori cartea de blāstemū, să pue D-lorū Ispravnicii pe fieșcarele să-și trecā mărturia sa în dosulū cārței blāstemului, unde să-și arēte șciința sa pe largū și să adevereze și D-lorū Ispravnicii cu iscāliturile, ca cu acea alege-re și cercetare cu amēnuntu ce vorū face D-lorū Ispravnicii în fața locului prin blāstemū, pentru rândulū stăpānirēi, viindū amēndouē părțile aici, atunci prin osēbitā anafora vomū arēta Māriei tale isbrānirea pricinei în ce chipū ne vomū domeri că este cu dreptū; iar hotārirea desēvērșitā rēmāne a se face de către Inālțimea ta.

Cond. XXV, Fila 272.

Genealogia lui Mușatū rumānu după arētarea jăluitoriuului.

M U Ș A T

Feciori

Stanū,	Bucurū,	Vladū,	Ene,	Banulū,	Șerbanū,
Nicola,	Bucurū,	Radulū,	Bucurū,	Radulū,	Stanū,
Oprea,	—	Crăciunū,	Iōnū,	Bucurū,	Iōnū,
			Mihaī,	—	Radu,
			Grozea.		

Trebue și în acés'ă privință să fimŭ drepti cu elŭ și să-i recunoscemŭ simțiri umanitare. ¹

1. Iată unŭ actŭ relativŭ la acestŭ protimisis :

Pré Înălțate Dómnne

Din luminată porunca Măriei tale, D-luŭ Vătavu de Divanŭ, aŭ adusŭ față înaintea nóstră pe Leondari Gélepu cu jalbă asupra sătenilorŭ ot. Negoiu sud. Dolju, dicēndŭ cum că cumpărāndŭ elŭ venitulŭ a trei moșii, anume Negoiu, Băzca și Urzica de la Egumenulŭ sfinteŭ Mōnăstiri Vieroșu, în tal. 600, săteniŭ de la Negoiu nu l'aŭ îngăduitŭ, ci l'aŭ trasŭ la judecată înaintea Dumnélui Caimacamulŭ, ce se afla pe acea vreme, și aŭ datŭ protimisis sătenilorŭ, dară fiindŭ moșiile nepotrivite, judecātorŭ nu aŭ luatŭ séma la acés'ta, ci aŭ hotărītŭ că fiindŭ trei, să-i întórcă talerŭ 200 pentru o moșie ce cerŭ ei; în urmă s'aŭ mai judecatŭ cu ei la alți Caimacami și alți boeri ai Divanulŭ Craiovei, și ș'aŭ aflatŭ dreptatea de i-aŭ întorsŭ moșia săteniŭ, iară săteniŭ nu s'aŭ supusŭ, cum arētă o carte a Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ din sud. Gorju; amŭ cerutŭ luŭ Leondarŭ să ne arēte cărțile ce dice că are, și ne arētă zapsulŭ Egumenulŭ cu lét 1792, April 23, prin care i vinde venitu a trei moșii în tal. 600, începēdu-se anulŭ de la sfintulŭ Gheorghe lét. 1792; amŭ vėdutŭ și cartea de judecată, cu care i da moșia luŭ scrisă de la lét 1792 Noembre 1, iscălită de Dumnélui Gherache Caimacamu și alți boeri, cu care-i da moșia cu cuvēntŭ ca cele-l-alte douē moșii nu facŭ una nici căte tal. 150, fiindŭ și de câmpŭ, mai próste, și că satŭ nu este pe ele; ne-aŭ mai arētātŭ și cartea Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ, D-luŭ Scarlatŭ Medelniceriu, Dumitru Brăiloiu, scrisă de la Ghenarie 14. lét 1793, către Dumnélui Vorniculŭ Preșcovénulŭ, întru care scrie, că săteniŭ aŭ stricatŭ bordeile luŭ Leondarŭ și s'aŭ rădicatŭ asupra Zapciulŭ cu mare obrăznicie, și sunt vrednici a-și lua certare, amŭ întreatŭ și pe Stanŭ Cărciumariu, vechilulŭ sătenilorŭ, ce are a respunde? și arētă o carte de judecată a Dumnélui Caimacamulŭ Suțu, i altorŭ boeri ai Divanulŭ Craiovei, scrisă de la lét 1792, Martie 20, ce hotărăscŭ că săteniŭ aŭ protimisis a ținē moșia Negoiu și să-i întórcă luŭ tal. 200, după starea ce se dovediră că sunt acestea 3 moșii; ne mai arētă unŭ zapsiŭ alŭ luŭ Leondarŭ, scrisŭ de la lét 1792, Augustŭ 8, celŭ de la mâna caimacamulŭ Suțulŭ, ce scrie, că judecāndŭ-se cu satulŭ Negoiu la Divanulŭ Craiovei, și luādu-se moșia cu protimisis, după hotărēre ș'aŭ primitŭ de la Egumenŭ baniŭ ce aŭ datŭ și de acum înainte să nu mai aibă a se amesteca la moșie; aŭ mai đisŭ vechilulŭ sătenilorŭ, că i-arŭ fi datŭ atuncŭ tal. 300 și nu i-aŭ primitŭ; la acés'ta tăgădui jaluitoriu, iară vechilu đise, că dă și acumŭ; cercetāndŭ-se și anaforaoa pré sfintiei séle rēposatulŭ părinte Metropolitŭ Cozma, i a Dumnélorŭ velițilorŭ boeri, de protimisis a arendașilorŭ, care este și întărită de Măria sa Mihaŭ Vodă Suțulŭ și scrie chiar așa, că arendele moșiei de acumŭ înainte să se începă cu orānduială de la đŭ întēŭ de Martie, și săteniŭ ce trebue să aibă protimisisul celŭ după pravilă și după obiceiul pământulŭ, să nu'lŭ potă să-lŭ cēră mai în lungă vreme decât numai până la đŭ întēŭ a luŭ Maiŭ; decŭ din cercetarea acés'ta se alege, că judecata Dumnélui Caimacamulŭ Suțulŭ, și protimisis alŭ țeranilorŭ nu arŭ fi avutŭ locŭ după Nizamulŭ ce s'aŭ datŭ

Nu vomă termina acestă capitolă, care se ocupă de țărani și agricultură, fără de a înregistra pitaculă lui Moruzi către Metropolitul, cu data din 13 Maiă 1794, prin care 'lă invită să dea porunci, să se facă rugăciuni pentru plăie în interesulă recoltelor.

Iată pitaculă :

Io Alecsandru Costantină Moruzi Voivodă.

Pră sfînția ta părinte Metropolită ală Ungro-Vlahiei, fiindă că locuitorii de obște, după îndemnările și bunele povățuiri ce li s'au dată, au cădută cu toții la arătură, silindu-se cu deosebire la semanatulă bucateloră cu îndestulare și rămâne acumă ca să facemă după datorie rugăciuni către milostivulă D-đeu spre a blagoslovi rodulă semănăturiloră și a da pământulă îndestulare de trăbuincioșele ploii; de aceea nu lipsimă a serie pré sfînției tēle, ca să dai cuviincioșele povățuiri și porunci prin părinții Episcopii și prin toți protopopii și preoții, că atât aici în Bucuresci, cât și afară pretutindenea și în tōte județele să facă la tōte locurile litanii și sfeștaniii și rugăciuni către milostivulă D-đeu, cerendă mila și ajutorulă Dumneđeirei sēle, spre a da îndestulare pământulă de ploii și a blagoslovi rodurile semănăturiloră, de a le face îndestulate și ferite de oră-ce stricăciuni, ca prin rugăciuni ferbinți căștigandă mila Dumneđeirei sēle, să se folosescă norodu din munca și silința ce au făcută la lucrarea pământulă și să pōtă obștea căștiga îndestularea sa. —1794. Maiă 13.

la numita hotărîre a Măriei sale Mihaiă Vodă după Maiă întăiă, dară fiindcă și vênđarea venitului moșiei nu s'au făcută de Martie întăiă, totă după acea orânduială, ce s'au făcută la sfîntulă Gheorghe, și vremea orânduielei de protimisis s'au urcată mai înainte decât Maiă întăiă, tōtă acea judecată este bună; căt pentru protimisis, căđendu-se după dreptate la sătenii, greșită este căci n'au alesă bine la prețu moșia și n'au odihnită pe Leondară; judecata D-lui Caimacamulă Gherache e greșită, căci strică privileghiulă țēraniloră, a avea protimisis la vênđarea moșiiloră, după acea hotărîre a Măriei sale Mihaiă Vodă, dară face mare luare aminte la prețu moșiiloră zapisulă lui Leondară, cel de la mână D-lui Caimacamulă Sațulă, este de totă fără de orânduială, fiindă-că judecătoria n'are cuvântă să cōră zapisă de la cela ce se judecă, ca să se supună la judecata lui, ci dar la cartea D-lui Caimacamulă Gherache, fiindă se arătă că moșiile ceșea două nu plătescă tal. 300, și vechilulă săteniloră dă 300 acumă, găsimă cu cale ca să dea țēranii ot. Negoiu tal. 300 și vre-ună adausă ce va socoti Măria ta și să rămăe moșia cum este în mână țēraniloră până la sfârșitulă anului, iară pentru vina loră, după arătarea D-loră Ispravniciloră, rămăne a se hotărî de Măria ta; părerea nōstră într'aceștă chipă este, iară hotărîrea cea desevърșită rămăne a se face de Măria ta. — 1793, Martie 20.

Dumitrache Catargiu. Gregorie Asană, biv. vel Stol. Dumitrache Perticară. Iōnă Pascală biv. vel Vist.

Cond. XXV. Fila 46 bis.

Și astăzi după o sută ani cam totu aceleași măsuri le ia guvernământul nostru contra secetei..... *Nihil novi sub sole!*

În anexe vomu mai da alte documente relative la acestu capitolu.

IX

Țigani.

După țerani, clasa desmoștenită era a țiganiloru.

Țigani continuă sub A. Moruzi în situațiunea ce cunoscemu, din anteriorele documente și nizamuri.

După vechile nizamuri, țiganulu care venea în țera românescă, din Moldova, Transilvania, ori de peste Dunăre, era cuprinsu între țigani Domnesci și nu se estrăda decât decă se găseu tainuți între țigani Domnesci ori mōnastiresci. Acestu nizamū se aplică în 1793 Decembre.

Dămū în notă jalba țiganiloru Domnesci de la Focșani și anaforaoa epistatulu armășiei relative la unū casu de natura acēsta. ¹

1. Iată documentulū relativū :

Jalba tuturorū țiganiloru Domnesci, ce se află ședători la Focșani, în sud. Rōmniculū, și anaforaoa epistatulu Armășiei, la care s'au făcutū și întărirea Gospod.

Prea Înălțate Dōmne,

Cu lacrimi herbinți jaluimū Măriei tale, că acum de la o vreme, vedemū că dintre noi toți câți ne aflămū ședători într'acestu județu Slamū Rōmnicū, fiindū despre hotarulū țerei Moldovei, s'au începutū a se lua câte unulū dintre noi, cari ne aflămū vechi ai scaunulu acestei țeri, dāndu-ne peste hotarū de cea parte în Moldova, cu cuvētū că suntemū ai celora-l-alti din boeri obraze, dară nici obiceiū nu scimū, sēu porunca Înălțimei tale nu vedemū, precum și acum de curēnd Dumnēlorū ispravnicii acestui județu, cu a D-lorū poruncă au ridicatū pe unulū dintre noi, Manoli lăutarulū, și l'au dat peste hotarū în Moldova. Luminatē Dōmne noi mai toți cu adevēratū suntemū din Moldova veniți, dară cāci amū sciutū hotarū și obiceiulū de aicea, cu bucurie amū trasū și amū venitū aicea, ca să ne aflămū repaosū odihnei, și acum să fimū dați înapoi în mânăle stăpānilorū, cu pēcatū va fi, și de va rēmānea ca lucru a se mai urma acestū felū, toți ne împrāstiemū, și încăi de a nōstră bunā voie mai înainte mergemū înapoi, iar nu ca robiți să ne ducă fār' de voie; ci cu lacrimi ne rugāmū, să ni se întārescā hotārīrea precum și până acum s'au urmatū, iar nu D-lorū ispravnicii, ce nu aț trēbā cu noi robii Domnesci, să se mai amestice cu noi; și să avemū dreptate, și cum va fi mila Măriei tale.

Robii Măriei tale, noi toți țiganii Domnesci, cari ne aflāmū cu așeșēmētulū la Focșani în sud. Slam-Rōmnicū.

Asemenea dămă în notă două acte relative la urmărirea unor țigani particulari. ¹ Mai urmăză și la anexe diverse acte.

Io Ales. Const. Moruzi Voivodă.

« Dumnéta epistatule ală Armășiei, teorisind jalba acésta, să aréți Domniei mele obiceiul și cu ce poruncă s'au dată acela înapoi? » 1793, Noembr. 30.

Prea Înălțate Dómne,

Ascultându luminata porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, amă cercetată pentru vechiul obicei, ce dăcu jăluitorii că l'au avut, și din Domnesci cărți m'amă indestulat, că țigani ce vină din Moldova, ori din Transilvania, séu de peste Dunăre, ca să locuiască într'acéstă țeră, și intră cu biră între țigani cămărei gospod. toți acei rămân a fi țigani Domnesci, și înapoi peste hotar nu se mai dau, fără numai când se voră găsi tănniți prin țigani monăstiresci, i boeresci, ca să se scape de biră Domnescă, aceia numai se dau înapoi, însă prin scirea și porunca Înălțimei tale, iar Armășia ori D-loră ispravnicii, séu măcar alți dregători n'au acéstă volnicie, ci acestă Manoli lăutarul pentru care jăluesc; că D-loră ispravnicii l'au dată peste hotar, căutându-i-se numele s'au găsită trecută la tabla cămărei gospod. și D-loră ispravnicii de au avut vre-o poruncă a Înălțimei tale, vor aréta, căci în urma acestui mai susă numit lăutară au mai dată și altă țigană peste hotar, anume Ursulă, și acela cu numele în tabla cămărei gospod. și bine ar fi de se va socoti de către Înalta înțelepciunea Măriei tale, să se facă poruncă către Dumnéloră ispravnicii județului, ca să nu mai cuteze la o necuviinciosă faptă, ce este împotriva poruncei și obiceiului țerei, căci de nu se va zătigni una ca acéstă, pôte să curgă pagubă cămărei gospod; iar hotărirea cea desevărșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1793, Decem. 8.

1. *Io Ales. Cost. Moruzi Voivodă.*

Aștia să se urmeze, pentru care orânduimă pe sluga Domniei mele să mērgă spre a se face urmarea ce se cuprinde mai josă, că de nu sunt Domnesci, să se facă indestulare jăluitorului la dreptatea sa, ca să nu-i păgubescă. 1793 Octombre 31.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne

Ascultându luminată porunca Măriei tale pe acéstă jalbă, însciințămă Înălțimei tale, că numitulă jăluitoriu este știută că are țigani între țigani Domnesci și nici o dovadă în scrisă nu avă să aréte, fără numai prin graiă, că vătav de țigani domniei séle i-ară fi adusă răspunsă, că nu s'au supusă a plăti birulă obiceiuită, cu cuvântă că ară fi avēndă sinetură Domnescă, iară de altcum zapciu séu vătav de țigani Domnesci nu știu să deé răspunsă, ci spre a se descoperi adevărul, de sunt Domnesci cu sinetură vechi și nouă pe la mâniloră, séu de sunt ai jăluitorului și cu minciună silescă a scăpa de adetulă loră, de la judecată se găsesce cu cale, să fie luminată porunca Înălțimei tēle, cu mumbașiră Armășelă, să mērgă împreună cu omulă jăluitorului și ori-unde

Unŭ casŭ demnŭ de atențiune semnalăm sub Domnia lui Alexandru Moruzi, e vorba de determinarea cestiunei : O fată născută din părinte țiganŭ și mamă română considera-se-va ea de țigancă, seŭ fiind-că «pravilele poruncescŭ ȳicendŭ, că decăt tóte mai multŭ se pãrtinesce și se ocrotescse slobodēnia, fiindŭ în lume ca unŭ lucru ce n'are prețŭ » acēstă copilă nu este ea liberă . . . ? Domnitorulŭ dă resoluțiune afirmativă. ¹

va găsi pe numiți țiganŭ, să-ŭ iée cu orŭ-ce sineturi vorŭ avea, ca să se înfățișeze, atâtŭ cu jăluitoriu, câtŭ și cu catastișele de numele țiganilorŭ cămărei gospod. și atunci de cercetarea ce li se vorŭ face, orŭ ai cui vor rămâne, cu deosebită anafora te veŭ însciința Înălțimea ta ; iar hotărira cea desăvârșitŭ rămâne a se face de către Înălțimea ta.— 1793, Octombre 31.

Cond. XXV. Fila 73.

Mihailŭ Clucerŭ, Șerbanŭ Medel.

1. *Intărira ce s'au făcutŭ la anafora de departamentuluŭ Cremenalionŭ după jalba lui Andreŭ Stolnicu beciuluŭ Dòmnescŭ, pentru o copilă de țiganŭ ce i s'au hărăzitŭ.*

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodŭ.

După cercetarea ce s'au făcutŭ acesteŭ copile, fiindŭ în amfivolie de slobodă și nu dovedită de țigancă, poruncimŭ Domnia mea, ca la vremea ce va veni în vērștă de a se căsători, să fie slobodă desăvârșitŭ, iară până atunci să o aibă numitu Andreŭ Stolnicu beciuluŭ. 1793 Decemb. 17.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne

După luminată porunca Mărieŭ tale, ce se cuprinde la acēsta, prin zapcielicu Dumnélui Epistatuluŭ Armășiei, s'au adusŭ în departamentŭ numita Flórea copilă în vērștă de ani 13 și ispitind-o pentru părințiŭ ei și de unde este de feliu, au dat tãcirŭ, că este născută și crescută peste Dunăre la Silistra, are numă anume Gherghina, iară pe tată-seŭ l'au chematŭ Radu Heraru i Arabagiu, dară au muritŭ, și numă-sa au luatŭ alŭ doilea bărbatŭ pe unŭ Peea Renșiperŭ și amēndoi s'au dusŭ din Dârstorŭ la Ismailŭ și ea rămândŭ lângă unŭ Gheorghe bucãtaru, au adus-o aici, și vedēndŭ că nu o caută, s'au datŭ lângă numitu jăluitoriu, de este o lună ; decŭ după tãciru ei, cu tóte că este țigancă, iar după meștesugulŭ ce ȳice că au fostŭ metahirisitŭ tată-seŭ, măcarŭ că copila-lŭ arótă țiganŭ, dar póte fie fostŭ Românŭ ; cu tóte acestea venimŭ a cuvinta de muma-sa de au fostŭ țigancă seŭ Româncă : ne fiindŭ la mijlocŭ altă dovadă, rămēne iară anfvolie și copila acēsta fiindŭ parte femeóscă urmēzã stãrei muma-seŭ ; ei fiind-că pravilele poruncescŭ ȳicendŭ, că decăt tóte mai multŭ pãrtinimŭ și ocrotimŭ slobodēnia, fiindŭ în lume ca unŭ lucru ce n'are prețŭ, și iarŭ pravilele ȳicŭ, că ceea ce va place împãratuluŭ, este pravilă ; dreptŭ acea cea desăvârșitŭ poruncă rămâne a se face de către Înălțimea ta.— 1793.

Dumitrache Clucerŭ, Ioniță Paharn., Dumitrache Știrbei Pitarŭ, Iordanŭ Grãmăticŭ.

X

Boerii și scutiții.

Dionisie eclesiarculu în chronografulu său țice, că A. Moruzi, era „*cam strașnică și aspru cu boerii.*“¹

Din actele ce cunoșcemu de la acestu Domnitoru, până astă-zi, și mai alesu față cu țeranii, nu se justifică acuzațiunea ce 'i aduce Dionisie. Ilu vedemu din contra întărindu privilegiatele boerimeii și întindendū aceste privilegii la mulți boeri și la fii din nēmuri și chiar și la Doctorulu Silvestru. Aducemu aci, în note și în anecese, câte-va documente probandū aserțiunea noastră.

Iată anafora și rezoluțiunea domnescă prin care lui Scarlatu și lui Dinu Cămpineni li se dă o despăgubire pentru păcura ce se estrage de pe moșia lorū :

Anafora spre a se da D-lui Scarlatu Cămpinonu și frate-său Dinu, pe totū anu, din vamă, câte tal. 100 și câte tal. 100 de la cămară, pentru păcura ce ese pe moșia Dumnelui.

Dumneta vel Vist. să teorisescei jalba acesta și să arēți Domniei mele în scrisū pricina și obiceiū ce arētă că s'aū urmatū. — 1793, Maiū 5.

Biv. vel Stoln.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vod.

Fiind-că după pliroforia D-lui cinstitū și credinciosū boeriu Domniei mele vel Vist. cum că jalba jăluitoriulu este adevărată, precum și în condica visteriei s'aū găsitū trecută cartea răposatulu Vodă Nicolae Caragea ot. lētū 1782 Ianuariu 22, cuprinđetőre, ca să li să dēe pe totū anulū câte tal. 100 de către campărătoriu vămilorū, și tal. 100 de la cămara Domnescă pentru păcura ce ese într'acestă moșie a D-lorū, întărimū și Domnia mea și poruncimū să li se urmeze asemenea plata acestorū banī. — 1792 Maiū 22.

Cod. XXIV. Fila 163.

Vel Logof.

Iată unū altū documentū de scutire a bușilorū de vinū boerescei la intrarea în Bucurescei :

Pré Înălțate Dómne,

Jăluimū Măriei tale pentru vameșulu oborulu Tărgulu de afară de aici din Bucurescei, că d'ipă vechiulu obiceiū ce este, boerii de nōmū, cum și mazilii

1. Tesaur monum. Papiu Ilarianū, T. II, pag 184. Fotino din contra țice, că A. Moruzi „câte boeri se purta cu dragoste și cu încredere, onorându-i cu ranguri după merite și ajutând pe fie-c re după caracterul său“. (T. II, pag. 182 Trad. Sion). Între cei mai cu sémă ajutați fură Nicolae Filipescu marele Vornicu, Filipescii în genere și Văcărescii.

cei ce nu plătescŭ vinăriciu, nici vamă de buți n'aŭ obiceiŭ de a plăti, fără de câtŭ numai plătescŭ podulŭ din Bucurescŭ pe banŭ 45; iarăși de și vorŭ vinde vinurile la târguri de afară cu rădicata, plătescŭ vama cei ce cumpără, și eŭ fiindŭ în orânduiala boerilorŭ de nēmŭ, din vechime avëndŭ și privilegbiurile tuturorŭ luminațilorŭ Domni mi s'aŭ păzitŭ acestŭ obiceiŭ, iară acum unŭ Ancu viindŭ de la Délŭ cu dece buți cu vinŭ din viile mele, ce le amŭ din capulŭ podulŭ Târgulŭ de afară, i-amŭ orânduitŭ cincŭ buți să mērgă pe la ulița Ferestreulŭ să intre în târgŭ să le dea josŭ într'o pimnița ce o amŭ în partea loculŭ, iară cu alte cincŭ amŭ intratŭ eŭ în târgŭ cu ele pe podulŭ Târgulŭ de afară, și mortasipu din capulŭ podulŭ Târgulŭ de afară, silindu-mē i-amŭ plătitŭ pe bute câte banŭ 45, dându-mŭ și răvașŭ, iar mortasipul din capulŭ podulŭ Herăstăulŭ aŭ luatŭ zelóge de la chirigiŭ și i-aŭ lăsatŭ și aŭ trecutŭ cu buțile. A doua di aŭ venitŭ acelŭ mortasipŭ la pimnița mea și i-amŭ plătitŭ de bute câte banŭ 45 și le-aŭ datŭ și răvașŭ și aŭ disŭ să mērgă chirigiŭ să-li deē zălógele, și după ce amŭ datŭ buțile din care josŭ si le-amŭ plătitŭ chirigiilorŭ, când aŭ eșit afară iară pe acolea aŭ eșitŭ, și cerândŭ zălógele nu aŭ vrutŭ să le deē, mai cerându-le și vama de bute po banŭ 39 și așa să le deē zălógele; eŭ grăbindu-se a merge, aŭ lăsatŭ zălógele la celŭ mortasipŭ, și mai pe urmă mergēndŭ eŭ iarăși la vie m'aŭ apucatŭ aceŭ chirigiŭ și le-amŭ plătitŭ zălógele tal. 4; după ce amŭ venitŭ aci amŭ mersŭ la oborŭ la vameșŭ și i-amŭ arētatŭ cărțile Domnescŭ, dicēndu-le să-mŭ deē zălógele; eŭ n'aŭ vrutŭ, cerēndu-mŭ să le plătescŭ și vama; eŭ n'amŭ vrutŭ să le daŭ, neavândŭ obiceiŭ și aŭ rēmasŭ zălógele și până acolea; acum iarăși viindŭ cu 8 buți, patru le-amŭ trimisŭ iară pe acolea la cărciumă și iar aŭ luatŭ zălóge de la chirigiŭ, iară cu patru amŭ intratŭ eŭ pe podu Târgulŭ de afară, și amŭ plătitŭ podulŭ de bute după obiceiŭ, iară de vamă nu m'aŭ supăratŭ; amŭ trimesŭ și acelŭ mortasipŭ banŭ podulŭ să mŭ deē răvașŭ, să-și iēe și chirigiŭ zălógele și nu aŭ vrutŭ, cerândŭ și vamă. Mē rogŭ Mărieŭ tale să fie luminata poruncă a Marieŭ tale la un zapciŭ, să mē scōță la judecată ca să-mŭ facă împlinire, și pentru zălógele de anŭ și pentru celea de acum, și cum va fi mila Mărieŭ tale.

Robulŭ Mărieŭ tale, *Ionŭ Ghîțescu din Bucurescŭ.*

D-ta vel Logof. de țera de susŭ, să teoriseșcŭ jalba acēsta.

Cond. XXV, Fila 93.

Dănuŭ în anexe mai multe acte de acēstași natură. ¹

1. Eată chiar aci câte-va acte prin cari Moruzi Vodă acordă diverse privilegii și scutiri la boeri și la diversŭ slujbași:

Cartea lui Șerbanŭ Racovicēnu pentru a scuti unŭ scaunŭ de carne, i o cărciumă scutită.

Zem. Vlas. Lui Șerbanŭ Racovicēnu sin Costandinŭ Racovicēnu biv. vel sătrariŭ, ca să aibă cu acēstă carte a Domnieŭ mele a ținea în Craiova o

Și nu numai față cu boerii, A. Moruzi nu'lu vedemă aspru dar

cârcinmă dréptă a sa, scutită de fumărită, de căminărită, de vamă și de tóte alte angării ce esă pe cârciume, așisderea să aibă a ținea și ună scaună de tăiată carne, apărată de fumărită, de erbărită, de vamă și de tóte alte angării, de nici unele vală saă băntuială să nu aibă, pentru că acéstă milă aă avut-o și răposatulă tatălă sēu în viață fiindă, atât de la alți frați Domni de mai nainte, i de la fratele Domnă Alexandru Vodă Ipsilantă, prin cartea Domniei sale ce vēdumă cu lét 1775 Iunie 13, cât și de la fratele Domnă Mihaiă Vodă Suțulă, din Domnia dintăiă, precum vēdumă iarăși cartea Domniei sale cu lét 1784 Maiă 13, dreptă aceea încă m'amă milostivită de amă dată acéstă milă mai susă numitulă Șerbană Racovicēnu, spre a fi de ajutoriu și chiverniselă lui fiindă-că este omă scăpătată, pentru care poruncimă Domnia mea tuturoră celoră ce vēți fi orēnduiți cu aceste slujbe, la mila ce se arētă mai susă, întru nimică supărare, să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele. 1793, Noem. 1.

Zem. Vlas. D-lui cinstitulă și credinciosă boeriulă Domniei mele, Nicolae Filipesculă, vel Vornic, ca să aibă a ținea și a scuti două scaune de carne aici în Bucuresci, de vamă, de erbărită și de alte dări obicīnute și ne obicīnute câte sunt de daă alte scaune, cum și despre vătavi de măcelari iarăși să fie nesupărată pentru nescare-va cereri de avăetă a lui, pentru că acestă privileghiu l'ău avută și de la Domnia sa fratele răposată Nicolae Vodă Caragea, după cum ne adevărimă Domnia mea din cartea Domniei sale ce vēdumă cu lét 1783 Maiă 20. Decă și Domnia mea amă bine-voită și amă învoită acestă privileghiu, și poruncimă tuturoră la căți se cuvine, supărare întru nimică să nu faceți scauneloră mai susă numitulă boeriă.— 1793 Noem. 24.

Vel Logof.

Cond. XXIII, Fila 182.

Io Alexandru Costandină Moruzi Voevodă.

Zem Vlascoe: Dat-amă cartea Domniei mele slugii Domniei mele Fota Gavazulă prin care să aibă a scuti aici în orașulă Domniei mele Bucuresci, o prăvălie de fumărită, și de tóte dările ce daă alte prăvălii, așisderea să aibă a-și găsi lude două ómeni străini și fără de nici o pricina, căroră după cercetarea ce li se va face de către Ispravnică județului, saă de către zabiții poliției fiind străini cu adevărată să li se deă și pecetluiturile Domniei mele de la visterie, spre a fi în pace și nesupărați de tóte dăjdiile și angăriile, pentru care poruncimă Domnia mea la toți căți se cuvine, nimenea nici ună felă de supărare să nu facă, că așa este porunca Domniei mele. — 1793 Octom. 14.

Cond. XXIII, Fila 127.

Cartea lui Ilie Mazilulă de a scuti ună scaună de la Tohani sud. Saac.

Zem. Vlascoe. Dat-amă Domnēscă nōstră carte lui Ilie Mazilulă ot sud. Saac care pe moșia sa ce are la Tohani, totă întru acelă județ, avândă ună scaună de carne, pe care tōmna pe vremea culesulă de vii să face vëndare de carne, și prin cărțile altoră trecuți Domni aă avută obicēiă numitulă Ilie

elū e îndurătorū și cu vĕduvele și cu feciorii lorū, precum se pôte

de aū luatū totū venitulū aceluī scaunū elū, după cum vĕdumū Domnia mea cartea Domniei sale răposatului Alexandru Scarlatū Ghica Vodă ot. lét 1767, in cartea Domniei sale Alexandru Ipsilant Vodă ot. lét 1779 Martie 5 și cartea răposatului Domnū Nicolae Caragea Vodă ot. lét 1782 Octom, 1, prin care i se păzesce până acum acestū obiceiū nestrămutatū, asupra căruia ne-amū milostivitū și Domnia mea și i-amū întăritū mila acēsta de a i se păzi tot-déuna și poruncimū Dumnăvoastră Ispravnicilorū ai județului și Dumnăvoastră boeri vinăriceri, nimenea intru nimicū supărare la acestū scaunū să nu faceți. — 1793. Octomb. 15.

Cond. XXIII, Fila 162.

Zem. Vlas. Dat-amū Domnēasca noastră carte D-lui cinstitulū și credinciosū boerului Domniei mele Alexandru Văcaresculū biv. vel Căminarū, prin care sa aibă a ținea aici in orașulū Bucuresci unū scaunū de carne scutitū și apărātū de vamă, de erbșritū și de tôte dările ce sunt pe scaune pentru că acestū privilegiu l'aū avutū Dumnēlui numitulū boerū și de la frațiū trecuți Domni, dreptū acea poruncimū Domnia mea la toți căți se cavine, nimenea nici unū felū de supărare să nu facă la acestū scaunū că așa este porunca Domniei mele. — 1793 Noemb. 18.

Cod. XXIII.

Anaforoa lui Mateiū Grecēnu biv. vatav za păhărnicei pentru patru omeni străini.

Io Alecs. Const. Moruzi Voevodū.

Patru străini omeni fără de pricină găsindu-și, căroră, făcēndu-li-se cercetare după orânduiala Visteriei, poruncimū sa li se dōe pecetluituri Domnesci, pe care să-i aibă scutiți pentru ajutorul casei lui. 1794, Ianuarū 13.

Vel Iogf.

Prea Înălțate Dōmne,

Mateiū Grecēnu, biv. vat. za păhărnicei, prin jalba ce aū dat-o Măriei tale, arētă că este feciorū de boerū, și acum se află la scăpătăciune, și cu casă grea, făcēndū rugăciune Măriei tale, că după cum se revarsă mila Măriei tale și asupra altora asemenea lui, să fie și elū miluitū, cu o luminată carte Măriei tale, de lude dōce omeni străini și fără pricină de dajde, pe care putēndu-i găsi să se ajute la stenahoria casei ce are, la a căruia jalbă mi se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să-i teorisescū jalba, și să arētū Măriei tale in scrisū, pentru care următorū fiindū porancei, nu lipsimū a arēta, că acela este feciorū alū răposatului Șerbanū Grecēnu, ce a stătutū Medelnicerū, și elū se află scăpătātū și cu casă grea, cercetāndū și in catastihulū de scutelnicē, celū pecetluitū de Măria ta, care se află in Visterie, ca să vĕdū de are scutelnicē după catastihū, se vĕdū arētātū cu lude patru scutelnicē, decī a lui rugăciune de a fi miluitū și cu omeni străini, și cu căți, acēsta rămāne la milostivirea Măriei tale. 1793, Noem. 19.

Vel Vist.

Cond. XXV, Fila 230.

vedea și din următoarele acte și din alte mai multe ce se voru da in anexe :

Io Alexandru Costan. Moruzi Voevodă

Fiind-că în privilegiul ce arătă jăluitarul de-lă vedomă și Domnia mea, ală Domniei sale fratele Mihaiă Suțulă Vvd. de la lét 1783 Sept. 11, următoră și altoră mai vechi cărți Domnesci, numesce și pentru scaunele de la Trestieni unde este moșia sa, spre a le avea scutite și spre a-și avea și cele-l-alte obiceiuri de la scaunele de pesce și de la dogari, întărimă Domnia mea anafora Dumnelui vel Logf. ca să aibă numitulă Răducanu Clucerosculă scutela scaunelor de la Trestieni și cele-l-alte obiceiuri ale moșiei. — 1793, Sept. 4.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimeii tale făcendă cercetare jalbei aceștia, mă pliroforisii că jăluitarul acesta are moșie și Dobroteni și Trestieni, pe cari sunt scaune de carne, și în cărțile mai vechi până la antăia Domnie a Măriei sale Mihaiă Vodă, cuprindă și pentru scaunele din Trestieni, iară atunci la lét 1785. Sept. (fiind-că la moșia Dobroteni sunt trei părtași de moșie împreună cu jăluitarul) avendă prigonire între dênșii pentru scaunele de carne ce sunt pe Dobroteni ad. trei scaune, după jalba ce aă fostă dată, s'aă orânduită la Dumnelui vel Vornicū Crețulescu, fiind atunci vel Logf. unde în cercetare fiind, înaintea D-lui s'aă învoitū câte trei părtași, prin zapise unulă la mâna altuia, a ținea fieș-care câte unū scaunū în Dobroteni, iar pentru Trestieni nimicū nu pomenesce, neavendă cei-l-alți părtași trébă, de care făcendă arătare D-lui Vorniculă, prin anafora Măriei sale lui Vodă, o întăresce și Măria sa Mihaiă Vodă la lét 1785. Sept. 25, ca să se urmeze după aședemētulă ce aă făcutū, spre a-și lua fieș-care venitulă părței lui, acum viindū cele-l-alte două părți cu acea anafora li s'aă înoit prin luminata cartea Măriei tale iarăși pe trei scaune, nepomenindū nimicū pentru scaunele din Trestieni cari le are jăluitarul scutite până acum, pentru care nu lipsimū cu plecăciune a face arătare Măriei tale, ca cum te va lumina D-șcū asupra lui la cererea ce face și pentru Trestieni. 1703. August 28.

Vel Logf. Scarlatū Ghica.

Cond. XXIV, fila 409.

Zemb. Vlahscoe. Dat-amă cartea Domniei mele credinciosū boerului Domniei mele Nicolae biv. vel Sătrarū, ca să aibă a ținea aici în orașu Domniei mele Bucuresci unū scaunū scutitū și apăratū de ierbăritū și de vamă și de tôte angariile, pentru că numitulă aflându-se cu credinciosă slujbă, în'ră ajutoriulă casei soale aă avutū acestă milă și de la Domnia sa fratele Mihaiă Vodă Suțulă, precum din cartea Domniei sale ce o vedomă cu lét 1792. ne-amū adevăritū, dreptū aceea și Domnia mea ne-amū milostivitū și printr'acestă Domnôsca noastră carte îi înoimū mila ce aă avutū și porancimū Dumitale vel Agă și altorū dregători ce veți fi orânduiți cu slujbele pe tângū aici, nimenea

Aceste diverse acte ne arată că și Moruzi Vodă, ca predecesorii

întru nimicî să nu vî cutezați a supăra acestî scannî, că așa este porunca Domniei mele. — tolico pisah gspd. — 1793, Decem. 28.

Cond. XXVI, pag. 184.

Zeml. Vlahscoe. Dat-amî Domnăscă noastră carte credinciosî boerului Domniei mele Costandinî Drăgoesculî biv. vel vist. ca să aibă a ținea o pivniță aici în orașu Bucurescî, apărată de fumăritî, de căminăritî, de vamă, de vinî Domnescî, de ortulî vătavului de cărciumari și de tôte orî-câte angarale ce vor eși pe pîmnițe; asemenea să aibă pentru poslușania casei sale a ținea și liude patru, ômeni străini, ce i va găsi de acum înainte apărați de totî feliu de dajdi și orândaeli ce vorî eși de la visteria Domniei mele peste anî în țeră, de nici unele valî și nici o supărare să nu aibă; căroră făcându-li-se cercetare după orânduiala visteriei, să li să deă pecetluiturî gospod, pentru că aflându-se atât părinții lui în slujba Domnilorî și a țerei, cât și însuși slujindî Curței au avutî această milă, atât de la Domnia sa fratele nostru Domnî Alexandru Vodă Ipsilantî, prin hrisovulî Domniei sele, cât și prin cartea fratelui Domnî Mihai Vodă Suțulu, ce o vedumî Domnia mea, cu létî 1792, Iulie... Dreptî aceea ne-amî milostivitî de i-amî înoritî printr'acastă etc.

Cond. XXVI, pag. 182.

Cartea Dumnelui Vistierului Știrbeiî pentru vinăriciulî ce are pe moșia sa la Teleormanî.

Zeml. Vlahscoe: Fiind-că oborulî și tîrgulî-de-afară este pe moșia Fundeni, sud. Ilfovî, care vine până în marginea Bucurescilorî, a D-lui cinstitalui și credinciosî boerului Domniei mele Costandinî Știrbeiî biv. vel Vist., amî datî Dumnelui această Domnăscă noastră carte, ca să aibă a-și lua paroa de locî cum își lua și în anî trecuți, și după obiceiulî ce se urmăză și pe la celea-l-alte moșii cu obore, fiind-că este dreptulî moșiei, care se cuvine Dumnelui, după cum pentru această arătă, de vedumî Domnia mea cartea Domniei sale Mihaiî Vodă Suțulu cu létî 1792, Ghenarie 12, pentru care poruncimî Domnia mea și vameșilorî oborulî, să nu aibă a face cu acestî dreptî alî stăpănului moșiei întru nimicî, ci să-și caute vama Domnăscă după catalogî și după ponturile vamei. ii saam receh. gspd. 1793, Sept. 5.

Cond. XXVI,

Cartea Dumnelui Vornicului Nicolae Filipescu de darulî a două familii de țigani.

Zeml. Vlahscoe: Dat-amî Domnăscă noastră carte Dumnelui cinstitalui și credinciosului boerului Domniei mele Nicolae Filipescu vel Vorn. ca să aibă a ținea și a stăpăni pe Iano țiganulî potcovarulî sin Ivan Doncea Sărbulî, i pe Dumitru țiganulî Pieiorî-grosî, hierarulî, sin Verdeșî, cu nevestele și cu toți copiii lorî, pentru că acești țigani fiind Domnescî, veniți părinții lorî din streinătate, amî bine-voitî Domnia mea de i-amî hărăzitî măi susî numitulî boerului Domniei mele, ca să-și aibă obavnicî de slujba casei Dumisale, pe care

lui, acorda boerilor și slujbașilor săi : *liudi* scutelnică, ori pensiuni

poruncimă Domnia mea Dumitale epistatule ală armășiei ca să-i faci teslim la casa Dumnélui, scoțându-se numele loră din catastihulă cămărei ; decă pentru întărirea și adevieria acestui hară Domnescă, care amă bine-voitū Domnia mea a face casei numitului bceră, i-amă datū Domnia mea acestū Domnesculă nostru sinetū. ii saam rekeh. gspd. 1793, Aug. 17.

Cond. XXVI.

Cartea lui Costandină ce aă fostū Iuzbașă de pușcăriă de liude două i o pivniță.

Zeml. Vlahscoe : Fiind-că Costandină ce aă fostū Iuzbașă de pușcărie după slujbele cu cară s'aă aflatū slujindū Domniloră și țerei, din mica vërsta sa și până acum, atăt căpitanū cât și Iuzbașă de pușcărie, a fostū miluitū elū, cum și drepte bucatele lui de dijmăritū i vinăriciū, după cum ne-amă pliroforisitū Domnia mea din cartea Dumisale Alexandru Vodă Ipsilant, i a Domniei sale răposatului Nicolae Vodă Caragea, i a Dumisale fratelui Mihaiū Vodă Suțul dintru amëndouē Domniile, a ținea și liude două ómenī streinī fără de pricină de dajdie, pentru trebuința și ajutorulă casei sale, a scuti și o pivniță aici în orașulă Domniei mele Bucuresci dréptă a sa, de fumăritū, de căminăritū, de vamă, de ortulū vătășescū de cărciumari și de alte angariē ce vorū fi pe pivnițe, după cum ne pliroforisimū Domnia mea prin deosebită carte, iarășī a Domniei sale fratelui Mihaiū Vodă Suțulū ; dreptū aceea și Domnia mea ne-amă milostivitū asupra lui, și i-amă întăritū milele acestea, ca să se păzescă nestrămutatū ; pe cară acești liude două găsindu-i, după adevierințele Dumnéloră ispravnică să li se dce și pecetluiturile Domniei mele de scutelă, ca să fie nesupărăți. Poruncimă Domnia mea și vouē fumariloră, căminariloră, vinăriceriloră, dijmariloră și altora, ori cu ce slujbă veți fi orânduiți, nimenea intru nimicū supărare să nu faceți. ii saam rekeh. gpd. 1793, Sept. 8.

Cond. XXVI, pag. 143.

Cartea Doctorului Silvestru de scutirea unui scaunū de carne sud. Saac.

Zem. Vlahscoe. Dat-amă Domnia noastră cartea Dohtorului Silvestru, ca să aibă a ținea unū scaunū de carne la moșia sa Arva, ce se numesce și Ursóia ot. sud. Saac scutită și apérată de către vinăricerī și de cătră alți slujbași, pentru că acéstă moșie fiindū fostū a polcovnicesei Stăncăi Măinóscăi, aă avutū acestū scaunū scutitū și mai nainte, precum ne pliroforisimū Domnia mea dintr'o anafora întărită de Domnia sa fratele Mihaiū Vodă Suțulū, cu létū 1786 Maiū 26 și dândū acésta moșie zestre mai susū numitului Dohtorū prin jalbă aă ceratū de la Domnia mea a inoi acestū privileghiu pe numele seū ; decă amă bine-voitū Domnia mea de amă inoitū și amă întăritū acestū privileghiu, ca să aibă de acumū înainte și numitulū Dohtorū scutela acestui scaunū după cum l'aă avutū Polcovnicésa Stanca Măinóscă, și poruncimă slujbașiloră vinăricerī și altoră dregători, nimenea nici unū valū de supărare să nu faceți poste cartea acésta a Domniei mele. ii saam rekeh gpd. — 1793, Iunie 27.

de la cutia milelorŭ, seŭ monopolurŭ de scaune de măcelării, seŭ

Zem. Vlahscoe: Fiind-că boerulŭ Domniei mele Grigorașcu Merișescu alŭ 3-lea Logf. s'au aflatŭ slujindŭ Domnilorŭ și țerei din mica vërsta sa și până acum, atât la alte trebŭ și ale țerei, cât și alŭ 3-lea Logofëtŭ în Divanulŭ Domniei mele, cu trudă și ostenelă, după a căruia credincioasă slujbă cădëndu-i-se a se împărtăși de mila Domniei mele, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea asupra sa, și printr'acéstă carte a Domniei mele îi orânduimŭ, ca să aibă a ținea liude optŭ fără de pricină de dajdie și încărcătură în satele țerei, poslusnicŭ pentru ajutorŭ și trebuința casei sale, pe carŭ acești liude optŭ găsindu-ŭ, și fiind fără de pricină, să li se dœe adeverințele Dumnilorŭ ispravnicilorŭ a județului, ca să li se dœe pecetluiturile Domniei mele pe la mână, spre a fi în pace și nesupërați de tôte dările și angariile ce vorŭ eși într'unŭ anŭ pe țera de la Visterie și de la cămara Domniei mele; așisderea să aibă a ținea și o pivniță aici în orașulŭ Domniei mele Bucuresei scutită și apërată de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă din vinŭ Domnescŭ, de ortul vătavului de cărciumari și de tôte alte angariŭ; pentru care poruncimŭ Domnia mea la toți căți se cuvine, nimenea nici unŭ felŭ de supërare să nu faceți peste cartea acéstă a Domniei mele. ii saam receh. gspd. — 1793, Martie 22.

Cond. XXVI, pag. 58.

Cartea casei luminatului Beizadea Grigore Suțul de patru scaune.

Zemb. Vlahscoe: Dat-amŭ Domnia mea Domnôsca nôstră carte casei luminatului Beizadea Grigore Suțulu Voevodŭ, ca să aibă a ținea patru scaune de carne aici în orașulŭ Domniei mele Bucuresei scutite de vamă, de erbăritŭ și de tôte orânduelile câte au scaunile, acestea să fie nesupërate întru nimicŭ; așisderea să aibă a lua și sare de la ocne pe anŭ bolovanŭ una sută cincŭ-deci, pentru că osebitŭ de trebuința casei luminăției sale, avëndŭ și hotărire ca la moșia sa Agescii să întemeeze școlă ca copii pămëntenŭ, să învețe românesce fără de plată, cu dascălu, și să așeze și la biserica de acolo preoții și cântăreții cei trebuincioși, au avutŭ acestŭ privileghiŭ și mai înainte precum amŭ vedutŭ Domnia mea; dreptŭ aceea și Domnia mea amŭ bine-voitŭ de amŭ întăritŭ acéstă orânduială de scutela scaunelorŭ și de sare și poruncimŭ la toți căți se cuvine să fie următorŭ întocmai. — 1793, Augustŭ 31.

Ipac a luminatului Beizade de o pivniță scutită.

Zeml. Vlahscoe: Dat-amŭ acéstă carte a Domniei mele casei luminatului Beizadea Grigore Suțulu Voevodŭ, ca să aibă a ținea aici în orașulŭ Domniei mele Bucuresei, o pivniță scutită de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinulŭ Domnescŭ, de ortulŭ vătășescŭ și de orŭ-ce dări vorŭ fi peste alte pivnițe, acéstă să fie nesupërată, după privileghiulŭ ce vedumŭ Domnia mea că a avutŭ; pentru care poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Agă i altorŭ zapei ai țergului, cum și voue orânduitorŭ cu slujba fumăritului, a căminăritului și vataje de cărciumari, să nu faceți vre-o supërare întru nimicŭ la numita pivniță, că așa este porunca Domniei mele. 1793, Sept. 2.

Afară de acéstă s'au făcutŭ și alte trei cărți asemenea pentru câte o pivniță.

Cond. XXVI, pag. 132.

vinăriciuri, în anumite podgorii, au țigani din cei Domnesci, ori scutiri

Privilegiu soției lui Chiriacū Elefteriu

Zem. Vlasc. Fiind-că Chiriacū Elefteriu ce a muritū, bratū Mitropolituluī Tesalonichi, după rugăciunea ce prin anafora aū fostū datū Domniei sale frateluī Alexandru Ipsilantū i Dumnelorū veliți boeri, arētându că în vremile trecute s'aū arētatu cu ořeși-ce slujbă atāt Țerei, cât și către D-nelorū, aū avutu milă, atātū prin cartea Domniei sēle, ce o vēdumū, cu létū 1782, Decembre 10, a fi apēratū de rāndulū dājdiilorū visteriei i de alte podveđi, cum și o vie ce o are, de vinăriciū i de pōgonāritū; ne-amū milostivitū și Domnia mea și acōstā milă, ce aū avut-o numitulū Chiriacū, rānduimū ca să o aibā soția și copiiū lūi, adecā să fie în pace casa, i ne supārați de ori-ce feliu de dājdiū, cum și via ce o are la sud. Saac să fie nesupāratā de vināriciū i pōgonāritū, pentru care poruncimū Domnia mea nimenea întru nimicū supērare peste cartea Domniei mele să nu facā. — ii saam recheł gpd. — 1793, Maiū 19.

Anaforoa pentru a se împlini banū cutiei din Eparhia Mitropolituluī, și din Eparhiile Episcopesci de la Popi și să-i facā teslim la Cutie.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Prea sfinția ta părinte Mitropolit alū Ungro-Vlahiei, atātū banū preoților Eparhiei Prea sfinției tale, cât și de la părinții Episcopī, pentru preoții din Eparhiile Episcopesci, împlinindu-se banū, poruncimū să se facā teslimū la Epitropie. — 1794, Noemb. 10.

Prea Înălțate Dōmne,

După trābuințele ce are Epitropia, ne îndemnămū fără de pregetare a căuta și veniturile ei, ci fiind-că părinții Arhieriei sunt datorī a da la Epitropie taleri 7000, ciferțū de sântu Dimitrie, cari sunt în partea cutiei de milostenie banū preoților de Lude po tal. 2, ne rugām Măriei tale să bine-voești a fi luminată poruncā către părinții Arhieriei, ca să ne deie acum înainte pe jumătate dintr'ēnșii, ci pentru cei-lalți jumătate vom mai adāsta, fiind, luminate Dōmne, că pe totū ceasul cu necontenite jālbī, supērā sārācimea cu jālbī auđul Măriei tale cei cari aū să iōe lefi, și nu avemū de unde le da, mai vērtosū acumū că aū datū și rācēla și nādejdea fic-cārnia de aș goni ořeș-care părlej de lemne și de altū razemū, e numai și numai la mila lefșorei ce aū cāstigatū fieș-care de la bogatā mila Măriei tale; și cum va fi luminată poruncā. — 1794, Noemb. 9.

Isac Ralet.

Cond. XXVIII. fil. 12.

Zemb. Vlahscoie: Fiind-că Ilie Polcovnicu s'aū aflat în adevērū slujindū la trēba molepselii de nāprasnica bōlā a ciuncēi, care este trābuință și folosū de obște, cheltuind multā trudā și ostenealā până cānd i s'aū întāmplatū bōlā de care aū rēmasū sluititū și nedestoinie a mai putea sluji și a se chivernisi pe sineși; decī după slujba ce aū slujitū, și la o întāmplare de patimā rea ca acēsta ce l'aū gāsitū, fiindū cu cale a se ajuta și a avea o milā Domnescā pentru

de pimnițe de fumăritū, de căminăritū, de vamă, de vinulū Domnescū

ajutoriu vieței și mângăerea lui, amū bine-voitū Domnia mea și amū dat acēstā Domnēscā nōstrā carte prin care orânduimū să aibă lēfă de la cutia milosteniei de obște pe tōtā luna câte tal. cincī-spre-ḑeece, să fie și o cărciumă aici în orașu Domniei mele Bucurescī scutitā și apărātā de tōte obiceiurile și orânduelile ce aū alte cărciumi, să aibă și șose omenī scutiți pe cari să-ī găsēscā străini și fără pricinā de dajdie și prin cercetarea Visteriei, după orânduială, să li se dōe pecetluituri la mână; dreptū aceea poruncimū Domnia mea, să i să pāzōscā ne-strāmūtātū aceste milī. — 1796, Iunie 28.

Cond. XXVI, Fila 280.

Fiind-că rēposatulū biv. vel Clucerū Dumitrache, din tinerețele sale și până acumū la cea mai din urmă vērstā a slăbiciunei bētrānețelorū, când ș'aū datū obșteșca datorie, s'aū aflatū slujindū cu drēptā credință și cu fierbinte supunere intru poruncile Domnilorū și oblăduitorilorū, cari după vremi aū stāpānitū țera acēstā și în trobi obșteșci ale țerei la vreme de trebuință cu trimeteri pe la ordi împērătesci și pe la locurile cele mai înalte, a căruia slujbā din viața sa de mai nainte, osebitū, că de toți Dumnelorū boerii și arhieriei ne-aū fostū mărturisite, dar și în vremea Domniei mele cercatū fiindū, l'amū aflatū și l'amū cunoscutū în adevērū dreptū și credinciosū, feritū și curatū de orī-ce interesū și folosū alū sēū, și depărtatū de orī-ce strāmbātate, atāt la felurimile de pricinī și judecāți ale norodulū și obiceiuri ale pāmēntulū, ca unū practicōsū desē-vērșitū și pāmēntōnū vechiū alū țerei aceștia, cāt și la Epitropia Mōnăstirei sfântului Panteilemonū, la care s'aū aflatū orānduitū, cu multā durere chivernisindū și iconomisindū cum se cade Mōnăstirea și spitalurile sārăcilorū bolnavi până s'aū sfārșitū, după ale căruī bune slujbe cu care s'aū aflatū slujindu-se și trudindu-se în viața sa; paratirisindū Domnia mea ca să vedemū de aū avutū vre-unū deosebitū privileghiu și milā Domnēscā, ca să rēmāie după mōrte-ī mângăere și ajutoriu soției și copiilorū sēi, aflāmū că nici acēstā n'aū cercat-o rēposatu acesta de a face supērare și cerere la Dōmni, lāsāndu-se la mila și drēpta judecatā a Domniei și stāpānirii; drept aceea pentru rēsplătirea care se cade slujbelorū acelorū bune și ostenețelorū cu cari s'aū aflatū până la sfārșitulū vieței sale, și pentru ca să dāmū pildā și altora asemene de credințe și de slujbe bune intru poruncile Domnilorū și stāpānilorū sēi, amū bine-voitū Domnia mea de amū făcutū casei sale celea drepte și cu cale milī și ajutoruri, adică: din 40 Liude scutelnici după catastihū Visteriei, care aū avutū rēposatulū ai Cluceriei, ḑeece liude să-ī iōe Visteria Domnēscā, iarā 30 liude îi lāsāmū casei numitulū rēposatū, care și după petrocania soției sale să rēmāie la copii lui spre a-ī avea ne-strāmūtāți. lângă care aceștia le dāmū voie să și gāsēscā și alți ḑeece străini, pe cari cercetāndu-ī Dumnelū vel Vist. și fiindū cu adevērātū străini fără de nici un feliu de pricinā de dajdie să li se dōe pecetluituri, ca și pe aceștia să-ī aibă nedajnici, de împreună cu cei-lalți trei-ḑeci scutelnici pentru ajutorulū și chiverniseala lorū; așisḑerea și rădicătura de patru sute de oi ce aū avutū rēposatulū să o aibă soția și copiii lui ne-strāmūtātū, cum și douē pivnițe să scutēscā în Bucuresci de tōte orānduelile; dreptū aceea le întārimū acēstū privileghiu cu Domnesculū nostru hrisovū, ca să li să pāzōscā ne-strāmūtātū în tōtā vremea; și amū adevērītū hrisovulū acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei

de ortulă vătășescă sêu de podveđi; ori scutire la vii de dările pusă

mele fi: Costandinu Vvd. Dumitrașco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. Martori fiindu și Dumnelorū einștiți și credincioșii boeri veliți ai Divanului Domniei mele, Nicolae Brâncovenū vel Banū. Manolache Crețulescu vel Vorn. de țera de susū. Dimitrie Manulū vel spăt. Radulū Goleșcu vel Vorn. de țera de josū. Scarlatū Ghica vel Vist. Costandinū Filipescu vel Logof. de țera de susū. Costandinū Știrbeiū vel Vorn. Iónū Damariusū vel Vorn. Stefanū Văcărescu vel Log. de țera de josū. Iónū Florescu vel Vorn. alū politiei. Lucache vel Post. X Antonie vel Comisū. Grigorie Ghica vel Clucerū. Costandinū Cantacuzino vel Păharn. și Ispravnicū facerei hrisovului acestuia, Costandinū Filipescu vel Log. de țera de susū; și s'au scrisū hrisovulū acesta la alū patrulea anū din întăea Domnie a Domniei mele aici în orașulū scaunulū Domniei mele Bucureșci, la anii de la zidirea lumci 7304, iară de la Domnulū Dumneđeū și mântuitorul nostru Isusū Hrist. 1796 în luna lui Martie în 28 de zile.»

(Acestū Clucerū Dumitrache ni pare a fi vestitulū autorū alū cronicei resboiului ruso-turcū de la 1769—1775. V. A. U.)

Cond. XXVI, pag. 278.

Zemb. Vlahscoie: Fiind-că einstitulū și credinciosulū Boerilū Domniei mele Grigorie Hrisoscoleu biv. vel păhar. a arêtatū Domniei mele, că pe moșia Dumnelūi *Sărata* din sud. Buzcū făcendū vie a îndemnatū și pe alți mulți de aū și aū făcutū vii acolo, în cât s'a făcutū nou poporū, unde a fostū și este unū scaunū de carne, care scaunū, ne făcu rugăciune de a-î hărăzi Domnia mea al avea scutitū, a căruia rugăciune pentru îndemnarea ce aū făcutū și altora de aū săditū vii acolo, amū primit'ō Domnia mea, și printr'acosta Domnēscă nōstră carte, îi hărăzimū acelū scaunū de carne ca să-lū aibă scutitū și apêratū de tôte dările ce sunt pe alte scaune, ca să-î fie de ajutorū casei, pentru care poruncimū Domnia mea slujbașilorū vinăriceri, și altora ce veți fi orânduiți cu ori-ce slujbă asupra scaunilorū, supêrare la acestū scaunū întru nimicū să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele, ii saam receh. gspd.—Sept. 6.

Zemb. Vlahscoie: Dat-amū Domnēscă nōstră carte Dumnē-ei Vornicesei Venețianca Văcăresca, ca să aibă a scuti două scaune de carne care din vechime le-aū avutū, și le are acum, la vremea Dêlului, pe moșia Dumnēei, unulū la Tohani și altulū la Scheiu sud. Saac. spre a nu fi de nimenea supêrate, pentru că după jalba și rugăciunea ce aū făcutū Domniei mele Dumnē-ei numita Vornicōsă spre a i-se da Domnescul nostru Sinetū, după coprinderea ponturilorū pentru apêrarea lorū, după cum le-aū avutū din vechime, amū poruncitū Domnia mea de s'au făcutū întâiū cercetare prin ispravnicū județului de față cu Vameșii și cu Erbariū, la fața locului, pentru obiceiulū ce aū avut aceste scaune și ne-am plioforisit Domnia mea, cum că și mai nainte, din vechime, aū fostū apêrate; dreptū aceea amū bine-voitū Domnia mea și amū datū Dumnēei acestū Domnescul nostru sinetū, ca să fie pururea scutite și apêrate; pentru care poruncimū Domnia mea slujbașilorū Vinăriceri, i vouă Erbarilorū si Vameșilorū, ca după cum și ponturile cuprinde să urmați, și să nu faceți supêrare la aceste scaune împotrivă. ii saam. receh gspd.

(Cod. XXVI. pag. 265). 1795 Sept. 16.

Zemb. Vlahscoie: Datū-amū Domnēscă nōstră carte sătrăresii Zoiții soția rēposatulū Mareșū sătraru, ca să aibă a ține unū scaunū de carne sub pôlele

asupra lorŭ. Une ori Moruzi dărau chiar locuri de case la vechi slujbași,

viilorŭ, pe moșia sa bătrână ot. Smeiu sud. Saac. pentru că la Domnia mea a datŭ jalbă numita șătrăresă, arătând ca soțul seŭ după slujbele cu cari s'aŭ aflatŭ slujindŭ aŭ avutŭ acestŭ scaunŭ scutitŭ prin cărțile fraților trecuți Domni, și călcânduli-se casa de hoți s'aŭ prăpăditŭ și acelea sineturi, făcândŭ acumŭ rugăciune Domniei mele, acumŭ ca să înoinmŭ acestă milă pe numele seŭ, fiindŭ însărcinată cu copii, care jalbă rânduindu-o Domnia mea la Dumneluŭ vel log. de țera de josŭ spre cercetare, ne-aŭ arătatuŭ în scrisŭ prin anaforoa Domniei sale, dela 4 ale acesti luni, cum că s'aŭ găsitŭ în condica Divanuluŭ carte cu lét. 1786. sept. 2. dată șătraruluŭ Mareșu soțuluŭ jăluitorei, ca să ție acestŭ scaunŭ de carne scutitŭ și apăratŭ, în care arėtă, că aŭ avutŭ și alte cărți Domnesci. Deci după pliroforia ce dă Domniei mele Dumneluŭ vel log. ne milostivimŭ asupra numitei șătrărese, și printr'acesta Domnesca noastră carte îi hărăzimŭ acestŭ scaunŭ, ca să-lŭ aibă scutitŭ și apăratŭ de tôte dările și angariile ce dau alte scaune; De care poruncimŭ Domnia mea slujbașilorŭ Vinăriceri și altora ce veți fi cu ori-ce slujbe rânduiți, nimeni de nimicŭ nici unŭ felŭ de supărare să nu faceți acestui scaunŭ. — 1794 Sept. 6.

procit. vel log.

Cond. XXVI pag. 229.

Zemb. Vlahscoie: Find-că Boeruluŭ Domniei mele Antonie, Polcovnicŭ de Vânători s'aŭ aflatŭ și se află slujindŭ la alte porunci ale Domniei mele întru care aŭ fostŭ rânduitŭ, cât mai vĕrtosŭ la epistasia năpraznicei bóle silindu-se și osărduindu-se pentru cunosciința bólei de a se face îngrijirea cea cuviinciosă pentru întempinarea rĕuluŭ, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea și am datŭ Domnesca noastră carte, ca să aibă a ținea aici în orașuluŭ Bucuresci o crăciumă dreptŭ în care să se vĕndă bucatele sale scutite și apărate de tôte orânduelile ce sunt pe alte pivniți; așiderea să aibă a-și găsi din străinătate patru ómenŭ străini făr de nici o pricină de dajdie, cărora să li se facă cercetare la Visteria Domniei mele înaintea Dumneluŭ vel Vist. și fiindŭ cu adevăratŭ străinŭ, să li se dăce pecefluiturile Domniei mele pe numele și chipuluŭ lorŭ, spre a-i avea în pace și nesupărați; dreptŭ aceea de a avea și a se urma acestă milă le-amŭ datŭ Domnesculuŭ Sinetŭ. — ii saam rekeh. gpd. — 1796 Iuliŭ 14.

Cond. XXVI. pag. 279.

Zemb. Vlahscoie: Datŭ-amŭ Domnesca noastră carte D-luŭ cinstituluŭ și credinciosŭ Boeruluŭ Domniei mele Constandin Știrbeiŭ vel log. ca să aibă a ținea aici în orașuluŭ Domniei mele Bucuresți două scaune de carne scutite și apărate de fumăritŭ, de erbăritŭ, de vamă, și de toate dările ce sunt pe scaune, și unŭ scaunŭ la Oborulŭ țargululuŭ de afară pe dreptŭ moșia Dumneluŭ ce se numesce *Fundeniŭ*, și altŭ scaunŭ în dosuluŭ caselorŭ Dumneluŭ pe loculŭ D-sale, pentru că aceste scaune le-aŭ avutŭ D-luŭ vel log. și mai nainte; pentru care poruncimŭ Domnia mea Dumnevóstră zapeiilorŭ Bucurescilorŭ: nimenea nici unŭ felŭ de supărare să nu faceți le aceste scaune, că așa este porunca Domniei mele. ii saam. rekeh. gspd. — 1795 Februarie 9.

Cond. XXVI. pag. 244.

din locul Domnescu (*gospod*). Negreșită dăruirea de scutelnici, de poslușnici, continuă a se face și sub Moruzi, deși nu pe o scară atât de mare ca la alți Domni. Scutiri încă urmăză la dăjdi pe diverse *bucate*; apoi ridicarea la boerie, recunoșcerea unora că aparțin la *némuri*,

Anafora să-și facă casă Anastasie vâtafulu de grajdliu Gospod. pe locu Domnescu.

Io Alexandru Costantinu Moruzi Ucl.

Fiind-că prin jalbă de rugăciune au făcutu cerere Domniei mele, Anastasie Vătavu de Grajdliu Gospod, ca să aibă voie pe acestu codru de pământu ce i s'au măsuratu de Dumnelu Vornicu, să-și facă o casă de odihnă, împrejurulu Grajdului, aflându-se slujindu, i s'au datu de la Domnia mea voie, ca încât nu va fi locul acela trebuinciosu pentru curtea gospod. să fie în pace și nesupăratu pentru acestu locu pe cât i s'au măsurat. — 1795, Ghenar. 18.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Anastase Vătafu de grajdulu gospod. și Dumnelu vel Pitaru au jăluitu Măriei tale, că atât părinții lui, cum și elu de multă vreme se află slujindu Curței Domnesci întru acestă orânduială a Vătășiei de grajdu, și fiind-că se află ședendu pe ușile străinilor, cu nevasta și copii, cere să te milostivesci Măria ta a i se da voie să-și facă o căscioră de ședutu pe locul viei Domnesci de lângă *M-tirea Spirea, care vie s'au părăgenitu și este afară din hotarul Bucureștilor*; după a căruia jalbă mi se poruncese de către Înălțimea ta ca să cercetez la fața loculu, cât pământu cere? la ce semnii? de nu aduce vre-unu felu de Embordionu părților Curței, și de este chiar pe locul Domnescu? și să arētu Măriei tale. Ascultându luminată porunca Măriei tale, amu mersu insumi la fața loculu, și mai întâiu făcendu cercetare, amu vedutu, că unde cere jăluitorulu acestu locu este cu adevăratu pe locul Domnescu, care mai înainte au fostu vie, iară acumu s'au părăgenitu, și nici se cunoșce că au fostu vie, fără de numai pământulu slobodu au rămasu; apoi amu trasu și unu codru de locu în marginea drumulu ce vine din spre Măstăreț și merge spre Curtea Domnescă, alătura cu colțulu viei D-lui biv. vel Vistieru Ioniță Damaris, care începându-se din marginea drumulu, din colțulu viei D-nelu merge în josu alătura cu gardulu viei Dumnelu, stânjeni 20 palme 4, iară de acoloa în curmezișu asupra Curței Domnesci stânjeni 13 tocmăi, iar de acoloa dreptu pe marginea drumulu până iarăși în colțulu gardulu viei Dumnelu Vistierulu Ioniță de unde amu începutu, stânjeni 12 palme 6, care locu ce amu trasu (unde a cerutu jăluitorulu) este depărtatu de curte, de unde nu pôte da nici unu felu de Embordionu părților Curței; ci de cercetarea și urmarca ce amu făcutu nu lipsimă a înștiința Înălțimei tale și de va fi bună-voința Înălțimei tale i se va da voie de a-și face casă, ca să se adăpostescă; iar hotărira cea desevășită rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1794, Febr. 23.

Ianache Moruzi vel Vornicu,

etc. ; tóte aceste favoruri le acordă Moruzi, dupě pilda predecesorilorŭ Domnitorŭ, așia că, repetimŭ, nu vedemŭ în ce a fostŭ boerimea mai rău tratată de către Moruzi decât de alți Domni.

Iléna Bucșănésca, spre a i se da liude trei poslușnici.

Pré Înălțate Dómnne.

Jáluescŭ milostivirei Máriei tale, că mă aflu jupănășiță véduvá fără de chivernisală și impresurată de copii, și véđŭ multe scăpătate ca mine împărțășite cu mili de scutelnicŭ pentru poslușania casei; cu mare rívnă amŭ alergatŭ la Mária ta, să te milostivesei a fi miluită cu cincŭ șose scutelnicŭ.

*Róbx Mariei tale, Iléna Bucșănésca, soția răposatului
Iléna Bucșănescu.*

D-ta vel Vist. să teoriseșei jalba acésta. — 1793 Maiŭ 11.

Io Alecs. Cost. Moruzi Vcd.

Poruncimŭ Domnia mea cinstitŭ și credinciosŭ boeritulŭ Domniei mele D-ta vel Vist. să-i faci cartea Domniei mele de liude trei, ómeni străini fără de priedină. — 1793 Iunie 2.

Cod. XXV Fila 194.

Io Alex. Cost. Moruzi Vcd.

Damnévóstră boerilorŭ Naziri ai Epitropiei, fiind-că ne-amŭ pliróforisitŭ Domnia mea pentru Zoita Șătrărăsa Pitișténea, cum că se află la próstă stare, vrednică de milă, vé poruncimŭ Domnia mea, primindŭ acestŭ Domnesculŭ nostru pitacŭ, să aveți a da de la cutia Epitropiei lófă câte tal. 20 pe lună și cu acest pitacŭ voți fi scăđuți la socotélă. toleo pisaŭ gspd. — 1794, Febr. 14.

Anafora in dosulŭ jalbei lui Mihai Oncescu a i să măi da douŭ scutelnicŭ

Pré Înălțate Dómnne,

Prin plecată jalbă arétŭ Înălțimoi tóle, că feciorŭ de boerŭ fiindŭ și eŭ, din mica vârsta mea m'amŭ aflatŭ slujindŭ țórei și poruncei Divanului fără de pregetare, la tóte celea ce mi s'au poruncitŭ havalele, angarii, socofindŭ că după vreme imŭ va veni vre óroș-care chivernisólă; acum ajungéndŭ in vréstă bătrânețelorŭ, sunt însărcinatŭ cu casă grea, cu patru fete de vârstă, mă aflu și la mare scăpătaciune, și altă chivernisólă nu amŭ de cât douŭ scutelnicŭ, fără altŭ ajutorŭ, altă mângăere de nicăirea nu amŭ; decŭ propoveduitŭ la toți de-opotrivă fiindŭ mila Máriei tóle, amŭ alergatŭ și eŭ la noianulŭ milostivirei Máriei tale, că să fiŭ și eŭ împărțășitŭ și miluitŭ de la visteria milei Máriei tale, cu adăugire do scutelnicŭ, și cu altă milă ce totŭ sfântu va

A. Moruzi nu se împotrivesce a ridica la boerie pe cei descindători din boeri. Aşa, avem în condica XXIV ridicarea la némuri a unui Gheorghe sin Vasile din Bucuresci şi a unui Ioniţă. ¹

lumina pe Înălţimea ta, ca că mă pot ajutara la acastă greutate şi scăpăta-ciune a casei mele, după cum alţii de-opotrivă cu mine s'au împărtaşitu de mila Măriei tale, ca să nu mă ducă iarăşi cu lacrimi pe obrazu a casă şi la copii; şi ce va fi mila Măriei tale.

Robulū Măriei tēle, Mihaī Oncesculū.

Privileghiulū lui Nicolae din Bucuresci

Zem. Vlahscoe. Dat-amū Domnōsca nōstră carte lui Nicolae de aici, ca să aibă a scuti totū vinulū ce-lū va face în dréptă via sa ce are la Grōca sud. Vlaşca, de vinăriciu, pentru că acastă milă au avut-o şi de la fraţii trecuţi Domni, precum ne plioforisimū Domnia mea din cartea fratelui Alexandru Vodă Ipsilantū, ce o vëdumū, cu lét. 1779 Sept. 23; dreptū aceea şi Domnia mea m'amū milostivitū şi l-amū ertatū ca să nu plătescă vinăriciu, pe dreptele bucatele lui, şi poruncimū slujbaşilorū vinăriceri, orī în credinţă de se va da vinăriciu, seū de se va vinde, să nu-lū supēraţi de plata vinăriciului, ci să aibă bună pace. — tolco. pisah gospd. — 1793 Maiū 19.

Cond. XXVI, pag. 29.

Privileghiū Postelniculū sin Spetēnu.

Zem. Vlas. Boeriuulū Domniei mele Ghini Spetēnu Postelnicū sin Ioanū Spetēnu din sud. Saac, care aflāndu-sē scăpătatū şi cu casă grea, şi încă din copilăria lui slujindū în trebī Domnesci şi ţerei au avutū milă a ţinea liude doi, ōmeni străini fără pricină de dajdie, după cum s'a doveditū şi din cartea fratelui nostru Domnū Mihaiū Vodă Suţulū ce o vëdumū cu létū 1792, Decembre 13, care şi Domnia mea ne-amū milostivitū şi amū înoitū acastă milă spre a se păzi nestrămutatū, ca să fie pentru ajutoriu şi posluşania casei sóle; căroro după adevērinţele D-lorū Ispravnicilorū judeţului să li să dōe şi pece-tluiturī gospod de la visteria Domniei mele, spre a fi nesupēraţi; pentru care poruncimū Domnia mea şi Dumnōvōstră Ispravnicilorū judeţului i altorū zapei şi slujbaşi, să fiţi următorī poruncilorū Domniei mele întocmai. — 1793 Maiū 9.

Cond. XXVI. Fila 30.

1. Iată actele aceste. In anexe vom mai da şi altele :

Anaforaoa pentru Gheorghe sin Vasile ce s'au aşedatū la némuri.

Poruncimū Domnia mea Dumitale vel Vist. să-lū aşedī la Visteria Domniei mele în orānduiala némurilor, cu privileghiulū ce au şi cei-l-altī. — 1793. Sept. 24.

De altmintrelea aflămŭ de la A. Moruzi și acte de scutire ori de ertare de birŭ pentru bătrânii scăpătați ori cu mulți copii.

Prea Înălțate Dómnne,

Cu prea plecată anafora aducŭ rugăciune Înălțimei tale pentru unŭ Gheorghe sin Vasile de aici din Bucuresci, carele fiind-că atât tată-sěu cât și nēmŭlŭ lŭi *sunt sciŭți de mine*, că încă din vechime aŭ fostŭ în orânduiala boerilorŭ de nēmŭ, precum din rudele lŭi și până acum se află unŭ dintr'înșiŭ la cinulŭ boeriei, adică cu Petrică Logofetulŭ spătărescŭ ce aŭ îmbrăcatŭ caftanŭ, vērŭ primarŭ din frați, cu boeriŭ de nēmŭ Rătesciŭ i Furduesciŭ iară rudenie, lŭi Iónŭ biv. vel Comis Costandinŭ Dâmbovicēnu nepotŭ de frate, cu aceștiia toți într'acești chipŭ fiind-că se rudesc, cunoscută avēndŭ și. milostivirei Măriei tale, să câștigue orânduiala nēmŭlŭ sěu; iar cea de sēvērșitŭ hotărîre rēmâne a se face de către milostivirea Măriei tale. 1793. Aug. 20.

Prea plecată sluga Măriei tale, *Manolache Vorn. Crețulescu.*

Cond. XXIV. Fila 455.

Zem. Vlahscoie: Fiind-că amŭ miluitŭ Domnia mea pe Petre Copăcēnu din sud. Vâlcea și l-amŭ făcutŭ postelnicelŭ, i-amŭ datŭ la mânăle lŭi acēstă Domnōscă a nōstră carte, ca să fie sciutŭ, că este în orânduiala postelnicilorŭ, și să aibă privilegiulŭ **celŭ obicînuitŭ alŭ scutelei**, pe dreptŭ bucatele sale, de dijmăritŭ, vinăriciŭ, după orânduiala ce aŭ și cei-l-alți postelnicēi; dreptŭ aceea poruncimŭ la toți căți se cuvîne, ca să-lŭ cunōscă pe mai susŭ numitulŭ boerulŭ Domniei mele de postelnicelŭ. ii saam receh gspd.—1794. Maiŭ 16.

Anaforaŭa lŭi Ioniță carele s'aŭ așelātŭ la nēmuri.

Io Alecs. Cost. Moruzi Voevodŭ.

După cercetarea, ce din porunca Domniei mele s'aŭ făcutŭ de către Dum-nelŭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domniei mele vel Vist. adevēindu-se nēmŭlŭ acestuia din însēși celea vechi hrisóve Domnesci ce s'aŭ găsitŭ la mânăle lŭi și din dovada mărturiilorŭ, precum ni se făcu arētare printr'acēstă anafora, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea asupra-ŭ și poruncimŭ Dumitale vel Vist. să se așede la orânduiala boerilorŭ de nēmŭ, acēstŭ Ioniță cu frate-sěu Stanŭ, carŭ să-și aibă privilegiulŭ lorŭ după orânduială întocmai. — 1793, Septemb. 6.

Vel Logof.

Prē Înălțate Dómnne,

După jalba ce aŭ datŭ Înălțimei tēle Ioniță arētândŭ că moșulŭ sěu și strămoșulŭ-sěu aŭ fostŭ în orânduiala boerilorŭ avēndŭ și hrisóve Domnesci, cerēndŭ a fi și elŭ împreună cu frate-sěu Stanŭ împărțășiți de Domnōscă Măriei tale milă cu aceeași orânduială a nēmurilorŭ, după luminată porunca Măriei tale amŭ cercetatŭ și se vēdu la mără lorŭ Hrisovu Măriei sale Mateiŭ

Iată acte de această natură :

Anaforaia Radului ce au fostu vătavă din plaiulă sud. Dâmbovița pentru ertarea de biru.

Io Alecs. Constan. Moruzi Ved.

După pliroforia ce dă Domniei mele, D-lui vel Vist. de próstă starea jăluitarului, ne milostivimă Domnia mea, și-lă ertămă de acum inainte ca să

Vodă cu létu 7140 fevr. 1 in care se arétă numele Lupului căpitanu za dorobanți i feciorii lui pentru stăpânirea moșiei Sfeteșei sud. Saac. Acești jăluitarii ce se tragă dintr'acestă Lupulă căpitanu, i-adevereză Stanciuu biv. ceaușu agiescū și cum că acestu hrisovū lo este rămasū de la numitulū Lupulă căpitanulū za dorobanți strămșu-lorū fiindū, într'aceiași chipū dovedindū arétă Măriei tale; iar hotărîrea cea desevôrșitū rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1793, Aug. 16.

Cond. XXIV. Fila 416.

Vel Vist.

Anaforaia d-lui vel Vistier pentru Giura Vătășescu a se aședa între mazili.

Io Alexandru Const. Moruzi Voivod Milostiuu bojiu Gospodar.

D-ta vel Vistierii, după anaforaia d-tale și după adevărînțele și dovedile ce vedumă Domnia mea la mânil Giurei Vătășescu, poruncimă d-tale vel Vistieru ca să se așede la orinduiala mazililorū. — 1794, Februarie 23.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

După jalba ce au datū Înălțimei tôle Giura Vătășescu ot sud. Vâlcea, arétândū că și moșii, părinții lui, au fostū mazili și elū rămândū micū de părinți, din întâmplarea vremilorū i s'ar fi răpusū și sineturile cele vechi, cari adevoreaū de nêmulū lui, pentru care au fostū datū jalbă și la Măria sa Mihaiū Vodă Suțulū, și fiindū orînduitū la d-lui vel Vistierū, d-lui l-au orînduitū la d-lorū boerii aședeméntari și la ispravnicii aceluī județū, unde după cercetarea ce i-au făcutū, l-ar fi doveditū de feciorū de mazilū și i-ar fi datū și adevărînță la mână, și întâmplându-i-se bôlă îndelungată, n'au pututū de atunci a veni de a-și afla îndreptare, făcendū rugăciune ca de la voia milostivirei Măriei tôle să-și afle orînduiala părintescă. Din luminata porunca Măriei tôle făcendū-ī cercetare, se vedū la mâna lui atât scrisôrea d-lui Ioniță biv. vel Paharnicū i d-lui Ioniță biv. vel Serdarū ce au fostū cu aședeméntū la létu 92 cât și a d-lui Dumitrache Șchiliță biv. vel Pitarū ispravniculū județulū i a Predei Bajorêmulū și de la o sômă boernași mazili, in care îi adevereză că este vechiū nêmulū de mazilū și că i se cuvine a fi împărțitū și elū la aceași orînduială; după cercetarea ce amū făcutū într'acestaș chipū dovedindū, arétū Măriei tôle, iar hotărîrea cea de sevôrșitū rămâne a se face de către milostivirea Înălțimei tôle. — 1794, Februarie 16.

Cond. XXVII, fila 3.

Vel Vist.

fiu nesupăratŭ, ŝi Dumnăta vel Vist. să faci cartea Dumnăiei mele de apărarea dăjdielorŭ Visteriei. 1793. Decem. 30.

Cond. XXV, fil. 212.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dămne,

Radulŭ, ce aŭ fostŭ vătavŭ de plainulŭ Ialomița sud. Dămbovița, aŭ jăluitŭ Măriei tale, că 40 anŭ aŭ slujitŭ vătavŭ de plainŭ, după cum îlŭ adeverăză cărțile Dumnăsei, ce are ŝi acum deosebitŭ, că este trecutŭ în vrăstă, dară ŝi din pricina răsmeriței jăfuindu-se s'aŭ catandisitŭ la mare sărăcie, ŝi nu în destulŭ eu acăsta, dară se află ŝi eu patimă de bôlă, împovăratŭ eu trei fete mari, ŝi nu mai este vrednicŭ a purta dajdie, ce este aședatŭ între Mazilŭ, făcendŭ rugăciune de a fi ertatŭ de dajdie prin luminată cartea Măriei tale de apărare, ŝi să i se dăe ŝi unŭ liude omŭ streinŭ pentru ajutorulŭ bătrănețelor ŝi casei lui; a căruia jalbă orânduită fiind la mine ea să o teorisesă, nu lipsimŭ a însciința Măriei tale, că acesta, cum că aŭ slujitŭ vătavŭ de plainŭ atăta vreme, este sciutŭ de toți, iară pentru starea lui însciințază ispravniciei județului, că se află la halulŭ scăpătăciunei ŝi betăgŭ de unŭ piciorŭ, ŝi la dajdie este aședatŭ la sémă dreptŭ tal. 11. banŭ 60; iară a lui rugăciune de a fi ertatŭ, s'eu ușuratŭ, cum ŝi pentru un omŭ fără pricină, acăsta rămăne la milostivirea Măriei tale. 1793, Dec. 23.

Vel Vist.

Anaforața lui Zanfirŭ nevolnicŭ pentru ertarea de birŭ.

Io Alex. Const. Moruzi Vel.

După piroforia ce dă Dumnăiei mele D-lui vel Vist. de prósta stare a jăluitarului, ne milostivimŭ Dumnăia mea ŝi-lŭ ertămŭ de acum înainte să fie nesupăratŭ, ŝi D-ta vel Vist. să faci cartea Dumnăiei mele. 1793. Decem. 30.

Prea Înălțate Dămne,

După jalba ce-aŭ datŭ Măriei tale Zanfirŭ, nevolnicŭ din Bucuresei, că este slabŭ, bătrănŭ, neputincios, trecutŭ în vrăstă ŝi orbŭ de ochi, bolnavŭ de unŭ anŭ, ŝi pótă dajdie la Visteria Măriei tale de sunt 60 anŭ, făcendŭ rugăciune de a fi ertatŭ prin luminată cartea Măriei tale după orânduiuala Visteriei, orânduindu-se la D-lui biv. vel Vist. Nazirulŭ Agiei ca să cerceteze pentru starea ŝi parlegiulŭ lui, de la 15 ale următorei luni face răspunsŭ, că cercetandŭ s'aŭ adeveritŭ, cum că este fórte bătrănŭ, neputinciosŭ, lipsitŭ de vederile ochilorŭ, în cătŭ nu pôte a-și agonisi hrana vieței, ŝi fiind la o cruce cu unŭ Stanŭ fiu-s'eu, acela aŭ muritŭ, ŝi aŭ rămasŭ jăluitarulŭ încăreatŭ ŝi

cu dajdia aceluia, și cum că este vrednică a avea mila Măriei tale; care însciințare se puse într'acastă plecată a mea anafora, ca să se vōdă de către Măria ta, iară a lui rugăciune de a fi ertatū, rămâne la milostivirea Măriei tale. — 1793, Decem. 19.

Vel Vist.

Cond. XXV, Fil. 213.

Anaforaoa lui Costandinū pentru ertare de birū.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Poruncimū Domnia mea D-tale cinstitū și credinciosū boerule alū Domniei mele vel Vist. să-ī faci cartea Domniei mele, de apērarea capului lui. — 1793, Decem. 21.

Prea Inălțate Dōmne,

Costandinū de aici prin jalba ce aū datū Măriei tale, arētă că se află cu patimă de bóla podagrei de multă vreme, de nu póte eși din casă afară, are și trei fete de vārstă, se află și la mare scăpătăciune, nofiindū vrednicū a măi răspunde dajdia ce s'aū așeđatū, făcēndū rugăciune, ca să fie ertatū și să i să dōe luminatā cartea Măriei tale de apērare; a căruia jalbă orānduită fiindū la mine, ca să o teorisescū după orānduiala Visteriei, orānduindu-se la D-lui biv. vtore Vist. Nazirulū Agiei, ca să cerceteze de perlegiulū lui și în ce clipă se va adeveri, să însciințeze, face răspunsū într'acestașū chipū, că s'aū adevēritū de la mahalagiū și preoții mahalalei, că cu adevēratū se află fórte scăpătātū și bolnavū, în cāt din patima bólei i-aū căđutū și unū piciorū de nu măi este harnicū a-și scōte hrana vieței, vrednicū fiindū a avea mila Măriei tale, care însciințare se puse într'acastă plecată a mea anafora, ca să se vađă de către Măria ta, iară a lui rugăciune de a fi ertatū de dajdie, și a i se da carte de apērare, rămâne la milostivirea Măriei tale. — 1793, Decem. 20.

Cond. XXV. Fila 192.

Anaforaoa ce s'aū făcutū în dosul jalbei lui Costandinū sin rēposatu Iordache Iuz-bașa pentru a fi nesupēratū de dajdie.

Prea Inălțate Dōmne,

Cu lacrimī fierbīnți jāluescū milostiverei Măriei tale, că rēposatalū tatā-meū i s'aū săvērșitū viața în slujba Iuz-bășiei de pușcārie, și aū fostū miluitū de alți foști Domni și de Inălțimea ta cu luminate cārți de apērare casei; acum milostive Dōmne, vōđū că sant supēratū la orānduiala dajdiei; de care mă rogū Inălțimei tōle să te milostivescī asupra scăpătăciunei mele, că deosebitū că ne-aū rēmasū datorie părintescă asupra-mi de a plăti, ci mă aflu și cu

casă grea, în cât sunt foarte speriată de hrana vieței cea de toate zilele; ci după cum s'aă revărsat mila Înălțimei tale către alți mulți lipsiți, și sunt nesuperați, să se reverse mila și asupra scăpătăciunii mele a fi nesupărată de orânduiala dajdiei și veșnica pomenire va fi Măriei tale. Robulă Măriei tale, sin răposatulă Iordache Iuz-bașa. — 1794, Noemb. 21.

« D-luă vel Vornicū ală politiei Bucuresciloră, să cerceteze jalba acăsta. »

Iată anaforaoa și resoluțiunea Domnăscă în acăstași cauză :

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoe.

« De aici înainte poruncimă să fie nesupărată de dajdie ». — 1794 Dec. 6.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimei tale, amă cercetată jalba ce aă dată către Înălțimea ta acestă Costandină sin Iordache, ce aă fostă *Iuz-bașa de pușcarie*, și cât pentru arătarea ce face, că aă avută Tată-său cărți de apărare atât a Măriei sale Mihaiă Vodă Suțulă, cât și a Înălțimei tale, însă pe numele mumisi Hristini, asupra casei loră, adevărulă aă arătată, fiindă-că le vedă și eă în faptă la mână, iară pentru că s'aă pusă la dajdie, carele aă și plătită trei semi *perviă*, al 3-lea și cettertă, pricina curge acestă felu : la scrisulă *mahalaleloră la catagrafia ce s'aă făcută*, s'aă scrisă și numitulă jăluitară; la vremea aședămintulă, olă nu-și avea la îndemână acestea sinetură să le arăte, căruia nedându-i-se credemăntă s'aă pusă la dajdie cu tal. 3, ci la rugăciunea ce face ca să te milostivesci Măria ta asupra-ă, fiindă și holtei și săracă, ca să pótă hrăni și pe mumă-sa și două suroră ce are, rămâne la bogată mila Măriei tale. — 1794, Noem. 24.

Vel Vornicū.

Cond. XXVIII, pag. 42.

Anaforaoa Sandulă Săpunariu pentru ertarea de biră.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dumnélulă vel Vist. după cercetarea și pliroforia ce ne dai de starea acestuia, cum că este scăpătată și însărcinată cu 6 fete, poruncimă să-ă faci cartea Domniei mele de a fi de totă nedajnică. — 1793 Decemb. 4.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne,

Sandulă Săpunariu de aici prin jalba ce aă dată Măriei tale arătă, că este foarte scăpătată și în grea datorie intrată, cu 6 fete de vărșă, lipsită de

hrana vieții și dajdia și-o pörtă între Dristorenii vechi; mai înainte au fostu la sémă dréptă tal. 3 cu răsara, iară acum ar fi tal. 6 și nu are putere a răspunde, făcëndu rugăciune Măriei tale, ca să se scađă cu trei lei și să rămăe tal. 3 la sémă, după cum au fostu mai nainte; a căruia jalbă după orânduiala visteriei orânduindu-se la D-lui Naziru Agiei, ca să cerceteze pentru starea și perlegiul; D-lui, de la 15 ale următorei luni, face răspunsu într'acostași chipu, că cercetändu s'au adevăritu că este fórte scăpătatü, însărcinatü cu copii și în grea datorie, cavinciosü a avea mila Măriei tale și la dajdie este aședatü la séma dréptă tal. 6, care înseiințare se pusă într'acostă plecată a mea anafora ca să se vadă de către Măria ta; dară a lui rugăciune de a fi scăđutü și a rămănea cu tal. 3 la sémă, rămăne la milostivirea Măriei tale.—1793 Noeb. 30.

Cond. XXV. Fila 150.

Vel Vist.

Io Aleksandru Cost. Moruzi Ved. i gpd.

După pliroforia ce ne dă d-lui vel Vistierü de starea lui poruncimü să fie ertatü de slujbă, căruia îi dămü la mânilé lui acestü Domnescü sinet.—1794, Februarie 26.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dómnie.

Andreiü copilu din casă de Divanü prin jalba ce au datü Măriei tale arétă că din copilăria lui se află slujindü Curței Domnesci la acestü stégü, și din întemplerăa vremilorü căđëndü la mare sărăcie și deosebitü de acésta boluă-vindu-se au zăcutü trei ani din care s'au sacatefsitü de o mână și de unü piciorü, se află și cu casă grea, din care aceste patimü nu mai este vrednicü a purta slujba, făcëndü rugăciune, ca să se reverse milostivirea Măriei tale și asupra lui de a fi ertatü de slujbă prin luminată cartea Măriei tale a căruia jalbă după orânduiala Visteriei, orânduindu-se la D-lui Vistierulü za Divanü, ca să cerceteze pentru starea și prilegiulü lui, de la Februarie 1 face răspunsulü în serisü într'același chipü, că făcëndü cercetare cu deamăruntulü pentru starea jăluitoriulü Andreiü, s'au pliroforisitü și s'au încredințatü că este săracü de-săvērșitü și vrednicü de milă, cu patru copii, iar pentru neputința lui este vedütă că nu este vrednicü de nici o trébă, afländu-se și schiopü și ciungü, care jalbă și înseiințare o pusesemü într'acéstă a mea anafora plecată, ca să se vadă de Măria ta; iar a lui rugăciune de a fi ertatü rămăne la milostivirea Măriei tale.—1794, Februarie 13.

Cond. XXVII, Fila 25.

Vel Vistierü.

Io Alexandru Costan. Moruzi Ved. i Gospodarü Zem. Vlahscöie.

Poruncimü Domnia mea d-tale vel vistiar ca să i se facă cartea Domniei mele de apărare capulu lui.—1794 Februarie 24.

Vel. Logf.

Prea Înălțate Dómne.

Dobre nevolniculŭ din Bucurescŭ aŭ jăluit Măriei tale că se află beteagŭ de mânŭ și cu patimă de bólă de epilepsie, a fostŭ ertatŭ de dajdie prin cărți Domnesci de apărare, făcendŭ rugăciune de a i se înoi această milă și cu luminată cartea Măriei tale, la a căruia jalbă ni se poruncesce ca să teorisescŭ jalba, și cercetând vĕđui la mâna lui cartea Măriei sale Mihaŭ Vodă Suțulu din domnia a doua, cum și o anafora a d-lorŭ Velișilorŭ boeri de la aședămintŭ adeverindŭ că este așa cu adevĕratŭ beteagŭ de mânŭ și soția lui órbă, mai alesŭ și scăpătatŭ din care nici pânea din tóte țilele nu 'și póte a o gonisi, și așa milostivindu-se Măria sa l'a ertatŭ printr'acéstă carte de apărare, care carte se puse într'acéstă a mea plecată anafora, ca să se vază de către Măria ta; iară a lui rugăciune de a i se înnoi acéstă milă rămâne la milostivirea Măriei tale.—1794 Februarie 9.

Vel Vistier.

Con. XXVII. Fila 5 — (indice 2).

*Anafora a lui Dumitrache de aici pentru iertare de birŭ**Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlahscoe*

Dupĕ pliroforia ce dă Domniei mele D-lui vel Vistierŭ și dupĕ sineturile Domnesci ce vĕđumŭ Domnia mea la mâna lui, întărimŭ și poruncimŭ ca să fie apăratŭ de rândulŭ dăjdiilorŭ Visteriei.—1794, Februarie 16.

Prea Înălțate Dómne,

Dumitrache de aici din Bucurescŭ aŭ jăluitŭ Măriei tale, că din mică căpilaria lui aŭ slujitŭ Curței Gospod. cihodarŭ până în țilele Măriei sale Alexandru Vodă, când ne mai putendŭ fi vrednicŭ de slujbă s'aŭ ertatŭ, dându-se carte de apărare ca să nu fie supĕratŭ de rândulŭ dăjdiilorŭ Visteriei care milă i s'aŭ înoitŭ de către toți luminații Domni, făcendŭ rugăciune ca să i se întărescă și cu luminată cartea Măriei tale, a căruia jalbă orânduită fiindŭ la mine ca să o teorisescŭ și să o arĕtŭ Măriei tale, amŭ cerutŭ să-mŭ arĕte sineturile ce ȕice că are și arĕti mai ântĕi o carte a Măriei sale Alex. Vodă Ipsilantŭ cu létŭ 1775 Maiŭ 10 coprinđĕtorŭ că mai 'nainte aflându-se slujindŭ cihodarŭ, și ajungĕndŭ la vârsta bêtrânețelorŭ și la mare scăpătăciune, s'aŭ milostivitŭ asupra-i și l'aŭ ertatŭ de tóte dările și orânduelile Visteriei, mai arĕtă o carte a Măriei sale rĕposatuluŭ Nicolae Vodă Caragea cu létŭ 1782, Aug. 2 cu care întăresce mila de mai susŭ arĕtată, mai vĕđui o carte a Măriei sale Mihaŭ Vodă Suțulu prin care și Măria sa îi învoesce acea milă însă la Domnia dintăi cu létŭ 1783 Dechemvre 3, imŭ mai arĕtă o carte totŭ a Măriei sale Mihaŭ Vodă din Domnia a doua cu létŭ 1792, Fevruarie 23, urmĕtore celorŭ de susŭ, care cărți se puse într'acéstă plecată a mea anafora ca să se vadă

de Măria ta, iar a lui rugăciune de a i se înoui această milă și cu luminată cartea Măriei tale, acesta rămâne la milostivirea Înălțimei tale. — 1794 Feb. 14.

Cond. XXVII. Fila 31.

Vel Vistieru.

Une-orî Vodă nu acorda scutirea întrégă, ci invoia ca Visteria să facă ruptóre, adică aședare de biru după puterea omului.

Credemú că nu puținú a influențatú asupra lui A. Moruzi marele flagele, ce sub Domnia lui aú bántuitú țera : Ciuma, locustele și fómetea. Ori-cât, A. Moruzi căuta — cum dicú unii, — să tragă profitú din nenorocirile ce bántuiaú țera (cum vomú vedea mai departe) nu mai puținú în fața nenorocirei ilú aflămú indemnátú spre milostivire.

Urmărirea havæturilorú marilorú slujbași, ba și a celorú mici se face cu deosebită stăruință sub Alex. Moruzi. Avemú unú documentú, în care vedemú cum unú boerú mare, banulú Dumitrache Racoviță, se jáluesce Domnitorului, că pe când se afla în demnitatea de vornicú mare, aú rânduitú pre unú Tudorache vátavú la plaiu Coziei din județulu Vâlcea și nedându-i Domniei sale boerulu *havaetulu cuvenitú*, a primitú de la acestú slujbașú unú zapisú pe sorocú de trei luni...

Dar iatá mai bine în întregimea ei această stranie reclamațiune pe care o lăsămú să fie judecatá după moravurile nóstre moderne :

Prea Înălțate Dómne,

Cu prea plecata mea anafora arétú Măriei tale, că în anulú trecutú aflându-mé cu dregătoria Vorniciei ceí mari, s'aú orînduitú după obiceiú Vătașii de plaiú pe la orînduitele plaiuri, între care unú Tudorache Vátavú de plaiú Coziei sud. Vâlcea, încă nici până acum n'aú vrut ca să dée obiceiutalú havaetú, carele mi-aú și datú zapisú cu sorocú de trei luni, ca să-și răspundá havaetulu, și de atuncí și până acumú este unú anú și patru luni, și tot nu mi-aú mai datú și de câte orî i-amú scrisú, tot-déuna și-aú pusú sorocú peste sorocú și urmare nu aú mai făcutú, ci mé rogú Măriei tale să fie luminată porunca cu mumbașirú să mérgá să-lú apuce ca prin marafetulu D-lorú Ispravnicilorú județulu să împlinescă baniú după zapisulu lui, și cum va fi bună hotărîrea Măriei tale. — 1793, Marte 5.

Alú M-tale plecatá slugá, *Dumitrache Racoviță Banú.*

Iatá acumú și rezoluția Domnescá pe această jalbá :

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dámú volnicia Domniei mele. să mérgá la sud. Vâlcea, unde prin scirea Ispravnicilorú județulu, să apuce pe numitulú Tudorache vátavu

cu strinsóre, ca după zapisu lui să împlinescă, seú dicëndú că are a răspunde, să-lú rădice, orí pe însuși, seú vechilu, care să fie vrednicú a răspunde și la baní, să-lú aducă aicea. — 1793, Marte 7.

Vel Logof.

Cond. XXIV, Fila 24.

De și vedemú din actulú acesta pe Domnitorú dândú dreptate boerilorú din Divanú a-și urmări havaeturile, totuși pare că și elú însuși a înțelesú ce abuzurí se făcêu cu aceste dări ciudate. Cu deosebire apăsátóre era pentru locuitorí instituțiunea *vorniceilorú*, cari percepêu amenđile pentru vitele de pripasú. Amú vęđutú, în urmă, cum se comitêu asemenea abuzurí. Se vede că tóte măsurile luate de unii din Domni, n'aú isbutitú să impedece acele abuzurí. Venitulú Vornicieí era deci fórte căutatú între întreprindętóri; de aceea elú se arenda și se sub-arenda cu mare înlesnire. Sub-arendatorii, ca să-și scótá banii dați și unú câștigú mare, nu cruțáú pe locuitorí și amenđările abusive desperáú pe bietulú sáténú. Până într'atát aceste abuzurí eraú mari, că nu putu să le trecá cu vederea Alex. Moruzi și deci înaintá urmátóarele :

« Publicațií la tóte județele și pitacú la nazírii epítropieí, pentru slujba Vornicieí, cum să urmeze căutatulú ei, a nu se precupi cu vęđarea din mână în mână, din care se pricinuesce jafurí și nedreptáți locuitorilor. »

« *Zem. Vlas. Dumnévóstrá ispravnicilorú ot sud. . . .* vę facemú în scire pentru slujba Vornicieí, că pentru a nu se face dintru acésta nedreptáți și priciní de jafurí intrândú din mână în mână cu vęđarea și la felú de felú de ómení, căutarea slujbei după cum amú vęđutú Domnia mea atátea jálbí, este porunca Domnieí mele hotărítá, ca să nu se întinđá slujba cu vęđarea la mai multe mání decât cumpěrátórii dintái, ce aú cumpěrátú de la mezatulú epítropieí, vęđęndu-o la alú doilea mână; acei cumpěrátóri de al doilea ce nu vorú putea a cuprinde județele ce cumpěrá cu o sumá într'unú condeiu, potú să o vęđá pe județe deosebitú în parte la alții, care póte fieș-care județú ce cumpěrá a și-lú căuta, iará de la acei de alú treilea cumpěrátóru mai multú să nu trecá cu vęđarea la alții, ci însuși să caute tréba ca să fie și datorú a răspunde însuși la întîmplare de viná, când vorú face urmări ínpotriva ponturilorú aceștia slujbe, și vorú face nescare-va jafurí; pentru care măcar că amú datú porunca Domnieí mele de acésta și la epítropie, ca să aréte de acésta și cumpěrátórilorú de la mezatú, dará și D-vóstrá nu lipsimú a vę porunci, ca să fiți cu luare aminte, atát a se pázi porunca acésta, cât și a urma poruncilorú ce v'amú mai trimisú Domnia mea într'adinsú pentru slujba Vornicieí, la 15 zile ale luneí Decembre. 1794, Ghenarú 28.

Eată și altă casă de urmărire de havaetă și de procesă de la acestă dreptă :

Prea Înălțate Dómne,

La apelația lui Vladă Polcovnicu cu zapciă vătafulă de Visterie, ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca teorisingă jaloba lui Vladă, să vedemă și cerceterea acésta a D-lui Cluceră Istrate Crețulescu, și făcendă cercetare priciniei, să arătămă Măriei tale prin anafora. Luminatēi porunci următorī fiindă întocmai, pentru care după cercetarea ce făcumă arătămă Măriei tale că cât pentru pricinuirea Vladului ce se arătă întru acéstă alegere, că slujba Vornicieī aū tocmită cu acelu Radu Zapciu numai în tal. 80, și că în urmă D-lui Armașă Manulă, prin închisóre ī-aū mai luată și alți tal. 15 de s'aū făcută talerī 95, acéstă pira asemenea o făcu și acumă Vladă înaintea n'ōstră, dar în cea după urmă iarăși din însuși tacirul lui dovedimă că slujba a cum-părat-o de la Radu de bună-voia sa, tocmind'ō în talerī 95, de care aū dată talerī 80 atunci antōi în mēna Rădului, iar talerī 15 ī-aū implinită în urmă prin D-lui Armașă și nu-ī mai rămase Vladului cuvētū de pricinuire la acésta de vreme ce aū implinit cea ce aū fostă tocmită, asemenea și pentru pira ce mai aduce Vladă asupra Armașului, dicendă că zapciī ce-ī avea D-lui prin plăși nu ī-aū dată slujitorī ca să implinēscă glóbele de pe la stăpânii vitelorū ce aū făcută stricăciune, la acésta nu are nici o dreptate a porni piră asupra Armașului, nici că era acei zapciī datorī să-ī dea lui slujitorī ca să-ī implinēscă glóbele, căci elū fiind Vornicelū, adica slujbașū cu carte Dómnescă în mână, singurū elū avea a'și implini glóbele pe felū și pe suma vitelorū ce aū făcută stricăciunea, avēndū volnicie să iēe de fieșcare vită ceea ce în porunca Dómnescă este scrisū, iar nu mai multă ; iar pentru că se jălucesce Vladă cum-că din pricina împotrivirei zapciilorū ī-aū rămasă și până astăzi pe la multī locuitorī glóbele, după foile de ispășanie neimplinite, la acésta are dreptate a i se implini dreptulū sēū de pe la acei locuitorī, ca unulū ce aū cum-păratū slujba cu bani, și găsimă cu cale să fie luminată porunca Măriei tale cu mumbașirū către D-lorū Ispravniciei ceī ce se află acum, ca să cerceteze, și unde vorū dovedi D-lorū că are Vladă dreptate a se implini acele glóbe, să i le implinēscă, urmândū întocmai după coprinderea cărței Gospod. ; iar pentru că se jălui Vladă cum-că D-lui Armașă Manu, cum-părândū slujba vinăriciului îndată ce a orânduītū slujbași prin popóre, numai decât l'aū popritū și pe dēnsulū de a mai căuta slujba Vornicieī, la acésta întreatū fiindū Armașulū nu tăgădui dicendū că așa s'arū fi coprindēndū în Dómnescile ponturi cele pentru slujba vinăriciului, de care cercetandū noi condica Divanului în care sunt trecute aceste ponturi, nicăiri nu găsimă să scrie cum-că slujbași vinăriceri să aibă a căuta și slujba vornicieī și a lua venitū ei încă mai vērtoșū li se poruncesce vinăricerilorū ca de glóbe să se ferōscă. Deci dreptate are

Vladŭ, ca ori-ce glóbe se vorŭ fi luatŭ din plasa aceea, unde aŭ fostŭ elŭ vornicelŭ pe vremea de când l'aŭ opritŭ Armaşulŭ a'şŭ căuta slujba, tóte acelea sã i le împlinescã Vladului de la Armaşŭ, fiindŭ dreptŭ alŭ sœu, care iarãşŭ înaintea D-lorŭ Ispravnicilorŭ sã le dovedescã Vladŭ şi pe cât va dovedi sã-i plătescã Armaşulŭ, de care măcarŭ cã şi D-luŭ Cluceru Istrate Creţulescu printr'acéstã alegere arétã cã la acéstã aşa este obiceiŭ de se urmézã în toţi anii, adicã de cautã vinãriceri şi Vornicia în délu cu viile pânã se culegŭ viile, dar şi de va fi cu adevêratŭ acestŭ obiceiŭ este rœu, nefindŭ cuprinsŭ nici în ponturile vinãricerilorŭ, nici în cartea Vornicelului, şi nu aŭ vinãriceri nici o dreptate alta, de cât numai ceea ce în ponturi le scrie. Iar Vornicia fiindŭ unŭ huzmetŭ Domnescŭ, care se vinde la cochii vechi ca şi vinãriciulŭ, are a-şŭ căuta vornicelu venitulŭ acesteŭ slujbe pânã la împlinirea anului, fiind-cã pe unŭ anŭ deplinŭ o cumpêrã. Iar pêntru cã se jãluesce Vladŭ, cumcã îi bate şi le face multe jafuri şi nedreptãţi, şi aducêndŭ pe Vladŭ înaintea dumisale şi înfãţişându-lŭ cu aceŭ locuitorŭ pãrişŭi luŭ, elŭ în locŭ de a'şŭ cunoşce vina şi a se linişti strigarea acelorŭ locuitorŭ de muştrãri ce-i făcea d-luŭ pêntru necuviincioşele urmãri ale luŭ, aŭ începutŭ a dice împotriva dumisale cuvinte de necinste şi ne mãi putêndŭ nici d-luŭ suferi necinstea şi cuvintele de ocarã, ca unŭ Ispravnicŭ ce s'aŭ aflatŭ, l'aŭ bătutŭ, însã cu 10 sœu 15 toege iar nu mãi multŭ, ci fiind-cã şi din mărturiile ce s'aŭ adusŭ la cercetarea D-luŭ Cluceraluŭ Creţulesculuŭ se dovedesce, cã Vladŭ aŭ rœspunsŭ Armaşulŭi cuvinte de necinste, este vinovatŭ, de vreme ce Armaşu se afla Ispravniculŭ judeţuluŭ, dregãtorŭ alŭ Mãrieŭ tale, şi nu i se cădea sã aducã asupra Ispravniculuŭi cuvinte de ocarã, şi de aceea nici are dreptate sã cœrã *satisfãctiune* la bãtaia ce aŭ mãncatŭ; iar cea desêvârşitã hotãrire pêntru tãte rœmãne a se face de cãtre Înãlţimea ta. — 1794 Februarie 12.

Cod. XXVII, Fila 33.

*Ianache Moruzŭ vel Vornicŭ.**Io. Alecsandru Const. Moruzi Vvod. i Gosp. Zemli Vlahscoe*

Citindu-se înaintea Domnieŭ mele atât anaforaoa D-luŭ vel Vornicŭ cât şi apelaţia luŭ Vladŭ Polcovnicu, într'acestaşŭ chipŭ poruncimŭ Domnia mea, întâi pêntru rãmãşiţa slujbei ce se jãluesce cã i-aŭ rœmas neîmplinitã, adicã obiceiurile gloabe, ca Ispravnicuŭi judeţuluŭ sã cerceteze, pêntru aceea ce va arêta Vladŭ cã'i sunt asupra-le glóbe şi rãmãşiţe de slujbe, şi pãzindŭ fórte orãnduiala ponturilorŭ, de la care va avea cu dreptate a lua sã aibã a-i împlini cu zapcii isprãvnicesci, ca sã nu se pãgubescã; aşŭjderea şi pêntru venitulŭ ce arétã cã l'aŭ luatŭ Armaşu Manu, încãt aŭ fostŭ cu vinãriciu, sã cerceteze Vladŭ Polcovnicu, sã dovedescã glóbele i pripasurile i împlinirile Vornicieŭi ce va fi fãcutŭ şi vorŭ fi luate de Armaşu Manu, şi aducêndŭ fôie doveditã şi adevêritã de Ispravnicuŭi judeţuluŭ aci la Domnia mea, vomŭ da poruncã de i se va împlini de la Armaşu Manulŭ. — 1794, Februarie 16.

Vel Logof.

O dare abuzivă în privința căria a fost reclamată vătăjii din plaiuri contra ispravnicilor a fost cea prin care li s-a cerea câte un jderu de fie-care.

Iată actele :

Prea Înălțate Dómne,

Cu lacrimi fierbinți jăluimă miloși și bunătăței Măriei tale, că noi ticăloșii fiindu că d-loru boerii ispravnicii ot. sud. Vâlcea a pusu pe totu plaiulu ca să deé jderi, și noi vedându așa că ne face mare strânsóre ne-amu pusu totu plaiulu și amu cumpératu jderii câte patru la unulu, și în urmă vedându că amu cumpératu jderii n'aú vrutu să priméscă, dicéndu să dămú baní, și ne-aú făcutu de amu vëndutu jderii cu scăđemântu, adecă câte tal. 2 unulu, la care noi luminate Dómne, scimú că luminată porunca Măriei tale nu este ca să dămú jderi; pentru care ne rugămú Măriei tale să te milostivesci asupra noastră ticăloșiloru, să fie luminată porunca Măriei tale să scimú și noi ticăloșii, iară de unde nu să ni se facă împlinire, că noi amú datú câte taleri 5 de jderu, ca noi luminate Dómne acestu obiceiú nu l'am avutú, și ceremú mila Măriei tale.

Robii Măriei tale, noi toți plăiașii ot. plaiulu Coziei sud. Vâlcea.

Asupra acestei reclamațiuni Domnitorulu pune următórea resoluțiune :

Io Alecsandru Costantinú Moruzi Voivodu.

Pentru acéstă pricină amú luatú Domnia mea piroforie din codicilé Di-vanulu că obiceiulu vechiú a fostú, din ce se prindea de ei să deé ploconú la ispravnicii județulu, precum vedumú că la lét 1792, s'aú făcutu cercetare cu intradinsulu boerulu orânduitú la fața loculu Pahar. Ioniță, carele așa aú doveditú iarășí prin vătăfii vechi și totú cam cu sciință, decí cum că aú ispravnicii câte unú jderu numai de la potecași însă, iar nu și de la cei-l-álți locuitorii ai plaiulu, acesta este doveditá; dreptú aceea poruncimú Domnia mea, D-vóstră ispravniciloru de este precum jăluiră aceștia, că nu ați vrutu să primiți jderulu cerédu-le baní, rea v'a fostú urmarea; acésta rămâne în voia lorú de vorú vrea de sineși, ca să vé deé baní pentru jderu, și aducédu-vé jderulu vé poruncimú să fiți datorii a primi jderulu, fără de a le cere baní, și fiindú că în cercetările ce s'aú făcutu nu se pomenesce de la totú plaiulu, să nu vé îndrăzniți dară peste obiceiú a face urmare, cu cerere de la cei-l-álți locuitorii, că numai pentru potecași este obiceiulu vechiú și Domnesca noastră poruncă. — 1794 Martie 27.

Cod. XXVII. Fila 226—227.

Nu numai din plaiulu acesta și nu numai pentru nelegiuita dare a jderiloru se tânguescú plăiașii, ci și din alte plaiuri și contra altorú

avaeturii. Domnitoriulŭ se vĕdu silitŭ în 26 Ianuarie 1794 a scrie boerilorŭ din Divanŭ următórea carte :

Io Alexandru Costan. Moruzi Voevodŭ.

Cinstiilorŭ și credincioși boerilorŭ Domniei mele, D-vóstră veliilorŭ Dvornici de țera de susŭ și de josŭ, fiind-că din jălbile locuitorilorŭ plaiurilorŭ ne-amŭ inșiințatŭ Domnia mea pentru avaeturile vătășilorŭ de plaiŭ, cari sunt obișnuite a se da la dregătoria Vornicilorŭ mari, cum-că de la o vreme încóce încărcându-se peste obiceiŭ și peste măsură, încât nu este starea și puterea plaiului a răspunde vătavului la netrebnicii, și nu potŭ cei vrednicii din slujbă și primiși de locuitorii de a se afla în trĕba acĕsta, după cum veși vedea și acestea patru jălbii ale locuitorilorŭ din patru plaiuri; poruncimŭ dară D-vóstră, ca împreunându-vĕ la unŭ locŭ, unde pliforisindu-vĕ de obiceiŭ ce aŭ fostŭ, vĕdĕndŭ și condica Divanului, să chibzuiși cu drĕptă măsură pentru tóte plaiurile avaețulŭ ce este cu cale spre a se arĕta Domniei mele, ca să dămŭ nizamulŭ aicea, spre a nu putea nici vătășii a face cu pricina acĕsta vre-unŭ felŭ de urmare împotrivă. — 1794, Ian. 26.

Cod. XXIII, Fila 198.

Acestŭ pitacŭ se pare că aŭ supĕratŭ multŭ pro marii Vornici și Domnitoriulŭ se sfiesce de a mai urmări abusurile din tóte plaiurile márginindu-și cartea numai la țera de susŭ.¹

Cu tóte acestea la 27 Februarie 1794 Domnitoriulŭ scrie din nou caimacamului Craiovei, denunțându-i prelevarea unei dării abusive de 5 lei de potecașŭ, în favórea ispravnicilorŭ de Vălcea și ordonă încetarea acestuui abusŭ.

Iată cartea acĕsta :

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodŭ.

Cinstiitŭ și credinciosŭ boeriulŭ Domniei mele, D-ta Nicolae Hangerlău biv. vel hatmanŭ caimacamulŭ Craiovei, sănătate; potecași din plaiurile sud. Vălcea aŭ datŭ jalbă Domniei mele, cum-că vătavulŭ lorŭ de plaiŭ le cere câte tal. 5 cu nume de obiceiŭ, pentru care veși sci, că vătavulŭ nu are pentru slujba lui altŭ obiceiŭ decât numai acelea ce se cuprindŭ în cartea Domniei mele de vătășie, iară de este cerere a ispravnicilorŭ, pentru aceea s'aŭ datŭ porunca Domniei mele în trecutele țile după obiceiulŭ ce aŭ fostŭ, și fiŭ D-ta sănătósŭ. 1794, Febr. 27.

Cod. XXIII.

1. In cod. unde amŭ descoperitŭ cartea de susŭ cetimŭ îndatŭ nota :

« Acestŭ pitacŭ în urmă prefăcĕndu-se s'aŭ făcutŭ către D-lui Banulŭ și Vorniculŭ de țera de susŭ. »

XII

Dările sub Domnia lui A. Moruzi.

În capitolul precedent ne-am ocupat de privilegiați, de boeri și de scutiți. E locul a ne ocupa de *dări*, cu atât mai mult, că, pe când Dionisie Fotino scrie, că Moruzi « a guvernat țera foarte bine... » și s'a arătat către popor ca nime altul cu blândețe și cu dreptate,¹ Dionisie Eclesiarchul îl descrie ca pre un Domn avar, lacom de bani și căutându a face avere chiar și din calamitățile publice.²

Vom vedea și aci că adevărul este la mijloc.

Să dăm mai înainte de toate loc următorului document de reorganizare a diferitelor servicii ale visteriei, din 1795:

« Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, Dumnéa Ienache Văcărescule vel Vist. printr'acești Domnescul nostru hrisov se face Dumitale și tuturor celor-l'alți boeri dregători ai visteriei Domniei mele însciințare, că statornicia orânduinelor celor bine întocmite, cum că pricinuesce și odihna și folosul la obște, nu este nici un fel de îndoială, de vreme ce orânduile tuturor pricinilor, și mai vârtos a celor ce sunt mai de săvârșit, bine închipuindu-se și întocmindu-se odată, de nu se vor păzi cu statornicie neschimbată, acei ce sunt supuși sub acestea orândueli, nu pot avea nici o dată odihnă în linisce, cu a-și pune petrecerile lor întru curgere de un fel de rânduială, și să scie cu ce mijloc să pôtă griji de alte folositoare agoniseli, unde fără nici un cuvânt rămân a fi lipsiți de folosurile lor celea mai multe orândueli ale Domnescei oblăduiri, și a săvârșirii acelor mai trebuincioase pricinii, fiind legate și după totă cuviința aședate la visterie, face și trebuință ca să se păzescă cu o neschimbată și nestrămutată statornicie în totă vremea; și de vreme ce toate acestea pricinii sunt din vechime orânduite la deosebite numiri de condee ale visteriei ce se numesc și *calemuri*, cari s'au împodobit și cu stare de dregătorii, și face trebuință, și *hötărîm* ca acești dregători ce se vor afla la acestea *calemuri*, alegându-se când va fi trebuință de a se orându, să nu se mai pôtă schimba nici o dată, fără a cădea în vre-o vină vădută, cercetată și cunoscută, că este cuviință de a lipsi, și atunci totă cercetarea și alegerea pricinei însciințându-se cu anafora domniei tale la Domnia mea, să

1. Tom II, pag. 128.

2. Dionisie Eclesiarchul dice, că Alexandru Moruzi au adunat multă avuție, îngreindu și dădiile raelor. Acastă aserțiune a lui se va fi referind, credem, la faptul că, pe lângă tariful vânilor, fixat după copriinderea tratatelor de la Șiștov și Iași (1791—92), Domnitorii Mihaîl Suțul și Moruzi au mai impus și alte taxe supușilor rusesci și austriaci.

se facă alegere de altŭ obrazŭ practicosŭ și cu sciință de acea meserie, și arētându-se la Domnia mea, să se orânduiască de înși-ne Domnia mea, și prin caftanŭ, precum este obicīnuitŭ și întocmitŭ de mai înainte; și de vreme ce acēstă statornicie este trebuinciosă de a se întinde și la celea în parte, pentru ca să se pōtă păzi mai cu scumpētate la totulŭ acelorŭ părți, socotindŭ Domnia mea că și sameși de pe la tōte județele se cuvine āntēiŭ a fi ōmenī de cinste și cu sciință de socotelī și pracsis la ale județului unde se vorŭ orāndui, apoī acestŭ felŭ fiind, să fie și ei nelipsiți în tōtă vremea din sameșie, fără vină cercetată și arētată prin domnia ta la Domnia mea; hotărīmŭ ca de acum înainte tōte sameșiile de pe la tōte județele să fie legate la visteria Domniei mele, și de sameși județelorŭ, făcēndŭ alegere Dumnēta vel Vist. să-ī orānduescī și să li se dēe cărțile Domniei mele de la visterie la mână, fără de a li se pricinui vre-o cheltuală cât de mică cu numire de avaetŭ, prin care să fie deapurarea sameși neschimbați, când vorŭ sluji cu dreptate, iară când se vorŭ arēta de D-lorŭ ispravnicīi județului că au cădūtŭ în vre-o vină, făcēndu-se cercetare la judecata visteriei, și dovedindu-se vina lorŭ să se arēte cu anaforoa D-tale la Domnia mea, și atunci făcēndu-se de către Domnia ta alegerea de altŭ sameșŭ să-lŭ orānduescī cu carte Dumnēscă, și sameșulŭ să aibă să păzēscă tōte socotelile județului și să ție de tōte catastīse curate și să aibă în tōtă vremea extracturī și de bresle și de birnicī și de ajūtore și de poslușnicī și de slujitorī, de surugi și de scutelnicī și de verī-ce orānduială a visteriei, și să aibă de tōte acestea condicī curate, și să ție în păstrare tōte poruncile Dumnescī, ce se trimetŭ la județŭ, către Dumnēlorŭ Ispravnicīi, de la Visterie, neamestecāndu-se la trebile condicīriei județului, ce sunt pricinī ale Divanului Domniei mele, și să fie sīrguitorī la tōte celea ce vorŭ dice Dumnēlorŭ Ispravnicīi să săvērșască, și să nu pricinuiască cusurŭ nicī-odată la ale meseriei lorŭ și ale supunerei lorŭ, fiindŭ la tōte acestea ascultătorī și sīrguitorī, și pentru ostenēla lorŭ, să aibă plată de la visteria Domniei mele câte talerī trei-đeci și cincī la o sēmă, de la tōte semile celea întocmite, și de la amādoī Dumnēlorŭ Ispravnicīi câte talerī trei-đeci și cincī, adecă de la unŭ Ispravnicŭ po tal. șēpte-spre-đece și jumētate la o sēmă. Acēstă bună întocmire și așēdāmētŭ ce l-amŭ hotărītŭ Domnia mea printr'acestŭ hrisovŭ alŭ Domniei mele pentru statornicia orānduelilorŭ țerei celorŭ întocmite de la Visterie, poruncimŭ și Dumitale vel Vist. și tutulorŭ altorŭ boerī, ce după vremī vē veți afla întru acēstă dregătorie, cu tōtă scumpētatea să urmați și să o păziți, căci dintr'acēsta arŭ isvorī și odihnă și folosulŭ la obște și înlesnirea săvērșirei tuturorŭ orānduelilorŭ țerei, și pricinilorŭ Visteriei celorŭ bine întocmite și așēdate fără smintēlă și greșală, și acestŭ hrisovŭ trecēndu-se în condicele Divanului și a Visteriei Domniei mele, să se dēe la sfānta Metropolie a fi spre păstrare; și s'au adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Costandinŭ Vvd. Dumitrașco Vvd. Nicolae

Vvd. martori fiindu și Dumnéloru cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Nicolae Brâncovenū vel Banū, Manolache Brâncovenū vel Vorn. de țera. de susū, Costache Caragea vel Hatm, Dumitrache Manulū vel Spăt. Nicolae Filipescu vel Logof. de țera de susū, Costache Ghica vel Vorn. de țera de josū, Radu Slătinénu vel Vorn. Manolache Grădiștenu vel Vorn. Costache Știrbeiū vel Logof. de țera de susū, Mateiū Fălcoiann vel Vorn. alū politiei, Lucache Arghiropolu vel Post. Dumitrache Hangerlău vel Comisū. Dumitrașco Racoviță vel clucerū. . . . vel Păhar. Grigorie Bălenu vel Stoln. Atanasie vel Serdarū. Ioan vel Medelnicerū. Costache Cămpinenu vel Slugerū, Grigorie vel Pit. și Ispravnicū fiindu Dumnélui Nicolae Filipesculū vel Log. de țera de susū; și s'aū scrisū hrisovulū acesta la alū treilea anū dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașulū scaunulū Domniei mele Bucuresci, la aniū de la zidirea lumei 7303, iară de la Domnulū Dumneđeū și mântuitorulū nostru Isusū Hristosū 1795 Mart. 19 de Răducanū Poenariu biv. 3-lea Logof. Condicariū.

Cod. XXVI. Fila 255.

Prefaceri în dări și în modulū lorū de aședare mai deosebite nu găsimū sub Domnia lui Ales. Moruzi. Să le trece nū în revizie pe cele mai de căpetenie.

Vomū nota mai anteiū inființarea la 1794 Mart a unei noue funcțiunii: *Vornicia de Bucuresci*. Acéstă funcțiune o propusă Divanulū cu misiunea de a controla catagrafierea nouă a Bucurescilorū, și perceperea dărilorū de la locuitorii din mahalale. Moruzi Vodă observendū că se face unū abuzū mare în paguba Visteriei, aședându-se la *ruptă* cu locuitorii din mahalalele Bucurescilorū, nesce țeranī, cari locuiaū nu în Bucuresci, ci la sate, prin județe, aū aprobatū unū nizamū noū alū dăjdiilorū din Capitala țerei.

Primulū Vornicū de Bucuresci fu Matei Fălcoianu, fostul Agă alū orașulū sub administrațiunea lui Coburgū. Dămū aci în note rezumatū din actele relative la inființarea Vorniciei de Bucuresci și la afacerea birurilorū din mahalale.¹

1. În 1794 Martie Moruzi Vodă, preocupatū de îndreptarea financelorū, și-a purtatū atențiunea asupra repartițiunei dajdiei în Bucuresci. Acésta dete locū unor lucrări cari merită tótă atențiunea istoricului și economistului.

Domnitorulū în cursulū lunei Martie printr'unū pitacū provocă Divanulū să se adune spre a cerceta situațiunea dăjdiilorū în bani a orașulū Bucuresci și să propună îndreptările dorite. La 28 Februarie 1794 boerii divaniști supunū anafora lui Moruzi, prin care dicū, că adunându-se « amū făcutū chibzuire cu toții de obște asupra acesteī pricinī și tótă acéstă mare neîntocmire, nedreptate și pagubă visteriei o scim că curge de la lét. 1765 și tótă pricina este că ne fiindū *cislă* după dreptate în mahalale, precum și în tótă țera și precum a fostū din începutulū țerii și până atunci, nu numai că se năpăstuescū

Din cauza cislei, care se aplica și în orașe, județul adevă-

ticăloșii ce dau această puțină ruptă, căci dau numai ei, iară câți după catagrafie au venit cu locuința în mahalale nu le facă nici un fel de ajutor și așa urmându, nu numai că se adună mulțime de ȳmeni din alte părți și aceia după ce iaă tȳte alisverisurile pământenilor nefăcându nici un ajutor visteriei, pricinuesc și atăta scumpătate, în cât-va să rămăe a nu se mai putē hrăni locuitorii orașului și a nu mai putē petrece și a-și ține viața din și pēne 'n și. Deosebitu de acesta, se mai pricinuesce și altă pagubă nevedută visteriei, căci *dosescū birnicii de prin sate și năvălescū aice a petrece fără de dajdie* și aici ne fiindu cislă, birnicilor Bucuresceni nu le dă nici un ajutor, căci birulă acestora este cu rupta; pagubă și sărăciă pricinuescū fȳrte mare Bucurescenilor, căci adunându-se mulțime scumpesce și pânea și carnea și zarzavaturile și lemnele și porturile, mai pe scurtu în cât nu voru să mai aibă mijlocu a putea trăi Bucuresceni dintr'această neintocmire.»

Curiosă doctrină! Inmulțirea orașenilor considerată ca o nenorocire!

Boerii divaniști chibzuescū și vedū îndreptarea rēului prin aplicarea unor hotărîte ponturi. Mai întâiu de tȳte ei cerū Domnitorului *facerea unei noue catagrafi și rânduirea unei autorități speciale asupra dăjdiilor Bucurescilor*. Până acum Agia adică Poliția avea misiunea perceperii dărilor prin mahalale și judecarea reclamațiunilor relative la dări. În locul Agiei divanulă propune rânduirea unei „dregătorii ne mai avēndu altă trebă precum are Agia“ ca să aibă «vreme a căuta tot-d'a-una pricinele dăjdiilor cu dreptate și cu înțelepciune.» Divanulă țice, că la acē dregătorii specială «să se orânduiască din veliții boeri unul purtătoru de grijă asupra dăjdiilor Bucurescilor veri cu ce nume se va găsi cu cale.» Pentru primele lucrări să se deē acestu boerū ajutorulă încă a doi boeri, «ca prin chibzuire între ei să se deē acestu nizam și după acea să rămână trebă la acelu boierū orânduitu.»

Eacă și analiza „ponturilor“ după care este a se face lucrarea în cestiune:

a) Boerii rēnduiți adunându pe toți mahalagii, după ce le vor ceti porunca domnescă și își voru arēta *meemurietulū* și luându în scrisu pe toți locuitorii mahalalei. să facă catastifū curatū de toți acei cari au cărți domnesci la mână, adevă de *neamuri*, de *mazili*, de *breslași vechi*, de apărare, pecetluituri slujitoresci, scutelnici ce se află locuitori în fiesce mahala și să nu supere pe nici unulū, fără numai de aceste brēsle făcēndu catastișe deosebite să le arēte la visterie.

b) Pe slugile boeresci, ce se numescū poslușnici, să nu-i supere întru nimica, fără numai să le cēră rēvașele ale stăpânilorū lorū, ca să se încredințeze că sunt ȳmeni ai stăpânilorū lorū, și făcēndu catastihū să-lū arēte la visterie.

c) Pre neferi și tufecii, delii, arnăuții spătăresci, agesci, câți voru avē memhururi la mână, pe chipurile lorū să nu-i supere, și făcēndu catastihū să-i arēte la visterie.

d) Neguțitorii aleși sēu lipscani sēu cumpaniști ce voru avē pamestii și nu voru fi la o brēslă, iarăși să nu-i supere, ci făcēndu catastihū de dēnșii să se arēte la Domnie.

e) Pre cei-l-alti ce vor mai găsi în mahala locuitori, sēu în casele lorū, sēu chiriași, sēu găzduiți, afară din breslele ce s'au țisū mai susū, adunându-i

primarul, avé grijă să nu se mute din oraşu *birnicii*, până ce nu erau

pe toţi câţi voru avé ţidule domnesci de *ruptă*, să le iée de la dênşii şi unindu-î cu cât se arétá într'acéstú pontú să se aşeze de la *pervii sémá* câte tal. 1 pol. la o sémá veche şi pe aceştí baní să le poruncéscă să 'şi facă *cislă* între ei după starea şi puterea fie-cáruia înaintea boerilorú orânduîţi. Şi *atátú stréinii* cât şi pámêntenií să între într'acéstú mijlocú într'acéstá *cislá* şi orânduindú vătăjelú, omú de ispravá, în mahala, să le strângá dajdea la fie-care sémá. Şi *pe acelu vătăjelú să-lú plátéscá mahalaua pentru ostenéla sa.*

f) Semile să ámblescu ale ţereí, socotíndu-se câte talerí 1 pol vechiú de lude cáci ajutore şi *Haraciulú* 2 pol. vechí la vreme.

g) Din catastisele ce vorú da boerii la Domnie, în urmă de se va da vre-unulú la birú se va adáoga în *cislá* după starea şi puterea sea.

h) Zapciií strîngátori de baní să nu *aibá pentru dajdie să batá vre-unú omú*, nici pe vătăjelú, nici pe vre-unú birnicú, şi pe cei ce va aréta vătăjelulú cá nu-şi dá dajdea să-lú ardice şi să-lú ducá la boerulú orânduítú şi de acolo se va face ímplinire.

i) Scutelnicí cu pecetluitú să nu se dée din Bucurescí nici odatá.

k) *Starostea de stréinii de totú să lipséscá*, cáci orânduindu-se dajdea oraşulú prin *cislá* stárostia pricinuesce amestecáturá, la orânduiala întocmireí acesteia; să nu lipséscá însă meseria stárostieí din orânduialá, ci iaráşi să se urmeze în tocmá, de vreme ce sunt stréinii din alte ţeri carí mergú şi viú şi nu sunt státori aici şi aceia a intra în *cislá* nu se cuvine, ci să-şi dée dajdia câte 22 parale pe luná cum áu fostú acéstá în meserie; iar de boerulú orânduítú cu deosebitú condeiú şi la acéstá bréslá să între stráinii din alte párti neínsuraţi şi carí mergú şi vinú şi de acéstia încă care va şedé mai multú de unú anú şi se va cunósce cá are să rămáie aice, să între în *cislá*, iar stréinii însuraţi să se aşeze în *cislá*.

l) La acéstá dregátorie să se orânduiască unú logofétú şi unú vatafú şi sub ascultarea sea să aibá 40 slujitorí cu pecetluiturí, de ómeni fárá priciná, pentru a-í da lingá zapcii. Să aibá grosú pentru a ridica pentru dajde şi rămáşişurí, iar nu pentru o madea englimaticéscá, la carele să nu se amestece; să póte judeca şi birnicú cu birnicú pentru priciní politicesci adecá madele de locurí cálcate, právălií, case şi de acéstú felú mai vértosú când se va rándui cu poruncá Domnéscá.

În puţina nóstrá socotélá acesteia se puturá găsi pentru nizamulú acesteí trebuinciose priciní; iar înţelepciunea Márieí tale va mái adáoga câte sunt mái cuviinciose pentru întocmirea desávêrşítú. »

Cod. XXVII, Inventarulú 3, fila 9.

Domnitorulú aprobá în 5 Martie 1794 propunerea cu acéstú nizamú. Elú numesce dregátoria cea nouá finanţiará cu numele de « vel Vornicú de Bucurescí, carele de acum va avé tótá epistásia acéstá asupra întocmireí dájdiiilorú şi a strángerilorú, fiindú datorú a aréta către Domnia mea tóte câte din ponturile de mái josú şi din altele trebuinciose se vorú socoti pentru pázirea buneí orânduiele a dreptátei şi a întocmireí cei fórte trebuinciose, spre a se pune în lucrare cu celú mái cuviinciosú chipú şi buná chibzuire. »

Domnitorulú numesce vel Vornicú alú politieí Bucurescí pe Mateí Fálcoianu, îndatá după aprobarea nizamulú.

scăduți de la catastihulŭ dajnicilorŭ. Perceperea în genere se făcē cu neomenōse procedări. Amŭ apucatŭ și noi țilele în cari țeranii erau puși la fumŭ de potlōge și bātuți ca să-și plătescă birulŭ. ¹

La 1794 Martie 15, ca aplicațiune a nizamuluiŭ întocmitŭ a Vornicieii de Bucurescī, noulŭ vornicŭ alŭ orașuluiŭ, Matei Fălcoianu, procede imediatŭ la cercetarea mahalalelorŭ și în 14 Martie 1794 aduce anafora Domnitoruluiŭ spunēndu-ī, că «făcēndŭ cercetare mahalelorŭ acum cu scrisulŭ catagrafieii Bucurescilorŭ, se găsi vre-o câte-va nume de la o sēmă din maha'ale lipsă din birnicī, de care apucāndŭ pe zapciiŭ 'mī arētară că pricina este așa, adecă cu dajdea lorŭ sunt legați aici în Bucurescī, iară starea cu casele lorŭ se află ședători pe afară prin județe, ci de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta părerea mea ar fi mai cu cuviință ca să fie scădute mahalalele Bucurescilorŭ cu numele și banii și să se încarce județele pe unde se află ședători cu ludele lorŭ, poruncindŭ a li se lua și sineturile de la mână și pentru a fi sciuti iată se arētă mai josŭ anume fie-care și cu banii ce sunt legați.»

Urmēză lista țeranilorŭ birnici din județulŭ Săcueni, Prahova și Ilfovŭ. Cei mai greŭ impuși plătescŭ 12 taleri ca ruptă, mijlocașii 9 tal. și codașii ruptași câte tal. 7 și 60 bani.

Domnitorulŭ ordonă în 15 Martie 1794 mareluiŭ visternicŭ să aducă la împlinire propunerea mareluiŭ vornicŭ de Bucurescī, să se ia sineturile de la mâna celorŭ arētați în listă și să se reprimandezē aspru ispravnicii că au toleratŭ asemenea neregularități.

X La 18 Martie Vorniculŭ de Bucurescī Matei Fălcoianu mai aduce Domnitoruluiŭ ită anafora cu altă listă de dajdie cari sunt trecuți ca ruptași în mahalale dar locuescŭ la țeră. Domnitorulŭ, la 19 Martie, ordonă visteriei să încarce județele cu aceste biruri și să li se iee pecetluiturile de ruptă. (Cod. XXVII fila 20 invent. 3).

Asemene mēsuri se repetă apoi de mai multe ori. (Veđi în anexă anaforaoa după inventarulŭ 7 din Cod. XXVII fila 12 verso pentru înscrierea la dajdie în județulŭ Săcueni de ruptași din Bucurescī).

1. Eacă un casŭ de reclamațiune contra zapciilorŭ perceptori :

La 1794, Februarŭ, Ilie județulŭ adecă primarulŭ orașuluiŭ Slatina, cu orașanii s'au jăluitŭ lui Vodă că sunt încarcați la «*suma liudelorŭ*» ce pōrtă pe anŭ 70, fiind-că unii din ei au fugitŭ unde nu se scie și alții au muritŭ. Mai sunt asupriți luāndu-li-se cai de olacŭ și din cei ce au menziluri și din cei cari n'au. Asemenea și ispravniculŭ lorŭ Costache biv. 3-lea Logof., când i se jăluescŭ pentru asupririle ce suferŭ, în locŭ de a-ī mângăe și a le face dreptate îi bate și cu vină și fără de vină. Li-au mai luatŭ și 14 ómenī din fruntași și i-au făcutŭ luminărari ai D-lui. S'au jăluitŭ încă odată lui Vodă și jalba lorŭ au fostŭ trāmisă în cercetarea tocmai a ispravnicilorŭ. Se mai jăluescŭ din nou. Vodă a rēnduitŭ pre marele Vistierŭ să cerceteze. Acesta însă, la 15 Febr. propune lui Vodă, prin anafora, să se trāmită în cercetare la fața loculuiŭ pre «*unulŭ din slugile Măriei tale*» . . . și cât pentru bătăile ce le dă ispravniculŭ Costache, fiindŭ adevēratŭ, să-ī poruncescă Măria Ta cu deosebită luminata carte a nu-ī mai bate, iar pentru luarea cailor de unii și alții cu poruncă și fără de poruncă, să se hărăzescă la mâna orașenilorŭ o

O altă regulare din respectul financiară rezultă din nizamul de care vorbirăm. Sudiții streini, sunt clasificați în două categorii: ambulanti holtei și neinsurați. Aceste două categorii de oameni plătesc darea lor în bani în mod diferit, dar nu se pot exclude de la *cislă*, în interesul ușurării mahalalelor.

Armenii sunt și ei regulați la biră hotărâtă. La 1794 erau numai 40 de armeni birnici în Bucuresci. Ei sunt din nou recunoscuți ca *brésă* și A. Moruzi le dă un nou hrisov de recunoștere.¹

Dar să cercetăm în deosebi diversele biruri mai importante:

Birul în bani. Acestă biră pe capă continuă a se plăti de sate, prin *cislă* pe liude. Ca să nu rămână încărcat un sat cu birul cisluit pe fie-care sătenă, nu era liber a se strămuta nici un țeran din satul unde l'au scris catagrafia, ori *aședământul*, cum se dicea acum 100 de ani. Iată un act din care se poate vedea, pe deoparte acesta, și pe de alta cum de dajdia în bani era scutită țeranul *catană* spătărăscă. Scutiri'e de acestă biră se mai făcă și pentru causă de infirmitate, ori ca recompensă, precum s'au vădută mai sus, la capitolul din urmă un număr de acte de scutiri.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i Gospodarū Zem. Vlahscoie.

Radulă ca unul ce are pecetluitul Domniei mele la mânilor de catană spătărăscă, să rămăie nesupărat din săteni, ca să și porțe slujba, iară

luminată carte a Măriei Tale, slobodă, poruncitoare ca numai celor ce voră avă porunci domnesci la mână să le deă că de olacă . . . fiind-că în oraș nu este postă . . . Și pentru acei 14 lumînării ispravnicesci să-i deă la biră ca să se ajutoreze cu dênșii la răspunderile orinduelilor Visteriei . . . Orașeni se mulțamesc cu acestă dare la biră a celor 14, dice Visternicul, și nu mai ceră altă scădământ.

Domnitorul Moruzi, în aceeași zi 15 Febr. 1794, însărcinază cu cercetarea, prin un edicliu al său, pre Ioniță, ispravnicul Teleormanului.

(Cod. XXVII, fila 25-26).

1. Locuitorii armeni din Bucuresci capătă de la Moruzi o aședare specială la dajdie. Ei sunt în număr de 40 liuși dajnici câte taleri 1 și 60 vechi de liude. Li se lasă 16 liuși ca ajutore, urmându ca să se cisluiască între dênșii după a loră putere. La acestă ocașie fiind-că starostea loră era în vârstă și bolnavă, ei alegă un nou staroste și mijlocescă să fie recunoscută noulă staroste Sarcheză și se rógă să li se deă hrisovă de recunoșterea breslei « ca nisce oameni și limbă străină ce sunt, să aibă și ei bucurie de mila M. Tale. » 1794, Maiă 24.

Cod. XXVII, Inventariul 8, fila 12.

Domnitorul aprobă acestă regulă a breslei armenesci și ordonă marelui Cămăraș să orânduiască staroste pre cel cerut. — 1794, Maiă 27.

fiu-sëu Radu, unde se află cu locuința în Vlașca lângă tată-sëu, acolo să se așeze la birū și încă scăđându-se satulū acela cu madelele lui, să se scađă Ciulnița din Sudū Muscelū cu unū lude, iar rēmașița cea drēptă să se plătēscă; într'acestașū chipū poruncimū d-tale Vel Vistierū să urmezī.—1794 Martie 2.

Vel Logf.

Prea Inălțate Dómne,

După jalba ce mai în trecutele đile aū fostū datū Măriei tale sătenii de la Ciulniți sud. Mușcelū, arētându că unū Radulū Leuștēnū, i Stanū fiu-sëu, la așeđēmintulū ce s'aū făcutū la létū 1792 Ghenarie aflāndu-se în satulū lorū cu locuința după ponturile ce aū fostū date, ca pe fiesce-carele locui'orū, unde l'aū întēmpinatū așeđēmēntulū, acolo să se așeđe cu dajdia, i-aū așeđatū și pe acei doui câte o jumētate de lude, unde aū și rēspunsū donē trei dājdii, iar în urmă sculāndu-se din satū cu tot ce aū avutū, aū fugitū la satulū Morteni sud. Vlașca și acolo arētēndu-se că sunt fără pricină de dajdie s'ar fi făcutū catane spătāresci și aū rēmasū ei încārcați cu numele lorū de pōrtă orānduelile; pentru acēsta însciințāndū și ispravniciei din Muscelū, s'a făcutū luminatā porunca Măriei tale de volnicie și s'a trimisū copilū din casā de Vistierie cu carte în care se porunceā, ca să mērgā la acești fugari și de va găsi la mānile lorū pecetluituri Domnesci să-i iēe și dimpreună cu pecetluiturile să-i aducā aici, ca să se cerceteze în ce chipū și cu ce mijlocū aū luat pecetluituri? iar de nu vorū fi avēnd pecetluituri să-i ridice să-i aducā la urma lorū la satulū Ciulnița. Ducēndu-se dar orānduitulū mumbașirū, a găsitū pe Radu Leuștēnū unulū din fugari, iar fiu-sëu prinđēndū de veste a fugitū; la māna căruia găsinđū pecetluituri, l'a adusū aici și infāțișāndu-lū cu sătenii înaintea mea, amū cercetatū mai āntēiū la Vistierie, ca să vedemū de cānd se aflā catanā acestū Radu, și la lét. 1786, se găsește în cataștișele Vistieriei Radulū sin Badea ot satulū Caleți sud Vlașca cu pecetluitulū Domnului Mavrogheni la létulū 1789, Ghenarie 15, asemenea i s'aū datū pecetluitulū Măriei sale Mihaiū Vodā Suțu la lét 1793, Maiū, iarāși i s'aū datū pecetluitulū Măriei tale dupā adevērința d-lui vel Spātarū, mai vēđui și altū pecetluitū de la āntēia Domnie a Măriei sale Mihaiū Vodā Suțu cu lét 1784, însă numai pe numele Radului, iar nu și fiu-sëu: cercetāndū și între birnici se găsi la extractulū de județulū Muscelū, la așeđēmēntulū ot lét 1792, Ghenarie, la satulū Cālinița că sunt puși la d-lui biv. vel logofēt Golescu ce a fostū cu așeđāmēntū și donē catane spātāresci Radu Leușteanū ot Ciulnița i Stan ot tam, câte o jumētate lude de omū; amū întēbatū pe piritulū Radu: de vreme ce tōte pecetluiturile lui scriū de Vlașca, pentru ce așeđāmēntulū l'aū apucatū în Muscelū? și rēspunse că în vremea rēzmiriției s'a fostū strāmutatū în Muscelū la satulū Ciulnița, cu socotēlā pānā a se face pace, apoi să mērgā iar la urma lui. Dupā ce s'a încheiatū pacea, cānd vrea a se duce, a venitū și așeđāmēntulū și l'a apucatū într'acelū satū, iar elū în urmă s'a dusū iar la loculū lui și la orānduiala slujbi;

amă întrebată pe sătenii decă vedu-se că se mută Radu cu fiu-său din sată de ce nu merse după dênșii cu gonaci să-î aducă, séu să fi jăluită la Măria sa Mihaiă Vodă? și răspunse, că din nesocotință n'ău venită să jăluiască la Divană, dar la ispravnică aă mersă și le-aă făcută volnicie cu slujitoră, unde ducându-se aă sărită cu gâlceavă și nu numai că nu s'ău supusă, ci încă i-aă și bătută; la care răspunse Radu, că nu s'ău supusă sciindu-se pe sine catană, iar nu birnică; după acésta voind să se socotéscă sătenii ce voră să facă, s'a întimplată schimbare Domniei Măriei sale Mihaiă Vodă și aă rămasă, iar după bună venirea Măriei tale aă venită și jăluindu-se, s'a făcută volnicie, căre o vedumă la mână mumbașirului, cu lét 1793 August 18, dar mergendă acolo ei aă prinsă de veste și aă fugită, atătă elă cât și fiu-său și d'abia acum cu ală douilea volnicie i-aă pusă în mână; căutându-le pecetluiturile le vedău pe numele Radului iar pe numele fiu-său nică unulă; întrebându pe Radu: de vreme ce fiu-său pecetluită n'are și biră nu dă, cu ce se scutesce? răspunse, că până acum a fostă holteiă și se ocrotea pe lângă dênșulă, adică Radu fiindă la vârsta bătrânețiloră și neputându slujă trimetea pe fiu-său de slujia în locă și așa cu pecetea tătănă-său se apăra și fiu-său; sătenii încă cu ună cuvântă îi cere să-î ducă la urmă, ca unii ce sunt încărcăți cu dînșii și le-aă plătit datoria și aă făcută atăta cheltuală ămblandă după dênșii; decă Stană feciorulă Radului de vreme ce pecetie n'are la mână și cu înșălăciune se scutesce de biră pe lângă tată-său, este bună birnică și urmăză ca să se aducă la urmă la satulă Ciulnița să-și pórte orânduelile și ce aă plătită sătenii pentru ei de când aă dosită din sată, iar pentru Radu fiindă că se găsi la mână lui patru pecetii de catană spătărăscă și fiindă că la aședemintă s'ău pusă la biră la satulă Ciulnița Sudă Mușcelă, aflându-se atuncă cu locuința acolo, după cum și el mărturisă, rămâne a se face hotărâre de către înălțimea ta. — 1794 Februarie 17.

Vel Vistiar.

Cod. XXVII. Fila 38. (2).

Abuzulă ce se face de boerime luândă ca scutelnică cu *pecetluitură* de la Visterie, țerană și ómeni străini, continuă și sub Moruzi. În câte-va rândură însă Domnitorulă desființă *pecetluiturile* unora scutelnică și-î supuse la dare — cu *rupta*, către Visterie. În note aci dămă actele relative la ună asemenea casă. ¹

1. *Anaforaoa ce s'ău făcută în dosulă jălbei lui Ștefan Dristorén pentru două fecioră ai lui să se dăe în dajdie.*

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

Poruncimă Domnia mea Dumitale vel Vist. să le dai ruptoare după puterea loră în Visterie. — 1793, Noem. 11.

Vămile. Venitul vămile, atât de scăzut până la pacea de la Șiștovă, este de sigur în ore-care sporire, de când granița despre Austria este păzită, dar profitul nu este al Domnitorului, ci al întreprinzătorului pentru anul 1793, și Domnitorul se folosește numai în anii viitori de acestu venit îmbunătățit al Domniei.

Cu referință la slujbașii de la Carvasara, aflăm de la Moruzi următorul act:

Zemb. Vlahscoie : Fiind-că aici la Carvasaraua Domnăscă este de trebuință pururea și în toate a se afla un gramătic și cincî slugi de slujba domnăscă a Carvasaralei, am datu acesta Domnăscă a noastră carte orînduitului boeriu epistat al Carvasaralei, prin care să aibă a ținea un gramătic și cincî slugi întru poslușanie și slujba ce facu la Carvasara, și să fie scutiți de dajdie, pentru care poruncim și Dumnelui cinstit și credincios boeriu Domniei mele vel Vorn. al politiei Bucurescilor, ca acestor omeni ce-ți va arêta epistatul Carvasaralei să le dai adeverință pe chipul lor, după care să li se dea de la Visteria Domniei mele pecetluituri Domnesci la mână, că în câtă vreme se voru afla în slujba Carvasaralei, să fie scutiți și apêrați de dajdie, iar lipsind din slujbă să rămâie iarăși la orînduiala dăjdiei. ii saam reche. gpd. 1794, Maiu 12.

Cond. XXVI, pag. 216.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la această jalbă, însciințăm înălțimei tale . . . (*nu se pôte citi fiindu mai multe rënduri rupte cu fôie cu totu*) Dumnelui sciind pre polcovnicul Sterie, ginerile Dumnelui, cum-că are milă cu carte Gospodul de a ținea 6 scutelnici omeni fără de pricină de dajdie, prin isprăvnicelul D-lui ce l-au avut acolo fiindu-le lor cumnatu le-au cuvântat de a se da scutelnici, și fiindu primitori, cu țidula Visteriei, însuși ș-au dat chipurile la D-lor ispravnici, după care au primit și pecetluiturile la mâna lor, ale Măriei sale Domnului Mihai Vodă Suțulu de la... trecut a lunei lui Decembre, înoindu-se și de către Înălțimea ta de la trecuta lună a lui Iulie; acum apucându-i polcovnicul, stăpânul lor, prin judecata agiei a-și împlini rëndurile scutelnice, po tal. 18 de lude pre anu, după aședemêntul ce au făcutu cu numitul isprăvnicel cumnatul lor, s'au îndurat stăpânul lor de le-au ertat po tal. 8, ca să plătescă pe anu numai po tal. 10 de liude, și nici ei nu se mulțamesc, jăluindu-se că sunt străini scăpătați și necăsătoriți, nevrêstnici de la 17 până la 20 ani, și cum-că s'au înșelat nesciind sêma de au luat pecetluituri; vârsta lor se vede peste 30 ani trecuți, pârlegiul lor fiindu străini și ședători afară nu se putea dovedi, meștesugul lor sunt croitori, și fiind-că sunt intrați în orînduiala scutelniceilor acestui județ, cererea lor este de a li se da o ruptore după puterea lor, care sprânzură la îndurarea Măriei tale, ce va lumina D-deu a face cu ei și cu stăpânul lor. — 1793, Noem. 3.

Cond. XXIV, Fila 463.

Costan. Filipescu.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă

Tom. V. — 12

Sudiții Austriaci beneficiază mereu de avantaje vamali. Se vede acésta și din următorul act :

Anaforoa cu Mum-bașirü pentru ca să apuce pe numiții să plătescă banii îndoiiți la sudiți după nota ce au făcutü aghentului

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. Boj. Milos. i gpod.

După Anaforoa Dumnélorü boerilorü, cât pentru vameșii de la Câmpina, i pentru slujbașii oieri de la Albești, arătându-se întâiu aici Tacsildarulü slujbei spre a orându pe altulü în locü orânduimü pe sluga Domniei mele . . . , . . . aprodü vătășescü, să mérgă și prin scirea Ispravnicilorü, rădicându-ï pe amândoi să-ï aducă aici, ca să ăespuñdă la aceste urmări, iară pentru vătavu de la Câmpina, i pentru vătavu ot. Văleni, cât și pentru vameșii de la Dâmbovița orânduitulü Mum-bașirü să-ï apuce să împlinescă aceste luături, când sunt împotriva ponturilorü, îndoite nu numai de la aceștia, ci și de la cei mai susü numiții totü îndoitu să împlinescă și deosebitü să se facă de obște porunci strașnice. — 1794, Noembre 10.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Măriei tale adunându-ne câte trei la unü locü unde față fiindü și Dumnélui agentulü Siniorü Marchelie, amü cercetatü cu amăruntulü pentru tóte condicile de luăturile ce se cuprindü la nota D-nélui agentului, că arü fi luatü vameșii i vătaviü ot. Câmpina, i vameșii de la Dâmbovița, și vătaviü ot. Văleni de la vitele ce aducü sudiții la ernaticü aici în țeră și deosebitü i-arü fi supărându vameșii pe sudiți ca să le plătescă erbăritul și pentru vitele carelorü în care-și aducü din Transilvania zahereaoa cea trebuinciosă de hrana lorü. Decü arëtămü Măriei tale mai josü luaturile vameșilorü și altorü slujbași, după arëtarca Dumnélui agentului, și pentru fieș-care madé arëtămü cercetarea ce amü făcutü și în ce chipü ni s'au părutü a fi cu cale.

Arëtămü că vameșulü de la Câmpina, pentru vitele ce vinü aici în țeră la ernaticü, afară din 33 de bani ce sunt să deé văcăritulü străinilorü după condică, le-au luatü la unii câte parale douë de vită, și la alții câte o para de vită, cu nume de vamă, pentru care teorindu-se condicile Divanului, amü găsitü cuprindându-se la ponturile oieritulü, că vitele ce vinü ca să erneze aici în țeră să plătescă văcăritü numai câte bani 33 și altü nimicü, care nici în ponturile vamei nu se cuprinde a se lua vamă seü erbăritü de la acestü felü de vite ce plătescü văcăritulü. Decü reü li s'au luatü câte parale douë cu nume de vamă la acestü felü de vite ce sunt să plătescă văcăritü și trebue să li să întorcă aceste luări nedrepte și găsimü cu cale să se deé strașnice luminatele poruncile Măriei tale, că de aici înainte să nu mai cuteze a face acestü felü de lucruri împotriva ponturilorü, cum și pentru vitele ce cară zaherea

pentru hrana lorŭ, tot din condicele Divanului am găsitŭ poruncile Măriei sale Mihaiŭ Vodă Suŭlŭ date la lét 1792 Sept. 7, prin care poruncesce tuturorŭ slujbașilorŭ ce vorŭ fi orânduiți cu slujba oieritului și văcăritului străinilorŭ, că pentru acestŭ felŭ de vite împovărate ce numai vinŭ și iară se întorcŭ în lăuntru, care nu rămânŭ la pășiune aici în țeră, supărare să nu li se facă, după care și acumŭ asemenea se cuvine a se urma, și fiind-că Dumnélui agentulŭ arétă cumcă slujbașii oieri aŭ silitŭ pe unii din ciobanii sudiți și în satulŭ Albesci i-aŭ închisŭ ca să deé amanetŭ pentru plata văcăritului, cerându-le de tótă vita cu córne câte parale 22 și doi bani, și vátavu le-arŭ fi luatŭ două-deci parale pentru cărțulie. Cât pentru vameșulŭ de la Cămpina i pentru acelŭ slujbașu oeriu de la Albesci, fiind-că Dumnélui agentulŭ făcu cerere ca să se aducă aici, arétându că cu vameșu de la Cămpina are să se facă și altă deosebită dava, pentru acestŭ vameșu găsimŭ cu cale, cu luminată porunca Măriei tale prin mumbașirŭ să-lŭ aducă aici, de vreme ce vėdumŭ și chiar adevėrință iscălită de dēnsulŭ, că aŭ luatŭ de la 390 vite, de vită parale douē; iară pentru acelŭ slujbașu oeriu de la Albești să fie luminată porunca către cumpărătoriu slujbei oieritului aici, ca să orânduiască acolo altŭ slujbașu în loculŭ aceluia, spre a nu se pricinui vre-unŭ chaderŭ slujbei cu lipsirea lui și pre acelŭ slujbașu să-lŭ aducă aici negreșitŭ, ca să răspundă cu ce cuvētŭ aŭ apucatŭ pe sudiți a plăti de vită văcăritu po parale 22 și bani 2 împotriva lumatelorŭ ponturŭ ale Măriei tale? și deosebitŭ să fie luminată poruncă cu mumbașirŭ, ca prin marifetulŭ Dumnėlorŭ Ispravnicilorŭ județului să împlinēscă de la vameșulŭ Dâmboviței patru-deci și cincŭ parale ce aŭ luatŭ pentru 45 de vite ale ciobanului Ruzdeț i pentru doi cai douē parale și pentru 6 slugi 6 parale.

Asemenea să împlinēscă și de la vátavu ot. Cămpina parale 20 ce aŭ luatŭ de la frațiŭ lui Cheștuidonŭ Ciobanulŭ pentru cărțulie, i de la vátavu ot. Văleni să împlinēscă tal. 2 ce aŭ luatŭ de la Ianculŭ Mecŭ pentru cărțulia a 40 ómenŭ, și când acestŭ slujbașu ce se arétă mai susŭ cu luaturŭ mai mărunte va tăgădui că n'aŭ luatŭ; Dumnélui agentulŭ ceru să-i aducă mumbașirŭ aici, și va aduce și Dumnélui de față aici pe sudiți ce sunt jăfuiți de către numiți și când nu vorŭ putea dovedi sudiți tóte acestea luaturŭ de adevėrate, vorŭ plăti ei la slujbași tótă cheltuiala, iară dovedindu-le ceru Dumnélui agentulŭ să plătescă slujbașii la ei cheltuiala și să-și iée căduta pedėpsă; ci de cercetarea ce făcumŭ arétămŭ Măriei tale, iară hotărŭirea cea desėvărșitŭ rămăne a se face de către Inălțimea ta. — 1794, Noembre 7.

Vel Spăt. Vel Log. Filipescu, Vel Vorn. Costache Ghica.

Cod. XXVIII, pag. 6.

Vama internă prin sate și orașe dă ocașiune, în 1794, unorŭ reclamațiuni, căci locuitorii din unele sate din Prahova nu se supunŭ

la plata vămii. Domnitorulă adresază reclamațiunea la ispravnicii de județ, întrebându pe logofetulu respectiv, decă este întemeiată reclamațiunea? Logofetulu răspunde Domnitorului cu următoarea anafora :

Prea Înălțate Dómne,

Din condicile Divanuluiă coprinderea pontuluiă la acéstă madea este acestu felu : bucatele seú altele ce se vëndu în têrgu seú prin alte sate la negustori, să plătescă cumpărătorulu la zece bani unulu, iară când va vinde locuitorulu unulu la altulu vite, seú semănături, pentru hrana lor, să aibă pace de vamă, iar pentru scaunū a-și avea vameși orânduși prin sate, nimicū nu se coprinde în ponturile Domnesci; dară cercetându, mă pliroforisiiu, că aū obiceiū vameși de orânduescū scaune și prin sate cu răvașele lor și strîngū vama, la veri-ce felu de negoț se face prin sate; de care nu lipsimū, după poruncă, a arêta Înălțimeii tale. — 1794, Feb. 13.

Vel Logf.

Cond. XXV, pag. 319.

Asupra acestei anaforale, Domnitoruluă dă rezoluțiunea următoare :

Io Alecsandru Constandinū Moruzi Voevodū.

Poruncimū Domnia mea Dumnévóstră ispravnicilorū județului, ca după coprinderea ponturilorū vămilorū urmându, să dați vameșilorū cuviinciosulu ajutorū, spre a-și putea lua dreptulu vămii de la cei ce vorū sta cu împotrivire, iar peste coprinderea ponturilorū să nu îngăduiți pe vameși a face urmări. 1794, Febr. 17.

Vel Logf.

1793, Oct. 16. S'aū făcutu răspunsu ispravnicilorū din sud. Slam-Rômnicū ca la zaheréoa ce se cumpără din porunca Domnescă vamă nu este, și să nu-i îngăduiască pe vameși a face supărare.

Cond. XXIV, Fila 165.

Ocne. Acestu importantu venitū alū Domniei are tótă îngrijirea Domnitorului. In 12 Mart 1794, Moruzi dă în favórea ciocănașilorū și maglașilorū de la Ocnele Mari, din Vâlcea, următoarea carte de scutire :

*Carte de scutelă a Măglașilorū i Ciocănașilorū de la vel. Ocna sud.
Vâlcea.*

Fiind-că vătafi de ciocănași și toți ciocănași de la vel Ocna sud. Vâlcea pentru slujbă și silința ce facū la tréba Ocnei, aū avutū milă și orânduială prin cărțile fraților Domni de mai naintea noastră, cari le vedumū Domnia mea, spre

a fi scutiți și aperați de toate angariile, cum și toate pricinele ce voru avea ciocănașii între densesii să le caute cămărașu Ocnelorū, prin judecată și după dreptate hotărându-le în scrisu să facă și împlinirea dreptăței, le-amū datū și Domnia mea acestă Domnesca noastră carte de întărire, ca să li să păzescă mila și orânduiala ce se arētă mai susū; poruncimū dară și vouă vătașilorū i ciocănașilorū să dați ascultare și supunere la orânduitalū Domniei mele epistatulū Ocnelorū intru toate câte vē va porunci la slujba și trebuința Ocnelorū, ca să nu se pricinuescă pagubă Cămărei, că celū nesupusū se va pedepsi; iară pentru câți ómenī va cunosce orânduitalū epistatulū Ocnelorū, că este trebuință de slujbă la Ocnă, va face fóie anume cu chipulū și poreclă, care trimițindu-o la Domnia mea, se va da și pecetluiturī gospod. pe numele lorū, și veți avea fiesce-carele a tăia pe și câte trei bolovanī sare pe mēsură ce este după vechiulū obiceiū. — 1794. Martie 12.

Vel Logof.

Cod. XXVI. Fila 198.

Anaforaoa ce s'aū făcutū în dosulū jălbei Părgarilorū de la Valea Ocnei sud. Vâlcea pentru a fi supuși și acumū a sluji cu caii lorū fără de cusurū până la luna lui Augustū.

Prea Înălțate Dómne,

Cu lacrimī jăluimū Măriei tale noi părgariī de la Valea-Ocnei, că noi ticăloșii împreună cu caii noștrii scótemū sare din ocna cât este de trebuință cu totă cheltuiala noastră, care acēsta ne-aū făcut-o în zilele Măriei sale Domnului Mavroghene, fiindū orânduitalū D-lui jupānū Dumitrache Turnavitū, Mitānū cămărașū împreună și cu Oseimū Agă Beșlēga, fiind-că s'aū întâmplatū de aū venitū hoții și călcāndū grajdu Domnescū aū furatū 72 de cai, apoi rēmāindū ocna fără cai, s'aū pusū numiții în spinarea noastră să facemū cai a scóte sare de la Ocna și nevrēndū noi, nici cum nu amū pututū scāpa, fiindū vreme ca aceea, și cu câți cai amū mai avutū noi, mai cumpārāndū și Dumnelorū, ne-aū datū, cu care amū ținutū Ocna până acumū. fiind-că nici Ocna nu era atāta, adică bucatele erau eftine, fēnulū asemenea, cum și slugile mai cu ușurință; acum, luminate Dómne, la acēstă vreme ne sunt toate împotrīvā, că și caii ne-aū cădutū, și vedēndū neputința noastră ca să nu rēmāe slujba Măriei tale josū, amū năzuitū cu lacrimī să te milostivescī Măria ta, ca după cum se urmēzā la alte Ocne, să se urmeze și aicea, fiind-că nu este cu puțință a scóte sare de la ocne cu caii noștrii, că noi robii Măriei tale suntem, scimū trēba ocnei, și pedēpsa Măriei tale, numai cu totulū ne-amū sfārșitū; de amū mai avea să cumpārāmū câte unū calū, nu avemū ce ce-lū hrāni, că orđū nu se pomenesce pe la noi, porumbulū este patru parale ocaua și nu se găsesce, fēnulū 14 lei carulū și nu se găsesce; despre toate moșiile Mōnastirescī i boerescī suntemū strīmtorați,

că noi moșii nu avem, ci după cum despre toate părțile suntem lipsiți 10 liude ce suntem la această slujbă avându unii câte 6 cai, alții câte 5 și alții numai câte 4, au murit și aceia de fome, rămându a perii și noi; obiceiul avem de ni se plătesc de la camera Măriei tale câte tal. 25 și oca sare 2500, rânduri, rânduri până la sfântu Vasile, care numai cu acesta la această vreme, ne mirăm ce să facem: cai să cumpărăm, porumb, fân, au slugile să plătim? că noi singuri nu suntem vrednici la această slujbă, fiindcă este slujbă foarte grea, muncind ziua și noaptea; și ce va fi mila Măriei tale.

*Robii Măriei tale noi liude 10, de la
Valea Ocnei sud. Vâlcea.*

Vinăriciu. Și această dare Domnescă a dată ocaziune la reclamațiunii și măsurii vexatorie. Așa este următoarea, care se constată din răspunsul Domnitorului către ispravnicii de la Olt:

Răspuns la ispravnicii de la Olt pentru încărcătura ce au făcut slujbașii vinăriceri la slujba vinăriciului cum să urmeze.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voivodă.

Dumnévoastră ispravnicilor ot sud. Olt sănătate; s'au citit înaintea Domniei mele înscințarea ce faceți, de la 26 ale trecutului Octombre, de cercetarea ce ați făcut pentru încărcătura slujbașilor vinăriceri de la acest județ pentru care măcar că ponturile vinăriciului cuprinde, cu un cuvânt pentru toate judecățile de obște, ca slujbașii vinăriceri să nu se îndrănesc a face încărcătura cât de puțin, dar de vreme ce Dumnévoastră ne dați pliroforie și ne arătați, că aicea la acelu județ, obicinuesc locuitorii de nu plătesc cu bani la culesul viilor, ci își culeg viile cu plată de struguri și vin, din care pricină scade suma vinului și curge pagubă vinăriciului, iată vă poruncim, că numai o vadră să li se fie în sémă pentru pricina scăderii ce arătați, iar pe o vadră să se împlinesc banii înapoi; ci dar așa să urmați. 1793, Noemb. 5.

Vinăriciul și oeritul au dat, cum vedurăm, ocaziune ca și alte dări de abuzuri și de reclamațiunii din partea locuitorilor și de intervenire a Domnitorului prin pitace domnesci cari se pot vedea în anexă.¹

1. Eacă un cas de reclamațiune de vinăriciu monastiresc:

Prea Înălțate Dómne,

După apelația ce au dat Măriei tale polcovnicul Ghiulbeaz pentru cercetarea ce din luminată porunca Măriei tale au făcut D-lui vel Logf. de țera de sus, la jalba ce au fost dat egumenii m-relor Horezul și Bistrița

In contra vinăricerilorŭ Domnesci, cari cerėu avaeete de carne de la scaunele din Tėrgulŭ Urlați, aŭ reclamatŭ Urlățenii și aŭ căștigatŭ de la Domnitorŭ scutirea scaunelorŭ din orașulŭ lorŭ de avaetulŭ vinăricerilorŭ.¹

prin vechilulŭ Spiridonŭ eromonahulŭ, cerėndŭ a li se ĩmplini baniĭ milelorŭ ce aŭ din vinăriciŭ, fiindŭ orănduitŭ și smerenia nŃstră, din luminată poruncă amŭ cercetatŭ dimpreună cu D-luĭ vel Logf. de isnŃvă pricina cu amėruntulŭ și amŭ găsitŭ a fi cu cale anaforaoa ce aŭ făcut-o D-luĭ vel Logf. pentru că aŭ acestea m-rĭ a lua baniĭ milelorŭ precum de ĩnsuși Ghiulbezŭ nu sunt tăgăduiți, mai alesŭ m-rea Horezulŭ nu are nici o ĩncărcătură potrivitndu-se catastișelorŭ Domnesci cu ale m-reĭ, din cari scăđėndu-se baniĭ ce aŭ luatŭ cu douė condee, și sunt netăgăduiți de vechilŭ, rėmăindŭ a mai lua m-rea Horezuluĭ tal. 876 bani 80; iară pentru monastirea Bistrița cu tŃte că dupė catastișele ce are făcute de omulŭ ce l-aŭ avutŭ orănduitŭ de aŭ scrisŭ po parale dupė cum le are ĩn hrisovŭ, cere a se face ĩmplinire dupė acea sumă, dera numitulŭ polcovnicŭ s'aŭ scăđutŭ cu cāte condee aŭ arėtatŭ, că din porunca Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suțu, poruncindu-i-se de către D-luĭ Spătarŭ *Ienache* ce aŭ fostŭ cumpėratorŭ alŭ acestuĭ vinăriciŭ și caimacamŭ la Craiova, aŭ datŭ și are apodixis, și rėmăne a-și căuta m-rea Bistrița, cu aceia, care cu poruncă aŭ luatŭ aceĭ bani prin deosebită judecată, nefindŭ datorĭ cumpėratorĭi slujbei vinăriciuluĭ a plăti la douė locuri, dupė cum ĩn anaforaoa D-luĭ vel Logf. să cuprinde, ca să se scađă pĭritulŭ, cu cāți bani va putea dovedi că din poruncă i-aŭ datŭ, și rėmăne a lua m-rea Bistriței tal. 132 bani 15, de pe trei popŃre ot sud. Vălcea tal. 104 bani 116, de pe poporŭ Argeșŭ cu Muscelŭ, i tal. 200 bani 98 dupė Poteiu i Ianca sud. Romanați, și tal. 277 bani 74 din popŃrele ot sud. Gorjŭ, cari se facŭ preste totŭ tal. 665 bani 99 și pentru că numitulŭ vechilŭ alŭ Bistriței nu este destoinicŭ a descurca pricinile fiesce-căruia poporŭ, ĩ dă numitulŭ Ghiulbeazŭ ĩntėiŭ pentru popŃrele din sud. Gorjŭ o apodixis a D-luĭ Cluceriuluĭ *Ienache* Simbotėnu ce aŭ fostŭ tacsildariŭ vinăriciuluĭ la aceluĭ județŭ, și acum se află ispravnicŭ, că mergėndŭ acolo să probăluiască catastihulŭ m-reĭ cu ale slujbașilorŭ ce i-aŭ avutŭ, și găsindu-se a fi bună suma m-reĭ să facă și ĩmplinire de bani ce vorŭ mai trece peste tal. 233 bani 74, iară pe pĭritŭ Ghiulbeazŭ ĩlŭ apėră đicėndŭ că atăta i-aŭ arėtatŭ, de aŭ trecutŭ ĩn socotėla slujbei, alŭ douilea pentru popŃrele din sud. Romanați ĩ dă catastihŭ ĩscălitŭ cu arėtare de fieș-care poporŭ anume cu suma vedrelorŭ, i părpărulŭ precum s'aŭ trimisŭ la Visterie spre ĩndestularea egumenuluĭ, ca să cunŃscă din care poporŭ se face dejghinare și cădere m-reĭ, și să-și caute dreptulŭ sėu prin judecată, mai vėrtosŭ că unele din popŃrele cele numite ĩn hrisovŭ s'aŭ luatŭ cu totul la Vlah-saraiŭ, iară altele i-aŭ micșoratŭ; ci tal. 876, bani 80 ce se arėtă mai susŭ aĭ m-reĭ Horezuluĭ, i tal. 665 bani 99 aĭ Bistriței aceștia rėmănŭ bani bunĭ a se ĩmplini numitulŭ vechilŭ, iar hotărėrea cea de sėvėrșitŭ rėmăne a se face de către Inălțimea ta. — 1793, Martie 19.

Cond. XXIV, filă 27.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahiei, vel Logf. Ghica.

1. *Prė Inălțate DŃmne,*

Cu plecată scrisŃre ĩnșciințamŭ Mărieĭ tale, că la Tărgulŭ Urlațilorŭ, dintr'acestŭ județŭ, este scaunŭ da carne unde peste tot anulŭ nelipsitŭ se

Otaștina. Mai iată o poruncă, care probéză că și din această privință se făcêu abusuri :

Zem. Vlahscoe : Cuvioșilorü egumeni, i D-vóstră boerilorü ce aveți moșii cu vii în délulü Pitescilorü sud. Muscelü de la care luați otaștină, fiind-că la

taie carne, pentru trebuința locuitorilorü târgoveți, și boerii vinăriceri facü cerere de havaetü, după cum se obișnuesce și după cele-lalte scaune de prin Délü, care nici-odată într'alți ani n'au datü, și când va rămânea a se face acelü obiceiü, urméză ca și vânđarea carnei să se mai urce, ci după rugăciunea ce ne făcură orășeniü târgoveți, pentru acésta de împreună cu dênșii ne rugămü și noi Măriei téle, ca să ni să trimită luminată porunca Măriei tale a fi nesupërați de acestü havaetü ce ni se cere și anii Măriei tale să fie mulți și imbelșugați. — 1793, Octomb. 16.

Prea plecate slugi,

Dumitru Racoviță păhar. Grigore Hrisoscoleos păhar.

Dumnéta vel Logofete de țera de josü teorisândü acésta însciințare ce facü Domniei mele Ispravnicii, și vëđëndü și cuprinderea ponturilorü vinăriciului, de într'adeacă și dela scaunele de prin târguri a se lua havaete de vinăriceri, precum sunt celea de prin déluri, să aréți Domniei mele în scrisü, ca să se triméță Domneseulü nostru răspunsü la Ispravnicü. — 1793 Octom. 27.

Io Ales. Const. Moruzi Voivodü.

Poruncimü Domnia mea ca aceste scaune de carne de la Târgu Urlațilorü să fie apërate și nesupërate de către vinăriceri de vre-unü havaetü. — 1793 Octomb. 28.

Vel Logf.

Pré Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimeii tale, teorisindü însciințarea acésta, amü căutatü în condica Divanului ponturile vinăriciului cu care s'au vëndutü într'acestü următoriu anü, și vëđumü scriindü la pontulü alü șeptelea într'acestași chipü: scaunele de carne ce sunt la popóre pe moșii boeresci și monastiresci, când dintr'acelea vorü fi date cu cărți Domnesci înoite de a li se lua havaetulü de stăpânulü moșiei, să aibă de a și le lua pe deplinü, dar și vinăricerilorü să aibă a li se da obișnuita parte pentru mâncarea lorü, după obiceiü, precum s'au datü și în alte dăți, iară câte din scaune nu vorü fi date prin cărți séu hrisóve Domnesci, de la acelea să iée vinăricerii tot havaetulü de plinü, însă deosebitü luași pliroforie și de la trei logofëtü Grigorașco, cum că în anii trecuți fiindü taxidarü de vinăriciu la sud. saac. s'au ispititü a lua havaetü de la acestea scaune, și nu au pututü, nefindü obiceiü, ca unü scaunü ce nu este în poporü séu în Délü, ca cele-l-alte de prin déluri, ce urméză a vinde numai la vremea culesului de vii, ci este în têrgü, unde tot-déuna peste anü face vëndare; de care după poruncă nu lipsimü a face arétare Măriei tale. — 1793, Octomb. 28.

Cond. XXV. Fila 70 bis.

Scarlatü Ghica vel Logof.

pricina ce este intră locuitorii podgoreni cu vinăricerii dintr'acestū anū pentru multele încărcături și nedreptăți ce ni se jăluiescū că li s'au făcutū, face trebuintă de a se vedea aici catastifele de otaștină, eată vĕ poruncimū: fiteșcare vĕdĕndū porunca acĕsta a Domniei mele, să aveți orĭ cu omū într'adinsū a trimite chiar catastihul de otaștină dintr'acestū anū iscălitū de fiteșcare, scū să le dați în mĕna acestorū podgoreni de la cari să luați adeverința că le-ați datū, ca să se infățișeze, și în urmă iarăși vi se vorū trimite. 1793, Decem. 8.

1793, Decem. 20. S'au făcutū poruncă către Armașulū Manulū i ispravnicii ot sud. Muscelū, ca a doua ȕi după bobotĕză să se scōle a veni pentru pricina locuitorilorū Deleni pentru încărcătura ce li s'au făcutū la vinăriciū.

Cond. XXIII, Fil. 190.

Tōte cele-l-alte dări, fie ale visteriei, fie ale Cămărei Domnesci nu le aflămū mai încărcate sub Alex. Moruzi decăt în trecut. Căminăritulū,¹ fumăritulū, măjăritulū, sārĕria și ferăria de Bucuresci,

1. In contra căminăritulū aflămū o reclamațiune de la locuitorii din plaiulū Telĕjenulū, în coprinderea următore:

Locuitorii din plaiulū Telĕjenulū sud. Saac. cu unū Dima ce este orânduitū cu slujba căminăritulū, pentru că le ia căminăritulū.

Prĕ Înălțate Dōmne,

Dupĕ jalba ce au datū la Înălțimea ta locuitorii Plaiulū Telĕjenulū dintr'acestū județū Saac. arĕtĕndū pentru unū Dima de la Tohani totū dintr'acestū județū, ce este orânduitū cu slujba căminăritulū, că la tĕrgulū Văleni a fostū vechiulū obiceiū de plătea căminăritulū numai cei de dincōce de apă, iară cei de dincolo au fostū apĕrați până acuma, când mai susū numitulū Dima căutĕndū să facă obiceiuri mai multe peste coprinderea cărtii, se întinde a lua căminăritulū și de la cei de dincolo de apă, pentru care prin luminată pecetea înălțimei tale, ni se poruncesce, ca să cercetămū în ce chipū s'au urmatū vechiulū obiceiū, și să însciințamū Măriei tale. Dupĕ luminată poruncă următōri fiindū, amū adusū înaintea nōstră pe căți-va din locuitorii acestū plaiū, ōmeni trecuți în vrăsta bĕtrĕnețelorū, și cercetĕndu-i, pentru care pricină unii au fostū apĕrați de căminăritū, și alții plătescū? arĕtară în frica lui Dumneđeū intr'acestașū chipū: că tĕrgulū Vălenilorū ce merge până în apa care curge pe lângă mōnăstire, fiindū fostū mai nainte vreme de plaiū să plătescā căminăritū, care obiceiū s'a urmatū totū asemenea și dupĕ ce s'a înclinatū acestū tĕrgū cu satele Plaiulū Telĕjeni până acumū; iară cea parte de dincolo de apă este dintru începutū de plaiū, și nici de cum nu au plătitū căminăritulū, pentru care au avutū și privileghiuri Domnesci, care cu tōte că din cea-l-altă răzmiriță s'au rĕpusū, dară supĕrare nici decumū n'a fostū; după ale cărorā adevărate arĕtări ce făcură, să dovediră că fĕara de orânduială s'au întinsū orânduitulū căminarū din colo peste apă, unde să află locuitorii plaiulū, cari nici odată nu au plătitū căminăritū, ci după cum dintru începutū căminăritū s'au luatū din

care acésta în genere era mai multă supărătoare decât producătoare,

têrgul Vălenilor numai până în apă; într'această chipă rămâne a se urma și de acum înainte după vechiul obicei, și de cercetarea ce făcum, nu lipsim a însciința Măriei tale; iară anii înălțimei tale să fie mulți și îndelungați. — 1793 Aug. 16.

Plecați: Constantin Movilă, Gheorghe.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

După obiceiul ce s'a urmat, întărim și poruncim să se urmeze și de acum, și de vreme că n'a plătit cei de peste apă locuitorii ai Plaiului mai nainte, nici de aici înainte să nu fie superați. — 1793 Sept. 8.

Cond. XXIV. Fila 420.

Eacă și altă actă :

Io Alexandru Costandinu Moruzi Vvod. i Gosp. Zemble Vlahscoe

Cu cale fiindă anafora D-lui vel Logofăt de téra de jos, poruncim Domnia mea și Dumnévoastră Ispravnicilor ai județului pentru toate să faceți cercetarea și urmarea ce se cuprinde mai jos. — 1794, Februarie 17.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Măriei tale amă cetit în Conдика Divanului cartea slujbei căminăritului, unde vedui scriind că să caute și să strângă venitul căminăritului din orașele, târgurile și bălciurile mari afară de sf. Mitropolie; mănăstirile cele mari i din D-lor de la vel Banu și până la vel Cluceru za arie, i din jupănesele veduve ce au stătit D-lor boeri veliți, i din cei ce au hrisove și cărți Domnesci de scutela; de la cei-lalți toți de obște se ia căminărit de bute de vinu taleri unu după obicei, i de la rachi de țară de bute mare talere 4 și de bute mai mică taleri 2, iar de rachiurile streine de bute mai mare taleri 6 și de bute mai mică taleri 3, care căminărit se ia peșin pe câte buti cu vinu i rachi va găsi în cărciumă sau în magazie și de răvaș de plată afară numai de butea ce va fi plătit căminărit, și voru fi avându răvaș de plată, acele răvașe să le ție în sémă; Decă cât pentru neguțatorii prăvăliași ce aréta că nu se supun a plăti căminăritul cu pricină că nu aduce rachi cu butea, ci numai câte un buriasu de cincă, șese și dece vedre rachi și cu acestu mijloc până la o sută de vedre să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnici, ca înaintea D-lor prin cercetare să se dovedească cât rachi vându și să-i apuce a plăti căminăritu peșin după coprirea luminatei cărți Măriei tele de căminărit, séu să-i învoiască D-lor Ispravnicii cu mulțumirea amëndoura părților. Iar pentru orașeni Văleni fiind-că vedui la mâna jăluitorului o anafora de la 1792 Maiu 1 întărită de Măria sa Mihai Vodă Suțulu cu poruncă către Ispravnici, că pentru acei orașani de la Văleni să cerceteze cu amărunt, și de voru fi plătit în Dómnia Măriei sale dintăiu căminăritu, să-i apuce a plăti, iar de nu voru

asemene cotăritulū,¹ cerăritulū, oieritulū,² solăritulū munțilorū, etc. sunt sub Alex. Moruzi pe acelașu piciorū ca și sub Domnia anterioară.

Dămū in note și in tomulū de anexe, diverse acte spicuite din codicele Domnesci de la Alex. Moruzi cu referință la dări, anume din Codicile 24 — 28:

Dările și veniturile speciale ale Epitropiei obștirelorū se pot constata din următorea anafora și rezoluțiunea lui Alex. Moruzi:

fi plătitū, să însciințeze Măriei sale pricina, care cercetare dice jăluitarulū că din pricina bôlei ciumei nu s'aū făcutū, să facă dar acum D-lorū Ispravnicii cercetare de aū vre-unū privileghiu la mână, și de aū plătitū mai 'nainte, saū nu, să însciințeze Măriei tale fără de a face vre-o urmare, cum și pe acei ce aū pricină că aū îmbrăcatū caftanū la Mavroghene să-ī apuce D-lorū Ispravnicii a face împlinire urmândū întru tôte după cuprinderea luminatei porunci Măriei tale de slujba căminăritulū; iar hotărârea cea desevêșitū rămâne a se face de către Măria ta. — 1794, Fevruarie 12.

Scarlatū Ghica vel Logofătū.

Cond. XXVII, Fila 35.

1. 1793, Oct. 22: S'aū făcutū răspunsū la caimacamū, după cererea ce aū făcutū, ca să i se trimită stânjenū, și i s'aū trimisū douē coturi, jumētăți de stânjenī, adică unulū după stânjenulū *Măriei sale Costandinū Vodă Brâncovēnu*, și altulū după alū Măriei sale *Serbanū Vodă*, adeveritū de D-lui vel Vornicū Moruzi, și de D-lui vel Logf. și pecetluitū la căpătăie și de Măria sa Vodă, care prin D-lui vel Banū s'aū trimisū.

2. *Cărți la câte-va județe către ispravnicī ca să dea ajutorū slujbașilorū Oeri la căutatulū slujbei.*

Dumnévóstră ispravnicilorū ot sud. . . sănătate, fiind-că Dumnélor cinștiți și credincioși boerii Domniei mele cumpărătorii oeritulū de estimpū, arētară Domniei mele, cum-că Dumnévóstră nu urmați a da slujitorii cei trebuincioși de ajutorū la căutatulū slujbei, din care pricină urmēză a se întimpla husmetulū domnescū spre pagubă și scădere, iată vē poruncimū strașnicū, ca după coprinderea obișnuitelorū ponturi Domnesci și a poruncilorū ce vi s'aū trimisū, întru care scrie, ca ispravnicii să dea totū ajutorulū la căutatulū trebei, să aveți a da negreșitū slujitorii cei trebuincioși omeni harnici, cu cari să se ajute slujbașiī la căutatulū slujbei, socotindu-vē că acesta este Huzmetū Domnescū și venitū alū Visteriei Domniei mele, la care sunteți datorī a da totū ajutorulū, pentru că neurmândū, să sciți, că la urmă D-vóstră aveți a răspunde. — 1793, Noem. 12.

Trămise la Oltū, Teleormanū, Vlașca, Muscelū, Argeșū și Dâmbovița.

Cond. XXIV, Fil. 175.

Anaforaa Epitropiei de prețului vândărei venitului Cutiei, vorniciile și alte slujbe.

Io. Alexandru Costan. Moruzi Voivodă.

Intărimă Domnia mea Anaforaa Epitropiei pe vândărea ce au făcută pe numitele slujbe și porunci, D-văstră veliților boeri ca făcându cărțile după condică, și pecetluindu-se după ce își va lua Epitropia banii vândărei D-lui vel Spăt. și D-lui log. Golescu, să se dea la mânilor D-lor cumpărătorilor. — 1794 Ghen. 10.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Cu prea plecata mea Anafora facă scire Măriei tale pentru slujbele podului ad. vorniciile podărită și butărită: D-lui log. Golescu pentru acestea 12 județe, vorniciile, podăritul și butăritul din Bucuresci au dat tal. 12.374 și cu banii pre șină să-i numere la Epitropie, iar pentru vorniciile din 5 județe de peste Oltă au dat D-lui vel Spăt. Ienache Văcărescu tal. 4.500; pentru care slujbe de vreme că D-lui log. Golescu pentru toate număra bani pe șină la Epitropie, să fie luminată porunca Măriei tale, de a număra și D-lui vel Spăt. toți banii la Epitropie, și sciindă voința Măriei tale de a se da cu acestă preț ne fiindă alți mușterii, după orânduială să se întărescă anaforaa epitropiei cu luminată pecetea Măriei tale, și să fie luminată porunca Măriei tale, și către D-lor veliți logofeți de a se face și cărțile Domnesci, ca fiindă banii, să li se dea D-lor boerilor cumpărători după orânduială și după obicei; și cum va fi luminată porunca Măriei tale. — 1794 Ian. 9.

Cond. XXV, Fila 229.

XIII

Justiția sub Al. Moruzi

Alex. Moruzi, așa disulă reformatoră de către reșosatul Aronă Florianu, nu introduce nici o reformă în justiție, ci numai câte-va măsuri de puțină însemnătate. Dintre acestea amintimă pitaculă din 17 Martie 1794 prin care stabilescă ună controlă care să impedită abuzulă la perceperea plăței pentru diversele acte emanate de la *departamenturii* și de la Divană.

Iată acestă pitacă:

« Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, d-ta vel Log. de țera de susă, i d-ta vel Log. de țera de josă, fiindă că voimă Domnia mea a se păzi buna orânduială întru toate, cum și la obiceiulă havaeturilor, anaforalelor

și cărților de judecată, pitacurii ce se fac, atât de la câte trele departamenturile judecătoriilor, cât și de la d-loru veliții boeri, poruncimă d-tre, ca în fieș-care anafora seă carte de judecată ce se face de la judecata d-loru veliților boeri, să aveți d-vóstră a însemna în scris, unul din d-vóstră veliților logofeți, cu condeiul d-vóstră de desubt havaetul scrisului celú cuviinciosú după obiceiú, cu măsură dréptă după ființa madelelor ; iar la departamentú de optú : clucerul Dumitrache Fotache, i la departamentú de șapte clucerul Constantinú cum și la departamentulú de cremenalionú clucerul Dumitrache să urmeze acéstă orânduială, cărora să le dați porunca Domniei mele spre a sci și a se pázi acéstă orânduială negreșitú. tolco pisah gspd. — 1794 Martie 17.

Cod. XXIII, Fila 233.

Constringerea corporală pentru datorii, alături cu usulú și abusulú moratoriilor nu încetază de a se practica sub Al. Moruzi.

Iată unú pitacú datú în 11 Martie 1794 pentru urmărirea neguțitorului Moise Arménu :

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodú.

Cinstitú și credinciosú boerulú Domniei mele d-ta vel Spătarú, fiind-că unu Moisi Arménu negustorú, se află datorú, poruncimă Domnia mea, să orânduiescú zapeiú într'adinsulú ca să-lú cante prin tóte mahalalele din ținutulú spătăriei, și găsindu-lú să-lú trimită aicea la Domnésca nóstră curte, ca să-lú facă teslimú în mânilé vátavului de aproși. tolco pisah gspd.

Cod. XXIII, fila 217.

Iată unú decretú acordándú moratorium de unú anú unui fostú slujbașú alú țerei :

Milos. Bojiu. Io Alexandru Const. Moruzi V-vod. i Gosp. Zem. Vlash.

Fiind-că ne-am pliroforisitú Domnia mea pentru Gheorghe Făterú ce aú fostú vátafú de plaiú în plaiulú Arefului sud. Argeșú, cum că din întêmplarea vremilorú a rămasú datorú pe la unii alții, și ne fiindú vrednicú, fără nici o putere de a plăti, cu poruncile fraților Domni de mai nainte ce le vedumú Domnia mea, a fostú apêratú de către datornici cu soróce orânduite ; căruia și acum făcêndu-i-se din porunca Domniei mele cercetare, și dovedindu-se totú întru acea sărăcie de săvêrsitú, și că nu a pututú veni la vre-o stare în care să fie vrednicú de a răspunde acea datorie, și de a se închide este fără nici unú folosú datornicilorú, seă de a se vinde vre-unú avutú iarăși este lipsitú de tóte, i dăm acéstă Domnésca nóstră carte, ca să aibă încă sorocú de unú anú ; de care vă poruncimú ca întru acestú sorocú să fie numitulú Gheorghe ne supêratú de către datornici. — 1794 Aprilie 4.

În notă dămū alte acte arătându unū refusū de moratorium de și-lū cerea Divanulū țerei, refusū pe care Domnitorulū îlū intemeiază pe interesulū minorilorū de a nu mai plăti dobândi pe timpulū păsuirei. ¹

1. Iată aceste acte :

Pré Înălțate Dómne,

Cu lacrimi jăluescū Măriei tale, că eū după jalba ce amū datū atât la Măria sa Mihailū Vodă Suțulū, cum și la D-lorū boerii caimacamī, ca să mi se întărescā o anafora ce s'au făcutū de D-lorū boerii epitropi, care anafora o puseiū să se vōdā și de Înălțimea ta, spre a nu fi supēratū de datornici până imi voiū veni în vē.sta cea după pravilī a fi de sēvērsitū stāpānū pe partea mea, mă rogū Măriei tale spre a mi se întări acea anafora, fiind-cā sunt stenahorisitū fōrte de datornici, pentru că unulū de la închisōre mă lasā, altulū mă apucā, și cu acōsta pătinescū fōrte rēū.

Robulū Măriei tale, *Ienache sin repos. Pascal de aici.*

Dumnévōstrā boerilorū nazirī ai epitropiei să teorisiți jalba, vēdēndū și anaforaoa ce are, și să arētați Domniei mele celea cu cale. — 1793, Maiū 20.

Io Alesan. Cost. Moruzi Vvod. i gpsd. Zem. Vlas.

Pré sfinte părinte Metropolitē, Dumnévōstrā nazārilorū Cutiei, s'au cetitū înaintea Domniei mele acōstā anafora, și socotimū Domnia mea că acea cercetare a datoriei banilorū și urmare de platā, care orānduiți de a se face atunci, după ce va veni jăluitoriulū acesta în vērstā, pōte să se facā și acum și este mai cuviincōsā, căci cu cāt vorū sta banii datoriilorū neplātiți, cu atât mai multū se încarcā cu dobândā, și va fi spre mai multā scādere a pereusiei, dreptū aceea să rānduiți despre partea epitropiei unū omū lângā jăluitoriulū acesta la departamentulū de șēpte, unde poruncimū vātavulū de paharnicei se aducā pe datornici de față, să cerceteze să dovedescā datoria, și pe cāt se va alege bani, se plătoscā acum de la epitropie, însă numai acestorū datornici, iarā nu și la alții. — 1793, Mart. 20.

Pré Înălțate Dómne,

Ascultāndū luminatā porunca Măriei tale de la acōstā jalbā amū făcutū cercetare, și precum ne-amū îndestulatū arētāmū Măriei tale : acestū jăluitoriū se aflā datorū pe la unii alții, cum mai josū se vēdū însemnați, pentru care datorii se punū rēndulū datornicii cu închisōre ; în Domnia Măriei sale Domnului Mihailū Suțulū, dāndū jalbā jăluitoriulū, s'au fostū orānduitū spre cercetare la D-lorū proin epitropi Dumnēlorū ai făcutū anafora către Măria sa într'acostași chipū, că de vreme ce acești datornici s'au incredințatū pe nimicū de l-au împrumutatū mai vērtosū vēdēndū-lū nevērstnicū și fără de nici unū căpătāiū, să rēmāe jăluitoriulū apēratū de către dēnșii, și ei să fie adāstatori până și va veni jăluitoriulū în vērsta ce orānduescū pravilele până la anii 25 ca să pōtā face clironomia, pe multū puținulū avutulū părintescū

Maî multă îngrijire găsimŭ din partea justiției cu referință la proprietate. Din actulŭ ce ca modelŭ aducemŭ în notă, specialiștii vorŭ putea afla informațiunii despre formalitățile cu cari se putea, pe la 1793—96, vinde de bună voie o moșie, ¹ cum și stăruința ce continuŭ se pune în justiție cu referință la protimisissŭ.

celŭ are la Eptropie, și atunci fie-care 'și va căuta cu dēnsul prin judecată, iară până atunci și noi găsimŭ cu cale să rămăe jăluitarulŭ nesupăratŭ de către datornici; însă și atunci când 'și va împlini anii vârstei, de va fi omŭ să se pōrte cu bună orânduială și nu va fi nebunŭ i răsipitorŭ a avutulŭ părintescŭ așa i se va da în mână, iar de nu va fi, va sta totŭ la Eptropie, și din dobēnda banilorŭ, i se va da ce se va face pe fieș-care anŭ, care sunt pentru hrana lui; atunci iarăși prin judecată se va alege, și care datorie va fi bună și ade-vărată se va plăti, dară până atunci să fie toți datornicii răbdători pentru greșala ce aŭ făcutŭ, de aŭ împrumutatŭ așa omŭ fără de creditŭ; iară hotărîrea cea de săvērșitŭ rămăne la Înălțimea ta. — 1793 Martie 17.

Filaretŭ al. Ungro Vlahiei. Dumitrache Banŭ, Scarlatŭ Vornicŭ.

tal.

75 La Antonŭ Telalŭ
65 La Ilie Enghiurliu
25 La Balabanŭ Costache
35 La Ștefanŭ Tâmplarulŭ

tal.

15 La Căpitanŭ Drăghiciŭ
8 La Polcovniculŭ Ioniță
5 La Constantinŭ Cavafu
10 La Paraschiva

234

1. Iată aceste acte :

Anaforaoa ca să se vëndă la Mezatŭ moșia Satrariulŭ Ioanŭ.

Cinstiți D-vōstră boeri Caimacani

Jăluescŭ d-vōstră că aflându-mē în chivernisēlă m'a biruitŭ greutatea casei mele, și amŭ încăputŭ în datorie, care a o esoffisi nu mai potŭ, și fiindŭ că mi se află o moșioră de la părinți, anume Prējba din sud. Teleormanŭ stâneni 1200, de mare nevoie 'mī caută a o vinde pentru ușurarea datoriei; de acēsta mē rogŭ bunătății d-vōstră, ca să fie cinstită porunca d-tre la d-lui starostea de negustori ca să o dōe în strigarea mezatulŭ de a se vinde.

Ioan Șătraru.

D-vōstră boerilorŭ judecatori de la departamentŭ de șapte să teorisiți jalba acēsta și îndestulându-se jăluitarulŭ pentru acēstă moșie de este drēptă a sa și fără de pricină să arētați Divanulŭ în scrisŭ, spre a se da porunca cea cuviinciosă la cererea ce face. — 1793 Februarie 10.

Cinstiți D-vōstră boeri Caimacani

Dupē orânduiala și mai alesŭ dupē porunca d-vōstră, amŭ cerutŭ jăluitarulŭ să mē îndestuleze : cu ce ține d-lui acēstă moșie ce o cere să și-o vëndē

Din relațiunile justiției române cu invecinatele țări găsim, sub Alex. Moruzi, câte-va acte de natură a ne arăta, cum Domnitorul intervine însuși către Statele vecine, după cererea departamenturilor. Așa în notele și anexele acestui capitol al justiției se vor ceti diverse acte cum și unele din din 1793 relative la clironomia Medelnicerului Movilă originar din Moldova. Așa în cazul jălbei lui Dumitrache Fălcoianu ¹ care la 1770 refugiindu-se în Ardélú împreună

prin mezatú? și din gură ne dete tacirú, că o are clironomie de la răposatul unchiulú sėú Chirca cămărașulú, a căruia diată đis'a că s'arú fi aflándú acum în lăđile d-sale ce are puse în hanulú Zlătarilorú, carí s'aú închisú în trecuta săptămână de bóla ciumi, darú alte scrisori ce și le-a avutú la casa d-luí ni le arėtá, adecá: hrisove, zapise, prin carí aú pogoritú acéstá moșie din némú în némú până la cămărașulú Chirca, de unde coborándú cu clironomie cum đice la casa d-luí, împreună cu altá moșie ce-í đicú Stoenescii de stánjení 1520. Văđumú zapisulú a frate-sėú d-luí Nicolae Șátraru, prin care s'a împărțitú cu jăluitarulú ca nesce frați, și aú rėmasú Stoenesci să-í stăpánescă Șátraru Nicolae, și Prėjba, de stánjení 1200, jăluitarulú șátrarulú; liponú așa fiindú pricina, să cunósce că este acéstá moșie ce o cere să o vėndá cu mezatú buná și drėpte a d-luí, și de la judecatá se găsese cu cale să se dée acéstá poruncá către d-luí starostea, după cum prin jalbá o cere, numai starostea totú să fie datorú după pravilí a da de scire la toți căți se cuvine *protimisis*, adecá la rude și veciní și de celú mai din urmă mușteriú, starostea va însciința d-vóstrá de numele lui ca să se dée deosebitá întárire, pentru cea ne strămutatá stăpánirea lui cu linisce; iar hotárireá cea de săvėrșitú rėmáne a se face de d-vóstrá. — 1793 Februarie 12.

Dumitrache Grecenu, slugerú. Iordache Rudėnulú, clucerú. Dumitrache, clucerú. Pascalú, vel vist.

Codica No. 24 din 1793—1794 fila 4.

Intre aceste sosi noulú Domnú Ales. Moruzi la Bucuresci, și elú dete pitaculú următorú :

Io Alex. Costan. Moruzi Voivod.

Poruncimú Domnia mea staroste de neguțitorí după acéstá anafora a departamentulú urmándú, să faci mezatulú acelei moșii după obiceiú tóte đilele mezatulú de plinú, prin scirea rudelorú și vecinilorú, și de prețulú celú din urmă să arėți Domniei mele cu anafora, ca să se dée întárire cumpėrătorulú. 1793 Februarie 23.

Prociť vel Logf.

Cond. 24. Fil. 4

1. Iatá jalba lui Fălcoianu :

✕ *Jalba Dumnelú Dumitrache Fălcoianu ce s'aú pusú intru acéstá carte de mai sus.*

Cu prea plecatú rávașú însciințezú înălțimeí tale, că în cea-l-altá rázmi-ráța a Muscalilorú cu létú 1770, amú mersú în țera Ardėlului și cu alți boeri

cu alți boeri, isbutise să fiă lăsată clironomă peste avere de către Graful Sekely Laslo. Murindă testatorul, Fălcoianu își urmărește averea până în fine prin Domnitorul țerei sale. In anexele și notele de la acestă capitolă se voră afla și restituiri de acte cerute de fosta administrație austriacă (1793 Octomb.)

Cu totă oprirea de a se mai aduce firmanuri de la Pörtă in materie de justiție, totuși aflăm unul menționat în următorul pitacū :

Carte de volnicie pentru cererile lui Dervișū Aga ce aū venitū cu firmanū Impăratescū de la Craiova.

Milostiv Bojiu Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodū.

Cinstitū și credinciosū boeritul Domniei mele D-néta hatmane Costache Caimacamu Craiovei sănătate; facemū d-tale în scire, că D-lui Huseim-Zaim Dervișū Aga aū venitū către Domnia mea cu firmanū, cum-că are socotela de tal. 6500 prin zapise cu unū Marcu Petru și cu unū Diamandi polcovnicū de acoloa, așșderea are socotelă și cu unū Iónū 2-lea portariu de tal. 6007 și

împreună, după ce amū intratū înăuntru eū amū mersū dreptū la casa unū boeriu ardelenū Grafū Sechelū Laslo, și amū ședutū în casa lui până la pace, care grafū Secheli Laslo 'mī era rudenie și în mijlocu vremei șederei mele în casă la elū, m'amū rugatū de dēnsulū, ca unulū ce copii nu avea, să mă împărtășescă la mórtea lui de avutu-i și așa avēndū dragostea rudeniei asupra mea mi-aū datū o moșie anume Sederăș-Husechipetca, însă după mórtea lui și după mórtea soției lui, să-mi rămāe acēstă moșie de moștenire, cum și prin șcirea judecāței s'aū făcutū mie acēstă dare de moșie și Tabla cea mare de la Murășū Vașarheiu mi-aū datū și carte, ca la acelu sorocū, adicē după mórtea grafului și a grafōiei să rămāe acea moșie sub moștenirea mea. In trecuții anī, la létū 1791, viindū eū din țera Ardélului amū aflatū că aū muritū grăfōia a lui grafū Sechelū Laslu, că grafu murise mai nainte, m'amū dusū în Ardélū cu scirea Măriei sale Mihaīlū Vodă și după legăturile păcei le-amū vendutū unū boeriu Ardelenū anume Tur Laslo tolimeșterū, în florinți unguresci douē-deci și cincī miī, din cari bani i-amū dāruitū lui Tur Laslo patru miī florinți, și aū rămasū să-mī dēe douē-deci și una de miī și mī-aū datū dintr'înșii și aū mai rămasū să-mī dēe optū miī de florinți nemțesci cu sorocū de unū anū, să-lū mai așteptū, care mī-aū datū și zapisū că la sorocū să-mī dēe; sorocū aū fostū la 14 ale lunei trecute a lui Iunie, avēndū legătură în zapisū ca și eū să-i trimitū lui Tur Laslu plenipotenție de aici de la rudele mele și așa acea plenipotenție s'aū iscălitū și de părintele Mitropolitulū țerei și amū trimisū la sorocū zapisulū și plenipotenție la Sibiu la unū Hagiu Costandinū Popū neguțatoriu de acolo, ca să-i primescă acei optū miī de florinți nemțesci și să-i dee lui Tur Laslu zapisulū și plenipotenția; acestū Costandin Hagiu mi-aū scrisū de trei ori cum-că Laslu nu va să dea bani; mă rogū Măriei tale să fie ajutoriulū Măriei tale, ca să mi să scōtă banii cu ori-ce mijlocū va lumina D-șeū pe Măria ta. — 1793, Octomb. 30.

Cod. XXIII, fila 170,

84 de bani iarăși prin zapise; deosebită cere și de la Iónu Buzesculă Cluceru de arie tal. 3000; pentru care iată trimetemă acestă mumbașiră într'adinsă sluga Domniei mele și poruncimă Dumitale, că pe Marcu Petru i pe Diamandi Polcõvnicu i pe Iónu 2-lea portariu, cât și pe Cluceriu de arie Buzescu, aducându-i înaintea Dumitale, să le dai poruncă ca să-și iee de împreună cu dênșii orî-ce sineturi de socoteli și cărți de doveđi asupra acestorū pricinii vorū avea, să le iee împreună, și cu orânduitalū acestă mumbașiră să-i trimiți aicea ca să răspundă. — 1793. Noemb. 10.

Crd. XXIII, pag. 173.

Iată și unū altū actū de intervențiune:

Carte la comandirulū Sibiulū pentru paguba Zahariei și Vasile că vinū acolo a-și căuta davoaa lorū.

*Către Ecselenția Sea Feldzeigmeister graf fon Mitroschi
comandirulū Sibiulū*

Cu preținescă scrisore însciințămū Ecselenției tale, că de la chesaricésca aghenție de aici din Bucuresci, s'aū datū notă Domniei mele, de la 26 ale trecutulū Octomvre, cum-că după arătarea agenției de aici, aū cerutū oblăduirea Transilvaniei de la magistratulū de Cronstat, despăgubirea pagubei ce aū cercatū la Coburgū unū Zaharie și unū Vasile locuitorī de aici din pământulū țerei Domniei mele, și aū răspunsū magistratulū, cum-că trebuie să vie unulū din jăluitorii aceștia acolo la magistratulū de Cronstat, ca să-și arēte paguba lorū, să se rânduiască la cercetare și după dreptate să-și afle indestulare; după care iată că vine acoloa mai susū numiți jăluitorī, de care și nu lipsimū a însciința și a pohti pe Ecselenția ta, ca după dragostea prieteșugului vecinătăței și buna armonie ce să păzesce într'acestea două țeri, să bine-voiesci Ecselenția ta a porunci ca la dreptatea ce vorū avea jăluitorii aceștia să-și afle indestularea lorū. — 1793 Noemb. 4.

Cod. XXIV, fila 172.

Să aducemū în note aci nisce acte relative la o clironomie și altete arētătore de nisce lucruri prinse de furatū la nisce hoți. Acolo (în note) cetitorulū va avea o nomenclatură a principalelorū obiecte de casă, de îmbrăcăminte etc. ¹ de la finea secolului alū XVIII-lea.

1. *Io Alex. Cons. Moruzi Voivod.*

Dupē cum s'aū găsitū cu cale de către judecată, orânduimū pe sluga Domniei mele. care să se urmeze după cum se cuprinde într'acēstă anafora. — 1793, Decem. 23.

Vel Logof.

Să nu uităm a înregistra aci câte-va pitace, de unde se vede cum

Prea Înălțate Dómne!

Insciințămŭ Înălțimeŭ tale pentru celea însemnate mai josŭ, ce din tacericulŭ tâlharilorŭ (care s'au trecutŭ i *sta prahtica*) dicŭ ei că s'au găsitŭ asupră-le, când i-au prinsŭ părcălabulŭ cu săteniŭ ot satulŭ Șușța sud. Dâmbovița, și i-au datŭ împreună cu prădile la mâna unui Hristache, polcovnicŭ de județŭ; dară prădile de le-au făcutŭ și acelŭ polcovnicŭ teslimŭ tóte la mâna D-lorŭ ispravnicilorŭ de județŭ, dicŭ că nu sciŭ; și să fie luminată porunca Înălțimeŭ tale cu mumbașirŭ, și de le va găsi pe tóte în păstrarea D-lorŭ, să le iee împreună cu fóie iscălită de Dumnélorŭ să le aducă aici ca să se împarță pre la păgubași, cari ce-și vorŭ cunósce, iară când vorŭ fi lipsă să apuce pre acelŭ Hristache polcovnicŭ să le împlinéscă de la dinsulŭ, séu tăgăduindŭ că nu le-au priimitŭ tóte câte se cuprindŭ în fóia tâlharilorŭ, atunci să-lŭ iee și să-lŭ aducă aicea, ca să se infățiseze cu tâlhariŭ la judecată; iară hotărîrea cea de sévêșitŭ rămâne la Înălțimea ta. — 1793, Decem. 22.

Dumitrache, Clucerŭ. Ioniță, Păharnicŭ. Condrache, biv. vel Slugerŭ. Șerbanŭ Andronescu, Medelnicerŭ.

Lucrurile ale Tomiŭ.

- 49 Galbenŭ Impêrătescŭ.
- 220 Lei bani de argintŭ.
 - 1 Calŭ cu tot tacâmulŭ lui.
 - 3 Pături de calŭ.
 - 2 Perechi desagi.
 - 2 Antiree de șamalagea.
 - 1 Păreche șalvarŭ aba négră.
 - 1 Păreche cuțite cu téca lorŭ, de Țarigradŭ.
 - 2 Brâne mocănescŭ albastre.
 - 3 basmale de pânză.
 - 1 Peștemanŭ.
 - 3 Părechŭ papuci femeescŭ.
 - 1 Păreche cisme galbine noue femeescŭ.
 - 3 Peschire.
 - 1 Pistolŭ cu măciucile albe.
 - 1 Pușcă cu belegŭ curate de argintŭ.
 - 1 Palașcă.
 - 1 Cingătore.
 - 1 Păreche drugătoreŭ nouă.
 - 1 Ploscă.
 - 2 Inele de argintŭ.

Ale Radului Barcioiu

- 130 Talerŭ bani de argintŭ.
 - 1 Calŭ negru cu tot tacâmulŭ lui.
 - 3 Pistole, unulŭ gălbuiŭ și 2 galbene.

se îngrijia de serviciu, de lemne de foc și de iluminatul diverselor departamente ale justiției.

- 1 Sabie.
- 1 Iatagan.
- 1 Pușcă cu belegi curate de alamă.
- 2 Procovițe albe.
- 1 Iapiu de piele.
- 1 Păreche ismene croite.
- 1 Palașcă cu fișicuri.
- 4 Glugi.
- 2 Peșchire.
- 1 Căldare.
- 1 Toporașu.
- 2 Sărici.
- 1 căciulă neagră.
- 1 Tēcă cu două cuțițe.
- 3 Fote
- 2 Curele de încinsu.
- 1 Anteriu de mătase.
- 3 Brice.
- 1 Păreche fórfecii.
- 2 Inele de argintu.

Ale lui Costandinu Cărciumariu

- 1 Calu negru cu tacămulu lui.
- 1 Pușcă cătănésă.
- 1 Pistol.
- 1 Palașcă.
- 1 Păreche desagi.
- 1 Păreche ciorapi.
- 1 Sacu de călți.
- 1 Sacu de lână.
- 1 Chimir.
- 1 Curea de încinsu.
- 1 Glugă.
- 1 Sărică.
- 1 Căciulă neagră.
- 1 Tēcă cuțițe.
- 2 Stergare.
- 1 Inelu de argintu.
- 1 Cămașă.

Iară Toma Vlăscenu arătă, că rădicându-lu în urmă cătanele de a casă nu aș spusu unde-ș sunt lucrurile, ci acum să le cēră de la nevastă.

- 2 Iz...
- 1 Valu de zeghi coți 20.
- 1 Sloiu de ceară.

Aşa sunt cele două următore:

Io Alecsandru Costandinū Moruzi Vvd.

Pentru lemne și luminări poruncimū Domnia mea Dumitale cinstitū și credinciosū boeriū Domniei mele vel Cămărașū, ca după obiceiulū ce va fi fostū să faci orânduială a se da. — 1773, Octomb. 28.

- 1 Țolū de pěrū noū.
- 7 Coți de miei negre.
- 1 Bazma de pânză cusută.
- 7 Coți pânză.
- 1 Pușcă.

Anaforaoa de lucrurile Hagi Zahariei, și cu o prāvālie ce s'au datū asupra lui Stoianū ca să iee sub stāpānirea lui.

De la Departamentulū starostiei către D-lorū boeriū nazirī ai Epitropiei de obsce.

Prin cinstitū pitacū D-vōstrā mi s'au poruncitū ca să facū catagrafie lucrurilor ale unū Hagi Zaharie străinulū, de la pōrta curței Domnesci din josū, ce au muritū, următoriu fiindū poruncei D-vōstrā, amū mersū și amū luatū încă două negustori de ai mei, și amū strinsū și din veciniī mahalagii și pre preotulū mahalalei și deschidēndū acea prāvāliōrā, s'au scrisū tōte calabalācurile și borfele, puinduli-se și prețū după starea lorū, fiindū tōte nisce vechiturī i nisce hēre ruginite și curele vechi, după cum prin deosebitā fōie se arētā, și s'au adunatū tōtā suma ca de tal. 64 bani 110, care fōie s'au iscālitū de preotulū mahalalei, de alți veciniī mahalagii, ei fiind-cā era trābuință de cheltuiālā a se îngropa și a i se face și cevași pomenire pentru sufletulū lui, s'au arētātū unū copilū ca de ani 20 la vērstā, dicēndū că elū au fostū robū cumpēratū de acestū rēposatū de la țera turcēscā de la trecuta rāsmirātā a Rușilorū i împreună și cu mamā-sa și că l'arū fi crescutū de mititelū și l'arū fi datū și la meșteșugu cojocāriei, i-ar fi ajutatū și bētrānețele acestū rēposatū dintru a sa ostenēlā și cere și elū acum ca să iee asupra lui acele borfe cu prāvāliōra, ce dice că este făcutā de rēposatulū pe loculū Dascālulū Dragne, și va plăti chiria cea obișnuitā, ce o au avutū tocmitā, care au și primitū Dragnea Dascālulū, încārcāndu-se de a-i face pomenirile la sorōce, ca unulū ce dice că are acēstā datorie ca la unū părinte și botezatū de acestū rēposatū; cu acēsta facū însciințare D-vōstrā, și cu tōtā plecāciunea sunt. — 1793 Noemv. 23.

Alū Dumnevōstrā plecatū slugā, Iōnū Starostea.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dupā pliroforia ce ne dați D-vōstrā boerilor nazirī ai Epitropiei de pricinā, dāmū Domnia mea întārirea acēsta la mână numitulū Stoianū, ca să iee asuprā-i acea prāvālie cu celea ce sunt ale mortulū, să ședā intr'insa să se chivernisēscā ne supēratū, plătindū chiria locului și făcēndū pomenirile mortulū. — 1793, Decembre 4.

Vel Logof.

Pré Inălțate Dómne

Cu prea plecată anafora însciințămū Măriei tale, că fiindū orânduiala de se da la Departamenturī câte unū rēndașū de la D-luī vel Agă pentru măturatulū și îngrijitulū odăei, i câte un seimenū de la Dumneluī vel Spăt. de paza condicilorū și altorū sineturī ce se adună în cancelarie pentru făcutulū anaforalelorū, i câte o oca luminări de cēră pentru scrisulū logofețilorū sēra, și iarna câte douē care de lemne pe sēptēmānă, pentru încălđitulū odăei, și fiindū vēră până acum nu ne-aū făcutū trebuințā de acēsta, iară acum fiindū iarnă, ne rugāmū printr'acēstā prea plecatā Anafora, ca să ni se orânduiască de către Inălțimea ta pentru trēba departamentuluī acelea ce aū fostū orânduite după obiceiū, saū va rēmānea după cum D-đeu te va lumina pe Măria ta. — 1793 Octomb. 17.

*Costand. Baratov Clucerū. Stefanū Vilara Medelnicerū,
Stefanū Medelnicerū.*

Pré Inălțate Dómne,

Amū teorisitū acēstā însciințare ce face Starostea de negustorī la Epitropia obștei pentru rēmasu luī jupānū Zaharie ce aū muritū; elū alți clironomī n'are fiindū omū strēinū aici, căci ca vre-unū avutū multū nu i-aū rēmasū, fără căt nisce vechiturī prețū ca de tal. 64 și o prāvāliorā próstā mică făcutā de dēnsulū pe locū strēinū care se însemnarā mai josū; are unū finū copilandru ca de anī 20, care scie meșteșugulū cojocăriei; acesta aū fostū robū și rēscumpēratū de dēnsulū, botezatū și crescutū, avēndu-lū întocmai ca unū copilū alū sēu, care și dorindū ca de unū părinte, aū mersū de l-aū îngropatū de la dēnsulū făcēnd și pomenirī după obiceiū, atāt acum la mórte căt și până la trei anī se încarcā; căruia după cererea ce face a se da acele venituri și prāvāliora ca să-și lucreze meșteșugulū într'ēnsa, plătindu-și chiria loculuī, după cum aū primitū și stāpānulū loculuī, ni se pare că este cu cale cererea luī, fiind-că elū nu numai la mórte ș'aū făcutū căđuta datorie, ci încă și în viață fiindū mortulū ilū căuta și-lū ajuta cu din banii ce putea agonisi din lucrulū meșteșuguluī luī; ci de va fi primitā și la auđulū Inălțimei tale părerea arētatā într'acēstā anafora, ca să nu fie bāntuitū de nimenea; și cum va fi luminatā porunca Măriei tale. — 1793, Noemv. 28.

Scarl. Vornicū.

Iată și catagrafia ce s'aū făcutū a luī Hagi Zaharie.

Tal.	B.	
2	1	1 Mindirū de Brașovū, vechiū cu lānă.
3	—	1 Plapomă.
3	60	1 Ibricū spartū și o tingire cu cōdă veche.
1	60	1 Mintea mohoritā veche.
—	60	1 Ișlicū vechiū de alagea.
2	60	2 cămēși vechi rupte.

Anafora a judecătorilor ot. departamentul cremenalionu pentru de a cumpăra Armaşul pe fie-care săptămână câte două care de lemne unde caută judecăţile.

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Poruncimă Domnia mea Dumitale Epistatule alu Armăşiei, însuşi să îngrijesci de acéstă trébă, cumpărându pe totă săptămâna câte două care de lemne ne lipsitū, şi D-ta arătându Domniei mele, ți se va face pecetluitū. -- 1793, Decemb. 3.

Pré Înălţate Dómne

Insciinţămū Măriei tale că acestū departamentū de cremenalionū din vechime aū căutatū judecăţile totū in curtea gospod cea veche pentru înlesnirea

3	—	1	Scurteică şi alta verde blănită cu blană veche.
30	1	Bohcea	veche şi spartă.
85	1	Tesuleţu micu	aramă veche, nisce hére. cercuri şi alte mărunţişuri.
30	5	Cercuri	de boşoronī vechi.
1	—	1	Faţă giubea havaiu veche.
2	—	2	Căpestre.
2	—	2	Căpestre curea cu ştréngurile lorū.
5	—	6	Frâne curea cu zăbalile lorū vechi.
1	—	4	zăbale de frêū próste.
2	60	2	Părechī desagi de pele vechi.
2	—	1	Păreche cisme nemţesci negre.
2	—	1	Legătură cu nisce curele vechi şi alte mărunţişuri.
60	2	Măciuci	tinichea de cortū.
60	2	Pălăsci	vechi.
1	—	2	Tocuri pistole.
2	—	2	Chimire vechi i 3 tafture vechi.
2	60	2	Părechī scări vechi stricate.
1	—	1	Cântarū stricatū vechiū.
2	60	2	Vătrae de căruţe, i altū hierū fărmatură i unū Toporū.
2	—	1	Puşcă Turcescă veche.
30	—	—	Nisce fărmaturi de herū într'o pungă.
30	1	Solniţă	de orde Braşovū.
5	—	3	Pistole vechi.
30	1	Clondirū	vechiū.
30	1	Ţevă	de puşcă stricată.
45	300	Cuife-ulucă	vechi.
60	1	Cornişorū	alamă, unū pofilū, şi unū clopoţelū.
2	—	1	Tavă cu nisce fărmaturi hierū.
6	—	1	Şé turcescă veche şi alte mărunţişuri, curele, i nisce hamuri stricate vechi, i nisce şalvari stricatī.

In anexe vomū da unū inventarū de ǎstre boerescă, ca lectorulū să aibă o idee justă de ceea ce constitué averea mobiliară în secolulū trecutū.

aducerei vinovaților de la temniță și de către toți luminații Domni era orânduiala de se da pe totă săptămâna câte două care de lemne pentru încălzitul odăei, care obiceiul vedem că acum nu se păzesce, și pătimim nu numai noi judecătorii, ci încă și logofeții, nu sunt vrednici de a-și scote mâinile din sinu să scrie; pentru care ne rugăm să fie luminată porunca Înălțimei tale către D-lui vel Ispravnicul za Curte, spre a urma acestui obicei cu darea lemnurilor și anii Măriei tale să fie mulți de la Domnul și norociți. — 1793 Noem. 25.

Dumitru Cluceriu, Iónu Pahar, Teodor biv. vel Slujerü, Șerbanü Andronescu Medeln. Mateiü Stirbeiü Pit. Toma Palos.

Cod. XXIII, Fila 148.

Aci socotim utilü, după ce mai susü amü adusü coprinsulü unei liste de lucruri furate, a mai înregistra câte-va acte cu referință la stărpirea hoților, acea plagă contra căreia Domnia era incapabilă, Domnia care ea mai adese-orî dădea prima pildă în hoție.

Cărți la 17 județe și la caimacamulü pentru hoți.

D-vóstră Ispravnicilorü ot sud.... sănătate, fiind-că acum în vremea primăverei obiceiuiți sunt cei nărăviți la fapte rele, a cugeta în gândurile lorü mișcări și porniri netrebnice în hoții și în tâlhării, și fiind-că Domnia mea pentru acésta avemü orânduitü într'adinsü la tóte județele țerei Domniei mele polcovnicü ai județului cu poterași îndestui și osebiți căpitanü i cu slujitorü de a fi pentru paza și prinderea ómenilorü răi, și de a petrece și de a călători toți locuitorü și drumeții cu odihna aceea ce voimü Domnia mea; iată vă trimitemü porunca Domniei mele strașnică, ca să întăriți fórté paza acésta, să nu auđimü că s'aü ivitü vre-unü hoțü séü tâlhariu și nu s'aü prinsü; de care să arétați porunca Domniei mele la polcovnicü și la căpitanü i la slujitorü poterași spre a fi pururea deșteptü și gata cu toții fără de a ámbla după alte trebü și interesurü ale lorü, și îndată ce se va simți undevași de ómenü răi numai de cât să sară de grabă fără de a întârzia și fără de a da vreme de scăpare acelorü hoți și tâlhari, arétându-le hotărîrea ce avemü, că pe celü ce va face la slujba și datoria lui vre-unü cusurü, orî în ce chipü, din care acelu cusurü alü lorü și nesilințe, aü făcătorü de rele mijlocü a urma și a se sêvêrși rele faptele lorü, și apoi va scăpa a nu-lü prinde, bine să șcie că tocma ca pe hoți i vomü pedepsi Domnia mea, avéndü și însuși Domnia vóstră Ispravnicilorü pururea privegherea acésta și silința în tot chipulü pentru înțăr-carea și desăvêrșitü lipsirea făcătorilorü de răü. — 1794, Martie 21.

Cod. XXIII, Fila 226.

Pentru descoperirea faptelorü criminale, bătaia și tortura sunt îngăduite și legitime și sub Al. Moruzi ca și sub anteriorü domni.

Resultă acēsta și din actulū ce dăm în notă, actū prin care Domnitorulū ordonă cercetarea unui acusatū dīcendū că « orânduitulū zapciū sǎ-lū silēscă că și fără de voie sē mărturisēscă adevērulū. » ¹

1. Iată acestū actū :

Zem. Vlas. : Dupē jalba ce aū datū Domniei mele Toma Bucovū, că în lét 1791, la Bucovū sud. Saac prādāndu-i-se avutulū prin casnă de către tǎlharī, ar fi luatū sciință de la unū Tudorū, proin polcovnicū za poteră, ce de astă dată se află în osānda Ocenei Slānicū, cum-că elū ar fi sciutū pe toți acei tǎlharī pānă acum, și din ce locū sunt, cum și pe gazdele lorū, încă și chiar din lucrurile numitulū jǎluitarū ce i s'ar fi prādātū atunci, ar fi dīsū că ar fi gāsītū la unii din acei tǎlharī, și pe unele le are supt zaptulū sēū, iar pe altele pe la alte obraze ; dāmū volnicie slugei Domniei mele zapciulū Armășescu sǎ mērgă la Oena Slānicū împreună cu Gheorghe polcovniculū pușcāriei și cu Iorgache fratele jǎluitarulū, celū ce s'aū întimplatū în casă de s'aū cāsnitū și s'aū prādātū de către tǎlharī, și poruncimū Domnia mea cāmărașilorū de la acea Ocnă, îndatā ce vorū sosi numai decāt sǎ scōteți pe Tudorū polcovniculū din Ocnă, ca numitulū Logf. fața cu Iorgache în fața Dumnévōstrā cāmărașilorū sǎ iēe în scrisū tacirulū ce-lū va da numitulū polcovnicū pentru toți tǎlharīi cǎți aū fostū pe anume, din ce locū și ce aū doveditū la fieș-care pe anume, mai alesū sǎ pōrte numele tatālūi celūi unuia nāscutū, care însuși de bunā voe aū cuvētū chiar către mai susū numitulū Iorgache, i Diamandi gramaticulū Ocenei, iar cānd numitulū polcovnicū se va atārna sēū se va sfi a nu-și da tacirulū întru adevērū are voe orânduitulū zapciū sǎ-lū silēscă ca și fără de voie sǎ mărturisēscă adevērulū, și în urmă dupē ce va face zaptū tacirulū, atunci împreună cu numitulū Iorgache sǎ urmeze orânduitulū mumbașirū întocmai, dupē deosebitā poruncă ce i s'aū datū, care tacirū alū lūi sǎ-lū adevēriți cu iscālitorile și voi cāmărașilorū, și sǎ-lū aducă la Domnia mea, iară pe Tudorū polcovniculū iară sǎ-lū puneți în Ocnă. 1793, Noem. 16.

Cond. XXIII. Fila 178.

Iată și alte douē pitacurī ordonāndū prinderea de hoți :

Io Alexandru Costantinū Moruzi Vvd.

D-vōstrā ispravnicilorū ot sud. Oltū sǎnătate, fiind-că la acelū județū s'aū întimplatū o pricinā de s'aū omoritū unū negustorū anume Avramū Alalda de către nisce beșlii ce se întovărășise la fapta acēsta cu nisce locuitorī ce se numescū feciorīi lūi Cogea Ghiaur, care pricinā trebuie sǎ fie în sciința Dumnévōstrā, ca nisce ispravnicī ce sunteți ; iată vē poruncimū, primindū porunca acēsta cu acestū întrādinsū ciohodariu mumbașirū, ce se trimise cu deosebitā volnicie la mână, sǎ faceți totū felulū de cercetare și sǎ vē siliți în totū chipulū ca negreșitū sǎ puneți în mână și sǎ prindeți pe acei făcētorī ai lūi Cogea Ghiaur, pre carī cu bunā pază sǎ-i dați în mână mumbașirulū ca sǎ-i aducă aici la Domnia mea, se trimete deosebitā porunca Domniei mele, și către zabitulū acelūi județū pentru acei beșlii neferī ce aū fostū întovărășiți la acēstā faptă ca sǎ-i prindă și iarăși cu bunā pază sǎ-i dēe în mână orânduitulū de la D-lūi Baș-Beșlii-Agase, ca sǎ-i aducă aici, ci dar într'altū chipū

Greu era să se stărpescă hoții de codru într'o țără în care hoții de orașu erau înșiși marii slujbași ai țerei! Negreșitū condicele Divanului nu ne-au păstratū documente despre hoțiile slujbașilorū mari și fără nici o îndoială când Domnitorii se hotărescū de a urmări vre-un slujbașū hoțū, acela nu este din protipendadă, ci din slujbașii inferiori. Așa e casulū de care se ocupă anaforaoa din 24 Martie 1793 pentru polcovniculū Dinu Bolintinēnu, acusatū că aū prădatū pe unū țiganū alū mōnastirei Căsciōrele. Domnitorulū Al. Constantinū Moruzi urmăresce pe acestū fostū slujbașū de puțină importanță, dar nu urmăresce fapte cu multū mai grave de ale slujbașilorū mai înalți. ¹

să nu faceți, și cu întōrcerea mumbașirului să și însciințați Domniei mele de totă curgerea pricinei, și fiți sănătoși. — 1794, Febr. 9.

Cond. XXIII, Fila 205.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele D-ta vel Spătarū, amū luatū Domnia mea însciințare, cum-că la 11 zile ale acestei luni, în județulū Dâmbovița, în lunca ce este între satulū Săpunari și Voinesci, s'aū găsitū unū omū lungitū josū pe zăpadă numai în cămașă mai mortū, carele abia aū pututū după ce s'aū desmeticitū de aū arētatū de-lū chema Radu, și de felulū lui este din Ghebōia, și că fiindū la Cămpulū-Lungū la o soră a sa, la reîntōrcerea lui l'aū întălnitū acoloa într'acelū locū feciorii Bratului carī iarăși acum de curēndū s'aū ivitū, și l-aū desbrăcatū, l-aū căsnitū, l-aū lăsatū numai în cămașă, pentru care poruncimū D-lui să orānduescī poteră într'adinsū, care găsindū mai āntēiū pe omulū acesta, și luāndū mai bună înțelegere de la dēnsulū să iēe urma hoțilorū, și cu mare silință umblāndū, și făcēndū cercare din locū în locū, să le înfundeze urma lorū, până-ī vorū dovedi, și așa negreșitū să prindă acești hoți, așisderea să faci poruncile D-tale către polcovnicē, i căpitanulū județului, ca să dēe totū ajutorulū celū cuviinciosū, urmāndū și elū a cerceta și a face silință pentru prinderea lorū. — 1794, Ian. 16.

Cond. XXIII. Fila 195.

1. Iată actulū relativū la polcovniculū Dinu :

Anaforaoa ca să aducă pe unū Dinu polcovnicū, ce aū prădatū pe unū țiganū alū mōnastirei Căsciōrele.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Orānduimū pe sluga Domniei mele Armasălū ca să mērgă și prin scirea ispravnicilorū județului, să iēe pe pīritulū polcovnicū să-lū aducă aicea, și să-lū înfățișeze la judecata departamentului. — 1793, Martie 24.

Prē Inălțate Dōmne,

Însciințāmū Măriei tale, că la închisōrea pușcāriei se află doui țiganī ai sfintei mōnastiri Căsciōrele din sud. Vlașca, anume Dinulū sin Cārstea și Iōnū

Cu tóte acestea găsimŭ acte de condemnare a celorŭ cari reclama-mândŭ contra judecătorilorŭ, nu ar fi pututŭ a-și dovedi intemeiată reclamarea. In Ianuarie 1794 Enache Văcărescu marele Spătarŭ, care se declară protivnicŭ la *geremele*, la luări de mită in judecăți, cere pedepsirea unui reclamantŭ Ovanesŭ, armênŭ, care, dupě elŭ, a calomniatŭ justiția spătărescă. Cererea face onóre lui Enache Văcărescu, dar era acésta o rară esceptiune și încă! . . .¹

sin Ilie, dați de la primire fără ecsamenŭ, prinși și trimesi judecăței de unŭ Dinulŭ Bolintinénulŭ ce s'aŭ fostŭ aflatŭ polcovnicŭ la acestŭ județŭ, cu pricină că in trecuta lună lui Iulie ar fi furatŭ din casa lui Stanŭ, săténŭ de la Căscioarele, borfe prețŭ ca de tal. 200 și le-aŭ datŭ unui căpitanŭ de poște anume Dumitru, căroră țiganŭ la cercetarea ce li s'aŭ făcutŭ aicea in douě trei rënduri de față cu numitulŭ păgubașŭ, s'aŭ apěratŭ numiții de cum nu sunt vinovați la furțișagulŭ acelorŭ borfe, ci de frica și usturimea bătăilorŭ ce li s'aŭ făcutŭ in județŭ, aŭ mințitŭ împotrivă-le-și, năpăstuindŭ pe numitulŭ căpitanŭ că i-ar fi datŭ borfele, care acelŭ căpitanŭ aducěndu-se de față cu numiții țiganŭ, se apěra cu jurămintŭ că nu este atinsŭ sěu împărtășitŭ, ne cum la primință de borfe, ci nici măcar cu sciință ca acea faptă; plănge-să și însuși de acelŭ numitŭ polcovnicŭ, că nu numai dupě acéstă próstă piră a țiganilorŭ, cari o tăgăduescŭ acum, l-aŭ prădatŭ cu 20 galbeni împěratesci și se află păgubașŭ, ci de vreme că nici la țiganŭ, nici la căpitanŭ vre-unŭ semnŭ din paguba păgubașilorŭ nu s'aŭ găsitŭ, nici alta deosebită dovédă la mijlocŭ nu este, de la judecată se găsesce cu cale, prin luminată porunca Măriei tale să se aducă acelŭ Dinŭ biv. polcovnicŭ, ca orŭ să doveděscă pe numiții țiganŭ de hoți și pre căpitanŭ de gazdă, ca să se împliněscă și paguba păgubașului, să li se facă și vinovațilorŭ peděpsă, sěu neputěndu-ŭ dovedi de vinovați, să dée galbeni lui Dumitru polcovniculŭ, cu ostenéla lorŭ plătindu-ŭ, in cât și cheltuiala ce i-aŭ pricinuitŭ până a se îndrepta; iară hotărirea cea de sěvêșitŭ rămâne a se face de către Măria ta. — 1793, Martie 22.

Dumitrache Clucerŭ, Iónŭ Pahar., Teodorache biv. vel Sluj., Iordanŭ Gram., Toma Spătarachi, Șerbanŭ Andronescu.

Cond. XXIV, Fila 40.

1. Eacă actulŭ relativŭ:

Anaforoa D-lui vel Spătarŭ de pricina unui Ovanes, armênŭ, ca să se bată și să dée și tal. 20.

Io Alecs. Constan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Spăt. pe acestŭ Ovanes să-lŭ cerți cu bătăie la falangă pentru mincinósa jalbă și defăimare ce aŭ făcutŭ Boerilor Domniei mele, care nu este suferită și să împliněscă și acei tal. douě-deci. — 1794, Ianuar. 10.

Vel Logf.

Pré Inălțate Dómne,

Acéstă pricină nu este precum se jăluesce numitulŭ jăluitarŭ, ci este intr'acestași chipŭ, că unŭ Manciu, logofelŭ, dându-și casa cu chirie la unŭ

Eacă încă o serie de acte relative la proprietate. Dămă unŭ hrisovŭ de întărire a unei vëndări de case in Bucuresci. Aci se va vedé, că la 1796 Enache Văcărescu nu mai e Spătarŭ ci mare Banŭ.

Dămă in notă și unŭ altŭ actŭ relativŭ la *protimisis*.¹

Manuc Arménŭ, din prigonirile ce ar fi avatŭ între dênșii, erau învrăjbiți și într'o di unde se prigonea acestŭ Manciu cu nevasta chiriașului Manuc, aflându-se și acestŭ jăluitarŭ acolo, aŭ săritŭ asupra numitului Manciu și bătându-lŭ fôrte rēu i-aŭ spartŭ capulŭ și i-aŭ făcutŭ și alte, și viindŭ la judecata departamentului spătăriei, s'aŭ cercetatŭ acéstă pricină, ântēiu de Dumnelui boerulŭ judecatorŭ, ce este orânduitŭ, și vędându pre numitulŭ Manciu bătutŭ fôrte rēu, fără vre-o vină, aŭ găsitŭ cu cale, ca să se certe acestŭ jăluitarŭ cu bătaie, și să plătescă la doftorŭ să vindece pre Manciu, de vreme ce nici elŭ, nici o prigonire nu avusese mai nainte, nici chiriașŭ nu era, nici trébă avea într'acéstă casă, ci numai din sineși ca unŭ zurbagiŭ, s'aŭ invitatŭ de aŭ făcutŭ bătaie, și însuși D-lui Stolniculŭ Alecsandru judecatorŭ aŭ chiamatŭ pe Terahulŭ de la Colța, și l-aŭ tocnitŭ de față cu dênșii tal. 20 ca să vindece pre Manciu logofetulŭ, pe care judecată și nemulțamindu-se jăluitarulŭ aŭ eșitŭ și înaintea mea, și vędându că cu cale aŭ judecatŭ, D-lui Stolniculŭ Alecsandru Grecenu, amŭ întăritŭ și amŭ hotăritŭ și eŭ, ca să plătescă numitulŭ arménŭ jăluitarŭ tal. 20 la Terahŭ ca să vindece pe Manciu, pe care l-aŭ doftoritŭ, și-și cere plata, și într'aceșai chipŭ curge acéstă pricină, și nici până acum, nici banii Terahului nu i-aŭ plătitŭ, nici s'aŭ bătutŭ după hotărîrea judecâtei, iar nu că s'a cerutŭ séu se cerŭ acești bani *geremea*, și de vreme ce aŭ jăluitŭ minciuni, mai vęrtosŭ pentru *geremea*, care una ca acéstă nici odată nu *mi-aŭ fostŭ suferită*, și sunt celŭ mai mare vrăjmașŭ asupra acelora ce obicinuescŭ a lua *geremele* din tótă țera, mă rogŭ Măriei tale să fie lum'nată porunca Măriei tale, să se facă de către Măria ta *drosebită pedépsă*, ca să fie pildă și altora a nu mai jălui minciuni, și a necinsti boerŭ Măriei tale, fără a fi *vinovați*; iar hotărîrea cea de sęvērșitŭ rēmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Ianuar. 9.

Cond. XXV, fil.

Prea plecată slugă, *Ianache vel Spătarŭ*.

1.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

S'aŭ cetitŭ înaintea Domniei mele acéstă anafora a d-lui vel Logf. și amŭ găsitŭ cu cale urnarea d-lui spre a lua adecă Medelnicerulŭ în zaptulŭ séu moșia cea vëndută și a se da banii la epitropie, ca să nu se pretendirisescă de pîritulŭ după ce va veni, vre-o dobëndă de bani; pentru care poruncimŭ d-vóstră ispravnicilorŭ ai județului, să urmați cu darea zapisului, și să dați mână de ajutorŭ medelnicerului a face zapt moșia, iară pîritulŭ când va veni de va avea alte îndreptări va da jalbă Domniei mele, și de vomŭ cunósce că face trebuință și de altă cercetare, se va orândui. — 1793 Martie 20.

Cod. 24. Fil. 35.

Procit. vel Logf.

Pré Înălțate Dómne

Dumnelui biv. vel Med. Dumitrache aŭ jăluitŭ Măriei tale, dicëndŭ că lângă o parte de moșie ce are d-lui la Bălțați în sud. Teleormanŭ, cumpărândŭ

Vendare de case. Cinstitului și credinciosu boerului Domniei mele Dumitrașco Racovița biv. vel Banu, ca să aibă a ținea și a stăpâni casele ce le-au cumpăratu D-lui acum de la Pahar. Hagi Mosculu de aici din Bucuresci, din mahalaoa Zlătariloru, cu totu locul și cu tôte cuprinsurile, după cum se cuprinde în zapisulu celu de vëndare, care caso și Paharniculū Hagi Moscu le-au cumpăratu totu acum de la Dumnelui Vorniculū Ionița Damaris, ce le-au avutu și Vorniculū rămase clironomie de la părintele seū Niculache Păhar., și tocmindū Vorniculū acestea case prin zapisu cu învoială, mai ântēiū cu Pahar. Hagi Moscu, și fiindū și Dumnelui Banulū vecinū de alătura, avea protimis după pravilă și după obiceiulū pământului, ca de la vëndarea d'ântēiū să le iēe Dumnelui, la care s'au și arētatū mușteriu, și au făcutū multă silință ca să facă banī, dar până la sorocū nu i-au pututu face, fiindū sumă multă (care la acēsta și însuși Domnia mea suntemū pliroforisiți, și o scim adevēratū), iară Vorniculū Ionița vëndētorulū neputēndū mai îngădui, le-au datū Pahar. Hagi Moscu,

unū Stanū Sērbulū de la Ruși-de-Vede totū dintr'acelū județū căți-va stânjeni de moșie de la moșneniū de acolo, și nedându-i scire, ca unū vecinū, îndată ce au aflatū de vëndare au pornitū jalbă, atâtū la Divanulū țerii în vremea nemțilorū, cât și la Măria sa Mihaiū Suțulū, cerēndū *protimisisū* de răscumpăratōre, ca unū vecinū de alătura, și fiindū orânduitū la d-lorū ispravnicii județului spre cercetare, după orânduială, s'au judecatū și s'au făcutū și carte de judecată dându-i dreptate, și piritulū ne rēmăindū odihnitū, li s'au pusū sorocū a veni la Bucuresci, și ne viindū nici la acēstū sorocū, nici la altulū ce în urmă i s'au pusū, ci fără de a-și lăsa vechilū să respundă la judecată, dice că s'ar fi dusū la Agealicū și cere dreptate; acēstă jalbă orânduindu-se la mine ca să cercetezū, vēdēndū și sineturile ce are să arētū Măriei tale cu anafora; după luminată porunca Măriei tale, următorū fiindū a intra în cercetarea pricinei, și a-mi arēta cartea de judecată ce i s'au datū de către ispravnicii județului cu lét 1792 Maiū, iscălită fiindū de armașū Iordache Rusetū și de d-lui slujerū Ștefanū Grecēnu, ce au fostū Ispravnicii județului, pe care cetindu-o se vēdū că pentru 84 stânjeni, au arētatū zapisū de cumpăratōre de la moșneni ot Bălțații cu lét 1790 Decembre 11, prin tocmlă, stânjenulū câte tal. 1 și nici însuși cumpăratōrulū nu a tăgăduitū că se vecinesce cu altă moșie a D-lui Medelnicerului, fără numai și Medelnicerulū ar fi cumpăratōrū, și că piritulū are mōră ce o ține și acum cu stăpânire mai veche decât cumpăratōrea Medelnicerului, care stăpânire a morei fiindū în arendă, n'au fostū nici unū temeiu, iară cumpăratōrea Medelnicerului fiindū cu optū ani mai înainte i dă dreptate a întōrce banii să iēe acei 84 stânjeni; au mai făcutū cerere D-lui Medelnicerū prin vechilulū seū, totū la D-lorū ispravnicii, și pentru partea unei Iōne cu fetele ei, ce o are într'acēstă moșie Bălțații, dicēndū că ar fi cumpărat-o prin taină; dar acēsta tăgăduindū, pirișulū au arētatū că o are zalogū dreptū tal. 90; cerēndu-i-se zapisulū să se vēdă, au țisū că n'are zapisū, fără numai o carte de judecată ce o au acele femei pentru acēstă moșie; amū primitū amanetulū spre încredințare, ci pentru cea vēndută arētă în cartea D-lorū de judecată că zapisulū vëndărei se află la condicarulū județului, până și va primi piritulū banii, ca să se scrie în dosū, că și-au primitū banii, și

apoi mai în urmă însuși Paharniculă Hagi Moscu de bună voia sa aș primită și le-aș vândută Dumnăluă Banuluă, totă cu aceluă preță ce le-aș cumpărată și elă, adică în tal. șese-spre-șeș mii, dândă Paharniculă Dumnăluă Banuluă și zapisă de vândăre după obiceiă, și viindă Dumnăluă Banulă și înaintea Domnieă mele, ceru întărire și de la Domnia mea la acăstă cumpăratăre; decă Domnia mea cercetăndă pricina, veldămă atătă zapisulă Vorniculă, cu care velduse mai întăiă Paharniculă Hagi Moscu, căt și zapisulă Paharniculă Hagi Moscu, cu care mai în urmă aș vândută Dumnăluă Banuluă, și veldendă și Domnia mea, că *veldzarea numitulă Paharnică este bună, și fără de nici ună felă de altă pricină, seă cu vre-o silă de judecată, seă de vre-o altă nevoie, ci număi veldzare bună cu voia sa*, după cum și însuși în zapisulă seă arătă, pentru aceea dară amă întărită și amă hotărită și Domnia mea prin-tr'acestă hrisovă ală Domnieă mele, ca să aibă Dumnăluă Banulă a ținea și a stăpăni aceste case cu totă cuprinsulă loră, după cum mai pe largă se arătă într'amendouă zapisele, cu bună pace și cu desevășită stăpănire, ca ună bună

pentru zălogire, să deă D-luă Medelniceră baniă zălogireă, și să ție D-luă zălogă partea femeiloră până voră da baniă și să-și iee moșia, ca să nu facă vre-ună viclesugă a o cumpăra iarăși prin taină; imă mai arătă și jalbă ce aș dată la Măria sa Mihăiă Vodă Suțulă, că la sorocolă celă pusă de ispravnică n'auă urmată a veni, și se orănduesce ună Vladă Paharniculu cu porunca Mărieă sale îndoită supt pecete ca să-lă aducă, și atuncă mai punendă-și și altă sorocă, în locă de a veni la Bucureșci, seă a-și lăsa vechilă s'auă dusă la Agelăcă, de unde cu vreme îndelungată are a se întorče; decă din cele scrise se vede că D-luă Medelnicerulă are dreptate, și căci pentru că piritulă l'auă îndelungată cu soroce viclene până și-auă apucată pasulă de s'auă dusă la Agelăcă, dreptatea nu îndatoresce pe Medelnicerulă a-lă aștepta, ce găsescă cu cale, ca pentru cumpăratăre să deă D-luă Medelniceră baniă aici la Epitropia obștieă să stăe în păstrare pecetluiți până va veni piritulă să-și iee, ca să nu găsescă în urmă pricină a pretenderisi, oră dobândă la baniă seă venitulă moșieă, și cu lăminată porunca Mărieă tale, i cu adeverința D-loră cinstițiloră epistați ai Epitropieă de primirea baniloră, să-i deă D-loră ispravnică ai județuluă zapisulă veldăreă ce arătă că este la condica județuluă, adevărindu-lă în dosă D-loră ispravnică că auă răspunsă baniă la Epitropia obștieă până va veni piritulă să-și iee, și are să-și stăpănescă moșia, iar zălogirea de vreme ce nu este zapisă la mijlocă, ci număi sinetă, după care nu ese înțelegere de aședemăntulă zălogireă în ce chipă este, și mai veltosă că zălogireă fiindă nu vatămă, îngăduiala va rămăne până va veni piritulă, ca atuncă înaintea D-loră ispravniciloră, să se sevășescă și aceea ca urmare, după judecata ispravnicăscă, de vreme ce următoră n'auă fostă a veni la judecată, după două soroce ce s'auă pusă, ci încă s'auă sculată de s'auă dusă la locă depărtată fără de a-și lăsa vechilă; părerea mea într'acestă chipă este, iar hotărireă cea de sevășită rămăne a se face de către Înălțimea ta. — 1793, Mart. 15.

Al Mărieă tale prea plecată slugă, *Costan. Ghica vel Logof.*

acaretŭ alŭ Dumneluŭ, ce aŭ cumpăratŭ, și ca unŭ stăpânŭ ce va vrea să facă cu dênsele nebântuitŭ și nesupăratŭ de nimenea ; și mărturiŭ amŭ pusŭ Domnia mea pe prea iubiții fiŭ ai Domniei mele : Costandinŭ Vvd. Dumitrașco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. și pe toți cinștiŭ și credincioșii veliți boeri ai Divanuluŭ Domniei mele, Ienache Văcărescu, vel Banŭ. Nicolae Filipescu, vel Vorn. de țera de susŭ. Dumitrache, (?) vel Spăt. Radu Golesculŭ, vel Vorn. de țera de josŭ. Scarlatŭ Ghica, vel Vist. Costandinŭ Filipescu, vel Log. de țera de susŭ. Costandinŭ Știrbeiŭ, vel Vorn. Ioniță Damaris, vel Vorn. Isacŭ Raletŭ, vel Log. de țera de josŭ. Ioniță Florescu,¹ vel Vorn. alŭ politieŭ. Lucache, vel Postelnicŭ. Antonie, vel Comis. Gligorie Ghica, vel Clucerŭ. Costandinŭ Cantacuzino, vel Pahar. și ispravnicŭ Costandinŭ Filipescu, vel Log. de țera de susŭ ; și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta întru alŭ patrulea anŭ dintru ântêia Domnie a Domniei mele, aici în orașulŭ scaunuluŭ Domniei mele Bucuresci la lét 1796, Iunie 24 de Chiriță Logf. de Divanŭ.

Cond. XXVI, pag. 286.

O vênđare de moșie și diverse proprietăți ale lui Alexandru Ipsilante se face în 1794 Febr. din ordinulŭ Divanuluŭ turcescŭ :

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ

Staroste de negustori, fiind-că Domnia sa fratele Alexandru, urmândŭ împăratescilorŭ porunci, aŭ cerutŭ și ne-aŭ rugatŭ, și însuși ca să se vênđă cu mezatŭ acestea moși și acareturi, ce pe nume sunt aici în țeră, care mai josŭ se vorŭ numi, și poruncimŭ Domnia mea, ca după primirea Domnesculuŭ nostru pitacŭ să urmezŭ a le face mezatŭ după obiceiŭ în patru-đeci țile de rëndŭ, a însciința tuturorŭ, începândŭ a fieș-căruia strigare de la suma prețuluŭ ce sunt însemnate mai josŭ, și la împlinirea soroculuŭ de patru-đeci de țile obicînuite ale mezatuluŭ, să arêți Domniei mele în scrisŭ suma prețuluŭ celŭ de pe urmă care va eși fieș-care dintr'acestea moși și acareturi, ca să iei poruncă de urmare. — 1794, Febr. 18.

Taleri

- 200 O moșie în sud. Prahova ce să đice Gogo, stânjeni 636 $\frac{1}{2}$, are o móră cu două róte, are și altŭ locŭ de móră, moșia este mai încóce de Ploesci.
- 15.500 Trei-spre-đece și jumătate munți în sud. Prahova cu cășărie de lucréză cașcavalŭ, și cu a patra parte din satulŭ Comarnicŭ.
- 1.400 Două părți iară din satulŭ Comarnicŭ, și mai rămâne numai a patra parte din Comarnicŭ ce să stăpânesce de M-rea Colței.
- 1.400 O moșie Manasia din sud. Ialomița, aprópe de Urziceni, stânjeni 606 ; trei-đeci și două pogóne și jumătate vie la Sărata, sud. Buzăŭ.

1. Acesta succedă în demnitatea cea nouă de Vornicŭ alŭ politieŭ, lui Fălcoianu.

900 Alte un-spre-zece pogóne de vie la Sărata, sud. Buzău, cari se facú pogóne 43 $\frac{1}{2}$.

Altă vie nelucrată aprópe de cea-laltă, pogóne patru-đeci și două și jumătate, din cari acestea s'aú lucratú și daú rodú.

Cod. XXIII, fila 207.

X Familia Cantacuzinú urmăresce mereú, prin justiția lui Alexandru Moruzi, restituirea averilorú nemișcátore ce li-a fostú sequestratú și luatú Mavrogheni Vodă, ca trădători de patrie, fiindú emigrați din-tre ei la Austriaci. Eacă :

X *Hrisovulú boerilorú Cantacuzinescú pentru moșiile și acareturile ce erau închinatú la Zoodohu-pighi.*

Dat-amú Domnesculú nostru hrisovú credinciosú boerilorú Domniei mele Costandinú biv. vel Serd. Iordache biv. vel Serd. frații Măgurení, ca să aibă a ținea și a stăpâni cu bună pace tóte moșiile, viile și acareturile cari mai josú se arétă anume, adică a treia parte din moșia Măgurení din sud. Prahova, i jumătate din moșia Florescú sud. Prahova, i jumătate din moșia Dâmbulú ce-í ție și moșia Buda sud. Prahova, i moșia Edera sud. Prahova, o móră cu doué róte în apa Prahova, țigani de vatră, una mie stânjení moșie la Sărata sud. Buzău, trei-đeci și trei pogóne vie cu case în sud. Buzău, o moșie ce se numesce Marginea de zestre a soției Serd. Costandinú, jumătate moșia Brăgărăsca ot sud. Saac, șapte pogóne vie în Délulú Bozienilorú ot sud. Saac, jumătate din moșia Valea-Lungă ot sud. Dâmb. pentru că la Domnia mea aú datú jalbă mai susú numiții boeri cum-că acestea moși, vii și acareturí aú fostú și sunt bune și drepte ale Dumnélorú strămoșesci și părintesci, cum și zestre ale soțiilor Dumnélorú, pre cari le-aú și stăpânitú cu bună pace până în rásmirăța acésta din urmă, în Domnia lui Mavrogheni, când atunci ne mai puténdú suferi silniciile și nevoile ce pătíméu de la Mavrogheni, aú fostú siliți de mare nevoie a se depărta din patrie-și în țéră străină, care depărtare a Dumnélorú ponosluind-o Mavrogheni în nume de hainăcú fără de nici o vină, le-aú luatú tóte acestea moși, vii și acareturí, i țigani ce le avea aici în țéră, și le-aú închinatú danie la biserica ot Zoodohpighi, țiecéndú boerii Măgurení, că de vreme ce acestea moși, vii și acareturí, nici le-aú vëndutú pe bani lui Mavrogheni, nici le-aú datú pe cinurí de boerie, nici aú fostú datorí lui Mavrogheni, séu visteriei țerei vre-unú banú, să nu se isterisescă de dreptele Dumnélorú acareturí părintesci și zestrele a soțiilor Dumnélorú; a căroa jalbă după prea înaltă porunca Impărătescă ce ne-aú fostú venitú pentru pricina moșiilorú și acareturilorú ce în felurí de priciní s'aú luatú și s'aú stăpânitú de Mavrogheni, ca să cercetămú pentru tóte cu améruntú, amú orânduitú cu Domnesculú nostru pitacú pe prea sfinția sa părintele Metropolitú și pe toți Dumnélorú cinstiți și credincioși boeri

Divanului Domniei mele Halea și Maziliū ca să facă cercetare cu tótă scumpetatea și băgare de sémă, să dovedescă întru adevărū pricina cu care li s'au luatū aceastea acareturī și să ne arēte, de unde ne-au venitū anafora, scrisă de la Iulie 29, lét 1793, cu iscăliturile părinților arhieriei și a tuturilor Dumnélorū boerilorū întru care serie că infățișându la judecată pe numiții boerī Măgurenī cu Dionisie epitropulū Zoodoh-pighi unde Mavrogheni aū fostū afierositū aceastea moși și acareturī, aū cerutū de la numitulū epitropū răspunsulū împotriva ce are a da la jalba Măgurenilorū, și altū răspunsū și altă provlimă n'au avutū, fără de numai aū arētatū cartea a lui Mavrogheni, în care serie că pentru căci aū lipsitū Măgurenī din patria-și pribegindū în țeră străină numindu-ī hainī, aū făcutū lucrurile și averile lorū Domnescī, și le-aū aferositū tóte la biserica de acolo de la Zoodoh-pighi, care acēsta carte aū đisū numitulū Dionisie că i s'au datū de Mavrogheni la mânăle lui, iar maī multū nu scie, iar pentru ponosuirea ce li se face printr'acea carte de hainī, tótă obștea partea bisericescă și mirenescă cu o gură ne mărturisescū prin numita anafora, că cea adevērată și drēptă pricină a lipsirei și a depărtărei Dumnélorū din patria-și aū fostū silniciile și prăđile lui Mavrogheni, de carī îngrozitiți fiindū și ne maī putēndu-le suferi aū fostū de mare nevoie a se depărta ca să scape de primejdie, și aū cerutū de la Domnia mea numiții boerī Măgurenī milă și milostivirea aceea-ce s'au învrednicitū țera a căștiga după încheerea păcei, din bunătățile și nemărginitele milostiviri ale prea puternicului nostru Impēratū, care prin luminatū și vrednicū de închinăciune Hatīșerifū Impērătescū li s'au vestitū spre a se întorče toți ceī risipiți și împrăștiati la pământurile sale, și spre a fi toți ertați de greșalele vremei rēsboiului; decī de vreme ce prin amēruntă cercetare s'au doveditū, că aceastea moși și acareturī nicī vēndute aū fostū, nicī amanetū, nicī date pentru cinurī de boerī, nicī datorī aū fostū Visteriei țerei vre-unū banū, ci numai pentru căci s'au fostū trasū atunci din țeră, din adevērată pricină a silniciilorū lui Mavrogheni, a cărorū strămutare și împrăștiere fiind-că prea puterniculū nostru Impēratū (Domnulū Dumneđeū să-ī îmmulțescă puterea și biruința) din firēscă milostivire, de obște la toți aū ertatū, după care înaltă poruncă sunt și Dumnélorū ertați; iată dēră după puterea prea înaltei porunci, care ni s'au datū spre a cerceta celea adevērate pricinī ale acestorū felū de acareturī, și spre a da Domnescile nōstre hrisove celorū ce li se cuvine de a li se întorče lucrurile ce li s'au luatū, ca să și le stăpānescă, dāmū la mânăle numiților boerī Măgurenī Domnesculū nostru acesta hrisovū cu care să aibă a stăpāni tóte aceastea moși, vii, acareturī și lucrurī mișcătore și nemișcătore cu bună pace, ca să se rōge pururea lui Dumneđeū pentru scumpă vieța prea puternicului nostru Impēratū, și să păzescă și de acum înainte drēpta credința și supunere către stăpānirea Impērăției sale (care harū să și hărăzesce acestū felū de milostivire supușilorū săi) și către Domniī și oblăduitorī țerei acesteia, și amū întăritū hrisovulū acesta cu Domnescă nōstră iscălitură și pecete,

și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Costandin Vvd. Dumitrașco Vvd. Nicolae Vvd. martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele Nicolae Brâncovénu, vel Vist. Dumitrașco Racoviță, vel Banu. Ienache Văcărescu, vel Spăt. Ienache Moruzi, vel Vorn. de țera de sus. Manolache Brâncovénu, vel Vorn. de țera de jos. Manolache Crețulescu, vel Vorn. Nicolae Filipescu, vel Vorn. Costache Ghica, vel Log. de țera de sus. Scarlatu Ghica, vel Log. de țera de jos. Nicolae Hangerläu, vel Hatm. Dimitrie Manulu, vel Post. Isac Ralet, vel Cluceru, Dimitrie Schina, vel Comis. Nicolae Racoviță, vel Pahar. Iordache Palada, vel Stol. și ispravniculu Scarlatu Ghica, vel Logof. scriindu-se hrisovulu acesta aici în orașulu Domniei mele Bucuresci la lét 1793, Sept. 14, de Gheorghe Logofétu za Taină.

Cond. XXVI. pag. 145.

Dăm aci unu documentu care se referă la moralitatea publică precum o înțelegôu strămoșii noștri, de la finea secolului trecut.

Documentulu este din 1794. Elu ne arétă cum unu clăcașu țeranu și-a permis să-i placă o domnișoră fată de boerănașu și a cerut-o de la părinții ei întru însoțire. Aceștia refuzând-o, elu a răpit-o, după deprinderea străbună romană, de când cu răpitolu Sabinelor. Fata desonorată a primitu să *i se plătescă desonorea cu tot avutul țeranulu și alu țeranilor cari au ajutat pe răpitoru la actulu răpirei*, decât să se mărite după unu opincar. Fôrte curioșe sunt considerantele justiției aduse în anaforoa către Domnitoru. Iată acestu documentu :

Pricina unei Uța fetei ce au hrăpit-o unu Dragomir cu 4 tovarăși ai lui, și i-au stricat fecioria.

Io Alecsandru Costantinu Moruzi Voiv. i gpd. Zem. Vlachs.

Poruncim Domnia mea, D-ta Epistatule alu Armășiei, și pe hrăpitorulu acesta și pe ajutorii lui să-i aibi la pușcărie în butuci, până se va aduce și acelă popă, la care orânduim pe sluga Domniei mele să mERGă să-lu ridice, să-lu aducă în cercetarea judecăței, și așa să ne faceți Dumnévóstră boerilor judecătóri anafora pentru toți de împreună vinovații, câți sunt în fapta acésta. și așa vom face hotărîrea. — 1794, Dechem. 15.

Prea Înălțate Dómne,

Inscințăm Măriei tale, că la închisórea pușcăriei se află un vinovatú anume Dragomir Holveiu (ce se poroclesce Inimă rea) sin Miculu ot. satulu Puchen sud. Dâmbovița, care au răpitu și au silitu pe o fată fecioră anume Uța, fata Mariei věduva; așisderea se mai află cu dēnsulu și alți liude 4 holteii anume

Radu sin Radu Rogojină, Ioniță sin Istrate, i Lepădatu sin Stanū, și Stanū sin Petre ot. Valea Scheilorū sud. Saac, cari aū fostū hrăpitoruluī întru ajutorū la sēvârșirea aceī fapte, și după jalba mumeī feteī, fiindū rānduitā la Dumnēluī vel Spāt. aū trimisū la aceștia de i-aū adunatū și i-aū datū la închisōrea pușcārieī, cărorā făcēndu-li-se cercetare cu amăruntulū, întâiū se cam apēra, atât hrăpitorulū Dragomirū cât și ajutoriī sēi, silindu-se a-și micșora vina, iarā mai la urmă strāmtorāndu-ī judecata prin mai cu deamăruntulū cercetare, nu mai putură tīgădai, ci de a lorū bună voīe, și de față cu pătimașa fētā se mărturisirā, cumcă numitulū hrăpitorū Dragomirū, fiindū vecinū de alătorea cu casa numiteī mumeī feteī, la satulū Puchenī, și avāndū elū vie pe valea Scheilorū în sud. Saac, la 8 ale trecutuluī Octombre, aū mersū să-și culēgā via, și destāinuindu-se către acești liude 4, cumcă Uța fata īī este dragā și muma sa nu va să i-o dēe de soție, i-aū rugatū să mērgā împreună cu dēnsulū, să-ī fie întru ajutoriu la hrăpirea ei, sigurifindu-ī prin zapisū, că orī-ce se va întâmpla în urmă să aibā a trage numai elū singurū; așa darā fără de altā grijā (ne mai socotindū că întocmelile celea ce se facū spre fapte urite și fără de lege nu se ținū în sēmā), s'aū gātītū cu toți și într'o Sāmbātā sēra către Duminicā împārțindū armele Raduluī Rogojină, aū luatū Stanū argatulū o pușcā, i Radu Rogojină unū pistolū, i Lepădatu uuū pistolū și douē cuțite măcelārescī și plecāndū din via hrăpitoruluī Dragomirū, însă patru într'unū carū alū hrăpitoruluī iarā Radu Rogojină pe calulū sēu, și trecēndū din județulū Săcuienilorū peste județulū Prahova, după ce aū intratū în județulū Dāmboviței și s'aū apropiatū Duminicā sēra de casa mumeī feteī, aū trimisū hrăpitorulū pe Radulū Rogojină înainte, avēndū cunoșcință cu mama feteī și cu fata, ca să se arēte cu chipū de călētorū și să găzduiascā la dānsele până vorū sosi și ei cu carulū, ca să mijlocēscā să scōtā la vreme pe fatā din casā; acēsta urmānd-o Radulū, după ce aū ajunsū la casa numiteī vēduve cu chipū de călētorū, și aū māncatū sēra cu dēnsele, elū s'aū culcatū afarā pe prispa caseī, iarā pe la trei cēsuri de nōpte apropiindu-se hrăpitorulū împreună cu cei-l-alți liude 3, aū lāsātū carulū cu boī într'o pădure, departe de casā ca de o alergăturā de calū, și pe josū câte patru s'aū dusū de aū gāsītū pe Radulū pe prispā, pe carele deșteptāndu-lū din somnū, ei s'aū datū într'o lature, iarā Radulū strigāndū pe fatā să-ī scōtā o cofā cu apă să bēe, după ce aū eșitū fata cu cofa în ușā, Radu aū pusū māna pe dēnsa, când nāvālind și Dragomir rāpitorulū și vrēndū să o tragā pe ușā afarā fata aū începutū a țipa și s'aū trasū în tinda caseī, iarā ei amēndoi trāntind-o josū, mai āntāiū aū legat-o cu mānile îndārāptū și apoi cu un peșchirū la gurā ca să nu țipe, în care vreme țipāndū și mumā-sa în casā, aū intratū la dānsa celū numitū Lepădatu și aū începutū a o bate pe mama feteī cu plāselele cuțitulū, încāt aū și rānit-o la o mână; atuncī într'acea furie aū scosū și Dragomir cu Radu pe numita fatā și legatā puind-o pe calulū Raduluī eși și Lepădatu din casā, și puindū veriga mumē-si la ușā, s'aū luat după dēnșii până ce aū dusū

pe fată la cară în pădure în care mergere țipându fata aă și lovit-o Dragomiră cu ună lemnă de i-aă spartă capulă, apoi puind-o în cară cu sila și învelind-o cu nisce ipângele, aă dus-o aprăpe de via luă la ună sată ce se numesce Tă-tărăi în casa ună Popa Gheorghe ot. biserica boerinașiloră Căplescă, carele vrându să-i cunune și fata neprimindă, Popa ș'aă luată preotăsa și cu chipă de mosafirlică s'aă dusă în vecinătate, iară Dragomiră rămăindă numai singură cu fata în casă, i-aă încuiată ușele și aă asuprit-o de i-aă stricată fecioria, din care aieve se înțelege, că s'aă făcută fetei hrăpire silnică, precum daă învătă-tură pravilele cară dăcă, că hrăpirea cea adevărată se cade să aibă două semne, ântăi când va rădica pe muere, să o aducă dintr'ună locă într'altă locă, și ală doilea să-i facă silă spre necinstea ei, care și acăsta se dovedesce din mișcă-rile fetei, că după ce s'aă întorsă Popa din vecinătate, eșindă fata în ușa casei pentru cunoscința unoră țigană ai boerinașiloră Căplescă i-aă strigată de ș'aă spusă patima, și acei țigană puindă pe hrăpitoriu în mână l'aă băgată în fiare și l'aă ținută de Marți până Joi, când aă sosită pe urmă Ioniță unchiulă fetei și acela l'aă luată de l'aă adusă la D-luă vel Spătară și prin marafetulă D-sale s'aă adusă și ajutătorii săi, de s'aă dată împreună cu hrăpitorulă la pușcărie cum s'aă ăisă măi susă, pentru a căroră faptă cercetându-se pravilele, s'aă găsită la celea Impăratăscă cartea 60, titlu 58, unde dăce : « celă ce va răpi parte femeiască, (însă cu arme), oră de némă ver slobodă (adică róbă ertată) seă róbă, de sabie să se osîndăscă, iară cei ce-i ajută seă este prin sciința loră, seă oră-ce felă de ajutoră i-ară da, tunđându-se și bătându-se să li se taie capurile, iară celă ce va hrăpi fără de arme, să i se taie mâna, cum și cei ce ajută fără arme seă este prin scirea loră, seă oră-ce felă de ajutoră i-ară da, tunđându-se și bătându-se, să se surgunăscă. » Și iarăși la acelăși pravilă se poruncesce dăcându : « hrăpitorulă nu numai că se va omoră, ci încă și bucatele luă se voră da muierii ce s'aă hrăpită ; așăderea să se deă muierii bucatele și ale aceloră ce voră fi fostă în sfată, seă i-aă dată ajutoră la hrăpire. » Decă acăstă anaforă după ce s'aă aș-ternută în scrisă până aici la condica acestui departamentă, s'aă chiamată numita Maria împreună cu fiica sa Uța, și li s'aă cetită în față făcându-le să înțelăgă de osânda ce le rânduiescă pravilele și s'aă ispitită de voiescă răsplătire seă de primescă să iée pe hrăpitoră de bărbată fetei, fiindă și elă omă slobodă, și ne răspușeră că ea este fată de slugă Domnăscă, pogorită din bătărăni cu moșie de baștină, după care se chiamă chipă fată de boerinașă, iară elă este țerană, supusă a face clacă veră pe a cuă moșie va clăcui, și nu'lă primiră, dăcându-ne, că nici le voră măi fi părășe de răsplățirea osândeii loră, când fata nu va rămănea necinstită și neînzestrată, ci să li se vândă avutulă, ca cu ajutorulă zestrei dóră se va găsi vre-ună omă de potrive ei ca să se mărite ; și deosebită cerură ca să se isgonăscă hrăpitorulă de pe moșia loră, să-lă mute la Valea Scheiloră sud. Saac, unde aă născută, unde aă crescută, și-și are și rudele, sigurifăindu-le măi ântăiă cu chezași, ca nu care cumvași în urmă să le cruțe

viața, ale căroră cereri judecata încă le găsesce cu cale; pentru aceea atât avutul hrăpitorului cât și alu ajutoreloru lui, se înscrise în dosu pe anume; iară cea desevârșită hotărîre pentru tôte se va face de către Înălțimea ta. Așisderea ȕicemū, că nici numitulū Popă să nu se trecă cu vederea, ci să se aducă și să se judece de Pré o-sfințitulū Metropolitū, după pravilele sfinteī bisericeī; de acēsta fusciințamū Mărieī tale. — 1794, Dechem. 4.

Dumitrache Clucer, Nicolae Sardarū Cuzi, Mateiū Clucerū, Andronache Hobdēnū, Teodorache Fotino.

Avutulū vinovațilorū :

1 Pogonū vie cu pāmēntulū eī lucratū	}	ale luī Dragomir hrăpitorulū.
1 Pogonū țelină.		
2 Boī		
2 Vacī cu vițeī lorū.		
2 Pogone de vie lucrătore.	}	ale Radulū Rogojină.
1 Pivniță.		
1 Pogonū vie lucrată, cu pāmēntulū eī	}	ale luī Ioniță vnuc Baboī.
1 Calū.		
1 Pogonū de vie numai cu o cetfertă lucratū pe pāmēntū străinū.	}	a luī Lepădatu.
Iară Stanū nu are nimicū.		

Cod. XXVIII, pag. 24.

Mai înregistrāmū aci, la capitolulū justiției sub Alexandru Moruzi, o serie de câte-va documente și anume :

a) Prădare de Biserică. ¹

1. *Anafora pentru a se aduce Slăvuța fata Ianculū proin staroste de ovrei, ca să o înfățișeze la judecată, și Dumnelorū boeriū să facă săvērșire pricineī cu împlinirea cea cuviinciosă prin epistatulū Armășiei.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Poruncimū Domnia mea Dumitale epistatule alū Armășiei, să trimeți să aducă fără de voie pe Slăvuța fata Ianculū proin staroste de ovrei, pe care să o înfățișezi la judecata departamentulū de cremenalionū, și D-vóstră boerilorū judecătoreī să dați sfirșitū pricineī cu împlinirea cea cuviinciosă prin Dumnelū epistatulū Armășiei. — 1794, Octom. 31.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Insciințamū Mărieī tale, că în anulū trecutū 1793 la Noemv. 10 către séră fiindū la vremea de vecernie aū fostū intratū unū hoțū în biserica Udricanulū și ascundēndu-se în clopotniță, după săvērșirea slujbei s'aū închisū

Se prădară nisce giuvaere din biserica Udricani;

biserica de preoți, și hoțul rămăind în lăuntru, peste noapte au spart două lădi, una a lui Nicolae Logofetului și alta a lui Iane Căpitanului, și luându dintr'insele scale, haine și argintării, au închis lățile la loc, și neputându hoțul eși din biserică noaptea, că ușa era cu broască, care fără de cheie nici pe din afară, nici pe din lăuntru nu se putea deschide, și au rămas în biserică ascuns cu celea furate, cu unile din haine îmbrăcate pe dânsul și cu altele împreună și cu sculele învelite într'o boccea; când a doua zi dimineața ducându-se preoții ca să toce de otrănie și descuind ușa bisericeii, până a se urca preotului și a se coborî din clopotniță, atunci cu întunerecul au găsit hoțul aralnic de au eșit cu toate celea furate, și s'au dus fără a simți cinevași, și fiindcă stăpânii lăților într'acea vreme erau duși la Delu pentru culesu de vii, și preotul nefiind fost băgat de seamă că li s'au spart lățile, tocmai după ce s'au întors stăpânii și s'au căutat să-și scotă de printr'insele celea ce le trebui, atunci s'au dovedit furtișagul de prin lădi, și păgubașii, avându totă bănuiala pe preoți, s'au străgănat între dânsii multe judecăți, atât politicesce cât și bisericesce, și neputându-se descoperi nici un fel la urmă, după trebuință s'au fost dat de scire la departamentul agesc, de s'au poruncit proestoșilor de la toate isnafurile ca să vestescă fiesce-carele în bresla sa cu foie de ifosul lucrurilor și să-lu prință pe hoțu de se va arăta undevași vândendu dintr'acelea lucruri furate; într'acestași chip au rămas păgubașii de cu adăstare până la 16 ale trecutei luni Augustu, adevă peste nouă luni; tocmai atunci s'au prins hoțul (anume Ioniță Barbierul) de Dumnelui epistatul Armășiei, colăcindu-lu starostea de bărbieri, că l'au zărit cu o candelă de argintu fărâmată ce ambla să o vândă, căruia de către acestu departamentu făcându-i-se cercetare nimic n'au tăgăduit, ci de bună voie s'au mărturisit, atât fapta cât și fies-care lucru pe unde le avea risipite și vândute; după a căruia arătare celea mai multe s'au adunat și s'au dat păgubașilor, iară din 23 șire mărgăritare, însă 16 mărunt și 7 hurmuzi ale lui Nicolae Logofetului, vândendu întâiu hoțu greunțe 104 hurmuzi la unu Mihel ovreiu pecetar, s'au găsit și s'au luat, iară pentru celea-l-alte arătându hoțul că au vândut și alte șire asemenea hurmuzi în tal. 14 la o Slăvuță ovreica, fata Iancului biv. staroste de ovrei, și peste patru zile au mai vândut și frăține-său David ovreiu săse șiruri de calu mărunt, cum și peste patru săptămâni au mai vândut iar Slăvuța și cela-l-altu mărgăritar cât îi mai rămăsese, însă o seamă înșirat și alta deșirat, amestecat mare cu mic în tal. 38, s'au adus și acești ovrei în judecată, și mai întâiu David sin Ianculu au dat 6 șiruri ce le cumpărase și s'au curățit totă bănuiala de a fi altu mărgăritar mai multu asupra-i, căci și hoțul atăta au arătat că i au vândut, iar pentru 16 șiruri ce mai lipseau, însă 6 șiruri hurmuzi și 10 mărunt; iară Slăvuța ovreica numai unu șir hurmuz au adus în judecată, arătându că cela-l-altu l'au vândut în tal. 40 unu ovreiu ce s'au dus în Moldova la Iași, și tăgăduind că n'au fost mai mult decât 9 șire, încă și acela dice că totu mărunt, iar nu hurmuz, cu toate că hoțul de față stătu impotrivă, dicându-i că elu i-au vândut și înșirat și deșirat mărunt amestecat cu mare, amăgindu-lu că până nu-lu va spăla, nu pôte drămui, și că și după a lui socotela pôte să fi fost ca la șiruri 15; dară ea tăgăduind, i s'au dat sorocu de zile 31 să trimiță să-lu aducă, și așa peste

b) Moratorium, ordonatŭ dupę cererea debitorului ;

zile 41 aŭ adusŭ numai 9 șiruri totŭ męruntŭ, dicęndŭ cę acelŭ ovreiŭ de la Iași l'aŭ datŭ la altŭ ovreiŭ din țera leșescă, și cum-că cu mare necazŭ de abia l'aŭ adusŭ acestŭ męrgăritarŭ, pęgubașulŭ l'aŭ primitŭ, dară mai lipsindŭ atăt dintr'acelŭ męruntŭ unŭ șirŭ și din celŭ mare șiruri cinci, s'aŭ întrebatŭ ovreica, cu ce cuvęntŭ aŭ primitŭ de aŭ făcutŭ hoțulŭ trei vęndęri în casa tătănă-sęu Ianculŭ, adecă ınteiŭ unŭ șirŭ la dęnsa, alŭ douilea șese șiruri la frate-sęu Davidŭ și alŭ treilea iară la dęnsa, celŭ de pe urmă cu totulŭ înșiratŭ și deșiratŭ fără a da pe hoțŭ de față, și ręspunse, cę vędęndŭ pe hoțŭ *Muchebeș* (?) și arętându-i cę este alŭ unei jupănese anume Lucsandra Poenăreșa ce-i era ei cunoscută, s'aŭ încredințatŭ de l'aŭ cumpęratŭ, dară pęgubașulŭ deosebitŭ cę aduce pe starostea de ovrei care dete tacirŭ, cę dupę porunca ce aŭ fostŭ luatŭ atunci de la Agie pentru acestŭ furțișagŭ, aŭ datŭ de scire chiar în sinagogă tuturorŭ ovreilorŭ de obște, ca să fie cu privighere, ori pre cine vorŭ vedea vęndęndŭ acestŭ felŭ de lucruri să dõe de față, iară mai alesŭ aduse pre unŭ lane Calpacci-Bașa care dete mărturie, cum-că mergęndŭ elŭ cu pęgubașulŭ în casa Slăvuței ovreicei spre bęutură de vutcă, chiar Slăvuța le-aŭ datŭ și paharulŭ de câte douę ori, și într'aceea vreme pęgubașulŭ se jăluisa de furțișagulŭ ce s'aŭ întimplatŭ, spuindu-și și ifosulŭ a tótă paguba ; ovreica acestea tóte ascultându-le și tęgăduindu-le, își ıntețea cuvęntulŭ cę ea este cinstită și are mărturi, căruia i s'aŭ datŭ ascultare, iară până își înfățișă mărturia, și dupę ce fu numai liude 1 și ovreiulŭ spuse și elŭ adevęrulŭ dicęndŭ cę nici de dioa vęndęrei sōu a cumpęrării nu o scie, nici aŭ vędŭtŭ pre hoțŭ în unŭ chipŭ, sęu pe dęnsa când va fi luatŭ męrgăritarulŭ de la hoțŭ, ci cu întimplare aflându-se și pre acea vreme cu negoțŭ aici în țră, i-aŭ arętatŭ acestŭ męrgăritarŭ cu spuse cę l'aŭ cumpęratŭ, ci acea mărturie nefindŭ bună de nimicŭ aŭ începutŭ Slăvuța ovreica a cere ca să se căsnescă hoțulŭ, și de subt caznă de va aręta cę elŭ numai la dęnsa aŭ vęndutŭ, iară nu și într'altă parte, atunci se va mulțami de va implini la pęgubași celea-l-alte șese șiruri, cinci hurmuzŭ și unulŭ męruntŭ, dupę a căruia cerere făcęndu-i-se pitacŭ judecătęi, s'aŭ chiamatŭ de i s'aŭ disŭ ca să fie față la bătaie, iară ea aŭ datŭ ręspunșŭ *cum-că este sudită chesaricescă, și cę fără scirea agenției nu pōte a fi de față*, ci dupę alŭ sęu tacirŭ și judecata aŭ lăsat-o până a doua ți, ca să-și iee voie ; dęră a doua ți viindŭ aŭ datŭ ręspunșŭ amestecatŭ, când cę ea nu primesce a se căzni hoțulŭ, când cę nu i se dă voie de la agenție ; cu tóte acestea în douę-trei ręnduri s'aŭ datŭ de scire la agenție, și numai ręspunșŭ aŭ trimisŭ cę va lăsa-o de va sta față la bătaia hoțului, dęră în 15 zile până acum nici o urmă nu s'aŭ făcutŭ, ci fiind-că pęgubașulŭ își cere implinirea, și ovreica se învinovățese cu atâtea paradigmata, ınteiŭ cę fără de tęgăduială aŭ spusŭ hoțulŭ cę ar fi męrgăritarŭ alŭ jupănesei Rucsandei Poenăresei, care fiindŭ sciută de Domnia-sa, i se cuvinea să o întrebe și pe locŭ se putea să pricępă pe vęndętorŭ de hoțŭ ; alŭ douilea, sculele ce se dau spre vęndare scimŭ cę se lęgă de stăpânŭ subt pecete, iară acestŭ hoțŭ dupę ce făcu trei vęndęri, și-lŭ duse nu numai despectluitŭ, ci încă unulŭ deșiratŭ și altulŭ înșiratŭ, ilŭ ținu și patru zile cu cuvęntŭ ca să-lŭ spele și apoi să-lŭ drămuiască, de unde se cunoșce pré bine cę l'aŭ priceputŭ cę este de furatŭ, iară peste tóte acestea în destulŭ îi era publicația stărostiei, adecă de-lŭ cumpęrase ori mai înainte, sęu mai pre urmă,

c) Pitacū de aducere a unorū țiganī hoțī; ¹

i se cuvenea să nu tăinuiască pre hoțū, ci să-lū fi datū de atunci de față și în scire că pōte n'ar fi apucatū să risipescă atâtea lucruri ce mai lipsescū păgubașilorū, și nu s'ar fi pricinuitū pagubă cumpărătorilorū după lucrurile ce li s'aū luatū de la mână, ci fiindū sudită și pōrtă judecata la Divanū, nu lipsimū a însciința, ca să li se facă hotărîrea de la lūminatū Divanulū Înălțimeī tale. — 1794, Octom. 31.

Dumitrache, Clucerū. Iordache, biv. vel Grămăticū. Mateiū, Clucerū. Andronache Hobdenu.

Cod. XXVIII, pag. 14.

Anaforoa ce s'aū făcutū în dosulū jălbei lui Hagi Stefanū Armēnului, cerēndū sorōce de către datorniciū sēi.

Io Alexandru Costandinū Moruzi Vvod. i gpod. Zembali Vlahscoe

Cinstitū și credinciosū boeriulū Domnieī mele Nicolae Hangerlău, cai-macamulū Craiovei, aducēndū pe datorniciū față și pliroforisindu-se de starea și pârlejulū lui, să i se pue de către Dumnēta sorōcele celea cuviinciose după starea lui. — 1794, Noem. 16.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dōmne,

Cerēndū și pe datorniciū jăluitarului de față ca să ne îndestulămū de starea și pârlejulū lui, ni dise jăluitarulū, că toți datorniciū lui sunt la Craiova; dreptū aceea cerēndū-ī datorniciū aici, nici judecata nu-ī puse sorōcele ce cerea, pentru că numai aceia ca unii ce aū interesū pōte să aibă pliroforia bună de starea și pârlejulū lui, și găsindū cu cale cu luminata poruncă să mērgă jăluitarulū la Dumnēlui Caimacamū, și aducēndū de față pre datorniciū lui, îi va pune soroculū ce-lū va găsi D-lui cu cale, după halulū jăluitarului. — 1794, Noem. 10.

Costandinū Cluceriu, Scarlatū Fălcoianu, Mateiū Lōcustēnu.

Cod. XXVIII, pag. 25.

1. *Anaforoa ce s'aū făcutū în dosulū jălbei lui Dima ot. Tērgoviște sud. Dâmbovița, pentru a se aduce acești țiganī la pușcārie spre descoperirea fur-tișagului.*

Prea Înălțate Dōmne.

Jăluescū Mărieī tale, că la cercetarea ce s'aū făcutū unū țiganū alū meu de către Armășie, care furāndū-mī nisce banī aū fostū fugitū, și acum se află la închisōrea pușcāriei, aici, aū arētatū și pre unū Dinulū Bōicā, cărciumarū ot. satulū Văcăresci sud. Dâmbovița, că i-ar fi datū și lui banī, i pre unū Vladū țiganulū Dumnēlui Spătarului Văcărescu, ce se află la închisōrea ispravnicōscă de la numitulū județū, cu carele aū fostū venitū împreună țiganulū meu la fuga sa aici în Bucuresci, pentru care fiind-că face trebuință, a se

d) Urmărirea unui poterașu care a datu drumulū unorū hoți

aduce mai susū numiți aicī spre cercetare, și fiind-că de către Dumnēluī vel Armașū, mi s'au ȃisū cā fără de porunca Măriei tale nu se potū aduce numiți de afară, mă rogū, Luminatē Dōmne, să te milostivescī a face luminatā porunca Inălțimeī tale cu mumbașirū spre a merge acolo, și luāndu-ī pe amēndouī mai susū numiți, să-ī aducā aicī, unde să li se facā cuviincioșā cercetare spre a se putea descoperi acestū furțișagū din care eū ticălosulū amū rēmasū cu totulū stinsū și sārăcitū; și ce va fi mila Măriei tale.

Robulū Măriei tale,

Dima ot. Tērgoviște, sud. Dāmbovița, ce mă aflū aicī.

Dumnēvoștrā boerilorū judecātorilorū de la departamentū de Cremenalionū, să ne faceți anafora de pricina acēstā. — 1794, Noemv. 21.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd.

Orānduimū pe sluga Domniei mele. zapciū armășescū și prin scirea ispravnicilorū să ridice pe pirīți, să-ī aducā aicī și să-ī scōțā la judecatā Dumnēluī. — 1794, Noem. 24.

Prea Inălțale Dōmne,

Ascultāndū luminatā porunca Inălțimeī tale de la acēstā jalbā, insciințāmū Măriei tale, cā la cercetarea ce s'au făcutū hoțului, atāt cu binișorulū, cāt și cu bătaie, întocmai tacirū aū datū dupē cum arātā și jăluitarulū, cā dupē ce aū furatū baniī împreună și cu unū Vladū țiganulū, ce se aflā la grosulū isprāvnicescū ot. sud. Dāmbovița, i-aū prinsū unū Dinulū Căcărăzeū din satulū Văcărescī, și luāndu-le galbenī 20 și tal. 20 bani de argintū le-aū datū drumulū, ci fiind-cā face trebuințā de a se aduce și acei amēndouī să se infățiseze cu hoțulū, să fie luminatā porunca Inălțimeī tale, cu mumbașirū să mergā și prin marafetulū D-lorū ispravnicilorū să-ī ridice și să-ī aducā la judecatā; iarā hotărīrea cea de sāvērșitū rēmane a se face de către Inălțimea ta. —

Ianache Mavrodinū, Serdarū. Nicolae Cuzi. Manolache Toplicēnu, Slugerū. Teodorache Fotino, Andronache Hobdēnu.

Cond. XXV, pag. 26.

Anaforaua ce s'au făcutū in dosulū jălbiī sātenilorū Roiești din sud. Vâlcea pentru unū tālhariū ce aū muritū in temniță.

Io Alexandru Constandinū Moruzi Voivod bojiu Milost.

Intārimū Domnia mea anaforaua Dumnēlor judecātorilorū, și poruncimū Dumnēvoștrā Ispravnicilor să urmați. — 1794, Noem. 10.

Prea Inălțate Dōmne,

Ascultāndū luminatā porunca Măriei tale de la acēstā jalbā, insciințāmū Inălțimeī tale, cā acēlū Danciulū ce aū muritū la temniță, fiind fostū sātēnū din

prinși de elu ; respectarea zestreii când bărbatul e urmărit în avere a lui ;

satul Roiesci, au venit tâlharii la densus, și întrebându-l pe cine scie să fie avându bani mulți, elu au încălecatu nóptea pe o iapă, și făcându-se călăuză înaintea tâlharilor, i-au dusu mai la vale totu într'acelu satu Roiesci, până i-au apropiatū de casa unu Badiță Mămularulū, cărora arătându-le casa, au primitū de la tâlhari taleri 1 ban 30 și s'au întorsu înapoi, iară tâlharii călcându pre acelu Badiță l'au pradatu cu tal. 65 i o salba bani nemțești de taleri . . . și alte borfe, ci cât pentru avutulū lui, i a celora-l-alte gazde, ne arētă Dumnelū Epistatulū Armășiei, că s'au trimisū luminatā porunca Înălțimeii tale cu mumbașirū, ca Dumnelorū Ispravnicii din sud. Vâlcea să facā catagrafie de totū avutulū, mișcătorii și nemișcătorii până la ori-ce, deosebindū zestrele femeilorū lorū, și să trimitā catastihū ca să se vēdā de către Înălțimea ta, datū fiind-cā și aici la cercetarea ce s'au făcutū, li s'au luatū în scrisū *is ta practica* (însă după a lorū arētare) atât avutulū lorū, i zestrele femeilorū, cât și acelea ce li s'au luatū de către poterī, pentru aceea însemnarāmū mai josū și arētarea acestuī Danciulū, ce chiar cu graiulū sēu au făcutū de avutulū lui și zestrea femeii sale, pentru a căruia zestre judecata găsesce cu cale să fie luminatā porunca Mărieii tale către Dumnelorū Ispravnicii județului de a i-o împlini de acolo, ca să-i fie pentru hrana ei și a copiilorū, ci la catagrafie va intra numai avutulū bărbatului sēu Danciulū, ca să o dēe spre împlinirea păgubașilorū ; iară hotărīrea rēmāne a se face de către Măria ta. — 1794, Noemv. 9.

Dumitrache, Clucerū. Ienache Mavrodinū. Nicolae Cuzi, Sordarū. Mateiū Toplicēnu, Slujerū. Teodorū Fotino.

Avutulū Danciului ce însuși cu graiulū sēu au arētatu că au rēmāsū a casā

- 1 Pereche desagi de părū.
- 1 Ploscă cositoritā.
- 4 Grāsuni.
- 3 Răzore de vie părăginitā pe moșia Ciocăltenilorū.
- 20 Stānjenī de moșie a lui cumpăratā.
- 1 Chilā porumbū.
- 1 Carū.
- 9 Celea ce au arātatu că li s'au luatū de poterā
- 3 Boi.
- 1 Iapā vānātā cu șoua și cu frāulū ei.
- 1 Cārlānițā negrā.
- 1 Straiū de lānā.
- 3 Cāmeși voinicesci.
- 1 Cortel noū.
- 1 Cāciulā albā.

Zestrele femeii lui

- 2 Boi.
- 1 Vacā și alte borfe i cārpituri femeiesci.

e) Vîndare de case de bună voie prin licitațiune; ¹ *Protimisis*;

1. *Anaforaua pentru a se face mezatŭ casei serdarului Brăzu de a se plăti de datornici.*

Prea Înălțate Dōmne,

Fiind-că amŭ o casă aici în Bucurescŭ netrebuinciosă, a mea, și aflându-mă forțe multŭ datoriu și neavîndŭ altŭ mijlocŭ de a plăti, mă rogŭ să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélui staroste za negustorŭ, a se striga la mezatŭ, ca să ne iēsă prețŭ mai cuviinciosŭ să mă potŭ plăti de toți.

Prea plecată sluga Măriei tale, *Dumitrache Brăzu, Serdarŭ.*

Dumnévōstră boerilorŭ judecătorŭ de la departamentulŭ de șepte, să cercetați după orânduială și să ne faceți anafora. — 1794, Noem. 1.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodŭ.

Poruncimŭ Domnia mea staroste de negustorŭ să faci mezatŭ acesteŭ case după obiceiŭ, cum se cuprinde mai josŭ. — 1794, Noem. 1.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dōmne,

După luminata poruncă amŭ cercetatŭ după orânduială acēstă pricină, și după sineturile ce are și vechi și noue vĕdumŭ casa acēstă, cunoscută că este bună și drēptă a Dumnélui Serdarului, luată cu schimbŭ, și fiind-că Dumnélui Serdariu se află datorŭ la multe părți, găsimŭ cu cale, după cererea D-lui, să se deē la mezatŭ casa aceea, ca cu prețŭlŭ ce va eși mai cuviinciosŭ să se potă cuprinde plata a tuturorŭ datornicilorŭ, și Dumnélui starostea prin orânduială, va da de scire la toți căți li se cuvine *protimisis* după pravilă, adică la rude și vecini, și de celŭ mai din urmă mușteriu starostea va însciința Măriei tale de numele lui ca să se deē deosebită întărirea Măriei tale pentru nestrămutata stăpânire cu linisce, hotărârea rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Octomb. 31.

Costandinŭ Baratov, Cluzer. Sărlatŭ Mihăilescu. Sărlatŭ Lōcustĕnu, Clucerŭ.

Cond. XXVIII, pag. 9.

Anafora a se slobodi Lazărŭ Grecu străinŭ de la închisōre, însă de-lŭ va dovedi până în 15 zile cu vre unŭ avutŭ lucru mișcătoriu, sĕu nemișcătoriu.

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

În 15 zile să deē datornicului sĕu sorocŭ ca să dovedēscă pe celŭ închisŭ de are vre-unŭ feliu de avutŭ lucru mișcătoriu sĕu nemișcătoriu și să arēte la spătărie, ca să se împlinēscă, iar nedovedindŭ nimicŭ, poruncimŭ să se slobodă de la închisōre. — 1794, Noemb. 12.

Vel Logof.

f) Liberare din închisóre pentru datorii a lui Lazărü Grecu ca insolvabilü ;

Prea Înălțate Dómne,

Dupě jalba ce aü datü Măriei tale Lazărü Grecu străinü cumcă se află datoriu talerü 140 la vinü Ivanü Ghega de aici care datornicü puindulü la închisórea grosului spătărescü, se afiă de douě luni închisü neavëndü putință a plăti acéstă datorie, mi se poruncesce de către Măria ta, ca să cercetez pricina și să însciințezü Măriei tale; veï sci Măria ta, că cu adevăratü datoriiü fără tăgăduire este nu numai la elü, ci și la alții, iar acestü numitü datornicü 'lú ține la oprélă cerându-ï banii séu chezașü, și elü nici părlegiu de banü avëndü, nici chezașü pre banü séu pre omü măcarü; judecata n'aü pututü a-lü slobođi, ci cum va fi luminată porunca Măriei tale. — 1794, Noemb. 11.

Vel Spătarü.

Cond. XXVIII, Fila 12.

Anaforaoa ce s'aü făcutü in dosulü jălbei sătenilorü Iomșani, din sud. Vâlcea, pentru 3 tâlharü cari se află la închisórea pușcăriei.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. boj. mil. i gspd.

Poruncimü Dumitale Epiștatule alü Armășiei să slobođi acuma cu chezașie ce se cuprinde mai josü. — 1794, Noemvre 10.

Prea Înălțate Dómne,

Ascultändü luminată porunca Înălțimei tale de la acéstă jalbă, însciințămü Măriei tale, că și mai înainte, la câte cercetări s'aü făcutü gazdelorü, Vasile tâlharulü nici cum n'aü lipsitü dintre dênșii și măcar că din lude 4 ce-ï cerea jăluitoarii, tâlharulü numai pe unulü anume Iónü sin Dinulü Chicénulü l'aü arėtatü că le-aü datü intr'o séră de mâncare, iară pe ceia-l-alți lude 3 aü đisü că nu-ï cunósce, dupě cum amü mai însciințatü Înălțimei tale prin deosebită anafora; déră și acum, dupě luminata Măriei tale poruncă, mai înfățișându-lü de isnovă, și făcėndu-ï cercetare fórte cu de amėruntulü, totü asemenea arėtă ca și ântėiü; cu tóte acestea fiind-că din lude 12 patru aü muritü la temniță, și trei ce aü mai rėmasü din cei ceruți le sunt vinele mai ușóre, dupě cum iarăși le mai arėtămü mai josü, și fiind-că acėști jăluitoari se punü chezași pe câte trei pentru ca să nu piară și acėștia în temniță, de vreme că bóla lingorei s'aü immulțitü în pușcărie, de va fi primitü și la auđulü Înălțimei tale, judecata găsesc cu cale să se dée pe chezașia lorü, primindu-li-se zăpisiü în condică, ca ori-când se vorü cere să-ï dée de față, séu lipsindü vre-unulü dintre dênșii, să fie ei răspundėtori în loculü lui; iară hotărėirea cea de săvėrsitü rėmăne a se face de către Înălțimea ta. — 1794, Noem. 3.

Dumitrache, Clucerü. Ienache Mavrodinü. Mateiü Toplicėnu, Clucerü. Nicolae Cuzi, Serdarü. Teodorü Fotino.

Cond. XXVIII, pag. 7.

g) Vinovați 4 din 12, morți în temniță. Sătenii Iomșani dau

Anafora oa boerilorŭ judecătorei ot. cremenalionŭ întărită fiindŭ de Măria sa pentru Dafinŭ, ca să se slobodă din pușcărie pe chezășia ce au datŭ.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoie.

Dumnévóstră judecătoreiorŭ de la departamentŭ de cremenalionŭ, amŭ vădută Domnia mea anafora oa ce ne faceți, ci fiind-că ne arętați bóla ce s'au înmulțitŭ în pușcărie, pentru acęsta mai multŭ vă poruncimŭ, ca să se slobodă pe chezășia numiților în trei-deci, patru-deci de zile, până să se aręte și dovagii lorŭ cu răspunsul celŭ de săvęșitŭ. — 1794, Noem. 6.

pecete
gospod.

Insciintămŭ Măriei tale, că la închisórea pușcăriei se află unŭ Dafinŭ cărciumarŭ zet Popa Radu ot. Focșani, care în trecuta luna lui Aprilie s'au doveditŭ gazdă unuia din nisce tâlhari vestiți, anume Nicolae, ce este alŭ babei Păunei, care nu este prinsŭ, găsindu-se la casa lui unele lucruri din prădile Clucerului Costinŭ Treștienu și vătavului Tomei Bucovenu, cu cari acești două păgubași stândŭ numita gazdă în multe rânduri față în judecată, și elŭ fiindŭ omŭ săracŭ, iară prădile păgubașilorŭ de sumă peste tal. 7000 au primitŭ păgubașii, ca să se deę pe chezășie să-și vęndă ce va avea, și din ceea-ce se va stringe, să ięe fieș-care păgubașŭ cu analogonŭ, care acęsta arętându-se înălțimeii tale, cu condica, s'au fostŭ poruncitŭ de către Măria ta prin graiŭ, de la 16 ale trecutului Iunie, că de sunt păgubași multumiți înr'acestași chipŭ, să deę în scrisŭ subt iscăliturŭ, și așa să se slobodă vinovatulŭ, dără fiind-că păgubașii amëndouii apucase de plecase afară, de atunci li s'au fostŭ făcutŭ scire, de către Dumnélui Epistatulŭ Armășiei, și numai Clucerulŭ Costea au trimisŭ răspunsŭ în scrisŭ, că de va chezași platnicii să se slobodă, iară vătavulŭ Toma nici până acuma n'au mai datŭ nici unŭ răspunsŭ, ci fiind-că paguba sumei este mare, vinovatulŭ de a-și găsi chezașŭ platnicŭ, puțință nu este, bóla lingorei s'au înmulțitŭ în pușcărie, i s'au disŭ să-și găsescă chezașŭ de omŭ, și așa aducëndŭ pre doui mazili din sud. Slam-Râmnicŭ, anume Nicolae Proca, i Manolache Proca, și judecătei fiind necunoscuți, s'au cerutŭ pliroforie de la Logofetŭ za breslele Visteriei, care dândŭ în scrisŭ subt iscălitură-și, cum-că sunt cu adevęratŭ mazili din catastihŭ, au mai adusŭ cu dęnșii și pre unŭ Ivanŭ, cęușŭ de buciucŭ ot. Focșani, de s'au făcutŭ chezașŭ împreună cu dęnșii, cum și pentru ei câte trei au datŭ chezașŭ pre unŭ Ioniță, vătavŭ za plaiulŭ Rômnicului, dândŭ cei trei mai susŭ numiți chezașie în condică, ca numitulŭ Dafinŭ, dupę ce va eși, de nu va odihni pre păgubași, și se va mai cere de către judecată, să aibă a-lŭ da de față, iară dosindŭ Dafinŭ să rămăe ei răspundători în localŭ lui; ci cu tóte că chezașii sunt pământeni, dără fiindŭ și suma mare, iarăși nu ne-amŭ cutezatŭ a dice să se slobodă fără luminată porunca înălțimeii tale, și de acęsta nu lipsimŭ a insciinta Măriei tale. — 1794, Noem. 3.

Dumitrache, Clucerŭ. Niculae, Serdarŭ. Manolache, Clucerŭ. Teodorache Fotino. A. D. Habdenu.

Cod. XXVIII, pag. 2.

chezăşie pentru cei rămaşi ca să-i scape de a muri şi ei de bóla lingórei de care au muritú cei-lalţi ;

Anaforaua ce s'au făcutú în dosulú jálbei lui Gheorghe Céuşú de Divanú de a se vinde cu mezatú o butcă.

Prea Înălţate Dómne.

Cu lacrimí fierbinţi jáluescú milostivirei, că eú fiindú orânduitú Zapciú la cercetarea ce s'au făcutú Irimiei ce au fostú Egumenú la Mónastirea Câmpu-Lungú, ca să fiú cu pricepere ca să nu dosască până o va cerceta şi așa până s'au sevârşitú cercetarea amú peritú acolo o lună de zile, rămâindú de agonisita vieţei mele, şi după ce l'amú adusú aici cu cercetarea ce s'au făcutú s'au pusú la închisórea Metropoliei, şi de la Metropolie din luminată poruncă a Máriei s'au trimisú la Mónastirea Bistriţii, şi mie nu mi s'a datú nimicú trépádu ostenelei şi a periciunei în cât amú ámblatú, ei fiind-că s'au luatú o butcă veche şi unú calú prostú de D-luí vatavu za Divanú, mă rogú Máriei tale să te milostivescú Dómne, a fi luminată poruncă a Máriei tale de a se vinde acea butcă şi calú cu mezatú, fiind-că numai cu atâta ne-amú alesú şi să se íee şi preţú mai bunú, şi ceea-ce va lumina duhulú sfântú pe Mária ta, să mi se dée a mea ostenelá, cum şi deosebí, ştií baní ce amú să íau prin deosebitú zapisú alú Irimiei să mi să dée şi cum va fi mila Máriei tale.

Robulú Máriei tale, Gheorghe Cíausú za Divanú

Dumnéta vel Logof. de ţera de josú teorisindú jalba acésta, cât pentru trépádu ostenelei lui, să se plătéscá dupé orânduiala ce va fi, iară pentru cealaltă madea ce díce că are să íee, cercetândú să aréţi Domniei mele — 1794, Iulie 20.

Io Alexandru Costan. Moruzi Voev. i gopd. Zemb. Vlahscoie

Intárimú Domnia mea anaforaoa Dumnéluí vel Logof. şi poruncimú starosteí de negustóri să urmeze a face mezatú. — 1794, Decemb. 2.

Vel Logof.

Prea Înălţate Dómne,

Dupé luminată porunca Máriei tale teorisindú jalba acésta, mă pliroforisiú că numai cu acea butcă veche şi calú s'au ales, dintr'ale Irimiei, şi măcarú că Cíausú Vatavulú are obiceiú de ia zeciuialá din zeciuiala vatavulú la ímplinelile ce se facú prin copilu din casá, dar fiind-că numitulú Cíausú au ámblatú însuşi pre acolo şi-au ostenitú într'o lună de zile, cu cale este ca pentru trépádu ostenelei lui şi pentru ca să se mulţámescá şi Dumnéluí Vátavulú, din preţulú acei butci şi calú să íee jumétate vátavulú şi jumétate Cíausulú, iară pentru cea-l-altă madea a banilorú ce díce că are să íee de la Irimia, rămâne a se vorú analoghisi cei-lalţi datornici aí Ierimiei spre a se aréta şi elú cu zapisulú Ierimiei ce díce că are, decí pentru ca să se vëndá acea butcă şi calú mai cu preţú să nu póttá tånji nici o parte, să fie luminată porunca Máriei tale ca să se strige la mezatú şi prefulú ce va eşi bez cheltuiala starosteí. — 17 4, Iulie 5.

Vel Logf.

h) Altă liberare din pușcărie a unui gazdă de hoți pentru că în temniță s'a încinsă o epidemie;

Judecata Dumnelui biv. vel Spăt. Ianache Văcărescului cu Dumnelui biv. vel Vist. Ionū Damaris pentru împărțirea moșiei Bănesei, la care au avut stăpânire deavalma.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voev. boj. Milos. i gpod. Zemb. Vlahscoe

Citindu-se înaintea Domniei mele acéstă alăturată anafora a Dumnelorū boerilorū ce de amândouē părțile au fostū ceruți, la care nemulțumitū fiindū și D-lui Vistierulū Ioniță Damaris pentru trăsura a trea, care au făcut-o Dumnelorū boerii pre dincóce de apă, și pentru Hersonisos de dincolo de apă care-lū dau D-lorū boerii în stăpânirea D-lui Spătariulū Văcărescului, cu apelația ce au făcutū s'au înfățișatū înaintea Domniei mele amândouē părțile, unde intrândū Domnia mea cu amăruntulū în cercetarea pricinei și ceréndū de la amēdouē părțile după orânduiala judecāței tomeiurile ce au să ni le arēte D-lui Vistierulū ne-au răspunsū că sineturī nu are, iarā cererea D-lui Spătariulū Văcărescului o vėđumū Domnia mea că este cu sineturī înscrisū, pe care cetindu-le Domnia mea cu tótă luarea aminte, vėđumū în zapisū ce este cu létū 7223 Ghenar, după care sunt următóre, și cele-l-alte zapise cuprinđendu-se, că din tótă partea moșiei ce au avutū la Bănesa, pe apa Colentinei, în sud. Ilfovū, Gheorghe Spătariulū cu frații lui Mateiū și Constandin, fiī cāpitanulū Gheorghe Băjăsculū sin Banulū Mareșū, au vėndutū jumėtate (adică din tótă partea lorū) cu stānjenī numiți, cincī sute la Stolniculū Barbulū Grecēnu dreptū talerī 350, cu casele de acolo, pentru care case au primitū deosebitū niște țiganī, care acéstă vindere de moșie cu casele de acolo este acéstă, adică ce o are acum D-lui Spătariulū Văcăresculū iarā cea-l-altă jumėtate din partea lorū fără numire de stānjenī au lāsātū numitulū Stolnicū Barbu Grecēnu pe cumratalū sėu pe Gregorie Vistierulū de o au cumpėratī, care este acéstă ce o are acum D-lui Vistierulū Ioniță Damaris, din care acestū sinetū, precum și din cercetarea pricinei luādu-se înțelegere, că acéstă moșie a numiților nepoți Banulū Mareșū, au fostū și dincolo apă și dincóce de apă, una nedeosebită, din care vāndū āntėiū jumėtate, adică din tótă stānjenī 500 cu casele lorū de acolo (care sunt dincóce de apă) la Stolniculū Barbu Grecēnu, și apoi cea-laltă jumėtate la Vistierulū Gregorie, amū cercetatū de este vre-o hotarnică veche în urma vāndārei lorū despărțitóre, adică între acestea douē părți vėndute, una la stolniculū Barbulū Grecēnu și alta la Vistierulū Gregorie, ca să luāmū dintr'ēnsa lumina ce trebuie asupra pricinei ce este acum între D-lorū numiți boeri i podesieri, și vėđumū că numai pentru pricinile ce s'au întēplatū dincolo de apă cu vecini, adică între Socolo și între partea de dincolo a nepoților Banulū Mareșū, care o numescū hotarniciī Cārstienesa de susū, sunt făcute acelea douē hotārniciī, una de 6 boeri ot. lét 7204 și alta a Pārvulū Cantacuzino ot. lét 1759. Iar hotarnică a tótei părți aceștia, ce au avutū nepoți lui Mareșū dincolo de apă, și dincóce de apă, care s'au vėndutū la numiți douī cumpėratori, nu se vede făcută; așa dērā făcēndu-se pricina cunoscută, și nefindū D-lui Spatarulū opritū de la dreptū, a-și deosebi și a-și despărți acum moșia sa de către vecinulū și pārtășulū sėu, amū chibzuitū apoi urmarea ce au făcutū Dumnelorū orānduiți boeri de acum la fața locului, și vėđēndū sineturile Dumnelui Spătariulū Văcăresculū, ă scriū chiar «din tótă

i) Despăgubirea Ceauşului de Divană Gheorghe pentru zapcilăculă

partea noastră ce avemă la Bănésa pe apa Colentinei amă vëndutū jumătate, stânjenī cincī sute cu casele de acolo, » carī case fiindū dincōce de apă unde de începutū aū avutū starea lorū acei vechī stăpānī în partea ce are Dumnelūi Spătarulū cumpărată, și lângă acesta pliroforisindu-ne că și stăpānirea aū avut-o Procatohulū Dumnelorū împreună dincōce de apă, precum însuși din tacirulū ce ne dete Dumnelūi Vistierulū Ioniță, ne adevērimū, că de la o za'hana ce era dincōce de apă pe malulū helesteulū, împărțea venitulū acesteā douē case, luāndū o parte jumătate, și alta parte jumătate; amū găsitū dēră bună și cu cale urmarea D-lorū orānduiților boerī, ce aū făcutū la fața loculū, avēndū D-lūi Spăt. dreptate în puterea sineturilorū a-și cere suma zapiselorū deplină aī aceluī Barbulū Stolniculū Grecēnulū din tōtă partea nepoților a luī Mareșū Banulū, atāt dincolo de apă, cât și dincōce de apă, ca unū cumpăratōrū d'antēiū, cu sumă numită de stânjenī 500, în care sumă fiind-că intră și aceluī *hersonisos* de dincolo de apă, precum și trāsurile hotarnicilorū s'aū vēdūtū la fața loculū, amū întreatū pre Dumnelūi Vistierulū ce rēspunsū are pentru aceluī *hersonisos*? și ne-aū provalisitū cuvēntulū stăpānirēi, dīcēndū că din vechime l'aū stăpānitū atāt Dumnelūi, cât și părinții Dumnelūi, avēndū și cătanū de satū cu locuință de omenī aī Dumnelūi pre dēnsulū, și că pōte părinții Dumnelorū să fī avutū vre-unū aședāmēntū cu vre-o dare de schimbū pentru aceluī *hersonisos*, însă dovēdă la acēsta pentru vre-unū schimbū nu avu să ne arēte; la care acestū cuvēntū alū Dumnelūi de stăpānire, măcar că Dumnelūi Spătarulū se împotrivi dīcēndū, că de și s'aū fostū întinsū părintele Dumnelūi Vistierulū în vremea când ce este lipită alătarea era în stăpānirea Dumnelūi și petrele despărțitōre lipsă, dēră dupē ce aū înțeles-o, maica Dumnelūi n'aū tăcutū, ci apururea aū avutū prigōnire cu frații Dumnelūi Vistierulū, cum și însuși Dumnelūi Spătarulū aū datū jalbă la Domnū, și s'aū rānduitū boerī hotarnicī la fața loculū care din neprilegirea vremurilorū n'aū apucatū a se pune în faptă; cu tōte acesteā Domnia mea rāvnindū măi într'adāncū dreptatea, amū căutatū pravilele, ca să vedemū ce povētuire daū la acestū felū de pricină, și amū găsitū la celea împērātescī dīcēndū chiar așa: *(urmēză textū grecescū vre-o optū rēnduri)*; *decī când Dumnelūi Vistierulū va putea dovedi cu vrednicī marturī primiți de pravilă și adiafori, care să aibă sciință de la dēnșii, și prin carte de blāstemū, că aū avutū stăpānire pe acestū Hersonisos, în vreme de 30 de anī, cum ēste la pravile de rēndū, necontenitū, fără de prigōnire și cu tăcere despre ceea-l-altă parte, însă nu cu șederea satulū ce provalisesce, căci nu are sorocolū pravilelorū implinitū de 30 de anī, fiindū numai de 22 de anī, făcutū din vremea rāsmirāței Rușilorū, nici cu sādirea de vie, căci obicinuitū este și la alți vecinī de moșie nealesi și nedespărțiți cu hotarū de pētră în mijlocū a sādī via și a se folosi de rōda sādīrilorū sēle cel ce aū făcut-o fără de plată de otaștină, până se desparte vecinīi cu pētră în mijlocū, și atuncī pentru sādirea ce se găsesce pe pāmēntulū părtașulū și a vecinulū sēū, se învoesce orī cu schimbulū, sēū cu dare de otaștină, cum ne adevērimū că se urmēză și la Bucovū între boerīi părtași ce sunt nedespărțiți, și la alte moși a avea vii unī pe moșia altora fără de dare de otaștină, ci orī cărciumă cu vēndare de vinū alū D-lūi, sēū altū felū de acaretū și cu vre-unū venitū de aū avutū și aū stăpānitū de rēndū necontenitū în curgerea de 30 anī aī pravilei fără de prigōnire, și cu*

săvârșitū ; are să se vîndă o butcă a fostului Egumenū din Cămpu-Lungū ca să i se plătescă cheltuelile de zăpcialicū ;

putere despre ceia-l-altă parte ; atunci va putea cere Dumnélui Vistierulū acestū heronisos după noīma pravilelorū stăpânirei fără de a ținea însă satulū de ómenī și de țiganī pe dēnsulū, căcī nu numai nu are 30 de anī ai pravilelorū, cum amū dīsū, ci căcī este și vĕdūtă de față călcarea și stricăciunea ce face moșiei Dumnélui Spătarulū, cu vitele și cu tóte ale lorū, déră póte însă atunci a cere și Dumnélui Spătarulū lipsa stânjenilorū deplinū ai acelorū 500 stânjeni, cumpĕrătórea Barbulū Stolniculū dincóce de apă a i se ímplini din moșia Dumnélui Vistierulū, ca unū cumpĕrătorū d'ântĕiū, la carī aū iscălitū și însuși vĕndĕtorī Dumnélui Vistierulū martorī, precum aū și cerut-o Dumnélui Spătarulū acēsta, pentru care orānduimū Domnia mea, iarāși pe D-vóstre cinstițilorū și credincioși Boerilorū Domniei mele ce ați fostū ántĕiū, să mergeți de isnóvā la fața loculū, ca să puneți în faptă acēstă Domnesca nóstră hotărĭre, și când nu se vorū îndupleca a rămĕnea după întocmirea ce ați făcutū Dumnévóstră, care este cuviinciosă și cu sincatavasis despre amĕndouĕ părțile, și va voi și va. cere Dumnélui Vistierulū acelū heronisos, veți intra în cercetarea stăpânirei, unde infățișandū marturī ce va avea lângă unulū ce aū adusū înaintea nóstră anume Popa Barbulū, să-ī cercetați cu amĕruntulū, și când va putea dovedi, cum dĭcemū mai susū, stăpânirea după pravilă, atunci rămĕindū heronisos la D-lui Vistierulū, veți avea apoi a ímplini lipsa stânjenilorū Dumnélui Spătarulū de dincóce de apă din moșia Dumnélui Vistierulū, lipiți lângă moșia Dumnélui, afară numai din starea caselorū D-lui Vistierulū ; dreptū aceea să dați D-vóstră ántĕiū a íntelege mijloculū acesta, care este mai spre paguba Dumnélui Vistierulū, ca înduplecādu-se la întocmirea ce ați făcutū D-vóstră, care este cu sincatavasis despre amĕndouĕ părțile, să urmați a pune petre prin trāsurile ce ați făcutū, séu neînduplecādu-se la a Dumnévóstră întocmire, ce ați făcutū, să urmați cel-l-altū mijlocū, și să dați sfiřitulū trebei cu izbrānire în faptă, nerĕmĕindū mai multū altă teorie și pricina de crisologhie, iarā satulū și țigānia din heronisos, care are a se ridica orĭ-cum, să aveți acum îndatā după primirea poruncei aceștia, a da mai ántĕiū scire D-lui Vistierulū de a și-lū ridica, séu nefăcĕnd-o D-lui, să luați împreună cu D-vóstră pe ispravniculū Ilfovulū, și să-lū puneți ca să ridice acelū satū cu tóte ale lorū, să-ī mute pe moșia D-lui Vistierulū, unde va arĕta loculū ; iarā pentru acelū sinetū de douĕ liveți care lū cere D-lui Spătarulū Văcăresculū, să i se întórcă de la D-lui Vistierulū ínapoi, cu tóte că pricina aū fostū alta pentru care s'aū datū acelū sinetū, fiindū deosobitā madea, déră pentru că voimū izbrānirea și pacea pentru tóte între Dumnĕlorū mai susū numiți boerī Domniei mele í , să rămĕa ași avea urmarea lui, însă pentru ca nu cum-va după vremī rápuindu-se acelū sinetū, se va pretenderisi din partea Dumnélui acelea locurī cu cuvĕntulū stăpânirei, și va rămĕnea D-lui Spătarulū isterisitū de drĕptă moșia sa ; îndatorimū pre Dumnélui Vistierulū, să dée acum asemenea sinetū la mĕnile D-lui Spătarulū, și amĕndouĕ acelea sineturī să se aducă la Domnia mea ca să se întărescă, cu Domnesca nóstră pecete, și să se dée la mĕnile fieș-căruia. 1794, Noem. 28.

j) Judecata Spătarului Ienache Văcărescu pentru împărțirea moșiei Bănésa ;

Două asemenea zapise ce au dată D-lui Spătariu Văcărescu la mâna D-lui Vistierului Damaris, și care au dată Dumnelui Vistieru Damaris la mâna D-lui Spătarului Văcărescu pentru o livede de pe moșia Socola.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. Boj. Milos. i gpod. Zem. Vlahscoie.

La această întocmire ce au făcută D-lui Spătarul Văcăresculă prosopicosă către Dumnelui Vistierul Damaris, fiindă arătată acum și Domniei mele, și pentru ca să n'aibă după vremei pricină împotrivoire, cerendă amândouă părțile, ca să li să întărescă zapisele și cu Domnesca noastră pecete, le-amă întărită Domnia mea pentru a se urma întocmai. — 1794, Decemb. 1.

pecete
gospod.

Iară pentru livedea de fenu ce se află curățită pe moșia Socola, care au curățit-o Dumnelui Clucerul Zamfirache pe această moșie, care moșie o amă cumpărată eu de la Sultană-mezată acumă, fiind-că Dumnelui Ioniță biv. vel Vistieru, neavendă livede de fenu înprejurulă Bucuresciloră are trebuință, amă dată D-lui volnicie cu această scrisore, ca să ție această livede de pe moșia mea Socola, cât se află astăzi curată pentru trebuința casei D-lui, și să o cosescă D-lui, încât va avea viață, încă pentru preșugulă dintre noi amă dăruită D-lui și dijma câtă se va face dintr'acest fenu pe moșia Socola, cum și pentru pădurea ce va fi trebuință să taie D-lui pentru mōra noastră de la Bănésa, amă dată vōie D-lui să taie de pe această moșie, însă din pădurea sloboda, nepoprită, pentru care poruncimă Ispravniciloră și părcălabiloră de la moșiile noastre Bănésa și Socola, la aceste două madele, întocmai după cuprinderea acestei scrisori să fiți următor și nici unū felū de supărare să nu faceți, căci de aceea s'au dată și această scrisore a noastră la mâna D-lui Vistierului spre încredințare. — 1793, Sept. 35.

Ianache Văcărescu vel Spătaru.

Cod. XXVIII, pag. 49.

Două asemenea zapise, unulū de la Dumnelui Spătarulă Văcărescu, la mâna D-lui Vistierulă Ioniță Damaris, și altulū de la Dumnelui Vistierulă Damaris, la mâna D-lui Spătarulă Văcărescu, pentru aședământulă și întocmirea ce le-au făcută boerii hotarnici la fața locului.

Io Alesandru Cost. Moruzi Vvod. Boj. Milos. i gpsd.

După hotărîrea ce s'au făcută la anaforoa D-lorū boeriloră judecătoră și hotarnici, care în Buiurdizma Domniei mele este pre largă coprinđetore, fiind-că și D-lui Vistierulă Ioniță Damaris au alesū, s'au mulțamitū și au primitū mijloculă întocmirei ce le-au fostū făcutū antăiū D-lorū boerii ceruți de amēndouă părțile, precum se coprinde în anaforoa Dumnelorū, și printr'aceste ale D-lorū zapise în scrisū ce au datū unulū la mâna altuia adeverite cu iscăliturile Dumnelorū orânduițiorū boeri, și cu alte mărturi, arētandū mulțamirea și

k) Acte relative la stabilire de conace pentru așcherlii;

învoirea ce aŭ făcutŭ de bună voie, atât la stăpânirea moșiei, cât și la alte madele ce se arătă mai josŭ, aŭ cerutŭ și însuși Dumnelorŭ întărirea Domniei mele de a fi bine odihniți, la acéstă întocmire, ce s'aŭ făcut între Dumnelorŭ, amŭ întăritŭ dar și Domnia mea zapisele Dumnelorŭ, ca întocmai și întru tôte să-și aibă urmarea și nestrămutarea lorŭ pururea și în tótă vremea. — 1794, Dec. 10.

Pecete
gospod.

Viindŭ Dumnelorŭ boerii hotarnici aici la moșia Bănésa, unde amŭ prigonire cu Dumnelui biv. vel Vist. Ionița Damaris, s'aŭ cetitŭ luminată porunca Măriei sale luŭ Vodă de față întru auđulŭ nostru amëndoura părților, care luminată hotărîre fiind-că coprinde, că de va rămânea D-luŭ Vistierulŭ mulțamitŭ și odihnitŭ pe alegerea ce în anaforaoa Dumnelorŭ boerilorŭ hotarnici se coprinde, să urmeze după anafora, iară de nu va fi D-luŭ mulțamitŭ pe alegerea Dumnelorŭ, atunci să aibă a se urma luminata hotărîre, care este dată cu întărire la anaforaoa Dumnelorŭ boerilorŭ hotarnici, s'aŭ întreatŭ Dumnelui Vistierulŭ de către D-lorŭ boerii ca să răspunđă, care din douē voesce și primesce a se urma: alegerea Dumnelorŭ boerilorŭ, seŭ luminata hotărîre? și însuși de a Dumisale bună-voință, aŭ primitŭ și aŭ odihnitŭ a se urma și a ne fi stăpînirea la moșia Dumisale Bănésa, de către moșia mea ce se numește iar Bănésa. întocmai și asemenea precum în anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ hotarnici se coprinde; dreptŭ aceea, pentru buna dovadă din tótă vremea și pentru încredințarea că amŭ rămasŭ odihniți, și cu bună-voința noastră amëndorura, amŭ primitŭ a se urma alegerea ce în anaforaoa Dumnelorŭ boerilorŭ se coprinde. Încredințezŭ printr'acéstă la mâna Dumnelui Vistierulŭ Damaris, și a moștenitorilorŭ Dumnelui în veci, ca stăpînirea să ni se urmeze între moșia Bănésa a mea de către moșia Bănésa a D-sale întocmai și chiar după găsirea cu cale ce în anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ se coprinde, după care cu bunŭ cugetŭ și cu tótă voința, amëndouē părțile amŭ primitŭ de a se pune și petre hotare prin locurile unde se arătă în anafora că s'aŭ făcutŭ trăsurile, ca de acum înainte să se urmeze deosebirea moșilorŭ printr'acelea semne și petre i să lipsescă tótă prigonirea dintre noi; dar fiind-că la móră care este din douē frătesce cum și heleșteulŭ, moșia este a mea și pe de o parte și pe de alta; aŭ cerutŭ Dumnelui Vistierulŭ ca să pótă a vinde și Dumnelui vinŭ, fiindŭ móră frătescă; după cererea D-sale prin mijlocirea Dumnelorŭ ne-amŭ învoitŭ, ca eŭ să facŭ cârciumă de isnóvă cum la móră, și în cârciuma mea, să aibă să vinđă Dumnelui o bute de vinŭ și eŭ o bute în tótă vremea, care buți să fie totŭ de o sumă de vedre, și eŭ să amŭ grija binalei cârciumei, căci este moșia mea, iar D-luŭ să pue butea la cârciuma morei numai, căci este părtașŭ pe móră pe din douē, iar cârciumarulŭ să nu aibă a face nici un meșteșugŭ deosebitŭ afară din vênđarea vinulŭ pentru interesulŭ nici a uneia părți, căci așa amŭ rămasŭ mulțamiți și odihniți, și amŭ datŭ acestŭ zapisŭ la mâna Dumnelui Vistierulŭ Ionița Damaris și a D-lorŭ boerilorŭ judecătorŭ ai acesteŭ pricinŭ, și asemenea zapisŭ aŭ datŭ și Dumnelui Vistierulŭ Ionița la mâna mea; acéstă deosebire numai să se facă, din ceea ce coprinde anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ hotarnici, că la trăsura căpătăiului moșiei Băneseŭ de dincóce de Colentina, despre Bucureșci, întră

l) Anafora și rezoluțiune în pricina lui Dumitru Ceaușulă de slujitoi ai căpeteniei Oltețului;

casele noastre din stâneni două sute cincă-deci și patru, ce scrie anafora de ca să fie acelă căpătăiu ală moșiei mele și ală D-lui Vistierului să scađă stâneni două-deci și nouă dintr'ai mei, care însumi eu i-amă hărăzitu, și să rămăe căpătăiulă moșiei mele numai de stâneni 225, unde s'au pusă și petre. — 1794, Dechem. 2.

Ianache Văcărescu. Manolache Brâncovănu vel Vornică, mărturie. Iónă Caragea vel Hatmană, mărturie. Grigorie Hrisoscoleo biv. vel Paharn. mărturie. Alecsandru Cocorăscu biv. vel Paharn. mărturie.

Intărire ce s'au dată D-lui Spătarului Văcărescu la hotărnicia moșiei Bănesă, de către Dumnelui Vistierulă Ioniță Damaris.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. boj. Ml. i gspd. Zemb. Vlahscoie.

Dumnelui cinstitū și credinciosū boerulă Domniei mele Ianache Văcăresculă biv. vel Spăt. aducendū înaintea Domniei mele acéstă alăturată hotărnică a Dumnelorū boeriloră judecătōri, i hotărnică ce au fostū orânduiți cu porunca Domniei mele, după cererea Dumnelui și a Dumnelui Vistierului Ioniță Damaris, de au hotăritū moșiile D-lorū de la Bănesă, și au deosebitū partea unuia de către partea celuia-l-altū, și au pusū petre și hotarū prin mulțămirea amëndurora părțiloră, au cerutū Domnesca noastră întărire asupra acestei desăvērșite izbărire și săvērșire a pricinei; decă vedendū Domnia mea cum-că D-lorū boerii judecătōri au fostū următōri întocmai poruncei Domniei mele ce s'au datū în anafora de Dumnelorū, și cum-că Dumnelui Vistierulă Ioniță Damaris au rămasū mulțămitū desăvērșitū, după întocmirea ce se arētă în anafora de Dumnelorū că le făcuse antēiū, care acéstă mulțămire de a se pune petrele hotareloră moșiei Dumnelui Spătarului Văcăresculă după cum i-au întocmitū Dumnelorū boerii cei orânduiți prin anafora de Dumnelorū, cu osebire de stâneni 29 dându-o în scrisū și însiși Dumnelorū amēndouē părțile prin zapisele Dumnelorū, unulă la mână altuia, adevēritū și cu iscăliturile Dumnelorū orânduiților boeri, care iarăși după a Dumnelorū cerere amēndurora părțiloră, le-amă întăritū și cu Domnesca noastră pecete, cum se vedū deosebitū, amă găsitū cu cale cererea Dumnelui Spătarului, și amă întăritū după cuviință și acéstă hotărnică, pentru ca să aibă Dumnelui și moștenitoriă Dumnelui a-și stăpâni după dreptate moșia Dumisale Bănesă pe hotarele și petrele cari s'au pusū, adică: din Valea Băei și din capulă moșiei ce s'au împietritū acum dincōce de Colentina despre Bucuresă, și dincolo de Colentina în lungū până unde merge, și în latū dincōce de Colentina din moșia Herăstrăului până în heleșteu, și cu heleșteulă jumătate, și cu mōra cea de lângă case jumătate, și pe dincolo de Colentina, din peatra moșiei Herăstrăului până în moșia Socolei cu hersonisulă Dumnelui și cu tōtă moșia Socolei ce o au cumpēratū de la meazatū, după hrisovulă Domniei mele, până în moșia Sfintei Ecaterinei, unde s'au pusū și petre acum, cu vadulă de mōră în Colentina și cu heleșteulă totū, după cartea de hotărnicie de la lét 7204, ce are la mână Dumnelui pentru acéstă moșie, și așa să-ī fie Dumnelui stăpânirea

X m) Anastasia Fălcoianu urmărindŭ plată de datorii.

acestorŭ două moșii ohabnică în veci, după dreptatea ce și de înși-ne Domnia mea s'au cercetatŭ în Divanŭ și s'au vęduțŭ că are. — Toleo pisah gspd. — 1794, Decembre 12.

Iscălitura
gospod.

pecetea
gospod.

Cond. XXVIII, pag. 51.

Dumitru Căpitanulŭ și Tudorache pentru conacele ce ȃice Dumnélui că le-au făcutŭ la Floresci elŭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. Boj. Mil. i gspd. Zemb. Vlahscoie.

De isnovă înfățișându-se la Divanŭ înaintea Domniei mele amëndoué părțile, unde vędendŭ Domnia mea din cercetările ce s'au făcutŭ cu îndestulare la fața locului, unde au fostŭ față și toți locuitorii satelorŭ, cari au mărturisitŭ fieș-carele adevęrul lucrurilor, cum-că mutându-și Ascherlii drumulŭ mergerei la Boazuri după unde erau orânduitele conace, la podulŭ Vălenilorŭ și la Floresci, asupra lui Dumitru, au fostŭ trebuință negreșitŭ de a li se face conacŭ la satulŭ Boteni, pe unde le era trecerea, care conacŭ alŭ Botenilorŭ, cum-că l'au făcutŭ Tudorache Conțesculŭ, ori pusŭ de ispravnicŭ, seŭ de nevoie silitŭ de Ascherlii Turci, ca unulŭ ce s'au aflatŭ căpitanŭ, fără de a se da de la ispravnicŭ județuluiŭ celea trebuincioșe a le împlini Ascherliilorŭ, și cum-că Dumitru Căpitanulŭ au rămasŭ folositorŭ cu conacŭ, de la podulŭ Vălenilorŭ și de la Floresci, mutândŭ și Ascherlii trecerea pe drumulŭ Botescilorŭ și pe alte sate, acestea dera tôte fiind-că s'au făcutŭ cunoscutŭ, este datorŭ Dumitru Căpitanulŭ a împlini lui Tudorache banii conaculuiŭ ce au făcutŭ Ascherliilorŭ, care era datoria lui Dumitru, ca unulŭ ce iarăși din cercetare s'au doveditŭ, cum-că orânduiala conacelorŭ au luat-o elŭ deplinŭ; însă nici Tudorache Conțesculŭ nu are mai multă dreptate a cere de la Dumitru împlinire, decât pe celea ce au datŭ dintru ale sale; iară celea ce au datŭ locuitorii de la dinșii și nu li s'au plătitŭ are a lua locuitorii; pentru ceea dera hotărîmŭ Domnia mea, ca înaintea Dumnélui vel Log. de țera de josŭ înfățișândŭ zăpciulŭ celŭ orânduitŭ pe amëndoué părțile, unde puindŭ înainte catastihulŭ cercetarei ce au trimisŭ acum ispravnicŭ cu mărturia tuturorŭ sătenilorŭ, în care au conăcitŭ Ascherlii, să se strîngă după aceluŭ catastihŭ condeiele lucrurilorŭ câte mărturisescŭ locuitorii că au datŭ Tudorache dintru ale sale, și la acelea tôte puindu-se prețŭ, după cum era prețulŭ lucrurilorŭ atunci, câți bani se va face a lua, să-lŭ apuce orânduitulŭ zăpciŭ pe Dumitru să le împlinescă lui Tudorache aici; iară pentru câte lucruri rămânŭ date de locuitorii de la dênșii și nu li s'au plătitŭ, să-lŭ iee apoi orânduitulŭ mumbașirŭ pe Dumitru să-lŭ ducă la ispravnicŭ, unde poruncimŭ ispravnicilorŭ, ca acelorŭ locuitorii ce au datŭ lucruri la acelea conace, ce nu erau datorŭ și nu li s'au plătitŭ, să puneți pe Dumitru să le împlinescă dreptulŭ lorŭ; era pentru două vite care se jălui Dumitru că i le-au luatŭ atunci Tudorache, ce nu le tăgădui nici Tudorache, poruncimŭ ca cu prețulŭ acelorŭ vite precum era atunci, fără de altă prăsilă, să se scađă Dumitru din banii ceŭ ce este să se deé lui Tudorache. — 1794, Decem. 15.

In note dămă încă o serie de acte din sfera justiției. Sunt unele cu referință la clironomi, la tutelă, la rânduiri de epitropi peste

Pré Inălțate Dómne,

Din luminată porunca Măriei tale orânduitul mumbașiră au înfățișat pre amëndoué părțile înaintea noastră, și cetindă atât luminată hotărîrea Măriei tale, prin care s'au orânduită a se face cercetare la fața locului, cum și acésta alăturată însciințare a Dumnélui Paharniculă Alexandru ot sud. Dâmbovița, după cercetarea ce deosebită măi făcumă și noi în parte, măcar că Dumitru Căpitanulă totă se ținea cu tăgăduire, că n'ar fi făcută Tudorache atuncă nici ună conacă la Podulă Bărbierulă, și că tóte conacele le-au făcută elă deplină la Florescă, déră acéstă pricinuire a lui este neadeverată, pentru că mărturia ce prin deosebită taciră adevérită de Dumnélui Paharniculă Alexandru, se vede că i-au dată prin carte de blăstemă, săteni de la Cornățelă, i săteni de la Conțescă și săteni din satulă Boteni, cum-că după ce s'au închisă drumulă Floresciloră și s'au făcută drumulă pe la Podulă Bărbierulă, câte baierace trecea de la Bucurescă la Cămpu-Lungă tóte totă la Tudorache le-au dusă, și ei au răspunsă conacă, iar la Dumitru nici ună baieracă n'au dusă, fiindă Ascherliiă au spânzurată pe Tudorache, și bătându-lă ca să le deé conacă, după cum și din condicile județului s'au găsită orânduială de conacă în luna lui Martie lét 1789 numită chiar pe satulă Boteni, afară din doué conace ce erau cunoscute la podulă Văleniloră și la Florescă, și deosebită de acestea dovedă, și acum de față înaintea noastră arétă Dumnélui biv. vel Cluceră Scarlată Cămpinenu, că în vremea când au făcută și Dumnélui cercetare pricinei acesteia din luminată porunca Măriei sale, aflându-se ispravnică județului, s'au adevérită, că zătignindu-se drumulă trecerei Ascherliiloră pe la Florescă și pornindu-se trecerea loră pe la podulă Bărbierulă, înșiși cei de atuncă ispravnică ai județului au rânduită pe Tudorache conacciă, aflându-se și căpitană acolo la podulă Bărbierulă; din care tóte acestea se face îndestulă dovedă, că Tudorache au făcută cu adevérită conacă Ascherliiloră, fiindă atuncă căpitană la podulă Bărbierulă, conăcindu-i când la satulă Ghergană, ce este aprópe de podulă Bărbierulă, când în satulă Condescă la casa sa, i pe la săteni, și când la satulă Boteni, care este alătura cu Condescă, și deosebită se măi dovedesce dintr'acéstă cercetare a Dumnélui Paharniculă Alecsandru, totă după mărturia săteniloră, că ei într'acea lună a lui Martie n'au dată doué orândueli de conace, ca să fie bănuială că s'au dată și acelă conacă numită pe satulă Boteni, ci numai ună conacă au dată pe fieș-care lună la Dumitru căpitanulă, atât când era conaculă la Florescă, cât și în vremea când s'au mutată conaculă la satulă Boșari, pe când era trecerea Ascherliiloră pe la podulă Bărbierulă, cu tóte că de la dreptate nici măi rămăne cuvëntă, a se cere lui Tudorache dovedă de au fostă elă rânduită de ispravnică conacciă, fiind-că închiđendu-se drumulă trecerei Ascherliiloră pe la Florescă și pornindu-se trecerea Ascherliiloră pe la podulă Bărbierulă, unde acolo se afla Tudorache căpitană, se vede că după iuțela vremei ce era atuncă 'lă bătea spânzurată și cerea să le deé conacă, și elă au fostă silită de nevoie de le-au și dată cum se dovedesce din mărturia de atâtea sate, ci fiind-că Dumitru căpitanulă se dovedesce că au luată deplină de pe la sate tóte orânduelile conaceloră, și chiar pe vremea ce contenise trecerea Ascherliiloră pe la Florescă și se pornise pe la podulă Bărbierulă, cu

orfani de către obștesca epitropie, la clironomiă *ab-intestato*; sunt altele relative la mezațuri de moșii, cu publicațiune de două luni, în favoarea

dreptate este să plătescă Dumitru la Tudorache acei tal. trei sute trei-zeci și două, ce după această alegere a D-lui Paharnicului se alege prețulu oilorū, pânilorū, orzulu și fênuļu ce au datū Tudu.ache la Ascherlii; hotărîrea cea de săvêrșitū rêmâne a se face de către Înălțimea ta. — 1794, Noembre 30.

Vel Vornicū Brâncovênu.

Cod. XXVIII, pag. 54.

Anaforoaa Spătarulu Hagi Moscu pentru stăpânirea unei case.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voiv. i gsp.

Intărimū Domnia mea ca să stăpânescă Paharniculū Hagi Moscu cu bună pace. ca unū cumpăratorū de la mezațū. — 1794, Augustū 16.

Prea Înălțate Dômne,

Dumnêluș biv. vel Comisū Mihalache împreună cu sócră-sa și Ecaterina soția Dumisale, fiindū datorī talerī 1000 la unū Ionū Dimitriu Suditu, și făcêndu-le mare silă de banī și neavêndū altū mijlocū de plată, prin jalbă către Înălțimea ta, au cerutū câte trei de așī vinde cu mezațū o casă ce o au aici în Bucureșci, în mahalaua Bălăcêncăi, cu care banī ce va lua să plătescă datoria, și celea ce va mai prisosi sășī iee deosebitū altă casă pentru locuință, după a căroră jalbă mi se poruncește de către Înălțimea ta, ca să facū mezațū acei case după obiceiū, următorū fiindū lunatei porunci, amū pusū telali de au strigatū la mezațū casa cu prăvălia ce este în față și cu pivnița de sub casă, ce sunt tôte într'unū învelișū, însă numai binaua fiindū loculū alū jupânesei Mariei Bălăcêncăi cu chirie pe anū câte tal. doi pentru pământū, și în diastima de luni două ce s'au strigatū la mezațū, prin tot loculū, dândū unī și alți după obiceiū, la celū din urmă prețū au rêmasū asupra D-lui biv. vel Paharnicū Hagi Moscu, cu tal. una mie nouē sute nouē-zeci și nouē, și ne mai eșindū altū mușterii ca să inalțe mai multū peste acesta, le-amū datū D-lui dreptū această sumă, cari banī prin mâna mea i-au numêratū toți banii deplinū și fiindcă cumpăratorulū cere întărîrea de către Înălțimea ta, să fie luminată porunca Înălțimei tale a se da întărîre la mână de bună stăpânire. — 1794, Aug. 15.

Ion Starostea.

Cod. XXIII, pag. 75.

Slugerulū Iordache Neculescu cu Alexandru Dedulescu pentru stricăciunea ce face apa Râmniculu Bisericei i caselorū Dedulescului, din abătătura Neculescului.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. Milos. Zem. Vlahscoe.

Neodihnindu-se slugeru Iordache Niculescu au eșitū la Divanulū Domniei mele față cu Alecsandru Dedulescu, dicêndū Niculescu că apa Râmniculu fiindū din firea ei nestatornică la curgere când vine mare în vremi slotose de ploī

celorū cu dreptū de *protimisis*. Altele (bună-óră actulū din 18 Aprilie 1793) arétă cā se ținē o «*condicā a moștenirilorū*» in tótă regula.

rumpe malurī întregī și eșindū din matca ei se împarte și face deobște stricāciunī și acēsta este rēulū stricāciuneī care-lū pătinescū cu toțīi, iarā nu este stricāciunea din pricina abātătoreī ce aū făcutū la móra sa, pentru care măcarū cā cu cercetarea ce s'aū făcutū acum la fața loculū de către orānduițī boerī, s'aū doveditū ĩnpoțrivā, cā stricāciunea moșiei Dedulesculū este chiar din abātătura Neculesculū, cā de la loculū de unde a luatū Neculescu apa și aū abātutū totulū la móra sa făcēndū perierghie ĩn josū, și viindū orānduițī boerī pe malulū aceī abātăturī la vale, s'aū vēdutū de fața stricāciunna și māncătura ce aū făcutū moșiei jāluitarulū, adicā ĩn urma abātătoreī, care acēsta se dovedesce adevēratā și din altā cercetare ce s'aū mai făcutū asemenea la lét 1784 cānd s'aū și măsuratū loculū ce era mai naintea abātătoreī sdravānū cu liveđe de pomēturi pe dēnsulū și cu case, care dupē abātătura Neculesculū ĩn urmā cu totulū s'aū surpatū și s'aū găsitū stānjeni șeseđeci, cum și de 18 anī trecuți ĩn care aū fostū opritū Neculesculū ași lāsa móra de sta pārsitā și neāmblatā ĩntr'atāta vreme pānā acum, iarā mai vērtosū se dovedesce acēsta din ĩnsuși tacirulū Neculesculū, care singurū aū đisū cā firea acesteī ape fiindū rea și nestatornicā surpā malurī ĩntregī și face stricāciunī de obște, cu atāt mai vārtosū cānd va fi și silitā o apā nestatornicā ca acēsta a se face curgerea ei pe unde n'aū mai fostū, dar cu tóte acestea Dedulesculū se mulțami și ĩși ceru de la Divanū numai siguranța moșiei și caseī lūi a nu i se face stricāciune din abātătura apei Niculesculū, și cānd stricāciune nu-ī va face, nu este davagiu pentru móra Neculesculū; a căruia cerere fiindū cu cale și primitā la dreptate, amū ĩndatoratū Domnia mea pe Niculesculū: orī sā dēe unū zapisū cu bună legăturā ĩn Divanū, care sā se adevereze și de Dumnēlorū veliți boerī, cā orī-ce pagubā și stricāciune se va ĩntāmpla la moșia și namestīle Dedulesculū din apa abātătoreī lūi, fără de nicī unū felū de profasis, sā fie datorū Neculesculū a le ĩmplini Dedulesculū, și sā-ī plătēsca și paguba liveđeī de pometurī ce i s'aū ĩntāmplatū pānā acumū ĩn urma abātătoreī și așa sā rēmāe slobodā apa pe abātătura ce aū făcutū, și sā-și ție și Neculesculū móra sa la același locū ce și-o avea făcutā, ne opritū, saū neprimindū a da acestū felū de siguranță Dedulesculū, atuncī sā fie datorū Neculesculū cu a sa cheltuialā a astupa abātătura ce aū făcutū, ca sā ĩntórcā apa la matca ei, și móra sā-ī fie opritā și pentru acēsta amū datū vreme de socotință a-și lua sēma la una din douē, ca sā hotārimū, unde dupē trei đile s'aū adusū rēspunsū cā a da acestū felū de siguranță Neculesculū n'aū primitū. Decī amū hotāritū Domnia mea, ca Neculesculū sā fie datorū cu cheltuiala lūi a ĩnchide și a astupa cu țaruși și cu lucru de temeīlū loculū ce l'aū deschisū pentru abātăturā, cu meșteri morarī, prin marafetulū Paharniculū Petrache Ispravniculū județulū, căruia și poruncimū sā epistasēsca a sēvērși Neculesculū lucrulū acesta și móra sā-ī fie opritā; pentru aceea ce đicea Neculesculū cumcā și móra Dedulesculū pricinuesce stricāciune la moșia sa și la alți, pentru acēsta este slobodū a-și căuta, și sā dēe jalbā ca iarāși prin cercetare de judecatā sā se facā cuviincioasa ĩndreptare. — 1794, Ghen. 14.

Prea ĩnălțate Dómne,

Pe aceste cercetārī și alegerī ce s'aū făcutū, atāt la fața loculū de D-lūi Paharniculū Petrache Ispravnicū și de D-lūi Serdarulū Andonie Fotino, cum și

Câte-va acte ne arată diverse procese pentru moșii, ori cumpărări de

aici de judecata departamentului, ne rămândă odihnită D-lui Slugerulă Iordache Neculesculă, vătavă de aprofi, din luminată porunca Măriei tale l'au adusă și înaintea noastră față cu D-lui Alexandru Dedulesculă și după cercetarea ce deosebită făcăm și noi asupra acestei pricină, cetindă atât celea de mai nainte cercetări ce s'au făcută la fața locului, cum și toate prigonirile amândouă părților ascultându-le și vedând și hartecele ce ni se arătară de amândouă părțile pentru curgerea apei Râmnicului și pentru starea locului gârlei ce au săpată Slugerulă și au luată apa la acea móră a sa, care acum nu lucrăză, fiindă de însuși Slugerulă lăsată și părăsită, cum și de starea locului caselor și a biserecei Dedulesculă, vedemă că nici ună cuvântă vrednică nu îi rămâne Slugerulă de a nu astupa însuși cu a sa cheltuială gura acei gârle care au săpată în matca Râmnicului cea veche, și au deschisă ca să vie la móră sa apă, și apoi pe acea deschidere de gârlă apa Râmnicului a găsită aralică și lăsându-și matca lui cea veche, s'au abătută cu totul pe cursul acei gârle deschisă de Slugerulă și face atăta stricăciune cu mîncătura din moșia Dedulesculă, încât cu puțină vreme îi potă fi namestiile căminului seă, adică casele și namestiile de peatră în primejdie de a le surpa de mală, căci acestă stricăciune și pagubă a Dedulesculă este vedită nu numai prin însuși vederea boerilor cară au fostă la fața locului, adică D-lui Paharniculă Petrache și D-lui Serdarulă Fotino, ci și prin cunoscința aplos a fiesce-căruia, că de nu se apropia Râmniculă pe acea abătatură deschisă de Slugerulă ci s'arū fi avutu curgerea lui pe matca cea veche, nu putea să aibă Dedulesculă acestă vedută paguhă și stricăciune la moșia îi namestiile sale; dar la cuvântul Slugerulă, că stricăciunea cea mai mare s'arū fi pricinuită din móră ce o are Dedulesculă iarăși cu abătatură din apa Râmnicului, nici acestă pricinuire a Slugerulă nu are nici ună temeiū, fiindă deșertă și neadeverată, pentru-că de la însuși ne adevărimă că acea gârlă pe care este făcută móră Dedulesculă este pre dincolo de apa Râmnicului iară nu este pre dincóce, și locul unde este deschisă și luată gârla acei mori este cu diastima de 600-700 do stânjenī, mai în susă de locul unde au deschisă Slugerulă acea gârlă a morei sale, pe care s'au abătută Râmniculă cu totul, și așa fiindă deschiderea gârlei ce merge la móră Dedulesculă cu atăta diastimă depărtată, mai în susă de gura unde au deschis-o Slugerulă, pe care s'au abătută Râmniculă cu totul și mai vârtosă fiindă acea gârlă a morei Dedulesculă, nu numai pe dincolo de apa Râmnicului pe unde curge acum, ci și pe dincolo de matca cea veche a Râmnicului, care este părăsită de când s'au mutată curgerea pe deschiderea gârlei Slugerulă, nimica nu pôte prinde locū pricinuirile Slugerulă, că dóră arū fi pricinuită acea móră a Dedulesculă vre-o stricăciune moșiei și namestiilor Dedulesculă; ci dreptă acestea mai susă arătate, stricăciunea și paguba Dedulesculă fiindă vedută și cunoscută, că curge numai din pricina acei deschideri de gârlă, care au făcut-o Slugerulă pentru móră sa, și pe care acumă s'au abătută Râmniculă cu totul, cu dreptate găsimă acestă alăturată alegere dela fața locului și a departamentului, după care și noi asemenea și întocmai găsimă cu cale să se urmeze; iar hotărîrea cea desevărșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1794, Dechem. 9.

Vel Vor. Brâncovenu. Costandină Caragea vel Hatm. vel Logf. Filipescu, Costandină Știrbeiū vel Logf.

Cond. XXVIII, pag. 79.

moșii, precum hrisovulă prin care Spătarulă Enache Văcărescu a cumpărată la mezață moșii de la Cantacuzinesci, etc. și a cerută nouă

Anaforaă ce s'au făcută în dosulă jălbei lui Dumitru căzușulă de slujitorii căpităniei Oltețului din sud. Vâlcea pentru jafulă ce i s'au făcută după pira Clucerului Bălenu ispravnică, și închisărea ce au pățimătă cu prepunere de gazdă de hoți.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vdă Boj. Mil. i gspd. Zemb. Vlah.

Cinstitū și credinciosū boerulă Domniei mele Alexandru Calfoglu biv. vel Clucerū caimacamulă Craiovei, fiind-că după cercetare s'au doveditū jăluitarulă nevinovată, 'ți poruncimū dără ca să-lū judeci pe Clucerulă Bălenulă cu jăluitarulă pentru celea ce au pățimătă de la dănsulă, și s'au păgubitū fără de vină și fără de nici o dovədə vrednică, și să-lū îndestulezi la dreptatea lui. — 1795 Ianuarie 25.

Prea Înălțate Dămne,

Ascultăndū luminată porunca Măriei tale de la acestă jalbă, însciințezū Înălțimeii tale, că Dumnelui Clucerulă Radulă Bălenulă ce s'au aflatū ispravnică la sud. Vâlcea, din luminată porunca Măriei tale eșindū însuși în județū cu o sută și mai bine de poterași pentru prinderea celorū vestiți tălhari, le-au datū în urmă, că subt via acestui jăluitarū au ședutū tălharii ca o săptămână de zile, și dintr'aceea au bănuitū că va fi fostū și prin scirea numitului jăluitarū, și fiind-că jăluitarulă dimpreună cu căpitanulă sēu Gregorie Părăianulă și alți slujitorii plecase la Bucuresci, i au datū mai mare bănuială; dără vei sci Înălțimea ta, că după ce s'au pusū în mână optū tălhari și 13 gazde ale lorū, de față cu Dumnelorū ispravnicăii din sud. Vâlcea, Dumnelui Căminarū Petrache și Clucerū Bălenulă, li s'au făcutū cercetare câte unulū-unulă fieș-căruia deosebii, și iarăși tuturora dimpreună, atât tălharilorū cât și gazdelorū, și nici de cum numitulă jăluitarū nu s'au pututū dovedi de împărtășitū la vre-o faptă, ci nici măcar cu sciință de popasurile lorū, sēu de mășcăria gazdelorū; pentru aceea toți cei ce au fostū cu bănueli de gasde închiși la Vâlcea de D-lui Clucerulă Bălenu, îndreptăndu-se s'au slobođitū cu tôte ale lorū, între cari prepuși erau și doui feciori chiar acestui jăluitarū, pe cari deosebii eū însumi cercetăndu-i, de i-au căsnitū pe ei, sēu pe niscai rudeniū sēu sătenii ai lorū, și de și au primejduitū vre-unii dintr'înșii viēța, sēu de s'au prădatū cu ceva să-mi arēte? și chiar cu graiulă acești doui feciori ai jăluitarului m-au arētatū, că nici ei, nici alții din rudeniile lorū sēu din sătenii n'au pățimătū casne, fără numai înfricoșări și închisorii, și nici că este vre-unulū din ei prădatū; apoi de s'au sfiitū a mărturisi adevērulă fiind-că se afla Clucerulă Bălenu ispravnică, acēsta eū sluga Înălțimeii tale nu o pociū sci, atâta numai că nici jăluitarulă, nici copiii lui nu s'au putut dovedi nici într'o vină, nici acolo în fața locului, nici aici în departamentū de cremenalionū, la cercetarea ce li s'au mai făcutū, atât tălharilorū, cât și gazdelorū; și de acēsta nu lipsimū a însciința Înălțimeii tale. — 1795, Ianuar. 23.

Șerbanū Andrei Medelnicerū,

otârnicie și ocolnică în 1794. Alte acte din cele ce dămŭ în note ne arētă, că în Martie 1793 aŭ arsŭ o parte din tērgulŭ Slatina și că

Anaforoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbei lui Nicolae Caporaru, i Ionŭ, Radulŭ, Amza, Alecsandru Gheorghe și Ionŭ slujitorŭ Căpităniei Oltețului sud. Vâlcea, pentru jafurile ce s'aŭ făcutŭ de către Clucerulŭ Radulŭ Bălēnulŭ ce aŭ fostŭ Ispravnicŭ și închisorile ce aŭ pătimitŭ cu prepunerea de gazde de hoșŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv. Boj. Milos. Zem. Vlahscoe.

Cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domniei mele Alecsandru Calfoglu biv. vel Clucerŭ Caimacamŭ alŭ Craiovei, fiind-că după cercetare s'aŭ doveditŭ jăluitoari nevinovați, 'ți poruncimŭ dară, ca să-lŭ judeci pre Clucerulŭ Bălēnulŭ cu jăluitoari pentru celea ce aŭ pătimitŭ de la dēnsulŭ, și s'aŭ pāgubitŭ fără de vină și fără de nici o dovadă vrednică, și să-ŭ îndestulezi la dreptatea lorŭ. — 1795, Ghenarŭ 25.

Prea Înălțate Dōmne,

Ascultāndŭ luminatā porunca Măriei tale de la acēstā jalbă, însciințezŭ Înălțimeii tale ca după ce s'aŭ pusŭ în mână optŭ tâlharŭ și 13 gazde, amŭ mersŭ cu ei la Rōmnicŭ în sud. Vâlcea și de față cu Dumnēlorŭ Ispravnicii județului, D-lui Căminarŭ Petrache și Clucerulŭ Radulŭ Bălēnulŭ de iznōvā cercetare s'aŭ făcutŭ fieș-căruia deosebŭ, atāt tâlharilorŭ cât și gazdelorŭ, și pe nici unulŭ dintre acești jăluitoari n'aŭ datŭ de vinovatŭ, pentru că toți cei ce s'aŭ doveditŭ în vină de tâlhărie și gădzie prințēndu-ŭ i-amŭ adusŭ aici, iară cei-l-altŭ toți căți aŭ fostŭ la închisōre cu bănueli, îndreptāndu-se s'aŭ slobođitŭ cu tōte ale lorŭ; apoi acești jăluitoari ce aŭ fostŭ prādați și închiși în trei luni ce amŭ ședutŭ eu la Craiova și în Vâlcea, de arŭ fi fostŭ precum jăluescŭ, cum de n'aŭ venitŭ să-mŭ arēte, că era de față celŭ de care jăluescŭ acum, pentru că eu sluga Înălțimeii tale în tōte părțile trimitēmŭ însciințări, ca ori-cine va fi prādatŭ sēu căznitŭ fără de vină de către poterași, să scie că pentru aceea sunt trimisŭ a le descoperi dreptatea și a le implini prāđile? și căți aŭ venitŭ amŭ urmatŭ luminatēi porunci cu implinire, iară acești jăluitoari, nici de cum n'aŭ venitŭ, nici de vinovați nimenŭ nu i-aŭ datŭ, și pentru acēsta nu lipsescŭ a însciința Înălțimeii tale. — 1795, Ghenarŭ 23.

Șerbanŭ Andrei Medelnicerŭ.

Cod. XXVIII, pag. 93.

Slugerulŭ Miho Stiucă cu Chiriacŭ Buluc-Bașŭ pentru unŭ Capodŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv. Boj. Milos.

Rēmāindŭ fără de cuvēntŭ de apelație Slugerulŭ Miho Stiucă, după cum și adeverința sa în scrisŭ sub iscālitură-ŭ aŭ datŭ la logofeția Divanului Domniei mele, întārimŭ anaforoa Dumnēlorŭ velișilorŭ boeri ca să aibă Chiriacŭ bună pace. — 1795. Febr. 1.

têrgoveții aũ urmăritũ despăgubirea lorũ de la unũ slujbașũ pe care-lũ bănuiaũ cã ar fi datũ focũ. Nu mai puținũ insemnate sunt actele din

Pré Inălțate Dómne,

Pe acésta alegere a judecãtei departamentului neremãindũ odihnitũ Slugerulũ Miho Știucã, vãtavũ de Divanũ, din luminatã porunca Mãriei tale, l'amũ adusũ și înaintea nóstrã față cu Chiriacũ Bulucũ-Baș, unde dupẽ cercetarea ce facum și noi asupra acestei pricinĩ, în cea de pe urmã, însuși Slugerulũ cunoscẽndũ cã nu are nici o dreptate la cererea ce face de la Chiriacũ de acelu capodũ, se va *arestisi* a nu-lũ mai cere, dupẽ care și rãmãne Chiriacũ a fi în pace și nesupãratũ; iarã hotãrirea cea de sãvêrsitũ rãmãne a se face de cãtre Inălțimea ta. — 1795, Ian. 29.

Vel Banũ Brãncovẽnu. Vel Log. *Filipescu*. Vel Vorn. *Slãtinẽnu*. Vel Log. *Stirbeiu*.

Cod. XXVIII, pag. 93.

Anaforaoa ce s'aũ facutũ în dosulũ jãlbei Anastasiei Fãlcoienciei pentru ca sã apuce pe cei datori rãposatului Vornicũ Prãscovẽnu sã se împlinẽscã banĩ jaluitorei (urmẽzã întrẽgã anaforaoa în grecesce).

Io Alexandru Constantinũ Moruzi Vvd.

Cinstitũ și credinciosũ boerule Alexandre Calfoglu, caimacamulũ Craiovei, fiind-cã tóte surorile celea-l-alte făcurã arẽtare, dupẽ cum veĩ vedea mai josũ, cum-cã și zapisele datoriilorũ dimpreunã cu nahtulũ de *banĩ* se aflã la Clucerõsa, poruncimũ Dumitale ca luãndu-se de la Clucerõsa zapisele datoriei, sã apucĩ D-ta prin cercetare de judecatã sã împlinescĩ de la acei ce sunt datori dupẽ zapisele lorũ, din cari sã faci tacsilũ dreptului Medelniceresei jãluitorei, dupẽ hotãrire, prin zapicilculũ slugei Domniei mele, aprodũ Vãtãșescu — 1795, Febr. 8.

Vel Logof.

Ascultãndũ luminatã porunca Mãriei tale de la acestã jalbã, însciințãmũ Inălțimeĩ tale, cã dintr'o catagrafie ce de mai d'înainte ne-aũ intratũ în mãnã, se vede cã rãposatulũ Vornicũ Stefanũ Prãscovẽnulũ. și cãte fiice de ale rãposatului tóte dicũ cã sunt în zapisele altei surori a Dumnelorũ Clucerõsa Dumitrache Karfara, ce se aflã la Craiova; iarã suma ce s'aũ hotãritũ de Mãria ta ca sã iee jãluitorea sunt talerĩ 7000; de acésta însciințãmũ Inălțimeĩ tale. — 1795, Fevruar. 2.

Biv. vel Banũ. R. G. biv. vel Log. A. l. Clucerũ.

<i>Tal. 9875</i> cu zapise pe la unĩ alțĩ	} In nahtũ.
225 galbenĩ împãrãtescĩ	
22 galbenĩ veneticĩ	
260 banĩ nemțescĩ	

Cod. XXVIII, pag. 97.

1793, Maiu, din cari se vede că deși cununiile și divorțurile erau de drept bisericesc, totuși Domnitorul își reserva dreptul de apel și de intervenire. Din actul de la Iulie 1793 se va confirma informațiunea, că, *pereusiile*, adică clironomiile ce nu reveniau direct părinților, ori fiilor mortului, se făcū în 3 părți, din cari una se vērsa în cutia milelorū. Pereusiile se recunoscū și la copiii adoptivi, chiar decă aceia erau dintre țigani. Proprietățile dotale erau nealienabile, dar din acte ce se pot ceti în anexele generale la capitolul justiției, se va afla, că cu invoirea Domnitorului (în 9 Augustu 1793), s'a putut înlocui o proprietate dotală cu o nouă cumpăratură, făcută în anume condițiuni. Cum o femeie divorțată de soțul ei, — când mai alesu acela era din vestitul nēmū Filipescu, — pōte reintra în *venitul* dotalū și în ce condițiuni pōte ea fi și epitrōpa minorilorū copii, se va vedē din alte acte, din Iulie 1793, ce reproducemū în anexele generale ale capitolului nostru acesta. Din alte acte, totū din 1793, se pōte vedē aplicațiunea de *paragrafi*.

Insemnătatea justiției se vede mare chiar față cu Biserica. Amū vēdutū intervenindū Domnitorulū în procese de divorț. În acte din anexe se va vedē cum *unū protopopū* este adusū cu mumbașirū, la infățișări de procese. Procesele dintre monastiri și particulari nu sunt influențate de faptulū că una din părți e o monastire. Vēdă-se, bună-ōră, actele relative la procesulū dintre Monastirea St. Iōnū de la Focșani cu chiriașii unorū prāvālii ale ei; vēdă-se actulū din 1794, Aprilie 17, prin care Monastirea Glavaciocū este condamnată a perde 60 taleri din 65 cu cari vēnduse lui Anastasie Ionitis dreptulū de a ține bācānie și cārciumă pe moșia sa Cernătesci și apoi mai cedase acestū dreptū și la altulū; și procesulū lui Socol cu Monastirea Radu-Vodă, din N-bre 1793. S'a învelitū din nou M-rea Mihai-Vodă; meșterulū a fostū dēnunțatū că a gāsitū nisce averi în coperiș. De aci procesū, care se pōte vedē totū în anexele capitolului Bisericeii.

Fōrte curiose sunt nisce catagrafi de lucruri din o clironomie... dar lectorulū, doritorū de a cunōsce mersulū justiției sub Alexandru Moruzi, va putea însuși să-și dea sēmă de acēsta din documentele ce le publicāmū în anexe.

XIV.

Comerțū, industrie, bresle, poște, etc.

Numerōse acte ce posedemū de la Alecsandru Moruzi cu referință la acestū capitolū alū lucrărei nōstre, ni-lū arētă să fie fostū unū

Domnă care a înțeles importanța comerțului și a industriei naționale. A. Moruzi a purtat atențiunea sa asupra Nizamului, de care aiurea amă vorbită și prin care în urma păcei de la Kuciuc-Kainargi, Turcii aă fostă opriți de a mai intra în țără, decât numai cu speciale per-misiuni. Moruzi a urmărită egalmente netrecerea fără de învoire a cerealeloră și viteloră peste Dunăre. Din acestă punctă de vedere este cu deosebită atențiune asupra *djelepiloră*, cari adună oi pentru Țarigradă. Pre aceștia negreșită îi ajuta în împlinirea misiunei loră, cu atât mai bucurosă că djelepi erau creștini, organizați sub ună șefă seă *bașă*.¹

Dămă în note aci unele acte cari ne arătă, că dacă pe djelepi Moruzi îi ajuta întru îndeplinirea chemărei loră, pedepsia însă răă pe toți acei cari, fie țărani, boeri seă impiegați ajutaă, ori călcaă, înșiși Nizamulă contra Turciloră.²

1. Iată o carte de scutire a lui Nicola Djelep-bașa peste 11 județe:

Zemb. Vlahscoie. Fiindă-că Bașă Gelepiloră pentru slujba cu care se orânduesce la tréba oiloră de trebuința Țarigradului, atât aici până a se stränge, i la pornitulă și la chivernisitulă mergerei cu înlesnire la drumă, cât și în Țarigradă, până a se face teslimă la vremea acea orinduită suma deplină, aă avută mila Domnăscă prin cărțile frațiloră Domni de mai naintea noastră precumă ne-amă pliroforisită din condica Divanului, cât și prin cartea Domniei mele de la létă 1793 Aprilă 19, a scuti la vremea erbăritului oi nouă-spre-đece mi, la care acéstă epistasie aflându-se acumă Nicola Gelepulă rânduită la unspre-đece județe pentru stringerea oiloră de tréba Țarigradului, făcut'aă rugăciune Domniei mele prin jalbă, ca să-lă miluimă cu acéstă scutelă de oi; decă ca să-și pue tótă silința de a nu se face vre-ună cusură la acéstă tréba delicată cu care este însărcinată de către Domnia mea, spre a răspunde la vreme suma oiloră cea orânduită care se cere de a se face teslimă la Țarigradă, amă bine-voită și amă dată acéstă Domnăscă noastră carte Nicoli Bașulă Gelepiloră, ca să aibă a scuti de erbărită oi nouă-spre-zece mi, la vremea erbăritului, precum aă avută și cei mai naintea lui, pentru care poruncimă Domnia mea și vouă erbariloră, ca să nu faceți supărăre de erbărită pe acéstă sumă de oi, ci să le dați bună pace. — 1795, Aprilă 17.

2. *Anaforaă pentru nisce locuitori dela Găujană ce aă trecută zacherea în țera turcăscă.*

Io Alecsandru Costandină Moruzi Vod.

După rugăciunea ce deosebită și prin cuvântă făcută aci Domniei mele, dumnélui vel Spătară, pentru ertăciunea loră, ca pentru ună lucru făcută, iată ne-amă milostivită Domnia mea acéstă dată și-ı ertămă de altă pedepsă, fără numai pentru zapciă, poruncimă să plătescă amăndouă trepedele la doi mum-bașiri ce aă fostă, câte taleri đece, și să lipsăcă și din tréba zapciretului de

Dacă cu aceste măsuri Alexandru Moruzi protegia pe locuitorii în

acum înainte cu totu; pentru care D-ta vel Vist. să faci porunca Domniei mele către Ispravnicul judefului de a lipsi, precum și pentru băcanii iarășii să faci porunca Domniei mele de a-i muta din acele satu, iar pentru acelu odobașa cu neferii lui poruncimiu dumitale vel Hatmane, să-lu lipsiți dintr'acéstă plată.— 1793, Maiu 9.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Din luminată porunca Înălțimeii tale amu făcutu cercetare de grăulū ce au vëndutū locuitorii din satulū Găujeni la caice turcesci de decindé, și m'amū domeritū că cu adevēratū au vëndutū, căci ântēiu satulū Găujeni au mărturisitū singuri, că au vëndutū unulū o chilă, altulū douē, pentru care-mi arētā că socotēla acesteii sume de grău ce s'au vëndutū mai pe largū o scie Hatmetū odobașa cu unū neferū alū lui, că prin marafetulū lui s'au vëndutū și elū în locū să păzescā de a lāsa să se apropie caiculū de țera turcescā acolo la margine, elū care spondarisindū cu Turcii au dusū caicele acolea și altū mijlocitorū, fiind luatū grău de la dēnșii și de la caicele acelea, cu tōte acestea, grău cum că s'au vëndutū de către acești sātēni nu este tăgăduire, pe zapciu plășei cu tōte că slujitorii de la Cacaletii au mărturisitū înaintea mea, că au vëndutū grău și elū și încă ei vēdēndu-lū pe elū că au vëndutū, de aceea s'au îndemnatū a vinde; căpitaniū ce au fostū mumbașiri în douē rânduri pentru aceste pricinī, iarășii așia arētarā, că s'au încredințatū, că au vëndutū și zapciu; elū însă cu totulū se apēra și tăgăduesce dicēndū cumcā puținū grău stricatū ce au avutū l'au vëndutū la unū pāmēntēnū dincolo din Găujanī, ca să-lū facā rachiū și sātēniū din Găujanī iarășii aș darā nu potū să dicū de facū acéstă arētare, căci se aflā altū zapciu acolo, darā cum-cā grău s'au vëndutū până acum nu este o indoialā și cumcā toți sunt învinovății la aceste pricinī, este lucru de față; darā ca unū lucru ce nu-și avea până acumū nizamulū pusū în lucrare, rămāne la milostivirea Măriei tale de a fi trecute cu vederea astā-datā seū nu. Nizamulū ce acum s'au datū la acéstă pricinā din partea mea, este acesta: căpitanulū dela Cacaletii și slujitorii lui s'au pedepsitū cu bātāie, satulū Găujanī ce era poporū alū căpitāniei Cacaletitorū, l'amū datū poporulū căpitāniei Odivoiu, și aflāndu-se căpitanulū Odivoiu aicea, i-amū datū tōte povățuirile, cum se urmeze de acum înainte. Nizamulū ce se cuvine a se mai face este acesta: Ahmedū odobașa și cu neferulū acela de tot să lipsescā dintr'acea plasā și celū ce se va orāndui să nu se mai amestece în trebile țeranilorū; pentru băcanii ce sunt acolea, care au fostū odatā streini, și acum sunt pāmēntēni, de este unū anū încōce, fiindū împotriva nizamulū Spătāriei, căci cu numire de băcānie strīngū untū și-lū vëndū în țera turcescā, să se scađā satulū Găujanī cu dajdia lorū; tōte acestea într'acelașū chip se părurā cuviinciose, la puținā socotēla mea; iarā hotărēirea cea de săvērșitū rămāne a se face de către Măria ta.— 1793, Maiu 9.

Alū Mariei tale prea plecatū slugă, *Ienache Văcărescu*, vel Spăt.

genere, ori comercianții români în contra abuzurilor turcesci, pe de

Davaua ce aŭ făcutu Havăzŭ aga zabitŭ Olteniței asupra cămărașului Anghelŭ pentru pricina ce s'aŭ întemplatŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Măcarŭ că fapta numitului Anghelŭ este vrednică de mare pedepsă, de acéstă dată lŭ osândimŭ să se pedepsescă cu o sută toiage pe tălpi la porța curței Domniei mele, și lipsitŭ fiindŭ de slujba cămărașiei, să se trimiță surghiunŭ la mănăstirea Snagovŭ; pentru care-ți poruncimŭ vătafe de aprodi să le sevrșesci acestea. — 1793, Augustŭ 22.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne,

Pentru davaua D-sale Havăzŭ agă zabitŭ Olteniței, ce aŭ făcutŭ asupra cămărașului și asupra lui Vladŭ căpitanŭ, Spătarŭ de la Olteniță, cumcă ei aŭ datŭ cărți odobașei alŭ seŭ, ca viindŭ la Bucuresci să cêră zabitliculŭ Olteniței și cum că până își întôrce pe odobașa din cale ce acele cărți, iară numiții aŭ trimesŭ ómenŭ în acea parte la Turtucaia de aŭ adusŭ Turci dincóce la Oltenița, unde mai ântêiŭ cuprinđendŭ pe neferii ce-î avea acolo, apoi sosindŭ și însuși fără de veste l'aŭ cuprinsŭ Turcii și l'aŭ legatŭ și l'aŭ bătutŭ, cu luminată porunca Măriei tale aŭ fostŭ orânduitŭ D-lui alŭ 2-lea portarŭ ca să facă cercetare la fața locului, și pe celŭ vinovatŭ să-lŭ aducă la Măria ta; decŭ aducendŭ mumbașirilŭ pe numiții Anghelŭ Cămărașulŭ și Vladŭ căpitanŭ, și cărțile ce le-aŭ gătitŭ numitulŭ zabitŭ dupě luminată porunca Măriei tale, aŭ înfătoșatŭ orânduitulŭ mumbașirŭ pe câte-și trei înaintea noastră spre cercetare și mai ântêiŭ pe Vladŭ căpitanŭ l'amŭ întrebatŭ ce are a đice la aceea și cât pentru cărți că aŭ scrisŭ n'aŭ tăgăduitŭ, iar pentru chiámarea Turcilorŭ de la Turtucaia de tot se apărá că n'are de scire nimicŭ, fără numai dete acestŭ taccirŭ în scrisŭ adică, că la 17 ale lunei acesteia aŭ vêdutŭ 17 Turci turtucăieni viindŭ dreptŭ la cămărașie, unde mergendŭ și elŭ ca să cerceteze prin cămărași cine sunt acei Turci, și ce caută? și întrebândŭ pe Anghelŭ cămărașulŭ i-aŭ răspunsŭ cumcă i-aŭ trimesŭ Hagi Mehotŭ Aga Ciumbruciulŭ, ca să fie de pază cămărașiei, iară pe la vreme de chindie viindŭ și Havăzŭ zabitulŭ cu unŭ meșterŭ de unde aŭ fostŭ dusŭ, aŭ vêdutŭ pe acei 10 Turci turtucăeni sculândŭ-se deodată asupra numitului zabitŭ, și bătându-lŭ întreba unde este odobașa? ori l'aŭ omoritŭ? și peste douě cêsuri viindŭ și odobașa s'aŭ potolitŭ pricina. Alŭ doilea amŭ întrebatŭ și pe Anghelŭ cămărașulŭ ce are a răspunde? și de tot s'aŭ apêrátŭ, că nici carte n'aŭ datŭ odobașa, nici l'aŭ trimesŭ elŭ ca să chiáme pe Turci de la Turtucaia, ci unŭ frate a celui odobașa aŭ mersŭ de i-aŭ chiămatŭ, fiindŭ-î témă să nu pătimescă frate-seŭ de către zabitulŭ seŭ; amŭ cerutŭ cărțile ce s'aŭ cerutŭ la acelŭ odobașa, care arêtându-ni-se, amŭ găsitŭ numai douě, cele scrise de căpitanŭ, fiind-că pre noi amêndouě slugile Măriei téle întru care arêtă cum-că i-aŭ spusŭ numitulŭ zabitŭ că nu va să se schimbe, îi đice că schimbându-se bine ar fi să rămăe în locŭ Ibrahimŭ odobașa alŭ numitului zabitŭ, fiindŭ omŭ blândŭ și petrece bine cu toții, și măcarŭ că alte cărți nu s'aŭ mai găsitŭ asupra acestei pricină, cum și

altă parte Moruzi reintăria familiei sale hrisovulū datū de Ipsilante lui Enache Moruzi, vel Vornicū de țera de susū, pentru stăpânirea Ploeshilorū, hrisovū desființatū de N. Mavroghehi. Prin hrisovulū

Anghelū cămărașulū cu tôte că se apără că n'a trimesū elū ca să vie Turcī de la Turtucaia, dară atāt Vladū căpitanū dice că și cu povața lui Anghelū cămărașulū aū trimisū de i-aū chiămatū pe Turtucăeni, dară și însuși numitulū cămărașū Anghelū i-aū spusū că elū i-aū chiămatū fiindu-i frică, decī numitulū Anghelū cumcă se invinovățeză și se osândesce spre pedepsă este lucru vędutū, de vreme ce aū îndrăznitū să aducă Turcī asupra zabitulū Măriei tale; ci pedepsa lui rămāne la drēpta hotărīre a Măriei tale; nu se invinovățeză însă mai puținū și acei Turcī Turtucăeni, ce aū îndrăznitū să calce în țera Măriei tale, și să ridice arma asupra zabitulū Măriei tale, pe vorba unuī cămărașū, în vreme ce acelu zabitū este orânduitū să păzescă acea margine de beșlii și de faptele lorū cele netrebnice ca acestea; ci și pentru acēsta nădăjduimū, că cu ajutorulū și huzmetulū Măriei tale li se va face și acestora căzuta pedepsa, pentru a se păzi dreptulū patriei nōstre, și canōnele nizamulū, după cuprinderea împărătescilorū poruncī; ci de cercetarea ce amū făcutū de tōtă curgerea acestei pricinī, printr'acēstā a nōstrā prea plecatā anafora, arētāmū Măriei tēle; iar hotărīrea rămāne a se face de către Inălțimea ta. — 1793, Augustū 22.

Ai Măriei tēle prea plecate slugi: *Ienache* vel Spăt. *Nicolache* Hatmanū.

Cod. XXIV, Fila 368, 369. 370.

Anafora pentru ca să se ridice pe unū Tudose cu familia lui să-lū ducă la Tērgoviște (ruptă fōia).

Io Alecsandru Costandinū Moruzi Vvd.

Dumniēta vel Spăt. să trimețī zapeiū spătărescū, să ridice pe acestū Tudose cu familia și cu tôte ale lui să-lū ducă la Tērgoviște, unde poruncimū D-vōstrā Ispravnicilorū Dâmboviței să-lū aședați cu numele lui la dajdie intr'acelū județū, și să-lū aședați la Visteria Domniei mele, și în loculū lui la slujbă poruncimū Dumnevōstrā Ispravnicilorū de Vlașca să dați pe acelu *Mărza* cu carele să fiți scăduți la dajdie, însciințandū și arētandū porunca acēsta la visteria Domniei mele spre a se scădea cu numele lui. — 1793, Octombree 5.

Prea Inălțate Dōmne,

Unū Teodosie sin Ivano ce aū fostū ceaușū de slujitorī la căpitānia Daia sud. Vlașca, fiindū omū cu urmări netrebnice la ale nizamulū orāndueli, și fiind-că acea căpitānie este de margine, împotriva serhatulū Giurgiului, acestū ceaușū de slujitorī datorīa aū fostū ca mai vērtosū să se afe silitorū cu pază la alē nizamulū trebei și pricinēi, ca să iēe pildă și cei-l-alți slujitorī și locuitorī în potrivă, să nu facă și alții mai multe pricinuii împotriva nizamulū; de aceea găsescū cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, ca numitulū Teodosie să se ridice de acolo cu familia, și tôte ce este ale lui, și să se mute la Tērgoviște în județulū Dâmbovița, unde să se incarce județulū cu numele lui la dajdie, și în loculū lui să se dēe un *Mărza*, carele iarăși ceaușū de slujitorī fiindū la numita căpitānie, de astā primăverā s'aū datū la dajdie, prin arētarea

acesta, din 24 Maiu 1793, contra-semnatu de boerii din Divanu, orasul infiintatu de Mihaiu-Vitezulu devine iar proprietate privata, cu tota lupta sustinuta de Ploesteni in trecutu si care se va repeti si in viitoru. ¹

mea ce amu facutu catre Măria ta numai pentru ca au fostu amestecatū la trebă și pentru atata s'au fostu datū la dajdie, și pentru numele lui încarcându-se județulu Dâmbovița, pentru Tudosie ce au fostu ceausu și să dea la dajdie la acelu județu, să se descarce județulu Vlăscei, și acestu Mărzea să rămăe în loculū lui Tudosie să slujescă la căpitănie; iar hotărîrea cea de săvêșitu rămăe la Măria ta.

Ienache, vel Spătarū.

Cod. XXIV, fila 456,

1. *Hrisovulu Dumnelui Vorniculū Moruzi pentru moșia Ploestī.*

De vreme ce după asemnarea nevêdutei întocmiri a celor ceresci și celor pămêntesci, au luatū buna orânduială și bunul aședământū, că dice Dumnețu în sfânta și Dumnețiasca scriptură: prin mine Impêrații împêrătescū și Domni stăpănescū, cărora li s'au hărăzitu de la Dumnețu a griji pentru buna stare a celor lumesci într'amêndou chipurile, adecă bisericesce și politicesce, iar mai alesū și ântêiu a fi supuși la Dumnețeescele pravile, ca printr'însele să lucreze celea folositoare de obște nêmului omenescū, dândū tuturorū celea după vrednicie, căci după cuvêntulū înteptulū Platonū mare nedreptate este să se arête cinevași dreptū, fără de a fi; decī după Dumnețeesca pildă a sfintei Evanghelii, întru care Domnulū au încredințatū *talantulū* slugilorū sale celorū bune, judecămū cu dreptulū, a împărtași cu celea ce avemū acum în mâni pe fieș-care după slujba sa, poruncindu-le a rămăe neclătitu și nevătămatū întru stăpânirea nêmului lorū, ca unora ce bine metahirisescū facerile de bine, căci de este cu dreptulū să se ajute toți scăpătații, cu cât mai vêrtosu ar fi mai cu dreptate, urmândū Dumnețeescelorū și apostolicescilorū pravilī, să păzimū bunătatea luminosă, cu atât mai multū cât împotrivirile s'ar îmulți din réua nărvire ce sălăsluesce întru cei răi; pentru aceea și oșșicarele ântêiu bărbatū de cinste, de nêmu împêrătescū, mici lucruri cersindū, s'au câștigatū de la Alecsandru Machedonênulū, dregetoria strêmoșilorū lui, căci cine caută pe cei vrednici laudă lui și dobândesce, cum și Darie stăpânitorulū Persilorū cu mare cuviință fiindū asupra facerilorū de bine, au șisū că mai împêrătescū lucru este a adăuga, decăt a scădea; pentru acêsta dar câte au hărăzitu cei mai d'inaintea noastră frați Domni, celorū ce au împărtașire la celea politicesci, întru celea de frunte obraze, cu atata pentru strêlucirea nêmului, cât pentru respătirea slujbelorū, ca vêdêndū cei-l-alti de obște să urmeze faptelor lorū, și noi întărimū acelea daruri și haruri, ca să rămăe nemișcate și nestrămutate, respătindū ostenelele celea către patria lorū, și cei de acum către noi cu credință, și cu tôte că se cuvine să aibă oșș-ce mai multū decăt acestea haruri; acela ce cu nestrămutare este cu totulū și cu totulū datū la bunătatea și politicosa dreptatea omenilorū, ca întru aceșasi chipū voința obrazului ace-luia, avêndū ajutorulū pricinile celorū din afară bunătăți nezătignitu își arêta prin agoniselele sufletesci, pornirile către celea bune; învrednicindu-ne dară milostivulū Dumnețu și cu Domnia acêstei țeri pravoslavnice, amū socotitu

Narturile de asemenea nu puțin, alătura cu monopolurile, continua sub Alexandru Moruzi, să paralizeze în cât-va comerțul

acestea ca o datorie netăgăduită a oblăduirei, și găsindă totă moșia Ploești, i cu satele ce se află pe dēnsa hărăzită de Domnia sa fratele Alexandru Vodă Ipsilante, după volnicia ce aș Domniș pe lucrurile Domnesci slobode, la Dum-nelū cinstitulū și credinciosulū boerulū Domniei mele Ienache Moruzi vel Vornicū de țera de susū întru desăvērșita-ș stăpānirea Dumisale, precum din hrisovulū Domniei sale de la lét 1775 ne adevērimū, cum și Domnia sa reposatulū Nicolae Vodă Caragea cu aceeași volnicie Domnescă aș întăritū și aș hărăzitulū acēstă moșie Ploești și cu totū orașulū iarăși întru desăvērșita stăpānirea D-lūi Vorniculū, după celea cu amēruntulū cercetări ce aș făcutū Domnia sa atât în fața loculū cât și la divanu orășenilorū de acolo, precum iar din hrisovulū Domniei sale, cu lét 1782, ne pliroforisimū, care acēsta danie aș maș întărit-o și Domnia sa fratele Mihaiū Vodă Suțulū în Domnia d'ântēiū, prin hrisovulū care-lū vēdumū cu létulū 1783, lāsandū și moșia și orașulū cu tōte veniturile, după privileghiuri ce aș alți stăpāni întru desăvērșita stăpānirea Dumnelū, când viindū orășeniī din Ploești cu jalbă și cerēndū slobodēnia ceea-ce aș avutū maș înainte, Domnia sa i-aș rēnduitū în cercetarea spre a se dovedi, căți și carī se tragū din nēmurile celea adevērate vechi, Călărășii-Roși și Cămărășei, și pe liude nouē-spre-dece, ce s'aș doveditū și s'aș însemnatū numele lorū în scrisū prin catastihū iscālitū la Divanū, aș făcutū Domnia sa privilegheați ca să nu dēe dijmă sēu clacă, și așa s'aș urmatū până când aș venitū Mavrogheni cu Domnia aicea în țera, când măcar că fără de cuvēntū aș anerisitū aceli harū ce s'aș gāsītū de trei Domni și isterisindū pe D-lūi maș susū numitulū boerū de orașulū Ploeștilorū, aș datū hrisovulū tuturorū orășenilorū din numitulū orașū împotriva de obște a fi privilegheați, și celorū ce s'aș cădūtū, și celorū ce nu s'aș cădūtū, cu care aș datū pricină orășenilorū de a porni jalbă și în dīlele Māriei sale Mihaiū Vodă Suțulū întru alū douilea Domnie; dară fiind-că cu prea înaltă poruncă împērătēscă pecetea lūi Mavrogheni s'aș anerisitū, nu s'aș ținutū în sēmă, dāndū hrisovulū Domniei sale de alū douilea ot lét 1792, cu care anerisescē aceli hrisovū și întārescē iarăși darulū Dumnelū, după cum și maș înainte la cei-l-alți frați Domni s'aș urmatū; acum dară orășeniī ce sūnt ședētōri acolo pe acea moșie, venit-aș cu jalbă și la Domnia mea cerēndū orașulū cu totulū în stăpānirea lorū, și măcar că acēstū dar ce s'aș hărăzitulū Dumnelū Vorniculū este fōrte cu dreptate, și după vrednicie aflāndu-se Dumnelū de nēmū prea slāvitū și cāsātoritū într'acēstă țera și fără avutū de moșii cu care să pōtā ținea casele boeresci într'acēstū pāmēntū; noi dară nu ne-amū grābitū cu a întāri acēstū după dreptate darū fără a nu cerceta maș āntēiū, ci amū infātīșatū la Divanū înainte Domniei mele cu Dumnelū Vorniculū Moruzi, unde după ce amū cititū hrisovulū ce are D-lūi Vorniculū, carele arētāmū maș susū, amū cerutū la orășeniī să ne arēte și ei hrisōvele de la Domniī vechi, ca să vedemū de aș fostū hărăzită lorū moșia acēsta maș de nainte, ca cu acēsta să cunōscemū de aș pututū Domnia sa Alexandru Vodă Ipsilante a face cu cale harulū acesta la D-lūi Vorniculū sēu nu? și măcar că numai nisce copii de poruncī Domnesci vechi ale Domniei sale Mateiū Vodă Basarabū, și a Domniei sale Grigore Vodă Ghica, neīncredințate și neadeverite de nimenea, ne arētārā, dar cetīndu-le Domnia mea cu amēruntulū amū vēdūtū că nici într'una nu cuprinde c'a fostū și moșia cu pāmēntulū dimpreună datā

oraşelor. La anexele acestui capitol, cetitorul va afla o serie de acte relative la narturi şi monopoluri. Aci în note aducem numai câte-va

loră ca să o stăpânescă, ci împotriva o numesc prin toate cărţile totu slobodă, Domnescă, şi numai hrana să şi-o facă Călăraşi, Roşi şi Cămarăseii pe dănsa, fără dijmă şi fără de clacă, nici că serie într'acelea copii de a fi privilegheaţi pe lângă Călăraşi, Roşi şi Cămarăseii şi alţi oraşeni toţi veri-căţi voră fi, şi se voră aduna străini după vremi în Ploestii cu locuinţa, şi pe acelea liude nouă-spre-dece ce s'au dovedit că se tragă cu adevăratu dintr'acelea nămurii, atât la cercetările fraţilor Domni, după cum mai arătamă, cum şi la cercetarea ce şi Domnia mea cu amăruntulă amă făcută în Divană, i-amă lăsată privilegiată, ca să nu deă nici clacă, nici dijmă, după cuprinderea cărţilor Domniei mele ce s'au dată la mâinile loră. Aşa dar, pliroforisindu-ne Domnia mea că, ca ună lucru slobodă Domnescă, au putută şi au avută volnicie numitulă fratele Domnă Alexandru Vodă Ipsilante a hărăzi unde au fostă buna-voinţa Domniei sale, care hară ce s'au făcută odată cu dreptă cuvântă ală volniciei ce au avută, neputendă cei din urmă a-lă anerisi fără pricină vrednică, şi încă întă-rindu-lă în urmă răposatulă Nicolae Vodă Caragea, cum şi Domnia sa Mihaiă Vodă Suţulă, întră amăndouă Domniile, n'amă putută Domnia mea acum cu cuvântă dreptă a strica patru hrisove a trei fraţi Domni, ci amă întărită şi Domnia mea acelu după cuviinţa hară şi stăpânirea Dumnelui Vorniculu, atât pe oraşă, cât şi pe moşie, i pe satele celea ce se află pe dănsa, spre a fi desă-vărsită stăpână, luândă de la toţi cei-l'alţi dijma, claca, adetulă privilegiiloră, după aşedământulă ce va face Dumnelui, vândendă numai vinurile şi rachiurile Dumnelui după privilegiurile ce au toţi stăpânii moşiiiloră, şi amă dată la mâinile Dumnelui hrisovulă Domniei mele pentru stăpânirea şi volnicia Dum-nelui cinstitulă şi credinciosă boerulă Domniei mele Ienache Moruzi vel Vornică de ţora de susă, nu numai pe moşie, ci şi pe oraşulă Ploestii, ca întră toate şi întocmai să urmeze cu stăpânirea după acelea hrisove ale fraţilor Domni de mai înainte, şi să aibă toate veniturile şi folosurile pe deplină, precum s'au întocmită şi s'au hotărită de Domnia loră şi de noi; căreia hotăriri poruncimă Domnia mea şi ispravniciloră ot. Prahova, să supue pre Ploesteni, şi fără de voia loră a fi următoră, citindă hrisovulă Domniei mele în auzulă tuturoră de obşte la oraşă, spre a înţelege, ca să scie hotărerea, şi spre a se astămpăra pricinuită de jălbi şi amestecături; asemenea să aibă Dumnelui întră acestă mai susă numită oraşă Ploestii patru scaune de carne scutite şi apărate de erbărită, de fumărită, de vamă şi de toate angariile ce dau alte scaune, pentru că acestă privilegiă 'lă are Dumnelui, atât de la Domnia sa fratele răposată Nicolae Vodă Caragea, i prin cartea Domniei sale Mihaiă Vodă Suţulă de la ântăia Domnie cu lét 1783, Mart. 2. Aşisdera să aibă volnicie a face pe acăsta mai susă moşie a Dumisale tîrgă în fieş-care ană odată, la 23 zile ale lunăi lui Aprilă, în ziua sfântulă Gheorghe, care tîrgă se ţie o săptămână de rândă, şi la acestă tîrgă să nu se amestice nici ispravnică, nici vameşii, nici alţi ómeni Domnesci întră nimică, ci să aibă D-lui a lua vama cea obicnuită şi celea-l-alte obiceiuri la tîrgulă acesta, după cum să iaă şi la alte asemenea tîrguri, cum şi vină i rachiă să nu fie volnică a vinde la acestă tîrgă întră acăstă săptămână fără scirea omulă Dumisale, pentru că şi acăstă voie o are Dumnelui dată şi întărită, atât iarăşi prin cartea Dumisale răposatulă Nicolae Caragea, i prin cartea Domniei sale Mihaiă Vodă Suţulă de la ântăia Domnie,

și anume: Anaforaia lui Enache Văcărescu și a altorū divaniți, provocată de jalba negușitorilorū pământeni, pentru pricina luminărilorū. Se fixeză nartulū de 23 de parale oca de luminări și diverse regule în privința adunării seului din județe și de pe la măcelarii din orașū. ¹

cât și prin hrisovulū totū alū Domniei sale de la a doua Domnie; deosebitū de acestea, mai întărimū Domnia mea printr'acestū Domnesculū nostru hrisovū, darulū ce aū mai avutū Dumnēlū, prin două cărți ale Dumisale fratele Mihaiū Vodă Sușulū, de la ântēia Domnie, i prin hrisovulū totū alū Dumisale de alū douilea Domnie, pentru tōtā vătășia țiganilorū Domnesci ce se afla la Ploești în sud. Prahova, ca să-ī fie Dumnēlū clăcuiți ca unū darū după dreptate și după cuviință, ca să-ī aibă a-ī ținea și a-ī stăpâni pre ei, nevestele lorū, copiii lorū, atât Dumnēlū, coconii Dumnēlū și totū nēmulū Dumnēlū, cu bună pace și nestrēmutați, și când dintr'acēstă vătășie de țiganī ce se arētă mai susū se va întēmpla a lua cu cununie țiganū pre țigancă, sēū țigancă pre țiganū din alți țiganī Domnesci, să rēmâe și aceia iarăși Dumnēlū, fără a i se cere schimbū de către nimenea, pentru că așa se cuprinde și în cărțile fratelū Mihaiū Vodă de mai nainte ce le are Dumnēlū, adevēindū hrisovulū acēsta cu însăși credința Domniei mele Io Alexandru Costandinū Moruzi Voivodū, și cu credința prea iubișilorū Domniei mele fiī: Costandinū Vvd. Nicolae Vvd. Dumitrașco Vvd. și cu totū sfatulū cinstișilorū și credincioși boerilorū celorū mari ai Divanulū Domniei mele: Nicolae Brâncovēnu, vel Vist. Dumitrașco Racoviță, vel Banū. Ianache Văcărescu, vel Spăt. Manolache Brâncovēnu, vel Vorn. de țera de josū. Manolache Crețulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu, vel Vorn. Costache Ghica, vel Log. de țera de susū. Scarlatū Ghica, vel Log. de țera de josū. Nicolae Hangerlău, vel Hetm. Dumitrache Manu, vel Post. Isac Ralet, vel Clucerū. Dumitrache Schina, vel Comis. Nicolae Racoviță, vel Pahar. Iordache Palada, vel Stol. Iordache vel Suj. Dumitrache Costandache, vel Pit. și ispravniculū Scarlatū Ghica, vel Log. de țera de josū; și s'aū scrisū hrisovulū acesta aici în orașulū scaunulū Domniei mele, Bucuresci, la anulū de la nascerea Domnului Dumnedeū și mântuitorulū nostru Is. Hr. 1793, Maiū 24, de Partenie Monalū Zugravulū.

Crd. XXVI, pag. 39.

1. *Anaforaia Dumnēlorū relișilorū boeri ce aū făcutū la jalba negușitorilorū pământeni pentru pricina luminărilorū și întărirea Măriei sale lui Vodă.*

Io Alex. Cons. Moruzi Voivodū.

Cu șartulū acesta, spre a lipsi adică orânduelile de seū, (fiindū cunoscută greutatea ce se pricinuesce dintr'acēsta) și cu aceste ponturi care legămū Domnia mea pentru buna orânduială, curățenie și dreptate a politiei, primimū Domnia mea cererea negușitorilorū, și dămū asupra-le luminările de seū, într'acestași chipū adecă: ântēiū lucrarea seului și a luminărilorū să le facă afară la marginea politiei, iar nu înăuntru, de unde să aducă luminările gata în orașū, unde să ție prăvălii câte vorū trebui, îndestulū pentru ajungerea și nediscolia depărtărei norodulū; alū doilea, negușitorii aceștia cari iaū asupra lorū

Anaforaoa in dosulŭ jălbei lui Gheorghe și Dimitrie, luminărari,

luminările, să li se scrie numele în condica Visteriei Domniei mele, chezașŭ unulŭ pe altulŭ, ca să scie fieș-care în parteși că aŭ a răspunde, nu numai pentru sineși, ci și pentru toți; alŭ treilea, nartulŭ *de douë-deci și trei de parale ocoa*, să urmeze în tótă curgerea anului, de plinŭ, cu luminări din des-tulŭ spre îmbelșugarea obștei, lucrata bine, curate, fără de alte amestecături, și fără de nici o lipsă la dramuri; și alŭ patrulea, cea mai de pe urmă: orŭ-ce întâmplare de cusurŭ va fi a lipsei luminărilorŭ, veri a nu fi curate, lucrata bine, întocmai la dramuri, seŭ a nu păzi vre-una din tóte aceste șarturi, ca unii ce după a lorŭ cerere și siguranță ce dau la Domnie, să ió de asupra lumi-nărarilorŭ acestŭ alișverișŭ vechiŭ alŭ lorŭ, și se dá asupra-le pentru folosulŭ de obște, să scie că nici o ertare nu vorŭ avea, când nu le vorŭ păzi acestea tóte, ci vorŭ fi osândiți și cu pedépsă și cu paguba averei lorŭ; într'acestași chipŭ întărimŭ anaforaoa D-lorŭ veliților boeri și primimŭ provlimata ale negustorilorŭ, și cât seŭ aŭ venitŭ dela județe din orânduita cislă să-lŭ ióe negustorii, afară însă din cât seŭ dintr'acesta va fi cheltuitŭ cu adevăratŭ luminărarii pentru politie, iară pentru seulŭ ce se va găsi la luminărari, care aŭ a lua tot negustorii, de va fi plătitŭ luminărarii nescareva bani pe aceli seŭ înainte, la acei bani să li se dée și dobândă, ca pre lângă meșteșugulŭ și alișverișulŭ ce-lŭ isterisescŭ din beșisnicia lorŭ, să nu fie și păgubiți acum la acéstă schimbare; așisderea și pentru seulŭ de la măcelari, de aŭ fostŭ obi-ceiulŭ acesta de a lua numai luminărarii, asemenea să urmeze; deci poruncimŭ Domnia mea, D-tale Epistatule alŭ Agiei, tóte acestea să le puî în faptă fără de zăbavă, ca nu cumva în zilele întocmirei acestui nizamŭ să se întempe vre-o lipsă. — 1793, Decemb. 31.

Vel Logf.

Pré Înălțate Dómne,

Următorii fiindŭ luminatoei porunci a Măriei tale, ne-amŭ adunatu cu toții la unŭ locŭ și înfățișându înaintea noastră pe toți aceștia jăluitoii negustorii pământeni, amŭ intratu în cercetare, ca să ne pliroforosimŭ: ântéiŭ de este adevărată provlima ce arétă ei, într'acéstă jalbă, că n'aŭ fostŭ obiceiŭ mai nainte spre a da ei luminărarilorŭ din Bucuresci orânduială de seŭ pe totŭ anulŭ, și aducându dela Vist. pe Medelnicerulŭ Mănăilă Logf. calemului de capanŭ, ne arétă, că in Domnia Măriei sale Alecsandru Vvd. Ipsilantŭ, aŭ avutu luminărarii din Bucuresci acestŭ obiceiŭ, de li s'aŭ făcutŭ orânduială de a lua câte o sumă oca de seŭ dela negustorii pământeni, pentru trebuința politiei, precum din condicile Visteriei în poruncile ce s'aŭ datŭ după vremi, de la Domnie, se arétă, însă dice că nu în toți anii de rândŭ s'aŭ urmatŭ acésta, ci numai și numai în anii când aŭ fostŭ trebuință. După care le-amŭ arétatu jăluitoilorŭ negustorii, că a se rădica e peste putință, fiindŭ lucru de trebuința politiei, de obște, iară pentru că se făgăduescŭ ei ca să ție și să primescă asupra lorŭ a împlini tótă trebuința câtă are politia de luminări de seŭ, făcându-le cu multŭ mai curate și mai drepte la cântarŭ de cât dênșiŭ, și să le vênđă după nartŭ Domnescŭ și să fie tot-déuna bulucŭ de luminări, fără de a se face cea mai mică lipsă în politie, la acésta le-amŭ arétatu, că cererea lorŭ este primită, fiindŭ la tóte mai cu folosirea obștei; și cu acestŭ mijlocŭ se ridică și obiceiulŭ

prin care li se dă voie a cumpăra din țeră, ca monopol, 500 oca de

de orânduiala ce aŭ, a da ei seŭ la lumînărari, însă le-amŭ arătătŭ, că seulŭ aŭ să-lŭ cumpere ei de afară cu Rizėbazarŭ, fără de orânduială dela Domnie, precum i-aŭ și Capanlăii și așa aducendŭ deosebitŭ inaintea noastră pe toți lumînărarii din Bucuresci, i-amŭ întrebatŭ în douė-trei rënduri de voiescŭ a ținea ei lumînările, precum le-aŭ avutŭ până acum și a vinde la obște ocaoa de lumînări de seŭ po parale 23; după nartulŭ celŭ hotărîtŭ de Măria ta? toți cu unŭ graiŭ ne-aŭ datŭ răspunsŭ hotărîtŭ, că nici într'unŭ chipŭ nu le dă mâna a vinde lumînările cu acestŭ prețŭ; și așa rămăne să fie primită cerea jăluitorilorŭ, lângă care cerere a lorŭ mai arătămŭ Măriei țele și alte câte-va provlimata ce mai facŭ, care iarăși le găsimŭ cu cale, și se cuvine a fi primite.

1. Cerŭ să li se dēe cât seŭ aŭ venitŭ din județe din orânduia cislă.

2. Cerŭ să li se dēe tot orŭ-căt seŭ se va găsi la lumînărari și să-lŭ plătescă după prețulŭ ce vorŭ încredința ei că l'aŭ cumpăratŭ.

3. Cerŭ sorocŭ de patru-șeci țile în care vreme să se pōtă căpătui de prăvălii, de cazane și de alte trebuinciōse ergalii și gătire ale lucrărei lumînărilor și într'acēstă vreme de 40 de țile să li se dēe lorŭ chiar prăvăliile lumînărilorŭ, cari lucrēză astă-țŭ, să lucreze ei lumînările într'ēnsele, și să le plătescă chiria prăvăliei i a cazanelorŭ, cum și simbria călfilorŭ, pe cât se va socoti cu cale, ca să nu se facă cheder la acea din tōte țilele trebuința obștei, și după 40 de țile să rămăe prăvăliile și ergaliile iarăși pe sēma lorŭ adecă a stăpānilorŭ celorŭ ce le aŭ, de nu vorŭ vrea să le vëndă ergaliile și în prăvălii să facă alte alișverisuri, iar să nu vëndă lumînări, nici să fie altulŭ nimenea slobodŭ a vinde lumînări, decăt numai tovarășulŭ acesta.

4. Acēstă orânduială de nartŭ, ocaoa po parale 23, să li se urmeze numai pe acestŭ următorŭ anŭ ce se incepe de la Ghenarŭ viitorŭ létŭ 1794, iar pe celă-l-altŭ anŭ să li se facă deosebitŭ nartŭ, după dreptate.

5. Totŭ seulŭ de la măcelari să nu aibă voie altŭ nimeni decăt numai jăluitorii aceștia precum ilŭ luaŭ și lumînărarii până acum și din mardaua seului ce va prisosi, să aibă voie a lucra săpunŭ precum lucraŭ și lumînărarii, care aceste tōte cereri ale lorŭ fiindŭ cu cale și primite, să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnōlŭ biv. vel Epistatulŭ Agiei, ca prin marafetulŭ D-sale să se pue tōte în lucrare, și să se urmeze în faptă și de Lunŭ să se începă vëndarea lumînărilor de către jăluitori; iar hotărirea cea desēvērșitŭ rămăne a se face de către Înălțimea ta. — 1793, Decem. 30.

Ienache Văcărescu vel Spăt. . . . vel Vorn. . . . vel Logof.

Cod. XXV, fila 211.

Anaforaoa Agiei pentru nartulŭ lumînărilor de seŭ.

Io Alecsăndru Constantinŭ Moruzi Vvd. i gpd. Zem Vlahscoie.

După anaforaoa Dumnōlorŭ nazirilorŭ Epitropiei și a Dumnōlŭ Epistatulŭ Agiei, să urmeze acestŭ nartŭ de douė-șeci și trei parale ocaoa lumînărilor de seŭ curatŭ fără de alte amestecături, însă până la anulŭ noŭ, când atuncŭ de se va mai efteni prețulŭ seului, să aibă a se face *cisniŭ*, ci dar Dumnōlŭ Epistatulŭ Agiei, de vreme ce pentru ca să nu pricinuiască neguțatori

cără și apoi a vinde luminările de céră iarăși ca monopolu, pe prețu că au pagubă li s'au făcutu acésta musaadea, să le dăci și să grijesci ca să lucreze luminări din seū curatū și de plinū, că împotrivă apoi tôte musaadelele rămânū josū. — 1795, Ghen. 26.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne!

Ascultându luminată porunca Măriei tale, ce este dată la anafora D-lorū veliților boeri, care prin cercetarea judecăței au așternut-o în dosulū jălbei luminărilor celorū vechi, ni se poruncesco și nouă, ca adunându-ne la unū locū, de împreună și cu Dumnelū Epistatulū Agiei, să facemū *cisniū* pentru nartulū luminărilor cu care se cuvine a se vinde estimpū, la care *cisniū* să avemū tótă cercetarea într'adinsū cu scumpătate desevēșitū, ca nici negustorii, nici norodulū politiei să nu se năpăstuiască, ci dreptū să chibzuimū și să arētāmū Măriei tale în scrisū. Deci următorī fiindū luminatei Măriei tale porunci, mai āntēiū amū făcutū cercetare printr'ascunsū de prețulū seului, cum i s'au ruptū estimpū, și de vēndarea bumbaculū de a treia mână, care este pentru trēba fitilurilorū, și după ce ne-amū indestulatū curatū de prețulū fieș-căruia *idosū*, apoi ne-amū împreunatū la unū locū și cu Dumnelū Epistatulū Agiei, unde adunându-se de față și neguțătorī Epistați de acum ale cherchănelei luminărilor politiei, amū așternutū socotēla, după cum mai josū se va vedea de Înălțimea ta; cu tôte că după dreptate era să le punemū la dece unulū câștigū, dēră noi numai o para le-amū datū la oca, cum și dobīnda oānilorū nu le-amū pusū nicīdecum; așīderea și la cheltuelile lorū, adică la lemne, i la simbria călilorū, i slugi, după starea vremilorū nu le-amū pusū intocmai, cum și la scădāmēntulū seului ce se irosesce la topitū, și la făcutulū luminărilorū, ci cu sincatavasis, ca să nu trēcā peste suma vēndarei luminărilorū din anulū trecutū, și după tótă sciința, amū mijlocitū de au rēmasū să se vēndā oca de luminări tot po parale 23, însă luminări de seū de caprā curatū de zalhana, iar nu cu vre-o amestecăturā de seū de vacā de la măcelari, seū să pue slāninā, căci orī-cānd se va descoperi în faptā o urmare ca acēsta, să li se facā certare, dāndū și glōbā la cutia milosteniei spre înfrānare-le, și măcarū că ne arētārā numiții neguțatorī că sunt năpăstuiți după scumpētatea vremilorū, la cheltuele lemnelorū, i la simbriile argațilorū și la dobīnda banilorū, darā i-amū indemnātū că pentru cele-l-alte distihii ce sunt, să nu fie și luminările prea scumpe și să slujescā și numiții fără de câștigulū celū cuviinciosū și milostivulū Dumneđeū i va milui de altā parte, și după indemnările, ce le-am făcutū ei au primitū, de care și nu lipsimū a īnsciința după poruncā, și cum va fi luminată porunca Măriei tale. — 1795, Ghenarū 22.

Dumitrache Banū. Isacū Raletū, Alexandru Gherache.

Cisniū pentru luminările de seū

Bani

- 56 oca de seū analogonū din tal. 466 bani 8 ce s'au ruptū mia de oca.
- 3 bumbacu ce intrā la una oca, dramurī 44.
- 7 cheltuiala la lemne, la făcutu unei oca cu simbria slujitorilorū.
- 3 câștigulū neguțatorilorū.

69 se cuvine a se vinde oca de luminări de seū curatū.

Cond. XXVIII. pag. 67, partea II.

de taleri 3, bani 60. Neindiosu cã asemenea monopoluri, mai alesu nepomenitulã actũ de mai susu, alũ mãcelarilorũ, cari sunt substituiți

Io Alecsandru Costandinũ Moruzi Vvd.

D-luĩ vel Vistierũ poruncimũ Domnia mea, ca sã li se mai adaoage luminařarilorũ la ocoa de luminãri spre a vinde pãnã la numita vreme, cãte taleri trei și trei-đeci și cincĩ de parale ocoa, pentru care sã grijescĩ Dumneța Epistatule alũ Agieĩ a lucra luminãrile cu cãrã curatã fãrã de alte amestecãturĩ. — 1795, Ghenarie 5.

Vel Logf.

Prã Inãlțate Dõmne,

Prin luminatũ pitaculũ Mãrieĩ tale dela 29 ale trecutuluĩ Dechembre ni se poruncesce, cumcã de vreme ce din pricina seceteĩ ce s'au ĩntimplatũ estimpũ, pãtimindũ și stupiĩ și nedãndu-și rodulũ lorũ, este cunoscutã lipsa ce au fostũ de cãrã, din care lipsã urmãzã a fi sciutã tuturorũ și scumpetea ce trebuie sã aibã prețuluĩ cereĩ, pentru aceea dãrã sã ne adunãmũ la unũ locũ, unde aducẽndũ și din negustoriĩ cerariĩ fațã, și pliroforisindu-ne de prețuluĩ cereĩ cu care au a o cumpãra luminãrariĩ de la luminãria Domnãscã, sã chibzuimũ apoi prețuluĩ cu care trebuie sã se dãe nizamulũ luminãrarilorũ, de a vinde luminãrile de obște, și sã arãtãmũ Mãrieĩ tale ĩn scrisũ prin anaforã; dupã luminatã porunca Mãrieĩ tale ĩntocmai fiindũ urmãtorĩ, amũ adusũ fațã și pe starostea de negustoriĩ cu cãți-va din negustoriĩ cerariĩ, și dupã ce ne-amũ pliroforisitũ de prețuluĩ cum umblã cumpãrãtoarea cereĩ acumũ, amũ fãcutũ și cercare, ca sã vedemũ cãtã ne arãtã numițiĩ negustoriĩ cã arũ merge choltuiala la una oca fãcliĩ de cãrã? și asupra acestora fãcẽndũ chibzuirea cea cuviinciosã, amũ gãsitũ cu cale, ca pe acestũ urmãtorũ anũ sã se mai adaoage parale douẽđeci la ocoa de fãcliĩ de cãrã peste. . . . (cãte-va rãnduri nu se potũ citi) — 1795, Ianuarie 3.

*Vel Vistierũ, Costandinũ Caragea vel Hetmanũ. . . . Vel Logof. . . .
Vel Vornicũ Vel Logof.*

Cond. XXVIII, pag. 49-50 II-a.

Pentru unũ Ivanũ ot. Batiște ce-au lucratũ luminãri ĩmpotriva poruncilorũ Domnescĩ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. Milos. Zem. Vlahscoie.

Fiind-cã acestũ Ivanũ ĩnpotriva Domnesculuĩ nostru hrisovũ a cugetatũ a face lucrare și vẽnđare de luminãri, poruncimũ Dumitale Epistatule alũ Agieĩ ca ĩnainteã caseĩ seũ magazieiĩ luĩ, sã-lũ pedepsescĩ cu douẽ sute bețe la tãlpĩ, și tãte luminãrile cãte s'au gãsitũ, luãndu-i-se sã le ĩmpãrți pe la ĩnchisorĩ. — 1795, Ghenarie 10.

Prã Inãlțate Dõmne,

ĩnsciĩtãmũ Mãrieĩ tale, cã negustoriĩ ce au epistasia luminãrarilorũ de seũ, iarãși au venitũ ĩnainteã prea plecateĩ Mãrieĩ tale slugĩ, arãtãndũ pe unũ

fabricanților de luminări de seǔ, aǔ trebuitǔ sǎ fie plătite cu bune sumi, ori Domnitorului, ori cutărorǔ boieri divaniți. Vădă-se în note

Ivanǔ ot. Batiște ce aǔ fostǔ mai dinainte lumfnărarǔ, că împotriva luminatei Măriei tale porunci s'aǔ pusǔ de aǔ lucratǔ luminări de seǔ și printr'ascunsǔ aǔ vîndutǔ și vinde, încă și câte 25 și câte 26 în oca, și cerǔ a-și afla dreptatea, că din pricina unora ca acestora li se pricinuesce pagubă. Deci trimetîndǔ zapciulǔ Agiescǔ la casa numitulǔ ca sǎ facă cercetare aǔ găsitǔ acum în gata luminări ca la oca 25 și seǔ ca la 30-40 oca, care pecetluindu-le în magazie unde lucra, pe dînsulǔ l'aǔ ridicatǔ și l'aǔ adusǔ la Agie, căruia făcîndu-i-se cercetare, și însuși prin graiulǔ lǔi mărturisi că aǔ lucratǔ, și cu tôte că elǔ arătă că n'aǔ lucratǔ mai multǔ ca la 200-300 oca, dară după cercetarea ce cu amăruntulǔ amǔ făcutǔ, m'amǔ adevăritǔ chiar de la o slugă a lǔi, ce aǔ mărturisitǔ de față cu dînsulǔ, că în 7 rînduri aǔ scosǔ luminări, în fieș-care rîndǔ.... (vre-o patru rînduri nu se potǔ citi).

Cond. XXVIII, pag. 51 II-a.

Anaforaoa ce s'aǔ făcutǔ în dosulǔ jălbei lumînărarilorǔ vechi.

Io Alexandru Constantinǔ Moruzi Voev. i Gpd.

După anaforaoa Dumnelorǔ veliților boeri, poruncimǔ Domnia mea, Dumnevóstră cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, nazîrilor Epi-tropi, împreună și cu Dumnelǔ Epistatulǔ Agiei, sǎ faceți *cisniǔ* pentru nartulǔ lumînărilor cu care se cuvine a se vinde estimpǔ, la care *cisniǔ* sǎ aveți D-vóstră tótă cercetarea într'adîncǔ cu scumpătate desevărsitǔ, că nici neguțatorii, nici norodulǔ politieii sǎ nu se năpăstuiască, ci dreptulǔ sǎ-lǔ chibzuieți și sǎ ne arătați în scrisǔ. — 1795, Ianuarie 14.

Vel. Logf.

Pré Înălțate Dómne,

După luminată porunca Măriei tale înfățișându-se înaintea noastră jăluitoarii lumînărarǔ vechi cu neguțatorii epistați de acum a cherhanelei lumînărarilorǔ politieii, amǔ cetitǔ jalba acésta a lumînărarilorǔ vechi, amǔ vădutǔ și acestǔ din potrivă ponturile luminatului hrisovǔ, cu care s'aǔ datǔ asupra numiților neguțatori Epistasia lumînărilor și chibzuindǔ dreptatea, arătămǔ Măriei tale, că însuși jăluitoarii lumînărarǔ vechi nu tăgăduescǔ că chiar de la ei aǔ cumpăratǔ negustorii cherhanagii seulǔ ocoa po parale două-deci și două și unǔ banǔ, cum și alte șei-deci de miǔ de oca de seǔ arătarǔ numiții neguțatori cherhanagii, că aǔ cumpăratǔ de la Sășovǔ și de la Turcu căp. ocoa po parale 23 și o lățcae, și parale 23 și doi bani, și lucrîndǔ acelǔ seǔ lumînărarǔ cu cheltuială, aǔ vîndutǔ ocoa de lumînări la obște po parale 23 după nartulǔ celǔ hotăritǔ după care este învederatǔ paguba care aǔ suferitǔ numiții cherhanagii, fiindǔ cunoscută și mărturisită acésta pagubă și chiar de jăluitoarii lumînărarǔ, prin însuși acésta a lorǔ jalbă datǔ către Măria ta; deci în vreme ce fără tăgăduială a însuși jăluitoarilorǔ este vădutǔ paguba cherhanagiilorǔ, cu nici un cuvîntǔ de dreptate, nu găsimǔ cu cale a se strămuta acésta bună întocmită orînduială a cherhanagiilorǔ, care prin anaforaoa noastră de obște, și prin chiarǔ luminatǔ hrisovulǔ Măriei tale, s'aǔ legatǔ și s'aǔ întăritǔ, fiind-că noi nu avemǔ în

refuzulŭ Domnului de a asculta reclamațiile nedreptățiilorŭ luminării!

pământulŭ nostru altŭ mai mare temeiŭ de întărirea legăturilorŭ și aședăminturilorŭ ce se facŭ, decât Domnescile hrisove, mai vĕrtosŭ cā este sciutŭ de obște, cā din pricina luminării vechi, in toți anii era indatoratā Visteria sā facā orāndueli de seŭ pe afarā, și apururea se pecetluia seurile neguțatoresci, de li se pricinuia atātea pagube, iar mai alesŭ cā la cuvântulŭ ce pricinuescŭ luminării vechi cumcā aŭ rēmasŭ fără chivernisclā, noi întrebărāmŭ pe negustorii cherhanagiŭ, de primescŭ la tovrāșia cherhaneliŭ și pe numițiŭ luminării vechi? și toți rēpunsērā cā cu bunā-voie îi primescŭ sā intre fieș-care tovarășŭ cu sārmaia sa, iarā numițiŭ luminării nici cum nu primirā de a intra la tovrāșia cherhanalei, cerēndŭ sā fie slobodi a face și a vinde luminări pe la casele lorŭ; a cărorā cerere fiindŭ împotriva ponturilorŭ luminatului hrisovŭ alŭ Măriei tale la dreptate nu pōte fi primitŭ, fără numai de vorŭ voi, dupē însuși primirea cherhanagiilorŭ aŭ sā-i între tovarăși, la cherhanele, punēndŭ fie-care capitalulŭ ce-i va da māna, iarā într'altŭ chipŭ nici cum nu gāsimŭ cu cale a se strāmuta orānduiala luminatelorŭ ponturi a hrisovului Măriei tale, ci mai vārtoșŭ dĭcemŭ, ca intru tōte sā se pāzescā și sā se urmeze întocmai, și fiindcā pe acestŭ următorŭ anŭ ce acum se începe este trebuințā a se face *cisniŭ* spre a se da numițilorŭ neguțitoriŭ nartulŭ celŭ cuviinciosŭ pentru vēndarea luminării pe acestŭ anŭ, pentru acēsta dupē cuprinderea ponturilorŭ luminatului hrisovŭ alŭ Măriei tale, sā fie luminatā poruncā către Dumnelorŭ boerii naziri ai cutiei, ca sā se facā orānduialā pentru nartulŭ cu care se cuvine a vinde estimpŭ cherhanagiŭ luminării la obște; iar hotărīrea cea desēvērșitā rēmāne a se face de către Inālțimea ta. — 1795, Ianuarie 13.

Dim. Banŭ. Ianache vel Vist. . . . Vel Vorn. Costan. Caragea vel Hetmanŭ, Vel Logof. . . . Vel Vorn. . . . Vel Vorn. . . . Vel Logof.

Cod. XXVIII, pag. 58 II-a.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ in dosulŭ jālbei lui Dimitrie și Gheorghe, luminării.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. mil. i gspd. Zembl. Vlah.

Pe cincī sute oca cērā sā le faci Dumnēta vel Vist. porunca Domniei mele de slobodēnie, a avea voie sā cumpere din țērā. — 1794, Noem. 10.

Prē Inālțate Dōmne,

Dupē luminatā porunca Măriei tale ce ni se dā la acēstā jālbā, următorŭ fiindŭ, arētāmŭ Măriei tale, cā făcēndŭ cercetare cererilorŭ jāluitoilorŭ, cāt pentru ca sā aibā voie a cumpēra cērā din țērā la acēsta nu aŭ slobodēnie, fiindcā estimpŭ aŭ eșitŭ prea puținā cērā, și cu poruncile Măriei tale sunt opriți de a nu cumpēra nimenea, ci noi le-amŭ dīsŭ ca sā trimitā in țēra turcēscā ca sā cumpere, și dīsērā cā vorŭ trimite, dērā mijloculŭ de a-și împlini trebuințā in grabā, nu aŭ, ci acum de o cam datā de ar avea cam vre-o mie oca cērā, și ar gāsi pārlegiŭ, pānā sā poftēscā din alte părți, la care cu tōte cā nimenea nu este datorŭ a-i purta grija, ci însuși a lui datorie este, dērā ca sā nu ajungā politia la lipsā de totŭ, rēmāne cum se va socoti de

Mai iată unū actū din care se vede monopolisarea luminărilor de seū și confiscarea în folosul apaltierului a luminărilor fabricate de unū neguțitorū, care nu avé dreptulū de a fabrica acestū articolū:

Anafora pentru ca câte luminări lucrate se va găsi să aréte, ca să se deé pe la închisorī, iar seulū nelucratū să se deé Epistațilorū luminărarī ca să-lū plătéscă cu banī, și Hristei să-ī facă certare cu bătaie.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. i gpod. Zemblī Vlahscoie.

Câte luminări i s'au găsitū lucrate împotriva poruncei, poruncimū Dumitale Epistatule alū Agiei să le faci zaptū, și arētându-ne câte sunt, veī avea poruncă a da dintr'ensele pe la închisorī, iară seulū cât va fi avēndū nelucratū să se deé Epistațilorū luminărarilorū cântăritū, care să-lū plătéscă negustorii cu banī, iară lū pentru vinovăție să-ī faci certare cu bătaie. — 1794, Decem. 23.

(Pecete Gospod.)

Vel. Logf.

Pré Înălțate Dómne,

Insciințezū Măriei tale, că ieri la 22 ale acesteī lunī au venitū înaintea prea plecatei Măriei tale slugī neguțătorii ce au asupra-le epistăsia luminărilor de seū de aici din orașulū Bucurescilorū, jăluindu-se pentru unū Hristea ot. Mahalaua Scaunilorū, ce au fostū mai nainte luminărarū, că peste porunca și hotărîrea Înălțimei tale, ce este prin luminatū hrisovū alū Măriei tale ce li s'au datū, când au luatū acéstă epistăsie asupra-le, întru carele cuprinde, că de vorū cuteza alțiī a lucra luminări, să fie subț pedépsa Înălțimei tale, numitulū Hristea, nu numai împotrivă au începutū a lucra, făcēndū sumă de oca de luminări, și câte 25 în oca, și mai are sumă de oca seū, ca să mai lucreze, ci mai vĕrtosū au și vîndutū, aducēndu-se față și unū băcanū ce au cumpĕratū luminări de la dĕnsulū, d'împreună cu luminările 25 la oca, carele au mărturisitū că au cumpĕratū de la acestū Hristea cincī oca, și fiindū cu urmarca acestuia, începēndū și alțiī a lucra luminări, vorū avea mare pagubă, numițiī Epistați, cerū a-și afla dreptate, că îndestulă pagubă au astă una dată și din cheltuielile ce au; decī pentru a lua mai bună pliroforie, orînduindū pe stegarulū agescū, ca să mĕrgă la prăvălia pîritulū Hristei, și de va vedea că

către Înaltă înțelepciunea Măriei tale; iară pentru prețulū ce cerū a-lū înălța. la acésta nu au cuvĕntū, fiind-că de la cochii vechi când au cumpĕratū apalto alū luminărilorū, acestū hotăritū prețū, i s'au datū ca să vĕndă oca de luminări făcute po talerī 3.60; dĕtorū este dĕră, ca totū cu acelu prețū să fie și vĕndarea până la sfîrșitulū anulū, mai vĕrtosū că au rĕmasū puțină vreme până la începerea de anulū nou; iară hotărîrea rĕmăne a se face de către Măria ta. — 1794, Noem. 9.

Vel Vist. Moruzi. Vel Log. Filipescu.

are luminări făcute și seǔ pentru făcutul luminărilor, să-ı pecetluescă prăvălia, și pre dēnsulǔ să-lǔ aducă înaintea mea ca să-ı facǔ cercetare. După ce aǔ mersǔ stegarul la prăvălia lui, aǔ găsitǔ o sumă de luminări făcute gata câte 25 în oca, și deosebitǔ și altă sumă de oca seǔ, și pecetluindu-ı prăvălia, pe dēnsulǔ l'aǔ adusǔ înaintea mea, care făcēndu-ı cercetarea, și însuși aǔ mărturisitǔ că sunt făcute și lucrate de dēnsulǔ, de carele întrebāndu-lǔ cu a cui poruncă aǔ începutǔ a lucra luminări? aǔ rēspunsǔ că de sine-și, neavēndǔ altă meserie; negustorii Epistați se vede că aǔ dreptǔ la plāngerea ce facǔ; și de vreme că acestǔ Hristea, împotriva și voința Măriei tale s'aǔ arētatǔ de-aǔ începutǔ a lucra luminări, făcēndu-le și câte 25 în oca, care vindēndu-se câte o para se facǔ 25 parale oca, cu douē parale mai multǔ și de cātǔ orinduitulǔ nartǔ, cu cale este a se face căduta pedēpsă spre pilda și altuia ca dēnsulǔ, care vorǔ cuteza a urma împotriva poruncei Înălțimeı tale, și fiind-că acesta de o cam-dată se află pusǔ la închisórea agiei, să am luminată poruncă: în ce chipǔ să urmezǔ? și cum va fi hotărērea Înălțimeı tale. — 1794, Decem 23.

Costachi Gherasi Post. Epistatulǔ Agiei.

Cod. XXVIII. pag 67.

Vama de orașe, instituțiune care și ađi democrația o preferă la instituțiunea acciselorǔ, se preleva sub Moruzi la carvasara, împreună cu vama de importǔ a mărfurilorǔ. Peste vama orașului mai erau câte-va dări alǔ căroro venitǔ, perceptǔ la cutia Vornicieı obștirilorǔ, servea pentru cheltuelile edilităței.

Orı-cāt, cum ȃșerāmǔ, democrația modernă ar fi mulțamită să se substitue darea vama de orașe în locul acciselorǔ, nu mai puținǔ aflāmǔ reclamațiuni în contra acestui sistemǔ de dare, sub Alexandru Moruzi. Locuitorii din Gherghița nu se supunǔ a plăti vamă când vindǔ vite. Intervine în 1794 reclamațiunea vameșului întreprindētorǔ și Domnitorulǔ dă deslegare, în 26 Noembrie 1794, că vama de orașǔ o plătesce cumpērătorulǔ, iar nu vindētorulǔ, afară însă de cele ce vindǔ și cumpērǔ pământeniı unii de la alții, cari n'aǔ a plăti de locǔ vamă, dacă este cumpērătura pentru hrana lorǔ și nu pentru negoțǔ. Vrea să ȃică Alexandru Moruzi a indulcitǔ multǔ vama de orașǔ.¹

1. *Vameșiı Gherghiței, că nu se supunǔ locuitorii când vindǔ vite seǔ altele a le plăti vamă.*

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod. Zemli Vlascoe.

Fiind-că Catalogulǔ serie, că vama la celea de negustorie, bucate seǔ vite să o plătescă cumpērătorulǔ, iar nu vindētorulǔ, afară însă celea ce vinde și cumpērǔ pământeniı unulǔ de la altulǔ pentru hrana lorǔ, la care vamă nu este, poruncimǔ Dumnévóstră ispravnicilorǔ ai județului, ca, fără de a face

Să anunțăm câte-va dispozițiuni, cari cel puțin în aparență s'arū arēta de natură dăunătoare comerțului, dar care se justifică foarte lesne din punctul de vedere de o ordine superiōră.

Aceste sunt următoarele: Alexandru Moruzi decă nu face obligatoriu repaosul de Dumineca pentru toți prăvăliașii, după pilda altorū Domni, obligă însă pe orășeni să nu cumpere nimic Duminecă dimineața

strămutare coprinderii catalogului, să îndatorați pre vîndătorii de a arēta anume pre cumpărătorii aceia ce pentru matrapazlăc și pentru neguțatorie au cumpărat, de la cari aceia să aveți Dumnévóstră a împlini dreptul vameșului, avēndu ajutorul Dumnévóstră la acēsta spre a nu se păgubi, iar pentru vameșul de la Ciocănesci, să urmați Dumnévóstră a face cercetarea ce se coprinde mai jos, și iarăși la dreptatea lui să-i faceți îndestularea. — 1794, Noembrie 28.

Vel Logof.

Pré Înălțate Dómne,

După luminata porunca Măriei tale, ce ni se dă la acēstă jalbă a vameșilorū Gherghiței din sud. Ilfovū următorii fiind, amū vēdūtū din condica Divanului catalogul vămilorū, și se coprinde, ca bucatele i alte ce vîndū locuitorii la neguțatorii, să plătescă cumpărătorulū deciuiala, iară cea ce cumpără și vîndū pămēnteniū unulū la altulū pentru hrana lorū, să nu se supere de vamă; decī făcēndu-le întrebare de cerū vamă și de la locuitorii ce cumpără pentru trebuința caselorū lorū de hrană, și dīseră că la acēstū felū de obiceiū nu cerū fără de numai la ceea ce cumpără pentru *chearulū* și negustoria lorū și facū matrapazlicū; decī la acēsta cu cale este cererea vameșilorū, și să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélorū Ispravnicii județului, ca pe vitele și bucatele ce va dovedi jăluitoarii vameși, cum că arendarii și alții au vîndutū la matrapazi pentru chearulū lorū, și orī că nu l'au lăsatū să iēe vama, sēu că au vîndutū pre ascunsū de scăunașulū ce au în satū, să-i apuce să dēe pre cumpărătorii ca să-și iēe vama, sēu nedândū arendașii pre cumpărătorii, și va dovedi vameșulū că vîndarea au vîndutū prin taină, iar nu de față, ca să păgubescă pe vameșū, atunci să-i apuce să-și împlinescă de la ei, pre ceea ce cu bună dovadă va putea dovedi vameșulū la D-lorū boerii ispravnicii; pentru căci de a chiāma pe vameși vîndătorulū cānd vinde nu este datorū, dară cānd va tainui vîndarea, se învinovătesce a da orī pe cumpărătorū, sēu vama ce cu viclesugū au tainuit-o spre paguba vamei; asemenea și pentru vameșulū de la Ciocănesci, ce arōtă că au vāmuitū câte-va sate din cuprinsulū vamei lui, Veī sci Măria ta că târgulū Gherghiței se vinde la Cochii-vechi cu douē-spre-dece sate sciute, și pentru aceste sate au fostū și judecāți, și sunt și hrisōve întărite cu pecetea gospod. din trecutele vremi; decī urmōzā să o cerceteze Dumnélorū ispravnicii și acēsta, că dovedindū că vameși ot. Ciocănesci cu adevēratū s'au întinsū de au vāmuitū și din satele lorū, să-i apuce, să-i facă împlinire, și de la acelea cu dreptulū lorū, ce iarăși prin buna dovadă se va încredința; iară cea desēvîrșită hotărîre rēmane a se face de către înălțimea ta. — 1794, Noembrie 25.

Vel. Logof.

până nu vorū merge mai ânteiū la biserică. Măsura privesce oraşulū Curtea de Argeşū, dēr a fostū intinsă peste tōtă țera.

Anafora pentru locuitorii orăşeni, ca să nu fie slobodī a-și face alişverişū până când nu vorū merge la biserică, însă dumineca.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Dumnévōstră..... ot. sud. Argeşū, fiind-că iubitorulū de Dumneđeū părintele Episcopulū Argeşulū, după datoria ce are, grijindū pentru celea sufletescī ale norodulū părței loculū, ne face acēstă arētare, cumcă locuitorii împrejenī de urmarea adunārei târgulū ce se face, des-de-nōpte mâncāndu-se la alişverişū, rēmānū tot-dēuna toți fără de biserică, care este unū păcatū la creștinī; poruncimū Dumnévōstră, ca să dați la acēsta unū nizamū târgulū, spre a nu fi adică deschisū și slobodū mai nainte până a nu se sēvērși sfinta leturghie în bisericī, ca cu acēsta să fie îndatorāți a merge fieș-carele să asculte ântēiū sfinta leturghie și apoi să iasă în tērgū a-și face alişverișurile fieș-care, Dumineca. — 1794, Dechem. 23.

Prē Inălțate Dōmne,

Cu smeritā anafora însciințezū Măriei tale, că aici la chipulū de oraşū alū Argeşulū, vēđ că se urmēzā lucru fără cale de se face tērgū Dumineca, și locuitorii împrejenī cei mai de departe plēcā de Sāmbāta ca să fie Duminecā, la vremea târgulū, iar cei mai de aproape se mâncā până în điuā, și așa Dumineca avēnd-o pentru tērgū și cele-l-alte đile pentru lucrurile caselorū lorū, potū đice că nici-odată nu merg la biserică. Pentru care mă rogū Măriei tale, ca să fie luminatā hotārire de a se muta tērgulū în đī de Marți, și Dumineca să rēmāe pentru paza bisericei și pentru odihnā, după porunca legei, și strașnicū să se poruncēscā prin D-lorū boeriī Ispravnicī a nu se îndrāzni nimenea să facā alişveriș în điuā Duminecei, ca dōrā s'arū desvēța de acēstū rēū obiceiū, și să se obiēnuiascā a merge la biserică, și mare pomenire va fi Măriei tale pentru îndreptarea acēsta ce se va face; de acēsta nu lipsimū a însciința, iarā aniī Măriei să fie de la Dumneđeū îmulțiți cu fericire. — 1794, Decem. 18.

Alū Mariei tale smeritū rugātorū către Dumneđeū și plecatā slugă,
Iosifū Episcopulū Argeşulū.

In interesulū moralitāței, după mijlocirea Mitropolitulū Dositeiū și a unorū boeri din Epitropia obștinei, Alexandru Moruzi opresce femeele de a servi prin cărciume, orī de a locui acolo, chiar de ar fi și rude ale cărciumarilorū.

Prē Inălțate Dōmne,

Datoria păstoriei nu mă slăbesce a nu ocārmui și celea trebuinciōse ale turmei, după poruncile bisericescī, care sunt pentru folosulū celū sufletescū alū

turmei, căci în toate părțile se fac cercetări cu nevointă, și totu felul de mijlociri, spre celea bune orîndueli și întocmiri la celea bisericesci, ca să le aducă la bună stare, și precum oblînduitorii urmază cu silință spre folosul celu trupescă, care și însuși Înălțimea ta faci totu felul de silință, pentru odihna repausului și binele supușiloru Măriei tale, după cum este vedutu și cunoscutu la toți de obște, pedepsindă pre cei răi, adecă pre hoți, ucigași, pre cei ce mărturisescă strimbulu și nedrepti, și mîngîindă pre cei buni și drepti, iară aici în pămîntulu acesta cu o mare slobođenie se obiceiuesce pecatulă curviei, celu care este mai mare decăt cele-l-alte pecate și fără de voia loră, care pecatū se întetescă și se îmulțescă din vinū, pentru că vinulă ia mintea omulă și nu scie ce face, și întetescă năravulă loră, ca să facă cu mai multă pornire, dintr'o urmare a slobođeniei ce au muierile de vîndu vinū pe la cărciume și cu felurimi îndemnă omenii la curvii și la beuturi, care amândouă unindu-se, adecă curvia cu beția, turbéză mințele omenesci, și aprindendă simțirile loră cu văpaia vinulă, nu sciū ce mai faci, și ori-ce părere îi vine în cugetū și în vederea cea întunecósă, se pornescă la totu felul de fapte rele: curvii peste măsură, ucideri și alte multe asemenea; ci eū ca unū păstorū, și noi ca nișce naziri ai Epitropiei de obște, nu lipsimū a însciința Măriei tale, pentru o împotrivotore rea urmare ca acēsta ce vedumū că se metahirisescă în pămîntulă acesta pravoslavnicū, care este vătămătore și trupesce și sufletesce, aceeași parte, adică atât din neveste cât și din fete sănătose, zdravene, care sunt vrednice de slujbă și de muncă, și în locū să se pue pe la stăpăni cu simbrie, seū îmbrăcăminte, ori-cum vorū putea, să se ajungă după starea fieș-căruia, ca cu osteneła mănilorū să-și ție viața și îmbrăcăminte trupuulă, de unde și cu vremea purtându-se cu înțelepciunea loră, măcarū și sērace să fie, dară decă au minte vedendū-le unii și alții potū să se și căsătorească, ci ele lăsândū toate acelea ce arū fi spre folosul loră, daū năvală pe la cărciume, obiceinuindū desfătări în beții și curvii și de a loră bună-voință își ponosluescū numele, își vătămă sufletulă, își bolnăvescū trupurile, de rămănu slute și pocite, după cum ne-amū îndestulatū și de la dohtorulă politiei, că cea mai multă adunare de patimi la spitalū numai de fete și muieri betejite din curvii este, și deosebitū că nu-și aducū rēutate numai loră, ci prelesnindū și în bărbați, căroră la unii se pricinuescū și spargeri de case, pe aceștia-i betegescū, i sărăcescū, rămăindū și secați și desnădăjduindu-se cei mai mulți cu totulă, și ajungendū la prōstă, stare și sărăcie, n'au cu ce să se caute și așa li se scurtōză și viața într'acelū felu de patimi, aducendū și politiei osindă Dumneđească în multe chipuri, că de acēsta ne vine bătaia cerescă, când cu fōmete, când cu rāsmirăță, cutremure i bōle de tot felulă, ciurmă; pentru care una ca acēsta amū socotitū că de va fi primită și la auđulă Înălțimei tale, să se poprōscă slobođenia muierilorū, să fie luminată poruncă către D-luī vel Spătarū, i către Dumnelū nazarulă Agiei ca să orănduiască pristavū să strige prin tāră și mahalale, că de acum înainte

să lipsescă cu totul partea femească de pe la cârciumă, cercetându și priveghindă ca ori-unde se voră afla din neveste și fete, să se ridice făcându-li-se cercetare, atât loră cât și celoră ce le primescă prin cârciume, și vinulă să-lă vîndă tot-déuna bărbații, care bărbați de voră fi căsătoriți să nu-și fie soția la cârciumă seă fata, nici pe alte streine să nu le primescă în cârciumă, cu nici ună felă de pricinuire, căci care va călca porunca și se va dovedi, să se pedescă atât cârciumarulă cât și celetnica cu bătaie prin tîrgulă seă mahala în vederea ómeniloră și să se facă surghiumulă, spre a se părăsi de acestă felă de urmări netrebnice și vătămétore, mai vêtosă la o vreme când se întemplă și năpraznica bolă a ciumei cu aducerile ce facă pricinuescă și molipselă multă; așiderea și mahalagii să fie datoră când voră vedea fapte ca acestea urmându-se în mahalaua loră pe la cârciumă seă între vecinii loră, numai decăt să dée scire zabițiloră, ca să-și ridice pe ună ca aceia, și să le facă certare cu pedepsă, iară când vor vedea mahalagii că se facă adunări la cârciume de muieră și fete și voră tăcea, nedându de scire, cum s'auă disă mai susă, să se pedescă și acei mahalagii, ca să se desobicinuiască o pricină rea și catigorisită ca acésta în prea fericite țilele Măriei tale, care după cum s'auă făcută și alte multe bunătăți și îndreptări cuviinciose la multe fapte cu bună oblăduirea Înălțimeii tale, și acestă păcată a curviei să se pue la nizamă, ca să i se rumpă rădăcinele și mrejele voinței Diavolului ce s'auă întinsă în tóte părțile, ca să se mai oprescă slobođenia în care s'auă vedută ună ca aceștia și a se face părăsire cu tot, ca doră își va mai întorce milostivulă Dumneđeă fața și mila spre noi, și ascultându rugăciunile nóstre, ne va trimite ertăciune; și deosébită de ună bună nizamă ca acesta, va fi și Măriei tale vecinică pomenire într'aceștă Memlechetă, că s'auă pusă în orânduială și faptă bună ună păcată desfrénată ca acesta, în prea fericitele țile ale Măriei tale; de acésta însciințămă și cum va fi luminata poruncă. — 1794, Noemb. 25.

Dositeulă ală Ungro-Vlahiei. Dumitrache Bană. Isacă Raletă.

Cond. XXVIII. pag. 33.

Otărirea pentru ca să lipsescă de prin cârciumă fete seă muieră străine de a nu mai fi, ci numai cârciumăreă seă cârciumarulă acei cârciumă.

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod.

Cu cale este anaforaua prea sfinției seă părintelă Metropolită și a Dumnéloră năziriloră Epitropiei, spre a lipsi acestea netrebnicii, pentru care poruncimă Dumitale vel. Spăt. i Dumitale vel. Agă, ca fără de a da voie și slobođenie zapciiloră Dumnévoștră spre a face cu pricina acésta vre-ună catahrisis, și fără de a face câtă de puțină urmare de la dênșii, să orînduiți acum mai întâiă pristavulă ca să dée în scire la tóte cârciumile Bucuresciloră, și în tóte mahalalele, puindă și sorocă de treă țile, ca într'aceștă sorocă să lipsescă și să se

ridice cu totul fetele nemăritate de prin cârciumă, spre a nu se afla mai mult, nici cu pricină de slujbă, s'eu posluşanie, nici cu pricină de rubedenie cârciumarului s'eu cârciumăresei, nici cu pricină că este străină şi nu are unde şede, precum şi alte feluri de femeii văduve şi fără de bărbat, să nu se afle mai mult şedendă în cârciumă, fără numai cârciumarul, fie şi soţia lui numai, dară şi cârciumarul s'eu cârciumăresa de va avea fată a loră să nu se afle într'acea cârciumă, unde se face vinđare de b'etură de vin, nici muere văduvă cârciumăresa să nu se afle; şi după ce veţi face înt'eu hotăr'irea ac'asta sciută şi cunoscută la toţi, apoi când după înţelegerea poruncei, şi în urma acestui soroc, se va afla la vre-una cârciumă fată or' muere şedendă s'eu primindu-se în cârciumă la adunare de b'etură, atunci Dumnevóstră inşi-v' să faceţi aceeaşi cercetare, fără de a da pricina ac'asta în mâniloră zapciilor, precum şicemă mai sus, şi piroforindu-v' să aveţi pre aceeaşi fată s'eu muere văduvă să o cercetaţi de rudenie, şi pre aceeaşi rudenie să o îndatoraţi a o lua la d'ensul, s'eu fiindă străină, fără de nici un căpăt'iu, or' să o îndatoraţi a intra la stăp'ână ca cu slujbă curată să-şi aibă chiverniséla loră, s'eu să *le trimeteţi la fabrica de postavă*, ca să lucreze cu plata ce li se va cădea. — 1784, Noem. 28.

Oprirea sudiţilor de a cump'era case, se pare, la prima vedere, daunătoare estinderei oraşelor, d'ér cugetândă asupra greutăţii ce avé statul de a administra pre supuşii străini, înţelegi pe dată că mai mare era câştigul, decât paguba, din aplicarea acestei proibiţiuni, care pe de altă parte era şi protectore comercianţilor români.

Cu multă stăruinţă s'a aplicat, sub Alexandru Moruzi, ac'astă măsură de proibiţiune. ¹

1. *Io Alexandru Cost. Moruzi Vod. i gspd. Zem. Vlah.*

Poruncimă Domnia mea D-tale cinstitū şi credinciosū boerū Domniei mele vel Spătarū prin scirea Agenţiei aducendū înainte D-tale acélū Laţco, ungerenū suditū, unde fiindū şi orânduitū din partea Epitropiei să i se dea acea taleră una sută pentru casă şi să rămăe casa pe séma Epitropiei până se va găsi vre-unū pământénū să o iea şi să-lū faci D-ta, să înţelgă, că după orânduiala canónelorū nizamului nu se cuvine a avea elū casă şi pământū sub stăp'ânirea lui, nici să se îndrăzn'escă a se întinde împotriva Domnescilorū nóstre porunci. — 1794, Februarie 11.

Vel Logofetū.

Prea Înălţate Dómne,

Cu prea plecata nóstră anafora ar'etămū Măriei tale, pentru că vedemū împotriva poruncei şi nizamului pe mulţi din sudiţii străini cump'erândū case cu locurile lor, cum şi pe podulū Mogoşóei, împotriva străjei spătăresci este unū Laţco ungerenū, suditū austrieccescū, şi aū cump'eratū o casă cu loculū ei

Privilegiile ciobanilorŭ Ardeleni sunt respectate, măcar că și aceștia erau supuși austriacesci. Totuși ei continuă a fi opriți de a exporta cașulŭ de la cășăriile din munți. Numai după finea lui Augustŭ, ciobanii Ardeleni aŭ voie să facă brânză de trebuința caselorŭ lorŭ. ¹

de la o Maria, soția Dinului Siimenu, în tal. 100 și nemulțămindu-se pe cât locŭ aŭ cumpăratŭ, s'aŭ întinsŭ cu îngrădirea până în marginea podului unde altă-dată gardŭ n'aŭ mai fostŭ; pe care cercetându-lŭ și dovedindu-lŭ de suditŭ, l'amŭ zătienitŭ a nu-și face gardŭ, și după luminatele porunci și nizamuri ce sunt, să fie luminată porunca Măriei tale de a se aduce acestŭ Lațco ungurénŭ înaintea D-lui vel Spătarŭ și față fiindŭ și unŭ boerŭ alŭ Epitropiei, să i se dea de la Epitropie acei taleri 100 pe casă și pe locŭ și în urmă găsindu-se omŭ pământénŭ i se va da casa subț stăpânirea aceluia, ca să lipsescă a avea suditŭ casă și pământŭ subț stăpânirea lui, care mulți și din cei mai mari suditŭ și din cei mai mici, ce nu vede Visteria nici țera folosŭ seŭ ajutorŭ din unii ca aceștia, aŭ asemenea case cu loculŭ lorŭ cumpărate și de nimeni nu sunt cercetați nici zătienitŭ. De acésta însciințămŭ Măriei tale, și rămâne ca cea desăvârșită hotărîre să se facă de Înălțimea ta. — 1794, Fevr. 11.

Dumitrache vel Banŭ, Scarlătŭ Dvorniculŭ.

Cod. XXVII, fila 44. Veți și alte acte în anexe.

1. *Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie*

D-ta vel Visteriŭ amŭ vădŭtŭ Domnia mea anaforaoa D-tale pentru care să faci după caidu Visteriei porunca Domniei mele, ca atât Ispravnicii județului, cum și vătașii de plaiŭ să nu slobodă pe piriți a trece brânza lorŭ mai înainte de vremea ce le este orânduită precum nici prisosulŭ peste trebuința caselorŭ lorŭ, ci să fie îndatorați și urmatori obiceiului și ponturilorŭ Domnesci, spre a-și duce cașulŭ la cășăriile din munți, unde își pascŭ oile și unde se lucrează cașcavalulŭ pentru trebuința capanului Impărătescŭ, iar mai vârtosŭ pentru untŭ să nu fie îngăduiți a face urmare înpotriva obiceiului și a ponturilorŭ. — 1794, Februarie 34.

Cond. XXVII, fila 4, II-a.

Dinu și Paraschiva neguțatori cu locuitorii ce aŭ oi și le pascŭ pe munți că nu ducă telemnéua la cășăriile după aprôpe, dupe vechiulŭ obiceiŭ.

Prea Înălțate Dómne,

Costandinŭ și Paraschiva neguțatori pământeni ce ținŭ cășării în plaiulŭ Lovesci, sud. Argeșiu aŭ jăluitŭ Măriei tale pentru unŭ din locuitorii ce aŭ oi și le pascŭ pe munți, avândŭ stâne, că nu urmază după vechiulŭ obiceiŭ a aduce telemnéoa, și făcând-o brânză o trecŭ peste hotarŭ, asemenea și untulŭ și ceru ca după vechiulŭ obiceiŭ ce este și s'aŭ urmatŭ, totă acea tolema și untŭ ce aŭ, să le aducă la cășăriile după munți; care jalbă a lorŭ fiindŭ orânduită la mine ca să cercetezŭ și să arêtŭ Măriei tale obiceiulŭ cum se urmază la

În interesul comerțului, Alexandru Moruzi s'a preocupat de *Menzil-Hanele*.¹

Unu factoru importantu alu comerțului sunt căile și mijlocele de comunicațiune. La capitollu edilităței se va vedea multulu-puținū ce A. Moruzi a făcutu în interesul înlesnirii comunicațiunei. Aci dămū numai, în notă, unele acte și aședământulu menzilhanelorū (poștelorū) din 6 Martie 1795, după cod. XXVI, fila 247. De puținū ajutorū în definitivū era serviciulū poștei, de care nu te putei folosi decât în virtutea unū pitacū sub semnătura Domnitorului, precum este celū fac-similatū mai la vale. Deocamdată Domnitorulū Moruzi, în 14 Martū 1794, dă, cu referință la menzilhanele, următorea anafora a Hatmanului, de care ținēu poștele :

acēstă mada ; după luminată porunca Măriei tale, intrându în cercetare mă adevērii din condicele Visteriei, de la lét 1778, în Domnia Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilantū și la lét 1782, în Domnia Măriei sale răposatului Nicolae Vodă Caragea, cum și la lét 86 s'au datū porunci Domnesci de obște, ca toți locuitorii ce au oi și se pascū pe munții țerei și au stāni prin munți, datorī să fie, ca totū cașulū lorū să-lū ducă pe la cășăriile ce sunt pîntr'acei munți, unde se adună și se face suma cea trebuiuciosă a cașcavalului, fiindū și vremea orānduită până când sunt datorī a aduce cașū la cășării, adică până despre sfârșitulū lui Augustū, de atuncī după stricarea cășăriilorū să aibă voie și bărsanii a face brānză numai, până le va fi de trebuință caselorū lorū și să o trecă înăuntru, iar prisosū de vorū avea să nu fie volnici a o trece, ci iarăși aici în țēră să o vēndă la neguțatori. Eū de cercetarea ce făcu arētū Măriei tale caidulū Visteriei în ce chipū este, iar hotărīrea cea desēvēșitū rămāne a se face de către Măria ta. — 1794, Februarie 15.

Vel Vistier.

Cond. XXVII, fila 5 (II-a).

1. Eacă acte relative la poște :

Dumnéta vel Vist. i Dumnéta vel Hatmane și D-ta vel Spătarū, cu tôte că amū vēdūtū Domnia mea ponturile, cu cari cere Paharniculū Gregorie cu tovarășii sei Minzilhanelele asupră-le, și amū și făcutū Domnia mea la unele îndreptarea ce s'au socotitū spre folosulū țerei și alū bunei orāndueli acesteī trebi, dēră cu tôte acestea poruncimū Dumnévóstră, să vē adunați câte-și trei la unū locū, ca înseși aceste ponturi să le vedeți, să le cercetați și să le chibzuiți bine, cu tótă luarea amīnte, și prin anaforaoa D-vóstră în scrisū să ne arētați celea de bunū folosulū de obște alū țerei, sēu de sunt unele împotrīvă. — 1795, Febr. 20.

Io Alecsandru Costantinū Moruzi Voiv. i gpd. Zem. Vlahs.

Cinstiilorū și credincioși boerilorū Domniei mele D-ta vel Vist. D-ta vel Hatmane și D-ta vel Spătarū, citindu-se înaintea Domniei mele acēstă anafora a D-vóstră, amū vēdūtū Domnia mea buna întocmire ce ați făcutū la

Anafora D-lui vel Hatmanu pentru 300 cai să se cumpere, ca să se pue la menzilhanele, unde este trebuință.

Prea Înălțate Dómne,

Cu prea plecata mea anafora însciințez Măriei tale, măcar că acéstă rea stare la care se află menzilurile este sciută Înălțimei tale, și de aceea nu prelungimă, a pliroforisi pe largū pe Înălțimea ta, că este trăbuintă cel puținū de

numitele mai josū douē-trei madele ce era de prigonire, carele le și primimū, ci dér chiamāndū Pahar. Grigorie cu tovarășii sēi, să le luați la Visteria Domnescă zapisū iscălitū de toți pe tóte acestea ponturī cu cari se légă, care zapisū și cu ponturile împreună fiind-că este a se întări apoi și cu Domnesculū nostru hrisovū pentru statornica urmare și nestrămutare acestei trebī care este de folosulū și odihna țerei de obște, să se aréte și la Dumnélorū cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanulū Domniei mele, față fiindū și Dumnéta spre a vedea și socotindu-se și de D-lorū de folosū și binele acestei trebī, să se adevereze și cu mărturia Dumnélor, arétāndū și Domniei mele cu anafora, ca să se dōe și hrisovulū Domniei mele de întărire.

Prea Înălțate Dómne,

Dupē luminată porunca Înălțimei tale ce mi s'aū datū în anafora Dumisale Grigorie Hrisoscoleo biv. vel Paharnicū cu tovarășii Dumnelūi, prin care cu rugăciune aū cerutū de la Înălțimea ta, ca să se incarce cu tóte menzilurile țerei, adunāndu-ne aici în Visteria Măriei tale, dupē luminata porunca Măriei tale ce ni s'aū datū, amū cercetatū cu tótă scumpătatea cea cuviinciosă ponturile, prin care cerū a se da acestū nizamū noū, cum și îndreptarea ce s'aū socotitū de către înțelepciunea Măriei tale, a se adauge la unele ponturī pentru folosulū țerei, și în adevērū le-amū cunoscutū că întocmai sunt alcătuite și pentru folosulū țerei, căci dupē acestū nizamū, are să rămāie nebântuită de cererile și trebuințele menzilulū și de argălăculū altorū mosafirī mai mari, și pentru înlesnirea a āmbletelorū obștei, prin care are să se immulțescă și comerțulū în țēră, din care iarăși se folosese țōra; la a doua, a treia madele însă ce ni s'aū părutū a le desluși mai bine pentru dreptulū interesū alū Visteriei, făcēndū împreună cu Dumnélorū cerere și prigonire, în cea de pe urmă cunoscēndū și Dumnélorū că este întocmai cu cuviință a le primi, cu buna voia Dumnélorū le-aū primitū, și s'aū întocmitū și acestea, așternēndu-se în deosebite ponturī, care cu tótă plecăciunea le arétāmū Înălțimei tale. Madelele celea ce aū fostū de prigonire sunt acestea: cerea D-lorū în ponturī, ca surugiī să li se dōe o mie, și să fie cu chezășia satelorū, și dajdia lorū să o rēspundă Dumnélorū pentru inamurile Domnesci. Li s'aū rēspunsū Dumnélorū, din partea nōstră, că acești surugiī a fi numai scutiți, și a nu avea și hrana lorū celū puținū, nu are dreptate Visteria ca să silēscă satele să iēe în sēmă pre numiți surugiī; a-i da Visteria și fără de chezășia satelorū, nu póte fi încredințată că nu vorū dosi de nevoie; s'aū đisū Dumnélorū ca dosindū aceștia, și făcēndū cerere de alfiī la Visterie, nu póte suferi Visteria, ca să dōe de apururea surugiī în loculū celorū fugiți, și pentru ca să fie întēiū Visteria siguripsită, că ómenii ce se va da surugiī vorū avea înlesnire și de hrana lorū, și de óreși-care dobāndiri și nu vorū dosi,

una mie cai, ca să se pue la bună orânduială, dară socotimū cele-l-alte multe trăbuinți și havalele cu care este însărcinată Domnēscă Măriei tale țoră, care nu dă răgazū și de acei prostichiu a greutăței; asemenea nici Visteria Măriei tale nu este la stare ca să pōtă iconomisi acēstă trăbuință; nu lipsimū a arēta Înălțimeii tale, mijloculū ce mai josū se vede: mai ântēiū vēdēndū că estimpū nu vorū fi cele de anulū trecutū grele treceri prin țera Măriei tale și nădăjduindū că dōră se va iconomisi într'acēstă vară, cu acestū mijlocū, adecă să se

vorū rēmānea și Dumnēlorū siguri și în odihnă despre partea surugiilorū, am făcutū acēstă întocmire cu D-sa, adecă: toți caii căruțelorū și acei ce încălecă surugiū pe dēnșii, să se plătescā de către Domnie, ântēiū cu ugeretū, cum și de către toți cei ce vorū avea trebuință, și caii ce vorū fi pentru trebuința Domniei dați ugeretele, să rēmāie în socotēla Dumnēlorū, iară caii ce se vorū da și la boeri și la obște, pentru toți să iēe ugeretū dupē cererea Dumnēlorū și hotărērea Măriei tale; iară pentru unū calū, sēu doi, ce vorū fi călări surugiū, la căruță însă, acei ce vorū plăti ugeretulū, să nu plătescā acei cai cu bani douē-deci și cincī-spre-dece precum plătesce și pre cei-l-alți, ci să-ī plătescā cāte bani cincī-spre-dece și dece pe ciasū, la casa menzilului, iar cincī bani ce prisosescū să-ī dēe surugiilorū cu ciasulū, peșinū, fiesco-care, socotindū depărtarea locului de la fieși-care minzilhanea, și pentru acēstă dobândire ce vorū primi Dumnēlorū, să o dobândescā surugiū din paguba Dumnēlorū, să fie datorī și ei a face fieși-care surugiū cāte unū carū de fēnū la menzilhanea fără de plată; acēsta socotind-o și Dumnēlorū, că le este de folosū, aū primitū a se urma, cândū va fi și bună hotărērea Măriei tale; aū mai cerutū însă să li se mai facā adausū cāte o jumătate chilă de orzū de calū, totū cu mizloculū ce ceruse ântāiū celea douē, care și noi vēdēnd-o că este de trebuință, amū primitū, și dupē acēstă simfonie scriindū de isnōvā ponturile, cu plecata nōstră anafora le arētāmū Măriei tale; iarū hotărērea se va face dupē cum se va găsi înțelepciunea Măriei tale cu cale. — 1795, Februarie 22.

Ai Măriei tale prea plecate slugi, *Ienache Văcărescu vel Vist. Costandinū Caragea vel Hatmanū, Dumitru Manu vel Spătarū.*

Cod. XXVIII, pag. 6, III-a.

Hrisovū de aședământulū minzilhanelorū.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. cu mila lui Dumneđeū Domnū și stăpānitorū a totă țera Romānēscă

Fără de nici unū felū de indoială, în cea de pe urmă stăpānitorū de țeri și de norōde sunt aceia ce dupē tot cuvēntulū adevēratū, de cāt toți alți mai multū se îndatorēzā să îmbrățișeze paza dreptăței, și nu numai pentru datoria la care îi supune și firea și legea, precum supune și pe toți ōmenii și pe toți creștiniī, ci mai vārtosū pentru căci se cuvine, și să gāndescā și să cređā că atât sunt mai multū de supuși la acēsta decāt alțiī, cāt scii și cunoscū că nici aū pe nimenea alțiī ca să-ī pōtă sili și îndemna la acēsta, și mai vērtosū fiindū încredințatū de-apururea, că precum oglinđile celea mai cu iscusire și cu scumpătate făcute descopere arētările obrazelorū, întocmai ca arhetipa ce se înfățișēzā la dēnșele, așa driptā judecata lui Dumneđeū asemēnāndu-se cu dēnșele

cumpere acum deocamdată 300 cai, din care 168 să se împartă la nisece noue menzilhanele, care să se facă pe la unile locuri, unde să depărtéză o menzilhanea veche din cea-l-altă mai multă de optă și de cece ciasurī, și dintr'acéstă pricină nu potú ținea caii de Menzilū, iară 132 cu 941 cai ce se află acum bunī înpreună și cu vre 150 cai ce se vorū îndrepta din cei proștī, odihnindu-se acum primăvara, nădăjduescū că se vorū iconomisi acéstă vară cum mai sus se arétă; iar anī Măriei tale să fie de la Dumneșeū mulți și tericiți.— 1794, Martie 14.

are a rēsplăti faptele nōstre întocmai precum s'au lucratū și s'au înfățișatū către dīnsa; dreptū aceea și noi în sfera nōstră, în fōtă vremea cugetāndū, că la dă-rile cele bune ce ni s'au hărăzītū de la. părintele luminelorū, de unde se pogorā și tot darulū celū desēvēșītū; mai nainte de cât tōte, cu întocmirea și paza drēptă și către norodulū ce aū încredințatū sub oblăduirēa nōstră, se cuvine să aducemū adevērata mulțamītă, încă în Domnēscă oblăduire a țerei Moldovenescī aflāndu-ne otcārmuitorīū și vēdēndū multa nedreptate ce cērcă și suferē acelu norodū, ce era încredințatū atunci sub stăpānirea nōstră, din pricina orānduelei menzilurilorū, ce era întocmītă până în acea vreme, amū găsitū că și la acéstă pricină, precum și la altele să-ī izbāvimū de nedreptățile ce suferē și să-ī întocmimū orānduiala și curgerea cu dreptatea cea cuviincioasă, care întocmire și *succesorulū* nostru Domnulū Moldaviei, fratele Mihaiū-Vodă, în urma nōstră o aū păzitū și o păzesce nestrāmutatū până astăzi, cu mulțamita a tōteī obștei dintr'acelu principatū. Dupē ce Dumneșeșca providență aū bine-voitū a ne încredința Domnia țerei Romānescī, din cēsulū ce amū sositū la Domnēsculū nostru scaunū alū acesteī bine-credincioșe stăpāniri, vēdēndū că acéstă trebuincioasă pricină a menzilurilorū țerei, curge și aici cu asemenea nedreptate la țera, cu multă pagubă la Visterie și cu nesuferitā greutate la toți cei siliți de trebuință a călători și nu aū mijlocū a-și afla înlesnirea, ca și în Moldavia āntēiū, n'amū lāsātū și ca să nu cercāmū a face asemenea îndreptare și să tāmāduimū și aici acéstă nedreptate; dupē tōtă dar îndemnătōrea silință, ce amū făcutū în tōtă vremea pentru acēsta, aflāndu-se acum dintre Dumnēlorū cinstiți și credincioși boeriī Domniei mele, D-lui Alecsandru Văcărescu biv. vel Clucerū, D-lui Grigorie Hrisoscoleo biv. vel Paharn. D-lui Ianache Moscu biv. vel Pahar. D-lui Iordache Nicolache biv. vel Slugerū. D-lui Ioanū biv. vel Șātrarū. D-lui Costache biv. 3-lea Logof. i Gheorghe vel căp. za Menzilū, cari cunoscēndū folosulū ce rāvnimū să facemū patriei acesteia, cu a-și afla repaosulū și dreptatea, și nădăjduindū cumcă pe lângă acēsta se potū folosi și însuși Dumnēlorū, cu o drēptă oblăduire, aū cerutū cu rugăciune, prin anaforaoa D-lorū, cu ponturi orānduite, ca să bine-voimū să facemū o bună întocmire menzilurilorū și aici în tōtă țera Domniei mele, care anafora fiindū bine primită la voința Domniei mele, s'au cercetatū ponturile acelea ale Dumnēlorū āntāiū, la auđulū Domniei mele și dupē ce s'au îndreptatū unele din madele, ce s'au cuvenitū a se îndrepta, pentru mai multă dreptatea locuitorilorū țerei Domniei mele și pentru mai cu mulțamītă folosū alū Dumnēlorū; dupē acēsta atāt anaforaoa cât și ponturile Dumnēlorū s'au hotărātū de isnovă la Dumnēlorū cinstiți și credincioși boeriī Domniei mele, D-lui Ianache Văcărescu, vel Vist. D-lui Costache Caragea vel Hatm. D-lui Dumitrache Manu vel Spāt. ca să se mai cerceteze și de D-lorū madelele cele ce sunt legate la dregătoria Dumnēlorū, și să se facă îndreptarea cea cuviincioasă și adunāndu-se dupē poruncă în Visteria Domniei mele, față fiindū

La ce locuri face trăbuiță să se așede nouă menzilhanele și să se orânduiască și surugi după obiceiul Visteriei gospod :

Caî Surugi

60	24	Să se facă menzilă la sud. Slam-Rômnică, între Focșani și Rômnică, fiindă cale de optă césuri.
40	16	La Martinescă, între Focșani și Grădiște, fiind diastimă de 9 césuri.

și boerii ce au cerută menzilurile, după ce la două adunări s'au dată nizamul celă cuviinciosă cu mulțămăta tuturoră părțiloră, care nizamă arătândă D-loră Domniei mele cu deosebită anafora și cu ponturi de isnová așternute, o amă întărită Domnia mea cum să urmeze întocmai și poruncimă Dumnélui vel Vist. ântăi să iee zapisă de la Dumnéloră mai susă numiții boeri, primitori menziluriloră, iscălită prin ponturi, la Visteria Domniei mele; amă dată porunca Domniei mele la căte trei Dumnéloră cercetătoră dintăi, ca atătă zapisulă cât și anafora Dumnéloră, cu mărturiile Dumnéloră, să mi se arête cu deosebită anafora; decă după porunca Domniei mele făcându-se tótă acestă săvêrsire și la cercetarea Divanului. ni s'au adusă anafora la Februară 25, adeverită de Prea sfinția sa Părintele Metropolitulă țerei, chiră Dositeiă și de Dumnéloră cinstiți și credinciosi veliți boeri ai Divanului Domniei mele: Dumitrache Ghica biv. vel Bană. Nicolae Brâncovenu vel Bană, Ienache Moruzi biv. vel Vist. Nicolae Filipescu vel Logof. de țera de susă, Costache Ghica vel Vorn. de țera de josă. Radu Slătinenu vel Vorn. Manolache Grădiștenu vel Vorn. Costandină Știrbeiă vel Logof. de țera de josă, și cu rugăciune ca să bine-voimă a întări acestă folositoră lucru și cu Domnesculă nostru hrisovă, după care anafora prin întărire s'au dată porunca Domniei mele Domniei sale cinstită și credinciosă boerului Domniei mele Ienache Vorn. vel Vist. ca de la Visteria Domniei mele să se deă hrisovă prin ponturi, întărită, Dumnéloră boeriloră primitoriloră menziluriloră, prin care hrisovă să se împlinêscă și să se urmeze tôte aceste ponturi ce se arêta mai josă întocmai precum s'au scrisă, și s'au hotărîtă aici în tótă curgerea vremei ceă orânduite și ponturile cele întărite de Domnia mea, cu hotărâre de a se împlini și a se păzi neștrămutată, sunt acestea adecă :

1. Să li se deă șapte sute caî de țera cu orânduială de la Visteria Domniei mele, fără de plată, la a căruia alegere să fie față și Dumnéloră Ispravnică județeloră, pentru ca să fie numai caî bună, sănêtoși, vrednică pentru trăbuița menziluriloră, de aceea cară se află pe la locuitoră și teslimulă acestoră caî sa încêpă a se face la Dumnéloră, de la di ântăi a lui Aprilie, ca să aibă vreme până la începutulă lunei lui Maiă, a griji pentru tôte celea trăbuițose ale menzilului și pentru înlesnirea cumpêratului sumei cailoră ce mai josă se arêta, ca la vadea să intre în slujba menzilului, fără a se face cât de puțină cusură.

2. Să li se mai deă numai caî ceă vechă ai menzilului ceă ce au rēmasă pe la tôte menzilhanalele țerei căte se voră găsi față.

3. Să se facă întocmire tuturoră menzilhaneloră ce se află gata cu orânduială din țera, adecă: coșare de caî, orzări, fênări, spre încăperea cailoră ce au a pune la fieș-care menzilhane, și odae mică pentru mosafiră, iar unde va fi trăbuiță să adauge menzilhanale noue, să se facă și la acelea locuri coșare, grajduri și altele obicînuite, însă fără de a nu se însărcina țera cu chereștele

Caî	Surugii	
30	12	La Sloboşia gospod. între <i>Unturósa</i> şi Brăila.
10	4	} Fiind-că se supără satele de ceî ce vină de la Diiu şi Nicopoeie.
10	4	
6	3	} Pentru Lipcanii ce se trimită cu cărţi de la Visteria Gospod. la 3, 4, judeţe, adecă lipcanii ce se trimită cu cărţi la sud. Dâmboviţa, Muşcelă şi Argeşă; ajungându la Floresci cu caii ce i-au de acolo merge la Târgoviscea, Pitesci şi Câmpu-lungă; aşişderea şi lipcanulă ce se trimete la sud. Prahova, Saac şi Buzăă, carele cu caii ce ió de la punctulă Văleniloră merge la Ploesci, la Saac şi la Buzăă.
6	3	
6	3	

Ală Măriei tale prea plecată slugă, *Vel Hatmană.*

grele, pentru care dându Dumneloră întăiă măsurile aicea după trebuinţele ce se voră socoti de a fi cu cale.

4. Fênulă şi orzulă trebuinciosă pentru trei miă trei sute şéideci caî, care după catastihulă Dumneloră sunt să se pue pe la tóte menzilhanelele ţereî, să li se dée din judeţe, adică câte două şi jumătate care fênă de măsură şi câte două chile şi jumătate orză, şi acestă fênă şi orză să-lă plătescă casa menzilului adică câte trei lei carulă de fênă, socotindu-se ună leă căratufă şi doi făcutulă, şi câte doi lei şi jumătate chila Brăilei de orză, şi banii aceştia de plină să fie datoră a-i răspunde, unde voră fi orânduîşi spre plata locuitoriloră, iar când nu voră cere Dumneloră a li se da de plină, orânduiala fênului şi a orzului şi plata să o facă numai pe câtă sumă voră cere şi voră avea trebuinţă, iară nu mai multă; rânduiala fênului şi a orzului, înlesnirea căratului la locurile trebuinciose, să se socotescă şi să se facă de la Visterie, cu vreme, ca să nu li se pricinuiască zătignire la trebuinţa menzilului, cu întârzierea şi Dumneloră să nu póta fără de şcirea Domniei a face tocmeli cu judeţele cele depărtate luându bani de la acelea ca să nu facă fênulă şi orzulă datoriei loră; cu acestă felă de bitirmele, şi de se va dovedi că s'au abătută la nisce urmări ca acestea, fără poruncă, să fie datoră a plăti îndoită ceea ce voră lua prin chipurile acestea; pentru măsurătórea fênului şi a orzului de a se lua întocmai, atât fênulă cu cară de măsură, cât şi orzulă cu baniţa înhierată, la vreme ce voră primi de la ţerană, să grijésă Dumnelui vel Vist. de a se face măsurătórea şi primirea dréptă, de a nu se face cătuşi de puşină asupra de către D-loră, ţeraniloră locuitoră.

5. Cinci sute căruţe să se facă din judeţe, şi să li se dée rëndură, rëndură ca până la sfîrşitulă lui Augustă viitoră, să se împlinescă suma acésta şi să le plătescă peşină po tal. cinci căruţa; acésta să se urmeze şi pentru anii viitoră, iară acum să li se mai dée şi tóte căruţele vechi de pe la minzilhanele.

6. Una mie ómeni să li se dée cu pecetluită Gospod. pentru surugii şi rotari, cari să fie prin chezáşia sateloră, şi pentru dênşii de-a pururea să fie răspundători sătenii loră ómenii de slujbă; de va muri vre unulă, să li se dée altulă în locă; ceî dovediţi betegi şi neputincioşi, cu adevărată netrebnică, să se schimbe, şi Dumneloră să plătescă birulă loră la Visteria po. tal. două-deci şi patru pe ană pentru fieşi-care; plata să o răspundă pe tótă luna, după cum şi Dumneloră pe tótă lună au să-şi primescă plata ugeretului, şi afară de aceşti

Domnitorulŭ hotăresce :

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Căt pentru trei menzilhanele ce ni se arătă a se pune în județul Slam-Râmnicŭ și Slobozia, Dumnéta vel Vist. să faciântăi porunca Domniei mele la Paharniculŭ Petrache Ispravniculŭ, arătându-î trebuința acestorŭ trei locuri, ca să socotéscă de nu este mijlocu cu din surugii ce sunt la Menzilhanelele vechi, a se iconomisi de a se chivernisi acestea trei drumuri, și când acésta nu va fi cu puțință, să chibzuiască apoi, în ce chipŭ pôte să găscéscă acești

una mie ómeni, nici cu cuvintŭ de surugiu, nici de rotariŭ, să nu aibă a cere altŭ omŭ; să nu fie nici slobođi a face tocmeli cu satele prin luări de bani, ca să fie ómenii Dumnélorŭ surugii, sóu să céră de la surugii cheltueli pentru menzilŭ sóu poclone, și dovedindu-se cu urmări de acestea să fie datorŭ a plăti întreitŭ ori ce vorŭ lua cu acestŭ felŭ de asuprirŭ, la cutia de milostenie, și deosebitŭ de acésta să aibă, după cum s'aŭ legatŭ prin zapisŭ, că afară din birulŭ surugiilor ce aŭ să-lŭ plătescă la Visterie, să dóe și surugiilorŭ ugeretulŭ cailorŭ ce încalecă surugii la căruțe, numai de la boeri și negustori, iară nu de la alții ce mergŭ cu inamurile Domniei mele, câte cincŭ bani de calŭ, ca să fie acésta spre hrana surugiilorŭ, și să nu-î iée casa menzilului nici de la boeri, nici de la neguțătorŭ, acești câte bani cincŭ de la calulŭ surugiului, ci să-î lase la celŭ ce merge în menzilŭ, ca să plătescă surugiului peșinŭ de la menzilŭ în menzilŭ, iară surugii luândŭ acestŭ ugeretŭ nestrămutatŭ, să fie datorŭ a face câte unŭ carŭ de fênŭ de măsură pre totŭ anulŭ fără plată, la menzilhanaoa lorŭ, și acestŭ fênŭ să nu se scađă din suma orênduelei; orzulŭ să se măsuré cu banița înferată de la Visterie.

7. Ugeretulŭ să li se plătescă de către Domnie pentru tóte menzilurile ce se vorŭ da cu inamuri, atâtŭ din Bucuresei, de la mărgini și de la județe, cu menzilurile Domniei mele, iscălite și de Dumnéluŭ Hetmanu, buiurdisită și de către Domnia mea, câte deuce bani de ciasŭ pentru fieși-care calŭ, cuprinđendu-se și calulŭ surugiului fără csebire; și de la acestŭ ugeretŭ alŭ Domniei nu are surugii nimicŭ să iée, ci să rămăe deplinŭ dobândirea la casa menzilului; pe tótă luna să li se caute socotéla prin D-luŭ Hétmanŭ, și să-și iée plata deplinŭ fără vre-o prelungire, de la Visteria Domniei mele.

8. Curierii să plătescă ugeretulŭ câte deuce bani de ciasŭ, boeri cei ce aŭ îmbrăcatŭ caftane po. bani cincŭ-spre-deuce de ciasŭ, iară neguțătorii și alții câte două-deci bani de ciasŭ de fieși-care calŭ, fiindŭ îndatoriți a plăti și calulŭ surugiului, din care ugeretŭ precum s'aŭ đisŭ mai susŭ, de la boeri și neguțătorŭ po bani cincŭ are să-î iée fieși-care surugiŭ, și sciindŭ cu toții vorŭ popri acei câte cincŭ bani asuprăle ca să-î dóe în mânilé surugiilorŭ, iară casa menzilului pentru calulŭ surugiilorŭ de la boeri are să iée numai câte deuce bani din 15, și de la neguțătorŭ numai câte cincŭ pe ciasŭ din 20; însă toți să fie datorŭ cei ce vorŭ vrea să ămble în menzilŭ, să iée cărți de menzilŭ Domnescŭ iscălite de celŭ după vremŭ Hatmanŭ, și cei din Bucuresei să le iée de la Hétmanie, iară cei de la Craiova de la Caimacanŭ, cei de la Focșani i Cerneți de la Ispravnicŭ, cei de pe la Serhaturŭ de la Capichehaele, afară numai de cei ce vorŭ veni de la țéră în Bucuresei și cei ce vorŭ merge de la unŭ județŭ la altulŭ luândŭ tescherele de la Ispravnicŭ, că suntŭ ómeni ce nu-î opresce nici o pricină

menzilgiū, căfi trebuiesc de as e tocmi la noile menzilhanele, și de se făgăduiesce la acésta să însciințeze Domniei mele ântêiū, apoi se va da chizeși lorū; iar la cele-l-alte cincī numite locuri, poruncimū ca acum negreșitū să se întocmescă aceste menziluri, și să se orânduiască de la Visteria Domniei mele, acum acești șépte-spre-đece lude surugii, și Dumnêlui vel Hatmanū să cumpere acești 300 de cai, și să-i așede la numitele locuri, și banii să-i dēe de la Visteria Domniei mele rēnduri. — 1794, Martie.

Cod. XXVII, pag 8, IV.

din călătoriū, să pôtă lua cai și fără menziluri Domnesci, neavēndū de la cine să iēe, iară din Bucuresci și Dumnêlorū însuși vrēndū a eși cu menzilū, se îndatoréză a lua menzilū de la Hêtmănie.

9. La tôte menzilurile stăpâniū moșilorū să se îndemne a ținea și a avea de vinđare de ale mănăreū trebuinciōse, ca să găsescă și să cumpere drumeții, și atătū stăpâniū acei moșii, câtū și Dumnêlorū boeriū primitoriū menzilurilorū, acolo în préjma menzilhanelei să nu aibă voie a face vinđare de vinū și de rachiū, și vinđarea vinului și rachiului cu totul să fie oprită, pentru ca să nu se urmeze dintr'acésta feluri de pricinī pe la menzilhanale, și stăpâniū moșilorū să fie îndemnați a ținea pe la menzilhanea câte o prăvălie de băcănie, iară când stăpânulū moșiei după îndemnările ce i se va face, nu va vrea să facă acolo la menzilhanea prăvălie de băcănie, atunci prin scirea Dumnêlorū boerilorū ce au primitū menzilurile să aibă voie menzilgiū a ținea prăvălie.

10. La fie-care menzilhanea să fie orēnduitū de la Domnie câte un Beșliū ca să nu pôtă lua cai drumeții, ca să plătescă deplinū ugeretulū, ca să nu se abată la urmări fără cale; iară léfa beșliului să se dēe de la Visteria Domniei mele.

11. Pe căfi din boernași, sēū și din cei la orēnduiala nēmurilorū și a mazililorū vorū avea în slujba menzilhanelorū, dândū catastivū de numele lorū la Visterie, și plătindū aceia deplinū dăjdiile lorū câte se vorū cădea, și de nu vorū fi fostū în slujba menzilhanelilorū, să nu să supere la nici o havalea.

12. Caii menzilhanelorū, după vechiul obiceiū, asemenea și acum să aibă slobodă pășiune pre moșia din préjma menzilhanelorū, precum s'au urmatū și mai nainte, fără a se supera cu cereri împotriva obiceiului de către stăpâniū moșilorū, însă și menzilgiūi fôrte să se ferescă, de a nu mânca și a nu pasce cu caii menzilhanelei liveđile stăpânilorū moșiei, cum și curăturile locuitorilorū ce vorū fi împrejurulū acei menzilhanele, ci să-i pască în loculū slobodū fără de a face cătuși de puțină stricăciune la liveđile de fēnū, în cele care vorū fi vechi sciute și cunoscute liveđi, iară să nu pricinuiască a face acum liveđi și curături nouē.

13. Când se vorū întēmpla cai mai mulți la fieși-care menzilhanea pentru alișverisulū Dumnêlorū, să fie slobodī și neopriți, déră să nu pôtă cere cu acestū, sēū surugiiū mai multū, sēū orēnduiala de fēnū, i orzū.

14. Cândū se vorū întimpla agarlăcuri mari și va cere Domnia cai să fie datori a da câte o sută cincī-đeці cai din menzilhanea în menzilhanea, cu prețulū arētatū mai susū po banī đece de ciasū, iară fiindū trebuință de mai mulți să se facă osebită simfonie, și la asemenea agarlăcū sēū și până la o sută cai, cândū vorū trebui, să li se dēe însciințare cu cincī đile mai nainte ca să grijască.

15. Să nu fie siliți nici de către Domnie, nici de către altū cinevași a

Fiind-că vorbirămŭ de poște și de mijlŃce de comunicațiune, să înregistrămŭ următorulŭ actŭ prin care se acordă plata a trei cai de cărăuși înecați în apa Mostistei :

primi vre-unŭ tovarăși la slujba menzilului, afară din câți cu buna-voința DumnŃlorŭ se vorŭ așeđa cu DumnŃlorŭ și se vorŭ primi.

16. Taleri patru miș să dee pe totŭ anulŭ în doue rŃnduri DumnŃluș HŃtmanului dupē vremi, însă să aibă totŭ ajutorulŭ de la DumnŃluș, să caute socotēla DumnŃlorŭ cu Vistierulŭ, să nu se supere nici într'unŭ chipŭ de DumnŃlorŭ HŃtmanulŭ dupē vreme, cu vre-o cerere de deciuială seŭ cu altă priciuă și numire, și îndată ce vorŭ arēta DumnŃluș vre-o supērare a DumnŃlorŭ împotriva ponturilorŭ, să fie îndatoratŭ, seŭ prin graiŭ, seŭ prin anafora DumnŃluș a arēta pricinele DumnŃlorŭ la Domnia mea, a le scŃte rŃspunsurile îndată, ca să nu li se facă cātuși de puținŭ silă de către trecētori seŭ alțiș, și să fie siliți DumnŃlorŭ prin jălbi a supēra pre Domnia mea; cei ce vorŭ cere cărți de menzilŭ, seŭ din partea neguțătorilorŭ, seŭ și alțiș ce vorŭ avea rēvașele Spărtăriei de slobođenie, să nu se zăbovescă cātu de puținŭ, din care să le pricinuiască zăticnire la trēbă, ci luândŭ HŃtmănia de la fieși-care din cei ce vorŭ cere minzile și vorŭ lua câte doue parale de calŭ, să dee îndată și în totă vremea fără de nici o greutate, seŭ pricinuire.

17. Cu acestea ponturi s'aŭ legatŭ a ținea tŃte minzilele din totă țera în curgere de cincŭ ani, cu suma calŃlorŭ ce s'aŭ ȃisŭ mai susŭ, și nici în anulŭ alŭ doilea nici în ceș mai de pre urmă, până la împlinirea vadelei să nu aibă a cere cai seŭ altele, fără numai fēnŭ, orzŭ, căruțele și surugii; iară dupē împlinirea vadelei să rēmae tŃte acelea ale DumnŃlorŭ, atâtŭ cai, fēnulŭ, orzulŭ, cum și cele-l-alte, afară numai din binalele menzilhanelorŭ, și dupē cum DumnŃlorŭ s'aŭ supusŭ în strajnică pedēpsă prin zapisŭ de nu vorŭ avea cai deplinŭ, și nu vorŭ păzi așeđămintulŭ neștrămutatŭ de-a pururea, și Domnia mea amŭ bine-voitŭ dupē totă cuviința și dreptatea a-lŭ întări cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ; dreptŭ aceea tŃte acestea mai susŭ arētate și bine așeđate orēndueli, ce prin 17 ponturi s'aŭ întocmitŭ, dupē bune cercetări ce s'aŭ făcutŭ și la Visterie și la Divanŭ și inaintea Domniei mele, ântēiŭ pentru că se pricinuesce la totă țera dreptate, apoi pentru căci se aduce la totă obște folosulŭ, și în cea de pe urmă și dupē totă cuviința, și dupē cum și toți DumnŃlorŭ veliți boeri ne-aŭ făcutŭ rugăciune prin anaforale, le întărimŭ și hotărîmŭ printr'acestŭ Domnescŭ alŭ nostru hrisovŭ, prin care și poruncimŭ a se urma și a se păzi totŭ acestŭ așeđămintŭ, de către cei ce se cuvine a le împlini, și a le sēvriși, și a le urma fără schimbare și neștrămutatŭ; rugămŭ și pre toți luminați frați Domni ce în urma Domniei mele vorŭ fi *sucesorŭ* ai Domniei acesteș stăpâniri, să bine-voiască a întări și a păzi acēstă drēptă și folositŃre la obște bună întocmire, ca și hotărîrile Domniilorŭ sale să se păzescă dupē vremi de către alțiș în urmă; și s'aŭ datŭ acestŭ bine inchipuitŭ Domnescŭ alŭ nostru hrisovŭ, întăritŭ cu pecetea și iscălitura nŃstră de la Visteria Domniei mele; marturi puindŭ pe prea iubiți noștri fiș: Costandinŭ Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. și pe totŭ sfatulŭ cinstiilorŭ și credincioșilorŭ boerilorŭ celorŭ mari ai Divanului Domniei mele: Pan. Nicolae Brancovanŭ vel Banŭ, Ienache Văcărescu vel Vist., Manolache Brâncovanŭ vel Vorn. de țara de susŭ, Costache Caragea vel HŃtm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log., de țera de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de țera de josŭ, Radulŭ Slătineanu vel Vorn.,

Anafora ce s'aŭ făcută în dosul jălbei lui Stanu și Oprea, cărăuși din satul Beldadă din jud. Dâmbovița, pentru 3 cai ce s'aŭ înecat.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Poruncimă Dumitale vel Spătară, din bani socotelilor, ce sunt asupra D-le, a surăgilor, să le dai tal. 30. — 1793, Aug. 5.

Prea Înălțate Dómne,

Asupra acestor jăluitoari, cu adevărat li s'aŭ înecat 3 cai în apa Mostistei de la Agesci, unde după ce aŭ sosită cu calabalăculă aŭ năvălită caii la apă, și intrându în heleșteu s'aŭ înecat; se cuvinea ca să grijescă jăluitoari să nu le dea drumul de o-dată, dară i-aŭ scăpată și cu adevărată sun păgubași, și rămâne la milostivirea Măriei tale. — 1793, Aug. 3.

Vel Spătară.

Cond. XXIV, Fila 340.

Breslele și fabricile continuă relativă destulă de prospere sub Alexandru Moruzi. Așa el înocse hrisóvele următoare :

a) Hrisovulă işlicariloră i bașcalii cojocară din Bucuresci, din Martie 1794. ¹

X Manolache Grădiștenu vel Vorn., Costandină Știrbeiă vel Log. de țera de josă, Mateiă Fălcoianu vel Vorn. al politiei, Lucache Arghiropolu vel Post., Dimitrache Hangerlău vel Comis., Dumitrache Racovița vel Clucer, Ion Caramanlău vel Pahar., Grigorie Balenu vel Stol., Atanasie vel Sărd., Ionă vel Medilniceră, Costandină Câmpinenu vel Sluger, Grigorie vel Pit. Ispravnică fiindă Dumnău Ienache Văcărescu vel Vist., la lét 1795, în luna lui Maiă, scriindu-se de credinciosu boerulă Domniei mele Costandină Chițorană biv. vel Șătrară și Log. calemulă rămășițiloră.

Cond. XXVI, Pag. 251.

1. *Hrisovulă işlicariloră i bașcalii, cojocară din Bucuresci.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Intre alte rufeturi trebuinciose obștiei fiindă și işlicariă i cojocară bașcalii din Bucuresci, și avându hrisóve și cărți Domnesci de la frații noștri Domni de mai nainte, de orânduiala și obiceiurile loră, ce aŭ avută, cari prin jalbă cerându a li se inoi și de către Domnia mea, mai înteu i-amă orânduitu la D-lui vel Logf. de țera de susă, de le-aŭ teorisită hrisóvele i cărțile, și ne-aŭ arătată în scrisă prin anafora orânduiala și obiceiurile, cari vedându-le și noi întocmite cu bună orânduială și cu cale, le întărimă și Domnia mea, ca să li se păzescă întocmai precum mai josă poruncimă :

1. Adecă işlicariă și cojocară bașcalii să fie rufetă osebiți de brésla blănariloră, întru tóte, să nu aibă a face întru nimică chiurciubașa ală cojocariloră cu dênși.

Intervenirea în judecățile breslei a Cămărașului este o imputinare

2. Să aibă unŭ staroste dintre ișlicari, carele să fie a'esu și de către cojocari, bașcali, căruia i se va da la mână și carte Domnăscă de stărostie spre a fi știutŭ și cunoscutŭ de staroste.

3. Ei între dênșii să-și alégă cu toții patru meșteri, cari-i vorŭ avea mai de ispravă, cu meșteșugŭ mai bunŭ și mai vrednicŭ, însă doui dintre ișlicari, și doui dintre cojocarii bașcalii, și aceia să fie epitropi și purtători de grijă rufetului lorŭ d'impreună cu starostea.

4. Câți vorŭ fi meșteri vrednici primiți de proesti și bréslă, să aibă după orânduiala rufetului lorŭ a-și trece numele în catastihulŭ breslei lorŭ, la cămara Domnăscă, ca să fie știți și cunoscuți, spre a nu fi volnici alții afară dintr'aceia a lucra meșteșugulŭ ișlicăriei i alŭ cojocăriei; și subț dênșii să aibă unŭ ciaușŭ pentru stringerea banilorŭ la cutia lorŭ, și pentru cei cari vorŭ fi chiâmați la judecată când se va întembla pricină între dênșii, adecă : ișlicarŭ cu ișlicarŭ, seŭ cojocarŭ cu cojocarŭ, ori când va strica lucrulŭ cuivași.

5. Când se va întembla între dênșii pricină și judecăți pentru ale meșteșugului lorŭ, i pentru ucenicii, i călfi, i pentru cei cari vorŭ face stricăciune lucrului cuivași, i pentru cei ce nu vorŭ fi următori la vre-una din câte sunt legați și hotărâți a le păzi print'r'acestŭ hrisovŭ, să se strângă la unŭ locŭ starostea cu cei patru epitropi, pentru a face lonja după obiceiulŭ rufetului lorŭ, unde să chame pe cea cu pricina, și când acei-l-alți de sineși nu vorŭ urma a veni după știința ce-i va face starostea cu epitropii, atunci să aibă volnicie a trimite pe ciaușulŭ lorŭ să-lŭ aducă fără de voie, și să-i lée trépădŭ bani patru-deci și să hotărască pricina aceea în scrisŭ subț iscăliturile lorŭ, după dreptate și după obiceiulŭ meșteșugului lorŭ; și pe cei ce vorŭ fi cu pricină de îndreptare, să-i îndrepteze, iar pe cei ce vorŭ fi cu vină, și de le va fi vina lorŭ mai mică, să le facă și cercetare și dojană, după obiceiulŭ rufetului, fără de a se amesteca zapciiii poliției întru nimicŭ la pricină de judecăți de ale meșteșugului lorŭ; iar pe cei ce vorŭ fi cu vină de pedepsă, să aibă a-i arêta la D-lui vel Cămărașŭ, d'impreună cu alegerea lorŭ în scrisŭ, ca cercetându-li-se pricina vinei să-i pedepsăscă, însă pe unii ca aceia vinovați să-i hotărască a da și ôreș-care geremé la cutia de milostenie a breslei lorŭ, după măsura vinei, în locŭ de pedepsă.

6. Să aibă a ținea cutie cum aŭ și alte rufeturi, în care să strângă în tôte Sâmbetele săptămânilorŭ, de la fieș-care meșterŭ cu prăvălie, ori ișlicarŭ, ori cojocarŭ, câte bani șese, cum și de la călfi celea cu simbrie mai bună câte bani trei; așisderea și celŭ ce va deschide prăvălie, ori ișlicarŭ, ori cojocarŭ, să aibă a da la această cutie a lorŭ po. tal. dece, care cutie să se pecetluiască de staroste și de acei patru epitropi, și să se păstreze în sêma lorŭ pecetluită purtândŭ de grijă ca să se strângă venitulŭ ce este orânduitŭ, și când din brésla lorŭ se va întembla a muri vre-unulŭ în scăpătăciune, seŭ vre-unulŭ din vre-o bolă îndelungată, ori din slăbiciunea bătrânețelorŭ trecute nu va fi vrednicŭ de a se chivernisi, seŭ de alte întâmplări va cădea în lipsă de săvêrsitŭ, atunci din cutia această să i se deé ceea-ce i se cade să-lŭ îngrope cu celea trebuincioșe și săraculŭ să se ajute; însă acea cutie să nu se deschidă de altulŭ, ci față înaintea starosteii și a celorŭ patru ce aŭ avutŭ pecețile să se deschidă, și luândŭ banii ce va fi trebuință, iarăși să se pecetluiască.

7. Cojocarii bașcalii să lucreze numai marfă grósă, care este trebuincioșă

a autonomiei vechi a bresleii. Amu arătată cum prin asemenea ştirbiri

la meşteşugul lor, iar marfa subţire care este de trebuinţa meşteşugului işlicarilor, să nu aibă voie a lucra spre a face adică ori căciulă cazaciescă seu boznicescă, iar dovedindu-î işlicarii că au lucrată, să aibă a-î arăta pe aceia la D-lui vel Cămăraşu, ca să iee acea marfă lucrată pe sēma cămării, dēră nici işlicarii să nu fie volnici a lucra marfă grōsă, de care lucrēză cojocarii başcalii, căci dovedindu-se se va lua şi aceea pe sēma cămării.

8. Ceî cari vor fi să iasă de la stăpāni ca să deschidă prāvālii, ori işlicarii, ori cojocarii, să nu aibă voie de sineşi fără de voia stăpānului, i a stārōstiei, i a epitropilorū şi a rufetului, ca să cerce āntēiū de este vrednicū a avea prāvālie şi a se numi meşterū, şi de scie meşteşugul de săvērşitū, iar după ce se va vedea că este destoinicū şi i se va da voie, să dēe āntēiū tal.

10 la cutia lorū, şi aşia să aibă voie a deschide prāvālie.

9. Meşterii prāvāliaşi, ori işlicarii, ori cojocarii, să nu fie volnici a lua calfa altuia până nu-şi va implini soroculū tocmelēi, şi când va fi slujitū acea calfă până la sorocū aşa va eşi din simbrie, după tocmēla aceea ce va fi avutū cu zapisū, prin ş'irea meşterilorū breslei.

10. Uceniculū să nu fie volnicū să iasă de la stăpānū până la sorocū, câtă îşi va fi tocmēla, nici să-lū primēscă altū nimenea; aşişderea şi după ce îşi va fi implinitū ucenicia, iarāşi să nu fie volnicū să iasă, nici să-lū primēscă nimeni până nu va sluji stăpānului seu cu simbrie unū anū, care simbrie să i se hotārască de brēslă cât să iee? precum au fostū obiceiulū lorū.

11. Când se va întēmpla a veni nescare-va işlicari seu cojocari dintr'alte ţeri, să nu fie volnici a deschide prāvālie aici, până nu-şi va lua āntāiū birulū între ceî-lalţi ai rufetului lorū şi atunci apoi fiindū şi vrednicū cu sciinţa meşteşugului pe deplinū, cu scirea rufetului să aibă voie a deschide prāvālie, dāndū şi banī la cutia lorū.

12. Fiind-că işlicarii prin jalbă au fostū arătatū la Domnie, cum că cojocarii başcalii nu-şi lucră numai meşteşugulū lorū, ci se amestecă de cumpēră de pe unde găescū hārşii albastre, de facū căciulī şi le vindū pe la muşterii pricinuindu-le lorū pagubă, cari pielcele albastre, adeverindu-se Domnia cum că dintru începutū s'au lucratū şi se lucrēză de işlicari; ca unū lucru ce este dar din trēba işlicarilorū, poruncimū să nu fie volnici cojocarii başcalii a cumpēra acestū felū de pielcele, a le lucra seu a le ţinea prin prāvālii, ci cu totulū să fie popriţi, ca de unū lucru ce nu este de trēba meşteşugului lorū, şi numai işlicarii să aibă voie a ţine pielcele albastre şi a le lucra.

12. Lāngă acestea, fiind-că işlicarii şi cojocarii başcalii au datū jalbă Domniei mele, cumcă unii dintr'ānşii cumpēră marfă şi o lucrēză intr'ascunsū prin mahalale, de le aduce atāt lorū pagubă, cât şi cămara Domnēscă o pāgubesc de fumārītū şi de altele, hotārīmū dară, ca işlicarii şi cojocarii başcalii, ce nu vorū avea prāvālii la uliţă, să nu fie volnici a cumpēră marfă de afară.

14. Fiind-că cojocarii başcalii mai nainte au fostū unū rufetū cu cojocarii subţiri şi le era lor peste putinţa a fi osēbiţi de către işlicari, pentru că işlicarii avēndū privileghiu prin hrisōve Domnēscī, ca numai ei să stringă sterpīturi de pe unde va găsi, şi fiind-că marfa de cojocārie este amestecatā cu pielcele sterpīturi, care mocaniū nu le dā māna să o despartā a o vinde deosebitā, de nevoie erau siliţi a o lua împreună şi işlicarii neingāduindu-î, multe gālcevuri şi pagube li se întēmplă la alişverişurile lorū, şi pentru ca să lipsēscă tōte pri-

a autonomiei *lojelor* corporațiilor lor, s'au slăbită din ce în ce această cetate a comerțului și industriei române.

cinile dintre dênșii, cu mijlocă de a se păzi și dreptul ișlicarilor și ală loră, în Domnia dintăiă a fratelui Domnă Mihaiă Vodă Suțulă, s'au aședatū și s'au învoitū cu brésla ișlicariloră, prin zapisū de aședământū, spre a fi amëndouē breslele acestea unū rufetū, adică urmândū cojocariī după hrisovele i orânduiala și obiceiulă ce aū ișlicariī, să aibă și ei voie a cumpăra de pe la mocani marfă subțire sterpitori, pe care marfă ca una ce este de tréba ișlicariloră, s'au aședatū ca să se vênđă la ișlicari cu prețulă celū cuviinciosū, s'au neputēdu-se învoi cu brésla ișlicariloră, să fie volnică a vinde cu rădicata, iar a o vinde cu perechea la mușterii să nu pótă, fără de numai marfa ce le va rămănea nevëndută, aceea numai să o lucreze pe la prăvălii, iar cari dintr'ênșii se vorū dovedi că înpotriva adestui aședământū aū vëndutū pielcele cu perechea pe la mușterii, să deē glóbă la cutia lorū tal. cincă-đeci; asemenea și când va fi vremea a eși afară la marfă ca să stringă, să deē scire starosteī și epitropiloră spre a lua adeverință ca să fie sciuti cei ce aū eșitū, precumū amū vēđutū Domnia mea și acelu zapisū de aședământū ot. lét 1786 Februarie 1, cuprinđetorū întocmai; care acestū aședământū cerēndū amëndouē părțile ca să se întărescă și de noi, Domnia mea i-amū orânduitū la Dumnélui vel Cămărașū de le-aū făcutū cercetare și întrebare, de s'au făcutū adică acestū aședământū cu voia și primirea amëndoura părților, cum și de se urméză între dênșii? și aū arētatū Domniei mele, cumcă cu voia și primirea amēndorora părțile s'au făcutū și că se urméză între dênșii; dreptū aceea dară întărimū Domnia mea aședământulă acesta, ca întocmai să se urmeze între dênșii; și de vreme ce cojocariī bașcalii s'au făcutū unū rufetū cu ișlicariī, la cutia cojocariloră subțiri să nu se supere a da nimicū, nefiindū cu cale a da în douē locuri.

15. Precum Domnia mea amū pusū rufetulă loră într'acéstă bună orēnduială, așia și ei să fie datorī în tótă vremea a vinde marfa loră cu prețū dreptū și a lucra meșteșugulă loră, curatū, fără de a strica lucrulă cuivași, s'au a-lū schimba, și prețulă să-lū cēră numai pe cât se cade, fără de a se lăcomi la câștigū spre înșelăciunea cumpărătorului, căci după cercetarea ce se va face în tótă vremea, care se va dovedi că aū luatū prețū mai multū, nu numai că ilū va perde, ci încă se va și pedepsi, și ca să li se urmeze și să li se păzescă neștrămutatī orēnduiala și obiceiurile loră, ce printr'acestea ponturi de mai susū sunt arētate, amū întăritū hrisovulă acesta cu însăși credința Domniei mele—Io Alexandru Costandinū Moruzi Voivodū, i cu a prea iubiților Domniei mele fi: Costandinū Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. și cu mărturia Dumnélorū cinstiților și credincioși boerilorū veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrașco Racoviță vel Ban, Ienache Moruzi vel Vist., Manolache Brancovēnū vel Vorn. de țera de susū, Costache Caragea vel Hatm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log. de țera de susū, Costache Ghica vel Vorn. de țera de josū, Radu Slătineanu vel Vorn., Manolache Grădiștēnu vel Vorn., Costandin știrbeiū vel Log. de țera de josū, Lucache vel Post., Dumitrache Hangerliū vel Comis., Alexandru Văcărescu vel Clucer, Iónū Comănēnu vel Paharn., Grigorie Bălēnu vel Stol., Iordache vel Sluger, Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnicū, Niculae Filipescu vel Log. de țera

b) Hrisovulă blănariloră cojocară subțiră, din 2 Martie 1794. ¹ Prin

de susă; și s'au scrisă hrisovulă acesta la ală doilea ană dintru ântăia Domnie a Domniei mele aici în orașulă scaunulă Domniei mele Bucuresci, la ană de la zidirea lumei 7303, iar de la Domnulă Dumneșe și Mântuitorulă nostru Is. Hris. 1794, Aprilie 12. De Răducanu Poenaru biv. 3-lea Logf. Condicariă

1. Io Alecsandru Const. Moruzi Voev. boj. Milos. i gpod. Zemb. Vlahscoe

Intre alte rufeturi trebuincioșe politiei Bucuresciloră, fiindă și rufetulă blănariloră adică cojocară subțiră, și avândă hrisove și cărți Domnesci de orânduiala și obiceiurile rufetului loră, au cerută ca să li se întărească și prin hrisovulă Domniei mele, care acestă rufetă, fiind-că dintru începută au ținută de Cămară, și mai nainte au fostă în rufetă cu cojocară bașcaliă i cu ișlicariă, iar de la o vreme încôce s'au deosebită cojocară bașcaliă și ișlicariă făcându-se amândouă aceste bresle ună rufetă, și au rămasă cojocară subțiră deosebită, mai ântăiu i-amă orânduită Domnia mea, pe Dumneloră cinstiți și credincioși boeriă Domniei mele vel Log. de țera de susă, și vel Cămarășu, de au făcută întrebare acestoră trei bresle, de voiescă adică a fi osebiți, și de aduce osebirea loră vre-o stricăciune? După acesta teorisindă hrisovele ce le-au avută breslele aceste, și vedândă obiceiurile și orânduiala loră întocmită cu bună orânduială, amă dată hrisovulă Domniei mele deosebită ișlicariloră și cojocariloră bașcaliă pre obiceiurile loră, cum și la rufetulă cojocariloră subțiră amă dată acestă Domnesculă nostru hrisovă deosebită și singură pe rufetulă loră, prin care întărimă tôte obiceiurile și orânduiala loră, ce se cuprinde mai josă, prin arătatele ponturi, ca să li se urmeze întocmai, adică:

1. Să se facă fôie de chiurciubași pentru căți se află într'acastă vreme la meșesugulă și negustoria acosta a blănariloră, adică a cojocariloră subțiră, și matrapaziă primiți și aleși de rufetă, cari ca să fie cunoscuti și sciuti de acum înainte spre a putea numai ei a metahirisi meșesugulă și negustoria acosta, iară alții de sine-și să nu se amestece a se face înșiși blănară, și cojocară subțiră să arête acea fôie la Dumnelui vel cămarășu, ca să li se deo sinetă și să trecă la condica Cămării spre a fi sciuti.

2. Dintr'aceștia cari voră fi mai de ispravă, bătrâni și cu pracsisă să fie cincă proesti a rufetului loră, ca cu dênșii împreună să aibă chiurciubașă a-și povățui brésla loră și a purta de grijă peste tătă vremea a se urma și a se păzi celea ce orânduimă mai josă anume.

3. Să aibă chiurciubașă cu acești proesti de împreună a căuta pricinile și judecățile breslei loră, pentru ale meșesugului loră, i pentru ucenici și călfi, și pentru cei ce voră face stricăciune la lucrulă cuivași, i pentru cei ce voră fi neurmători la vre-una din căte sunt legați și hotărâți a le păzi printr'acestă Domnesculă nostru hrisovă, de care când va fi trebuință, strângându-se la ună locă chiurciubașii cu acei proesti, adică cândă va fi în pricină blănară cu blănară, să trimetă să chame pe acelu cu pricină, și când același din sine-și nu va urma a veni după înscuințarea ce-i va face chiurciubașă și cu cei-l-alți proesti prin trimis, atunci să aibă volnicie a-lă aduce și fără de voie cu céușulă rufetului loră și să-i ioe trépădu bană patru-deci, și hotărindă pricina acea înscrisă sub iscăliturile loră, după dreptate și după obiceiulă meșesugului loră, pe cei ce va fi cu pricină de îndreptată să-i îndrepteze,

acest hrisov nu numai se confirmă separațiunea nu de mult făcută a

iară pe cei ce va fi cu vină, de va fi vina mai mică să-î facă și cercetare și dojană după obiceiul rufetului lorū, iară pe cei ce va fi cu vină de pedepsă să aibă a-î arăta la Dumnelui vel Cămărașū de împreună cu alegerea lorū în scrisū, ca cercetându-li-se vina să-î pedepsescă, însă pe unii ca aceia vinovați să-î hotărască a da și câte ořeș-care geremé la cutia de milostenie a rufetului lorū după măsura vinei în locū de pedepsă.

4. Ca să aibă a ținea chiurciubașa după obiceiulū ce au avutū, cum au și alte rufeturi, cutie, în care să se stringă de către orânduitalū céușū alū chiurciubașei în tóte Sămbetele săptămănelorū câte trei bani de fieș-care prăvălie.

5. Așisderea și celū care dintr'ênșii va cumpăra marfă de blănărie, orī pământénū orī stréinū, séu samuri de la vre-unū negustorū pământénū, orī stréinū, să aibă a da la cutie o jumătate de leū la suta de leī, atât cumpărătorulū, cât și vinđătorulū iarăși o jumătate de leū, iar cândū vinđătorulū neguțatorū nu va vrea să dée acești bani la cutie, nimeni dintr'ênșii blănari să nu se cuteze a cumpăra marfă de la acela, până nu va da acei bani la cutie, iar cumpărându impotrivă să dée séma acelū cumpărătorū.

6. Așisderea să stringă la cutie și ořeși-care geremele de la unii ce vorū fi hotărīți după cum amū đisū pentru vinele lorū, cum și de la alții cari deosebitū le vorū da mâna a face de sine-și vre-o milostenie și vorū vrea inșiși a arunca la cutie.

7. Așisderea să stringă la cutie și cei câte talerī de ce de la cei ce va eși meșteri a deschide prăvălie, precum mai josū se cuprinde, care acéstū cutie în care este să se stringă acéstū venitū de bani, să se pecetluiască cu pecetile acelorū proesti, și așia pecetluită să se păstreze în séma chiurciubașei purtându elū de grijă ca să se stringă venitulū ce este orânduitalū, și când în bresla lorū se va întempla a muri vre-unulū întru scăpătăciune, séu vre-unulū din vre-o bólă îndelungată, orī din slăbiciunea bêtrănețelorū trecute nu va fi vrednicū a se chivernisi, séu din altă întimplare de la Dumneđeū va cădea în lipsă desevirșită, atunci din cutia acésta să se dée ceea ce se cade ca mortulū să se îngrope cu celea trebuinciose, după orânduiala creștinéscă, și sārăculū să se ajute după datorie; însă acea cutie să nu se deschidă de altulū, ci iar de față fiindū înaintea celorū cinci ce au pusū pecetile să se deschidă, și luându banii ce va fi trebuință, iarăși să se pecetluiască la locū, și de nu vorū fi cei d'ântéiū cari au pusū pecetile, să fie alții în loculū lorū a o pecetlui iarăși cinci de ispravă din rufetul lorū.

8. Cazaclii când aducū marfă din țera căzácéscă să nu fie volnicii ei a o deslega, ci ântăiū să dée de scire chiurciubașii, carele împreună cu acei proesti să mérgă ca să fie față la deschiderea mărfei, și tăindū prețulū ce se cade prin tocméla ce vorū face între dênșii, fiteș-care după acelū prețū să cumpere și să iée cât le va fi trebuință.

9. Marfă de Rușele să nu fie volnicii negustorii cei ce o aducū, nici să o deslege și fără de scirea chiurciubașii și a celor-lalți proesti, nici să o lucreze ei aici, séu să o vênđă cu blana și cu pelea, ci ântăiū să dée de scire chiurciubașii, să mérgă împreună cu cei-lalți proesti să o tocméscă, și tăindū prețulū, să o iée tótă cu rădicata; așisderea și Cazaclii cum și Lipscanii tot cu rădicata să o vênđă la bresla blănarilorū, iară să nu fie volnicii a lucra ei marfă aici.

blănarilor subțiri de cojocari și de ișlicari, ci se impune și un nart

10. Vulpele, jderii, pisici și alte mărunțai de cojocărie să nu fie volnici nimenea din alte bresle a cumpăra și a lucra și pentru a le vinde și a le face neguțătorie, adică nici abagiu, nici brașoveni, nici mătăsară, nici croitor, nici armeni, nici ovreii, nici breslașu slujitor, nici slugi, nici altă nimeni, fără de numai a se strînge, și de va cumpăra pentru trebuința sa a-și face lui-și haine de purtat, iar într'altă chip de se va amesteca în bresla ce este a blănarilor și-lă va dovedi chiurciubașa cu isnafulu său, să o iee pe sēma Cămărei Domnesci acea martă.

11. Ceii cari voru fi să iasă de pe la stăpâni ca să-și deschidă prăvălii să n'aibă voie de sine-și fără de voia stăpânului, și fără de voie de la chiurciubașa și de la rufetă, ca să-lă cerce ăntăiu de este vrednică a avea prăvălie și a se numi meșter și de șcie meștesugă desevărsit, iar după ce va lua voie și se va vedea că este destoinică la acesta, să dea ăntăiu taleri de ce la cutie, după cum au fost obiceiul, și așa va deschide prăvălie.

12. Ucenicul să nu fie volnic să iasă de la stăpân până la sorocă, cât i va fi tocmela, nici să-lă primescă alt nimenea din rufetă lor, așisderea și după ce-și va implini ucenicia încă să nu fie volnic să iasă, nici să-lă primescă nimeni, până nu va sluji și stăpânului său cu simbrie ună an, cum le-au fost obiceiul.

13. Când se va întembla a veni cari-va cojocari subțiri streini de prin alte părți, să nu fie volnici a deschide prăvălii aici, până nu-și voru lua ăntăiu biră aici între cei-l-alti cojocari și sinetă la mână ca și cei-l-alti, iară după ce-și voru lua birul și sinetul la mână, de va fi și vrednic pe deplin, atât cu scirea chiurciubașii și a rufetului, să aibă voie a deschide prăvălie, dăndu și banii la cutia lor.

14. Să aibă chiurciubașa deimpreună cu rufetul lui purtare de grijă în totă vremea a cerceta și a găsi pe toți cei ce voru vrea să mituiască vama Domnescă dintr'acestă rufetă ală lor, și pe care va dovedi într'această faptă să aibă a-lă da la vel Vameșu ca să-și plătescă vama obicinuită pe deplin, și încă să i se facă și certare, ca să fie spre pilda altora.

15. De se va întembla vre-unul din rufetă acesta a muri, atunci sinetul acestuia să aibă chiurciubașa a-lă aduce la Cămară, unde s'au dată ca să se ție, atât condica din hrisovul și orânduiala rufetului acestuia catastihă de sineturile lor, ca să se scotă din catastihă numele celui mort, său vre-unuia ce au lipsit, și intrăndu altul în loc din cei ce voru eși meșteri, se va preface sinetul pe numele său și cel vechiu se va sparge, îndreptându-se și la catastihă asemenea, cum și alții ce se voru adăoga după vreme la rufetă vrednic și primiți de rufetă, arătându-se la vel Cămarășu s va trece în catastihă și se va da sinetă de la Cămară ca ună rufetă.

16. Să urmeze și să păzescă lucrul, și măsura blanelor la oră-ce fel de felurimi, după orânduiala ce au fost prin hrisovele lor, însă blana întregă de cacomă o sută patru-zeci de tanele, blana întregă de nunci 70 tanele cu calile lor, blana întregă de singepi negri 225 tanele, blana întregă de singepi de Misir 240 tanele, blana întregă de singepi proști 250 tanele, blana întregă de pantece de vulpe 16 tanele, blana întregă de spinări de vulpe 18 tanele, blana întregă de carsaci 30 tanele, blana întregă de carsaci cu bogazurile lor 90, blana întregă de dihoră pestriți 60, blana întregă de jderă 80 tanele,

pentru vîndarea diferitelor specii de blăni. Boierimea, care purta blănille scumpe, era interesată să fixeze asemenea nart.

blană întregă de zardavo pacea 90, misada întregă pacle de samurŭ o sută-opt-deci și douē cu șapte fășii, blana întregă de zardavoleși o sută-douē-deci, blana întregă de vereriti 200 tanele, blana de ialangicuri 430, blana întregă de șantrace douē-sute cincideci, blana întregă pantece de singepŭ negru 120, blana de răși 60, blana de crocu lungulŭ de palme cincideci și jumătate, iar în pôle de șese palme, asemenea și blana de hârșii tot această mēsură să aibă, tôte acestea felurimi de blane, nu numai să le aibă a le face pe mēsură ce poruncimŭ, și nici putrede să nu fie. sēu nepotrivate, sēu necusute bine, și cumpērătorulŭ cînd va cumpēra să aibă a le numēra că de va găsi lipsă din mēsură acestia și cāt de puținŭ mai mică, să aibă a arēta la Dumnēlui vel Cămărașŭ, și acelu blănarŭ care a făcutŭ acea blană, întorcēndŭ banii cumpērătorulŭ, să se și pedepsescă, iar blănille ce le facŭ mici pentru panighiruri, de acelea să nu se cuteze nici a vinde aici în țēră, ori de față sēu printr'ascunsŭ, nici în prăvălii să nu se scōtă la vedere acelu felŭ de blane mici, ci înăuntru în casa lui să și le aibă închise, de unde rădicāndŭ-le la vremea ce va fi a merge pe la panighiruri, și încercāndŭ-le, acolo numai le vorŭ deschide, iară aici ori de se va găsi în prăvălia unuia acelu felŭ de blane mici, ori de se va cuteza să vîndă la cinevași, nu numai se va lua acea blană pe sēma Cămării Domnesci, ci încă acelu blănarŭ să se scōtă din rufetŭ, să se pecetluiască prăvălia și să se și pedepsescă.

17. Orānduimŭ și plata lucrătorilorŭ iarăși dupē rānduiala hrisovulŭ ce aŭ avutŭ; însă contășulŭ de samurŭ și cuburulŭ cum și giubelele femeesci cum și cuburulŭ de cacomŭ tal. 3; blana de nurcă și nafē, tal. 2 cuburulŭ; tatarca de āntăia mână, tal. 2, binișulŭ și giubea de singepi tal. 1 bani 30. Prefacerea mutāndŭ blana pe altă față, unŭ zlotŭ; tivilichia de cacomŭ unŭ zlotŭ; tivilichia de singepŭ sēu prōstă, unŭ talerŭ; tatarca a doua mână, unŭ leŭ și jumătate; deosebitŭ dicemŭ mai cu strașnică poruncă pentru prețulŭ a tôte felurimilorŭ de blane cāte s'aŭ numitŭ mai susŭ, să se ferescă ori-care blănarŭ a nu cere prețŭ mai multŭ peste ceea ce se cade, dupē nāravulŭ ce aŭ luatŭ, ci numai cu prețulŭ celŭ dreptŭ să-și vîndă marfa, pentru căci se va face cercetare, și pe care dintr'ēnșii i vomŭ dovedi că aŭ cerutŭ și aŭ luatŭ prețŭ mai multŭ peste ceea ce s'aŭ cădutŭ, nu numai că-lŭ va perde ci se va și pedepsi fōrte.

18. Acestea tôte cāte orēnduimŭ mai susŭ pentru numitulŭ rufetŭ strașnicŭ poruncimŭ ca să aibă chiurciubașa de împreună cu proestii ai rufetului, a le păzi, nu numai ei, ci și pentru toți cāti se află în numēralŭ rufetului cu meșteșugŭ, să aibă purtare de grijă în tōtă vremea spre a-i cerca ca să le urmeze, ca unii ce aŭ ei a rēspunde și a da sēmă pentru toți cei-l-alti; iară cānd vre-unulŭ în potrița poruncēi va urma cevași, acei proestii și cu chiurciubașa, ca nisce însuși vinovați vorŭ avea a se pedepsi și ei fără de a nu avea cuvintŭ de îndreptare, sēu să arēte pe acelu vinovatŭ spre a rēmānea ei îndreptați, căci pentru aceea sunt orēnduiți proesti, să-și cerce și să-și povētuiască rufetulŭ în tōtă vremea, și omenii rufetului să fie aleși și sciuti, că pentru aceea li s'aŭ făcutŭ de către Domnia mea privilegiŭ cu musadea la cāte scriemŭ mai susŭ.

19. Cāti dară lucrēză acestŭ meșteșugŭ și aŭ sineturi la mână, de meșteri,

c) Hrisovul¹ luminărilor din 27 Aprilie 1794. Acest¹ act¹ a

aceștia a¹ se cun¹șce de meșteri blănari la rufet¹ și ei a¹ se cun¹șce de mai marele lor¹ și povățitor¹ pe chiurciubașa a se sci pe sine-și fieș-carele că sunt legați la rufet¹ și supuși chiurciubașii a da ascultare în tot¹ă vremea, iar pe cel¹ nesupus¹ să aibă chiurciubașa a-l¹ ar¹ta ca să se pedepsescă de către Domnia mea, și am¹ întărit¹ hrisovul¹ acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi, martori fiind¹ și Dumnelor cinstitii și credincioșii boerii veliți ai Divanului Domniei mele, și Ispravnic¹ fiind¹ facerei acestu¹ hrisov¹ Pan¹ Nicolae Filip. vel Logof. de țera de sus¹, scriindu-se hrisovul¹ acesta la al¹ doilea an¹ întru ânt¹ea Domnie a Domniei mele aici în orașul¹ scaunului Domniei mele Bucuresc¹ lét. 7303, iar de la Domnul¹ și Mântuitorul¹ nostru Isus¹ Hristos¹ lét. 1794, Martie în dou¹. — De Chiriță Logof. de Divan¹.

Cond. XXVI, pag. 211.

1.

Hrisovul¹ luminărilor.

O râvnă de s¹vârșit¹ av¹nd¹ Domnia mea de a afla și a s¹vârși t¹te mijl¹cele câte sunt aduc¹to¹re folosului și îndestulărei a tuturor¹ locuitorilor¹ țerei Domniei mele, nu am¹ trecut¹ cu vederea de a face îndreptarea ce s¹au cuvenit¹, și la câte am¹ v¹đut¹ curg¹nd¹ cu neîntocmire și cu rea or¹nduială, am¹ înlesnit¹ și am¹ descoperit¹ t¹te aflările câte sunt pricinuito¹re de îmbilșugare, și mai multă fericire obștei cu cugetările ce am¹ făcut¹ în ți și în nopte, numai și numai ca să vedem¹ pe supușii noștri folosindu-se întru t¹te, fieș-care din rodul¹ ostenelilor¹ cu care se silesc¹ de a se îndestula; drept¹ aceea dară între bune or¹ndueli și întocmiri ce am¹ făcut¹ Domnia mea alișverişurilor¹ obștei, v¹đ¹nd¹ și negustoria luminărilor de se¹ ce se vinde aici în orașul¹ Domniei mele Bucuresc¹ pentru trebuința norodului curg¹nd¹ cu un¹ mijloc¹ f¹orte neîntocmit¹, în cât¹ mai tot-d¹euna pricinuia lipsă și neajungere orașenilor¹, alte ori și stenohoria de scump¹etatea cu care se vindea pentru multele felurimi de pricin¹ ce găsea luminării, de multe ori și mâhnire la cei mai mulți, fiind¹ luminările próste și cu alte amestecături într'ênsele, cum și Visteriei supărare de celea fără de cuvint¹ cereri ce făcea luminării, cu a li se face or¹ndueli ca să i¹ee cu cisle de pe la negustorii cei ce string¹ de trebuința Tarigradului, și acelor¹ neguțatori cheder¹ luându-li-se în vreme de trebuință marfa ce avea strinsă pentru capan¹, încât era siliți aceștia de cump¹era altă marfă, (putem¹ ți ce și cu mai mare preț¹) să o d¹ee la capan¹ pentru ca să-și îndeplinescă datoria lor¹, nefiind¹ îngrijați din vreme a stringe se¹ și pentru trebuința orașului, ca lucru ce nefiind¹ a lor¹ tr¹bă, nu-¹ silea datoria la ac¹sta, și așa cu acest¹ neîntocmit¹ mijloc¹ curg¹nd¹ ac¹stă negustorie, de aceea nici odată nu se putea păzi nici hotăr¹irea prețului ce se făcea, nici îndestularea orașenilor¹, și tot-d¹euna necontenite jalbi ne vinea pentru acestea pricin¹; t¹te acestea cercet¹ndu-le Domnia mea, ca să ne pliroforisim¹ din ce pricină curg¹ și se urm¹eză, ne-am¹ adev¹erit¹ că sunt numai și numai din becisnicia luminărilor¹, nefiind¹ ómeni de credință și cu grija de însuși folosul¹ lor¹, să-și căpuiască cu sirguală din vreme de sermaiaua seului ce ar¹ socoti că au trebuință, ca să le ajungă peste tot¹ anul¹, ci nădăjduesc¹ mai mult¹ ajutorul¹ ce le face Visteria pentru ca să nu se obidescă norodul¹; acum dară

trebuită să fie fostă plătită cu sume mari de către cei cărora li s'a acordat, căci prin el se substituia o ceta de speculanți la adevă-

viindă la Domnia mea cu jalbă unii dintr'acei negustori, ce mai susă s'au disă, și arătându pagube și supărarea ce curge pe totă anulă tuturoră negustoriloră pământeni, ce se negustorescū in totă țera Domniei mele, cu cererea acesta ce facū pe totă anulă luminării, au cerutū de la Domnia mea a se încerca însuși ei ca să îndestuleze orașulū Bucureșilorū cu luminări de seū, fără de a mai supăra cătuși de cătū pe neguțatorii pământeni cu vre-o cerere de orânduială, de seū, ci cu a lorū sciință să orânduiască omeni de a face luminări câte vorū fi de trebuință orașului, peste totă anulū; a cărora jalbă orânduind-o Domnia mea la Dumnelorū veliții boeri ai Divanului Domniei mele spre cercetare și chibzuirea de obște, unde adunându-se și toți luminării s'au întreatū in douē și trei rēnduri de voescū a ținea totū ei luminările precum le-au avutū până acum, și să păzescă nartulū celū hotăritū de la Domnie, lipsindū orēnduelile de seū, și toți cu unū graiū au datū înaintea Dumnelorū hotăritū rēspunsū, că nu le dă mâna; așa dară primindu-se și găsindu-se cu cale cererea negustorilorū, au făcutū anaforaua către Domnia mea, arătându-ne că este de folosulū obștei cererea ce facū numiții neguțatori, care anafora amū întărit-o și Domnia mea cu acestū șartū, spre a lipsi adecă orēnduelile de seū, fiindū cunoscută greutatea ce se pricinuia dintr'acesta, și a se păzi buna orēnduială, curățenia și dreptatea politiei, de obște, amū datū asupra neguțatorilorū luminările de seū cu acestea mai josū numite ponturi.

1. Neguțatorii aceștia căți iaū asupra lorū luminările de seū, să li se scrie numele in condica Visteriei, spre a fi sciuți și chezași unulū pe altulū, ca să șcie fieș-carele in parte-și, că la vre-o întēmplare împotrivă au a rēspunde nu numai pentru sineși, ci și pentru toți.

2. Nimenea altulū afară dintr'acești neguțatori să nu fie volnicū, nici să lucreze, nici să vină luminări de seū, fără numai omeni ce vorū fi orēnduiți de ei, cu prețulū ce s'au hotăritū de către Domnia mea, po parale 23 ocua, până la sfârșitulū anulū următorū, și atât la începutulū anulū viitorū 1795 cât și la alți ani înainte, să urmeze prețulū luminărilorū după *ceșniū* ce se va face atunci, pe totū anulū, și după nartulū ce se va da de la Domnia mea; și apururea să grijască a fi îndestulare de luminări, lucrate bine, curatū fără de alte amestecături, și fără de nici o lipsă la dramuri, iarū care altul se va vėdi lucrându luminări de față seū prin taină, va fi sub pedēpsa Domniei mele, ca unū nesupusū poruncei și hotăriri Domniei mele.

3. Pentru ca să lipsescă primejdia și putorea din orașū, să aibă a-și face o cherhanea la unū locū depărtatū de tãrgū, cu a lorū cheltuială, unde acolo să aibă a se lucra luminările și să se aducă făcute gata in tãrgū, unde să fie prăvălii câte vorū trebui din destulū, spre ajungerea și nediscolia depărtării norodului; iar inlăuntru politiei să nu lucreze luminări.

4. Seulū de la măcelarii pământeni ce taie vite aici in orașulū Bucureșilorū, să aibă a lua ei tot-deuna cu riza-pazarū, și din mardaua acestui seū ce rēmâne, să aibă voie a lucra și săpunū de țeră după cum lucraū și cei-l-alti luminării până acum, ca să nu se păgubescă.

5. Fiind-că numiții neguțatori au cheltuială la făcutulū cherhanalei și la alte trebuinciōse, acum, cari și prin alū doilea jalbă ce au datū, arētară că după nartulū ce li s'au datū intr'acestū următorū anū nu potū avea nici unū

ratulū rufetū alū luminărilorū; sub cuvinte inchipuite se face o adevărată espropriare a adevăraților meșteri, până și de prăvăliile lorū!

câștigū, osărduindu-se numai pentru folosul de obște, pentru acea dară ca să li se păzescă acéastă hotărîre, și să fie și ei odihniți și bine nădăjduiți la acésta, și spre a griji pururea, din vreme, de îndestularea politieî, amū bine-voitū Domnia mea de le-amū datū și acestū Domnesculū nostru hrisovū de întărîrea acesteî Epistăsiî, ce amū datū asupra lorū, spre a li se urma și spre a li se păzi.

6. Iară când vorū *pretenderisi* alți de a primi Epistasia acésta, să fie datorî de a le plăti acestora tótă cheltuiala ce vorū face pentru acéastă cherhana. până la isprăvirea ei, după catastihulū ce vorū arēta, și după prețuirea ce se va face de Maïmar-bașa și de alți meșteri cu pracsis, cum și a se da lucrurile ce se va găsi într'ēnsa, luându-le să aibă a le plăti.

7. Când până la douî anî de când aū luatū aceștia Epistasia acésta, vorū căuta alți a *pretenderisi* Epistasia acésta, pentru câtă pagubă li se va întēmpla acestora, căci fără de veste aū luatū acéastă Epistasia și aū luatū marfă cum aū pututū găsi, atunci să fie datorî aceia a le împlini tótă paguba, care pagubă, ce vorū arēta, să fie teorisită de negustorî ómenî cinstiți și cu pracsis de acéastă Epistasia; iar când după douî anî li se va lua de la mână acestora, n'aū a *pretenderisi* pagubă.

8. Asemenea și câtă marfă de seū se va găsi strînsă atunci de acești epistați pentru făcutulū luminărilorū, să fie datorî aceia a primi cu banî gata, cum și dobânda banilorū de când arū fi cumpăratū acești epistați seulū ce se va găsi atunci, asemenea să fie datorî aceia ce vorū *pretenderisi* a lua Epistasia acésta, să le răspundă până la unū banū, fiind-că și luminărilorū celorū vechi când li s'aū luatū acéastă epistasia de asupra lorū, atât marfa de seū ce s'aū găsitū la dēnsiî, le-aū răspuns-o în banî gata acești epistați, cât și dobânda banilorū de când aū fostū cumpăratū marfa ce s'aū găsitū la dēnsiî.

9. Să aibă acești epistați a-și găsi liude douē-deci pentru trebuința lucrului la cherhana, ómenî streinî și fără de pricină de dajdie, a cărora cercetare să se facă înaintea Dumnélui Vistierulū și înaintea Dumnélui vel Vormicū alū politieî Bucurescilorū și fiindū străinî, fără de pricină de dajdie, să se așede în catastihu Vistieriei cu dajdia lorū de liude po talerî 10 pe anū, carî banî să-î răspundă acești epistați la Visterie; deci să fie datorî numiți epistați a urma ponturilorū cu carî sunt legați, pentru că orî-ce întēmplare de cusurū va fi, verî lipsă de luminări, verî a nu fi lucrate curatū și întocmai la dramurî, atunci ca unî ce însuși după a lorū cerere și *sigurație* ce aū datū Domniei mele, și aū luatū de asupra luminărilorū acestū alișverîșū vechiū și s'aū datū asupra lorū pentru folosul de obște, se vorū osândi și se vorū pedepsi. Poruncimū Domnia mea și Dumitale vel Agă, să grijescî, ca să se urmeze și să se păzescă acestea precum poruncimū mai sus; și amū întăritū hrisovulū acesta cu însăși Dumnēca nōstră iscălitură și pecete, martorî fiindū și prea iubiți Domniei mele fi: Costandinū Vvd. Dumitrașco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghie Vvd. i pe Dumnélorū cinstiți și credincioși boerî veliți ai Divanulū Domniei mele: Pan-Dumitrașco Racovița vel Banū. Ienache Moruzi vel Vist. Manolache Brâncovēnu vel Vorn. de țera de susū. Costache Ghica vel Vornicū de țera de josū. Lucache vel Post. Hangerliū vel Comisū, Alexandru Văcărescu vel Clucerū. Iónū Comănēnu vel Păhar. Grigorie Bălēnu vel Stoln. Iordache vel Slugerū. Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnicū Nicolae Filipescu vel Logof. de

d) Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescŭ, de la 22 Martie 1793. ¹

tĕra de susŭ; ŝi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ doilea anŭ dintru ăntĕea Domnie a Domniei nŭstre, aici ĩn scaunulŭ Domniei mele Bucurescŭ, la anŭ de la facerea lumei 7302, iară de la nascerea Domnului Dumneđeului ŝi mântuitorului nostru Isusŭ Hristosŭ, lét 1794 Aprilŭ 27, de Iŏnŭ biv. 3-lea Logof.

Cod. XXVI, pag. 214.

1. *Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescŭ.*

Fiind-că rufetulŭ bărbierilorŭ meșteri, cari locuescŭ aici ĩn orașulŭ Domniei mele Bucurescŭ, aŭ avutŭ obiceiurile ŝi așĕđămĕnturile ce se cuprindŭ mai jos, incă de mai nainte din vechime, așĭđderea aŭ avutŭ ŝi proto-meșterŭ mai mare peste dĕnșii, adică staroste pentru purtare de grijă ŝi chivernisirea rufetului lorŭ, cari obiceiuri cerĕndŭ a li se ĩntări ŝi acum de către Domnia mea, dupĕ ce ne-amŭ pliorforisitŭ ăntăiŭ, că le-aŭ avutŭ acestea, ŝi amu vĕđutŭ ĩnșine la mână lorŭ hrisovulŭ Domniei sale fratelui Mihaiŭ Vodă Suțulu dintr'a doua Domnie cŭ lét căruia i-amŭ datŭ Domnia mea acestŭ hrisovŭ alŭ Domniei mele ca să aibă a fi staroste ŝi purtătorŭ de grijă peste toți bărbierii de aici ŝi elŭ ĩmpreună cu șese epitropi meșteri ai breslei aceștia mai bătrâni ŝi mai de cinste ai lorŭ ce vorŭ fi, să păzĕscă orănduiala ce aŭ ĩntre ei, adecă:

1. Toți cătĭ lucrĕză meșteșugulŭ acesta aici ĩn Bucurescŭ, ori pământeni sĕŭ străini, din ori-ce parte arŭ fi venitŭ, sĕŭ călărașŭ, dorobanțŭ, sĕrbŭ sĕŭ ori-ce felŭ de slujitorŭ arŭ fi, să aibă a asculta de starostea ŝi de acei 6 epitropi la celea ce va povĕțui pentru ale meșteșugului lorŭ.
2. Pentru ucenici cānd vorŭ vrea să iasă de pe la meșteri, să fie datorŭ a da de șcire starostei ŝi epitropilorŭ, ca prin scirea ŝi voia lorŭ să iasă, iar de sineși să nu fie volnicŭ, nici vre-unulŭ din meșteri să nu ĩndrăznĕscă a lua uceniculŭ altuia.
3. Cānd se va ĩntĕmpla vre-o greșĕlă să facă vre-unŭ bărbierŭ de a nu lucra bine, ori de a nu păzi Dumineca, sĕŭ alte sĕrbătorŭ, sĕŭ judecată să aibă unulŭ cu altulŭ pentru ale meșteșugului lorŭ, să nu fie volnicŭ boerulŭ mare Aga sĕŭ alți zabiți a-i judeca, fără numai starostea ĩmpreună cu epitropii să-i judece ŝi să ĩndrepteze dupĕ obiceiulŭ lorŭ, cercetāndŭ ŝi dojanindu-i dupĕ vina lorŭ ce vorŭ face.
4. Până nu-și vorŭ deschide meșterii ceŭ mai de cinste prāvăliile lorŭ, să nu aibă voie ceŭ-l-alti bărbieri a deschide.
5. Pentru cutia de milostenii ce aŭ avutŭ obiceiŭ a ținea brĕsla acĕsta, să se iĕe de la tot meșterulŭ din Duminică ĩn Duminică bani trei, i de calfă bani cāte doui, dāndŭ acești bani ori-cine arŭ lucra meșteșugulŭ acesta, ŝi să se strĕngă ĩn cutie la starostea, care cutie să se ție pecetluită, atāt de starostea cāt ŝi de epitropi, cu pecĕțile lorŭ ŝi să se păzĕscă peste tot anulŭ, ca dintr'acei bani să se cheltuiască la prazniculŭ prapadōmnei Paraschivii ce prāznuescŭ ei, i la mŕtea vre-unui meșterŭ din brĕsla lorŭ, ce nu va avea cu ce să-i facă trebuincioșele ĩngropărei ŝi ale pomenirei, dintr'acei bani să slujĕscă ŝi să-i facă pomenirile lorŭ, cum ŝi de va rĕmānea vre-unŭ meșterŭ de ai lorŭ la slăbiciune ŝi la sārăcie din bŕlă, sĕŭ din altă ĩntĕmplare, iarăși dintr'acei bani să se ajutoreze cu ceea-ce va fi cu cale, dupĕ starea lui; pentru care aceste cheltueli cānd se va ĩntĕmpla trebuințā a se face, cu toți de ĩmpreună să deschidă cutia, ŝi cu sfatŭ de obște alŭ epitropilorŭ să se cheltuiască, ŝi atāt din banii ce vorŭ strĕnge la cutie, cāt ŝi cheltuiala ce se va face la acele mai sus arĕtate, ĩn toți anii să aibă starostea a-și da

e) Hrisovulă croitoriloră, tot din 22 Martie 1793. ¹

socotela înainte a celor 6 epitropi, ca să i se cunoscă de-î este slujba cu credință seă nă ? Decă amă întărită Domnia mea hrisovulă acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, ca să se urmeze precum poruncimă mai susă, și s'au scrisă hrisovulă acesta la anulă 1793 Mart. 22. aici în orașulă Domniei mele Bucureșci.

Cod. XXVI, pag. 6.

1. *Hrisovulă croitoriloră.*

Intr'acelea-l-alte rufeturi trebuincioșe obștei, fiindă și brésla croitoriloră cu cale de a se pune la orânduiala loră, spre a-și avea privilegiurile celea cuviincioșe, orânduitu-s'au de către Domnia sa fratele nostru Domnă Ipsilante Vodă, cu jalba ce au fostă dată Domniei sale, la D-loră boerii epitropi ai obștei de le-au cercetată orânduiala și obiceiurile loră, spre a li se întări celea cu cale; unde mai întăi făcându-li-se căutare de căți sunt bună meșteri, s'au alesă într'acea vreme 30 și trecându-li-se numele loră în condica rufeturiloră li s'au dată pecetluiturile gospod *tipărite* pe chipulă loră; după acesta apoi s'au cercetată ce obiceiă anume au avută rufetulă acesta? și măcar că hrisovele Domnesci ce au avută rufetulă acesta mai înainte, au arătătă că s'au răpusă în vremea răzmirăței, dară arătându-se numele cereriloră loră, cari dăcă au avută obiceiă, și cercetându-se câte s'au găsită cu cale și li s'au urmată și li s'au păzită și mai înainte, arătându-le D-loră boeri epitropi prin anaforaoa D-loră Domniei sale, le-au întărită Domnia sa prin hrisovulă Domniei sale celă vechimă, cu lét 1781, Decem. 10, ca să li se urmeze; care orânduială și obiceiuri ce au avută această brésă le-au întărită în urmă și răposatulă Domnă Nicolae Costandină Caragea Voivodă, prin cărțile Domniei sele, ce le-amă vechimă Domnia mea la mâniloră. Decă învrednicindu-ne Domnă Dumneșă și pe noi cu Domnia acesteia pravoslavnice țeri Romănesci, și cerându brésla această întărire și de la Domnia mea, iată și Domnia mea întărimă și innoimă orânduiala și obiceiurile ce au avută, ca să li se păzescă neștrămutătă întocmai, după cum se cuprinde mai josă într'acestă Domnesculă nostru hrisovă, precum li s'au întărită și li s'au păzită și mai înainte, adecă: 1. Nimenia din alte rufeturi să nu fie volnică a lucra meștesugulă croitoriei, adică să croiască, seă să cósă materii cu firă, i alte cumășuri, ori câte sunt de mătăsă, i de bogasie, i alagele, i de postavă bună, afară numai din postavă de țără, ce lucrăză rufetulă șalvaragiiloră făcându-le haine și le vëndă, și afară de rufetulă abagiiloră, cari au a lucra numai marfă de aba, cum și zăbunariă cari au a face numai haine de bumbacă, iară tôte celea-l-alte felurimă de haine numai de rufetulă croitoriloră să se lucreze. — 2. Lângă Târzi-Bașă să fie patru meșteri din cei mai aleși ai rufetului, numindu-se epitropi ai breslei croitoriloră, ca să caute socotelile și judecățile ce se va întempla a avea între dênșii pentru ale meștesugulă loră, și Târzi-bașă fără de scirea epitropiloră să nu fie volnică a isbrăni seă a cerceta pe cine-vași cu bătaie, cum și pe cei ce voră cădea în vre-o greșălă pentru ale meștesugulă loră, iarăși să nu aibă voie a-lă slobođi fără de scirea epitropiloră. — 3. Iar Târzi-bașă cu acei diși epitropi să ție cutie de milostenie, precum și din vechime au avută, puindă fiesce-care meșteră pe septemână o para, și să ție catastihă curată, atât de

f) Hrisovulŭ rufetului cojocarilorŭ subțirŭ, din 29 Ianuarie 1795,

venitŭ cătŭ și de cheltuiala pe anume, și acea milostenie ce o vorŭ face din cutie să se urmeze darea cu obștesculŭ sfatŭ, unde vorŭ găsi cu cale acolo să dee.—4. Să ție rufetulŭ unŭ cêușŭ, carele să aibă putere prin volnicia Târzi-bașei și a celorŭ patru epitropi ai breslei lorŭ spre a duce la judecată pe cei ce vorŭ avea pricină de ale meșteșugului lorŭ, cum și socoteli. — 5. Nici unŭ croitorŭ să nu deschidă prăvălie fără de scirea și *longe* rufetului lorŭ, însă și pe celŭ ce-lŭ vorŭ alege de meșterŭ ântêiŭ să i se trecă numele în condică și luându-și pece-luitulŭ Domnescŭ, lasă să fie volnicŭ să deschidă prăvălie, și unulŭ ca acela să pue la cutia rufetului talerŭ cincŭ și jumătate, dândŭ și Târzi-bașei pentru havae-tulŭ lui talerŭ 2 1/2 bani 30, afară numai de feciorulŭ de meșterŭ ce va rămânea în loculŭ tătâne-sêu meșterŭ, acela să nu se pue a da nici la o parte nici la alta, ci să urmeze a pune și elŭ paraua pe săptămână la cutie cum au pusŭ tată-sêu.

6. Ucenicii să aibă a sluji spre buna învățatură a meșteșugului, după zapisulŭ și tocmela ce vorŭ face cu meșterii, stândŭ până la sorocŭ totŭ la mâna ace-luiasi stăpânŭ, iar să nu se prefacă din meșterŭ în meșterŭ, cum și toți meș-terii să se ferescă de a lua orŭ primi uceniculŭ altuia, purtândŭ grija stăpânulŭ ucenicilorŭ cu silință spre a învăța meșteșugulŭ desăvêșitŭ, după soroculŭ ce-și vorŭ pune cu părinții copiilorŭ, iar neînvêțându-și desăvêșitŭ să dee glóbă la cutie talerŭ dece. — 7. Uceniculŭ după ce va eși din ucenicie să șadă unŭ anŭ totŭ la mâna aceluiași meșterŭ care l'au învățatŭ meșteșugulŭ, plătindŭ stăpânulŭ sêu simbrie precumŭ se va găsi cu cale de către Târzi-bașa și acei epitropi ai rufetului. — 8. Călfle, bașcaliŭ ce vorŭ lucra haine cu plată în prăvălii, și întru a căroră nădejde stăpâniŭ dughenilorŭ croescŭ mușterilorŭ haine din destulŭ, iar la vreme după ce se prefacă la alții îi lasă în necazŭ, de aceea să nu fie slobođi a eși de la acelŭ meșterŭ până se va cerceta de Terzi-bașa și de epitropiŭ rufetului, pricina și sfârșitulŭ eșirei, iară într'altŭ chipŭ să nu-lŭ primescă, cum și cei-l-alți meșteri să nu-i primescă fără de dovadă, că orŭ prin voia, sêu prin scirea rufetului au eșitŭ. Lângă acestea au mai fostŭ cerutŭ croitorii, ca prăvăliașiŭ căroră le este alișveriușulŭ cu alte feluri de mărfuri să fie numai de acelŭ alŭ lorŭ alișveriușŭ, căci lăcomindŭ, croescŭ și facŭ haine gata de le vindŭ prin prăvăliile lorŭ; asemenea și telaliŭ căroră acés'a le este hrana cu haine gata date de obște, să se ție numai de acelŭ alișveriușŭ alŭ mezatului, iar să nu croiască nici să cósă din bucată, măcar ce felŭ de materie va fi; însă fiind-că norodulŭ de pe afară viindŭ la orașŭ spre îmbrăcăminte nu se potŭ zêbovi cu așteptare pe la croitori, trebuie dar ca pe lângă celea gata haine vechi ce ținŭ telaliŭ, să facă și rufetulŭ croitorilorŭ pururea de totŭ felulŭ de haine trebuinciose țeranilorŭ i călătorilorŭ, cum așa s'au prinsŭ croitorii înaintea boerilorŭ epitropi, când prin cercetare li s'au făcutŭ hrisovŭ pe obiceiurile lorŭ, cum că vorŭ urma și păzi ei acés'tă legătură, cu dreptate ca să se zătignescă prăvălieșiŭ cei ce ținŭ marfă, spre osebitŭ chiarul lor, ca într'acestŭ chipŭ să se potă hrăni și acestŭ rufetŭ prin ostenela acului, păzindŭ și nartulŭ cusutului după felurile hainelorŭ ce vorŭ croi; dreptŭ aceea ca să li se păzescă tôte mai susŭ numitele privilegiuri nestrămutate, le-amŭ datŭ acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, întăritŭ cu însăși credința Domniei mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, și cu a prea iubi-țilorŭ Domniei mele fiŭ: Costandinŭ Vodă, Nicolae Vodă, martori puindŭ și pe Dumnelorŭ cinstițiŭ și credincioșiŭ boeriŭ Domniei mele cei mari ai Divanului

care în forțe puțină diferă de hrisovulă ce li s'a dată deja în Martă 1794. Dămă în notă numai articolele diferitóre. ¹

Domniei mele: Pan Nicolae Brâncovénulă vel Vist., Pan Dumitrascu Racoviță vel Bană, Pan Ienache Văcăresculă vel Vorn. de țera de josă, Pan Manolache Crețulescu vel Vorn. ală treilea, Pan Nicolae Filipescu vel Vorn. al patrulea, Pan Costache Ghica vel Log. de țera de susă, Pan Scarlată Ghica vel Log. de țera de josă, Pan Nicolae Hangeriă vel Hatm., Pan Dumitrache Manu vel Postelnică, Pan Isacă Raletă vel Cluceră, Pan Dumitrache Sch na vel Comis., Pan . . . vel Pah., Pan . . . vel Stolnică, Pan Dumitrache Costandache vel Pit. și Ispravnică, Pan Costache Ghica vel Log. de țera de susă; scriindu-se hrisovulă acesta aici în orașulă scaunulă Domniei mele Bucuresci, la anulă de la facerea lumei lét 7301, iară de la Domnulă și Mântuitorulă nostru Isusă Hristosă lét 1793 Martie 22. — De Oniță Rafailă biv. 3-lea Logf.

Cod. XXVI, pag. 7.

15. De se va întâmpla vre-unulă din rufetulă acesta a muri, atunci să aibă chiurciubașa a da în șcire la Dumnelă vel Cămărașă, unde s'a dată ca să se ție atât condica de hrisovulă și orânduiala rufetuluiă acestuia, cât și catastihulă de numele loră, ca să se scotă din catastihă numele aceluă mortă; seă a vre-unuia ce aă lipsită, și intrândă altulă în locă de ceă ce voră eși meșteră, iarăș să arête la D-lulă vel Cămărașă, ca să se îndrepteze la catastihă; asemenea și altă ce se voră adăoga după vremuri la rufetă vrednică, și primiți de rufetă, arêtându-se la vel Cămărașă se va trece în catastihă.

16. Să urmeze și să păzescă lucrulă și măsura blaneloră la oră ce felă de felurimă după orânduiala ce aă fostă prin hrisovele loră; însă blană întregă de *cacomă*, o sută patru-șeci de tanele; blana întregă de sîngepă negri, două sute două-șeci și cincă tanele; blana întregă de nurci, șapte-șeci tanele cu cafalele loră; blana întregă de sîngepă de Sibiră, două sute patru-șeci tanele; blana întregă de sîngepă proști, două sute cincă-șeci tanele; blana întregă de pânțece de vulpe șai-spre-șeci tanele; blana întregă spinări de vulpe, optă-spre-șeci tanele; blana întregă de carsaci, trei-șeci tanele; blana întregă de carsaci cu bogazurile loră, nouă-șeci; blana întregă de dihoră pestriți, șai-șeci; blana întregă jderă, optă-șeci tanele; blana întregă de zardavo pacă nouă-șeci; misada întregă pacle de samură, o sută optă-șeci și două, cu șapte faschiă; blana întregă de zardavolenă, o sută două-șeci; blana de răși, șei-șeci; blana de crocă lungă de palme cincă și jumătate, iară pōla de șese palme; blana întregă de vereriță, două sute tanele; blana de jalanficură . . . trei-șeci, blană întregă de satragea, două sute cincă-șeci; blană întregă pânțece de sîngepă negri, o sută două-șeci; asemenea și blana de hârșie totă acestă măsură să aibă, tōte acestea felurimă de blane, nu numai să aibă a le face pe numărulă ce poruncimă, ci și mară să fie după măsura cea cuviinciosă, cum nică putrede să nu fie, seă nepotrivite, seă necusute bine, căci dovedindu-se cococară în vre-ună felă de viclesugă se voră pedepsi, și celă ce va cumpăra, să aibă a le număra, ca de va găsi lipsă din măsura acestă, și câtă de puțină măi mică, să aibă a arêta la Dumnelă Cămărașă, și aceluă blănară care aă făcută acea blană, întorcândă banii cumpărătorului, să se și pedepsescă, cum și blanele ce le facă mică pentru panighiruri, să fie volnică a le vinde și aici, însă după prețulă loră.

g) Hrisovulŭ rufetului zăbunariilor, din 6 Iunie 1793. ¹

Art. 18. Și amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însuși iscălitura și pecetea Domniei mele, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Costandinŭ Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd., martori fiindŭ și D-lorŭ cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Nicolae Brâncovenu vel Ban, Ianache Văcărescu vel Vist., Manolache Brâncovenu vel Vorn. de țera de susŭ, Costandinŭ Caragea vel Hatm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log. de țera de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de țera de josŭ, Radu Slătinenu Vorn., Manolache Grădiștenu vel Vorn., Costache Știrbeiŭ vel Log. de țera de josŭ, Lucache vel Post., Dumitrache Hangerliu vel Comis. Dumitrașco Racoviță vel Clucerŭ, Iordache vel Pahar., Grigorie Bălenu vel Stol., Iordache vel Slușer, Grigorie vel Pit. și Ispravnicŭ, Nicolae Filipescu vel Log., și s'au scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ treilea anŭ întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașulŭ scaunului Domniei mele Bucureșci, la anii de la zidirea lumei 7303, iară de la Domnulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ 1795, Ianuarie 30, de Răducanu Poienaru biv. 3-lea Logof. Condicarŭ.

Cod. XXVI, pag. 244.

1. *Cartea rufetului zăbunariilor*

Zem. Vlahscoie. Fiind-că rufetulŭ zăbunariilor pămăntenii de aici din orașulŭ Domniei mele Bucureșci, au avutu privileghiulŭ ce se cuprinde mai josŭ, atât de la alți frați Domni, i de la Domnia sa fratele Domnŭ Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, prin cartea Domniei sale ce o vedumŭ, cu létŭ 1785 Maiŭ 2, ca la meșteșugulŭ zăbunării, care este orŭ-ce să împle cu bumbacŭ și cu lână, atât alți rufetŭ să nu se amestece a lucra, cât nici armănŭ, nici giurgiuvanŭ, nici croitorŭ, nimenea să nu cuteze a se amestece și a lucra meșteșugulŭ zăbunariilor, fără de numai ei să-lŭ lucreze și să vândă marfă de zăbunării și aici în Bucureșci și pe la tîrgurite de pe afară, adică antiree voinicesci și zăbune femeesci și copilăresci și alt-felŭ de zăbune mari, și orŭ-ce lucru se împle cu bumbacŭ seŭ cu lână; numai și ei să fie datorii ca apururea să aibă haine făcute gata spre vîndare și îndestularea țeranilorŭ ce vinŭ de pe afară, cari nu se potŭ zăbovi cu așteptarea până se va face haina; și așa tot lucrulŭ zăbunării, numai ei să-lŭ lucreze, iar la meșteșugulŭ altorŭ rufeturii să nu se amestece și pentru căci pentru altŭ rufetŭ va avea acestŭ felŭ de marfă, să aibă numiții zăbunarii volnicie, ca orŭ să le pue sorocŭ ca să și le vîndă, seŭ ei să le cumpere cu banii, au cerutu de la Domnia mea întărirea privileghiului ce au, care privileghiulŭ nu numai ilŭ vroimŭ Domnia mea ca să li se urmeze întocmai, după cum se cuprinde mai susŭ, ci încă după cererea lorŭ, ce prin jalbă au făcutŭ Domniei mele, le orânduimŭ ca să aibă staroste pe ce însuși după alegerea a tot rufetului lorŭ, s'au orânduitu a le fi staroste, carele împreună cu cei mai fruntași să aibă a căuta pricinele ce se vorŭ întempla între dênșii de ale meșteșugului lorŭ, cu dréptă și cu bună orânduială, după obiceiulŭ meșteșugului lorŭ; să fie și cutie, în care să se pue de meșterŭ și calfă pe fie-care săptămână câte o para, cum și cel care se va dovedi în vină cu stricarea vre-unui lucru, seŭ va călca legătura breslei a lucra la prăvălieși, să deé la cutie câte tal. trei, iar alŭ doilea când se va prinde în vină să i se îndoiască darea; celŭ ce va deschide prăvălie să deé tal. cincii; care acestŭ venitŭ de cutie să fie pentru

h) Până și bucătarii continuă a fi în rufetū și reclamă dreptulū de a-și alege starostele, ceea ce li se invoiesce cu rezoluțiunea din 10 Iulie 1793. ¹

ajutorulū celorū scăpătași, și când va muri vre-unū săracū din brésla lorū, din cutie să se îngrope; i nici unū meșterū seū calfă să nu fie volnici a lucra la alți din alte bresle lucruri de vëndare; la trebuințele curței când va fi să se cêră de pe la starostea ce l'amū orânduittū Domnia mea și elū cu dreptate și cu rându să deé fieș-căruia, care aceste rufeturi să fie și cu scirea frunțașilorū spre a. nu se năpăstui vre-unii, iar care nu se va supune orī rânduiala breslei seū la rândurile ce va fi (*nedescif.*) în potriua poruncilorū Domniei mele, să fie popritū de acestū meștesugū a nu mai lucra; și așa să-și aibă și ei acêstă orânduială, după cum aū și alte rufeturi; pentru care poruncimū Domnia mea D-tale vel Agă, i vel căpitanū za dorobanși, ca pe cei ce se va arêta rufetulū zăbunariilorū că urmêză împotriva meștesugulū lorū, nici într'unū chipū să nu-î îngăduiți, și ca să li se pôtă îngădui privileghiulū acesta întocmai după cum se cuprinde mai susū; așiderea poruncimū și Dumnévoștră Ispravnicilorū de prin județe, pe unde vorū fi bălciri, să căutași mai multū decât rufetulū zăbunariilorū de țeră, pământeni, să nu îngăduiți pe nimenea altū a vinde lucru de zăbunărie, ca să se pôtă chivernisi fiesce-care cu meștesugulū lui. ii saam reech. gmvd. — 1793, Iunie 6.

Cod. XXVI, pag. 52.

1. *Anaforoa bucătarilorū din Bucuresci pentru vătășia lui Panaitū.*

Pré Înălțate Dómne,

Jăluimū Măriei tale, că noi vrêndū a ne pune brésla în orênduială, amū cerutū prin jalbă la Măria sa Alexandru Vvd. Ipsilantū, și fiindū orênduiți la Dumnélorū boerii Epitropi, prin anafora întărită, s'aū pusū în orênduială, a avea și noi vătavū, și ne-amū alesū de vătavū pe un Panaitū, pământônū, însă nu pentru alta, ci a nu se face înșelăciune norodului, și a nu se strica bucatele cuivași; de la cutie să iée oșe-ce de către vătavū avêndū legătură, și ceea ce se va stringe să se ajute vre-unū bolnavū și scăpătatū, i vre-unū mortū săracū din bresla noastră să-și aibă din ce se îngropa, cum și la paraclisulū de la Curtea Veche să pôrto grija, de untū de lemnū, cu tămăe, luminări și altele, avêndū și pomelnicū brésla noastră la acêlū paraclisū, care la acêstă orênduială de vătășie de la toți luminași Domni s'aū întăritū pe numele lui Panaitū, și unū Petre ce se află în slujba Curței pūindū mâna pe sinetū, umblă cu viclesugū, fără de scirea breslei noastre, să-lū înoiască pe numele lui, aū pusū mâna și pe acestū puținū venitū de l'aū adunatū, fără de a da la locurile ce arêtămū, ci ne rugămū Măriei tale, ca să cerceteze urmările acestui Petre și să se înoiască sinetulū pe numele lui Panaitū, că pe Petre nu-lū poftimū de vătavū, și ce va fi mila Măriei tale.

Robii Măriei tale : *Vintilă, Nica, Marinū, Stanciu, Barbu, Vladū, de împreună cu tótă brésla bucătarilorū din Bucuresci.*

Décă brésla era o insituțiune minunată de apărare a comerciului

Domnitorul dă pe petițiune acéstă poruncă :

«Dumnévóstră boerilorū nazîrî ai Epitropiei de obște, să teorisiți jalba acésta și să dați *pliroforie* Domniei mele, ântéiū de este trebuință a avea brésla bucătarilorū, și pentru care pricina seū cuvîntū vrednicū s'arū cuveni una ca acésta? și pe care dintr'acești doi îlū pohtescū de a le fi vătavū?— 1793, Maiū 19, 3-lea Logof. de josū.»

Pré Inălțate Dómne,

Ascultândū luminata porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, amū făcutū cercetare și amū vĕdūtū că cerea lorū este cu orĕnduiala a avea brésłă între dĕnșii, una că orĭ cine aū trebuință de bucătarū la praznicū și la nunți cu efolie își înlesnesce trebuința, căci merge la vătavu lorū de cere, iară nu umblă încóce și încócea, nesciindū la cine să mĕrgă, și cu cine să vorbĕscă; a doua că de se va întĕmpla să strice vre-unū bucătarū bucatele cuivași, vătavulū le plătesce și a treia, că aū și ei cutie a lorū de strĭnsū banĭ ntr'ĕnsa, și orĭ când se bolnăvesce vre-unulū dintr'ĕnșii, seū móre, seū este strĕinū din altă țĕră, și va ca să călĕtorĕscă la altă parte, și este scăpătatū, seū bĕtrānū de nu mai póte munci, tóte aceste le sevrĕscū cu din cutia lorū, de i miluescū, de i îngropă, și caută la bólă; deosebitū de acestea aū arĕtatū și altă evlavie la sfinta biserică ot curtea gospodū cea veche, că cu a lorū cheltuială aū împodobitū unū paraclisū cu candelē de argintū și alte trebuințe, avĕndū și unū omū tocmitū și orĕnduitū de portă grijă a le aprinde totū-dĕuna, cu untū de lemnū și luminări de la dĕnșii, avĕndū și țesghea cu luminările de cĕră care totū norodulū căfi mergū la biserică cu înlĕșnire găsescū de cumpĕră și aprindū în sfinta biserică; pentru care una ca acésta bună orĕnduială, și noi găsimū cu cale, ca să se urmeze dupĕ cum și până acum; dară fiind-că împotrīvă-le vĕdumū și altă jalbă buiurdisită totū către noi ce o dă Petre Acci-bașa, cerĕndū ca să fie elū vătavū, arĕtāndū-și elū sineturĭ Domnescĭ alū Măriei sale Mihaiū Vodă, făcutū cu numele lui Panaitū, iarū nu pe a lui, și fiind-că Inălțimea ta ne poruncescĭ ca să vedemū *pe care-lū pohtesce brésla de vătavū, de care veĭ sci Măria ta, că tofi făcură cerere asupra lui Panaitū greculū bucătarū, carele s'aū insuratū aici și se află pāmĕntĕnū, și acesta a fostū îndemnatorū și silitorū dintru ântĕiū a se face acéstă orĕnduială între dĕnșii și pe acesta-lū cere și tótă brésla fiind-că se sirguesce cu durere de inimă, și fără de viclĕșugū, iară pe Acci bașa nu-lū pohtescū, căci pe ce banĭ pune mĕna îi mĕnāncă elū fără de a nu urma nici unele din celea ce se arĕtă mai susū; pentru care vrĕndū noi să ne pliroforisimū mai curatū de adevĕrū, am căutatū în condicile Epitropiei și amū aflatū o anaforea cu lét 1782 Iunie, a boerilorū Epitropĭ, prin care și Dumnĕlorū aū găsitū cu cale a se păzi acéstă orĕnduială și cu primirea a tuturorū, seū a le fi vătavū totū Panaitū, ci fiind-că și acum brésla totū pe dĕnsulū îlū cere, să fie luminată porunca Măriei tale a se înnoi sinetulū lorū pe numele lui, dupĕ cererea breslei, căci unū Açi bașa îi este și cu necinste a se numi din Acci-bașa vătavū pe bucătarĭ, fiindū cei mai mulți robĭ; iară hotărĭrea cea desĕvrĕșită rĕmāne a se face de către Inălțimea ta. — 1793, Iulie 10.*

Filaretū, al Ungro-Vlahiei. Dumitrache Ban. Scarlatū Grecĕnu, liv. vel Vornicū.

și a industriei pământene, nu în tot-deuna și nu toate breslele se folosiau de egala protecțiune a Domnitorilor. Brésla măcelarilor mai ales era strinsă ținută, în interesul îndestulărei publice cu carne. Eță nisce acte din care se va vedea, cum se pedepsea cu *grópa ocnei* pe unii măcelari vinovați de neimplinirea datoriei lor:

Anaforaoa pentru măcelarii ce nu-și țin scaunele cu carne, ce le-au năpustit, a-î trimete la ocnă.

Pré Inălțate Dómne!

Insciintămú Inălțimeí tale, pentru lude șépte măcelari ale cărora nume se arétá mai josú, cá dela Pașci și până acumú, nici cum n'aú venitú ca să aducá vitá ca să taie pe la scaune, ce se aflá singure, precum aú tăiatú și mai dinainte care fiindú împotriva poruncilorú Máriei tale, aduce zătignire și celor-l-altí ce halea acumú taie, ci fiind-cá acei ce aú rămasú de taie, prin jalba ce mi-aú datú facú cerere și rugáciune, ca să se aducá cei nesupuși să se pedepsescá, și să fie siliți de a tăia împreună cu dênșii, precum te vei pliroforisi Mária ta din însăși acéstá jalbá a lorú, de aceea nu lipsimú a insciinta Máriei tale. — 1794, Aprilú 17.

Vel Agá.

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod. Zemli Vlasroe.

Dumnéta vel Agá, fiind-cá într'atâtea rëndurí s'aú datú poruncile Domniei mele strașnice măcelarilorú, și li s'aú datú hotărírea Domniei mele la toți, și de față prin cuvântú, cá aú să se pedepsescá până la mórte, și după tóte acestea iarășí sunt neurmători, 'ți poruncimú dará, ca să orânduescí zapciú să prinďá pe acești lude șépte, și aducându-í în pazá, să-í faci teslimú la pușcárie, de unde poruncimú ca să facá carté Domniei mele de a se trimete la ocná, de acéstá datá, spre pilda și învėtųtura celor-l-altí. — 1794, April 17.

Vel Logf.

Numele măcelarilorú pedepsiți

Gheorghe sin Patrasco ot. Batiște, Petrașco sin Petrasco, ot. tam., Șerbanú Surche ot. tam., Anastase Cureman ot. Dichiu, Petre Epure ot. Oțetariu, Dumitru Grățoiu, ot. tam., Stefanú sin Zamfirú ot. Batiște.

Cond. XXVII, pag. 97 V-a.

Io Alexandru Constantinú Moruzi Vvd.

Intárimú și Domnia mea după anaforaoa Dumnélorú nazárilorú Epitropí și după cererea breslei, ca să fie numitulú Panaitú și de acum înainte vátavú peste bucátarii din Bucurescí după cuprinderea cărților Domnesci ce are, și să li se urmeze nizamulú și orénduiala ce aú avutú. — 1793, Aug. 31, vel Log.

De o deosebită însemnătate este modificarea introdusă de Moruzi în *ponturile* Isnafului lemnarilorū, alū zidarilorū, cărămidarilorū și nisiparilorū. Să se observe în aceste modificări cele cari privescū trebuința de infrumusețare a Bucurescilorū. Să se observe și mai marea ușurință ce se face de intrare de meșteri străini în această bréslă. Se simția în Bucuresci nevoie de mai mulți zidari și lemnari de câți erau.

Se deschide pe tótă ziua mai mare pórtă prin care meseriașii străini dau năvală în bréslă până ce vorū ajunge a scóte din ea pre meseriașii români!

Écă actele cari ne-au datū ocasiunea la aceste reflectiuni :

Io Alecsandru Constantinū Moruzi Vvd. i gpd. Zem Vlahscoie.

Primum Domnia mea anaforaoa D-lorū orânduțiilor trei boeri asupra rugăciunei și cererei ce faci isnafurile acestea pentru întocmirea acestorū șése ponturi, precum se cuprinde mai josū, ca să-și facă și eī alișveriușulū meșteșugului lorū cu lesnire și obștea să-și aibă îndemnarea la trebuințele lorū, cum și cutia să-și aibă folosul siguranței și din ajutorulū acestorū bani, care bani poruncimū, ca prin Dumnelū Epistatulū Agiei, să se împlinescă de la isnafuri în vremea care poruncimū Dumitale Vel Logofete de țera de susū, ca prefăcendū cartea de nizamulū acestorū isnafuri, să o întocmesci la aceste ponturi cu mijloculū ce se cuprinde mai în josū, și una pecetluindu-se de Domnia, mea să o dea la mânilē starosteī, iar alta făcendū-se copie asemenea adeverită de la Logofeția Divanulū Domnieī mele, să se dea la mânilē isnafurilorū acestora. — 1795, Decembre 2.

Vel Logf.

Pré Înălțate Dómne,

Isnafulū lemnarilorū i alū zidarilorū i cărămidariī și nisipariī, de aici din Bucuresci, au jăluitū Mărieī tale, dicendū, că eī ca nisce robi sunt supuși la nizamulū ce s'au datū de Înălțimea ta asupra rufetului lorū, de a avea staroste, dar fiind-că zicu cumcă li se pricinuescū chederū și zăticnire cu luatulū tescherelilorū de la starostea, căci când potū de găsescū câte unū meremetū, sōū altū lucru și fiindū șederea lorū pe la locuri depărtate, până a merge să găsescă pe starostea și să-și iée tescherea de slobođenia lucrului, li se strică ghindeliculū și se păgubescū, și pentru ca să nu se zăticnescă nici eī, nici Epitropia de dreptulū eī, cum și Starostia să fie dupē cum s'au orânduitu, se rógă Mărieī tale ca să dea pe tot anulū câte talere 1500 havaetulū cutiei și a Stărostiei și eī să fie slobođi a lucra unde vorū găsi lucru, făr'de tescheréoa starosteī; întru a cărorra jalbă ni se dă luminatū răspunsulū Mărieī tale, că cererea care o face acésta bréslă, pentru a fi adică și Epitropia folosită, cum și Stărostia și pentru

a nu se stenahorisi nici ei cu unele ponturi, care le dă supărare și pagubă la alișverișul meșteșugului lor, este primită Măriei tale, și ne poruncesci ca adunându-ne la un loc, unde vedându cuprinderea cărței Domnesci, cu ponturile ce sunt date pentru aceste isnafuri, să chibzuim câte din cele cuprinse sunt care aduc zățicnelă de pagubă alișverișului lor spre a se face un schepsis de îndreptare, de ași avea și ei lesnirea alișverișului lor și a se face și trebuința obștei fără de zățicnire, și să facem Măriei tale arătare în scris, pe larg. Decă următorii fiind luminată Măriei tale porunci, ne-am adunat la un loc, unde adanându și câți-va din bresle, le-am citit mai întâi 14 ponturi, cari se cuprind în luminată cartea Măriei tale, câte unul pe rând, și la toate celelalte sunt mulțamiți, fără de cât la sese ponturi ceru milostivire a se face îndreptare, adică:

La pontul alu treilea, să fie slobodă a tocmi lucru cu cei ce au trebuință și fără de scirea staroste, și să lucreze, nefind îndatorați a lua tescherea; iar când cel cu trebuință care va vrea să-și facă casă din noi, se alte acareturi și meremeturi, cu ghiotura, se oră cum va voi, și pentru siguranța lui va vrea să fie și starostea de față la tocmelă, se mulțamesc și vrea ca să urmeze.

La punctul alu cincilea, în loc de trei parale la leu să dea talere: 1500 pe an în două câștiuri, prin marifetul stărostiei, după zapisul ce l'au dat la Epitropie, însă la Ianuarie întâi talere 750 și la 6 luni, adică la Iulie întâi, alți talere 750, din care bani găsim cu cale a talere 900 să-i dea starostea la cutie și talere 600 să-i proprască pentru ostenela sa:

La pontul alu șeptelea, unde se vorbește pentru meșteri străini, ce vin din alte părți, după ce se va arăta mai întâi la starostea și se va aședa la condică și la dajdie, rămând în brăslă, are apoi să urmeze și pentru aceia ca și cei-l-alți meșteri.

La pontul alu decelea, fiind-că de la brăsla pământenilor s'au rădicat datul teșcherelilor, așa și p'a lor cu cei-l-alți nemți să rămâie nesuperați.

La punctul alu unspre-decelea, de vreme ce au rămas meșteri slobodă pentru luatul teșcherelor, a lucra unde vor găsi de lucru, să se îndatoreze călfii zidari i lemnari, cum și meșteri, a nu se întinde pe pod cu binău ce vor lucra pe la unii alții, se a face case din căpătăiul podului înainte, pe linia drumului, ca să se lungască podurile, nici afară din hotarele ce sunt puse pe marginea Bucurescilor, ci de ilu va silă stăpănul casei, se alții, să fie dator, ca numai decât să dea de scire la starostea, ca să urmeze după cum este porunca la acestu pont; dar fiind-că din prostime și din cei fugari după afară, care se ascund aici, casele ei și le fac de gard, fără de meșteri și lipesc cu pământ și cu șovar învelesc, pentru unii ca aceia fiind-că nu-și fac namestiile cu meșteri, să privegheze starostea, și preoții mahalalei cu vătășelul, ca îndată cum îi vor vedea pe oricare că își clădesc casa, oră în căpătăiul podurilor, se afară din hotaru, numai decât să fie dator a da de

scire la starostea, spre a-î popri de lucrulŭ acela ce este împotriva poruncei.

La pontulŭ alŭ trei-spre-decelea, unde Ńice ca starostea sã nu tãinuiascã venitulŭ cutiei Ńi a face adichiŭ celorŭ cu binalele, sãu însuŃi brãslei, cu luare de mitã, ori a face vicleniŭ Ńi hatãrũ în parte, a orãndui numai pe unii meŃteri la lucru, Ńi pe alŃii a-î zãbovi Ńi a-î discolepsi, ajungẽdu-se cu unii din meŃteri sã facã celor-l-alŃi nedreptate, fiind-cã acum se slobode brãsla a lucra care unde va gãsi, nu pôte starostea a face nici unele de acestea Ńi rãmãne a se îndrepta acestũ pontũ. De care nu lipsimũ a însciinŃa Mãriei tale cererea jãluitorilorŭ, cu care nu aducũ nici o împotrivre la luminatã cartea Mãriei tale pentru orãnduiala starostiŭ de binale ce aũ facutũ, cãci tôte cele-l-alte le voiescũ Ńi se mulŃãnescũ, numai la luatulũ teŃcherelelorũ, fiind-cã se zãbovea Ńi se întãrŃia de lucru lorũ, de aceea primescũ a da talere 1500 pe anũ, în douẽ câŃtiri, cum s'aũ Ńisũ mai susũ; care de va fi primitã la auðulũ ÎnãlŃimei tale cererea lorũ, se va face cea desevirŃitã hotãrire de cãtre înaltã înŃelepciunea Mãriei tale. — 1795, Noemyrie 20.

Ianache Moruzi, biv. vel Vistier. Scarlatũ Cãmpinenu. Alexandru Gherache
Cod. XXVIII, fila 39.

Fabricile care în deosebĩ preocupã pe Domnitorũ, furã acele de postavũ Ńi de hãrtie.

«Facẽndũ cunoscutũ boerilorũ, Ńice Aaronũ Florianũ¹, aceŃtia s'aũ temutũ a întreprinde de ast-felũ de lucruri » Ca sã liniŃtescã temerea boerilorũ, cã prin creaŃiunea de fabrici — dispãcute Austriei — se va putea supãra Turcia, Alex. Moruzi stãrui, prin ómenii sãi, la Constantinopole Ńi isbuti a obŃine firmanũ încuviinŃãtorũ stabilirei din nou a fabricei de postavũ. Spre a face acãsta, trãmise la Viena pe boerulũ Dumitrache Hatmanulũ, ca sã studieze organizaŃiunea unei fabrici Ńi sã aducã unelte Ńi meŃteri. Cu acelaŃi scopũ trãmise Ńi la BraŃovũ — unde prospera industria acãsta — pe Mihalache fost cãpitanũ de arnãuŃii La 18 Augustũ 1794, Al. Moruzi dete hrisovulũ sãu pentru înfiinŃarea fabricei de postavũ. Numai în Aprilũ 1796 firmanulũ PorŃei fu acordatũ pentru fabrica de postavũ. Acestũ firmanũ, dupẽ ordinulũ lui Moruzi cãtre vel Postelnicũ, se citeŃte în ŃedinŃã solemnã în 19 Maiũ, în coprinderea urmãtore :

Tãlmãcirea a Impãrãtescului fermanũ pentru celũ vrednicũ de înŃelãciune Hat. Impãrãtesc ce s'aũ datũ pentru fabrica postavurilorũ.

Lauda ighemonilorũ aĩ nẽmului creŃtinescũ Domnule al Ńerei romãnesci Costandinũ zade Alexandre Vvd. sãvãrŃirile tale sã se încheie cu bine; ajungẽnd

1. Manualũ de Istoria Princ. Romãniei. — BucureŃci 1893, pag. 168. VeŃi hrisovulũ în nota nãstrã.

acestă înaltă sfântă Impărătescă ală meu semnă, sciută să fie ție, că în ponturile canonelele ce mai înainte prin obștesculă sfat și hotărîre, s'au făcut și s'au înfrumusețat cu sfântă plină de milostivire Impărătesculă ală meu Hat. pentru rânduială și nizamul țărilor Românești și a Moldovei, este scris și se cuprinde, ca să se pue totă silința și purtarea de grijă pentru buna stare și fericirea a numitelor țări, și mai întoiu pentru întemeerea fabricelor de postavă, cumășuri și altor lucrări, care după vremi voră pricinui mare folos la păzita de Dumneșu stăpânirea mea; spre acesta s'au fost dată mai înainte, și s'au trimisă ție poruncă cuprinșetore celor trebuincioșe rânduiei pentru șevșirea mai susă numitulă nizamă; acum dară, tu numitele Domnă, cu celea în scrisă arătări ce ai trimisă către prea înaltul și prea puterniculă meu Devletă, faci înștiinșare pe largă, că după ponturile nizamului celui noă, afară din fabricile ce s'au făcut în prăjma Bucurescilor pentru țesutulă postavurilor, nu numai te-ai silită a face și două-șeci odăi, două menganele, magazii pentru lână și măestrii ale meșteșugului acestuia, și ai purtată de grijă a trage și a aduce meșteri din partea Europei, dară după toate aceste cheltuelile ce s'au făcut până acum pentru zidirea cherhanelor, le-ai dăruită negușatorilor ce au primită asupra loră această cherhanea, și ai arătată totă mușaadă dându-le lor și hrisovă cu câte-va pronomi, trimișendă și tălmăcirea numelui hrisovă împreună cu câte-va probe de postavă la prea puternica și prea înalta mea împărăție, faci cerere a se da înalta mea poruncă împodobită cu sfântulă meu Impărătescă Hat, fiindă trebuinciosă spre întemeierea păzirei ce neclintite întru totă a acestui nizamă, ce s'au dată pentru cherhanele și de către urmașii mei; întru acestea în scrisă arătări se cuprinde că ai zidită cherhanea și pentru hârtie, și ai trimisă omă ca să tragă din partea Europei doi meșteri, silindu-te și pentru buna aședare a acesteia cherhanele; acestea dară ale tele înscrise arătări aducându-se la prea înaltul Impărătesculă meu pragă prin înțeleptulă Epitropă și de mare cuviinșă, plin de putere și alesulă sfetnică celă ce caută pricinile lumei și îndreptăză nevoile norodului *El hagi Izet Mehmet Pașă* (nemărginită să fie dela Dumneșu slava sa, și să i se adauge puterea și fericirea sa), și așa ajungendă noimile la Impărătesca mea înțelegere, s'au dată altă înaltă Impărătescă poruncă împodobită cu sfântulă Impărătescă ală meu Hat. cuprinșetore ca să te silești, atât pentru a se aduce în mai bună lucrarea postavurilor, cât și pentru buna șevșire a hârtiei; fiindă dară, că atât această bună aședare a facerii postavurilor, cât și începutulă buneia lucrări a hârtiei sunt arătări ce întăresc și încredinșeză înțelepciunea și isteșimea, ce se așteptă de la tine, s'au făcută după cererea ta hrisovulă caidă la calemul Impărătesculă meu Divană, și s'au dată și s'au trimisă ție altă înaltă Impărătescă poruncă împodobită cu sfântulă și plinulă de milostivire Impărătesculă ală meu Hat, cuprinșetore ca să se cheltuiască totă silința și protimia la cea întru totă lucrare și păzire neștrămutată a nizamului ce s'au dată pentru

cherhanea ; deci tu rîmitule Ighemonŭ, dupě firėsca ta adâncă istețime și înțelepciune, te veî sili și de acum la tôte celea folositoare și trebuincioșe la Impěrația mea, și spre sěvėrșirea tuturorŭ celorŭ ce ți s'aŭ orěnduitŭ trebî a prea înaltei și prea puternicei mele Impěrații, dupě impěrațesca mea voință și plăcere, și veî arěta protimie, ca să intemeiezi și să întăresci acea către mine bunŭ ipolipsisŭ, ce păzesce Impěrația mea, silindu-te dupě sfântulŭ Impěrațesculŭ alŭ meŭ Hat. și dupě celea în scrisŭ ale tale arětări la iscusirea cea mai bună a postavului, ce se va lucra și de acum înainte, și la buna lucrare a hârtiei; spre acēsta s'aŭ făcutŭ și s'aŭ dat acestŭ pentru plăcerea slujbei tale înaltŭ Impěrațesculŭ alŭ meŭ firmanŭ și s'aŭ trimisŭ ție; deci dupě ce veî înțelege povățuirile și poruncile ce se cuprindŭ întru prea înaltulŭ firmanŭ înfrumusețatŭ cu sfântulŭ Impěrațesculŭ meŭ Hat. arětândŭ protimie, la sěvėrșirea tuturorŭ trebuincioșelorŭ folositoare chipuri, veî priveghea pentru buna aședare și îmbunătățirea a lucrărei postavurilorŭ de acum înainte, pentru buna orěnduială și punerea la cale a hârtiei, pentru buna stare a țerei, pentru celea de folosŭ săracilorŭ Raiale, și în scurtŭ arětândŭ acea nădăjduită de la mine adâncă înțelepciune, să te silești spre sěvėrșire, după plăcerea Impěrației mele a tuturorŭ pricinilorŭ trebuincioșe, a prea înaltei și prea puternicei mele Impěrații, fiindŭ cu cea mai scumpă luare aminte a nu se trece cu vederea căt de puținŭ lucrarea acelorŭ poruncite ție, după noima sfintei Impěrațesci porunci ce s'aŭ datŭ, care cere netrecută supunere și ascultare, depărtându-te fôrte de tótă urmarea cea împotrivă către sfântulŭ Impěrațesculŭ firmanŭ; așa să șcii! crede Impěrațesculŭ meŭ semnŭ. — S'aŭ scrisŭ la 1209 veleatŭ la începutulŭ luminei Ramazanŭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vod. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale cinstitŭ și credinciosŭ boerule alŭ Domniei mele vel Post. acēstă tălmăcire a firmanului Impěrațescului Hat, pentru fabrica de postavuri, la adunarea de plinŭ a prea sfinției sale părintelui Mitropolitulŭ țerei, și a Dumnėlorŭ cinstițilorŭ și credincioși boerilorŭ veliți ai Divanului Domniei mele, să se citescă întru aușulŭ tuturorŭ, arětândŭ și însuși vredniculŭ de închinăciuni Hat. Impěrațescŭ, ca să se înțelégă de toți, și ca să se facă urmarea și silința de către verî care dregătoriŭ arŭ fi la trebă, fiind-că este poruncă și voință Impěrațescă, și dupě ce se va face acēsta sciută la toți, apoi Dumnėlui vel Vist. și Dumnėta vel Log. de țera de susŭ, să puneți să trecă acēsta atât in condica Divanului, căt și in condica Visteriei, și dupě acēsta să le aduci Dumnėta vel Postelnice iarăși la Domnia mea. 1795, Maiŭ 19.

Cond. XXVI, pag. 260.

Vel Logof.

Pecete
gospod.

Maî este unû firmanû relativû la fabrica de postavû, în coprin-
dere apröpe identică cu celû maî susû adusû. Se adaogă numai, că
neguțitorii căroră Domnitorulü le-a datû fabrica vorû plăti 35 pungi
de banî pentru prețulü lânei și altorü trăbuinciöse, ce se află în fabrică
în trei termenî. Neguțitorul întreprindătorü este numitû Arbutû, din
Hio. Se scutesce postavulü fabricatû de vamă, pe 5 anî.¹

Hrisovulü fabricעי de postav.

Find-că cea d'ânteiü îndestulare a unei țeri este îmulțirea negustoriei,
și maî vîrtosû a felurilorü de meșteșuguri și lucruri de mânî, încätü nu numaa
că nu are trebuință țera aceea de lucruri, ce vin din părți străine, să piardî
atâția banî, ci încă să câștige trimițendü la alte părți acelea ce arü putea pune
la stare în faptă ca să se lucreze și să se facă într'ênsa, și cu acestü mijlocü
atât îndestularea ei și mijlocirea chiverniselei se îmulțesce, cât și slava numelui
sëu și laudă câștigă; dreptü aceea între alte folositoare care ne sirguimü spre a
izvodi și a pune în faptă, într'acéstă țeră a Valahiei, unde din pronia Dumne-
deiască stăpânimü și oblânduimü, rivnit-amü și pentru meșteșugulü lucrarei a
felurimilorü de postavuri, care este maî trebuinciosü tuturorü de obște într'acéstă
țeră, pentru care într'adinsü amü avutü și înaltă poruncă de la prea puterniculü
și milostivulü nostru Impăratü, carele voeisce a vedea chelerulü Impărăției sale
înpodobitü de tôte; unde măcarü că fusese maî înainte fabrică de postavuri la
Pociovalișce, dară la acéstă vreme amü găsit-o Domnia mea cu totulü pustie,
părăsită de mulți anî și fără nici unü felü de ființă, și așa că din începutü amü
pusü Domnia mea sirguință cu a noastră cheltuială de a o izvodi și a o pune
în faptă, și după ce amü poruncitü de s'aü lucratü și s'aü preînoitü ânteiü tôte
zidirile, acareturile cele lipsă și stricate, aducendü și meșteri străini cu șciința
meșteșugulü a felurimilorü de postavuri, și stringendü din pământeni sumă
cea trebuinciosă de lucrători cu șciința acestorü meșteșuguri, torcători, țesători
și veri câți aü fostü trebuincioși, atât din bréslă, cât și din dajnici, cu paguba
și scăderea Visteriei Domniei mele, pentru folosulü țerei de obște, sövîrșind-o
la întrégă starea și rënduiala ei cu lucrulü în faptă, cum se vede, amü chibzuitü
apoî atât pentru buna chivernisela ei cea de peste tötă vremea, de a se epistasi
de bărbați practicoși, cu bunü ipolipsisü, cari să aibă și șciința de a le negus-
torie, cât și pentru privilegiurile și ajutorurile Domnesci ce i se cade a avea,
fără de care nu pöte fi vrednică de a'și avea starea și urmarea ei, și iată
orënduimü maî ânteiü Epistatü pe și hotărimü Domnia mea acestea
ponturi, care pentru ca să se păzescă și să se urmeze în tötă vremea, ca la unü
lucru de binele și folosulü patriei, întocmitü și făcutü din poruncă împărătescă,
le întărimü Domnia mea prin Domnesculü nostru hrisovü :

1. Postăvarii ceî orënduiți pentru trebuința fabricei, cu pecetluituri Domnesci,
cari sunt la numărü douë sute patru-deci și trei și 6 vătăși și unü spătarü,
după Domnescile pecetluituri ce aü la mânile lorü, să fie nelipsiți și nestrămutați
totü-déuna de la lucrulü fabricei, după cum aü fostă și până acum.

2. Maî susü numiți douë sute patru-deci și trei să fie nedajnici de către
Visteria Domnescă, slobođi și nesuperați în tötă vremea de ori ce angarii ale

1. Cod. XXVI, pag. 259 verso. Cu data turcescă 1209.

Mersul fabricei de postavă, care pe la 1793 este sub conducerea lui biv vel log. Slătineanu, preocupă mult și adese pre Alex. Moruzi. Încă de la primul an al domniei lui, până ce nici nu dedese hrisovul relativ, Moruzi își manifestă interesul ce pune pentru asemenea fabrică, prin diverse acte. Așa în 10 Aprilie 1793 adresază un

țerei, fiind dator Epistatul fabricei ca să dea pe tot anul pentru dârșii numai câte tal. de ce de fieș-care om la luminata Dōmna Domniei mele, pre care bani să-i aibă ai răspunde în orânduite vremi, după cum eș și samile la Visteria Domnescă, fără un spăt. și 6 vatași ai lor, să fie nesuperați, atât de plată la acei bani, cât și ori ce angarie a țerei, iar când vre-unul dintre acești postavari nu va urma poslușania lui, se va lipsi, se va muri, să aibă a se da la fabrică în locul aceluia altul.

3. Scutelnicii ce sunt rânduți pentru trebuința fabricei cu pecetluituri Domnesci, dârvari la număr patru-deci, și să fie și aceștia nelipsiți și neștrămutați de la fabrică, ocrotindu-se pururea, și să fie nedajnici de ori-ce plată, sloboși și nesuperați în totă vremea de ori-ce angarie a țerei, iară când vre-unul dintr'ēșii nu va urma slujba lui, se va lipsi, se va muri, să se dea în locul aceluia altul cu pecetluituri Domnesci.

4. Osebitu din cei orânduți și sciuti la număr postavari și dârvari ai fabricei, să dea voie orēnduitului Epistat să aducă din străinătate de va putea până la 50 de omeni pentru lucrul fabricei, ale căror nume să nu fie scrise în Visteria Domnescă, care după ce se vor așea la fabrică, să se scrie numele lor în Visterie și să li se dea pecetluituri Domnesci, îndatorindu-se Epistatul fabricei, să plătescă pe tot anul și pentru aceia câte tale. i 6 de fieș-care om, după mai susu arētatul mijlocu, și așa să rămăe și aceștia nedajnici de către Visteria Domnescă și nesuperați întru tōte, și de ori ce angarii, precum sunt și cei-l-alți scutelnici, atâta numai când i va aduce Epistatul să-i cerceteze însuși Dumnelu vel Vist. de sunt străini aduși de curēndu, și după cercetare să facă anafora către Domnia mea, cum-că i-au cercetat însuși Dumnelu și așa să se întărescă, să se ferescă Epistatul a nu primi alți omeni afară din cei mai susu numiți fără de șcirea Domniei.

5. Acei orânduți cu pecetluituri Domnesci postavari, Spătarul și vatași lor, i dârvari, împreună cu acei 50 străini toți să se afe la lucrul fabricei, îndatorindu-se însă postavarii să lucreze orēnduind lor tortu pentru fabrică și să-lu dea la vreme la Epistatul fabricei, urmându după orēnduiala din anul trecut, iară pentru cât tortu va trebui mai mult la fabrică, să coră de la Domnie ajutoru Epistatului, ca să i se lucreze de către cei din Bucuresci postavari cu plată, prin tocmea învoită, după cum și cei-l-alți plătescu la ocaua de tortu, să i se dea la acēsta ajutoru, iară spătarul, 6 vatași, patru-deci dârvari și 50 străini, să fie îndatorați și ei să urmeze slujba lor, după cum au fost până acum, supuindu-se toți la Epistatul fabricei, carele să le caute și să le alēgă pricinile ce vor avea între dēșii când se vor mulțami, iar nemulțamindu-se să dea jalbă Domniei și la ori ce judecată se va orēndui, să se caute pricinile lor.

6. Innăuntru la fabrică altu zapei să nu intre, fără numai de va fi trebuință să se orēnduiască om Domnescu alu Curței, chiar din poruncă Domnescă și acela să mērgă acolo spre a face cercetare împreună cu Epistatul fabricei.

pitacū către vel Spătarū și către Epistatulū Agiei, prin care le ordonă ca pre cei inchiși pentru datorii mărunte de 10, 20—30 lei « ce sunt săraci, ca să nu péră pe la inchisori, căci n'au să plătescă, să-i trā-miță la Pociovalisce (la fabrica de postavū), unde să-i facă teslim la

7. Epistatul fabricעי să aibă voie spre a arēta însuși către Domnie pricinile ce sunt ale fabricעי.

8. Pentru lāna subțire, ce ese de la oile din 5 județe: Ialomița, Ilfovū, Teleorman, Vlașca și Oltū să se protimisescă Epistatulū fabricעי până la orēnduita vreme, adică de la sfirșitulū lui Maiū până la Iulie întēiū și cu orēnduita sumă, iar nu mai multū, cumpērândū āntāiū elū lāna cea trebuinciosă pentru fabrică sumā numitā de lāna oca patru-đeci de miī cu prețulū ce cumpēră și alți negustori asemenea sumā, iar după ce va trece orēnduita vreme, atunci să fie slobodū la fiteși-care cumpērātore și vāndarea lānei, dar pentru ca să lipsescă ori ce pricinuire la acēsta, poruncimū ca să nu se dēe la nimenea cārți de a cumpēra lāna până la orēnduitulū sorocū de cumpēratalū fabricעי.

9. Đece miī oca vāpsea pațachinā să aibă ai da Domnia în vreme cuvinciosă cu purtarea de grijā a Dumnēlorū boerilorū Ispravnicī, pentru trebuința fabricעי, cu prețulū ce arū cumpēra și alți negustori de la locuitori.

10. Cāte cārți Domnescī arū fi trebuinciose la fabrică, atāt pentru strīngerea lānei, cāt și pentru alte trebuințe, să aibā a plăti Epistatulū pentru fie-care carte cāte parale patru-đeci, fără de a nu i se face altā mai multā cerere.

11. Orī ce felū de postavū atāt bunū, cāt și de țērā lucrāndu-se la fabrică, și orī ce altū felū de lucru de lānā, ce arū putea Epistatulū să lucreze la fabrică, să fie slobodū a vinde, atāt înāuntru în țēra acēsta, cāt și afarā, la orī ce parte a împērātescīi stāpāniri arū vrea Epistatulū fabricעי să scōțā și să vīndā, și totū acelu lucru de lānā, atāt în țērā vīndēndu-se, cāt și la alte părți ale Impērātescīi stāpāniri, ducēndu-le, să nu fie supērāți, nici de vamā, nici de altā dare orī cu ce nume, fiindū datorū însă Epistatulū ca să iēe cārțulie de la Carvasaraua Impērātescā pentru marfa ce va merge la părțile Impērātescīi stāpāniri, și cāt pentru marfa de lānā a fabricעי, ce se va vinde în țērā, totū-dēuna să fie nedajnicā de vamā și de orī ce altā dare, cum se cuprindū mai susū, pāzindu-se acestū obiceiū în tōtā vremea, iar pentru marfa ce va eși din țērā, să aibā privilegiulū de scuteli numai până la cincī ani, iarā după cincī ani să plătescā Epistatulū fabricעי numai vamā, după catalogulū Domnescū, iarā de se va vedea cu bune doveđi, cum că Epistatulū trece și marfā strēinā cu nume de lucratā la fabrică, atunci să pérđā acelu privilegiū și să plătescā pentru tōtā marfa după catalogū.

12. Pentru lesnirea vīndērei a mārfei de lānā ce se lucrēzā la fabrică, să aibā Epistatulū fabricעי douē prāvālii în lāuntru în orașulū Bucuresci, cure să fie în pace și nesupārāte de orī ce dare și angarie.

13. Pentru chiria fabricעי fiind-cā s'au făcutū tocmelā între Epistatū și stāpānulū moșiei Dumnēlui vel Vorn. Radu Slātinēnu, și făcēndu-se între sine douē inserise așeđēmīnturi prin cārți iscālite și pecetluite ce au datū unulū la māna altuia, spre a se urma întocmai după acea tocmelā, ce se cuprinde în cārțile de așeđāmīntū.

14. Ergaliile, unelelele și alte avandalācuri ale acesteī fabricעי și cāt incā s'au datū după osebitulū catastih pentru dregerea celorū vechi zidiri și pentru

orînduitulŭ D-lui biv vel logf. Radu Slătineanu ca să-î pună să lucreze pe bani cu plată până vorŭ plăti datoria lorŭ și apoi de vorŭ mai vré pentru câștigŭ și folosulŭ lorŭ, vorŭ rămâne a lucra iarășî cu plată, iar nevrândŭ, vorŭ fi slobodî. Așîșderea și pentru unile muierî, cari pentru netrebnicile și urite faptele lorŭ sunt rînduite de a se trîmite pe la monastirî și pe la locurî ca de osindă, pe tôte acele muierî iarășî acolo la Pociovalisce să aveți a la trîmite, ca să le pue să lucreze cu plată, la lucru fabricעי, fiindŭ pîzite să nu doséscă!»¹

In aceeași đî de 10 Aprilie 1793 Al. Moruzi scrie pitacŭ boierilorŭ Spătarŭ și Aga, ca să găséscă in Bucuresci vr'o 20 de copii de câte 15—16 anî și să-î trîmiță la fabrica de «*postavuri bune* și de alte meș-teșugurî streine ot Pociovalisce, a D-lui boierului biv vel logof. Slătineanu,» căci «este de folosŭ a se învêța din copiii pîminteni, fiindŭ

noua zidire ce s'aŭ făcutŭ la fabrică, fiind-că s'aŭ plătitŭ de către Epistatŭ cu tal. 7189 și aŭ tăiatŭ atâta sumă, de va căuta cine-va, după vremî, să-î iée fabrica de la mînă, să fie datorŭ unulŭ ca acela să-î întorcă banii se aŭ datŭ datŭ numitul Epistatŭ pentru acestea, după catastihŭ, cum și a cheltuelii ce arŭ face la fabrică, și paguba ce i s'ar întâmpla.

15. Cel ce primesce acum fabrica adică Epistatulŭ ei, de va voi pentru mai mult folos și adaosul ei a o lua la ori-se locŭ alŭ țerei, ce va găsi mai bunŭ, să fie slobodî să se mute luând tôte ergaliile și uneltele ei și a se da locurile ei, iar pentru zidirî va urma după aședămênturile ce s'aŭ făcutŭ prin cărți.

16. Când va avea trîbuintă fabrica ca să strîngă niscare-va oi de la care să pótă nimeri bunătatea lîniî, să se dée Domnésca nóstre carte de voie ca să strîngă Epistații ei cu Riza-pazar, până la oi una mie, care să fie scutite de oieritŭ pe fie-care anŭ.

17. Numitulŭ Epistatŭ să fie datorŭ după făgăduiala ce aŭ datŭ, a se sili in tot chipul și a pune tótă purtarea de grijă și nevoința, ca să mérgă tréba fabricעי spre îmulțire și adaus, încă din đî in đî să se înlesnéscă și să îmbunătățeze lucrul spre a eși postavulŭ cât se va putea de bunŭ, lucrând fabrica nelipsitŭ, ca unulu ce numai pentru acest sfârșitŭ i s'aŭ datŭ fabrica asupra-î, să se siléscă, să se nevoiască de a scóte plăcut postavŭ, in vreme ce pentru întocmirea ei in oblastia Impărătescei stăpânirî dá Domnia atâte pronomiî și perde atâția ómenî, cerêndŭ acesta însuși de la prea puterniculŭ nostru Impêratŭ, și din porunca Impêrătóscă făcêndŭ Domnia acestŭ lucru de folosŭ, la a căruia bună stare, când numitulŭ Epistatŭ nu va pune cuviincioasa silință, rămâne la grea învinovățire, cum și cei ce s'ar împotrivi la acestŭ Domnescŭ hrisovŭ pentru aceste sfârșituri, și s'ar face pricină de discolie și de lipsa acesteî hotărîrî, neîndeletnicindu-se toți spre lucrarea ponturilorŭ, ce se coprinde intr'a-cestŭ hrisovŭ, care pentru ca să se urmeze întocmai precum mai susŭ se coprinde, amŭ adevêritŭ hrisovulŭ acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, i cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Costandinŭ Vodă. Dumitrașco Vodă. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. marturî puindŭ și pe D-lorŭ einștiî

1. Cod. XXIII, fila 38 și verso.

nu numai binele lor, ce și de podoba patriei. » Acești copii să-i afle ori la părinți cari au câte 2—3 « arătându părinților lor, că până se voru afla învățându, voru să aibă hrana mănărei, îmbrăcăminte pe deplin de la fabrică, rămăind și cu meșteșug; iar după ce voru învăța bine meșteșugul desevărsit și voru eși destoinici, au a se folosi și a lua ei plata ce o ieu meșterii străini și pliroforisindu'i, să-i indemnati, ca din bună-voia lor, fără de a li se face vre-o silă séu hrăpire, cu tragere de inimă și cu bucurie să-i dée la învățatura acésta, și așa, din cei cu părinți și din cei fără părinți, cari se vedu atăția amblăndu în Bucuresci, fără de a nu fi supuși la neci unu meșteșug, să alegeți dintr'inșii, cari voru fi cunoscuți și cu chezașii, până se va implini suma acésta, să-i trămiteți la fabrică. »

Domnitorulă adaogé terminăndu : « însă acésta trébă inșii D-tre

și credincioșii veliți boeri ai Divanului Domniei mele: Dumitrașco Racovița, vel Banu. Ienache Moruzi vel Vist. Manolache Brâncovenu vel Vorn. de țera de susu. Costache Caragea vel Hatm. Dumitrașco Manu vel Spătaru. Nicolae Filipescu vel Logof. de țera de susu. Costache Ghica vel Vorn. de țera de josu. Radu Slătinenu vel Vorn. Manolache Grădiștenu vel Vorn. Costandinu Știrbeiū vel Logof. de țera de josu. Lucache vel Post. Dumitrache Hangerliū vel Comisū. Alecsandru Văcărescu vel Cluceru. Iónu Comănenu vel Păharnicu. Grigorie Bălenu vel Stol. Iordache vel Sluger. Grigorie vel Pitaru și Ispravnicu. Nicolae Filipescu vel Log. scriindu-se hrisovulă acesta în anulă de alu doilea dintru ântăia Domnie a Domniei mele, aici în scaunulă orașului Domniei mele Bucuresci, la létu 1794, Augustu 18. de Ionița Rafail biv. 3-lea Logof. ¹

Cond. XXVI, Pag. 236.

1. *Anaforaia pentru doi Covaci, ce s'au datu a fi in tréba fabricéi de postav, scutiți.*

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie

Pentru ca să nu aibă pricină Epistatulă fabricéi de nelesnire de lucru, poruncimă să fie acești doi covaci scutiți și ertați de biru.—1894, Decem. 6.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimeii tale, amă cercetată pentru acești covaci de trebuință fabricéi de postav; aceștia de la aședământu sunt aședatū ruptași, după cum mai josu aréta, ce sunt sêrbî, ómenî străini, lucréză meșteșugulă covaciei, țin prăvălie cu chirie. — 1894, Decem. 4.

Vel Logof.

taleri

2 Stoianu Covaciu sin Zlatu {
Ivanu sin. } ot. sfânta Ecaterina.

Cod. XXVIII, pag 20 II.

s'o puneți în faptă, să o energhisiți, să o sêvêrșiți, iar să nu o dați pe mână de zapcii, ca să nu se facă vre-o siluire cuivași, sêu să aducă trêba la catahrisis. » ¹

În 31 Augustū 1793 Domnitorulū repetă ordinea către Aga și vel Spătarū, de a găsi vr'o 10 copii cu vêrstă de la 12 ani, din copiii sêrmani, sêu și din cei ce au părinți, și să-i trâmîță la fabrică, cu voința părinților, « *una pentru bunulū fabricei și alta pentru însăși învêțătura lorū.* » ²

În 20 Septembrie 1793 Alex. Moruzi impută lui vel Aga, biv. vel. vist. Epistatū alū Agiei, că sunt 20 de țile au poruncitū să afle 10 copii pentru fabrică, dar « s'au făcutū amelie la urmarea și sêvêrșirea » poruncei. « Iată de isnôvă poruncimū strașnicū și cu acestū de alū douilea pitacū alū D-niei mele, ca negreșitū, fără de a mai aștepta altă poruncă și fără de a zăbovi, să găsesci acei 10 copii. » ³

Din unū altū pitacū alū Domnitorulū, de la 26 Aprilie 1793, către vel Spăt. și vel Aga și la toți ispravnicii, se vede că biv vel logofêtū Radu Slătineanu i-au datū incredințarea, « că până la 15 Maiū va sêvêrși totă trêba fabricei de postavū, a se pune înfaptă. » Poruncesce decī tuturorū « ca ori-ce va arêta că are trebuință, să-i dé totū felulū mână de ajutorū la cele ce va fi cu cuviință asupra acestei trebī. » ⁴

În fine, cu referință la fabrica de postavū, mai aflămū unū pitacū, din 2 Septembrie anulū 1793 ⁵ din care constatămū, că biv vel logofêtulū Slătineanu și vel comisulū Dumitrașcu sunt rënduiți Epistați ai fabricei domnesci de postavuri și că aceștia au făcutū întocmire « celorū 122 postăvari ce s'au făcutū până acum în Bucuresci » împărțindu-i în 4 cete, după starea lorū. Cei din ceata d'întaiū, *torcëtorii*, au a da câte 39 de oca tortū lucratū pe anū, luândū lâna de la fabrică ; iar țesëtorii, dintru acêstă d'întaiū ceată, câte 36 oca tortū lucratū. Cei din a 2-a cêtă torcëtorii, câte 32 oca tortū lucratū, iar cei din a 3-a cêtă torcëtorii, câte 29 oca..... și țesëtorii dinaceeași a 3-a cêtă câte 26 oca..... și iarăși cei din a 4-a cêtă torcëtorii, câte 22 oca tortū lucratū și țesëtorii de la aceeași cêtă a 4-a, câte 19 oca tortū lucratū... Domnitorulū ordonă, ca să se execute întocmai acêstă organizare și la vreme, « ca să nu se primêscă cheder la domnêsca nôstră fabrică » pentru că de vor urma într'altū chipū se vorū pedepsi. Iar țesëtorii împărțindu-se în 2 cete, să vie pe rëndū la fabrică și să țese, plă-

1. Cod XXIII, fila 39.

2. Cod. XXIII, fila 130.

3. Cod. XXIII, fila 145.

4. Cod. XXIII, fila 46.

5. Cod. XXIII, fila 133 verso și 134.

tindu-li-se cotulă de postavă câte parale 3. Și fiind-că la fie-care res-boiă lucrăză doui țesători, să aibă a lua amëndouă 6 parale pe un cotă de postavă. ¹

Fabrică de hârtie, vędurămă că aă existată în trecută, dar par-că nu s'aă putută mentine.

Fabricile de hârtie înființate sub Ipsilante nu mai existaă, în urma rězboiului. Nu Austriaciă aă protejată asemenea fabrică, ci de sigură le-aă făcută să înceteze de a mai funcționa în timpulă cât aă ocupată țera cu oștirile lor. În decursulă anului 1795 se ocupă Alex. Moruzi cu reînființarea fabricei pe care o promisese Porței deja în 1794, cum s'a putut vedé din firmele ei, mai sus aduse ori citate.

La 1796 Ianuarie 16, Domnitorulă arétă, că *fabrica de hârtie s'a sîrguită a o isvodi din neființă și din începută, cu propria sa chel-tuiala ridicândă zidirile și tôte cele trebuincioșe, pe apa Sabarului*. Urméză privilegiă și scutiri. Scutire de vamă pe 5 ani. ² Prin acestă hrisovă Moruzi dă fabrica pe séma Mitropoliei.

Deja în 18 August 1793 se lucra la aședarea acestei fabrice séu mori de hârtie, cum resultă din cartea legată la vętafulă de Divană, ce este orinduită epistată la facerea morei de hârtie pe apa Sabaru-lui (Ilfovă), prin care carte Moruzi îl însărcinéză să cerceteze de pôte apa canalizată pentru móră, să innece în josulă fabricei moșii ori mori boieresci, cum aă reclamată unii ³

1. Cod. XXIII, fila 133 verso și 134. Veđi și volumul de anexe

2. Cod. XXIII, fila 124 verso. Veđi actulă mai jos.

3. Iată hrisovul important din Ianuarie 1796, pentru înființarea fabricei de hârtie pe apa Sabarului. Lectorulă va afla cum vederile economice ale lui Ipsilante, continuă a se manifesta în redacțiunea acestui actă :

Hrisovulă fabricei de hârtie.

Io Alexandru Constantină Moruzi Voev. i Gpd.

Fiind-că este cunoscută folosulă, îndestularea, podóba și cinstea unei țeri ce ară putea isvodi într'ensa felurimă de meșesugură câte i-ar fi în putință, ca nu numai să n'aibă trebuință țera aceea de lucruri ce vină din părți străine, ci încă să căștige cu vreme, trimițendă și la alte părți acelea ce-ară putea pune la stare, și să pricinuiască și în lăuntru ei eftinătate norodului, de obște; ase-menea împotrivă fiindă cunoscută și defăimarea, ce pricinuește țerii aceea pentru ună lucru folositoră obștei ei, ce i-ară fi înputință, când va fi silința desevęșită a se lucra într'ensa, să nu-lă aibă; pentru aceea dară, de cum pronia Dum-neșeiască ne-aă făcut oblăduitoră țerei acesteia a Valahiei, nu amă lipsită cu osirdie a chibzui unele ca acestea trebuincioșe și folositoare obștei, a isvodi într'acéstă țeră și a le pune în faptă, ca să se lucreze într'ensa și să o facemă îndestulată și împodobită; pentru care și înaltă poruncă amă avută de la prea

Hrisove de fabrici particulare mai aflămŭ de la Alex. Moruzi :
Din 4. Iulie 1793. Hrisovulŭ fabriciei de arpăcașŭ a boierulŭ Vornicŭ Grecianulŭ, pe moșia Cornesci. ¹

puternicul și prea milostivulŭ nostru Impărat, care voiesce a vedea chelerulŭ Impărăției sale împodobitŭ și îndestulatŭ de tôte; și pe lângă fabrica de postavŭ care amŭ isvodit-o *ca din nou* și amŭ pus-o în faptă aducând-o la starea de lucru a felurilor de postavuri, cum se vede, sirguitu-ne-amŭ de altă parte a isvodi din *neființă* și din începutŭ, și fabrica de hârtie, care de asemenea este mult trăbuinciosă și de folosŭ la tătă obște, și înșine făcândŭ începerea ei și cu a noastră cheltuială rădicândŭ zidirile ei cu tôte celea trebuincioase acareturi i ergaliile ei, cum se vede, pe apa Sabarului în sud. Ilfovŭ, aducândŭ și meșteri streini cu știința meștesugului de hârtie, și sêvêrșind-o la întrégă stare de lucru, amŭ cumpărâfŭ apoi pentru folosulŭ obștei, cu bani de la Domnia mea, și moșie alătorea, care prin bună învoire și cu aședământŭ de mulțămire s'au datŭ schimbŭ pentru moșia pe care stă fabrica Domnescă, cu tôte împrejuririle ei, și au rămasŭ și moșia slobodă a fabriciei, care moșie cu boierii de la Divanul Domniei mele, veliții Vornici și Logofei și cu portarulŭ, după obiceiulŭ țerei s'au și hotărnicitŭ; amŭ chibzuitŭ apoi după sêvêrșirea tuturorŭ acestora cele trăbuincioase, atât pentru buna chivernisela ei cea de peste tó'ă vremea, spre a fi în stare și a merge lucru înainte, cât și pentru privilegiulŭ și ajutorulŭ Domnescŭ, ce se cade a avea acestŭ lucru folositorŭ obștei, fără de care nu pôte fi vrednică de a avea starea și urmarea ei, și iată hotărîmŭ aceste ponturi mai josŭ numite, care pentru ca să se păzescă și să se urmeze în tătă vremea ca la unŭ lucru de folosulŭ și de cinstea patriei, le întărîmŭ Domnia mea prin Domnesculŭ nostru hrisovŭ, adecă :

1. Patruzeci de liude scutelnici i dămŭ de la Visteria Domniei mele cu pecetluiturŭ Domnesci, care să fie de-apururea nelipsiți și nestrămutați de la lucrulŭ fabriciei și pentru slujba lorŭ să fie nedajnici de birŭ și pururea ocrotiți și slobodi nesupărați în tătă vremea de orŭ-ce angarii ale țerei; iară când vre-unulŭ dintr'ênșii nu va urma slujba lui, sêu va lipsi, sêu va muri, să se dea în loculŭ aceluia altulŭ cu pecetluitŭ Domnescŭ, care acești scutelnici să se dea de prin satele cele de prinprejurŭ, mai aproape de fabrică, ca să pôtă cu înlesnire a urma slujba și datoria lorŭ.

2. Patru sălaşe de țigani meșteri de hierŭ îi așerosimŭ Domnia mea fabriciei, a cărorŭ nume osebitŭ se va arêta, cu care să n'aibă armășia a face întru nimicŭ, ci să fie de apururea la lucrulŭ fabriciei, fără plată și nedajnici de birŭ, dându-li-se numai hierulŭ celŭ trăbuinciosŭ de lucru, precum și câte o chilă de bucate la tot salașulŭ pe anŭ pentru hrana lorŭ, când vorŭ lucra, iară când nu va fi trebuință de lucru la fabrică, își vorŭ face singuri ei munca și hrana lorŭ.

3. Câtă hârtie va fi trebuinciosă a se cheltui la Logofetia Divanului și la Visteria Domniei mele, i la departamenturile judecătorilorŭ, i la Divanulŭ Craiovei și la tôte Ispravnicaturile țerei Domniei mele, să aibă Epistatulŭ fabriciei a da dintr'acéstă fabrică, ca din hârtia fabriciei să se cheltuiască la tôte acestea calemurŭ, care să o vândă însă Epistatulŭ cu mai josŭ prețŭ decât hârtia ce vine din alte părți străine.

1. Cod XXVII, fila 102.

Hrisovul¹ fabriciei de sticlă a banului Ghica. ¹

Sub Alex. Moruzi continuă a esiste fabrică de sticlărie la Șotanga în județul Dâmbovița, cum se dovedesce și din pitacul domnesc din 26 Aprilie 1793, prin care Moruzi cere ispravnicilor să-i trimită, prin protomeșterul fabriciei, probe de *tôte felurile de sticle ce lucrăză*.

4. Oamenii fabriciei cari voru fi orânduți pentru strinsul pânzăturilor de trebuința lucrului fabriciei, să se ajute în tréba acésta de către dregătorii și zapcii țerei Domniei mele la cuviincioasele trebuințe ce voru avea.

5. Pentru câtă hârtie a fabriciei va scóte din țera pentru a se vinde aiurea, să aibă privileghiu a nu plăti nici o vamă, în sorocú de cincí aní, iară după cincí aní să plătescă vama după catalogú.

6. Nu numai vre-o stricăciune séu pagubă și scădere țerei nepricinuind fabrica acésta, ci încă de mult folosú și binele patriei fiindú, datorí sunt dar și Dumnelorú dregătorii, Ispravnicii și zapcii Domniei mele, cari iubescú patria lorú, ca unú lucru de folosulú obștei, nu numai a se împotrivi la câte prin Domnesculú nostru hrisovú întocmimú și orânduimú, ci încă să indeletniceze și să înlesnescă fie-carele în parte lucrarea și urmarea ponturilorú, pentru bună întemeierea și nescăderea ei, fără de a da priciní de discolie și de lipsă la vrenele din pronomiile ei.

7. Fiind-că după cum amú đisú mai susú, izvodirea în țera asta a numitei fabrice de hârtie este însuși pentru folosulú și binele patriei de obște, și fiind-că sfinta și Dumneđeșca Mitropolie a Ungro-Vlahiei, ca o maică ce este, cum și alesul de Dumneđeú sfinția sa Mitropolitulú țerei, ca unú bisericescú păstorú, atât norodulú țerei acesteia este îndatoratú spre celea ce sunt de folosulú și de binele patriei de obște a se sili a îngriji împreună și a se osârdui; pentru aceea dară, amú găsitú Domnia mea cu cale a da numita fabrică de hârtie asupra prea sfinției sale părintelú Mitropolitulú Ungro-Vlahiei chir Dositeiú, fiind-că are sfinta Mitropolie și tipografia sa, care lucrăză și tipăresce cărțile trebuincioase obștei, ca deîmpreună să aibă Mitropolia și fabrica facerei de hârtie asupra, și să deé prea sfinția sa la cămara Domniei mele banií cu care s'au cumpăratú moșia, ce s'au datú schimbú pentru moșia pe care stă fabrica, cum și din cheltuelile ce s'au făcutú la isvodirea și întreținerea fabriciei, să deé prea sfinția sa jumétate banií la cămara Domniei mele, și așa m'amú hotăritú și amú datú Domnia mea numita fabrică cu tóte ale ei, asupra prea sfinției sale Mitropolitulú țerei cu aceste șarturi, adecă: ca să fie prea sfinția sa datorú a orândui poichimenú alesú, omú de nádejde, practicósú, carele să epistăsescă numita fabrică cu tótá silința de a lucra apurarea, în tótá vremea, fără de amelie, osârduindu-se prea sfinția sa în tot chipulú de a merge înainte și de a scóte hârtie cât de bună, spre îndestularea obștei, sciindú mai vértosú, că acésta este isvorită și cerută din înaltá poruncă Impăratésca aici în oblastia Impărației sale, adică cu atât mai multú trebuie prea sfinția sa a pune silința și osirdie de a se întemeia și de a merge înainte, după cum cu acéstá nádejde, adecă de mai multá silință, și de mai bună chivernisélá, și pentru acestú sfârșitú numai s'au datú asupra prea sfinției sale, dând voie prea sfinției sale, ca să aróte la Domnia mea, prin anaforalele prea sfinției sale, pricinile cele cuviincioase pentru

1. Manualú de istoria Princ. Romaniéi. Bucuresci 1839, pag. 168. — Veđi anecsele

2. Codex XXIII, fila 45 verso.

Prin pitacul din 6 Maiū 1794 către Ispravnicii din Dâmbovița, A. Moruzi le scrie, că Moise ovreiuul a întocmită cu cheltuiala sa sticlărie în acestă județ, făgăduindu-se că va lucra felurimă de bune sticle, atât pentru trebuința Curței Domnesci, cât și pentru trebuința și îndestularea obștiei, și au cerută de la Domnia mea să-lă miluimă și să-lă ajutămă cu privilegiulă acela ce au avută mai dinainte acestă sticlărie de la frații noștrii Domni, pentru 6 ómeni scutiți, pentru lucrulă sticlăriei; căruia cerendu-ı Domnia mea acelă privileghiu, ne arētă de vĕdumă, că anaforaoa epitropiloră cu întărire Domniei sale Mihaı Vodă Suțulă dintr'amĕndouĕ Domniile, pe numele a 6 locuitoră pămĕntenı, cari se numescă sticlari domnesci vechi, ce dau sticle de trebuința Curței, scutiți cu pecetluitură Domnesci, căroră li se dă voie a fi slobođi de a-și deschide sticlărie, ca unii ce au șciința acestui meșteșugă de la părinții loră pre a se chivernisi cu acēsta și a-și da la Curte trebuințioșele sticle, în vreme ce nică în hrisovulă ce s'a fostă dată lui Mina Cuiungiulă pentru deosebită sticlărie a lui, nu se zăticnescă pămĕntenii de acestă felă de hrană; pentru care făcĕndu-se din porunca Domniei mele întrebare numitulă ovreiu cum și în ce chipă s'a apucată de sticlăria acēsta, în vreme ce în privilegiulă Domnescă nu este numită, ne făcu arĕtare, că acei 6 sticlari, măcară că au șciința meșteșugulă acesta, dar nefiindă putincioși a face fabrică, s'au ajunsă cu dĕnsulă avĕndă el șciința mai desĕvĕșită a meșteșugulă acestuia și avĕndă și

trebuințele fabricei, spre a avea ajutorulă acela ce va fi cu cale, ca să sporĕscă și să crĕscă rodulă fabricei, prin osirdia și silința prea sfinției sale; iară când împctrivă se va face vre-o amelie și urmare de nesilință spre scaderea acestui lucru folositoră obștei, ce s'au făcută din poruncă împĕrătĕscă, pentru folosulă patriei, la care Domnia au trudită cu multe cheltuieli de le-au întregită și au primită a păgubi și atăția ómeni pentru folosulă țerei, se va da multă scărbă Domniei mele, care acēsta nică-o-dată nu o nădăjdumă de la prea sfinția sa părintele Mitropolită, sciindă buna rĕvnă și ferbințela ce are prea sfinția sa spre celea de folosulă patriei; decă măcară că și Domnia loră frații noștrii cari în urmă voră domni și voră oblădui țera acēsta, socotindă cu înțelepciunea Domniiloră sale, bunătatea, folosulă și podoba ce pricinuesce și va pricinui țerei, ținerea și întemeierea acesteı fabrici, care din poruncă Impĕrătĕscă, în oblastia Impĕrăției sale, o amă isvodită Domnia mea cu trudă și cu ostĕnlă, nu nădăjdumă nică o dată a o scădea și a o strica din starea și orânduiala ei, ca nișce iubitoră și rĕvnitoră de celea de folosulă țerei, dar cu tóte acestea rugămă pe frăția loră, cu dragoste, să bine-voiască a întări pe sântia loră părinții Mitropolită ce voră fi după vremă, pururea la îngrijirea și nepregetata silință a acestui lucru, și a întări acestui privileghiu al fabricei de a se păzi pronomiile ei, ca să se potă spori lucrulă ei înainte, și ca și ale Domniiloră sale isprăvi și ostĕneli să fie în urmă, de alți frați păzite și ținute; și amă adevĕrită hrisovulă acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, i cu credința prea iubitoră Domniei mele fi și Ispravniculă hrisovulă acestuia Stefană Văcărescu vel Log. de țera de josă. — 1796 Ianuarie 16.

gătirea de cele trebuincioase ale sticlăriei și a cheltuită de la dânsul de a făcută, la care fabrică lucra până la o vreme și acei 6 sticlari pământeni și își aveau și scutela loră, pentru care îi răspundea elă în bani sticlele ce erau datoră să dea pentru curte aici la starostea de ovrei și starostea răspundea pentru dânsii la curte datoră loră în sticle, de aici de la prăvălia lui; iar de la o vreme încóca luându-se acei 6 sticlari de ispravnicii ce aă fost și de zapcii la alte orândueli și lipsindu-se de acelu privilegiu ală scutelei, s'aă trasă și ei de la lucrulă fabricei și fiind-că aă rămasă ovreiuă singură fără de ajutoră, nu pôte ține singură sticlărie, și cu acésta zăticnindu-se lucrulă meșteșuguluă care aă începută și rămêndă de a se strica, pigubesce și elă munca și cheltuela ce i s'a pricinuită, cerêndă cum amă dîsă măi susă, acésta milă și ajutoră de la Domnia mea și făgăduindă a scóte felurimă de sticle măi bune și decăt probele ce ne aă adusă de amă vêdută, precum și table curate va sili de a scóte, spre efinătatea și trebuința de obște. Decă fiind-că privilegiuluă domnescă, după cum amă dîsă măi susă, îlă vêdumă Domnia mea, numai pe numele aceloră 6 sticlari pământeni cari acum dîce, că lipsescă într'alte orândueli, în care privilegiu ovreiuă nu este pomenită, poruncimă Dumnóvóstră să cercetați măi ântêiă ce urmare aă făcută acei 6 sticlari domnescă după privilegiu ce li se dedese? De aă pusă ei în faptă lucrulă sticlăriei, seú de este precum arêta ovreiuă, că singur aă făcut'ó? Și de este acum într'acésta vreme acésta fabrică lucrătóre în faptă cu adevêrată, seú de aici înainte are a se apuca de dânsa? Să cercetați și acésta: la ce orânduială se află acum acei 6 sticlari? De sunt adică dajnici ai Visteriei, ori scutelnici, și puși seú poslujnică ai cuivași? Și de este cu scirea loră acésta cerere, ce face Domniei mele ovreiuă? Și ce era datoră acei sticlari scutiți se dea la curte pentru privilegiuluă loră? cum și de aședământulă ce va fi avêndă acestă ovreiuă cu acei 6 sticlari pământeni privileghiați? Pliroforisindu-vê pe largă de tóte, să însciințați Domniei mele și fiți sênătoși. — 1794, Maiă 6.

Prin pitac domnesc din 27 Noembre 1793, Alex. Moruzi a ordonată înființarea, în 25 de dîle, de 14 mori cu cai, de către monastirile principale din Bucuresci din apropierea orașuluă.¹

1. Iată acestă pitacă și actele decurgêndă din elă:

Io Alecsandru Costandină Moruzi Vvd.

Prea sfinția ta părinte Mitropolită i D-vóstră veliților Logofeți, fiind-că în tóți timpii pôte să se întêmpole, ori a îngheța morile, din iuțimea ernei, precum astă ună dată se află, ori ferescă D-șeu din secetă, și pătîmesce norodulă poliției pentru lipsa de hrana cea trebuincioasă obștei; amă socotită Domnia mea, că mônăstirile celea mari, atât ale țerei, cât și celea închinatē, câte sunt numite măi josă, cari aă venituri de acareturi, și osebită venituri

Epitropia obștească a fostă și ea ordonată de Alex. Moruzi să construiască două mori de cai la capul podului Mogoșoiei. Acesta se vede din actul de mai sus, de la 27 Noembre 1793 și mai ales din acestă următoră :

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Dumnévóstră boerilor nazirî ai Epitropiei obștei, primindă Domnescul nostru pitacū, să teorisîți socotela cheltuelei, care din porunca Domniei mele s'au făcută la două mori din capul podului Mogoșoiei, care socotelă așternându-se în socotelile cheltuelei Epitropiei și dândă bani, va fi ținută în sémă la închierea socotelilor Epitropiei, iară morile să le dați în chirie, a cărora chirie să o treceți pe totă anulă în catastihă și condica veniturilor Epitropiei. — 1794, Ghenar 22. ¹

Cod. XXIII, fila 196, verso.

de milî și privileghiuri Domnesci, sunt datore la o trebuință de obște ca acesta, a face ajutorul celă cuviincios, și iată cu hotărîre poruncimă Domnia mea ca pre sfinția ta părinte Mitropolite, i D-vóstră veliți logofeți, aducendă inaintea prea sfinției tale pe toți Egumeni și Epistați mănăstirilor acestora, să le dai strașnică poruncă, ca acum pe șinū să se apuce fieș-carele a face câte o móră cu cai, orî înăuntru mănăstirei sale, séu unde va fi curtea strîmtă, afară, în deosebită locū, care până în 20 de zile, séu multū în 25 să fie gata desevêșitū cu tóte celea trebuincioșe de măcinatū, care să rămăe și să se afle acum și totū-déuna acestū acaretū mănăstirilor, de a se afla în vreme de trebuință și pentru folosul și ajutorul obștei, asupra cărora să orênduesci D-ta vel Log. și câte unū logofetelū de divanū, mumbașir, de a sta napristanū asupră-le, făcêndu-le strînsóre de a le isprăvi într'acestū sorocū; pentru care poruncimă și Dumitale Epistatule alū Agiei, să dai și D-ta ajutorul celă cuviincios, iară carele nu va fi următorū să-lū arêți Domniei mele cu anafora, ca să se rădice și să se isgonéscă din mănăstire, orî pământênū séu străinū de va fi. — 1793, Noembre 27.

Sânta Mitropolie,	Arhimandritulū,
Radu Vodă,	Sântu Spiridonū nou,
Sântu Gheorghe nou	Greci,
Mihaiū Vodă,	Zlătari i Stavropoleos
Sântu Iónū,	Văcăresci,
Sărindaru,	Cotroceni
Sfânta Ecaterina,	Mărcuța. ¹

Cod. XXIII, Fila 183.

1. 1793, N-bre 27. S'au făcutū volnicie cu unū boerū dintre Epitropi alū doilea să mERGă la Dâmbovița, și câte petre de mori va găsi gata să le încarce în care de ale județului, cu chirie, și să le trimiță cu grabă aicea, cum și pe petrarî să-i pue a mai face până la 12 părechî, și ispravnicii să dée totū ajutorul a nu se face zăbavă.

Amintindă despre aceste multe mori construite din ordinea lui Alex. Moruzi, pricepemă bănuiala, că construcțiunea loră s'au făcută mai multă în vedere cu pofta de câștigă a Domnitorului, căci Dionisie Eclesiarchulă aă pretinsă, că în timpulă fometei întemplată în Domnia lui, Moruzi monopoliză pe séma sa vinđarea grăului și a porumbului.¹ Acésta nu se dovedesce din documente.

Déca Alex. Moruzi înțelegea, că protegerea industriei naționale era în interesulă sporirei avuției țerei, elă era totuși neimpăcat inamică ală lucsulă neînfrénată. Este unulă din rarii Domni, care dá o lege sòmptuarie. Amă vėđută pe Gr. Ghica din Moldova făcėndu-și haine din postavă ordinară, ca să indemne pe boerii Divanului spre a'l imita. Alex. Moruzi merge mai departe: elă opresce pe neguțatorii lipscani de a aduce pentru vinđare în țéră unele materii și obiecte «ce sunt lucruri ce pricinuesc o cheltuială zadarnică și o stingere de obștie.»

Iată întrégă cartea Domnescă din 11 Martie 1794, relativă la acésta cestiune:

*Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodă.*²

D-ta vel Cămărașă primindă Domnesculă nostru pităcă, să chiămă pe toți lipscanii la Cămară, ca să dá poranca Domniei mele pentru flude și linaz sadedica, i în cusături și basmale, ce sunt lucruri care pricinuescă o cheltuială zadarnică și o stingere de obște, ca câte dintr'acéstea se află acum la prăvăliile loră, acelea numai să și le vinđă ne popriți, iară de aici înainte să scie că nu sunt slobođi a mai aduce spre vinđare aici altele de acéstă felă de lucruri zadarnice; iară carele nu va fi următoră, să scie că fără de a avea voie să le deschidă și să le vinđă, se va pecetlui, și făcėndu-se zaptă la Cămara Domnescă, se va scóte din țéra Domniei mele afară, și mai multă nu voră fi

Io Alecsandru Costandină Moruzi Vvd.

Cinstită și credinciosă boerulă Domniei mele D-ta vel Spăt. fiind-că ne-amă însciințată că afară la cismea aă fostă trei meri de cai, și două de vėntă și din nepurtarea de grijă a Egumenului, ce este acolo, s'au prăpădită, pentru care poruncimă Domnia mea, să aducă pe Egumenulă de la Cismea și să cercetezi pentru cincă părechă de petre ale moriloră ce aă fostă, ce le-a făcută? cui le-a dată? și seú de le-a vindută, seú de le va fi luată cinevași în silă, de unde și la cine voră fi să le faci zaptă, și încărcănda-le în care, să le faci teslimă la Epitropia obștei, însă astăđi să sėvėrșesăi poranca Domniei mele, tol. pisah gpmđ. — 1793, Noembre 27.

Cond. XXIII, fila 183 verso.

1. Veđi Dionisie Eclesiarchulă în Tesaură de Documente tom. II, pag. 184.

2. Cod. XXIII fila 219. — A mai fost publicată acéstă documentă la 1860 în „Documente Istorice“ date de P. Teulescu. Veđi art. D-lui Papadopolă Calimichă despre legile sòmptuarii în „Revista Nouă.“

ingăduiți a le deschide și a le vinde aici; dreptii aceea, ca să n'aibă pricină de îndreptare că nu au știut, să le arăți porunca Domniei mele hotărîtă, ca să scie; așisderea să arăți Dumnéta porunca acesta la vel Vameșu alu Carvasaralei, ca de acam înainte, ori câte de acestu felu numite mai susu lucruri zadarnice va găsi între mărfurile ce aducă lipscanii, pecetluindu-le de față cu stăpânulă acei mărfi, să le trimiță la Cămara Domnăscă.

Remarcabilă este și măsura luată de Alex. Moruzi contra marelui risipe de Bani ce boerimea, ba și neguțitorimea făcea, întrecându-se care de care să aibă carete și butce mai luxose. Cea ce Sulzer spune în bătaie de joc, despre boeri, că cumpărau pe mulți bani carete vindute de comiți și baroni din Viena, încărcate cu armoari străine, era lucru adevărat. Alex. Moruzi a oprit importarea de butci și carete și, la 8 Augustu 1796, a reînnoit oprirea importului de asemenea marfă, poruncind Vameșilor, Vătafilor de plai și Căpitanilor de margine, să nu permită introducerea în țară, sub pedepsă de spânzurare, măcară a unei caretă ori butcă, hotărind și globă de 500 lei și pentru Ispravnicul prin județul căruia se va fi importat asemenea marfă de lux.¹

De câte ori putea să se îndestuleze cu fabricatele din țară, Alex. Moruzi se adresa la meșterii pământeni. Așa îl vedem în 1794 dând următorul pitac:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Cinstit și credincios boerulă Domniei mele, D-ta biv. vel Spăt. Epistatule alu Arnășiei, fiindu trebuință a se lucra pirone în formă pentru vasele celea trebuinciose, și după tocmela care au primit-o meșterii herari a li se plăti ocaua parale 10 și scădemântu din celu lucratu, la oca una litră, poruncimă Domnia mea, D-ta să împarți fierulă pe la toți meșterii hierari, teșghetari, țigani și sêrbî, ce se află în Bucuresci, ca să lucreze după forma ce ți s'au datu, ca fără de zăbavă să iee sfârșit. — 1794, Ianuar 18.

În privința târgurilor și a bălciurilor, posedem de la Alex. Moruzi câte-va acte proprii a ni-lu arăta patronându-le și înmulțindu-le, de și nu în acea măsura în care, pentru scopurile ce am arătat, se înmulțiră sub domniile anterioare.

Putem cita hrisovulă pentru târgulă săptămânală de la moșia Slimnicului a sorei lui Mihaiu Suțulu;² asemenea celu din 23 Martie

1. Veđi anexa după cod. XXIX, fila 218.

2. Cod. XXIII, fila 179 verso.

1794, acordându țergu săptămânal la moșia Coțofeni (Dâmbovița) a lui vel Cluceru Alex. Văcărescu.¹

Tocmai pentru ca să pună regulă în privința țergurilor și în vedere și cu cunoscutul de lectoru nizamă al bălciurilor, din cauza vecinătății cu Turcia, Al. Moruzi dete, în 10 Februarie 1794, următoarea circulară:

Publicațiuni la 17 județe pentru orânduiala țergurilor

Dumnévóstră Ispraniciloră ot. sud ... sănătate; vrëndü Domnia mea ca să scimü tóte țargurile cu oborü și fără de oborü ce sunt următóre odată pe săptămână, cum și bălciurile ce se facü câte odată, séü câte de doué orï pe anü, iată vë poruncimü, că pentru celea ce sunt în județulu Dumnévóstră, să ne faceți fóie de tóte câte sunt, anume: în ce locü? carï sunt noué, cu cărți Domnesci, și carï sunt vechi? în ce ți se facü, și câtă depártare aü unulu de altulu? și pe ale cui moși anume? cum și câtă diastimă aü până la marginea Dunărei, cele cu obóre și cele fără obóre? Așisderea și pentru bălciuri asemenea fóie să ne faceți, de cele vechi și de cele noué, carï sunt cu cărți Domnesci și în ce țile ale anulu? și carï sunt de la sine obicnuite? și pentru tóte să inșiințați Domniei mele. — 1794, Februarie 10.²

Dintre hrisóvele noué séü reinoite în favórea particularilorü, dându-le drept de țergü săptămânalü, orï anualü, séü de ambele categorii, pe la moși, pe lângă cele ce vomü mai da în anexele acestui volumü, aducemü chiar aci, pe cele următóre:

a) Domnitorulu reinnoesce dreptulu de bălciü alü moșiei Slăniculu, posesiune a Ecaterinei Suțu, sora fostulu Domnă Mihai Vodă Suțu.³ După obiceiü, monopolulu spirtóselorü la acest țergü săptămânalü (Lunea) este rezervatü proprietarulü moșiei «dupé cuvintulu dreptăței ce are pentru călcarea moșiei, ce i se face.»

1. Veți și la volumulu de anexe.

2. Cod. XXIII, fila 204 verso.

3. *Zem. Vlahscoie*. Fiind-că Domnia sa fratele Mihai Vodă Suțulu, prin cartea Domniei sale, care o vedamü Domnia mea, de la Martü 9 a anulu trecutü, aü fostü orânduítü, ca să se facă țergü, pe săptămână odată, la moșia Slăniculu, în sud. Slam-Rönnicü, a Dumnéei cinstitei, iubitei sorei Domniei séle, Ecaterina Suțina, adică Lunea, când nu se zătignescü alte țerguri vechi din partea loculu și când este și locuitorilorü i neguțitorilorü cu înlesnire, fiindü în ți ce nu se face altü țergü la partea loculu; amü bine-voítü și Domnia nóstră pentru folosulu și câștigulu și îndemânarea locuitorilorü și pentru alișverishulu neguțitorilorü, care-lü voimü Domnia mea, a se face cu îndestulare, și dămü printr'acéstă a nóstră Domnescă carte de întărire slobodénie de facerea acestui țergü la numita moșie; pentru care poruncimü Domnia mea Dumné-

b) Ună târgŭ nouă s pt m nal  (Duminica) ŝi un  sbor  anual  in ziua de Sf. Nicolae (6 Decembre) autoris  Al. Moruzi pe moŝia Cofofenii a lui Alex. Văcărescu vel Clucer , rezerv nd  propriet tei moŝiei monopolul  vinului ŝi rachiului. ¹

c) Cu actul  din 23 Februarie 1794, Domnitorul  Alex. Moruzi autoriz  din nou facerea de târgŭ s pt m nal  (Vinerea), in voit  la 1787, pe moŝia Brez ia, a fostului Vistier  C. Ŝtirbei. Se rezervă proprietarului moŝiei monopolul  c rciumelor. ²

votr  Izpravnicilor  ai judeului, să inŝiin a i la to i de obŝte in partea locului, negu torii ŝi locuitorii, cumc  este slobod  de Domnia mea a se face acest  târgŭ, ŝi indemn nd  pe fiu -carele pentru adunarea cine cu ce va avea a vinde se  a cump ra, ŝi silindu-vă de a se urma in faptă inlocuirea acestui târgŭ, pentru folosul  ŝi aliŝveriu  fiu  c rui, unde slobod  sunt a vinde fiu -care al  se , afară numai din v n darea vinului ŝi a rachiului, care fiind  drept  al  st p nului moŝiei, poruncim  ca acest  aliŝveriu  al  vinului ŝi al  rachiului, să-l  fac  numai Epitropii, stăpânii de moŝie, dup  obicei  ŝi dup  cuv ntul  drept tei ce are pentru c lcarea moŝiei ce i se face. *ii saam receh gvm.*

Cod. XXIII, fila 179.

1. *Zem. Vlas. Dumn votr  Izpravnicilor  ot sud. D mbovi a, s n tate!* S'au cetit  inaintea Domniei mele inŝiin area ce face i, de la 20 ale lunei aceŝtia, de cercetarea ce a i f cut  dup  porunca Domniei mele, pentru târgul  ce cere D-lui cinstitul  ŝi credincios  boerul  Domniei mele Alexandru Văcărescu vel clucer , a da Domnia mea voie, ca să facă la moŝia D-lui Cofofenii, dintr'acest  judeu, pe s pt m n  odată, Duminica, ŝi sborul  in ziua sf ntului Nicolae la 6 zile ale lui Decembre, intru care scrie i, că alte târguri imprejur  nu mă sunt dec t oraŝul  T rgoviŝtea in diastim  de 4 ceasuri ŝi cumc  este cu voia ŝi cererea tuturor  locuitorilor  i negu torilor  p rtei locului, precum ŝi adeverin  in scris  au dat ; dec  dup  pliroforia ce ne da i, fiind  de binele ŝi folosul  locuitorilor  facerea acestui târgŭ, care voim  ŝi Domnia mea al  avea spre a fi indestula i, iat  d m  voie ŝi slobodenie a se face târgŭ pe s pt m n  odată Duminica, ŝi deosebit  sbor  in 6 ale lunei Decembre la ziua sf ntului Nicolae; pentru care poruncim  să da i in scire tuturor  p r ii locului ŝi la negu tori, spre a se aduna la obiceiuita zi a târgului ŝi la sbor , ca s ŝi fac  aliŝveriu  fiu -carele, grijind  D-votr  in tot  vremea de a nu se face urm ri ŝi pricin  inpotrivitoare, la care târgŭ ŝi b lcii poruncim  ca după obiceiul  p m ntului ŝi dup  dreptul  ce are stăpânii moŝiei, să aibă a se vinde numai vinurile i rachiurile st p nului moŝiei, fără a fi al ii volnic . *ii saam receh. gvm. — 1794 Mart. 23.*

Cod XXIII, fila 224.

2. *Zem. Vlahscoie. Dat-am  Dumn sca n str  carte D-lui cinstitul  ŝi credincios  boierului  Domniei mele Constantin  Ŝtirbei , biv. vel. Vistier , prin care d m  voie ŝi slobodenie ca să facă târgŭ pe moŝia D-lui Brez ia, sud. D mbovi a, pe s pt m n  odată, adică Vinerea, fiind-că pentru facerea acestui*

d) Smaranda Bujorénca clucerésă, în 10 Aprilă 1793, jăluesce lui Alex. Moruzi, că este vėduvă și cu casă grea, cu copii și n'are chiver-nisėla și se rógă ca, osebită de sborulă de 23 Aprilă, la moșia ei Tărtășesci, să se mai facă și tērgū sēptēmānalū. Vodă rānduesce cer-cetare asupra jălbei, ca să se vėdă dēcă prin invoirea ce s'ar da Bu-jorencii de tērgū sēptēmānalū nu s'arū aduce daune altorū tērguri.

Pentru cunoscința acestorū formalitățī, le dāmū în notă. ¹

tērgū arėtă D-lui vel Vistierū de vėdumū Domnia mea sinetū, prin care arėtă, că din poruncă făcēndu-se cercetare de către Ispravnicii județului, s'au dove-ditū, că nu numai nu aduce nici o pricină împotrivă la nizamū, sėu altă stricăciune și pagubă la alte tērguri, ci încă este de folosū și trebuinciosū locuitorilorū, după care s'au și datū slobodēnie a se face acestū tērgū Vinerea, încă de la anulū 1787, Octom. 1. Dreptū aceea poruncimū Dumnévóstră să dați de scire locuitorilorū înprejurani, ca să vie la acestū tērgū, cu celea ce vorū avea de vėndare și de cumpēratū să'și facă alișverisulū lorū, purtāndū grijă Dumnévóstră, ca să nu se facă niscare-va pricinī și gālcevurī; iară vėn-đarea vinului și rachiului are a fi numai a stăpānului moșiei, după obiceiulū pāmēntului, adică alū D-lui Vistierului. — 1794, Febr. 23.

Cond. XXIII, fila 211.

1. *Smaranda Bujorénca Clucerésă spre a i se face tērgū la moșia sa Tărtășesci.*

Prea Înăltăte Dōmne

Jăluescū Măriei tale, că în județulū Ilfovū amū moșie ce se numesce Tărtășesci, pe care moșie se face într'unū anū odată tērgū la ȗia sfāntului Gheorghe, dară fiind-că după cum sunt sciute de multe obraze, de multă vreme mē aflū vėduvă cu casă grea și copii și altă chivernisėlă de nicăirea nu amū, ci pentru ajutorulū casei mele mē rogū Măriei tale, să te milostivesci asupra-mi a mi se da voie prin luminatā cartea Măriei tale, osebitū de ȗia sfāntului Gheorghe să se mai facă tērgū la numita moșie și pe sēptēmānă odată, fiindū acēsta și pentru ajutorulū greutăței casei mele, cum și alū vameșilorū Dom-nesci, și mai vėrtosū că nici o stricăciune la alte tērguri de împējurū, când se va face acestū tērgū, nu aduce, fiindū cale de Bucuresci, depārtatā de șēpte cėsuri, și de Gherghița ȗece cėsuri.

Smaranda Bujorénca Clucerésă

D-ta vel Logof. de țera de josū să teorisesci jalba acēsta și să faci arė-tare Domniei mele de nu se află vre-o împotrivă neorānduială la cererea ce face jăluitōrea. — 1793, Aprilū 10.

Biv. vel. Stoln.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Dumnévóstră Ispravnicilorū ot. sud. Ilfovū să urmați a face acēstă cer-cetare pentru tōte și să însciințați Domniei mele. — 1793, Aprilie 16.

e) La moșia Balaciulŭ (Teleorman) Alex. Moruzi invoesece facerea de tĕrg sĕptĕmānalŭ (Duminica), dupĕ ce i se dă incredințarea de

Prea Inălțate Dōmne

Ascultāndŭ luminatā porunca Măriei tale ce mi se dă la acĕstă jalbă a Cluceresei Smaranda Bujorēna, nu lipsimŭ cu plecāciune a arĕta Măriei tale, cā acĕstă cercetare trebuie să se facă de către Ispravniculŭ județului, pentru care să fie luminatā porunca Măriei tale către D-lorŭ Ispravnicii Ilfovului să facă acĕstă cercetare, dĕcā nu este de vre-o stricāciune facerea acĕstui tĕrgŭ? de este depărtatŭ de alte tĕrguri de prin prejurŭ și nu aduce vre-o pagubă? și de face trebuințā a se face acĕst tĕrgŭ sĕu nu? și de este de vre-unŭ folosŭ locuitorilorŭ? și în ce chipŭ se va pliroforisi să se însciințeze Măriei tale adevĕrulŭ, și atunci rĕmāne cum te va lumina D-șeŭ la cererea Cluceresei, iar hotărĭrea rĕmāne a se face de către Măria ta. — 1793, Aprilŭ 14.

Scarlatŭ Ghica vel Logof.

Cod. XXIV, fila 105.

Anafora pentru a se face tĕrgŭ pe moșia Dumnĕei Cluceresei Smaranda Bujorēna.

Fiind-cā dupĕ pliroforia ce daŭ Domniei mele D-lorŭ Ispravnicii județului, cumcā făcĕndŭ cercetare, nu numai nu este de nici o stricāciune facerea acĕstui tĕrgŭ, nici nu aduce vre-o vătāmare la alte tĕrguri, fiindŭ depărtate, ci încă este de folosŭ și alișverisŭ locuitorilorŭ părței locului, care și jalbă deosebită au datŭ Domiei mele, întărimŭ anaforaoa acĕsta și poruncimŭ să se facă acĕstŭ tĕrgŭ pe tōtă sĕptāmāna odată, Duminica, pentru care Dumnĕvoștrā Ispravnicilorŭ să însciințāți la toți de obște de a se aduna cine cu ce va avea de vĕndutŭ și de cumpĕratŭ, și de a'și face alișverisulŭ sĕu neopritŭ grijindŭ Dumnĕvoștrā de a nu face pricină și urmări împotrivă. — 1793, Maiŭ 24.

Cod. XXIV, fila 460.

Prea Inălțate Dōmne

Cu prea plecatā anafora facemŭ scire Inălțimei tale, cā la Măria ta au datŭ jalbă Dumnĕei Cluceresa Smaranda Bujorēna, cā la moșia ce are într'acost județŭ, ce se numesce Tărtăsesci, se face într'unŭ anŭ de douĕ ori tĕrgŭ slobodŭ la ziua sfântului Gheorghe și la Vinerea cea mare și pentru ajutorulŭ casei sale cere mila Măriei tale, ca să aibă slobodĕnie de a face tĕrgŭ neconținutŭ într'o ȕi pe sĕptĕmānă, Duminica, ca să fie și de ajutorulŭ sĕu și alŭ cămărei Dumnesci, a căruia jalbă fiindŭ orânduită la Dumnĕlui vel Logof. de țera de josŭ, cu poruncă de a teorisi și să facă arĕtare Măriei tale, prin anafora arĕtă Dumnĕlui vel. Logof. gāsindŭ cu cale ca să se facă cercetare de către noi Ispravnicii, de nu este de vre-o stricāciune facerea acĕstui tĕrgŭ, și de este departe de alte tĕrguri de prin prejurŭ, și nu aduce vre-o pagubă cum și de face trebuințā de a se face acĕstŭ tĕrgŭ sĕu nu, și de este de vre-unŭ folosŭ locuitorilorŭ? și în ce chipŭ ne vomŭ pliroforisi, să însciințămŭ Inălțimei tale adevĕrŭ și prin hotărĭre întărită cu luminatā pecetea Inălțimei tale, mi se porancesce a urma de a face acĕstă cercetare pentru tōte, și să

către Ispravnicii, în Maiu 1793, că prin acesta nu se aduce vătămare «la tréba nizamului» nici la alte téguri din apropiere. Prin nizamú se înțelege vechiulú regulamentú oprindú ținerea de téguri și sboruri în apropiere de Dunăre, ca să se evite ămblarea de neguțitorii turci pe la asemenea localități, conformú tratatului de la Cuciuc-Cainargi.¹

însciințamú cu anafora; veí sci Mária ta, că făcendú cercetare ne adevërimú, că nu este de vre-o stricăciune facerea acestú tégú, ci de folosú locuitorilorú, ca să-și facă alișverișulú lorú, cum și de folosú Cămării, și este depártatú de alte téguri de pre împrejurú cale de 6 césuri și este și cu voința locuitorilorú făcendú cerere de a se face acestú tégú Duminica, avëndú slobodenie de a veni cu vite și alte ce vorú avea de vëndare, cum și a se face douë bálciuri unulú la ȃiua sfântului Gheorghe și altulú la Vinerea cea mare, cum din vechime s'aú obicínuitú de se face; iară hotărîrea cea desevêrșitú rêmâne a se face de către Mária ta. — 1793, Maiú 9.

Alexandru Văcărescu.

Dumnévóstră Ispravnicilorú, amú vëdútú Domnia mea anafora ce ne faceți pentru care voimú Domnia mea să ne însciințați și numele tégului celea ce diceți că sunt depártate, carí téguri sunt anume și câte césuri este diastima fieș-căruia în adevêrú? — 1793, Maiú 11.

Prea Înălțate Dómne

Din luminată porunca Măriei tale, făcumú cercetare de tégurile celea ce sunt împrejurulú Tártășescilorú, unde este Dumnéei Clucerésa Bujoréna, a se face tégú, și dovedimú într'adevêrú depártarea tégurilorú de acestú satú adică Potlogii din sud. Dâmbovița, unde se face tégú Duminica, cale de șapte cósuri, Têrgoviscea unde se face tégú Vinerea, cale de șapte césuri, Băleni unde se face tégú Joia, cale de 8 césuri, Gherghița se este într'acestú județú unde se face Vinerea, este cale de 12 césuri, Bucuresci cale de șapte césuri, și pentru mai bună încredințare că este cu voința locuitorilorú a se face acestú tégú, satele de prin prejurú făcură jalbă către Mária ta, în care arétá că le este cu îndemănare acestú tégú când se va face, fiindú cele-l-alte depártate, și nu aduce vre-o stricăciune împotriva luminatelorú porunci. — 1793, Maiú 12.

Vintilă Prijbénu.

Crđ. XXIV, fila 161.

1. *Anafora pentru a se face tégú la moșia Balaciulú în sud. Teleormanú, pe sêptemână odată.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Dupé pliroforia ce făcu atât rëposatul stolnicú, Radu Filipescu prin cartea sa de la Aprilú 17, din anulú trecutú, când era Ispravnicú, cât și D-lorú Ispravnicii de acum, cumcă vre-unú felú de vătămare nu póte aduce, nici la tréba nizamului, nici la alte téguri vechi, ci încă de folosulú locuitorilorú, dămú Domnia mea slobodenie a se face la numitulú locú tégú pe sêptemână

f) Locuitorii de la mai multe sate din Ilfovŭ dobândiseră dreptulŭ de târgŭ, Duminica, la moșia Tărtășesci, de sigurŭ nu fără indemnulŭ și stăruința proprietarului acestei moșii. Marele Vornicŭ Manolache Brâncovenu găsește că acestŭ târgŭ de la Tărtășesci este în dauna târgului de pe moșia lui Potlogii. De aci se nasce conflict, dar lucru de mirare, cauza e câștigată de locuitori și li se lasă târgulŭ de la Tărtășesci, probândŭ că distanța de la Tărtășesci la Potlogi e de 6 ore cu carulŭ și că deci târgulŭ din Tărtășesci nu e dăunător celui de la Potlogi. E probabilŭ însă, că triumfulŭ țeranilorŭ asupra Marelui Vornicŭ l'aŭ asiguratŭ vre-o influință a boerului proprietarŭ mai influentŭ decât chiar Marele Vornicŭ Brâncovenu. ¹

odată, Duminica; pentru care poruncimŭ Ispravnicilorŭ, să însciințați locuitorii i neguțătorii, spre a se duce să-și facă alișverișulŭ lorŭ, epistasindŭ de a se isvodi și a se pune în faptă. — 1793, Maiŭ 9.

Prea Înălțate Dómne,

Cu prea plecată scrisóre însciințămŭ Înălțimei tale, că la acestŭ județŭ fiindŭ numai bălcuirile cele obicnuite anume și nefindŭ târgŭ cu ȓi orânduită a se face pe tótă sêptemâna, cum și până la marginea Dunărei, cale depărtată, pătinescŭ locuitorii neavêndŭ unde-și face alișverișulŭ de vênđarea vitelorŭ și celor-l-alte ce mai aŭ, cari sunt spre folosulŭ lorŭ și fiind-că satulŭ Balaciului cade la mijlocul județului, încă din anulŭ trecutŭ în vremea când se afla Ispravnicŭ rēposatulŭ Stolnicŭ Răducanu Filipescu, aŭ fost făcutŭ însciințare Măriei sale Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, de a se face târgŭ cu ȓi hotărîtă pe tótă sêptemâna și se și hotărîse a se face poruncă să se urmeze, ca pe tótă sêptemâna Duminica, să se facă adunarea târgului fiindŭ și ȓi de sêrbătore, dară întâmplându-se bóle năprasnice, ciumi, s'aŭ expodisit; acum fiind-că cu mila lui D-đeu și cu blagoslovenia Înălțimei tale, se află liniște și ca unii ce scimŭ că acesta este spre folosulŭ locuitorilorŭ, nu lipsimŭ a însciința Măriei tale, că de se va găsi cu cale și de către Înălțimea ta, să dēe luminată poruncă de a se urma și anii Măriei tale de la D-đeu să fie mulți.

Plecați slugi, *Costandinŭ Bălăcenu Paharnicŭ. Ștefanŭ Slugeru.*
Cod. XXIV. fila 132.

1. *Anaforaua locuitorilor sâteni Cosoba, Postavari, Popesci, Ciocăneșci i alte sate, toți din sud. Ilfovŭ, pentru de a să face târgŭ la satulŭ Tărtășesci sud. Ilfovŭ, Duminica.*

«Fiindŭ că pentru izvodirea acestui târgŭ și pêntru ȓiua Duminecei s'aŭ făcutŭ întâiu cercetare, și luândŭ piroforie de depărtarea și nevătămarea altorŭ târguri, s'aŭ fostŭ datŭ și întărirea Domniei mele, în urma căreia întăriri musaadea făcêndŭ, amŭ mai rînduitŭ spre cercetarea Dumnélorŭ veliți Boeri, de unde fiindŭ că totŭ celea dintăiu ni se arêta, cumcă este depărtatŭ și cumcă este de folosulŭ și înlesnirea sâracilorŭ locuitori, întărimŭ Domnia mea, ca să urmeze porunca și hotărîrea dintăiu, spre a se face Duminica. — 1793 Sept. 4.

Vel Logof.

X/9) Fostul vătăf de aprofi Radu Fărcășianu dobândește, în 27

Prea Înălțate Dōmne,

Locuitorii din satele ot sud. Ilfovii, Cosoba, Popesci, Ciocănesci, Cocanii, Buti-Manu, Stirieni, Crețulesci, Tărtășescii, Burtea și Flămândații au jăluit Măriei tale, dicându că ei neavându tērgu aprōpe de satele lorū, au cāștigatū mila măriei tale, dānduse voie și slobodēnie a se face tērgū la moșia Tărtășescii, care este aprōpe de satele lorū, însă Duminica, fiindū că în alte țile de lucru nu potū să-și lasă lucru, să vie la tērgū, iară acum au audittū, că acēști milă ce ai făcutū măria ta cu ei este să li să strice, din pricină căci Dumnēlū Vel. vornic Manolache Brāncovēnu are tērgū de se face pe moșia lui Potlogii, și fiindū că și acolo se face iarășī Duminica, dice că i se strică tērgul Dumisale, la care dicū că alte tērguri ce să facū totū Duminica sunt mai aprōpe de Potlogii, fiindū dēră Ogrăgenii numai t-ei cēsuri până la Potlogi, unde și acolo iarășī Duminica se face, și pentru acel tērgū nu bănuiesce, și cerū ca să fie slobodii, a se face tērgul la Tărtășesci și în țiuva Duminiceii, cu care să se pōtă folosi și ei, vīndēndu-și vite și altele ce vorū avea de vīndare; într'a cărorā jalbă cu vātavu de Divanū ni se poruncesce de Înălțimea ta, să vedemū așa-ī anaforaua cea dintāiū, cātū și cea de al doilea ale D-lorū Ispravnicilorū buirdisite de Măria ta, de cercetarea ce ai făcutū, și arētarea ce faci, să vedemū apoi de davaua ce face Dumnēlū Vornicu Brāncovēnu, cum și jalba locuitorilorū, i a Bujorēncăi și pliorforisindu-ne să arētăm Măriei tale cu anafora cele cuviinciose după luminata porunca Măriei tale, za Agie înfățisāndū înaintea nōstră pe jăluitorii i pre Grigoregiul și vechilul Cluceresii Zmarandii Bujorēncăi, amū vējūtū amīndoue anaforalele Dumnēlorū Ispravnicilorū, cum și luminata întārirea Dōmniei tale, cuprīndētore intru unū, că cercetāndū s'au adevēritū, că nu este de vre o stricāciune facerea acestūi tērgū la Tărtășesci, ci de folosulū locuitorilorū, și alū cămării, și este departe de alte tērguri de pre împrejurū cale de șese ciasuri, iar cea de alū doilea, arētā că după luminatā poruncă ai mai făcutū de iznovū cercetare cātū sunt de departe cele-l-alte tērguri care sunt împrejurū Tărtășescilorū, și ai dovedittū intru adevērū, că Potlogii din sud. Dāmbovița, unde se face tērgulū Duminica este cale de ș'pte ciasuri, Tărtășescii unde se face Vinerea, cale de șapte ciasuri, Băleni unde se face Joia, cale de optū ciasuri, Gherghița unde se face Vinerea, cale de douăspre-dece ciasuri, și Bucurescii cale de șapte ciasuri. După acēsta amū întrebattū pe Dumnēlū vel Vornicū Manolache Brāncovēnu, ce are a dice la cererea ce faci numitele sate și Cluceresă Bujorēncă ? și ne arată că dela moșia Dumisale Potlogii și până la Tărtășesci, nu pōte fi mai multū diastimă decātū două ciasuri și jumātate, multū trei, și cu tōte că este așa de aprōpe, dēr Dumnēlū nu bănuiesce a se face acēști tērgū la Tărtășesci, însă nu Duminica în țiuva care se face și la Potlogi, ci să se facă în altā țī, fiindū că făcēndu-se în țiuva Duminicēi, se rāspāndesce și se micșorēzā negoțul dela tērgul ot Potlogii, și cu acēsta i se pricinuesce pagubă; iară numai țiuva schimbāndu-se și orānduīndu-se alta pentru a se face tērgulū la Tărtășesci, despre Dumnēlū nu mai este nici o bănuială; impotrivā rāspunserā și jăluitorii sātenii, că dela Tărtășesci și până la Potlogi este cale de șese ciasuri și mai multū, unde cu carulū urmēzā într'o țī să mērgă și într'alta să se întōrcă, și le este mai multū de pagubă decātū de folosū, și cumcă Potlogii fiind în altū județū,

Februarie, 1794 invoice de a face tîrgŭ sîptîmînalŭ Duminica, pe moşia sa Coeni din Vlaşca. ¹

ad. în Dâmboviţa, voescŭ să aibă şi ei în judeţul lor adecă în Ilfovŭ, neavîndŭ nici unŭ amestecŭ satele din Ilfovŭ cu satele din Dâmboviţa, şi în cea de pe urmă diseră, că dela Tîrtăşesci este mai aprîpe la Bucuresci de cîtŭ la Potlogi; decî de ce să mîrgă la locŭ mai departe şi nu la Bucuresci, unde este mai aprîpe, cînd va rămînea însă a fi popriţi să nu-şi aibă tîrgulŭ lorŭ la Tîrtăşesci. Decî tîtă prigonirea fiindŭ pentru ŭia Dminecii, adecă D-lui Vel Vornicu dice, că făcîndu-se la Tîrtăşesci tîrgŭ într'aceiaşi ŭi, se rîspîndescce şi se micşoreză alişverişul tîrgului dela Potlogi, cum şi locuitorii din numitele sate, dicŭ că a se face într'altă ŭi nu potŭ fiindŭ că-şi strică din ŭilele de lucru, cîndŭ nu potŭ să-şi lase lucrulŭ şi munca lorŭ şi să se ducă la tîrgŭ, cum şi a se duce la Potlogi dicŭ că facŭ douë ŭile cu dusu şi cu întorsu, şi fiindŭ că şi facerea tîrgului Potlogi este cu carte Domnescă, cu ŭi rînduită Duminica, şi facerea tîrgului Tîrtăşesci este chiarŭ cu luminata porunca Măriei tale iarăşi cu ŭi hotărîtă Duminica, remîne dar la porunca Măriei tale, pentru hotărîrea ŭilei. — 1793 Sept. 2.

Vel Ban Brîncovenu, Vel spătar Văcărescu, Vel Vornicu Manolache Creţulescu, Vel Vornic Nicolae Filipescu, Vel Logofet C. Ghica de Ţera de sus, Vel Logofet de Ţera de jos Scarlat Ghica.

Cođ. XXIV, fila 421-422.

1. *Prea Înălţate Dîmne,*

X D-lui Radu Fărcăşanu, biv. Vistierŭ za aprozi prin jalba ce au datŭ Înălţimeii tale, face rugăciune, ca prin luminată porunca să i se dea voie a se face tîrgŭ pe moşia D-sale Coeni dintr'acestŭ judeţŭ, pe tîtă sîptîmîna, dupē obiceiŭ, unde este atătŭ de alişverişŭ locuitorilorŭ, cît şi folosŭ stăpînului moşiei, aflîndu-se acestŭ satŭ Coeni în depărtare de locŭ de 7 ciasuri de Giurgiu şi de Bucuresci de 6 ciasuri, cum şi de alte tîrguri de câte ciasuri 12, ni se poruncescce de către Măria ta, ca să cercetămŭ cu deamăruntulŭ ce tîrguri sunt prin prejur? şi de aduce cererea jăluitarului vre-o stricăciune la alte tîrguri de aprîpe şi cîtă diastimă de locŭ este de la unulŭ şi până la altulŭ, şi în ce chipŭ ne vomŭ adeveri, să însciintămŭ Măriei tale; cum şi cîtă depărtare este de margine? Sciutŭ fie prea înaltei înţelepciunii Măriei tale, că după luminată poruncă fiindŭ următorii, amŭ cercetatŭ şi de la schela Giurgiovului până la satulŭ Coeni, unde este moşia jăluitarului sunt 7 ciasuri şi unŭ sfertŭ, şi de la Coeni până la Bucuresci peste 6 ciasuri, iar dinspre alte tîrguri este în depărtare de locŭ de 10 şi 12 ciasuri, unde nu pôte aduce tîrgulŭ acesta nici unŭ felŭ de stricăciune altorŭ tîrguri şi mai vîrtosŭ că este şi de alişverişŭ alŭ locuitorilorŭ, şi de ŭreşi-ce folosŭ alŭ stăpînului moşiei; la care după luminată poruncă nu lipsimŭ a însciinta Măriei tale şi anii Înălţimeii tale să fie cu fericire. — 1794, Ianuarie 19.

Ai Măriei tale prea plecaţi slugi, *Constantinŭ Caliarchi, Ioanidŭ Stir.*

Dumnévostŕă veliţilor boeri să teorisiţi această însciintare isprăvnicescă şi să ne arĕtaţi cu anafora prin ceauşŭ de aprozi. — 1794, Ianuarie 27.

Biv vel Stolnicŭ.

h) In 19 Maiu 1794 A. Moruzi invoesce facerea de tîrgü, Dumineca și sborü de Sfântulü Dunitru la schitulü Crasna, plaiulü Novaci, mitocü alü Episcopiei de Râmnicü ¹.

i) In 9 Iunie 1794 Domnitorulü invoesce sborulü de ziua Inălțarei și tîrgü sêptemânalü Dumineca, pe moșia Monăstirei Zlătari, numită Segarcea, lângă Monăstirea cu acestü nume, metocü alü Monăstirei Zlătari ².

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. i gospod. Zemblü Vlahscoie.

Dupê arêtarea ce face Ispravnicii județului și dupê pliroforia ce dau Domniei mele D-lorü veliții boeri, printr'acöstä anafora, dămü Domnia mea slobodenie și poruncimü să se facă tîrgü pe acöstä moșie Coeni, în sêptemână odată, Dumineca, și D-vöstră Ispravnicilorü să insciințați la toți de obște ai părței loculu neguțatorü, spre a se aduna fieș-care să-și facă alișverišü. — 1794, Februarie 26.

Vel Logof.

Prea Inălțate Dömne,

Următorü fiindü lunatei porunci Măriei tale, amü teorisitü acöstä insciințare a Dumnelor Ispravnicilorü ot sud Vlașca, pentru care de vreme ce însuși D-lorü printr'acösta facü către Măria ta arêtare, cumcă dupê cercetarea ce au făcutü, de la schela Giurgiovului până la satu Coeni, unde este moșia jăluitarului Fărcășanu sunt 7 ciasuri și unü sfertü, și de la Coeni și până în Bucuresci sunt peste 6 ciasuri, iar despre alte tîrguri este depărtare de locü, cale de 10 și 12 ciasuri, unde nu pöte aduce tîrgu acesta nici unü felü de stricăciune seü embondionü la alte tîrguri și mai vërtosü arêtä că e și de alișverišu locuitorilorü, la noi nu mai remâne a se face vre-o altä cercetare, ci urmözä că de va fi și buna voința Măriei tale, prin luminată întărire să se dea voie a se face tîrgü pe acea moșie Coeni în sêptemână odată, în ziua Dumineciü, iar hotărîrea cea desävërșită remâne a se face de către Inălțimea ta. — 1794, Fevruarie 6.

Ianache Moruz, *vel Vornicü*; Nicolae, *vel Vornicü*; Constantin Ghica, *vel Logofëtü*.

1. Pitacü la Hatmanulü N. Hangerliu, Banulü Craiovei, rêspondëndu-ï la insciințarea ce au făcutü, în 19 Maiü 1794; invoesce facere de tîrgü Dumineca și bălcieri de Sf. Dumitru, după arêtarea Clucerului Geanoglu Ispravnicü de Gorjü, în plaiulü Novaci la schitulü Crasna, mitoc al sîntei Episcopii de Römnicü, nefiindü pe apröpe alte tîrguri și fiindü de folosü locuitorilorü părței loculu să-și facă alișverišulü lorü.

Cod. XXIII, fila 246 verso.

2. Carte la biv. vel Hatm. N. Hangerliu Caimacamulü Craiovei. — Din anaforoa ce au făcutü Domniei mele D-lui *vel Hatmanü Costache Caragia*, pliroforisindu-ne pentru bălciculü ce cere sf. sa părintele Defhaidiosü Meletiosü

j) In 24 Iunie 1794, se dă voie de sborŭ, la Dumineca tuturorŭ Sfințilorŭ, pe moșia Rojiștea (Jiulŭ-de-josŭ) a cluceresei Maria Coțofeanca, in folosulŭ Monăstirei după acea moșie ¹.

k) Cu pitaculŭ din 13 Septembrie 1794, Al. Moruzi dă voie de a face tĕrgŭ sĕptĕmănal (Vinerea) și bălciiŭ la ȕiua Sfințilorŭ Voevođi, pe moșia Logrescii a Slugerulŭ Ion Argintoianu (*Jiul de sus*), ne-aducĕndu-se cu acĕsta vătămăre la nici un altŭ tĕrgŭ, căci este de-părtatŭ de ori-care altulŭ.

Cod XXIII, fila 275.

l) In 29 Septembrie 1794, Al. Moruzi invoesce rudei sale vel Vist. Enache Moruz facere de tĕrgŭ sĕptĕmănalŭ Sămbăta la moșia sa Sălciiile (Ialomița). Domnitorulŭ acordă excepționalŭ rudei sale și vama acestui tĕrgŭ, la care va fi și oborŭ de vite. ²

nastavnicu M-tirei Zlătari, care aŭ fost obiceiŭ de se făcea la ȕiua Sf. Inălțari pe moșia M-rei, la satulŭ Segarcea de lângă M-rea Segarcea, ot. sud. Doljŭ, metoculŭ M-rei Zlătari, unde este de se face și obiceiuitŭ tĕrgŭ pe tŕtă sĕptĕmăna, Duminica, cumcă după porunca Domniei mele, ce aŭ primitŭ in vreme când se afla caimacamŭ, aŭ făcutŭ cercetare și aŭ aflatŭ că de nici o stricăciune nu este facerea aceluï bălciiŭ, fiind-că alte bălcieri seŭ tĕrguri, la niscareva sate prin prejuri, nu se face și că este de folosŭ locuitorilorŭ.

Domnitorulŭ acordă lui vel Hatmanŭ bălciiulŭ și tĕrgulŭ sĕptĕmănalŭ la satulŭ Segarcea. — 1794, Iunie 9.

Cod. XXIII, fila 253 verso.

1. Voie de bălciiŭ Cluceresei Maria Coțofeanca la moșia sa Rojiștea (Doljŭ) la Duminica tuturorŭ sfințilorŭ, pentru ajutorulŭ sf. Monăstiri, ce are la moșie aflăndu-se descoperită și dărăpanată.

S'a făcutŭ prealabilă cercetare că nu va fi in dauna altorŭ bălcieri, ori tĕrguri. — 1794, după 24 Iunie.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 257 verso.

2. Dat-amŭ acĕstă Domnĕscă a nŕtră carte D-lui cinstitului și credinciosŭ boierului Domniei mele vel Vist. Enache Moruzi, prin care dămŭ voie și slobođenie să se facă pe moșia D-sale *Sălciiile* (din sud. Ialomița) tĕrgŭ pe sĕptĕmăna odată, adică Sămbăta, la care ȕi de tĕrgŭ să aibă și oborŭ de vite și tot venitulŭ vamei, ce se va aduna de la stringerea acestui tĕrgŭ și oborului de vite, ilŭ hărăzimŭ Domnia mea să fie a D-lui cinstitului boerŭ. Și măcarŭ că la acest locŭ nu s'aŭ mai obiceiuitŭ, nici aŭ fostŭ mai nainte adunare de tĕrgŭ, dar Domnia mea dămŭ acĕsta slobođenie, nu numai după rugăciunea ce ne făcu D-lui și după pliroforia ce luăm cumcă nici alte tĕrguri pe aprŕpe de acĕstă moșie a D-sale nu mai sunt ca să se facă tot la acĕstă ȕi orănduită și nu se pricinuesce cu facerea acestui tĕrgŭ nici vre-o altă neorinduală împotriva, spre a vătămă și zătigni alișverișulŭ altorŭ tĕrguri, ci mai vĕrtosŭ căci pŕte aduce folosŭ și inlesnire la alișverișulŭ locuitorilorŭ, care

m) Monăstirei Sfinților Apostoli încă aŭ acordatŭ Moruzi asemenea vamă de la sborul din Istău, după hrisóvele anterióre. Acestŭ sborŭ se făcea mai înainte in 3 ȝile de rëndŭ la Tohanŭ.¹

n) Pitac din 7 Noembre 1794, contrasemnat vel Logof. dă volnicie lui Alexandru Gherache, biv. vel postelnicŭ, epistatŭ la Agie, să facă pe moșia D-sale Slămnicŭ (jud. Slam-Rômnicŭ) unŭ bálciŭ pentru alișverișulŭ locuitorilorŭ și alŭ neguțătorilorŭ și pentru óreși-care folosŭ de venitŭ alŭ numitei moșii. Bálciulŭ o dată pe anŭ, la 21 Mai.

Cod XXIII, fila 292.

o) In 16 Ianuarie 1795, după cererea satelorŭ Gemenele, Voinescii, Cândescii, Dragodănescii din județulŭ Dâmbovița, de a se face tângŭ la Voinesci, pe moșia Monăstirei Radulŭ-Vodă, și după raportulŭ ispravnicilorŭ de Dâmbovița, că este trebuinciosŭ acestŭ tângŭ și că prin înșințarea lui, nu se aduce daună tângurilorŭ vechi, fiindŭ depărtate, Domnitorulŭ încuviințeză o ȝi de tângŭ pe săptămână la Voinesci, la care să se vëndă numai vinurile și rachiurile monăstirei.

Cod XXIX, fila 12.

p) Pitacŭ din 21 Martie 1795, dândŭ volnicie locuitorilorŭ de pe moșia Corcova (Mehedinți) a D-lui biv vel vistierŭ Barbu Stirbei, de a face bálciŭ odată pe anŭ « fiindŭ acesta și cu cererea numitului boierŭ, stăpânulŭ moșiei »

Cod XXIX, fila 53 verso.

voinmŭ Domnia mea a și-lŭ face fie-care. Dreptŭ aceea...» Vodă ordonă Ispravniculŭ județului să publice in sate deschiderea acestui tângŭ și să stărue la realizarea lui. — 1794, Sept. 29.

Cod. XXIII, fila 302 verso.

1. Hrisovalŭ M-rei Sf. Apostoli, întărindŭ hrisóvele Domnilorŭ de mai nainte, in 6 Iunie 1794, de a avea milă tótă vama de la sborulŭ ce se face la ȝiua Sf. Apostoli in trei ȝile de rëndŭ, care sborŭ se făcea in vechime la Tohanŭ, apoi măcarŭ că după vremi se mutară, din ȝilele rēposatuluiŭ Domnŭ D-sa Costandinŭ Cehanŭ Racovița V.V. la Istău, dar monăstirea nu s'aŭ interisitŭ cu pricina mutărei de vama acēsta, ce i s'aŭ fost datŭ hotărire prin hrisóve Domnesci, ca ori unde s'ar muta sborulŭ acesta după vremi, tot monăstirea să iēe vama lui. Dreptŭ aceea ȝicemŭ, că ori-unde se va fi făcendŭ acum sōu se va face după vremi, mōnăstirea să nu fie lipsită de vama acēsta, ci să și-o iēe pe deplinŭ, fără de a se amesteca vameși nici de cum. Amŭ datŭ acēstă Domnescă carte la mâna lui Ilarionŭ Dicheulŭ monăstirei ce este orânduitŭ de Sf. S. părintele Stavropoleos năstavniculŭ acestei sfinte mōnăstiri, ca care să aibă volnicie a stringe vamă de la acestŭ sborŭ care coprinde mai susŭ, fără de nici unŭ felŭ de stinghirélă. Pentru care poruncimŭ D-vostre Ispravnicii județului, să dați mâna de ajutorŭ orânduituluiŭ mōnăstirei, ca că pótă stringe acēstă vamă. — 1794, Iunie 6.

Cod. XXIII, fila 252 verso.

q) In 3 Maiū 1794, A. Moruzi acordă. prin unū pitacū, Vornicului Radu Slătīnenu, să facă tērgū cu oborū la moșia sa Tomșesci din Vlașca, unde a fostū până la rēsmeriță, cândū s'au stricatū și satulū și tērgulū.

Cod. XXIII, fila 23 verso.

A trebuitū adeseori să fie luptă de influință între proprietarii de moșii cu tērguri pentru ca să dobândescă oprirea tērgului, ori sborului, care le făcea concurență. Diferite au fostū pretextele invocate pentru a ajunge la acestū rezultatū. Un pretextū cu care s'au cercatū in 1794 a se opri 2 tērguri de la satele Lăpușata și Slăvescii din Vâlcea, au fostū că acele sate erau locū de intālnire a cete de hoți. Domnitorulū n'a desființatū însă nici unul din aceste tērguri, ci s'a mārginitū a rāndui străjuire de căpitānie, in 27 Noembrie 1794. ¹

Cu referință la acēstā cestiune a tērgurilorū lectorulū va afla in anexele din vol. specialū — VI-le — încă o serie de acte. Aci termināndū acēstā enumerare de acte, mai inregistrāmū cele din Marte 1794, relative la strāmūtarea tērgului din Rōmnicū la cāmpū, dupē cererea Episcopului, cerere ce nu s'a pututū realiza opunēndu-se neguțătorii. ²

1. *La vel Spātarū.* Facemū D-tale in scire, că amū luatū Domnia mea in sciințare de la Ispravniciei Vâlcei, cumcă intr'acelū județū se face douē tērguri unulū la satulū Lăpușata, Duminică, și altulū la satulū Slăvesci, ce se numesce și Gālgemesci, Joia, cari aceste douē sate fiindū la locū strimtorat și in mijlocū de păduri, hoții și făcētorii de rele, la adunarea acestor tērguri își gāsescū pricinā de mergere acolo și vorbescū cu alți tovarāși și gazdele ce și gāsescū și apoi pāzindū drumulū locuitorilorū, îi pradā de vite și altele, pricinuindu-se multā pagubā și altorū sate de prin prejurū și cumcă cuibulū acelorū 4 tālharī vestiți de 2-3 anī le-au fost acolo in pădurile din prejurulū acelorū tērguri, cerēndū porunca Domniei mele de a le strica, ca să nu se mai facā, fiindū tērguri numai de adunare, bēturī, iar nu de alte alișverisuri spre folosulū vāmei Domnesci; pentru care, măcar că amū poruncitū Domnia mea Ispravnicilorū ca să cerceteze intēiū, cātā vreme este de când au inceputū a se face aceste tērguri? și *din sine și s'au obicinuitū* a se face, ori prin poruncī Domnesci? Cum și moșiile pe cari se facū, megieșesci sunt ori mōnāstiresci seū boeresci? Și să insciințeze Domniei mele ca să dāmū poruncā de urmare; dar iatā poruncimū și D-tale, ca ori-ce căpitānie cade acolo in partea locului aprōpe de aceste tērguri și de păduri, să trāmiți poruncā la acelū căpitanū, cu omenii să mērgā la aceste tērguri, să stēe și s'i pāzescā priveghindū și luāndū sēma a cunōsce și a dovedi pe cei ce āmbli intr'acele feluri de urmāri spre a se dovedi, a le lua urma și a i prinde, desrādācināndū cuibulū făcētorilorū de rēu dintr'acele păduri. - 1794, N-bre 27.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 298 verso.

2. *Anaforaua dela Rōmnicū pentru a se muta tērgulū din orașū.*

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gspd. Zem. Vlah.

Cinstitū și credinciosū Boerulū Domniei mele Dumnēta Hatmane Nicolae Hangerlāu, Caimacam Craiovei, făcēndū Dumnēta cercetarea ce se cuprinde

Cu referință la târguri, mai aducem în fine de la Alexandru Moruzi următorul act :

«1793 Octobre 22, s'aũ făcutũ răspunsũ Ispravnicilorũ ot sud Muscelu, cã s'aũ gãsitũ in condicile Divanului, cumcã obiceiũ este sã se ié de prãvălie, la târgũ de sub Dêlulũ Pitescilorũ ce se face tãmna numai cãte tal. unulũ și asemenea sã urmeze a lua, iar nu mai multũ.»

Amũ arãtatũ mai susũ (pag. 270) ce aũ făcutũ A. Moruzi in privința breslelorũ, și amũ adusũ chiarũ o serie de hrisóve din care lectorulũ a pututũ aprecia cum considera acestũ Domnitorũ insemnãtatea breslelorũ.

Acéstã insemnãtate scãdu pe tótã ñiua dupé pacea de la Șistovũ, prin faptulũ cã sudiiĩ austriaci potũ strãbate in bresle și sunt mai favorisaĩ decãtũ meseriașii și neguțãtorii romãni, atãt prin reducerea

mai josũ, sã ne inșciințezi înteiũ trimitẽndu-ne dimpreunã și adeverința vameșilorũ și a tuturorũ neguțitorilorũ și orașenilorũ din Rãmnicũ, și cu Ispravnicii județului. — 1794, Martie 24.

Vel Logof.

Prea Înãlțate Dómne,

Dupé luminatã porunca Înãlțimii tale făcẽndũ cercetare, amũ întrebatũ pre Sfinția sa Pãrintele Episcopul Rãmnicului, ca sã aréte de are vre-unũ aședãmintũ cu neguțitorii aceștia pentru mutarea târgului și respunse cã nu are, fiindũ cã acolo l'aũ gãsitũ făcẽndu-se încã de mai nainte pãnã a se face Sfinția sa Episcopũ, și cumcã Sfinția sa nu aũ pututũ a da voie sã se mute târgulũ inãuntru orașului, temẽndu-se ca nu care cumva sã se aducã vre o zãtignealã și pagubã vãmii Domneșci, și cã rãmãne cum se va hotãri de cãtre Înãlțimea ta, a se muta adecã séu nu ; iarã pentru rãndulũ dãjdiilorũ cercetãndũ la visterie, mẽ adeveriĩ cumcã, cu dajdia lorũ se aflã la compania chiprovatilor (sic) din orașu Rãmnicului ; decĩ de vreme ce neguțãtorii arétã, cumcã ș'aũ făcutũ acumũ prãvălii inãuntru orașului, și se plãnge cumcã le este peste mãnã, și cu pagubã a'și totũ muta mãrfurile de târgũ, din orașu acolo afarã, fiindũ cã la vremi ploioșe li se stricã marfa de ploĩ, și li se furã de cãtre unii alții fiindũ in câmpũ, dreptũ aũ de a se muta târgulũ in orașu unde aũ fostũ și mai nainte, cândũ inșã nu se va intãmpla din mutarea lui, a se aduce vre o pagubã vãmii Domneșci, de care mi se pare a fi cu cale, ca sã fie luminatã porunca Înãlțimei tale cãtre Dumnelũ Caimacam Craiovii, ca sã facã cercetare și întrebare Vameșului dela Craiova și vameșilorũ de acolo dela numitulũ târgũ, și de va dovedi Dumnelũ, cã mutãndu-se facerea târgului in orașu, nu se aduce nici o pagubã Vãmii, atunci sã se mute, ca sã nu se pricinuiascã neguțãtorilorũ pagubã, dupé arétarea ce faciũ, iar de va dovedi Dumnelũ cã se aduce pagubã vãmii, sã inșciințeze Înãlțimei tale, cum și in ce chipũ se aduce pagubã, și dupé răspunsulũ ce va veni Înãlțimii tale dela Dumnelũ, se va hotãri cum Domnul Sfãnt va lumina pe Înãlțimea ta. — 1794, Martie 24.

Vel Logof.

de care se bucură la vama de importare, cât și la diverse scutiri la vama de oraș și în genere la diverse dări. În Bucuresci *iurdisescū*, adică dau năvală streinii de toate neamurile, cari tindă a se substitui meseriașului și comerciantului român. Între aceștia trebuie a se număra evreii, cari bucurându-se de sudeția austriacă, devinū pe totă ziua concurenți anevoie de învinsū pentru Români. De aci ura crescândă a prăvălieșilor români față cu acestū neamū, iar nu din punctū de vedere religiosū, căci Românulū a fostū totdeuna tolerantū din respectulū credinței.

Immulțirea peste sēmă a streinilorū, cari iēū negoțulū din mâinile Românilorū, obligă și pe însuși Al. Moruzi a da unū pitacū de oprire a «iurdisirei» lorū în Bucuresci. Nu e vorbă, Moruzi prin același pitacū opresce și pre țărani a se muta la Bucuresci.

Domnitorulū se îngrijesce, vedēndū mai alesū dificultățile cu agențiile streine din țeră, de invaziunea de locuitori străini. Elū dă Spătarulū, în 26 Septembrie 1794, unū pitacū, contra-semnatū de vel Logofetulū, dicēndu-i :

«Fiind-că suntem pliroforisiți Domnia mea, că aū **iurdisitū** și cu necurmare vinū din străinătate, tot felulū de omeni, spre locuință aice, cari tot în politia Bucurescilorū se oprescū și rēmânū prin mahalale, prin tērgū și prin hanurī, cum și de prin satele țerei iar vinū unia și se viră prin mahalalele tērgulū, care acēsta nesuferitā fiindū Domniei mele, de a se mai urma, poruncimū D-tale : pentru cei străini, ori căți vorū veni de acum înainte, să nu fie primiți aice în politie, ci să mērgă să ședă prin satele județelorū, indestulū locū de locuitū fiindū mărimea țerei; cât pentru țărani ce vinū de prin sate, nu numai să nu fie primiți, ci încă îndată ce se vorū dovedi că aū picatū, făcēndū scire Domniei mele, să se trāmițā la urma lorū. Decī dar în totā vremea să aibi D-ta acēstā purtare de grijă, dāndū strașnice porunci pe la străjile cele orinduie, ca să nu-ī mai îngăduiască a veni spre locuință aice în lāuntru politiei ci, precum dicemū, mērgă prin satele țerei, unde vorū voi. Asemenea să grijesci D-ta, a cerceta prin mahalale, ca nu carecumvași pe ascunsū să fie primiți unii ca aceștia, dāndū strașnicā poruncă vătășilor, mahalagiilorū, cum și hangiilorū, ca îndată ce vorū vedē pe unii ca aceștia, să facā scire zabiților politiei spre a nu urma împotriva Domnescei nōstre porunci; și așa să se ferescă toți a nu-ī primi în locuință, nici prin hanurī, nici prin dughene, și nici prin casele lorū, căci ori-care se va dovedi tāmnuindu-ī, pe unii ca aceștia să scie că se vorū pedepsi strașnicū. — 1794, Sept. 26.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 277 verso.

NB. În aceeași coprire și cu aceeași dată este pitacū și la Aga.

Istoria Românilorū de V. A. Urechiă.

Tom. V. — 21

Existența acestei ure contra ovreilor o documentează actele ce dămă mai la vale, din 1794, pre cât de altă parte aceleași acte documentează și *trecerea*, la care evreii ajunseseră pe lângă Domnie, ca să le ia apărarea în contra neguțitorilor români, în modul următor:

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

«Dumnéta vel Spătaru și Dumnéta Epistatule alu Agiei, fiind-că ne-amu însciințatu Domnia mea pentru brésla ovreilor, cari cu voia Domniei au fost și sunt primiți a sălășlui în politia Domniei mele Bucuresei, cari petrecu cu orinduiala loru, făcendu'si alișverișulu și hrana, fără de vre-o urmare împotriva, cumcă unii alții din prăvălieși și din orașeni îi supără a nu'si face dreptulu alișverișulu loru, feluri de chipuri îi înjură și le batjocoresce copiii cu vorbe hulitoare, pe ulițe și pe la prăvăliile loru; cari aceste nefindu suferite Domniei mele, poruncimu Dumnévóstră, ca să dați strașnică poruncă și însciințare, ca nu numai prăvăliași și orașeni, isnaf séu mahalagiū, ci și zapcii și slujbași Domniei vóstre să nu aibă a face vre-unu felu de supărare, ori în chipu de zăticnire alișverișulu loru, séu în chipu de hulă și batjocoră, cu cuvinte de înjurături, loru séu copiiloru loru, ci încă pe cine va vedé împotriva, să'lă aréte zapcii pe acela la Dumnévóstră, ca să i se facă de către Domnia mea certare, și așa să aibă odihnă ovreii a petrece în orașulu Domniei mele nesupărați, ca nișce primiți, ce'si plătescu dajdia loru la Visteria Domniei mele, a se hrani în pace». — 1794, Ianuarie 16.

Vel Logof.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

«Cinstitu și credinciosu boerulu Domniei mele, Dumnéta vel cămărașu Lucache, fiind-că ne-amu însciințatu Domnia mea, pentru brésla ovreilor, cum că pătimescu de către prăvăliași și orașeni Bucureseiloru, supărându-i a nu'si putea face alișverișulu loru și hulindu cu ocări și înjurături în cuvinte netrebnice, pe dênșii și pre copiii loru, pe uliță și pe la prăvălii, care acésta nesuferindu Domnia mea, amu datu porunca nóstră, prin deosebitu pitacu, atât către D-lu Spăt. cât și către D-lu Epistatulu alu Agiei pentru acésta intr'adinsu, ca să dée nizamū fiteș-căruia de a se părăsi fiteș-care a nu-i mai supăra, ci îndată să chiami D-ta și pe ovrei să le areți porunca ce amu datu și să le dicit, că de care cumvași, și după acésta voru fi mai mult supărați de către cinevași să vie să aréte pe unulu ca acela la Dumnéta, ca să dămă poruncă a se face și cercetare. — 1794, Ianuaru 16.¹

Cod. XXIII, fila 194.

1. E posibilu că favórea acordată ovreilor, să nu se esplice numai prin niscai mituri cu bani de la ei a boeriloru din Divanu, ori a Domnitorulu, ci și din împrejurarea că Domnitorulu se servea cu ovrei pentru a spiona mersulu afaceriloru din Polonia și din alte țeri. (Veđi Hurm. vol. II supl. I pag. 94). De altmintrelea, după ce Moruzi — cum vomu vedea — trecu iar Domnu alu Moldovei, la începutulu secululu XIX, se publică la Iași „Infruntarea jidoviloru asupra legei și obiceiuriloru loru, — cu blagoslovenia Mitropolitulu Iacob“. in 4°. 1804 Februar 8.

Intre pedicele cari îngreuiază, pe lângă toate cele-lalte, dezvoltarea comericiului românŭ, sunt de a se cita următorele:

1. Abusulŭ de dreptulŭ Corónei de a acorda moratorium celorŭ cari datoreascŭ bani. Inregistrămŭ aci și le dămŭ în note câte va din aceste moratorii:

a) In 30 Martie 1793 Domnitorulŭ acordă lui Dinu Cojocarul, care e datorŭ 290 de taleri lui Sava alŭ II-lea pitarŭ, «soróce îndelungate a puté plătii în rânduri-rânduri» ¹.

1. *Io Alex. Cons. Moruzi Voivodŭ.*

De vreme ce datorniculŭ lui nu l'aŭ pututŭ dovedi că are, și după ce a pătimitŭ atâta închisóre îndelungată, nici vre-unŭ felŭ de chezașiŭ nu are, și a mai ședé închisŭ este fără de nici unŭ folosŭ alŭ datorniculŭ, încă de mai multă sărăcie și periciune aceluŭ ce n'are să plătescă, poruncimŭ ca să se dee în chizășia celorŭ dintăiŭ a breslii cojocarilorŭ, și să i se pue soróce îndelungato a putea plăti rânduri-rânduri; cu acestŭ mijlocŭ poruncimŭ să se slobódă. 1793 Martie 31.

Vel Logof.

Cod. XXIV. fila 58.

Prea Înălțate Dómnne

Dupé jalba ce aŭ datŭ Înălțimei tale Dinu Cojocarul de aici din Bucuresci că fiindŭ datorŭ taleri 290 la dumnélui Sava 2-lea Pitarŭ de pe nisce vinuri ce i aŭ vëndutŭ în dílele Nemțilorŭ, cere de la mila Măriei tale sorocŭ îndelungatŭ, ca să póte plăti bani, și se poruncesce de Înălțimea ta, ca să se cerceteze starea și părlejulŭ lui, și de i se cade sorocŭ la plata datoriei lui; înscințezu Înălțimii tale, că judecata aŭ făcutŭ feluri de chibzuirŭ prin cercetări, și nici unŭ cuprinsŭ seŭ pereusie nu s'aŭ putut afla, și pre d-nélui Pitariŭ Sava l'aŭ întreatŭ de aŭ pututŭ dovedi cevașŭ, fără de câtŭ numai că arŭ fi pusŭ amanetŭ o casă, care ședé într'ansa, dară și acea casă nu este a lui, ci a unui unchiŭ alŭ muierii sale, care fiindŭ că se află la podgorie ședătoriŭ l'aŭ lăsatŭ de ședé de pomană într'ansa, ca să o mai păzască, și pentru ca să și mai săfdisască datoria și închisorile i-aŭ folositŭ; amŭ cercetatŭ de hrana lui, cu ce și-o agonisescce și este sciutŭ de cei ce-lŭ cunoscu, că lucréză cu díua cosindŭ pe la blănari, și până era slobodŭ, cu munca lui își chivernisea muierea și copiii, iar decând a ședutŭ la închisoarea agiei 13 luni de díle, la d-lui biv. vel post. Suțulŭ, și acum de când se pătinesce iarăși de alte 4 luni tot la aceeași închisóre, muierca și copiii lui sunt muritori de sóme; i s'aŭ cerutŭ ca să deé chezași pe bani cu sorocŭ îndelungatŭ, ca să plătescă, și nu are; i s'a dísu să caute măcarŭ chezașŭ pe omŭ, și nici așa nimenea nu s'aŭ găsitŭ ca să-lŭ iée pó sémă; datorniculŭ nu-lŭ slăbeșce cerându-și banii seŭ siguranță cu chezașie, și stă la închisóre de atâta îndelungată vreme și nici un folosŭ nu este; el altă încredințare nu are să deé decâtŭ numai cu gura se chezașuesce și se rógă ca să se slobódă să muncescă pe la blănari, să póta agonisi hrana muierii și a copiilorŭ și să deé și din datoria lui cu încetu și câtŭ de puținŭ, să plătescă, fiind-că se apropie luminatele díle ale Invierei D-lui nostru Is. Hristosŭ, și ar găsi de lucru pe la nejustori; și de cercetare amŭ făcutŭ arétare Măriei tale, iar hotărírea cea desăvêșitŭ remâne la mila Măriei tale. 1793 Martie 30.

Cod. XXIV, fila 59.

Ioan Șătrariŭ.

b) In 6 Aprilie 1793, Domnitorulŭ acordă unŭ noŭ sorocŭ de 6 luni lui Iordache Niculescu medelniceru, care e datorŭ 430 taleri către Tudorache Lipscanulŭ. Datorniculŭ ceruse să plătescă câte 100 de lei pe fie-care anŭ. Prin acestŭ moratorium Domnitorulŭ împiedică vëndarea silnică a casei amanetate pentru datorii. ¹.

1. *Iordache Niculescu Medel. cu Tudorache Lipscanu pentru datorii.*

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Fiind-că Iordache nu a tăgăduitŭ la judecată datoria, fără de numai aŭ cerutŭ : de ce aŭ datŭ de la judecată sorocŭ de șese luni, peste care aŭ mai trecutŭ și alte patru, și nici aŭ plătit, nici vre-o apelație nu ne-aŭ datŭ de la venirea Domniei mele până acum, în patru-deci și șese de zile, cu primirea și a medelnicerului Neculescu, 'i mai dămŭ și altŭ sorocŭ, încă de șese luni, ca neplătindŭ atunci, să se vëndă amanetulŭ; dreptŭ aceea, cu acestŭ mijlocŭ întărimŭ Domnia mea anaforaua judecăței Departamentului, și poruncimŭ zapciului, ce este orânduitŭ, să arête de acum lui Tudorache, ca să grijască a face banii, că la sorocŭ i se va vinde amanetul. 1793 Aprilie 6.

Prea Înălțate Dómne,

Din luminată porunca Înălțimei tale, prin zăpcilăcu d-lui vetaf. za Păhărniceŭ se înfățișară la judecată Iordache Neculescu Medelniceru, prin vechilulŭ Alexandru nepotulŭ d-lui, cu Tudorache Lipscanu, unulŭ din datornicii ce aŭ arêtatŭ Înălțimei tale că are să iée tal. 430 după o foaie ce o are dată la mâna lui iscălită de dumnélui, care fôie cerându-o, ne-o arêtă Tudorache cu lét. 1792 Maiŭ 20 pe care i se vede de socotela făcută de câte vinuri aŭ luatŭ, i ce aŭ datŭ din bani și ce rămâne să-i mai dée tal. 430; pentru care întrebându-lŭ că părătulŭ Tudorache, ce are să răspundă? nu o tăgăgui, ci o primi bună, numai își ceru sorocŭ, ca cu încetu să-i plătescă, ad. pe anŭ tal. 100. Vechilulŭ răspunse, că pentru acești bani, s'aŭ mai pusŭ multe sorôce, puindu-și și zapisele casii zălogŭ, ca neplătindŭ să-i vëndă casa și cerea ca cu sorocŭ de luni trei seŭ mult patru să-i plătească, iar de nu, să i-se vëndă casa, ca unŭ amanetŭ ce o are pusă pentru acești bani, după cum prin zapisulŭ lui se cuprinde amanet; deci din cercetarea pricinei aceștia, tal. 430 după fôia Medel. ce se vede la mâna lui Tudorache, cari mai josŭ se vorŭ arêta anume, sunt netăgăduiți, numai i cerea sorocŭ, ca cu încetŭ să-i plătescă, pe anŭ tal. 100, care sorocŭ fiind detotŭ îndelungatŭ, găsimŭ cu cale : păritulŭ Tudorache să plătescă cu sorocŭ de 6 luni, iar ne plătindŭ, atunci să fie luminată porunca Înălțimii tale, să se strige casa la mezatŭ și din suma ce va eși să se împlinescă D-lui Medelnicerului tal. 430, iară cei-lalți ce vor prisosi, se vorŭ da lui Tudorache; iară hotărîrea cea de sêvêșit rămâne a se face de Măria ta.

Dumitrache Cluc. Dumitrache Brazea Sărdariu. Barbul Ciorogărlénu Slugerŭ Mateiŭ Grecénu Vatavŭ.

c) In 2 Iunie 1793, Domnitorulŭ acordă moratorium de 3 ani das-călului Atanasie, pentru plata a 604 taleri către mai mulți creditori ¹.

Socotela ce amŭ făcutŭ cu Tudorache de câte buți cu vinŭ ce le-aŭ dat, dupe cum in jos arătă.

Tal.	Bani		Tal.	Bani	
185	—	Pe bute cu vinŭ, cu pelinŭ vedre 100, vadra po. tal. 1 și 105, afară din două vedre ertăciune.	40	—	întăiŭ
194	30	O bute cu vinŭ albŭ pritocŭ, de vedre 111. Vadra po. tal. 1.90 afară de 2 vedre ertăciune.	196	—	ipacŭ cu rēvaș
291	90	Dupē douē buți ce s'aŭ datŭ, cum rēspunde zapisulŭ lui.	4	—	pe o tocitōre
671	—	<i>Dintre aceștia</i>			
240	—				
430	30	Adecă tal. patru-sute-trei-șeci și trei-șeci de bani, aŭ rēmas bunŭ să-ŭ rēspundē Tudorache.			

Cod XXIV, fila 114.

1. *Anaforaua pentru sorocŭ ce s'aŭ pusŭ Das-călului Atanasie, a avea de cătră datornicŭ.*

Io Alecsandru Costandin Moruzi Vvd.

Acestŭ sorocŭ de 3 ani i s'aŭ datŭ lui Atanasie Dascălulŭ, din bună voia datornicilorŭ lui, prin înfățișarea înaintea D-lui cinstitŭ și credinciosŭ boerului domniei mele biv. vel. Vist. Epistatului Agiei, precum mai josŭ să arătă intru acestă anafora a Dumisale, ce o întărimŭ și Domnia mea, ca până la împlinirea sorocului să fie nesupērātŭ de către datornicŭ.—1793 Iunie 2.

Prea Înălțate Dōmne

Dupē jalba către Înălțimea ta a lui Atanasie Dascălul, întru care jălucesc Mării tēle, că se află scăpatat și datoriu tal. 600, și datornicŭ ilŭ supēră cu închisorŭ și ni se poruncesce de Înălțimea ta, ca să-ŭ cercetezi jalba de împreună cu datornicŭ ilŭ, după luminată poruncă am orânduit a se cerceta jalba lui, de împreună cu datornicŭ il, întâiŭ de către judecătorul departamentului Agiei, și când nu se va mulțami vre-o parte, să intru și însuși în cercetarea acēsta; decŭ adunându-se în față jăluitoariul cu datornicŭ il la judecată, pentru mulțămirea ce s'aŭ făcutŭ între ei, atât de sorocu de trei ani ce s'aŭ induratŭ de i-aŭ pusŭ jăluitoariul, cât și de condeile datoriei lui, ce s'aŭ alesŭ curați, cu primirea a tuturor a părților, anume, ce se adună suma de tal. 604, prin anaforaua judecătorului mai pe largŭ s'aŭ arētatŭ Înălțimei tale, dară pentru mai bună încredințare mi s'aŭ poruncitŭ de cătră Înălțimea ta, ca să intru și însu-mŭ în cercetare și cu anafora dreptul adevērŭ să-lŭ arētŭ Înălțimei tale; după luminată poruncă a Înălțimei tale, de isnōvă amŭ adusŭ înaintea mea pe jăluitoariul, cu arētați datornicŭ ilŭ, și întrebându-se toți împreună de este cu adevērātă mulțămirea lorŭ, soroculŭ de trei ani ce i-aŭ datŭ jăluitoariului, și de este cu mulțămirea

d. In 26 Augustă 1793 Domnitorulă acordă 1 ană și 1 1/2 sorocă lui Gh. Iarca, pentru plata a 5 pungi de bani, scoțendă din vëndare casa amanetată, de la Focșani ¹.

e. La 4 Ianuarie 1794, Moruzi acordă sorocă de 1 ană lui Gh. Jitiară, ce aă fostă vëtafă de plaiă, in plaiulă Arefului, din Argeșă, care «din întâmplarea vremiloră aă rămasă datoră pe la unii alții.» Acestă moratorium vine in urma altora de la anteriorii Domni. (*Cod. XXIII fila 196*).

tuturora părților sumă condeilor datoriei de tal. 604, precum arëtă Înălțimej tale judecătoru prin anaforaua sa, toți dintr'un graiă răspuneră, atât de đisa sumă că este adevërată datorie și primită de toți, cât și pentru sorocă de trei anj ce i aă pusă jăluitorului, fiind-că este omă scăpëtată, și cu adevërată i-s'aă pricinuită acestă pagubă, i-aă pusă numitul sorocă, ca până atunci să nu-lă mai supere, ca să pôtă a'și veni in stare cu procopsela învëțăturei și a strădaniei lui să le pôtă plăti; și pentru mai bună încredințare jăluitorului făcură și acestă felă de răvaș cătră mine, intru care 'mi scriă, că pentru datoria lui Atanasie Dascălulă, ce mai josă se coprinde, anume cu sumă de tal. 604, i-aă dată sorocă de trei anj, înaintea departamentului Agiei, ca să pôtă să-și vie in stare de ale plăti, și aă iscălită fieșce care in răvaș la condicile sumeloră de datorie ce aă să iee, care se adună sumă de tal. 604; de acesta nu lipsimă a însciința Înălțimej tale.—1793 Maiă 25.

Costantin Filipescu Vistieru

Cod. XXIV, fila 193,

1. *Anaforaua lui Gheorghe ce urmëză ca să fie apërată de către datornicij săi in două anj.*

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Ună ană și jumëtate ij dă Domnia mea sorocă, in care acestă sorocă poruncimă Dumnëloră Ispravniciloră, să nu fie volnică nici a vinde din lucrurile ne mișcătore, nici a zălogi.—1793 August 26. *Vel. Logof.*

Prea Înălțate Dómne

Cu prea plecată scrisore însciințăm Mariej tale pentru ună Gheorghe Iarca, care aflându-se la multă datorie și sërac fôrte, datornicij stenahorisindu-lă ca să le împlinescă banij, și după cercetarea ce amă făcută de halulă neputinței lui, vëdëndu-lă că mijlocă nu are ca să le plătescă, să fie luminată porunca Măriej tale, ca cu sorocă de două anj să fie îngăduitoră datornicij, ca să le plătescă cu acesta păsuială, că de se va sili acuma să le dee banij, numai o căscioră are in Tërgul Focșanilor, prețul ca de tal. 200; datoria este pentru cincj pungi de bani; când se va scôte casa la mezată, se va pricinui scădere și pagubă și datorniciloră; de care nu lipsim a însciința Măriej tale, și anij Înălțimej tale dela Dumneđeu multj și fericiți.

Aj Mărij tale prea plecați slugi. Petrache Vistieru

Cond. XXIV. Fila 382

f. Unŭ specimen de moratorium este celŭ din 5 Februarie 1794, prin care Domnitorulŭ acordă lui Petrache biv căpitanŭ za Dorobanți, păsuală de plata datoriei către mai mulți creditorî, în sumă de 2.968 taleri, fără sorocŭ, mărginindu-se a dice, că va plăti numeroșilorŭ sei creditorî «când îi va da Dumneđeŭ vre-unŭ câștigŭ», iar până atunci se va servi creditorilorŭ $\frac{1}{2}$ din venitulŭ unei vii de zestre a datornicului «cu analoghie, după suma banilorŭ ce aŭ să ia», cea-laltă $\frac{1}{2}$ rămânendŭ datornicului pentru a sa chiverniselă ¹.

Cod. XXIII, fila 196.

1. *Anafora pentru sorocu celui ce l'aŭ pusŭ lui Petrache biv. căpitanŭ za Dorobanți de a plăti pe la datornici.*

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd, i gpd. Zem. Vlahscoe

După pliroforia ce ni s'aŭ datŭ de próstă starea și halulŭ numitulŭ proin căpitanŭ de Dorobanți, cum că este desăvârșitŭ neputinciosŭ de plată, și de a se trage în judecări, seŭ a se închide este fără de nici un folosŭ al datornicilorŭ, găsimŭ Domnia anafora judecării departamentului, cu cale, care o și întărimŭ, spre a se apăra, ca împotriva aceștia să nu fie supăratŭ. — 1794 Maiŭ 23.

Prea Înălțate Dómne,

Dumnélui biv. capt. za Dorobanți Petrache aŭ jăluitŭ Înălțimei tale, că din întâmplarea vremilorŭ curgëndŭ în pagubă la slujbele ce aŭ avutŭ, aŭ rămasŭ și datoriu tal. 2968 la cei mai josŭ numiți, și ne avëndŭ putere de plată, cere ca să i se pue un sorocŭ cu datornicii, ca să le plătescă câte puțintelŭ-puțintelŭ, până când se va isbrăni cu dânșii; în dosulŭ căreia jalbă ni se poruncește de către Înălțimea ta, ca să cercetămŭ de starea și părlegiu de față cu datornicii, și fiind săracŭ cu adevăratŭ, să'i punemŭ sorocu ce se va găsi cu cale de la judecată, și să arătămŭ Măriei tale cu anafora prin vătavu za păhărnicei; deci după luminată poruncă înfățișându-se jăluitarulŭ înaintea noastră cu unulŭ din datornicii, Dumnélui biv. vel. Medel. Șerbanŭ, ne respunsă medelniceriu, că are să ia tal. 120 cusurŭ de la nișce vinŭ ce i-aŭ vëndutŭ, iară de este omŭ cu chiverniselă, seŭ săracŭ nu-lŭ șcie; ne adase cu mum-bașir și un engrafonŭ în scrisŭ de la Dumitrache Teoharu, ce'lŭ vedemŭ că are să ia tal. 950, în care scrie că el se mulțamesce pe soroculŭ ce i se va pune de la judecată, iară alți datornici nu s'aŭ mai ivitŭ, și arătămŭ Măriei tale, că acestŭ jăluitarŭ este șciutŭ obștei de străinŭ aici în țeră, și s'aŭ însuratŭ luândŭ o casă și vie de zestre, și nu-l arētă halu a avea altă chiverniselă, chibzuindu-se de la judecată, ca din rodulŭ viei de zestre, ce va lua din anŭ în anŭ, să-și opréscă jumătate pentru chivernisala casei lui, și jumătate să se dee la datornicii, cu analoghie, după suma banilorŭ ce aŭ să ia fieș-care, iară mai multă supărare să nu i se facă întru zadar, până când i va da Dumneđeŭ vre-un câștig, și atunci le va plăti mai câte multŭ; de care nu lipsimŭ a însciința Măriei tale după poruncă, ca să i să facă cea desăvârșită întărire de către Înălțimea ta. 1794 Febr. 5.

X *Costandin Baratov clucer, Stefanŭ medel., Mateiu Cantacuzino vel. sluger, Antonie Fotino, Costandin Otopeanu.*

Amă mai adusă, la capitolul justiției (*cap. 189*) câte-va acte de păsuieli a datornicilor. Asemenea la pag. 215. Vomă mai da și in volumul VI (cu anexele.)

II. Privileghiile și scutirile acordate prin hrisóve boerimeii mari și mici pentru cărciumi, scaune de măcelării, monopoluri de băcării, scutiri de pivnițe, etc. nu puțin facă imposibilă, pentru micul comerț, concurența cu cei ce se bucură de asemenea privilegii și scutiri. Se va vedea in volumul de anexe acte de natura celor aci arătate.

Să mai adăogimă aci a dice, că pe lângă pedicile de asemenea natură, micul comerț era isbită și de diversele monopoluri in favórea Statului, ori a Cămărei Domnesci, enumerate de noi la capitolul dărilor.

Amintimă numai in trecătă și despre oprirea băcanilor de a vinde unele articole, acésta in interesul siguranței publice.¹

Mai cunóscemă casuri când boerii influinți închidéu prăvăliile neguțitorilor, cari fiindă aședate aprópe de ale lor, le făcéu concurență. Dămă aci in notă casul opririi unui Todorache de ași face cășăria, lângă a boierului Banulă Racoviță.²

Tal.	Datornicii ce au să ia fiteș-care de la jăluitoră
950	La Dumitrache Teohari,
400	La Logofetă Vasile ce se află la Iași,
500	Ienache Vatav ce se află la Țarigrad,
250	Portariu Araboglu ce se află in Țarigrad,
100	Stolnicu Andrei ot. Focșani,
250	Cosma Suditu,
120	D-lui Medelniceră Șerban,
50	Colceagu,
40	Mușatu Croitoriu,
100	Căpitan Draghiciu,
44	Costandin Blănaru,
54	Lafda Blănaru,
100	State Neguțatoru.

2967 adică două mii nouă sute șei-deci și optă.

Cod. XXVII, pag. 9 VIII-a

1. In 6 Martă 1794 Alex. Moruzi opresce prin pitacă pe băcani de a ține și vinde prafă de pușcă, fișicuri și soricióică, spre evitarea accidenteloră „cum s'au întâmplatú dílele trecute și mórté, deosebitú cá alții cari cugetândú in gândulú loră a se porni in fapte rele, au și acéstă lesnire de a cumpéra slobođi iarba de pușcă și fișicuri”. (Cod. XXIII fila 217 verso).

2. *Anaforaoa D-lui Banulă Racoviță, că ámbă unú Todorache s'ăși facă cășăria lângă cășăria Dumisale, ce o are in sud. Ilfovú.*

Io Alexandru Constandinú Moruzi Vod.

Dumnéta cinstitú și credinciosú boerule Domniei mele vel. Vist. de s'au datú acestú neguțitorú carte de la Visteria Domniei, cu slobođenie ași face

III. Capanlăii sunt, cum vędurăm, o altă plagă a comerțului internū, cu tótă rinduiala adusă prin tratatulū de la 1774 și cele următore până la 1792. Alexandru Moruzi caută, pre cât posibilū, să imblândescă acest reū precum se pôte vedea și din actulū ce dămū in notă ¹

cășărie la acelu locū, să aręți Domniei mele; iară de nu i s'aū datū, să nu i se deē până nu veī face Dumnóta întrebare pentru acēsta către Domnia mea. 1793, Maiū 25.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Cu prea plecată a mea anafora arētu Măriei tale, că aici în județulū Ilfovū eū sluga Măriei tale amū moșie, ce se numesce Dobreni, pe care moșie amū și o cășărie din vechime, și acum aū venitū unū Tudorache negustorū și umblă să facă altă cășărie acolea alătura lăngă cășăria mea, de care mi se pricinuesce pagubă, și nu numai pagubă, ci încă trebue să inchiđu de tot cășăria mea când se va face cășăria acēsta, care acēsta este de tot împotriva poruncilorū Domnesci, ce s'aū făcutū in trecuții ani, pentru acēstū felū de cășării, dupē cum mai pe largū se cuprindū in anafora ce cu sfatū de obște s'aū făcutū și s'aū întăritū de Măria sa Alexandru Vodă Ipsilantū; și acolea unde āmblă acēstū Tudorache să facă cășărie lăngă cășăria mea și mie mi se pricinuesce pagubă mare și satulū multă stenahorie, că nu aū locuitorii locū ca să-și pască vitele, și mai vęrtosū căci nici-odată cășărie acolea nu aū fostū; încă într'acēsta anafora se cuprindē și acēsta, că orī-care va merge să facă cășărie împotriva cășăriei ce are cinevași și să i se pricinuiască pagubă, unulū ca acesta să-lū și pedepsescă și nici să fie volnicū să facă cășărie nouă, ca să pri'inuiască pagubă la vecini; ei mē rogū Măriei tale, să se facă luminată poruncă, orī anafora acēsta să se întărescă, seū prin deosebită carte Domnescă, să nu mi se pricinuiască acēstă mare pagubă, mai vęrtosū acum in đilele Măriei tale; și cum va fi porunca Măriei tale.

Plecată sluga Măriei tale, *Dumitrașco Racoviță Banū.*

Cod. XXIV, fila 171.

1. *Io Alex. Const. Moruzi Voivod.*

Citindu-se inaintea Domniei mele acēstă anafora, cât pentru sluga capanlăuluī, și pentru marfă, s'aū datū Nizamulū celū cuviinciosū, iar pentru Moise Vătavu, orinduimū pe sluga Domniei mele, să mērgă și prin scirea d-lui cinstitulū și credinciosū boerulū Domniei mele vel vornicū de țera de jos, să-lū ridice, să-lū aducă aici, ca să-și dea séma la pricina acēsta, și ca să nu rămāie plaiulū deschisū fără ingrijitorū, să se orinduiască vechilū in loculū vātavuluī de către d-lui vel vornicū, până i-se va hotări pricina acēsta.—1893, Maiū 19

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne

Sluga Măriei tale căpitanū de la Lichiresci, vędēndū că o sumă de marfă aū sositū la schelă ca să trecă la Silistra, însă marfă de capanū o suțā

IV. Narturile însă sunt, mai presus de toate, nefavorabile comerțului mic, precum mai sus arătam, dând mai mult ocaziune de abuzuri

patru-zeci și nouă schimbele sevă, și 400 de butiri pastramă, și vedându că pentru această marfă nu este vre-o teșcherea de boeri ispravnicii a vre-unui județ, fără numai o teșcherea a unui Moise vătav de plai din sud Saacii, au pricinuit cum că această marfă este furată, și nu este pentru acesta vre-unu sinetă a vre-unui capănlău dată nicăiri; deci însciuțându și întrebându cum să urmeze, i-amu răspuns să trimit marfa aici, și au trimis-o, și amu dat-o în paza starostii de negustori acea marfă din Săcueni, după teșcherea vătavului de plai, care și de către vătav este dată cu înșelăciune, căci nu arătă nici suma mărfii, fiind aridată de două inși ce sunt numiți în teșcherea de vătav, n'au mersu însuși ei cu marfă la Lichiresci ca să-i fi trimesu și pe dînșii căpitanu aici. Deci amu trimisu cu mumbașiră, ca să-mi aducă pe acei două omeni, ca să-și dea sēma de această faptă, și ne găsimu la Secueni, amu doveditu pe unul aici, și l'amu pusă la poprēlă, și l'amu cercetată ca să mărturisescă adevērul; 'mī spuse că elu vrēndu ca să rădice marfa, au mersu la vătavu de plai și i-au cerutu voie, și acestu vătav de plai, ne fiindu trēba lui, au datu voie să rădice marfa, și i-au datu și răvașu luându-i tal. 6, precum singurū au mărturisu; deci în vreme ce Nizamulū este, ca negustorii Capanlăi vrēndu a-și rădice marfa din țēră, să iea poruncă domnescă de la calemu Visteriei către Ispravnicii județului, de unde are să-și iea marfă, și mergēndu acolo să dea sinetū la mīna ispravnicilorū, pe câtă marfă are să rădice, și așa să i dea teșcherea d-lorū ispravnicilorū, și cu acea teșcherea poate să trecă Dunărea, pe unde va vrea, ci dar se învinovățeză sluga capănlăului, ce se află la închisōrea spătăriei, de ce să mērgă cu acestu mijlocū să rădice marfa? să învinovățeză, însă mai multu vătavulū de plai: cu ce cuvintū să dea teșcherea lui de a ridicatū marfa, nefiindū ispravnicū județului? ci pentru ca să nu se strice nizamulū a mărfii capanlăului, rēmāne a se face drēpta hotărēre de către Înălțimea ta, și pentru unulū și pentru altulū cum și pentru marfă. — 1793, Maiū 18.

Alū Măriei tale pré plecată slugă, *Ianache Văcărescu, vel spătarū.*

Cod. XXIV, Fila 150.

Io Alecsandru Costantinū Moruzi Voiv. i gpd.

Dupē cum s'au găsitū cu cale de către dumnēlorū veliți boeri prin socotēla de obște, așa să se urmeze, și d-ta vel vist. să faci dupē această hotărēre poruncile Domniei mele către ispravnicii județelorū. — 1794; Martie 29.

Prea Înălțate Dōmne,

Dupē luminată porunca Măriei tale, ce ni s'au datū, ca să ne stringemū la unū locū, să chibzuimū pentru vīndarea untului, și prin cercetare să facemū socotēlă cu cât să vīndă locuitorii ocaua de untū la neguțatori, cărorā neguțatori pāmēntenī, făcēndu-li-se și lorū socotēlă, să le punemū și lorū prețū, cu cât să vīndă cāntarulū de untū la capanlăi, la care arētamū Măriei tale, că viindū starostea de negustori cu căți-va negustori pāmēntenī, din cei ce cumpēră

de cât puteau favorisa pre consumatori, căci prețurile fixate se urca adese după interesele vîndătorului, când acesta șcia și avea putere să mituească pe boerii aședători nartului.

untū, înaintea noastră, și făcendū cercetarea din însuși graialū neguțătorilorū, ne adevărimū, că în anulū trecutū când arū fi vrutū locuitorii să vîndă negustorilorū ocaua de untū câte 11 parale, îndestulū le era și lorū a vinde la capanlăi cāntarulū pe tal. șapte-spre-dece, după cum era porunciți, dar nevrēndū locuitorii a-lū vinde cu acestū prețū, ci ridicāndū prețulū până la 15 și 16 parale ocaua, de aceea și ei la vîndarea ce aū făcutū capanlăilorū, s'aū păgubitū unii; amū făcutū chibzuire și scotēlā cu ce mijlocū arū putea locuitorii să fie mulțāmiți, fără de a cere mai multū prețū, și-lū găsimū cu cale a fi acēsta, adică în anulū acesta ca să nu mai pricinuéscā locuitorii nimicū, că le este prețulū puținū, să vîndā locuitorii ocaua de untū po parale patru-spre-dece, adică cu trei parale mai multū decāt în anulū trecutū, și socotindū că cu acestū prețū vorū fi mulțāmiți a-lū vinde, care după analoghia acēsta rēmānū și neguțătorii pāmēntenī a-lū vinde la capanlăi, cāntariū po tal. două-deci; și de se va găsi cu cale și de către Inalta înțelepciune Māriei tale, aceastā socotēlā a noastră, ce amū făcutū, se va face luminatā porunca Māriei tale către dumnēlū vel vist. ca să facā porunci către dumnēlorū ispravnicii județelorū, să dea în scire tuturorū locuitorilorū, ca să scie cu toții prețulū cu cât sunt datorī a lū vinde la negustorī pāmēntenī ocaua de untū, însă arētāndu-le și acēsta, că și negustorilorū li s'aū datū tare poruncā, ca nici unulū să nu îndrāznēscā a da mai multū, decāt numai câte 14 parale pe oca, după cum s'aū hotāritū de Māria ta, iar care va da mai multū să-lū arēte la d-lorū ispravnicii ce negustorū este acela, și d-lorū Ispravnicii să aibā purtare de grijā dāndū porunci și la zapciī, ca pe orī-care va afla, să însciintați la dumnēlor, și d-lorū să-lū arēte Māriei tale, ca să i se facā căduta pedēpsā; asemenea d-lorū Ispravnicii să dea de scire tuturorū neguțătorilorū pāmēntenī de pe la județe ca să scie cu toții, că aū și ei a vinde untū la capanlăi ce vorū veni cu cărțile Māriei tale cānt. po tal. 20. Asemenea iarāși ca să nu găsească pricinā neguțătorii pāmēntenī, că vinū căruțași de cea parte de cumpērā untū, și aceia lū scumpescū, deosebitū se va da și pentru acēstā luminatā porunca Māriei tale, de a nu fi slobođi a veni în țarā să cumpere untū, noi de cercetarea ce facemū arētāmū Māriei tale, iar hotārireā..... — i proci. — 1794, Martie 27.

Vel Vornicū Brāncovēnu, Vel Vornicū Costache Ghica, Costandinū Caragē Hatmanū, Vel Log. Filīpescu, Vel Spāt., Vel Vorn. Cāmpinēnu, Vel Vornicū Grādiștēnu, Vel Logf.

Cod. XXVII, pag. 32 IV-a.

Anaforaua în ce chipū să cumpere negustorū pāmēntenī cāntarulū de untū de pe la locuitorī, și apoi cum să-lū vîndā și ei la negustorū capanlăi, cu hotāritū prețū.

Io Alesandru Cost. Moruzi Vvod.

Dupē anaforaua Prē Sfințitulūi pārintelūi Mitropolitū și a d-lorū velițilorū boerī, care s'aū cetitū înaintea Domniei mele la Divanū, poruncimū Domnia mea d-tale vel vist. să facī poruncile Domniei mele către ispravnicii județului,

Dăm in notele acestei pagine o serie de narturi, din cari unele

spre a da de scire tuturor locuitorilor, să li se facă cunoscută ca eu acestu prețu să-și vîndă untulă la negustorii pămîtenii, iar nu cu altu mijlocu de silă; așisderea să faci poruncile Domniei mele, ca și căruțașii ce ămbăă prin sate, stringëndu untu, să lipsescă și să fie opriți. — 1793, Aprilie 3.

Procit Vel Logf.

Prea Înălțate Dómne,

Din luminată porunca Înălțimeii tale ce ni s'au datu prin Pitacu, ca să ne stringemă la unu locu, unde aducëndu și din negustorii pămîtenii, cărora negustorii pămîtenii făcëndu-li-se și loru socotela, atât cumpărătoarea cât și tóte cheltuelile și căștigul ce li-s'arü veni, să le punemü și lorü unu prețu cu cât să vîndă cântarul de untu la capanlăi, arētämü Măriei tale, că făcëndu chibzuire și socotelă, vędëndü că înaintea acestei trecute rezmerițe era ocaua de untu la locuitorii po banii 30, la negustorii pămîtenii, și-lü vindea la capanlăi cântarul po tal. 15, iar în anulü trecutü lét 92, fiindü lipsă de vite, și dupē rezmeriță, cu sfatü de obște s'au făcutü o casă de untu, a vinde locuitorii la negustorii pămîtenii o oca parale 12 și jumătate, și ei să-lü vîndă la capanlăi cântarul po tal. 18. Acum dar cu mila lui D-deu vitele s'au mai im-mulțitü, și amü făcutü socotela după starea ce se află: a vinde locuitorii la negustorii pămîtenii ocaua de untu po parale 11, cu o para și jumătate mai jos decät în anulü trecutü, dar mai multü cu o para peste dece ce era înaintea acestei trecute rezmerițe; amü făcutü chibzuire și prețulü lui cu cât să-lü vîndă negustorii pămîtenii la capanlăi, unde fiindü de față și căfi-va din negustorii pămîtenii, și făcëndu-li-se socotela cumpărătoarei po parale 11, care vine cântarulü po tal. 12, parale 12 și cele-l-alte cheltueli obișnuite, adică plata cântarului, scădemintulü bordufului și căștigü la 10 unulü, care tóte acestea vinü tal. 4, banii 108. Se cuvine și elü a-lü vinde la negustorii capanlăi cântarulü po tal. 17, cu scădere de tal. 1 la cântaru din anul trecutü, și s'au mulțamitü negustorii la cele-l-alte, fără numai la bordufü, dicëndü că se vinde câte taleri 13 și 14 unulü, dar nu au temeii la vorba lorü, cea d'întăiu că în anulü acesta urméză de a se mai eftini borduşile, fiindü și vite mai multe, și negustorii cumpărători mai mulți decät în anulü trecutü, alü douilea că de și li s'a scăduťu câte tal. unulü la cântaru, din tal. 17 ce era în anulü trecutü, dar și ei s'au scăduťu cu o para și jumătate ce era cumpărătoarea în anulü trecutü de la locuitorii; care face de la unu cântaru de oca 44, tal. 1 banii 78, scădëndu-se tal. unulü, din tal. 18, mai rămâne căștigați negustorii pămîtenii la cântaru 18 banii și indestulü le este prețurile și la locuitorii și la negustorii pămîtenii a vinde la negustorii capanlăi; pentru care la acestea amëndouē madele să fie luminată porunca Măriei tale către D-lui vel vist. ca să facă poruncile Măriei tale, către ispravnicii județelorü, să dea în scire locuitorilorü, ca să scie cu toții, cu cât sunt datorii a vinde locuitorii la negustorii pămîtenii, fără nici mai multü, nici mai puținü, și care din locuitorii se va îndrăzni a cere mai multü prețu, arētändu-i negustorii pămîtenii la D-lorü ispravnicii, și fără de voia lorü să-i silescă a vinde cu acestü prețu, cum și negustorii pămîtenii să scie prețulü cu cât să vîndă la negustorii capanlăi, ne mai făcëndü cerere

aŭ provocatŭ reclamațiunii din partea neguțitorilorŭ ¹. In tomulŭ VI cu anexele vorŭ urma mai multe altele.

peste acestŭ prețŭ, și care se va îndrăzni, și se va lăcomi a cere mai multŭ, să fie datorŭ capanlăulŭ a arēta, ca să se facă pedēpsă aceluia de către Măria ta; iar hotărīrea desēvērșitŭ rēmāne a se face de către Măria ta. — 1793, Aprilie 1.

Filaretŭ alŭ Ungro. *Vel Vist.*, *Vel Ban*, *Vel Spāt.*, *Vel Vorn.*, *Vel Vorn.*, *Vel Vorn.*, *Vel Logf.*, *Vel Logf.*, *Vel Pit.*

Cođ. XXIV, fila 60.

1. *Negustorii pāmāntenī pentru cășārŭ de a i se pune prețŭ la telemea*

Din luminatŭ porunca Mării tale am ascultat jalba ce-aŭ dat Mării tale neguțitorii pāmētenī, ce aŭ cășārŭ, cerēndŭ de a li să pune preț la Telemea, și mi se poruncește ca să arētŭ Mării tale; pentru acēstŭ pricină, aŭ mai jāluit Mării tale Neguțitorii și altă dată, și prin vātafu de Visterie să poruncește, că D-lorŭ Veliți Boeri stringēndu-se la unŭ locŭ, să facă cercetare, și se vede că zapciulŭ cel orānduit s'aŭ dat lenevirii și nu s'aŭ făcut energhie porunciī, pentru care să fie luminatŭ porunca Măriei tale cătră vātavŭ de Visterie, ca după porunca ce are și cea l-altă jalbă să dēe în șcire D-lorŭ veliților boeri, ca stringēndu-se la unŭ locŭ să energhisēscă porunca, fiind-că aŭ venit și vremea a se lucra cășārile. — 1793 Iunie 13.

Vel Vist.

Anafora pentru prefulŭ mierii, cum s'aŭ hotărītŭ estimp să fie.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Citindu-se înainte Domniī mele acēstŭ anafora a dumnēlor veliților boeri, care vēgēndu-se că cu bună orānduială le aŭ fost chibzuiala ce aŭ făcutŭ asupra prețului mierii, și aŭ rēmas mulțamiți atāt negustorii pāmētenī, cātŭ și capanlăiī, întārim Domnia mea anaforaua acēsta și poruncim Dumitale vel Vistŭ, să faci poruncile Domniei mele de obște, ca să se urmeze după orānduiala ce se cuprinde mai josŭ. — 1793 August 17.

Prea Inālțatc Dōmne

Din luminatŭ porunca Mării tale, ce ni s'aŭ datŭ, prin pitacŭ, a tăia prețulŭ mierii, cu cāt să vēndē locuitorii vadra de miere la neguțitorii pāmētenī, cum și neguțitorilor pāmētenī făcēndu-li-se socotōla cu cāt să vāndē cāntarulŭ de miere la capanlăi, scōțēndu-li-se cheltuelile cele obișnuite, și dāndu-li-se și cāștig la dēce unulŭ, arētāmŭ Măriei tale, că stringēndu-ne la unŭ locŭ, unde aducāndŭ și pe starostea de neguțitorī cu cātŭ-va din negustorii pāmētenī, din cei ce stringē miere, și intrānd în cercetare, după starea stupilorŭ și a mierii ce se află în anul acēsta, urma a se pune prețŭ mai jos decātŭ în anul trecutŭ, pentru că în anulŭ trecut era miere mai puțină și se cădea a se pune prețŭ mai mult, dară gāsīmŭ cu cale, ca și în anulŭ acesta să curgă vēndārea mierēi dela locuitorī vadra po. tal: 4, că îndestul prețŭ le este, fiind-că o dă dela casele lorŭ;

Nu ne putemă îndoi că o mare nedreptate s'a făcută luminărilor de sevă, cari neputându vinde după narțu, au fost lipsiți de meseria loră, dându-se privilegiulă altoră neguțitoră străini meseriei. Acastă nedreptate mare se vede că până în 1795 au recunoscut'o și Moruzi, care scrie pitaculă din 5 Decembre 1795 către nazirii Epitropiei

amă făcută socotelă și neguțitorilor pământeni, cu câtă s'ară cuveni să vândă cântariul de miere la capanlăi, și după socotelă se vede că intră 10 vedre în trei cântare, vadra po. tal. 4. facă tal. 40. i saă pus și cheltuiala, de vadră po. bană 90; tal. 7 și bană 60 li s'au dată și câștigă de ce la un tal. 4.84 și vine peste totă tal. 52 bană 24, din care se scad tal. 27.90 pentru trei cântare de miere. ce iese din de ce vedre, cantariul po. tal. 9 și bană 30; rămân tal. 24 și bană 54; acești bană se scadă din ceara ce o ie, adică din 10 vedre de miere, 11 oca ceară și dramuri o sută, de vadră a oca una și dramuri 50, socotindu-se ocaua po. tal. 2 și bană 30; și după această socotelă ce s'au mulțămă și neguțitorii pământeni și capanlăi, găsimă cu cale, ca și neguțitorii pământeni să vândă la capanlăi cantariul po. tal. 9 și bană 30, cum și mierea de prigon iarășă găsimă cu cale, ca să o vândă locuitorii la neguțitorii pământeni, ocaua po. parale 11 și neguțitorii pământeni să vândă la capanlăi cântariul po. tal. 13. După această socoteală să fie porunca Măriei tale către D-luă vel. Vist., de a face poruncile Măriei tale către D-loră Ispravnică, a fi înștiințăți cu toți prețurile; asemenea și pentru putinele de miere iarășă să deă poruncile Măriei tale către Dumnélor Ispravnică, ca să deă porunca neguțitorilor pământeni, ca să le facă potrivită a fi de de ce oca una și să iee intrinsă o sută oca miere, că așa au fost obiceiulă în totă vremea, dară fiindă că au arătafă ună din capanlăi, că o sémă din pământeni neguțitoră le facă mai mari și se pagubesc la dara; pentru aceea la putinele cu miere, săși pue neguțitorii pământeni dangauă luă și capanlăi să șcie că dela cine este și a cui este? iar hotărîrea cea de săvârșită rămâne a se face de către Măria ta. — 1793 August 14.

Vel. Vist, Vel. Ban, Vel. Vornic, Vel. Logf.

Răspunsulă Domnescă ce s-au dată în dosul jălbei luminărilor.

Fiind-că acești luminărară împotriva nartului Domnesc se cutéză a vinde ocaua de luminări câte 25, 26 și 27 la norodulă săraciloră de obște, și numai la câte un omă mușterii de locă, știută și cunoscută, vinde după Nartă câte 23 de parale, și lângă acesta nu lipsea tot-déuna pe deasupra Domnia de le făcea orânduială de sevă cu nume pentru trebuința politiei, și cu tôte că le făcea și orânduie, iarășă următoră nu era nartului; pentru cea dară, ca să lipsescă orânduiele, și acestea tôte, ne mai putându suferi Domnia ale lor réle urmări, au rădicat luminările deasupra loră și le a dată asupra neguțitoriloră, iară pentru paguba ce dică că li se pricinuesce acum la acesta, Domnia au purtată grijă la acesta și au dată poruncile celea cuvinciose de urmare și a nu li se face nică o nedreptate, atâta numai, voi luminărariloră, cu dreptă adevără, în frica luă D deă să arătați suma seului ce aveți, și o va primi neguțitorii; acesta vă este răspunsă și porunca Domniei mele, fiind-că mai mult este cuvântulă și dreptatea a unei mulțime de norodă întregă cariă pățimescă, decât a puțină luminărariloră acestora. — 1793 Decembre 30.

și epistatulŭ Agiei ca să înfățișeze pe luminărarii vechi cu neguțitorii ce ținŭ acum cherhanéoa luminărilorŭ de seŭ și să întrebe pe luminărarii vechi de primescŭ condițiile din hrisovulŭ acordatŭ neguțitorilorŭ și primindŭ să se lase fabr. cațiunea luminărilorŭ de seŭ tot la vechii luminărarŭ, iar neprimindŭ să se facă chibzuire pentru prețulŭ luminărilorŭ de seŭ cu care se cade a se vinde într'acéstă vreme.¹

Pitacŭ la Mitropolitŭ, la boerii Divanuluiŭ împreună și cu vel Vistierŭ, să se adune la un locŭ «unde adunând D-luŭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domniei mele Constantin Filipescu biv vel epistatulŭ agiei pre brésla luminărarilor de céră, să luați sémă și să socotiți cu deamănuntul, adică când cine-va va da céră ca să facă făcliŭ, câtă cheltuială merge la una oca și câtă plată se cuvine luminărarilorŭ a lua pentru lucrulŭ făcliilor la una oca?» Cere Vodă să se ficeze «prețul pe dreptate». Moruzi ordonă epistatulŭ agiei, ca chiar astăzi să se facă Adunarea «și să ne aducŭ anafora». — 1793 Martie 4.

Cod XXIII,

Pitacŭ către boerii epitropi de a se punc nartŭ luminărarilorŭ de seŭ.

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Voivod

Dumnévóstră nazirilorŭ epitropi, facemŭ Dumnévóstră în șcire, că după îndestularea de seŭ ce din mila luŭ Dumneșeŭ au fost în timpulŭ de estimpŭ, trebuință e de a se socoti și a se pune la socotélă și nartulŭ luminărilorŭ cu un prețŭ mai cuviinciosŭ; poruncimŭ D-vóstră, ca adunându-vé la unŭ locŭ, unde aducéndŭ D-luŭ epistatul Agiei și pe luminărarŭ, și făcéndŭ-le socotélă să chibzuiți nartulŭ luminărilor ce se cade într'acéstă vreme, după îndestularea ce este de seŭ prin cumpărare dreptă; și să arétați Domniei mele în scrisŭ cu anafora. — 1793 Octom. 17.

Cod XXIII.

1. Io Alecsandru Cost. Moruzi Vod. igprd. Zem. Vlah.

Cinstitŭ și credinciosŭ boerule al Domniei mele, Dumnéta vel logf. de țera de susŭ, făcéndŭ-le Hrisovulŭ Domniei mele după cum amŭ poruncitŭ Dumitale, să între în Hrisovŭ și acestea ponturi, care se găsescŭ de către Domnia mea cu cale, însă cercetarea acelor liude 20 poruncimŭ să se facă înaintea Dumnélui Vel Vornicŭ al politiiei Bucureștilor. — 1794 April 21.

Vel Logof.

Cod. XXIX, fila 131 verso.

Prca Înălțate Dómne,

Dupé jalba ce au datŭ Înălțimei tale epistații Mum-Hanagiŭ, ce au luatŭ epistasia lumănărilorŭ din Bucureșci, făcéndŭ rugăciune ca în Hrisovul ce li se va face de către Înălțimea ta, să li să pue și acestŭ pontŭ, adică: când alții după vreme a lua epistasia acésta, să aibă a le întórce tótă cheltuiala acestora cu

Din cauză de secetă pătîmindu stupii, a fost lipsă de c er . Domnitorul  ordonă Divanului să aducă de fa a neguțatori cerari  i să fixeze pre ul  cuviincios  al cerei  i al vinderei luminărilor de c er . 29 Decembrie 1794.

Cod. XXIX, fila 7 verso.

Asemenea narturi se aplică nu numai în Bucuresci, ci  i în jude e, precum p te vedea lectorul  din actele ce aducem  aci în notă  i din volumul  de anexe.¹

paguba ce li se va  nt mpla, de împreună cu dob nda banilor,  i să aibă voie a găsi  i liude 20  meni străini pentru trebuin a chervaneli, c rora să li să pl tesc  dajdia lor  la visteria M riei tale, c te tal. 6 într'un an  de liude, mi se poruncece de către  n l imea ta, ca să le teorisesc  jalba cu cererea ce fac  pentru acestea madele,  i să ar t   n l imei tale;  n ciin ez  M riei tale, că la cererea ce fac , părerea mea este într'acestaș chip :  nt i  pentru cherhan oa ce de isnov  o facă ace ti epista i, afară din t rg , numai  i numai de trebuin a lumin rilor , pentru două lucruri, ce putea da z ticnire ora ului, una ca să nu se  nt mple vre-o aprindere de foc  la facerea lum n rilor ,  i al doilea pentru put rea ce se făcea, c nd vor pretendirisi al ii ce se vor scula a primi epistasia ac ta, să fie dator  a le plăti acestora t t  cheltuiala ce vor face pentru ac t  cherhanea p n  la isprăvirea ei, după catastihu ce vor ar ta  i dup  pre uirea ce se va face de Meimer-ba a  i de al i me teri lemna i cu pracsis; asemenea . . . ce se va găsi într' nsa, să aibă a le plăti; al doilea, c nd p n  la doi ani de c nd a  luat  ace tia epistasia ac ta, vor căuta al i a o pretendirisi ac t  epistacie, pentru c t  pagub  li s'ar  nt mpla acestora, căci fără de veste a  luat  ac t  epistacie,  i a  luat  marfă cum a  putut  găsi, atunci să fie dator  aceia a le  mplini t t  paguba, care pagub  ce vor ar ta să fie teorisit  de neguțatori  meni cinstiti  i cu pracsis, de ac t  epistacie, iar c nd după doi ani li se va lua de la mâna acestora, n'aŭ a pretendirisi pagub ; al 3-lea c nd to i aceia vor căuta a se  p ca cu epistasia ac ta pentru c t  marfă de se  se va găsi str ns  atunci de ace ti epista i pentru făcutul lum n rilor , să fie dator  aceia a o primi cu ban  gata, cum  i dob nda banilor  de c nd ar fi cump rat  ace ti epista i seul ce se va găsi atunci. Asemenea să fie dator  aceia ce vor pretendirisi a lua epistasia ac ta, să le o respunz  p n  la un ban, fiind-că  i lum n rarilorr celor vechi, c nd li s'a  luat  ac t  epistacie de asupra lor, at t marfa de se  ce s'a  găsit la d n ii le a  răspuns în ban  gata ace ti epista i, c t  i dob nda banilor de c nd a  fost cump rat  marfa ce s'a găsit la d n ii; al patrulea, pentru liude 20, ce  ic  că a  trebuin a la cherhanea, ei vor fi  meni străini  i fără de pricin  de dajdie,  i le va plăti dajdia lor la visteria M riei tale; iar  hot r irea cea des v rsit  r m ne a se face de către  n l imea ta. — 1794 April 21.

Vel Aga. Pan  polcovnic Pitar.

Cod. XXVII, pag. 6. VI.

1. Io Alecsandru Costandin Moruzi Voevod.

Credincios  Boerule Domniei mele Alecsandre Cocresecul  biv. vel Serdar  ispravnic  jude ului Ialomi a, s n tate! an  v dut  Domnia mea  n ciin area ce

Brutăria în Bucuresci nu era tot-deuna o bună speculațiune, asemenea nici măcelăria.

Pe deoparte, în 4 Iuliu 1794, Domnitorul convoca adunarea veliților boeri halea și mazili, sub președința Mitropolitului și le trimite

faci pentru vândarea pânei de acoloa, la care-ți răspundem, că pricina ce arēți cumcă acēsta curge din mișelia acestorū duoī brutari ce sã aflã acoloa, nu este cuvēntū de îndreptare, în vreme ce puteai a lipsi pe acei mișei de meșteșugulū acesta și sã orânduesci alții, pentru că nu este suferitū în jud. Ialomița, acoloa unde este indostularea grâului, a se vinde acestū felū de pâne mică și prōstă, ci darū de este pricina aceasta, îți poruncimū Domnia mea, sã găsesci alți omeni de înțelesū, ca sã i pui sã lucreze meșteșugul acesta, ca sã vëndă pânea după nartulū ce amū rânduitū, cari nu potū sã se plângă de vre-o pagubă, ce va fi folosulū și alișverisulū lorū, iar pe acei sã-i lipsesci din trēba acēsta; acēsta-ți poruncimū. — 1793 Noemb. 18.

Cod. XXVI.

Carte legată la ispravnicii de Ialomița pentru pâne, ca sã se vëndă cu 20 dramuri mai multū de cum sã vindea în Bucuresci.

Credinciosū Boerule Domniei mele Alecsandro Cocorescule biv. vel Serd. Ispravnice ot. sud. Ialomița, îți facemū în scire, că după ce din acestū județū iese tōtă zahareaua cea mai multă care hrăneșce și politia Bucurescilor, și din care se trimite și la Țarigrad, a vedea Domnia mea acestū felū de pâne mică și prōstă vëndēdu-se acoloa, nu o socotim altū, fără de numai că orī ai cădūtū la lenevire și nu grijesci de trēbă după datoria slujbei, scū că ai cădūtū la vre-o pleonecie și te-ai ajuns ca brutari, luându-le rusfetū și pentru interesū îi lași de vëndū acestū felū de pâne mică și prōstă, de care se jălucesc și zabitulū de acoloa și alți călătorii ce călătorescū; pentru care iată că îți poruncimū, sã-ți deschidī ochii, că cusururile ți s'au prea imuititū, și îți poruncimū strașnicū, sã dai nizamulū bratarilorū, ca tot-deauna cu douē-deci de dramuri mai multū sã se vëndă acoloa pânea, decât pânea Bucurescilorū, și sã nu auzimū iarăși într'altū chipū, că nu ți se va mai trece cu vederea nici un cusur, ci vei cădea în urgie. Acēsta. — 1793 Noemb. 9.

Cond. XXIII, pag. 173.

Cărți la tōte județele, cari s'au trimisū împreună cu narturile.

D-vōstră Ispravnicilorū ot sud sănătate! vē facemū în scire că pentru tōte lucrurile mândării, la felurile băcănilorū streine i la cele de aici, i pentru plata lucrătorilorū i pentru chereștele, și pentru tōte altele câte sunt trebuincioșe obștiei, făcēdu-se nartū, precum se cuvine, cu dreptate a se vinde și a se plăti într'acōstă vreme și peccitūindu-se de către Domnia mea, iată se trimite și la D-vōstră copii asemenea. Deci vē poruncimū Domnia mea, ca acest nartū sã-lū faceți sciutū și cunoscutū tuturor de obștie; pentru care sã și grijesci cu luare aminte poranca, în tōtă vremea, ca nu nu numai împotrīvă sã nu aflămū vre-o scumpētate de mai mare prețū, ci încă unile dintr'acelea ce sunt lucruri de țēră care după afară se aducū în Bucuresci, trebuie pe afară de unde se aducū în locū, sã fie mai cftine decât s'arū vinde în Bucuresci, unde

plângerea brutarilor, că nu pot face îndestulare politiei din pricină că nu mai sunt bucate la tîrgu și câte puține ce vinu sunt foarte scumpe, îndemnându-i să facă chibzuire ce este pricina nevenirei bucatelor și a scumpetei? și să arête Măriei sale mijlocul înlesnirii, pentru îndreptare,¹ și pe de alta iată cum pedepsea pre un nonerocitū brutarū la 14 Iulie acelașu anū pentru că scosese pâne lipsă la oca :

Pitac la Vel aga, ca pe brutarulū Christodor, ce i 'l trămite cu vâtaful de Visterie « să-l puī mîne în tîrgū la trei rēspintūi să-l bați cu câte 50 toiage la tãlpī și apoi din mijloculū tîrgului să-l trimetī la ocne », pentru că a seos pâne lipsă la oca și « din nartū împotriva strașnicelorū poruncī ce avemū date, » că « brutariī din Bucurescī nu se părăsescū de rēu nãravulū și netrebncia lorū, dupã atãta silințã ce se face la nizamulū acesta și dupã atãtea musaade ce aū ». Vodã mai ordonã, trimițindū agãi cartea de ridicare a lui Christodor și de trãmitere la ocnã, « iar dupã acēsta să strîngī pe toți brutariī și să le arēti hotãrirea Domniei mele, că de se va mai gãsi la vre-unul lipsã mãcar un dramū din nartulū ce le este datū, înaintea prãvãliei lui pe acela ilū vomū spãnzura și nu se va putea îndrepta cu cuvēntū că s'aū înșelat, cãci înșelãciunea și greșala să o fi fãcut și să o facã și la mai mult, iar nu numãi la puținū.— 1794 Iulie 14.

Cod. XXIII, fila 263 verso.

La finea anului 1794 Domnitorulū face unū felū de monopolū și din brutãrii, cum am vėdūtū mai susū, că a fãcutū cu luminãrile de seū :

12 brutari dintre cari numãi Vasile Văcarulū, Neculaī Gropescu și Dragomirū Ciohodarulū sunt Romãni, iar cei-l-alți sunt armenī seū greci, se lėgã prin zapisū, din 24 Decembrie 1794, că vorū ține politia cu îndestulare de pâne și că vorū pãzi nartulū, vîndēndū pãnea cãte dramurī 50 de o para.

aū deosebire cu adusulū, ce se încarcã la prețulū nartulū Bucurescilorū; și fieș-cãruia să dați nizamulū lorū a urma dupē acest nartū.—1793, Aprilū 13.

Cod. XXIII, fila 43.

1793 Decemb. 20. S'aū fãcutū poruncã legatã la ispravnicīi Sãcuenilorū trimițandū-li-se și o pâne ce s'aū trimisū din acestū județū, care dupã ce este micã de totū, apoi și prōstã, și cum că brutariī s'aū îndreptatū aruncandū pricina asupra ispravnicilor, cum că le dã chila de grãu cãte tal. 19, și deacea urmēzã a vinde și pãnea intr'acestū chipū, poruncindu-li-se ca să dea nizamulū celū cuviinciosū spre a se vinde pãnea albã, curatã și mare, cãci acum era a trimite Mãria sa să-ī ridice cu urgie pentru urmare ca acēsta, darã aū mai trecutū cu vederea, iarã cãnd și dupã acēsta se va înșciința că nu se urmēzã acēstã poruncã atuncī vor fi aridicați.

Cod. XXIII.

1. Cod. XXIII, fila 162.

până la 15 Martū viitorū, de când Domnitorulū are a da acelorū brutariū zaherea de griū pe bani. Acestū zapisū ilū daū brutariū, Domnitorulū făcēndu-le concesiunea de-a le reduce nartulū, până atunci lucrătorū, din 55 dramurī de pāne la o para, la 50 dramurī.

La 25 Decembrie 1794, Domnitorulū vestește acēstā regulare luī vel Aga¹.

Deja in 19 Martū 1794, Domnitorulū cercase și monopolul măcelariilorū, precum se dovedesce prin actele ce dāmū aci in notā.²

Este utilū să reproducemū aci actele unui *aiar* după care se fixa *nartulū* cārnei. Iată-le:

Anaforaua nazirilorū cutiei, din 5 Octombrie 1794, vestindū că, după poruncă aū făcutū *aiar* pentru hotărīrea nartulū cārnei de vacă, decī prin unū boerinașū credinciosū dintre al II-lea epitropī și unū zapciū reprezentāndū pe vel Aga, s'aū cumpēratū la oborū 3 vite, care s'aū tăiatū de vātaful de măcelari, fiindū de față brēsla și omniī epitropiei și a luī vel Aga. S'a făcutū socotēla urmātore:

Cumpēratōrea vitelorū

Tal. Bani.

41 60 cumpēratōrea a 3 vite, insā:

Tal. Bani

17 105 boulū celū d'intăiū

12 60 alū II-lea boū

11 15 o vacă

41 60

2 42 se încarcă cheltuēla la cāte 3 vite, insā:

1. Cod. XXIX, fila 6.

2. Io Alecsandru Costan. *Moruzi Vod.*

Cinstițiilor și credincioșilorū Boerilorū Domniei mele, Dumnēta biv. vel. Spātarū Văcărescule, i D-nēta vel. Hatmane Caragea, i D-nēta vel. Spātarū Manu, i D-nēta biv. vel. Vist. Epistatule al Agiei, i D-nēta vel. post. fiind-că Măcelariū politiei Bucurescilorū prin jālbele ce ne-aū datū arētā pricinuirī de ne-urmarea nartulū celū curgētōriū la vēndarea cārni de îndestularea politiei și fiind-că pentru alișverišulū acesta se găsecū și alți negustorī, carī vorū să iēe asupra lorū trēba, cu urmarea nartulū, unde și ca să nu-și pērdā măcelariū alișverišulū acesta din mână, când vor fi următorī, de aceea orānduimū pe D-vōstrā, să vē adunați aici la Domnēscā nōstrā Curte, unde aducēndū D-nēta Epistatule al Agiei pe cāți-va mai *chliirghii* din brēsla măcelarilorū, și arētāndu-se față și cei cari se aflā primitorī trebiū aceștia, să cercetați D-vōstrā, și să faceți pe măcelari să înțelēgā a fi următorī și primitorī, ca să nu-și pērdā acestū alișverišū din mānele sale și se vorū căi in urmă, de care să arētați Domniei mele in scrisū nizamul ce ați datū.—1794, Martū, 19.

Cod. XXIII, pag. 223.

Tal.	Bani	
—	70	ierbăritul la câte trele
—	30	vama scaunelor
1	15	simbria argaților.
2	42	

Carnea și seulă ce au ieșit de la câte trele vitele.

oca	dramuri	
300	100	au ieșit carne de la câte trele vitele
15	—	se scade scădemântul cărnei de vită câte 5 oca
285	100	rămâne spre vânzare
19	—	au ieșit seulă de la câte trele.

Aiarulă

Tal.	Bani	
21	48	pe oca carne 285 și dramuri 100, bez oca 15 scădemântulă, socotindu-se ocaua pe parale 3.
17	60	după 3 pei ce s'au vândut una cu alta cu acestă preț, 5
84		după 19 oca seulă a câte 12 parale oca, după cum vândă măcelariă la luminăria de seulă,
—	45	pe 3 limbă, una câte 5 parale,
—	54	pe 3 perechi de rinichi, a câte 6 parale,
—	54	pe 3 perechi ficiai, a câte 6 parale,
—	45	pe 3 perechi bojogă cu inima loră, a câte 6 parale.
—	18	pe 3 schimbele, una a câte 2 parale,
—	18	pe 3 mure, a câte 2 parale,
—	9	pe 3 funduri, câte 1 la para,
—	18	pe 3 spline, una câte 2 parale,
—	48	pe 12 picere, a 4 bani unulă.
47	21	
43	102	se scad capetele cu tôte cheltuelile lor.
3	39	

Adică tal. trei și bani trei-deci și nouă rămână măcelariilor câștigă de la 3 vite.

Epitropiă mai adaugă, că acestă câștigă va fi mai mare, caci măcelariă voră câștiga încă câte 2 parale de la mațele de vacă, ce le usucă și le vândă, asemenea și de la cornele frumoșe a'e viteloră, cari se vândă pentru pepteni, imamele, plăsele de cuțit, ș. a. Mai vândă și din code, cari sunt mai bune, asemenea și ficatulă nu'lă vândă deosebită cum e la aiar, ei îl trecă împreună cu carnea, la cumpărători. Apoi mai câștigă și prin faptulă că cumpără vitele pe afară unde sunt mai ieftine. Deci propună, ca să se vândă carnea cu nartă de 3 parale la oca.

Domnitorulŭ aprobă acestŭ nartŭ la 5 Octombrie 1794.

În 20 Septembrie 1794 epitropiŭ deja arătase Domnitorului, cã din cauza secetei vitele se vëndŭ fôrte ieftine și cã deci macar carnea sã fie ieftinã la sãrãcime. Propunŭ cã nu mai e trebuințã de aiar și sã se vëndã carnea de bou și de vacã cãte 3 parale ocaua.

Domnitorulŭ încuviințezã, la 23 Septembrie 1794, acest nartŭ.

Cod. XXVII scara 16 fila 77 verso.

Narturile pentru lemne de focŭ și cherestea și alte produse aduse de țeranŭ, se impuneau de cãtre anume funcționari cu modalitatea prevãdută în urmãtorulŭ actŭ:

Prin pitaculŭ de la 5 Octombrie 1793 Moruzi poruncește nazirilorŭ epitropiei, ca sã rãnduiascã 4 dintre epitropiŭ mai mici, sã mergã cãte unulŭ la cele 4 poduri mari ale Bucurescilorŭ, în zilele cãnd este obiceiŭ a veni la Bucurescŭ lemne de focŭ și cherestele; și acolo, la margine, avëndŭ fie-care cãte unŭ catalogŭ de narturile felurimilorŭ, sã însemne cu tibișirŭ [pe loitra carului, prețulŭ fiește-cãruŭ carŭ; asemenea sã însemne și cele-l-alte lucruri ce arŭ veni în Bucurescŭ, tot cu prețulŭ prevãdutŭ în catalogulŭ de narturi; asemenea și în lãuntrulŭ tãrgului, sã aibã grijã boeriŭ naziri a privighiea decã se pãzescŭ narturile de cãtre vëndãtori și cumpãrãtori, și pe cine vorŭ gãsi nepãzind aceste narturi sã'l însciințeze Domnitorulŭ. Domnitorulŭ le mai spune cã a însciințatŭ pe Spãtarulŭ și pe epistatulŭ Agiei, ca sã punã slujitori ai spãtãriei pe la marginile Bucurescilorŭ, cãci s'au aflat cã unii iesŭ afarã din Bucurescŭ înainte carãlorŭ și luãndŭ cu felurite chipuri pe țeranŭ în cãce și în colo, ne urmãndŭ a cãmpãra din tãrgŭ de unde se cuvine fieș-carele sã cumpere și cu acãsta fac ca mulți sã ducã lipsã; poruncesce ca și ei, naziriŭ, sã grijescã de acãsta.

Cod. XXIII, fila 155.

Narturile impuse la produsele ce țeranŭ aduceau de vëndare în Bucurescŭ, nu erau de ajuns ca sã'i impede de a veni¹, ci mai

5. În iarna anululŭ 1793 țeranŭ nu mai veneau cu lemne în Bucurescŭ, precum se vede din urmãtoarea anafora:

Prea Înãlțate Dómne,

Însciințãmŭ Mãriei tale pentru locuitorii țeranŭ, cã acum fieș-care s'au isprãvitŭ munca hrãniŭ cãmpului, și din ce pricinã nu șcim, fãrã de cãt vedemŭ, cã și cãte lemne se aducea de focŭ pãnã acumŭ, au contenitŭ, și pãtimeșce norodulŭ din orașŭ pentru lemne; pentru care gãsimŭ cu cale, sã fie luminatã porunca Mãriei Tale cãtre Dumnãlorŭ ispravnicii acestorŭ trei județe: Ilfovŭ, Dãmbovița și Vlașca, ca sã deã porunci pe la zapciiŭ plãșilorŭ, sã pornescã pe

intimpinau și alte greutăți, ba și jăfuiră, așa încât însuși Moruzi nevoit fu să dea următoarele pitace:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei Mele, Dumnéta vel. spat. i D-néta Epistatule al Agiei, fiind-că cu pricina nizamului ce s'a dat pentru vëndarea lemnelor de focu, ca să fie orânduiți, atât de epitropie, cum și unu omu pentru pază la 4 margini ale podurilor mari, cât și de la D-vóstră zapciu, spre a nu îngădui pe locuitorii țerană a intra pe alte locuri, s'a adusă tréba la catahrisis și urmări nesuferite Domniei Mele, s'a datu porunca Domniei Mele către D-lorú Nazirii Epitropi, ca să ridice pe fieș-care orânduitu al épitropiei de la tóte podurile, a nu mai fi, și să lipsescă din tréba acésta, ca să fie slobodă locuitorii a intra și a'și vinde lemnele, care cum va putea, la norodul de obște; dar și D-vóstră vă poruncimú deosebitú, ca să dați strașnice porunci zapciilor și neferilor D-vóstră, cum și căpitanilor de pe la răspîntiile marginilor, să le porunceșci D-néta vel. spat. strașnicu, ca nu cum-va și cu slobodenia acésta despre orânduiți epitropi, zapci și neferii D-vóstră, să facă vre-unu felú de urmare, orí a ieși înaintea carelorú și a le trage în silă, încoace și în colea, orí verí-ce alt-felú de supérare în vre-un felú de chipú și silá locuitorilorú, ci să fie slobodă, precum đicemú, a'și aduce lemnele în láuntru, și a vinde care precumú va putea, făcendu-le zaptú negreșitú, și cercetându de urmările lorú, ca să le aflați și să le veniți de hacú.—1793, Noem. 23.

Cod. XXIII, Pag. 181.

Pitacú la Vornicu Grecénu, ca să rădive pe cei orânduiți de Epitropie de la poduri.

Cinstitú și credinciosú boerú Domniei Mele biv. vel. vornice Scarlat Grecene, Nazirule al epitropiei, fiind-că ne-amú pliroforisitú Domnia Mea, că cu

locuitorii de prin tóte satele, a veni pe tótă sêptémâna cu lemne la tégú, ca să cumpere toți cei ce au trebuință, și să le plátescă după așezarea nartului ceeste întăritú cu luminata poruncă, sub pecetea Mării Tale; de aceea însciințămú, și cum va fi luminata poruncă Înălțimii tale. — 1793, Noembrie 13.

Scarlat Vornicu, Constantin Vistieru.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dumnéta cinstitú și credinciosú boerule Domniei Mele vel. vist. să faci poruncile Domniei Mele la aceastea trei județe, către ispravnicu, ca să îndemne pe locuitorii a aduce lemne de focu pentru trebuința politiei, fiindú acésta și spre alișverisulú lorú. — 1793, Noembrie 13.

Vel Logof.

Cod. XXV, fila 90.

pricina Nizamului ce după anaforaua D-téle s'aú datú spre a fi orânduiți de la epitropie la patru margini ale podurilor mari câte unú om, pentru carele cu lemne ce vinú de vëndare în Bucuresci aú adusú tréba la catahrisis și urmări nesuferite Domniei Mele, îți poruncimú să ridicípe fieș-care de la tóte podurile a nu mai fi și să lipséscă de la tréba acésta, ca să fie slobođi locuitorii a intra și a'și vinde lemnele, care cum va putea la norodulú de obște.—1793, Noembrie 23.

Cod. XXIII, fila 181.

Pitacú către D-luí vel Agá i către D-luí vel Spát. a da nizamú zapciilorú D-lorú i altora, cari iesú pe la márgini înaintea carelorú cu cherețele iéu și dau pe la prietení.

S'a însciințatú D-torulú că unii din zapcii breslelorú și alții din politie obicínuescú a ieși din Bucuresci afară la câmpú înaintea carelorú cu cherețele, cu lemne de focú, cu varú, etc. «și le tragú încóce și încolea pentru prietení și pentru alú lorú folosú» sub pretexte felurite: că sunt Domnesci, orí boeresci; pentru acea D-torulú poruncesce numiților boeri «dupé cumú ne pli-roforisimú Domnia mea, că și în anulú trecutú aú fostú datú acestú nizamú» ca să dea strașnică poruncă zapciilorú din breslele D-lorú, cumú și la toți de obște, ca să se păzescă de unele ca acestea; apoi Spát. să dea poruncă căpitanilorú de la străjile dupe margini, ca orí pe cine va afla în acéstá urmare, fie omú domnescú, boerescú, m-rescú, zapciu alú breslelorú, etc. să'lú prindă și să'lú dea pe mâna D-rului «ca să-í venimú de hacú»; apoi le recomandă să-și ia și ei câte unú catalogú de narturí ca să priveghieze și ei cu boerii nazirí ai epitropiei.

Cod. XXIII, fila 156.

Pitacú din 16 Octombrie 1794 la biv. vel. Post. Epistatul Agiei.

Fiind-că ne-amú pli-roforisitú Domnia Mea, cum că Delii, i Tufecii și alți neferi de afară și arnăuți, la dílele de tégulú oborului, orđulú ce vine spre vëndare ilú hrăpescú și atâtú la măsurátore facú locuitorilorú nedreptate, cât și siluire, luându-lú fără de voia lorú; poruncimú D-téle, ca să orânduiescú unú zapciú agiescú într'adins la dílele de tégú, ca să se afle acolo de față, păzindú ca să nu îngăduéscă nicí de cum pe nimene, nicí de a face niscare-va nedreptăți la măsurátorea locuitorilorú, nicí de a'í hrăpi și lua bucatele în silá; iar pe carele împotriva poruncei nóstre va face *herechet* ca acestași, să-lú prindă pe unulú ca acela și să ne însciintezi.—1794, Octombrie 16.

Cod. XXIII, fila 295 verso.

Pitacú la Epistatul Agiei biv. vel. Post., din 4 Oct. 1794.

Fiind-că ne-amú însciințatú Domnia Mea, cum că unii din neferii Agiei precum și alții îmbrăcândú portu de neferi și de delii, íau și hrăpescú în silá

carele țeranilor ce vin și ies din Bucuresci, cu nume de trebuința curței și le dărvăresc la ale lor trebuințe : Iată poruncim D-téle, ca tuturor neferitorii să le dai nizamul și să le poruncesci strașnic, ca să se ferască de unele ca aceste, a nu mai supăra vre-unu locuitor și când va fi poruncă și trebuință să dai tescheréa D-téle sub iscălitură, pe câte care sunt trebuințioase și ce podvódă aș să faci, ca mai multă urmare să nu faci peste trebuința ce va fi poruncită. Iar carele altul se va găsi într'acéstă urmare, străin, fără de tescheréa D-téle, séu a D-lui vel. Spatar, séu a D-lui vel. Cămăraș, trăgându și supărându carele locuitorilor, darvărindu-î la trebile lor, să-l prind și să-l însciințezi Domniei Mele. — 1794, Oct. 4. ¹

NB. Asemenea ordinu s'a trâmisi cu aceeași dată la vel. Spătar, pentru cei din brésa spătăriei, și la vel. Cămăraș (biv. vel. Post. Epistatul cămărășiei) pentru ómenii curței: *delii* și *tufecii*.

Numai grădinarii pretind a nu fi supuși la nartu, pe temei că aru avea asemenea privilegiu din vechi. A Moruzi, până in fine le recunósce in parte acest privilegiu, dar cu unu temperamentu care-lu va putea vedea lectorulu in actele de la nota de aci. ²

¹ Cod. XXIII fila 280

2. Grădinarii se jăluesc lu Vodă, in 26 Iunie 1795, că zapcii le iea pânea lor și a copiilor, că voru să le faci nartu la zarzavatur, lucru ce altă dată n'a mai fostu «după cumu avem și cărți de la luminați Domni in cari ne apăra de nartu la zarzavatur». Se rógă «să fimu slobod și de acum înainte a vinde fără de nartu..... că fără de nartu mai bine se eftinesc»..... iar făcându-se nartu, fiteș-care..... își ascunde zarzavaturile și le vinde pe ascunsu, și nici o dată nu sunt eftine.....».

Robii măriei tale, *Noi grădinarii din Bucuresci*.

Domnitorul pune pe acés'a jalbă următórea resoluțiune :

«D-ta biv vel Post. Epistatele alu Agiei, de ar fi urmatu jăluitoii grădinaru vênđarea zarzavaturilor in prețu cuviinciosu, mai vêtosú acum când din mila lu D-đu verdeturile sunt indestule, nu ar fi fostu trebuință de nartu, dar pentru lăcomia lor, dreptatea și trebuința urméză de a nu-î îngădui să vênđă cumu voru vrea ei. Cu tóte acestea să veđi sineturile Domnesci, ce dicu că aș și să faci Domniei mele anafora in scrisu. — 1795 Iunie 26.

Epistatul agiei Al. Gherache, la 1 Iulie 1795 presentă anafora, in care spune, că a cerutu grădinarilor să presinte sineturile Domnesci ce dicu că aș, dar n'au infățisatu decâtu o anafora de la 1782 Mai 25, a D-lor boerilor Epitropi, ce era pe acea vreme, întărită de Măria sa reposatalu intru fericire Nicolae Vodă Caragia, in care scrie, că in luna lu Aprile scoțendu verdeturi in tórgu, măcaru de și era trufanda, dar la vênđare cerendu prețu nesuferitu s'au socotitu atunci de li s'au pusu nartu, iar la urmă, fiind-că tóte semințele prin crescere s'au ajunsu și cele puse in nartu cu sume de fire ce

Să nu se cređă că narturile se mărginesc la articolele de în destulare mai sus enumerate. În notă dăm un nartŭ generalŭ, propriu a ne da oglinda întregii activităŭi comerciale și industriale, ba și a situaŭiunei muncii țeranului. ¹

are adăogindu-se încă puține le pricinuesce pagube(?); iar cele-l-alte zarzavaturŭ s'au coboritŭ făcându-se jumătate din prețulu nartulu și cât merge se tot pogoră; deacea au găsitŭ cu cale, ca nartulu lorŭ să lipsescă. Așisderea mai arētă și altă anafora cu létŭ 1787 Iunie 30 iarăși a D-lorŭ boerilorŭ Epitropŭ, întru care ȕice, că tôte câte sunt trufanda să le vëndă la obște după starea vremei, adică cum le va fi crescerea, căci une-orŭ fiindŭ timpulŭ bunŭ, desineși se eftenescŭ, fiindŭ multe, iar alte orŭ nefindŭ ploŭ la vreme, se facŭ mai puține și li se mai suie prețulu; numai ei să fie datorŭ de a nu le preocupi cu vëndarea mai multŭ peste ceca ce se cuvine la fiesce care vreme; iar alte legume ce face prin grădină, adică: ceapă, usturoiu, fasolea, mazărea, bobulu și orŭ-ce alte, acestea tôte să le vëndă după nartulu ce se va hotări de Domnie....»

Domnitorulu ordonă:

«Cândŭ înși grădinariŭ vorŭ aduce verdeturi în tērgŭ, de vëndare, să fie slobodŭ a vinde făr de nartŭ, iar preocupetiŭ, fiind-că le cumpără și le preocupescŭ, poruncimŭ să fie următori nartulu, ce primindu'lŭ, preocupetiă să le fie slobodă, iar neprimindu'lŭ să fie cu totul popriŭ. — 1795 Iulie 8.

Cod. XXVIII, scara 6, fila 70 verso.

1. *Piticŭ la epistaŭii Epitropiei a se pune nart lucrurilor ce se vëndŭ în poliŭie.*

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvod. etc.

Pré Sfinŭte părinte Mitropolitul i D-tră cinstiŭ și credincioșilorŭ boerilorŭ Domniei mele: Dumitrache Ghica biv vel Banŭ, Scarlatŭ Grecenu biv vel vornicŭ, nazirilorŭ ai Epitropiei trebilorŭ de obște, fiind-că ne însciințămŭ D-nia mea cum că unele din lucrurile ce se vëndŭ în poliŭie spre trebuința norodulu de obște sunt la prețulu lorŭ scumpe peste măsură și fiind-că voimŭ Domnia mea dreptatea și buna orēnduiala în tôte, poruncimŭ, ca adunându-vē la unŭ locŭ, față fiindŭ și D-luŭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulu Domniei mele Costache Filipescu biv vel vist. nazirulu Agiei, să cercetaŭi cu deamănuntulu pentru tôte felurimile, atit câte sunt pentru hrana de măncare, cât și la cele ce sunt trebuințiose norodulu de obște ce nart au avutŭ până acum fieșŭ-care felurime de lucruri și care și cât dintr'acelea este ca cuviință și totŭ într'acēstă vreme a se îndrepta și a intra în nartulu lorŭ celŭ dreptŭ? la care acelea să faceŭi o bună chibzuire, socotindŭ prețulu cu care se cuvine a se pune nartŭ câte cât fieșŭ-care și pentru tôte câte sunt trebuințiose norodulu de obște pe larg, făcēndŭ unŭ catalogŭ cu nartulu celŭ dreptŭ la fieșce-care felurimŭ, făr de zăbavă să arētaŭi Domniei mele în scrisŭ, cu iscăliturile D-vōstră, ca prin porunca Domniei mele să dămŭ nizamulu lorŭ de urmare. 1793, Martie 7.

Cod. XXIII, fila 10 verso.

V. Lipsa de mijloce de comunicațiune și de corespondență¹ era și ea o pedică a dezvoltării comerțului. Pentru a remedia această lipsă, Al. Moruzi și-a purtat atențiunea asupra organizării poștelor. (*Vedî*

Cu anafora din 6 Aprilie 1793 iscălită de Filaretu alu Ungro-Vlahiei, Dositeiu Buzeu, Nictarios Romicu, Dumitrache Banu, vel Vist., vel Banu, vel Banu, vel Spat., vel Vornicu, vel Vornicu, raporteză D-torului, că s'au conformatu porunciloru acestuia: adunandu-se la unu locu boerii veliți de obște halia și mazili și au găsitu și ei cu cale și bunu a se urma catalogulu de tote felurimile (narturile felurimiloru de lucruri în vëndare.) «Atât ale băcăniiloru cât și altele care sunt de trebuință le alăturăm totu aci, adică: legumi, muncitoru de pământu, chiria vinuriloru, cherestea.» Apoi că «de voru fi primite auđulu Inălțimeii tale precum ni s'au părutu că este cu cale să se publicuiască și pe la tote județele către ispravnicu ca și D-loru să pue să se citescă narturile ce sunt pentru dinșii prin tote tēgurile. «Apoi cât privesce pentru Bucurescu să se facă 6 asemenea narturi, «care să se pue pe la rēpantiu după vechiulu obiceiū, însă unulū la hanulu lui Șerbanu Vodă, altulu la, altulu la Zlătaru, altulu la pōrta din sus a curței Gpsd. ceii vechi, altulu la pōrta din jos și altulu la oborulu Tēgulu de afară» și promitu D-torulu că voru cerceta mereu D-lor nazariu Epitropieii de abundența lucruriloru și mărfuriloru și voru însciința D-torulu care va hotări în consecința de scăderea prețuriloru. 1793, Aprilie 6.

Cod. XXIII, fila 36 verso.

Io Alex. Cost. Moruzi Voevod etc.

După cum s'au găsitu cu cale prin cețetare și socotela de obște a părinților archierei și a D-loru cinstiților și credincioșiloru boeri veliți ai Divanulu Domniei mele, întărimu ca la tote să se urmeze nartulu și prețulu lorū precum se vede întocmitu; făcēndu însă D-nia mea deosebire la patru condee ce se vedu coprinse din nartulu ce au fostu spre a se vinde, adică totu cu prețulu acela alu nartulu de anulū trecutū, fără de altū adaosu adică ghiudenulu, sugiuculu, pastrama bună făcută de aici, oca taleri unulu; icre de știucă, oca bani 60; icrele de crapu sau cosacu, oca bani 30; cașulu saramură, oca bani 24. Deci D-ta cinstitu și credinciosu boerulu Domniei mele biv vel Vist. Filipescule, nazarulū agiei, acestu nartu să pu în faptă pe sinu, dāndu-lū în scire și făcēndu-lū cunoscutu la totă obștea atât vëndătoriloru cât și cumpărătoriloru, făcēndu-se și altele asemenea acestuia șese cataloge ca să se ținuiască la numitele trebuințioșe locuri spre vederea fiteșu-căruia; pentru care poruncimū să și epistășesci atât D-ta, cât și D-lu cinstitu și credinciosu boerulu Domniei mele vel spătaru pururea, ca nu numai acum să se pădēcă nartulu acesta, urmāndu-se și în cumpene și în dramuri dreptatea fără de vre-o lipsă, ci să și grijesci ca mai în urmă făcēndu-se belșugū de aceste felurimi și viindū cu indestulare să arăți slujbă Domniei mele și protimie la folosulu obștei, cu a se mai scădea prețulu fiteșu-căruia felurimi. 1793, Aprilie 7.

Cod. XXIII, fila 36 verso.

Prociu Vel Logofetu.

¹ E de observatū că termenulū *Corespondența* și a se *Corespondarisi*, pentru întâiesi dată e întrebuintatū sub A. Moruzi. Va să țină nevoia de corespondență era reală, de ore-ce termenulū s'a împrumutatū.

la pag. 200 din urmă și anecse tom. VI). Tot comerțului aŭ servitŭ frumoșa organizare de flotilă pe Dunăre (*Veđi la pag. 79 și 96 din urmă*). Cât și organizarea breslei harabagiilor cu anume vătavŭ, cu obligațiunile arătate in actulŭ următorŭ ce aci analizămŭ :

Prin alegerea vel Spătarului, Domnulŭ numesce staroste de harabagiŭ asupra carelorŭ mocănesce, cum și asupra căruțelorŭ de harabagiŭ din Bucuresceŭ ori cu mărfuri de ori-ce felŭ seŭ seci. Obligatŭ este starostea, ca in ori-ce vreme s'arŭ cere la Domnie, să fie care și căruțe, ori-câte se vorŭ cere; asemenea și la trebuințele boierilorŭ și ale neguțitorilorŭ, ca să nu se întempe nici-odată lipsă de care și căruțe, nici să se întempe alte fapte netrebnice de către niscare-va moșani și harabagiŭ la niscareva omeni și mărfuri ce vorŭ purta cu carele lorŭ.

Narturile felurite ce s'aŭ găsitŭ cu cale a se urma într'acéstă vreme cum arétă.—1793 Aprilie 3.

Băcănia

	Tal.	Bani
Anasonulŭ celŭ bunŭ de țera turcescă oca	—	308
Iar de țera leșescă »	—	72
Alunile »	—	60
Alicile felurite »	—	96
Buretele bun de mare dramuri	—	2
Iar celŭ de a II mână 2 dramuri	—	3
Ghiudenulŭ sugiukŭ, pastrama a bună făcută aici . . oca	1	30
Gogoșile de răstic »	4	—
Zemă de lămăe »	—	48
Zmirnă 1 dram	—	6
Zahărul de Venetia oca	3	60
Iar celŭ de țera turcescă »	2	90
Iemenŭ cafea »	3	60
Iar cea sfranțozescă »	2	30
Enibaar »	3	—
Iere tescuite negre »	1	60
Iere negre îndulcite »	1	90
Iere de chefalŭ in pesce »	4	—
Iere de știucă »	—	90
Iere de crapŭ saŭ de cosakŭ »	—	90
Cașul in saramură »	—	36
Cofeturile »	3	—
Caracatița bună »	3	—
Iar cea de a II mână »	1	30
Coconarile »	1	30
Capurile de Venetia »	1	—
Asemene și cele de Misir »	1	—
Cușzum, stafide negre mărunte »	1	30
Iar cele mai mari negre »	—	60

Harabagiții mocani sunt obligați la intrarea lor în București, «la orî-ce vreme, să dea de scire vâtafului de harabagi, iar să nu ămble ascunși și tăi-nuiți, ca să nu se întemple pricină împotriva buneî orândueli și nimeni fără de scirea vâtafului să nu aibă voie a tocni mocani sôu harabagi.»

Vâtafulu săși iee obicînitulă *adet*, de la mocani și harabagi când se voru tocni și voru lua bani, de la 10 lei parale 20, iar mai mult să nu supere.

	taleri	bani
Condita »	3	60
Iar cea de a II mână »	3	—
Candel bun de Veneția »	5	—
Iar celu de a II mână »	3	60
Cogile de naramză »	3	—
Calacanolu »	—	90
Comidulu »	6	60
Camforulu 1 dram	—	6
Cositorulu oca	2	60
Cuișore dram.	—	6
Licurini oca	3	—
Lacherda »	3	—
Măslinile de Rumele »	3	—
Iar cele de Tarigradu verđi »	—	90
Iar stringle adică cele mici »	—	66
Migdalele cele fără cójă »	2	60
Migdalele cu cójă de sacăzu »	1	48
Noscopitele »	—	96
Năhutulu »	—	48
Iar celu prăjitu »	—	90
Nevrile de morunu »	2	—
Iar cele de Nisêtru »	1	60
Nișastea »	—	72
Nușóra dram.	—	24
Nișadărul oca	4	—
Orezu »	—	48
Piperulu »	5	—
Piatra vênătă »	3	60
Piatra acră »	—	60
Pucioșa »	3	—
Pluta »	2	—
Rahat-făcum »	3	—
Săpunulu tarabolu »	1	—
Iar celu de Crita și de Ismir »	—	108
Smochinile de cutie »	—	72
Iar păpușa »	—	3
Stafidele rasachie »	—	93
Sardelele mari de trei »	—	3
Iar cele mici de patru »	—	3
Scrumbița cea mare de Dunăre de una »	—	3
Iar cea mică de două »	—	3

Vătafulū e datorū să grijescă la tocmelile ce facū cu chirigiīi ceī ce aū trebuințe de a prinde care seū căruțe cu chirie, de a nu li se face neazurī în cereri de chirie peste măsură, ce după diastima locului să se ajungă și la plata aceea ce este cu dreptate. — 1795, Aprilū 30.

S'aū repetatū acestū documentū în 1796.¹

¹ Cod XXIX, fila 48.

	taleri	banī
Scrumbia de Țarigradū de una »	—	6
Iar cea mai mică de una »	—	3
Sacăzulū 1 dram	—	3
Scortişora »	—	6
Supile uscate oca	1	—
Silitra »	2	60
Tămăia 5 dramuri »	—	3
Tahănulū «	—	90
Fidea de Veneția »	1	60
Iar cea de Țarigradū »	1	—
Curmale cele bune »	—	90
Șofranulū de Beciū 1 dram	—	24
Iar cel de Rumelia »	—	12
Șerbetulū de zahărū felurime oca	3	—
Iarba de pușcă palerū »	3	—
Iar cea turcescă »	2	60
Halvaua de Endrone »	1	—
Untul-de-lemn »	1	12
Samol-Aga »	1	—
Uleiul »	1	36
Untulū prospătū »	—	30
Untulū topitū »	—	48
Mierea până la vremea ce se va da nartulū cel desăvirșit »	—	42
Brănză de oi în fole »	—	24
Cașulū prospătū »	—	18
Pânea albă de griū spălatū de care se vinde în târg de brutari la obște dramuri 200	—	3
Iar simitul de la simigiī dramuri 100	—	3
Iar covrigiī simigiilor dramuri 90	—	3

Alt nartū tot pentru ale mănăcării ce se vindū de către precup iī

	taleri	banī
Apa sacaua în târgū în ocolul aגיעī sacaua	—	6
Iar în ocolulū pătărnescū la mahalale »	—	9
Butulū de păstramă de capră »	—	15
Bobulū uscatū oca	—	6
Iar celū verde »	—	3
Găina bătrână »	—	30
Găasca »	—	45
Curcanulū mare »	—	90
Iar celū micū »	—	60

VI. O mare plagă a comerțului mică era *camăta*. Acesta se exercita mai cu seamă de Evrei, Turci și căți-va Armeni, sub nume de *aslam*. Neguțitorul și nevoiașul plăteu dobândi fabuloase. Pote că și împrumutătorii avéu ore-care dreptate să incarce dobânda, căci i se puté întâmpla, ca debitorul, bucurându-se de vre-o trecere óre-care pe lângă vre-unul din boerii divaniți, decă nu pe lângă Domnă, să dobândescă la termenul plăței datoriei vre-ună moratorium, care de sigură aducea pagubă creditorul.

	talari	Bani
Curca mare	—	45
Iar cea mai mică	—	36
Cărbunele de mangal 100 de oca	1	—
Iar cărbunii țigănesci de lucru oca	—	1
Lintea	—	3
Mazărea uscată	—	9
Iar cea verde	—	6
Mînătarile	—	30
Malaiul măcinat de porumb	—	2
Mălai măcinat de mei	—	1
Nucile suta	—	6
Oțetul de vin bun oca	—	24
Iar oțetul de mied bun	—	12
Oușele trei	—	3
Lapte dulce de oi și de vaci oca	—	6
Morunul prospăt	—	45
Iar nisetrul prospăt	—	39
Iar cega prospătă	—	40
Iar crapul și somnul prospăt	—	24
Iar știuca prospătă	—	18
Iar peștele de heleșteu felurim	—	30
Peștele de Dâmbovița prospăt cum : mréna, somnul,		
Crapul ce se vinde în tég cu copăile, încă viu . . .	—	60
Morunul sárat	—	45
Iar nisetrul sárat	—	35
Iar somnul, crapul și știuca sárată	—	24
Iar plătica sárată și cosacul	—	9
Iar cosacul prospăt	—	6
Pastrama de vacă de zalhana	—	30
Prunele uscate la sóre	—	12
Iar cele uscate pe lojnice	—	6
Păcură curată	—	24
Puiul de găină mai mare	—	12
Iar cei mai mici	—	6
Racii de baltă suta	—	15
Iar cei de heleșteu	—	12
Rața	—	21
Săpunul de țară oca	—	54

Mai greu era justiției țerei să rezolve daraverile bănesci dintre Români și Turci. Intervențiunea pașilor și zabeților de pe malul drept al Dunărei ocaziona complicațiuni supărăcioase pentru Domnitorul. De aceea A. Moruzi la 25 Iuliu 1793 și la 6 Augustul același an, a dat nizamul oprind pe Români a se imprumuta de la Turci, sub pedepsă.

Iată pitacul din 6 Augustul 1793:

	talari	bani
Sămînța de in »	—	6
Iar cea de cânepă »	—	4
Scoicele cele mari suta	—	24
Iar cele mai mici »	—	15
Fasolea uscată oca	—	6
Iar cea verde »	—	3
Urda sărată în burduf »	—	20
Iar cea prăspătă »	—	12
Olăria însă câte vase vor fi smălțuite, ori ce fel de idos, vor fi să se măsoare cu apă și să se plătescă oca. . . »	—	3
Iar cele smălțuite »	—	1

Lucrul muncitorilor de câmp și de altă lucru

La cósă de fână fără mâncare, pe ȃi —	48
Iar cu mâncarea stăpânului, pe ȃi —	42
La strânsul fânului cu mâncarea stăpânului, pe ȃi —	24
Secerători cu mâncarea stăpânului, pe ȃi —	36
Salahorul pe ȃi, însă omul mare toamna pe ȃi primesce —	33
Iar vara, pe ȃi —	42
Zidarul de lucru, pe ȃi —	60
Dulgherul de lucru, pe ȃi —	75
Dar ucenicul de dulgherul său de zidar de lucru, pe ȃi —	36

Lucrul viilor

La tăiatul, pe ȃi —	24
La hărăcitu, pe ȃi —	30
La cercuitul, pe ȃi —	18
Sapa de primăveră, pe ȃi —	39
Asemene și butășitul pe ȃi —	36
Plevila la omul mare, pe ȃi —	24
Iar muerea și copii, pe ȃi —	18
Sapa a doua de veră, pe ȃi —	45
Sapa de toamnă, pe ȃi —	30
Asemene și butășitul de toamnă, pe ȃi —	30
Culegătorul, însă omul mare său muere, pe ȃi —	9
Asemene și cărătorul cu hârdu, pe ȃi —	15
Așiderea și călcătorul, pe ȃi —	18

Dumnévóstrá Ispravnicilorú ot sud sănótate!

La 25 ale lui Iulie vi s'aú scrisú poruncile Domniei mele straşnice ca nime din locuitorí (afară numaí de neguţitorí) să nu se îndatoréscă cu împrumutări de baní prin zapise la ceí după Dunăre, în vreme ce potú la trebuinţele lorú a găsi să se împrumute la neguţitorí de aice; acum de iznóvă vė poruncimú, ca nici neguţitorí, nici boerí, nici breslaşí, orí-cine parte bisericóscă şi mōnastiréscă, să nu fie slobodú a lua baní în datorie de la Turcí şi de la alţií de acindea, pentru care să daí de scire la toţi de obşte, ca să scie hotărírea acósta spre a nu avé pe urmă cuvėntú de îndreptare. Şi grijiţi fórte, ca nu numaí să aflaí pe acelu ce în urma acestei porunci va cuteza a face

	tal.	Baní
Legatulú unei buţi cu cercurile şi fundurile stăpánului pentru ostenéla legėtorului să se plátéscă	—	60
Iar avėndú butia fundurile cele vechí pe care nu le maí cioplesce să se dea	—	45
Legatulú unei tocitorí cu infundatulú eí	—	30
Antia nouė za vedre 150 ce se vinde în tērgú	6	—
Iar za vedre 100	4	—
Tocitórea mare nouė	2	60
Iar de a doua mână	2	—
Pogonulú de porumbú de aratú	1	—
Pogonulú de praşá la porumbú.	—	90
Haracií buní despicatí za palme 12 cu adusul . . . mia	5	—
Haracií oblií cu adusulú »	2	—

Dogăria

Hărdău de stejarú za vedre 5	—	90
Vadra de stejarú pentrn căratulú nisipului	—	30
Hărdău de bradú	—	40
Hărdău de stejarú za vedre 10	1	—
Cerculú mare cu pusulú în pivniţá la butea cu vinú	—	4
Iar meşterulú să campere prăjiva	—	3
Cerculú de buriú za vedre 10 cu pusulú	—	2
Cofa mare de bradú	—	12
Cofa maí mică	—	6
Lopata	—	47
Albia saú căpesterca mare	—	30
Copaia de mijlocú	—	15
Iar copaia maí mică	—	9
Lingurile de lemnú testeaua	—	12
Rogojina mare	—	60
Rogojina de a 2-a mână	—	36
Iar cea de a 3-a mână	—	24
Testeaua funii teiú topit	—	15
Testeaua funii teiú netopitú	—	12

împotrivă, ce și acum să dovedești pe acela ce are alișverișu pentru împrumutare de bani prin zapise cu vre-unu streinū de decindea, și să ni-lū arătați anume, pentru că de se va face vre-o urmare împotrivă la această poruncă, să știți că negreșitū aveți a vę pedepsi voi Ispravnicii. ¹

¹ Cod. XXIII, fila 123.

Chiria vinurilorū

		taleri	bani
Dela Focșani	de vadră	—	15
Dela Râmnicū	»	—	12
Dela Buzēū	»	—	9
Dela Săcueni	»	—	6
Dela Târgovișce	»	—	6
Dela Piteșci	»	—	9

Nartulū felurimilorū de cherestea

Varulū nestinsū cu adusulū de la țeră la Bucureșci, 100 oca	5	—
Nisipulū, hărdăulū za vedre 5	—	6
Ulucile cele de palme douē-spre-dece suta	2	60
Ulucile cele po palme dece »	2	—
Ulucile po palme opt »	1	30
Lații de aninū po stâneni trei unul	—	6
Iar de a doua mână »	—	4
Lații de teiū po stâneni trei »	—	4
Iar de a doua mână »	—	2
Grindă latulū 1 palmă, grosulū 1 șchiopă stg.	—	24
Asemenea și căpriorulū latulū 1 palmă, grosulū 1 șch. »	—	18
Grindile și căpriorii de a doua mână adică latulū 1 șchiopă. grosulū pe muche de degete patru »	—	9
Tălpoiū de uluce latulū 1 palmă și jumătate, grosulū pe muche degete 4. »	—	15
Scândurile de stejarū latulū palme 1 ¹ / ₂ , grosulū pe muche degete trei »	—	12
Scândurile de teiū pentru uși însă de 12 palme una	—	12
Scândurile de ulmū »	—	24
Coșaculū adică stinghia de uluce. unul	—	9
Talpa de casă latulū palme 1 ¹ / ₂ grosulū, pe muche 1 șch. stg.	—	40
Parulū despicațū de 12 palme unul	—	4
Pariū oblii suta	1	—
Bulamace unul	—	15
Nuelele curățite mia	1	60
Nuelele cele necurățite »	1	—
Șindrilă de bradū mare »	2	30
Șindrilă de a doua mână. »	1	90
Șindrilă de stejarū. »	2	—
Podina de stejarū saū de fagū ulucită pentru tavanū. »	2	60
Carulū cu 4 boi cu lemne pentru focū, încărcatū bine de cerū saū de tufanū de Vlașca	1	90

VII. O altă plagă a comerziului mică românescă, ală țeranului, era ceta precupeților, mai toți străini. Aceia eșiau înaintea țeranului, cu mulți metri înainte de a intra în oraș, să-i cumpere cu viclenie și înșelăciune, pe nimica, toate produsele ce aducea de vândare. Constată că și în privința precupeților, A. Moruzi, ca și alți domni anteriori, au luat măsuri, nu atât în interesul țeranului comerciant, cât în al consumatorilor Bucureșteni. În cod. XXVII (scara No. 15 fila 74 verso). amă aflată anafora lui Alesandru Ghica Post. din 9 Octombrie 1794, prin care spune lui Vodă, «că a fost obiceiul vechiu de se șfia (precupeții) să nu cumpere aici în târg de la țerani peșce seú legume, ci după ce intra țeranii în târg cu de acest fel de zaherea, țeranii își vindău bucatele după cum se putău tocni, iar ce mai rămâne țeranului prin care, ca să nu mai adaste țeranul aici perdându-și vremea, atunci acea rămășiță o cumpăra precupeții, ca să se afle la dinșii de hrană peste totă vremea.»

	talari	banii
Carulă cu 2 boi cu acest fel de lemne încărcat bine de Vlașca	1	30
Carulă de lemne de crângă încărcat bine	1	—
Iar ciócelele	—	75
Carulă de rădăcină încărcat bine	1	—
Iar ciócelele de rădăcină	—	75
Însă la toate carele de lemne de acum înainte, să lipsescă așternuturile ce se obicinuesc de se fac înăuntru zgăului carului i adică așternut pe scânduri și pe alătura cu loitrele de strămtéză carulă ca să încapă lemne puține	—	—
Trunchiul de teiu uscat pentru lucru, în créstă de o palmă stg.	—	4
Carulă nouă și mare cu rótele și cu dricurile strâmbe de tréba câmpenului, fără de fier	12	—
Iar carulă sêrbescă cu dricurile drepte	7	—
Iar căruța nouă fără de fier	5	—
Rótele de cară mare	2	60
Rótele de căruță	1	60
Cărămida cu adusulă, însă să se dea calăpului dela Domnie mia	2	60
Iar cea mai mică cu calăpului tot dela Domnie, cu adusulă »	2	—
Cărămida după loc, tot după calăpului dela Domnie	1	60
Iar cea mai mică, tot după calăpului dela Domnie	1	30
Tâmplarul de lucru pe ăi	—	105
Iar ucenicul lui pe ăi	—	50

Iar pentru vin și rachiu nici o dată n'au fost obiceiul de a se pune nartă, ci cei ce n'au avut vin au cumpărat cu învoială și cu tocmelă și vândarea pe la cârciume fieșu-care au vândut cu prețul ce au putut, mai vartos că și la lucrul viilor forte mult s'au scumpit plata lucrătorilor și de aceia și prețul vinului s'au scumpit, atât la vândarea ce se vinde cu rădicata cât și pe la cârciume și după starea vinului se vinde și cu ocoa pe la cârciume.

Asupra acestei anaforele Vodă pune, la 5 Octombree 1794, rezoluțiunea că: «nimeni din precupeți să nu iasă inaintea *careloră* afară, spre a le întimpina și a lua mai inaintea tîrgului lucrurile ce aducă de vîndare la obște, ce după ce va intra țeranulă cu cele ce are de vîndare înăuntru și după ce va vinde la orășeni, acele ce voră rămăne prin care, după 10 ceasuri din di, să aibă voie precupeții a le cumpăra, ca să pótă orășeni, cei ce n'ău profităcilită sėu n'ău putută la diua tîrgului, a găsi și in cele-l-alte diile cele trebuincioșe caseloră loră».

Vedărămă din espunerea de mai sus care era sórta țeranulă, care voia, cu sudórea feței să-și căștigate pânea de tóte diilele, și care era sórta și a comerciantulă și industriașulă.

Deja la 1785 Comitele *d'Hauterive* în «*Journal d'un voyage de Constantinople à Iassy*», descria trista stare a țeranulă și a comerciantulă. «Ești moldoveană, țerane? acopereți casa cu noroiă, nu ara de cât cât îți trebuie pentru ca să trăești, nu face multă grău, nici prea multă porumbă, nici boi, nici cai; copiii lasăți-i pe jumătate goi, pótă haina cea mai cărpită, când vei vedea pe vetafulă boerescă, ori pe zapciulă ispravniculă.» Aceste despre țerani. Căt despre negustorii meseriași el adăgea, că Romăniă nu facă nici ună casă de arte și că se ocupă numai cu vîndarea de *cuie*, de *scănduri*, de *ălbii*, de *brăndă*, de *icre* «*avec un air et des manières analogues à la qualité des marchandises qu'ils débitent*».

Dar întrebămă și noi cam ce rămănea Romănulă cu care să facă negoțul, decă cunoscă lista tuturiloră monopoluriloră și mai ții sēmă și de narturile obligatorii, de care, cum arătarămă, mai multă slujbași se folosia?

Nevoia orășeniloră ne satisfăcută de greva țeraniloră, mai aducă așa dar óre-care libertate și inlesnire comerțului țeraniloră, dar comerțulă indigenă nu era prin acăsta mai îmbunătățit. In arhivulă municipiulă de Brașovă și de Sibiă sunt documente probăndă, că in secolulă XV—XVII mai tóte numele de neguțitori cari importaă sėu exportaă din țeră, ca comercianți, eraă Romăni.

Sub Al. Moruzi deja neguțitorulă romănă se vede silită a face răsboiă evreulă, precum apare din actele de mai sus. Acetă răsboiă ilă făcea deja de mult greculă și armėnului. Apoi eată in ce modă sunt descriși și neguțitorii greci și nemții și ovreii de către *d'Hauterive* la 1785:

«Neguțitorii greci cu fața subțire, cu glasulă de miere dar viclėnă, cu aparențele fidele, care exprimă fórte bine calitățile morale ale acetăi specie de

corsari, care profită de prostia localnicilor ca să-î potlogărescă cu tótă politeța posibilă.

Nemții, fórte bunî uvrieri, cari s'arú îmbogăți cu toții, decă n'arú fi cu de-sévêrsire gogomanî, bețivî, insolentî, exorbitanți și detestați.

Evreii, cari de departe se deosebescú după fața lorú, cea mai extraordinară care se póte vedea în vre-o parte a lumei, cu capulú pătratú sus, ascuțitú jos, ca nisce arici din cauza cușmei de blană nógră de sub care atárnă doi zulufi fórte lungi, în timpú ce îndărátulú capulú sunt rași și că o mică barbă pe țuguiulú bărbiei le lungesce fața, de sémênă cu nisce capre de Angora.

De altú-felú numai din pricina nemților nu sunt cei mai mari potlogari din țeră »

În favórea acestuí felú de neguțitorî intervine Domnitorulú A. Moruzi! Aceștia, mai toți sudiți, se immulțescú cu atât mai mult, că în urma ocupațiunei Austro-Rusesci de până la 1792 sunt singurii cari împreună cu nemții profită de noua fasă culturală ¹. Luxulú introdusú în casele boeresci era la culme. O moșie se dádea pe o blană de samurii. «Les Moldaves se ruinent en étoffes et en pelisses» ȓice d'Hauterive. Noile mode în ștofe și mobilare de apartamente ducú pe tótă ȓiua comerțulú pe mâna streiniloră și în deosebî a evreilorú. Schimbările produse în traiulú boerimăi sunt primele întroducétore în țeră a evreilorú. Profitândú de noiele gusturî ale acesteî boerimî, industriașii și neguțitorii streinî, favorisați de consuli și de convențiunile comerciale cu Turcia, se substituescú pe fie-ce ȓi mai mult industriașilorú și comercianțilorú pămêntenî. Câștigulú acestora devine pe tótă ȓiua mai slabú și mai anevoiosú. Ei nu potú concura cu streinii pentru fabricarea séu importarea articolelor de trebuințe noué ale societății din principate. Lovitura finală încă nu e dată, dér nu suntemú departe de ȓiua, când schimbarea portulú și a modulú de traiú alú boerimeî, va face să înceteze numeróse și importante bresle. Deja în județe breslele eraú în parte desorganisate și numai acesteî împrejurări se datoresce, credemú, înlesnirea cu care s'aú introdusú în țeră industriași și comercianți streinî, mai ales evreii.

Este a se adăugi la dificultățile de mai sus, întâmpinate de comerciulú și industria națională, și acea împrejurare că tóte angăriile cădeaú asupra comercianțilorú; unde nu mai exista brésla, cădeaú greú numai asupra unora din neguțitorî și industriași, și în totú casulú nu asupra neguțitorilorú și meșterilorú sudiți. Asemenea împrejurare silesce pe neguțitorii din Pitesci să reclame de la Alex. Moruzi reinființarea breslei și alegerea de mâimărie care să póta reparti mai cu

dreptate dările și angariile asupra comercianților și industriașilor români ¹.

1. *Anaforaua în dosul jălbi, ca să iee înapoi tal. 180 de la inși ce au mersu cu Măria sa Mihaiu Vodă, și să se dee la acești breslași.*

Prea Înălțate Dómne.

Jăluimū Măriei tale, că noi acești 5 breslași, cari ne aflămū cu locuința în orașul Pitești unde este și starea Ispravniciei, câte porunci iesū asupra noastră de angarii, fără a mai îndatora d-lorū boerii ispravnicii și pe cei-l-alți breslași cari sunt cu locuința prin județu, pe noi ne însărcinéză a le răspunde, pentru că întâi la plecarea Măriei sale Mihai Vodă Suțu la Moldova, din poruncă amū datū doui ómenī purtători de grijă, unulū la care și altulū la cai, pe cari tocmindu-ī câte tal. 200, pe deplin 'i-amū răspunsū; al doilea din luminată porunca Măriei tale mai dămū alți doi ómenī de aū mersū purtători de grijă la carele de județ ce aū mersū la Ismailū, le-amū datū, și acelora tal. 42, și alū treilea iarăși amū mai datū tal. 15 de cheltuială la doi inși, ce aū mersū cu carele de județu înainte solului Muscăcescū ce vine, care facū peste totū tal. 257; care acești bani, numai noi 5 inși din casele nóstre 'i-amū plătitū, cari bani îi șcie și d-lorū boerii Ispravnicii. Ci ne rugămū Măriei tale, fiind-că 'i-amū datū în datoria a tuturorū breslașilorū acestuī județu, ne rugămū Măriei tale, să ni se facă luminată poruncă, ca să se cisluiască acești bani pe toți, și din ce ne va ajunge cisla, cei-l-alți să ni se împlinésă, că va fi cu păcatū să rămānemū păgubași. Și deosebit ne mai rugămū Măriei tale, ca cu luminată porunca Măriei tale, să ni să pue unulū dintre noi proestosū, precum într'unū rândū ni se făcuse, ca în vreme când ne venea vre-o poruncă asupra-ne, pe acela ilū îndatora și elū pe noi și se săvârșă porunca, iară să nu fimū smăcinați fără rānduială și cu dare numai unii, și alții să aibă odihnă; care acestū proestosū sóu staroste ce ne rugāmū a ni se orāndui să aibă voie a ne căuta și pricinile de judecāți, socotelile ce vom avea întră noi, după cum vedemū că se urméză și la alte bresle acesta; și cum va fi mila Măriei tale.

Robii Măriei tale noi 5 breslași din orașul Pitești.

Resoluția Domnului:

Dumnolui vel Vist. teorisāndū jalba, să arēți Dómniei mele pricina, în scris cu Anafora, prin alū 3-lea logofētū de țera de jos. 1793 Maiū 16.

Conform rezoluțiunei vel Vist. presintă urmētórea anafora:

Prea Înălțate Doamne,

După luminată porunca Înălțimii tale amū cercetatū, și cât pentru talerī 200 ce arētă ei că aū datū la doui ómenī, ce aū mersū cu cai i cu carele împreună cu Măria sa Mihaiu Vodă, pentru că deosebit de acești bani li s'aū mai datū și de aici de la Visterie la plecare câte tal. 15, li se va fi datū și de către Măria sa Mihaiu Vodă și îndestulū le este acelora, să oprésă din două sute tal, 20 câte 10 de omū; ce de li se va fi datū tal. 200 precum arētă ei

VIII. Cu înmulțirea evreilor începă a se înmulți și falsificările de monede, decât, ce facă, ce dregă, acești abili calpuzani, ei scapă adese de pedepsă.

Dămă în notă ună documentă din care se pôte vedea acésta.¹

să fie porunca Măriei tale către d-loră Ispravnică, că să-î dée tal. 180 înapoi, iară pentru tal. 20 ce rămănu băni dați și tal. 42 ce s'au dată celoră ce au mersă la Ismailă și tal. 15 ce au dată la două inși, cu care la tréba conaculă slăvitulă solă ală Rusiei sunt cu cale; iar hotărăirea cea de săvărșită rămăne la Înălțimea ta. 1793 Maiă 19.

Cod. XXIV Fila 159.

Vel Vist.

Étă ultima resoluțiune a Domnului:

Io Alexandru Const. Moruzi Ved.

După cuprinderea acesteia anaforale poruncimă Domnia mea, d-văstră Ispravniciloră de județ, să cercetați față cu amândouă părțile, și când se va dovedi cu adevărat că au luată acei două trimiși tal. două sute de la jăluitoari, atunci lăsându-se numai taleră două-zeci, câte dece lei de omă, cei-l-alți tal. una sută opt-zeci să li se împlinescă jăluitoiloră negreșit de la dênșii, că-î este în destulă plată cei-l-alți, ce se arétă că au măi luată de aici. 1793 Maiă 22.

Cod. XXIV Fila 158.

Vel Logf.

1. Avramă Ovreiu Cuiungiu să-și dée chezașă pe omă, ca să se afle aici la vre-o întrebare.

Prea Înălțate Dómne,

Avramă Ovreiu Cuiungiu de la sfântu Gheorghe celă vechiă, nómulă lui din satulă Șneatinulă ot. țera leșescă din ținutulă Chesaricescă, carele se află venită aici măi înainte de patru ani și 'și lucréză meșteșugul fără de nici o defăimare, acum dară trei lună de zile de când a venită la elă ună altă ovreiu lăhă, dicându-î că scie ună meșteșugă: a fura argintă din caragroși nemțești, și așa înainte lui a făcută acești optă caragroși cu meșteșugire de fura din totă caragroșă câte ună tenchiă de argintă, și după ce 'î a arétată meșteșugulă 'î a dată și banii aceia și a plecată, dar unde se va fi aflându dice că nu scie; așa a ținută acești bană la elă până acum, fără de a măi face alții; acum dar vrëndă ca să-î schimbe 'î a dată la ună Bohoră Ovreiu, și acela 'î a schimbată la ună crescină, care arétându-î la ună și alții 'î au disă că sunt calpi, de acésta s'a adusă numitulă cuiungiu la Agie, căruia din luminata poruncă a Înălțimei tale, 'î s'a căutată în prăvălie prin lădi lucrurile séle, și alți bană nu s'au aflată, meșteșugiri și lucruri ca acelea; de care nu lipsimă a însciința Înălțimei tale. Ală Măriei tale prea plecată slugă.

Cod. XXIV, fila 415.

Constandin Filipescu Vistieră.

Ce'i dreptulū nu numai evreii, ci și țigani aū fostū adese calpuzani. Dēcā in anii noștrii persōne din societatea cultā aū cređutū cā pōte sā se facā bani cu așa ȃisa apā de aurū, nu ne putemū prea mult mira cā 4 țigani pe la 1794 aū gāsīt pe cine sā inșele, cā dintr'unū banū le va face doi.¹

In 1796 Aprilie, nisce ciobani ardeleni aū introdusū in țera romānescā o importantā sumā de bani falși, inșelați fūdū și ei de cātre unū bancherū *ovreiu* din Brașovū. Ciobanii furā arestați de vameșii și ispravnicii județului Prahova, dar afacerea se terminā prin liberarea mocanilorū, sciūți de cātre autoritāțile romāne de ōmenī de trebā, cu condițiune sā inlocuiascā banii calpi prin bani bunī. Acești calpi adunați de vameși și ispravnici, din tot județulū, aū fost pecețluiți la unū locū și trimiși prin agenția austriacā la Brașovū, unde lucrulū de sigurū s'a fācutū mușama.

Cānd nu fācēu monede calpi, evreii stringēu banii de aurū și de argintū din țerā și 'i exportaū in Austria și pe aiurea, unde cāștigaū cu *agiul*, aducēndū in țerā monedā, care represinta o valōre fictivā iar nu realā. Deja, cum vēdurām, muscalii ridicaserā din ambele țeri, dupē pacea de la Kuciuk-Kainargi, aurulū și argintulū (*veđi T. I al seriei 1774—1786*). Al. Moruzi fu silit sā iēe mēsuri impēdecātore acestei scōteri din țerā a banilor *vechi*, prin urmātorele pitacuri cātre vel. Cāmārașū :

«Fiind-cā amū luatū Domnia Mea inșciințare, cum cā unii din ovrei, ce se aflā aici in Bucuresci, nu caulā de altā trebā și alișverișū, decāt numai a

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

Poruncimū Domnia Mea D-vōstrā judecātorilorū de la Departamentulū de cremenalionū, acestū tacrirū și acēstā cercetare a lui Avramū Cuiungiū, sā se scrie in condica aceluī Departamentū alū cremenalionū, și apoi sā se slobōđā in chizeșie pe omū, ca la vre-o intēmplare de trebuință sā se afle. — 1793, Septembrie 6.

Vel. Lgf.

1. Anaforaua lui Cost. Slugearoglu, epistatulū Armășiei, din 6 August 1794. Vestesce Domnitorulū, dupē raportulū ispravnicilorū de Romanati, cā 4 țigani in trecuta lunā Iulie s'aū gāsītū in Mehedinți cu 2 sērbī de peste Dunārea și aū luatū de la aceștia 400 taleri ca sā le facā din ei bani indoiți; i-aū inșelatū cu o sumā de bani calpi și cu 3 ocā vārsăturā cositorū cu plumbū și apoi aū fugitū numiți țigani calpuzani cu banii cei bunī și aū trecutū asupra Buzēului. Ispravnicii de Romanati aū pusū la inchisōre pe sērbii cu banii calpi, iar epistați Armășiei aū luatū mēsuri pentru prinderea adevēraților calpuzani și aducērea sērbilorū in Bucuresci la judecatā.

Cod. XXVII, scara 13, fila 16.—Veđi și cod. XXVIII, scara 6, fila 66—68.

strînge banî vechi și să-i ducă în țările străine, pentru ca să-i taie la taraphana, spre a 'i aduce aice să-i cheltuască, care acésta fiind lucru de vătămare, étă poruncimă Domnia Mea, să aducă înaintea D-téle, atât pe starostea de ovrei cu câți-va din fruntași, cât și pe starostea neguțitorilor cu câți-va din neguțitori, să le dai poruncă strașnică și să le aréți, ca să o scie și ei și să o facă cunoscută și la toți alții, că sunt opriți și să se părăsescă negreșit verî-cine de unŭ lucru ca acesta, iar cari din neguțitori vor avea banî vechi și va vrea pentru alișverishulŭ lorŭ să-i scóľă din țeră, acela să-i ducă la Țarigradŭ, însă să fie datorŭ a'i pecetlui sub pecetea vel-vameșului și pecetluiți va avea voie să-i ducă la Țarigradŭ, iar nu în țeri străine; pentru că celŭ ce după acósta în urmă se va găsi cu urmare împotriva poruncei acesteia, unulŭ ca acela să scie, că cu tégulŭ se va pedepsi. Și fiind-că ne-amŭ înscințatŭ éráși că în urmă, după poruncile ce s'aŭ datŭ spre a nu fi nimenea slobodŭ de a scóte în țările străine mai multŭ decât la tal. 500, *monedă* a prea puternicului nostru Impératŭ, aŭ meșteșugitŭ a face altŭ mijlocŭ de viclenie, cu a ascunde în cêră, la vremea topitului, ca cu acestŭ mijlocŭ să póta sêvêrși scoposulŭ lorŭ, a scóte sume din țeră și a trece fără de băgare de sémă, să dai éráși D-néta poruncă strașnică, prin starostea de neguțitori și de ovrei, ca să fie datorŭ la vremea ce vorŭ topi cêra și vorŭ așeđa-o în vase și să se pecetluască cu pecetea vel-vameșului și așa vorŭ fi slobodŭ a ridica cêra aceea, iar de sineși să nu fie slobodŭ. Și fiind-că avemŭ Domnia Mea a orândui ómenŭ *teftișciŭ* într'adins acum în puține zile a face într'adins cercetările acestea și amŭ datŭ poruncile Domniei Mele și pe afară de obște, să aibă dar fieșŭ-care mai înainte a'și strînge ómenii lor ce-i aŭ rânduiți în tréba acésta, ca să-i povătuască a se feri și a nu metahirisi urmările acestea, orŭ a ámbla după strîngere de banî vechi pentru a'i duce în țările străine, orŭ a face printr'ascuns topirea cerei fără de a nu fi și omulŭ lui vel vameșŭ de față, cel ce se va prinde în fapta acésta împotrivorŭ și neurmătorŭ poruncei, unulŭ ca acela orŭ neguțitorŭ raia orŭ suditŭ, séu verŭ ce felŭ de omŭ arŭ fi, se va primejdui negreșit cu mare pedépsă. — 1796, Maiŭ 8.

Să nu inchidemŭ acest capitolŭ al comerțului, industriei și corporațiunilorŭ, fără de a anunța, că, pentru întăeasi dată, la sciința noastră, un Baltazar suditŭ austriacŭ încercă în Iulie 1793, să introducă în Muntenia o *loterie*. Ca unŭ pitacŭ curiosŭ, aducemŭ aci pre acel din 9 Iulie 1793, prin care Ales. Moruzi autoriză acésta loterie, sub óre-care controlŭ al cămărașului domnescŭ.

Pitacŭ din 9 Iulie 1793.

Fiind-că Baltasar Suditŭ austriacescŭ i s'aŭ datŭ voie de la Domnia mea să deșchiză o loterie numai cu bileturŭ aici în Bucuresci, care are a ține 15 zile

iar nu mai mult, poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel cāmăraşŭ, *dupē obiceiŭ*¹ să orânduescŭ şi omulŭ cāmărei credinciosŭ pentru închiderea cutiei loturilorŭ în tŭtă sēra. Poruncimŭ şi D-vŭstră zabişilorŭ politiei să fişŭ însciinşaşŭ că are acēstă voie de la Domnia mea, spre a nu fi opritŭ într'acēstŭ sorocŭ.

Cod. XXIII, fila 101 verso.

Maî étă unŭ casŭ din 1794 :

Pitacŭ din 13 Augustŭ 1794, autorisândŭ pe Michel Beceru ca să deschidă o loterie cu bileturŭ, care are a şine 15 şile iar nu mai mult. Poruncimŭ Domnia Mea D-tēle vel. Cāmăraşŭ, ca dupē obiceiŭ să orînduescŭ şi omulŭ cāmărei credinciosŭ pentru închiderea cutiei loturilorŭ în tŭtă sēra. Poruncimŭ D-vŭstrē zabişilorŭ politiei să fişŭ însciinşaşŭ că are acēstă voie de la Domnia mea, spre a nu fi opritŭ într'acēstŭ sorocŭ.

După ce trecurămŭ în revisiune actele lăuntrice relative la comertŭ, sub A. Moruzi, acte nici bănuite până astă-şŭ de istoricii noştri că ar fi existatŭ, vom încheia acest capitolŭ amintindŭ unele negociaşuni ale şerei Muntenesci cu guvernulŭ francesŭ, relative la stabilire de relaşuni comerciale între aceste douē şeri.

Emile Gaudin, personagiŭ cunoscutŭ, deja în 1794 scria lui Raymond Verniniac, *envoyé extraordinaire* al Republicei franceze pe lângă Pŕorta Otomană, că a fost primitŭ de Alex. Moruzi, la Bucuresci, cu multă bună-voinşă. Dragomanulŭ Porşii, Gheorghe Moruzi, încă înainte de plecarea din Constantinopole a lui Gaudin, scrisese Domnitorului şi'l îndemnase, să favoriseze comerşulŭ francesŭ în Muntenia. Gaudin discută cestiunea cu Spatarulŭ Ena şhe Văcărescu. A două împărşire a Poloniei de către Prusia şi Rusia, la finele anului 1793, deşteptase întru cât-va pe Turcia şi Gaudin scria cu dreptul :

«La succession des temps a amené des changements dans les situations respectives. Dans l'ordre politique *c'est la France qui est devenue l'Alliée utile, nécessaire, des Ottomans dégénérés et, surtout depuis son heureuse Révolution, ils peuvent la regarder comme leur plus sincère amie, comme leur plus ferme appui.* Mais en échange de l'existence qu'elle leur donnera, ou si l'on veut, qu'elle leur assurera, elle a droit, il est de son devoir de réclamer de leur reconnaissance tout ce qu'ils peuvent faire pour sa prospérité....»

«.....Le sentiment de sa faiblesse (Turcia) a rendu le peuple turc, si non entièrement civilisé du moins plus doux. La République à l'aide d'une marine formidable saura faire respecter ses traités.....»

1. Vorbele „dupē obiceiŭ“ ar lăsa să se credă că loteriŭ au mai fostŭ, dar până la 9 Iulie 1793 noi n'amŭ întâlnitŭ unŭ asemenea pitacŭ nicăiure.

Gaudin cere negoțiări pentru libera navigare în Marea Neagră a vaselor franceze și dreptul de a negocia în lăuntrul țărilor, plătind 3% vamă, la o singură vamă.

«Une fois que nous aurons pénétré dans la Mer Noire, que nous aurons pris quelque assiette sur ses bords, Bucarest — je comprends par là la Valachie et même la Moldavie — peut devenir un point intéressant pour notre commerce, non seulement à raison des objets assez importants qu'il peut lui fournir, mais peut être comme entrepôt entre les régions orientales de cette mer et les parties septentrionales de la République.»

În asemenea sens a vorbit Gaudin cu Văcărescu, cerându-i ca Franța să se bucure de capitulațiunile turcești pentru mărfurile străine importate; dar acele capitulațiuni nu dădeau dreptul acesta decât pentru mărfuri, «Du cru du pays.»

Gaudin a tratat mereu cestiunea și în anii următori, dându-și titlul de «*Agent en Valachie de la légation de la République française près la Porte Ottomane*». Așa și prin scrisoarea de la 25 Februarie 1796¹. Domnitorul însă pare că, profitându de dilele grele ale Republicii franceze, în timpul teroarei, mai apoi de neînțelegerile, ba chiar de războiul dintre Turcia și Franța, tot refuză de a primi propunerile lui Gaudin. Un moment Gaudin primi să nu i se acorde cei 3% din convențiunea Turciei cu Austria și Rusia, ci a numit tarif vamal, care în realitate tot acolo ieșea, decât doară salva autonomia țerei. Fratele Domnitorului, dragomanul Gheorghie Moruzi, stăruia și el în acest sens, după care neguțătorii francezi aveau să fie tratați «à l'instar des Russes et des Autrichiens.» Primele avantaje, decât s'ar fi realizat această convențiune comercială, avea să le aibă casa de comerț din București *Pellet Hortolan*.

Gaudin promitea Divanului țerei românești, în casă când i s'ar acorda avantajele economice, protecțiunea Republicii franceze pentru Principate și de a face din ele o adevărată barieră despre Ruși: «La République française regarderait non seulement comme un devoir de son amitié, mais comme une conséquence nécessaire et un appui de son système politique, de rendre cette barrière assez forte, pour résister aux torrents de l'ambition la plus effrénée et la plus dangereuse.»

1. Vezi Hurmuzaky, Tomul pentru anii aceștia.

XV

Cutia milelor.

După ce ne-amŭ ocupatŭ în cap. precedentŭ despre cei cari aparțineau societății române muncitoare, este indicatŭ să aducemŭ aci informațiuni și despre acei membri ai societății române, cari, boeri, seŭ nevoeri, aveaŭ deprinderea de a trăi din milostenie, ca vechii strămoși, din *sportula*. Nu vorbim aci de cerșetori; despre aceia amŭ adusŭ mai sus regulările lui A. Moruzi, care ca și Mavrogheni, ori dŭră ca și Țepeș-Vodă, nu 'i voia pe la Biserici și pe strade, și decă nu le dădea focŭ într'unŭ singurŭ ospetŭ ca Țepeș-Vodă, li confina însă prin anumite mŭnăstiri și 'i întreținea din fonduri speciale (*vedi în urmă la pag. 45 și 46 a acestuŭ vol.*)¹. Aci ne ocupămŭ de organizarea mendicității *simandicoase*: boeri scăpătați, vėduve de boeri, favoriți ai boerilor de Divanŭ și ai Domnitorului..... Ceata acestora a fostŭ tot-dėuna numerosă și însuși Alex. Moruzi într'unŭ pitacŭ alŭ seŭ, de care mai la vale ne vomŭ ocupa, recunŭsce că «din tembelie și din rėŭ năravŭ mulți se lasă pre sineși la periciune și la unŭ halŭ de milostenie, cari numai în ajutorulŭ *Cutiei* nădăjduescŭ hrana și chiverniseala.»

Despre această minunată *Cutie*, din care se revarsă milostenie, nu la cerșetori, ci la fețe *simandicoase*, ne propunemŭ să tratămŭ aci.

Din capulŭ locului să nu uitămŭ de a adăogi, că tot din acestă cutie se dădeaŭ și meritate, dar parcimoniŭse pensii la bătrini, foști mici funcționari și la oșteni schilodiți în rėșboai, ori urmărindŭ hoți. Din acestŭ punctŭ de vedere *Cutia* de milostenii merită toată lauda.

Organizarea *Cutiei* amŭ amintit-o încă în tomulŭ I alŭ seriei 1774—1786. Această *Cutie* a fostŭ dată în seama Epitropiei obștirea. Treptatŭ i s'au constituitŭ diverse venituri seŭ *slujbe*, cum se numeau în atunci (*vedi și pag. 187 și 188 din urmă*).

1. Iată Pitaculŭ domnescŭ din 3 Maiŭ 1794.

P. S. Părinte alŭ Ungro-Vlahiei, fiind-că pentru nevoia cerșetorilor este datŭ pitaculŭ Domniei mele către Sf. ta, de a se pune la un Nizamŭ, spre a 'și avea, câți sunt vrednici, orânduiala cuviincioasă de hrana lor și spre a 'i lipsi dupe'n ulițe și dupe'n biserici, să ne arėți dar P. S. ta în scris ce urmare și ce orânduială s'a făcut de la P. S. ta, asupra pricinii acestia, după cuprinderea Pitacului Nostru, de care așteptămŭ rėspunsŭ în scrisŭ cu aietare de ce ai făcutŭ P. S. ta.

Aceste *slujbe* se percepéu arendându-se la «cochiu veachi», afară dóră de taxa ce se preleva de la clironomi și după diete și câte-va alte venituri. Iată pitacul datu de Al. Moruzi la 9 Octombrie 1793 în privința acestui venit de la perusiile séu clironomi:

P. S. ta părinte Mitropolite i D-vóstră einstiți și credincioși boeri Domniei mele, nazirii Epitropiei de obște, sănătate!

Fiind-că din socotelile epitropiei ce le vedum, ne-am pliroforisitu Domnia mea cum că nu se urmază, nu se caută veniturile Epitropiei cu silință și cu sirguială, întocmai după domnescile hrisóve, ce cu sfat de obște s'au alcătuit, și sărăcimea ce are împărășire pătimesce, pentru că nu vedem trecute la venit nisca clironomi de la cei ce își dau sfârșitul vieții; pentru care ca o datorie ce este întâiu a P. S. tale, pentru folosul săracilor, trebuie să se păzescă cele poruncite și scrise prin domnescile hrisóve, duple cum ăice, chiar așa:

1. Din cei ce mor fără de clironomi să se ia avutul séu totu, din care făcându-i-se pomenirile după obicei, prisosul să fie alu Cutiei, împărțindu-se pe la séraci pentru sufletul lui.

2. Iar din cei ce mor fără de clironomi, ei cu rude dealătura, să se ia a $\frac{1}{3}$ parte.

3. Dér cei ce mor cu clironomi ce se numesc *aniondes* și *cationdes*, să lase din bună voia lor prin diétă o sumă mai bună, analogon din perusia lor.

Deci P. S. ta să cauți să dai poruncă tuturor preoților din orașul Domniei mele București, de la Monastiri de prin mahalale și duhovnicilor celor rânduți, că de acum înainte cei ce vor muri cu diétă să aibă a urma întocmai după poveșuirile hrisóvelor domnesci, și acele dieti să le aducă la P. S. ta ca să le cercetezi și fiindu întocmai după ponturi să le iscălesc, iar care nu va fi după ponturi să le îndreptezi și *luda* milosteniei să nu se păgubescă și îndată să dai în scire și Dumnelor nazirilor Epitropiei obștiei. Iar cei ce vor muri fără de diétă, de vor fi cu clironomi, séu fără clironomi, numai decât să orânduesc P. S. ta un vechil despre partea Mitropoliei și D-lor boeri naziri un Epitropu al Cutiei, din preună cu starostea de neguitori și cu 2, 3 din cupeți, ca să facă catagrafie din tóte lucrurile mortulu mișcătoare și nemișcătoare, la care catagrafie să fie și rudele mortulu, de va avea, iar de nu va avea, să fie vecinii și mahalagi față, și acea catagrafie să se aróte Domniei mele cu anaforaua P. S. tale și a D-vóstră boeri naziri ».

Cod. XXIII, fila 160.

Cum că acestu Pitacu și-a avutu aplicațiune, potu proba următoarele acte, din multe de acéstă natură, ce oitem, și din cari unele se vor afla la Cap. Justiției și al Cutiei (tom. VI):

1. Pitac din 9 Octombrie 1793. Fiind-că ne-am însiințatu Domnia mea cum că murindu soția Licăi Săpunaru, de la care a rămasu perusie îndestulă,

atât în nacht, cât și în lucruri nemișcătore, și în diétă nu 'și-aŭ adusŭ aminte de Cutia milosteniei; pentru care poruncimŭ Domnia mea să apuce Epitropiŭ ce aŭ lăsatŭ mórta și să dea dreptulŭ Cutiei de milostenie taleri 500, care din aceștia sunt a se împătăși sĕraciŭ și cei lipsiți pentru sufletele morțilorŭ, că așa este porunca Domniei mele.

Cod. XXIII, fila 160.

2 Unŭ dascalŭ, Ilie Epidavreosŭ, omŭ strĕinŭ, iar de multă vreme trăitorŭ în țĕră, iar de la o vreme în casa lui Const. Vișorĕnu fostŭ vĕtafŭ de curte din jud. Argeșŭ, aŭ muritŭ la 26 Augustŭ 1794, dupĕ ce 'și făcuse diétă care aŭ și trimis'o Episcopului de Argeșŭ s'o adereze «și S. Sa vĕdĕndŭ, că de *Cutie* nu pomenesce nimicŭ, scrie (Mitropolitului) că i-aŭ trimes'o înapoi, arĕtĕndu-i că de nu va împĕrtăși Cutia milosteniei nu i se va ținea diéta în sĕmă. Apoi prefăcĕndu-și numitulŭ dascalŭ diéta, își împarte avutulŭ într'acestașŭ chipŭ: adică, moșia Negrescii-de-Sus ce 'i aŭ rĕmasŭ danie de la rĕposata sĕrdăreša Stanca Călinesca, $\frac{1}{2}$ o lasă Saftei, fiica D-lui Pah. Grigore Grecĕnu, nepótă de fătă sĕrdăresei Stancăi...., iar $\frac{1}{2}$ o lasă sĕtenilorŭ din Negresci, însă celorŭ ce se tragŭ din nĕmulŭ celorŭ ce aŭ vĕndut'o la boerii Călinesci; i 8 rĕzore de vie, ce le are tot danie de la numita sĕrdăreša Calinesca în jud. Muscel, le lasă Bisericeii din Călinesci, ca să'l pomĕnescă; dar moșia Drăganulŭ din jud. Argeșŭ, ce o are de cumpĕrătore cu zapise o lasă tótă locuitorilorŭ țĕranŭ ce se află șĕdetori pe dĕnsa și scrie în diétă: fiind-că nu i se întĕmplă banŭ să dea și la Cutie îndatorĕză pe locuitorii cei cu darulŭ moșiei Drăganul, ca să aibă a da la Cutie pe tot anulŭ câte taleri 20 din venitulŭ moșiei», mai împarte generosulŭ dascalŭ o vie la o slugă a sea, liberĕză o familie de țigani ce avea și împarte și *borfeturile* ce lasă în urmă. Nazirii epitropiei, prin anaforaua din care estragemŭ rĕndurile de mai sus, recunoscŭ că averea mortului fiindŭ *ab intestato* arŭ fi urmatŭ să rĕmĕnă întrĕgă epitropiei, dĕr propunŭ Domnitorului totuși respectarea voinței mortului, cu adăogire, că dĕcă locuitorii, căroră a lăsatŭ moșia, nu vorŭ fi următorŭ cu plata anuală a celorŭ 20 de taleri, tot avutulŭ acestui rĕposatŭ îl va face Cutia *zapt* (fiind-că aŭ muritŭ fără de clironomi și fără de nici o rudă, — 16 Septembrie 1794.

Semnați: *Dositheiŭ al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banŭ și Isac Ralet*

Domnitorulŭ la 25 Septembrie acelașŭ anŭ, aprobă acĕstă anafora a nazirilorŭ.

Cod. XXVII, scara 16-a, fila 64.

3 Pitacŭ la Epitropie să oprĕscă 500 tal. din periusia Eĕumenului de la Mărcuța, dupĕ diéta lui și alți 750 tal. să se împartă la sĕracŭ și sĕrace. — 1795, Maiŭ 4.

Cod. XXIX, fila 49 verso.

Făr'de arendare se percepéu taxele caftanelorú și havaetulu de la Ispravnicii de județe, de la judecătóri¹ și de la arherei, și preoți

1. *Pitacú din 15 Octombre 1794, către vel Postelnicú.*

Fiind-că D-nelorú nazirii Epitropiei aú arétatú Domniei mele, cu anafora, cumcă boerii ce aú îmbrăcatú Domnescile nóstre caftane, cari pe anume se arétă în acéstă alăturată foie, nici până acum n'aú datú la Cutie banii cei orinduiți după hrisovú și tot-déuna pătimesce Epitropia discolie la împlinirea banilorú caftanelorú; pentru care s'aú fostú datú porunca Domniei mele către D-néta, încă de la luna lui Maiú trecutú, ca atât remășița ce era atunci să-o împlinesci D-ta, cât și de atunci până acum și de acum înainte, câți se cinstescú cu Domnescile nóstre caftane, să grijesci ca prin epistasia D-tale, să se facă taxilú și să se dée la Cutie de unde să iei D-ta adeverința de teslimatú....

Cod. XXIII, fila 285 verso.

Pitacú din 1794 Oct. 15 către D-luú vel Vistierú, ca să împlinescă havaetulu Cutiei de la Ispravnicii de județe, după hrisovú.

Este o repețire a altei ordine din Maiú 1794 și e provocată de o nouă reclamare a nazirilorú Epitropiei.

Tot asemenea s'a datú pitacú Domnescú la Logofétulu de țera de sus și la celú de țera de jos, în 16 Oct. 1794, pentru banii cutiei de la judecătóri.

Este iar repețire a ordinulu din Maiú 1794.

Cod. XXIII, fila 286.

Prea Înălțate Dómne,

Cutia milosteniei cu hotărîre prin hrisovú are de iea avaețú de la tóte boeriile ce se cinstescú cu Domnescile Măriei tale caftanuri, măcar de orî-ce tréptă arú fi, de la D-lorú boerii ce se orênduescú pe la departamenturú și de la ispravnicú, i judecătóri ce se facú pe la județe; pentru care havaetú, după cum este a da fieș-care, făcêndú doué foí, una de boerú cu departamenturile de aici, și alta de ispravnicú cu judecătóri, cu numele dregătoriei, și cu banú ce este orênduitú după hrisovú a da. Ne rugămú Măriei tale să se întărescă aceste doué foí cu luminată pecetea Măriei tale, cu poruncă către D-luú vel vistierú, ca să opréscă toți acești banú, însă: de la boerú, din lefile ce aú să iea de la Visterie, de la ispravnicú și de la judecătóri din simbriile ce li se dau; cari toți acești banú să se facă teslimú la Epitropie întocmai și după orênduiala ce s'aú urmatú și până acum; de acésta insemițămú Măriei tale. — 1793, Martie 17.

Domnitorulú dete rezoluțiunea următóre:

Io Alexandru Costandinú Moruzi Vvd.

Așa să se urmeze; pentru care poruncimú D-tale vel vist. ca toți acești banú, după osebitele foí ce le-amú avutú, din lefile i simbriile D-lorú, făcêndu-le taesilú, să-i facú D-ta teslimú la cutia milosteniei. — 1793, Martie 20.

Vel Logf.

Cod. XXIV, fila 35.

Din eróre de împaginare amũ pusũ la pagina 148, din urmã, douã acte din cari lectorulũ a pututũ și póte și acum vedé, cum în 9 N-bre 1794 Epitropiũ Cutiei reclamã de la Domnitorulũ Al. Moruzi, 7000 lei datoriti de Eparhia Metropoliei, numai din s'fertulũ S-tului Dumitru.

În 1793 Maiũ 2 Metropolia avea sã dée la Cutie, de la 1700 preoti ai eparhiei, câte 2 taleri *de sfete Gheorghe*. 3400 taleri și 40 taleri de la nouii egumeni Cotrocenu și Câmpulungenu și 30 lei de la Epitropulũ Cãsciórelorũ din noũ rânduitũ. Totalũ 3500 lei.

Cod. XXIII, fila 46 verso,

Episcopulũ de Rõmnicũ, la aceeași datã datora :

2640	taleri de la 1320 preoti po taleri 2, sfertũ Sf. Gheorghe.
500	» pentru ridicarea sfinției sale în scaunulũ Episcopiei.
300	» pentru hramulũ Episcopiei.
20	» pentru Egumenulũ mõnastirei Bucovẽtului.
<u>3460</u>	

Cod. XXIII, fila 47.

Iar Episcopulũ de Buzẽũ este solicitatũ a trãmite, la 2 Maiũ 1794, la Cutia milosteniei, dupã orõnduiala hrisovului :

960	taleri de la 480 preoti, po taleri 2, sfertũ Sf. Gheorghe.
45	» remãșite preoților din sfertũ Sf. Dumitru, afarã de taleri 350 ce aũ mai datũ.
200	» pentru hramulũ Episcopiei, dupã hrisovũ.
<u>1205</u>	

Cod. XXIII, fila 47.

1793, Noembre 23. Pitacũ cãtre D-luĩ vel post. pentru rãmãșitele avaturilorũ cutiei de la caftanele boerilorũ, ca din tal. 4285 sã facã tacsilũ douã pãrți de la fieș-care, iar a treia parte sunt scãduți, și sã-ĩ aducã înaintea gospod. dupã fõia ce vorũ da Epitropiei.

1793, Noembre 23. Pitacũ la Dumnelũ vel vist. pentru avaturile cutiei de la ispravnicĩ, ca sã facã tacsilũ din simbriile lorũ, sã-ĩ aducã înaintea gospod., dupã fõia ce vorũ da Epitropiĩ.

1793, Noembre 23. Pitacũ la D-lorũ veliți logofeți pentru avaturile judecãtorilorũ ce sunt datorĩ la cutie, pe jumõtate sã-ĩ facã tacsilũ, iar jumõtate sunt scãduți, atãt din Bucuresei, cãt și de pe afarã.

1793, Noembre 23. Pitacũ la D-luĩ vel post. pentru tal. 144, rãmãșitã din cãrțile negustorilorũ de ținea zaheré, ai cutiei, sã-ĩ facã teslimũ și sã-ĩ aducã înaintea gospod.

1793, Noembre 23. Pitacũ cãtre Dumnelũ cãmãrașulũ Nicolache pentru tal. 3127, rãmãșitã de banii preoților, sfertulũ de sfințulũ Dimitrie trecutũ, cari sunt datorĩ prea sfinția lorũ Arhieriei Eparhiilorũ la cutie, fãrã de zãbava cea mãi puținã sã-ĩ facã teslimũ, sã-ĩ aducã înaintea gospod.

Cod. XXIII, fila 131.

Se mai percepea și *răsură* de la dajdia breslelor.¹

Asemenea se percepea o taxă pe an de la neguțitorii cari âmbლაუ prin țără pentru cumpărarea de zaherele²

Orî cât, precum din actele de mai sus se vede, se stăruia pentru

1. *Io Alexandru Costand. Moruzi Voivodă i gospod. Zemb. Vlahscoie.*

Poruncimă Domnia mea, D-ta vel Vist. să dai de la Visteria Domniei mele acești bani ai Cutiei, după orînduiala hrisóvelorū. — 1794, Mai 5.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Trebuințele cheltuelilor ce are Epitropia pe toate ȳilele, nu ne slăbescă a căuta și veniturile fără pregetare; între care alte iraturî are Cutia milosteniei și de la Visterie *răsura breslelor*, după cuprinderea hrisóvelorū Domnesci; ci fiind-că pervii sémă a breslelorū au eșitū, ne rugămū Măriei tale să fie luminată poruncă de a ni se da de la Visterie, ca să putemū și noi sėvărși mai cu înlesnire trebile Epitropiei și ca să nu supere nici audulū Înălțimei tale, de către cei ce vinū cu porunci să li se dēe, și nu avemū de unde; și cum va fi luminata Măriei tale poruncă. — 1794, Mai 3.

Isac Ralet.

Cod. XXVII, pag. 28 scara VI-a

2. *Anaforaua pentru banii Epitropiei, ce sunt a se lua de la cărțile ce se dau neguțitorilor, de la Visterie.*

Io Alexandru Costandinū Moruzi Ved.

Cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele, vel Vistierū, după anaforaua prea sfinției sale Metropolitulū și a D-lorū cinstiți și credinsioși boerilorū Domniei mele: Dumitrache Ghica biv. vel Banū și Scarlatū Grecēnu biv. vel Vornicū, nazîrii cutiei, să urmezī D-ta cum se cuprinde mai jos, spre a merge acestū venitū la Cutie cu socotēlă în scris. — 1793, Febr. 24.

Procitū vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Inșciințamū Măriei tale, că Epitropia, între alte iraturî ce sunt legate la Cutia milosteniei este și acesta, căți neguțitorî pămētenî iaū de la Visterie cărțile Înălțimei tale, cu volnicie, ca să strîngă prin județe zaherele, de fieș-care neguțitorășū po tal. unulū pe an; ci fiind-că acum este vremea a se da Domnescile cărți celorū ce vorū avea trebuință, să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnelūi vel Vistierū, ca să dēe poruncă Medelnicerulū Mănăilă ce este asupra capanulū, să strîngă acești bani de la toți pămētenii ce vorū lua cărți de la Visterie și cu socotēlă în scris anume, să ni-i dēe la Epitropie; de acesta inșciințamū Înălțimei tale.

Filaretū alū Ungro-Vlahiei. Dumitrache Banū. Scarlatū Vornicū.

Cod. XXIV, fila 5.

regulata percepere a veniturilorŭ Epitropiei, aceste venituri intrau cu greu, cãci nu era nici o sancțiune pentru obligarea, de exemplu, a boerilorŭ la plata taxei caftanelorŭ. Acesta ne explicã și urmãtoarele 2 acte:

Până ce se vor putea arenda veniturile cutiei milelorŭ, Domnitorulŭ ordonã Epitropiei: «sã iconomisiți Dumnévóstrã de a da orânduile lefi», fiind-cã unele din jupãnese vèduve și alți scãpãtați, cari primescũ léfã de la Cutie, supèrã Domnia cu jãlbã pentru lipsa ce aũ.

În 5 Ianuarũ 1795, Domnitorulŭ repetã acestũ ordinũ și adaogã, cã Epitropia sã facã mezatũ «tuturorũ slujbelorũ Cutiei, dupã obiceiũ, în auzulũ tuturilorŭ, și sã arètați Domniei mele cu anafora prețulũ ce aũ eșitũ de fieș-care slujbã».

Cod. XXIX, fila 7.

Adevèrulũ e, cã chiar de ar fi fostũ încasate regulatũ veniturile Cutiei, tot nu ar fi ajunsũ sã acopere nevoile. La începutulũ anului 1795, veniturile cutiei și în genere ale Epitropiei obștirea erau cu desãvârșire insuficiente; de acea A. Moruzi convócã nu numai Divanulũ, dar și pre boerii *biv* divaniți și le cere sã creeze noe venituri prin urmãtorulũ Pitacũ din 5 Maiũ:

Cãtre Mitropolitũ și boerii: biv vel Banũ Damitrache Ghica, vel Banũ N. Brãncoveanu, biv vel Banũ Dumitrașcu Racovița, vel Vist. Enache Vãcãrescu, biv vel Vist. Enache Moruzi, biv vel Vornicũ Manolache Brãncoveanu, vel Vornicũ de țera de sus Manolache Crețulescu, vel Vornicũ de țera de jos Rãducanu Golescu, vel Logofètũ de țera de sus Sc. Ghica, vel Vornicũ Const. Filipescu, vel Vornicũ Ionița Damaris și vel Logofètũ de țera de jos Ștefanũ Vãcãrescu: «facemũ Domnia mea în scire, cã Epitropia obștiei aũ ajunsũ într'a-devèrũ la o mare trebuință de ajutorũ, pentru cã osebit de cheltuelile ce are la pãrți neputincióse cu adevèratũ și la locuri vrednice și trebuinți folositoare de obște, vedemũ aici cã și din tembelie și din rèu nãravũ mulți se lasã pre sine la periciune și la un halũ de milostenie, care numai în ajutorulũ Cutiei nãdãjduescũ hrana și chivernisèla lor; de aceea și ne mã avèndũ putere Epitropia de a'i iconomisi și a fi rãspunđetóre mãi mult cu veniturile ce are, fãcu cãtre Domnia mea acèstũ anafora, care ca un lucru obștescũ o alãturãmũ spre chibzuirea și a P. S. tale și a D-vóstre și orãnduimũ D-vóstre și ãi de adunare, Marti, la ceadãrurile ce sunt întinse în curtea de sus, unde poruncimũ Domnia mea, ca sã vè și adunați negresit, și punèndũ înainte anaforaua Epitropiei, sã chibzuiți tóte aceste madele, câte una-una deosebit: de sunt cu cale? de nu aduce în vre-un felũ de chipũ vètãmare vre-una din aceste? Socotindũ

și mijlocul urmărilor cu care trebuie de a se pune în faptă de a se urma, și pentru fie-care să faceți Domniei mele anafora deosebit, care ca un lucru obștescū de sufletū folositorū și mult trebuinciosū, acum dupre cum vă veți pliroforisi și D-vóstre din anaforaua Epitropiei, așteptămū de la Dumnévóstră osărdie la acésta și săvîrșirea acesteī trebuințe fără zăbavă, cu bună chibzuire, la fiteș-care madea în parte. Drept acea fiind-că acésta este o faptă de binele însuși a Patriei D-vóstre, să socotiți cele cu cale și de folosū, unde să fie și D-lui biv vel Vist. Isacū Raletū față și să le arétați; la care orânduimū și zapciū pe vātafulū de aproși.

Cod. XXIX, fila 49 verso.

Nu este greū de a ne esplica sleirea veniturilor, destul de importante de altmintrelea, ale Cutiei, decă vedemū disproporțiunea în care Domnitorulū acordă milele și ajutórele, cari se măreaū, seū se micșoraū după trépta la care aparținea miluitulū și după favorulū de care se bucura acesta pe lângă cutare boerū din Divanū, seū pe lângă Domnitorū. Așa bună-órá Preotesei Maria, care are a-și mărita o fată, Domnitorulū îi acordă 30 de taleri, pe când logo'etului Mateiū pentru acelașū scopū îi dá 100 ¹.

1. *Prea Înălțate Doamne.*

Mă rogū Măriei tale, fiind-că amū o copilă de vrăstă, și amū făcutū și învoiala cu unū june de a o căsători, fiind-că din celea trebuincioase ale căsătoriei imi lipseșce, și altū mijlocū de ajutorū nu amū, după milostivulū D-deū năzuescū la îndurătórea milă a Măriei tale, și mă rogū să fie revărsată și asupra scăpătăciunei mele, și să fiū și eu împărtășită din noianulū milei Măriei tale, precum multe obraze scăpătate, de la Cutia cea rânduită de către Înălțimea ta de milostenie, să mă vedū rădicată dintr'acésta mie mare greutate și stenahorie a lipsei, și mare pomană va fi Măriei tale; de acésta mă rogū, și cum duhulū sfântū va lumina pre Măria ta.

Róba Măriei tale, *Maria Preotésa*, soția rēposatului Popa Gheorghiescu ce mă aflu în Mahalaua Sf. Ilie de aici din Bucuresci.

D-vóstră boerilorū Naziri ai Epitropitropiei de Obște, să teorisiți jalba acésta. 1793 Noem. 11.

Prea Înălțate Doamne.

Ascultându luminată porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, amū făcutū cercetare și ne amū adeveritū, că așa este precum se jăluesce, și după starea jăluitórei se cuvine a se ajutóra cu tal. trei-deci, de acésta însciințamū Măriei tale. 1793 Noem. 28.

Dositeiū alū Ungro-Vlahiei, Scarlatū Vornicu.

Cod. XXV Fila 144.

Iată câte-va pitace prin care se acordă milă lunare la diferite fețe :

Pitacū către boerii naziri ai Epitropiei, să dea câte 20 lei pe lună de la cutie Șătrăresei Zoița Pitiștonca, fiind-că se află la próstă stare, vrednică de milă.
1794 Febr. 14.

Cod. XXIII, Fila 207.

Tot asemenea s'a datū pensiune de 20 taleri pe lună Bălașei, sora lui Anastasie, proin-iuzbașa de Divanū, după jalba acesta :

Prea Înălțate Dómne,

Jăluescū cu lacrimi Măriei tale, că mă aflu însărcinată cu 6 fete și două copii, de care unele sunt în vîrstă de căsătorie, și nu numai vre-o gătire de căsătoria lorū nu potū avea, și nici hrana din tóte dīlele nu amū, pentru care socotescă Inalta înțelepciunea Măriei tale, de este putere la mine ticăloșa a hrăni într'acéstă vreme 8 copii, și de a mărita din virtutea mea vre-una; ci mă rogū pentru numele lui D-șei, după cum tóte altele de potriva mea să împărtășescū din mila Cutiei, să te milostivesci Măria ta, a mi se orēndui și

Io Alexandru Constantinū Moruzi Voevodū

Poruncimū Domnia mea d-vóstră Nazirilorū Epitropiei, din cheltuiala milosteniei să dați tal. 30. 1793 Decem. 3.

Anaforaua ce s'a făcutū în dosulū jălbi lui Mateiū Logof. ca să i se deē tal. una sută.

Io Alexandru Constantinū Moruzi Voevodū

Cinstitū și credinciosulū boerulū Domniei mele biv. vel cămărașū Nico!achi, să aibi a da tal. una sută. 1793 Noem. 23.

Vel. Logof.

Prea Înălțate Dómne

Ascultāndū luminata porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, amū făcutū cercetare și ne-amū îndestulatū, că jăluitorulū este *Boerinașū la Némuri*, și că adevērū este starea lui așa precum se jălucesce: omū scăpătatū, cu casă grea și însărcinatū cu cincī fete, din care una fiindū că ș'aū venitū în vārstă aū și logodit'ō și din pricina că nu are cu ce-ī implini celea trebuincioșe ale zestrii, se zăticneșce căsătoria ei, și jăluitorulū altă putere și nădejde ne avēndū de cât a nāvāli la bogata mila Măriei tale, rămāne cum D-șei va lumina pe Înălțimea ta asupra sărăciei lui; de acésta însciintāmū, și cum va fi mila măriei tale. 1793 Noem. 19.

Dositciū Al. Ungro-Vlahiei. Scarlatū Grecenu Vornicū.

Cod. XXV Fila 125. Veși și pag. 153 din urmă.

mie o lăfă după starea și trebuința hranei, că și bărbatulul meu a slujit curții Domnesci fără de nici un cusur, și mare pomană va fi Măriei tale. 1793, Iulie 16.

Rôba Măriei tale, *Bălașa sora lui Anastasie proin-uzbașa alu
Divanului Domnescu.*

Cod. XXIV, fila 331.

Alte dăți Al. Moruzi sporia pensiunea orî mila, odată acordată, precum e casulul de față:

Prea Înălțate Dômne,

Cu prea plecata noastră anafora arătăm Inălțimei tale, că la abătătura apeî Dâmbovița, ce merge prin orașul Bucurescilor, după câte-va înecături ce mai înainte s'au întâmplat, pîndu în rînduială de a fi în tótă vremea unu boerinașu epistatū și purtătoru de grijă, cu ómenî orînduiți a păzi în tótă vremea napristan, să curețe șanțurile, să slobodă apa după măsură, ca nici înecătura orașului să nu se mai facă, dar nici lipsa apeî să nu mai fie la morî. Acelu epistatū de câțî-va ani estē Pantazi Pastia biv vel căpt. za lefecii, care în tótă vremea de când s'au orînduit și până acum s'au aflatū cu tótă buna chibzuire și silință a păzi întru tóte pe deplinū, curgerea acesteî ape, în cât nici înnecare vre-o dată nu s'au întâmplatū, dar nici scădere cu lipsă din apa morilor n'au fostū, ci în tótă vremea aū păzit-o și o păzesce cu mare purtare de grijă; carele măcarū că după arătarea ce s'au făcutū Inălțimei tale pentru dînsul s'au reversatū din bogatele milî ale Inălțimei tale și asupra lui, și l'ai miluitū printr'a Măriei tale lumninatū privilehiū, atât a-și avea nisce omenași de poslușanie, cât și a se numi, ca unulū din slujbași, fără de a nu sluji, și să i se dea acea orînduită milă din suma simbriei slujbașilor din Dâmbovița; încă și de la Cutia de milostenie i-s'au orînduitū pe lună câte tal. 10; dar omū scăpatatū fiindū, cu casă grea, cu cheltuială grea, cu muncă și ostenelă, întru a se afla acolo tot-d'a-una și di și nópte, fără a nu-și putea căuta de vre-o altă muncă seū agonisire, ne rugămū Inălțimei tale, ca cu cât va lumina milostivulū D-deū pe Inălțimea ta, că cu cât s'arū socoti pe lună, peste orînduitele lui milî, celea de mai înainte de Măria ta lui hotărîte, și fiind că are și feciorū de este omū harnicū de a-lū ajuta la vreme de trebuința îmulțirii apeî, iarășî facemū rugă Inălțimei tale, ca să i-se dea lumninată porunca Inălțimei tale către D-lorū boerîi ispravnicî din Dâmbovița, și în partea acea unde este abătătura Dâmboviței, ca să orînduiască fiu-seū zapciū, ca cu acea orînduită milă a Inălțimei tale de unū zapciū, să se ajute și elū, ca să pótă în tótă vremea să se afle întru ajutorulū tătâne-seū la slujba politieî orașului Inălțimei tale, și cum D-deū va lumina pe Inălțimea ta. 1793, Iulie 18.

*Filaretū alū Ungro-Vlahieî, Dimitrache Banū, Nicolae Vel Vistierū,
Vel Vornicū, Vel Vornicū, Vel Logf., Vel Logf.*

Cod. XXIV, fila 313.

Asupra acestei anaforale Domnitorulŭ dete rezoluția acēsta :

«Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră boerilorŭ Nazirŭ ai Epitropiei de obște, încă tal. 10 să aveți a da pe lună de la Cutie numitulŭ Pastia căpt. și cu acēsta se va scădea Epitropia la socotēlă. 1793, Iulie 20.»

Vel Logf.

De ordinar nazirŭ Epitropiei erau chemați să facă cercetare prealabilă asupra meritelorŭ, orŭ demeritelorŭ celui ce cerea să aibă *leafă* de la Cutia milelorŭ. Eacă unŭ raportŭ alŭ epitropiei, de asemenea natură :

Prea Înălțate Doamne,

Din luminată porunca Măriei tale amŭ cercetatŭ de starea greutății casei acești jăluitoare, cum și de lipsa întru care se află, și cu adevăratŭ este vrednică de milă, pentru care de va bine-voi milostivirea Măriei tale, să se orânduiască câte tal. 20 pe lună de la cutie, ca să-și pótă chivernisi viața și ticăloși copii, care pomană vei avea Măria ta. — 1793, Iulie 28.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ban, Scarlatŭ Vornicŭ.

Resoluțiunea lui Vodă :

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vcd.

Poruncimŭ D-vóstră nazirilorŭ Epitropiei să aveți a da pe lună de la cutia milosteniei câte taleri 20 și se va ținea în sémă la socotēlă. — 1793, Iulie 30.

Vel Logf.

Cod. XXIII.

O pensiu de 10 taleri pe lună se acorda de A. Moruzi, Sultanei, «copila de sufletŭ a Măriei sale *Rēposatului Ștefan Vodă (?)*»

Anaforaua Sultanei, copilă de suflet a Măriei sale rēposatului Ștefanŭ Vodă, să i se dea de la cutie câte taleri dece pe lună.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vcd.

Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră nazirilorŭ Epitropiei, să aveți a da câte tal. dece pe lună. — 1793, Decembre 21.

Vel Lgf.

Prea Înălțate Dómnice,

Ascultândŭ luminată porunca Măriei tale de la acēstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare, și Epitropia n'au făcutŭ nici o anafora pentru acēstă cerere a ei, fără

decât i-s'au dată răspuns, că s'a scris și numele ei în fôia de prostichi ce s'au dată la Măria ta cu pliculă socoteliloră Epitropiei, câte tal. 5 pe lună, și fiind-că acea fôie de prostichi ce s'au arătată Măriei tale, după jălbile ce au dată unii alții, ni s'au poruncit să li se deă triminia, nici s'au pecetluit, ne întimplându-se nici banî la cutie, și rămâne cum Domnulă Dumneșeă va lumina pe Măria ta. — 1793, Decembre 11.

Scarlată Vornicu.

A înregistra aci tôte acordările de milă și pensiuni, nu pôte a se cere de la noi, ori cât și aceste acte sunt oglinda societăței, a căreia istorie o schițămă aci. Aceste acte sunt multe și varii, preserate în marele codice Domnesci ce am trebuită să studiămă și să deco-piămă în curgere de mulți ani (Cod. de la 23 la 31 inclus.) ale domniei lui Al. Moruzi.

Atât erau de multe cererile de milă, că, vedorămă, însuși Domnitorulă se sperie de «tembelia și de năravulă reu» al societăței, de a nu voi prin muncă să'si câștige pânea de tôte țilele, ci a se sili să capete o lăfă de la Cutia milosteniei.

Acéstă cutie nu mai avea de unde subveni la tôte cererile, așa-că Al. Moruzi fu silită a face în vr'o două rënduri revidiunea *lefilor* (*veđi în Tomul VI*) și, une ori, a da milă lunare din cămara Domnescă. Așa, de esemplu, cunoscemă pitaculă din 23 Aprilie 1794, prin care acorda 5 tal. pe lună unei femeii din mahalaua Mihaiă Vodă¹. Cu esecutarea acesui pitacă e însărcinată vel cămărașul.

Terminămă acest capitolă cu următorulă actă din 20 Oct. 1793, actă probatoră sleirei bugetului cutiei încă de la acéstă dată :

Prea Înălțate Dómne,

Ascultândă luminata poruncă a Măriei tale de la acéstă jalbă, am făcută cercetare, și adevără este precum se jălueșce, cu fete de vêrstă și putere nu este, bărbatu-său iarăși omă scăpătată și bătrână, și-si ține viața cu puțina lăfă ce are de la Epitropie, pe lună câte tal. 10 și după altă jalbă ce au mai dată Măriei tale, arătândă halulă lui, i s'au mai făcută prostichiă încă tal. 10 pe lună, care fôie de prostichiă nefindă banî la Cutie, nu s'au pecetluită de Măria ta; Epitropia nu are cu ce înplini lefile triminiei de Iunie, cu cât mai vartosă la acest felă de jălbă, care pe tôte țilele neconțin vină la Epitropie; ei rămâne la mare mila Măriei tale. — 1793 Oct. 20.

Dositeos al Ungro-Vlah, — Scarlat Grecin Vornicu.

Cod. XXIV, fila 456.

1. Cod. XXIII, fila 235.

Domnitorulŭ dă rezoluțiunea următore :

Anaforaua ce s'a făcutŭ în dosulŭ jălbei Mariórei soția Răducanului Postelnicŭ.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea peste tal. 10, ce aŭ avutŭ lófă de la cutia de milostenie, să i-se mai dée pe tótă luna câte alți tal. 10, cu care să fie lófa pe lună peste totŭ câte tal. 20, și Dumnévóstră nazirilorŭ Epitropiei să-ı dați acéstă orânduită lófă. — 1793, Noembre 10.

XVI

Edilitate. — Bucurescŭ în hotarele lui. — Pavele. — Ape. — Mésuri de ordine higienică și de siguranță publică. — Indestularea publică. — Fómete.

La pagina 83 din urmă amŭ afirmatŭ, contra aserțiunei lui Fotino și din *Vechile Instituțiuni* a D-lui Brezoianu, că Al. Moruzi n'a desființatŭ *Epitropia Obștinei* în primii ani, ai Domniei lui. Trebuie să fimŭ mai categorici și să đicemŭ, că acéstă instituțiune a fost în tótă vigórea în întréga Domnie a lui Al. Moruzi. Vėđut-a lectorulŭ destule documente, în anterióarele capitole, emanândŭ de la *Epitropia obștinei* și de la *Cutia milosteniei*.

Dar eată-ne ajunsŭ la unŭ capitolŭ, care atingendŭ o bună parte din atributele *Epitropiei obștinei*, ne dă ocașiunea să cunóscemŭ mai de aprópe, nu numai continuarea existenței ei, dar și marea ei importanță în organismulŭ Statului munténŭ și în specialŭ alŭ Capitalei acestui Statŭ.

Atribuțiunile date acestei instituțiuni, încă de la a ei organizare, continuă a fi aceleași sub Al. Moruzi. *Boierii naziri* ai Epitropiei, ajutați de alŭ 2-lea Epitropŭ, de unŭ *Vornicŭ alŭ Politiei*, și unŭ *Polcovicŭ alŭ podurilor*, se ocupă mereŭ :

a) de orașulŭ Bucuresci, de estinderea lui, de pavelele stradelorŭ, de poduri pe Dâmbovița, de însăși acéstă apă;

b) de indestularea orașului cu apă, cu ajutorulŭ unui Suiulgiŭ și a ómenilorŭ lui;

c) de indestularea orașului cu de ale mănăcării și de narturile cu cari acestea aŭ să fie vėndute;

d) de mėsurile de luatŭ pentru curățenia orașului;

- e) de precauțiunile de observată pentru evitarea incendiilor ;
- f) de școle în genere ;
- g) de spitale, doctori și farmacii, și
- h) de împărțirea de lefi, pensuni și ajutóre din Cutia milelor.

În 1793, aflăm că primă Naziră ori Epistată ală podurilor pre Scarlată Grecenu, deși Mitropolitul este nelipsit președintele Epitropiei.

Hotarulă Bucuresciloră. Estinderea orașului a fost rău vădută încă de mai mulți ani, din causă că se ingreuia spesele de pavare și de pază. Ca și Al. Ipsilante și ca și Mihai Șutulă, Al. Moruzi pune hotară Bucuresciloră, peste care nu va fi permisă a se construi case. A hotări ca să nu se pótă intra și eși din Bucuresci decât pe *podurile mari*, cari erau în număr de patru, era de sigură a ușura administrațiunea din mahalale a Spătarului, și a lui Aga din centrulă orașului.

În acestă înțelesă Al. Moruzi dă, în 5 Septembrie 1793, cu contra-semnarea marelui Logofetă, ună pitacă adresată nu numai Nazirului primă ală Epitropiei, dér și Spătarului Văcărescu și Vorniciloră de țera de sus și de jos. La aceștia se adresază fiindcă afacerea hotareloră era de atribuțiunea loră în genere.¹

1. Iacă actulă în întregimea lui :

Pitacă la Spăt. Văcărescu și la veliță Vornici de țera de sus și de țera de jos și la fostulă Vornică Scarlată Grecenu.

Vă facemă Domnia mea în scire, că trebuință fiindă de ași avea politia Bucuresciloră hotarulă seă jură împrejură cunoscută, însemnată și păzită, de a nu se întinde și a se lăți nimene cu facere de case afară din hotară ; căci nici podurile cari se facă cu atăta trudă și cheltuială nu pôte a mai ajunge cu lungimea, și s'au făcută și se voră mai face pe la marginile loră batacuri, unde pătinesc și ómenii și vitele, cari nevoiesc la intrarea în Bucuresci, strimtorândă lărgimea drumului din căpătaile poduriloră, până a ieși la locă limpede de câmpă, cu casele ce facă de o parte și de alta ; nici se pôte cunoșce care este de Bucuresci și care este de țeră ; în vreme ce cu neoprirea sălășluirei pe marginea orașului, spargă țeranii și satele de pe afară și vină de se alătură lângă orașă, cum și cei din năuntru orașului, iesă într'adins de se sălășluescă pe margini pentru a fi apérați de datoriile loră, ce ară fi ca să le răspundă Bucurescenii în orașă și țeranii la satele loră ; și lângă acésta nici paza cea cuviinciosă nu se pôte face Bucuresciloră de furii de dobitoce, de ómenii răi și de fugari ; pentru care cercetândă Domnia mea de este vre-ună nizamă dată pentru acésta, aflămă din condicile Divanului, că încă din vremea Domniei sale Alexandru Vodă Ipsilantă au fost orânduiți 6 din D-loră veliți boeri, pe 6 plăși ale Bucuresciloră, dimpreună și cu boerii Epitropi și cu zapciulă domnescă din Divană, de au încunjurată orașulă și s'au pusă hotară cruci mari de lemnă de jură împrejură, cu hotare date prin poruncă

Că ordinul dat la 5 Septembrie nu se execută grabnic, probéză unŭ nou pitacŭ, din 24 Martie anulŭ următorŭ¹, 1794.

de obște în auđul tuturorŭ, de a nu se mai sălășlui și a se întinde nimeni cu facere de case afară din hotare și din rindulŭ crucilorŭ, ce s'aŭ mai înoitŭ pe urmă și cu alte cruci, făcându-se cunoscutŭ tuturorŭ mahalagiilorŭ acelŭ hotarŭ, care hotarŭ urméză a se afla și în scrisŭ la Epitropie, după cum aŭ fost porunca Domnescă. Așisderea și în vremea Domniei sale fratelui Mihaiŭ Vodă Suțulŭ în cea-laltă Domnie, asemenea vędumŭ din condicile Divanuluŭ, că s'aŭ datŭ nizamŭ, iarășŭ cu boeri rinduiți din Divanŭ de aŭ încungiuratŭ Bucuresciŭ, din preună cu catagrafia caselorŭ după margine, ce s'aŭ aflatŭ la vremea punerei hotaruluŭ, dându-se iarășŭ porunci strașnice, ca nimeni să nu se cuteze a se mai sălășlui cu case pe hotarŭ, seŭ afară din hotarŭ, cum și Spătăria și Agia vedemŭ că aŭ fost îndatorate de a griji pentru acęsta; și preoțilorŭ, vătășilorŭ și mahalagiilorŭ din tóte mahalalele încă li s'aŭ poruncitŭ. Așisderea și Domnia nóstră, după ce amŭ venitŭ, amŭ datŭ porunci prin D-luŭ vel Spătarŭ, ca să se închidă cu gardŭ pe mărăginŭ tóte locurile și drumurile ce în tóte părțile era deschise, de a fi intrarea și ęșirea numai pe podurile mari, și de a nu se mai pune unŭ și alții a'și face case afară. Decŭ primindŭ domnesculŭ nostru Pitacŭ, atăt D-ta vel Spătarŭ, ca trebă a mahalagiilorŭ mărăginŭ, i D-névóstră velițilorŭ Vorniciŭ, ca trebă de hotarŭ, ce este datorie a dregătoriei D-vóstră, cât și Dumnéta biv. vel Vornice Scarlate Grecene, ca nazirŭ alŭ Epitropiei și Epistatŭ alŭ podurilorŭ, stringându-vę dimpreună și pliroforisindu-vę de acea catagrafie seŭ hotarnică, ce s'aŭ făcutŭ, să mergeți de jur împrejurulŭ Bucurescilorŭ, ca să vedeți și la fața loculuŭ crucile, seŭ semnele crucilorŭ, ce aŭ fost hotarŭ, și pentru câte case veți găsi că s'aŭ făcutŭ în urmă peste hotarŭ, afară din linia crucilorŭ, să faceți catagrafie: câte sunt? de ce stare? ale cui anume, și ce ómeni sunt? breslași? Bucuresceni? țerani? streini? seŭ pământeni? De când aŭ făcutŭ fieș-care? și ca cât sunt depărtați din linia hotaruluŭ afară? și acea catagrafie să o arętați Domniei mele. De altă parte D-néta vel Spătarŭ nu numai acum să faci porunca Domniei mele sciută și cunoscută, că nu este slobođenie de a se mai sălășlui cinevași cu case și nameștii pe margine afară din hotarŭ, ci încă să și grijescŭ de a se păzi nizamulŭ acesta făr' de amelie, dândŭ poruncă și strejarilorŭ mărăginŭ ca să grijescă de acęsta; pentru că cei ce va face de acum înainte, să scie că se va surpa la pământŭ, și va pierde chelțtuiala și ostenéla luŭ. Așisderea și pentru gardurile, cari amŭ poruncitŭ să cercetați, și însăși D-vóstră să le vedeți la tóte locurile cuviincioșe, ce s'aŭ făcutŭ? de staŭ nestricate și nedeschise? seŭ nu? Și să puŭ să le întărăscă și să le facă unde este trebuință. — 1793, Septembre 5.

Cod. XXIII, fila 135 verso.

Vel Logofétŭ

1. Pitacŭ la Vel. Spăt. din 24 Martie 1794.

«Fiind-că încă de la 1793 Martie 3, este porunca Domniei mele, dată la Spătărie, după orinduiala și nizamulŭ, ce aŭ fostŭ și mai înainte, ca câte locuri deschise sunt prin mahalale, pe marginile Bucurescilorŭ, afară din drumurile cele mari, tóte să se închidă, care acęstŭ nizamŭ vrëndŭ Domnia mea ca să se păzescă pururea și ca să fie la toți unŭ drumŭ, să trecă prin straje; iață

Nici în anul 1794 ordinea de a se îngrădi Bucurescii de jură împrejură și de a nu lăsa decât 4 poduri, seú strade, pentru intrare și eșire, nu se aduse la îndeplinire. Al. Moruzi amintese atunci Boerilor Divanului, în 28 Mai 1795, necesitatea hotarelor Bucurescilor și a neîngăduirei facerii de case, peste zona orașului. Domnitorul sprijină teza sa, ȃicendú cã «și în Moldova este oprită, și fără de scire și poruncă Domnescă nu este slobodú nimene a face binale la *politia Iașilorú*», adecã la marginile orașului. ¹

Ca unú mijlocú bunú de controlú la zidirile, ce se vorú ridica în Bucuresci, Al. Moruzi reorganisézã (cum vedúramú) *breslele* unite ale zidarilorú, cãrãmidarilorú, lemnarilorú și nisiparilorú, și între «*ponturile*» breslei, le pune obligațiunea de a vesti de a pururea la

poruncimú și D-téle să aibí a orândui zapciú de aí D-téle ca să cerceteze, și unde vorú fi deschise și stricate gardurile, să puí pe mahalagiú, cu voie fără de voie, să le închidã la margine acele locuri, ce iesu la câmpú, cu garduri și cu mărăcini, să remãnã numai unú drumú, al podului, de eșit afarã la câmpú, adicã pe unde sunt strají. Asemene să se pue mahalagiú («cu voie, fără de voie») să drégã drumurile și batacurile la capétulú podurilorú, cât și pe ulițele mahalalelorú să le astupe cu moluzú, pe la care să aí a da și D-ta mânã de ajutorú cu ómeniú din brésla D-téle i cu care. — 1794, Martie 24.

Cod. XXIII, fila 224.

Vel Logof.

1. Pítacú la boerú Divanuluiú din 28 Maiú 1795.

«Vé facemú Domnia mea în scire, cã din vreme în vreme vedemú cã orașulú Bucurescii s'aú tot întinsú și încã se întinde și se lãțesce pe mãrginiú jurú împrejurú, de aí cuprinsú atãta câmpú, ce era slobodú, în cât aú ajunsú lucru a nu avea *Politia* acésta vre-unú nizamú, nici la vreme de bółã, nici la paza de hoți și ómeniú rúi, neputendú nici zapciú breslelorú, câtí sunt, a ajunge, pentru cã trebuie o mare sumã de ómeniú să încunjure jurú împrejurú atãta ocólú de locú, care de a merge de la o margine și pãnã la alta pentru vre-o trebuință de nizamú, seú de vre-o sciință, trebuiece să facã atãta zãbavã, și acésta curge din pricinã cã fieșce-carele, fără de nici o scire și fără de nici o slobodenie de la stãpãnire, se punú unde vorú și pre cât vorú cuprindú câmpulú pe de margine, cu chipú de grãdinã, seú de aréturi și apoi își facú câte o cãsciórã de ședere, care acésta și în **Moldova este oprită și fără de scire și poruncã domnescã nu este slobodú nimene a face binale la *Politia Iașuluiú*.**» Domnitorul ordonã sã se adune Divanulú și sã chibzuéscã unú nizamú ad-hoc, «ca fără de scire și porunca domnescã sã nu fie slobodú nimene a face binale și a închide locú pentru casã de ședere seú cãrciumã, seú prãvãlie, ce prin cercetare la fața locului, unde se va cãdea sã ia voie în scris, prin anafora pecetluitã de Domnia mea. Care acésta de veți socoti de trebuință a se face și în lãuntrulú târguluiú, iar mai vêrtosú la mahalale și pe mãrginiú, de jurú împrejurulú orașuluiú, este negreșit trebuinciósã».

Cod. XXIX fila 63 și verso.

Epitropie, când sunt însărcinați de cine-va să le construască o casă, ori să facă o restaurațiune mare. Starostele breslelor unite vorū denunța ori-ce ridicare de case peste hotarele Bucurescilorū.

Și fiind-că — pare — nici acéstă dispozițiune nu fu de tótă eficacitatea, Domnitorulū dete, în 1796, unū nou pitacū către Spătarulū și către Epistatulū Agiei, scriindu-le, ca să îndatoreze pe vătășei maha-lalelorū, ca să vestescă directū la Spătărie și la Agie, când arū afla că se ridică o bina nouă prin mahala, séu prin tērgū, iar nu mai ântēi la staroste, după dispozițiunea hrisovului datū aceluia (pentru corporațiunea celorū 4 bresle întrunite). Spătarulū și Aga vorū împedeca mai lesne și mai grabnicū rădicarea de case și nămestii, contrarie dispozițiunilorū din hrisovulū starosteii de zidari.

Din același anū, 1797 Martū 9, aflămū încă unū pitacū la vel. Spătarū și la Epistatulū Agiei, în urmētōrea coprindere :

Domnitorulū le amintesce cuprinderea hrisovului datū starosteii de binale, cum acesta e datorū să ție listă de tōte binalele în construcțiunī, iar mai vētōsū prin mahalale și poduri, «se îndatoresce starostea, cum și lemnariī i zidariī, ca să dea de scire la Spătărie, séu la Agie, pe celū ce arū căuta să se întindă pe pod cu facere de bina, séu a face bina din căpētăiulū podului înainte séu afară din hotarele puse pe marginea Bucurescilorū, ca uniī ca aceștia prin marifetulū D-vōstră să fie opriți; precum și pentru uniī, cari nu'și facū nămestiile cu meșteri lemnari i zidari, ci obicīnuescū de'și facū inșii nămestiile de gardū, făr'de meșteri, să privegheze starostea și preoțiī mahalalelorū cu vătășelu, ca să dée de șcire» pre celū care urmēză împotriva nizamului. «Decī fiind-că însuși Domniei mele ni s'a întimplatū a vedē case și nămestii nouē făcēndu-se în mahalale, voimū Domnia mea ca să ne pliroforisimū de sunt sciute starosteii? De sunt în locuri slobode și de s'aū datū de starostea în scirea D-vōstră? Să cereți starosteii să vē arēte câte binale s'aū făcutū de la cartea Domniei mele încōce? ale cui și unde? și de urmēză orīnduiala și porunca nōstră, séu nu? Ca să'i dați nizamulū celū cuviinciosū, și să arēțați Domniei mele cu anafora.»

Cođ. XXIX. fila 56.

Pavarea orașului și facere de poduri pe Dâmboviță. Cotisarea cu *cislă* de nume, aruncată asupra proprietarilor și prāvăliașilor din acea stradă, care se pava ori se restaura, continuă a fi lucru normalū, deși *Epitropia* dispune de sate, scutite, de podinari, ¹ deși lemnulū e tăiatū făr'de plată, nu numai din pădurile mōnastiresci, dar cu *cislă* și din cele ale particularilorū, și apoi tot gratisū cărate de satele scutite. Ba să mai daū la lucrare și salahori făr'de plată, din mahalalele

1. Veți acte diverse relative la podinari, în vol. VI.

oraşului, dându-li-se numai ună «*emiclică*», adică bani pentru hrană; se mai întrebuintău în fine şi «*Vinovaţii*», adică cei de la puşcărie. La trebuinţă se angajaū «*cu tocmelă*» meşteri lemnari pentru podire. ¹

Cu toate aceste mijloce, pavări din nou, puţine se voră face sub Al. Moruzi, dar se voră restaura podurile principale, începându cu renoirea podului Mogoşoiei (actuală ală Victoriei), încă în Feb. 1793. ²

1. *Trei porunci la Ispravnică de Dâmboviţa, Vlaşca şi Ilfovă legate pentru a trimite omeni ce sunt meşteri la facerea podurilor.*

D-vóstră Ispravniciloră ot. sud sănătate! Fiind-că afară din cele mari poduri ale oraşului Domniei mele Bucuresci, mai sunt şi alte poduri stricate, pe alocurea, în lăuntru, pe uliţele tîrgului, cari şi acestea fiindă trebuincioşe de obşte, amă poruncitū Domnia mea a se face, ci de vreme ce la acésta mai înteiū urméză a se chibzui o socotélă de ce cheltuială póte să intre la lucrulă aceloră poduri, adică cu podină, curţi cu şanţuri ghizduite şi cu alte trebuincioşe, după orânduială, precum s'au urmatū şi alte dăţi, şi în cea după urmă trebuie să s' *facă tocmelă cu meşteri podinari ce voră fi avēndū sciinţă*, şi cari póte să aibă şi podină gata. Decī dar meşteri ca aceia aici în Bucuresci nu se află, ci sunt prin satele după afară, precum şi aici la acelu judeţ, precum veţi fi şi sciindū D-vóstră, pentru care vē poruncimū Domnia mea, îndată ce veţi primi domnescă nóstră poruncă, numai decât să faceţi cercetare şi să găsiţi acestū felū de meşteri săi trimiteţi aici fără de nici unū felū de zăbavă, cu însciinţare către Domnia mea. — 1793, Iunie 5.

Cod. XXIII, fila 73 verso.

2. *În privinţa podirei stradei Mogoşoiei écă anaforaoa Epitropiei obştirei, şi alte acte relative:*

Prea Înălţate Dómne,

Insciinţamū Măriei-tale, că cu mila lui Dumneđeu şi cu ajutorulă Înălţimeii tale, tótă chereşteua cea trebuincioasă pentru facerea podului Mogoşoiei, s'au adusū de pe la judeţe şi o avemū gata aici; alte trebuincioşe argali pentru lucrători, socotimū că până Duminică le vomū găti şi de Lună a viitórei săptămâni vomū puté să intrămū în lucru, ci fiind-că şi alte dăţi, când s'au făcutū podurile de isnóvă, cu liude 33 podari, ce intră pe săptămână în trei cete, din liude 99, ce are Epitropia podari, nu se póte ajunge a se sēvârşi lucrulă podurilor, căci este greutate de cherestea mare, ci se obicīnuia, cu poruncă Domnescă, *de se mai da ajutorū*, salahori liude 120, însă: de la Spătărie liude 40, de la Agie liude 40 şi din sud Ilfovū liude 40, afară din vinovaţii ce erau la temniţa puşcăriei, cari aceşti salahori şi vinovaţi era pentru rădicatulū podiniloră vechi, făcutulū şanţurilor, îndreptatulū pământului, aşedatulū urşiloră şi trasulū podiniloră, şi aşa cu acestū mijlocū se lucra podurile din nou tot-déuna. Ci pentru ca să putemū intra în lucru mai din vreme, acum dară după trebuinţa ce este, podari din liude 99, li se voră face rēndū cu săptămâna şi vorū intra în lucru liude 49, pe jumătate, până se va isprăvi podurile cele noue, şi în urmă iarăşi vorū găsi rīndulū lorū, iară pentru salahori se va face luminată

Dintre tóte stradele, podulŭ Mogoşóei era pavatŭ în unŭ modŭ deosebit. Şanţulŭ de scurgerea apelorŭ se făcea aci fórte adânc, pe

porunca Măriei tale către D-lui vel Spătarŭ şi către D-lui Nazirulŭ Agiei de a se da din mahalalele Bucurescilorŭ, fiind-că nici o angarie pe Bucuresci nu este; căroră salahorŭ, după orânduială să li se deé, cu luminată porunca Măriei tale, şi emecicurile câte 3 parale pe ȓi; de acésta însciinţămŭ Înălţimei tale.—1793, Febr. 24.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banŭ, Scarlatŭ Vorniciŭ.

Cod XXIV, fila 5.

Domnitorulŭ dete următórea rezoluţiune :

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvd.

Cât pentru podari, bună este socotéla P. Sfinţiei salé părintelui Mitropolitŭ şi D-nélorŭ boierilorŭ Naziri Cutiei, ca la acéstă trebuinţă să intre în lucru pe jumătate, ad. câte patru-deci şi noué, şi așa poruncimŭ Domnia mea să se urmeze; iar pentru salahorŭ, fiind-că nu voimŭ Domnia mea, ca locuitorii de Ilfovŭ să fie supéraţi şi cu acéstă podvóda, peste datoria lorŭ, cum şi din brésla Spătăriei şi Agiei, fiind-că ne arétară D-lorŭ zabiţii cumcă nu prisosescŭ peste cei trebuincioşi de slujba Spătăriei şi Agiei, de a da din breslele Dumnélorŭ şi la lucrulŭ podurilorŭ acestora, adecă s'aŭ găsitŭ cu cale, ca din ómenii mahalalelorŭ Bucurescilorŭ, cari aŭ şi folosŭ şi trebuinţă de poduri şi este cu cuviinţă de a ajuta cu toţii, să facă şi să decé pe săptămână D-lui vel Spătarulŭ 25 de salahorŭ şi D-lui Nazirulŭ Agiei iarăşi 25 de salahorŭ, acum la începerea lucrului, iară mai în urmă, după trebuinţă lucrului, arétândŭ Domniei mele D-lorŭ Naziriŭ, vomŭ da iarăşi poruncă pentru câţi va mai fi trebuinţă; deci D-ta vel Spătarŭ i D-tă Nazirulŭ Agiei, să grijesci fórte, ca la strinsulŭ acestorŭ salahorŭ să nu se facă catahrisisŭ în vre-unŭ chipŭ de către zapcii, ce veţi rândui, cum şi drépta cumpănire a mahalalelorŭ să se păzescă la datulŭ acestorŭ salahorŭ. — 1793, Febr. 26.

Procit. vel Logof.

Cod. XXIV, fila 5.

Iată o a doua anafora :

Prea Înălţate Doamne,

Prin deosebită anafora amŭ mai fost arétatŭ, cumcă mâne Lunŭ vomŭ să începemŭ la lucrulŭ podulŭ Mogoşóei, şi numai cu salahorii ce s'aŭ făcutŭ orânduială şi, cu podarii ce intră în rândŭ, nu se mai póte lucra în sporŭ, ci să fie luminată porunca Măriei tale, către D-lui vel Armaşŭ, ca din vinovaţii ce sunt la temniţi, să deé pe fie-care ȓi măcar câte lude 30, inpreună cu zapcii, ce se va socoti a le fi de pază, precum şi alte dáţi aşia s'aŭ urmatŭ, avéndŭ Epitropia şi luminată porunca Măriei tale, pentru de a li se da de la Epitropie emecicŭ, atât vinovaţilorŭ i zapciilorŭ, cât şi salahorilorŭ de mahalale, de unŭ lude câte po parale trei; de acésta însciinţămŭ.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banŭ, Scarlatŭ Grecénu.

sub podine, la mijloc, de unu stinjenu. De aci mare pericolu și pentru

Și asupra acestei anaforale, Domnitorul dete următoarea hotărîre:

După anafora a Prê sfinției sale Părintelui Mitropolitu și a D-lorū boerilor Nazîrii ai Cutiei, poruncimū Domnia mea D-tale Epistatule alū Armășiei, să urmezî a da din vinaoții pușcării pe și câte lude 30, împreună cu zapcii trebuincioși de paza lorū, după obiceiul ce și alte ori s'au urmatū; așisderea poruncimū și pentru emeciculū acestorū vinaoți, cu zapcii lorū, i salahorilorū din mahala, să li se deē de la cutie pe și la unū lude, câte parale trei. — 1793 Febr. 27.

Vel. Logof.

Pitacū la boerū Epitropiei, ca podulū Mogoșoei, ce s'au făcutū până la mitocu Mitropoliei, să'lū facă în grabă și înăuntru până la Curtea Domnăscă.

Cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, D-vostră Nazîrilor Epitropiei, D-lui biv vel Vornicū Scarlatū Grecenu însciință Domniei mele pentru podulū Mogoșoei, cumcă din loculū, ce s'au începutū a se face nou, până la marginea către cișmea, s'au sēvârșitū, și au rămasū acum partea cea de josū, adică de la mitoculū sf. Mitropolii în josū, până în spre Curtea Domnăscă veche, să se lucreze iarăși cu șanțū. Pentru care poruncimū Domnia mea, ca mâne să puneți a începe și la lucrulū acestui numitū podū din josū de a se face, care să se lucreze cu tōtă silința, de a se sēvērși cât mai făr'de zăbavă, fiindū fōrte trebuinciosū, căci pōte să se întâmple venire de mosafirī și trebuie podulū acesta să fie făcutū și isprăvitū făr'de zăbavă; ci dar tōtă silința și epistasia să faceți napristanū la lucru și sēvērșirea acestui podū, de a nu se zăbovi. — 1793, Aprilū 10.

Cod. XXIII, fila 98 verso.

Pitacū la Nazîrii Epitropiei, ca până a se face podulū Mogoșoei, să'lū meremetisēscă de o camdată și apa să o scurgă prin curți, unde va veni îndemână.

Io Alexandru Costandinū Moruzi Vvd.

Cinstiți și credincioșilor boerū Domniei mele, D-tră nazîrilor Epitropiei de obște, amū vēdūtū Domnia mea anafora a ce ne faceți pentru partea din jos a podulū Mogoșoei, și întēmplătorele discoliū ale vremei, pentru care poruncimū dar, ca de acēstă ună dată să puneți D-vostră încăi să se meremetisēscă cu bună siguranță, adică de la metoculū Mitropoliei în jos până la m-rea Mihai-Vodă în tōtă acēstă diastimă de rîndū; unde va fi găurī, să se astupe unde va fi câte vre-o podină de tot stricată și putredă, să o rădicați, puindū altele nouē în loculū, care în urmă la facerea podulū din nou vorū intra în loculū lorū la lucru, și să'lū întemeiați cum se cade și de a se sluji făr'de primejdie și făr'de discolie, până la vremea ce se va începe a se face din nou tot, cu șanțū pe de lesabt, de a se scurge apa; și de vreme ce din nefința șanțului, care lipsesce acum, stau tōte podinele înecate plutindū pe deasupra în apă, când este plōie, din care pătinescū toți; de aceea dar ca unū lucru ce este de obște folositorū tuturorū, *trebuința urmēză de a se deschide pe alocurea*

ómení și pentru vite, când putreþea vre-o podinã, cãci de sigur și omŭ și vitã își rupea picioarele in asemenea șanþuri adãnci.

șanþuri prin curþi mōnastirēscī sēu boerescī, unde va cãdea trebuinþã de a se scurge din podŭ apa ce se stringe; cu acēstã orînduialã in sã, ca in vreme ce se va face șanþulŭ podului sã fie datōre iarãși Epitropia obștiei a astupa acele șanþuri și a face dresuri la locŭ, fãr'de a se însãrcina stãpãniŭ curþilorŭ cu dresulŭ acela. Așia dar pliroforisindŭ și incredinþãndŭ D-vōstrã pe stãpãniŭ acelorŭ locuri, sã și puneți lucrulŭ in faptã; așisdera poruncimŭ Domnia mea pentru podulŭ de peste apa Dãmboviþei, ce cobōrã la Mihaŭ Vodã: ca, cãnd nu va fi cu putinþã a se face acum și a se isprãvi tot din nou, cu cele trebuinciose de desubtulŭ și deasupra lui și cu cele trebuinciose caigele pe margini și veți cunōsce cã pōte a se meremetisi, cu mijlocŭ de a nu fi grijã de primejdie, sã puneți acum peșinŭ sã'lŭ meremetisescã, sã'lŭ întemeeze cu siguranþa aceea ce este de trebuinþã, unde fiind-cã este a fi pe dēnsulŭ mergerea și întōrcerea la Domnēscã Curte ot. Mihaŭ-Vodã, i a tuturora de obște mari și mici, cai, carãte și glōtã de norodŭ, ziua și nōptea, pentru ca sã nu se întimple vre-o primejdie, trebuinþã este dimpreunã cu meremetulŭ podului a face acum și caigele pe amēdouē marginele, sigure; și așia sã epistasiți, și sã siliți, ca pãnã in Pasci sã se facã și sã se isprãvescã meremetulŭ lorŭ. — 1793 Aprilŭ 12.

Cod. XXIII, fila 41.

Procit. Vel Logofētŭ.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Fiind-cã judeþele și locuitorii de afarã sunt însãrcinați acum cu altele, unde este cu greŭ a se cere și acești salahorŭ, intr'acēstã vreme, rēmane ca D-ta cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domniei mele Scarlatŭ Grecene biv. vel Vornice, prin bunã economie și chibzuirile D-tale, sã gãsescŭ de aici din Bucurescŭ acești trebuincioși salahorŭ, dupē cum și Domniei sele Epistatului Agioi, i amŭ poruncitŭ de acēsta, deosebitŭ. — 1793, Maiŭ 2.

Procit Vel Logf.

Prea Inãlþate Dōmne,

Insciinþãmŭ Mãriei tale, pentru facerea podului Mogoșoei, cã acumŭ de Lunŭ a viitōrei sēptãmãni este sã ne apucãmŭ de lucru, și fiind-cã pe unde amŭ sēvērșitŭ podulŭ, pe aici incōce se incepe a se face șanþulŭ pe linia podului pe dedesubt prin mijlocŭ, a lãncŭ de cãte unŭ stãnjenŭ și in latŭ de o jumētate, ghizduitŭ pe alãturea cu podini de cele vechi, care se immulþesce și se indoesce lucru dupē cum aŭ fostŭ de s'aŭ lucratŭ pãnã acum [și mai vērtoșŭ cã, cãnd vomŭ incepe lucrarea și a strica podulŭ, trebuiesc silinþã de a'lŭ și sēvãrși curēndŭ, spre a nu se zãtici vreme in delungatã ãmbletele norodului, spre a pãtimi tōtã obștea, ci din tōte celea ergaliŭ trebuinciose, amŭ pusŭ de le facŭ altele din nou și altele se meremetisescŭ din celea de mai nainte, care s'aŭ stricatŭ, și pãnã Duminicã se gãtescŭ, și rēmane pricina numai pentru lucrãtorŭ, adicã salahorŭ și ómenŭ cu topōre; aici in Bucurescŭ salahorŭ intr'acēstã vreme nu se gãsescŭ, ca sã-ŭ prinđi cu bani; mē rogŭ Mãriei tale, sã fie luminatã poruncã cãtre D-lorŭ Ispravnicii ot. sud Ilfovŭ, ca sã dōe lude 120 salahorŭ, i lude 50 toporași, i cãtre D-lorŭ Ispravnicii din sud. Dãmboviþa

Nu numai de podul Mogoşoiei s'a preocupat Al. Moruzi, ci şi de alte căi mari, ba şi de unele mai mici.¹ Podul *Têrgului-de-afară* era o arteră din cele 4 mari, şi nu cea mai puţin importantă. Încă în

ca să dea şi D-lorū lude 50 salahorī, şi lude 30 toporaşī, cărora salahorī li se va plăti de la Epitropie, după nartulū ce s'au făcutū de D-lorū veliŃi boerī, care s'au întăritū şi cu luminată porunca Măriei tale, pe Ńi câte parale 14, şi toporaşilorū, ce lucrăză ciopliŃdū ca dulgherī, pe Ńi po parale 25, numai să fie straşnică luminată porunca Măriei tale către boerī Ispravnicī, ca să-Ń binechezăşuiască de acolo, să nu fugă de aici din lucru, făcēdu-li-se şi rēndū, ca să se mai schimbe, orī la douē sēptēmānī odată, sēu pe lună odată; încă după ce vorū sosi ceŃ-lalŃi în locū, să fie sloboŃi a pleca ceŃ de aici, ca să nu se dea zăticnire lucrului, şi pentru ca să-Ń trimiŃă mai curāndū, atāt salahorī cu sape, cât şi toporaşī cu topore, să li se orānduiască câte unū mumbaşirū, a sēvērşi trēba şi porunca mai curāndū şi a veni până Duminică; eū arētū Măriei tale orānduiala trebeŃ, cum se pōte sēvērşi, iar hotārirea cea desēvērşitā rēmane a se face de InālŃimea ta.—1793, Aprilū 27.

Scarlatū Vornicū.

Cod. XXIV Fila 114.

Pitacū din 11 Maiū 1793 către Scarlatū Grecēnu biv. vel Vornicū, care a cerutū salahorī şi toporaşī, ce-Ń sunt de lipsă la lucrulū podulū. Domnitorulū Ńi spune, că a ordonatū luŃ Aga, să-Ń dea vre-o sută de salahorī, iar pentru toporaşī Ńice, că «acum nu e vreme să se mai supere satele dajnice, ci să cēră 40 până la 50 de toporaşī de la satele de podinari, ce sunt scutite (BăleniŃ, SloboŃia şi NetezesciŃ).» Vodă mai acordă şi câte 4 parale pe Ńi de omū i pentru *vinovaŃiŃ* care lucrăză acum la poduri.

În aceeaşi Ńi Domnitorulū scrie şi Epistatulū Agiei, pentru ceŃ 100 de salahorī ceruŃi pentru lucrarea podulū Mogoşoiei, avēndū a li se plăti câte 20 de parale pe Ńi de fie-care, decī «n'au cuvētū de a mai pricinui cevaşī.»

Cod. XXIII, fila 56 verso.

1. Domnitorulū întrebă, în Martū 1793, cu ce spese se facū pavelele strădelorū din Bucuresci, afară de cele 4 domnesci. I se rēspunde, că suma necesară se *cisluesce* pe proprietariŃi şi *prāvāliaşī* din fie-ce stradă. Domnitorulū ordonă a se face asemenea *cisluire*. Iată actele:

Anaforaoa pentru podurile cele mici a le meremetisi şi a le drege prāvāliaşī.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

CinstiŃilorū şi credincioşī boerilorū Domniei mele, D-névóstră Nazirilorū Epitropiei, împreună cu D-lui cinstitū şi credinciosū boerulū Domniei mele biv. vel Vistierū Filipescu, Epistatulū Agiei, faŃă aducēndū pe *prāvāliaşī* uliŃilorū *Têrgului*, să se facă socotēlā de cheltuiala ce trebuie la aceste poduri ale uliŃilorū, care cheltuialā să se analogisēscă şi să o cisluiască înşişī ei între dēnşiŃ, faŃă înaintea Dumnévóstră, care, primind-o în scrisū, să se arēte ântēiū Domniei mele, să vedemū. — 1793, Maiū 7.

Procit. Vel Logof.

Aprilă 1794, Al. Moruzi ordonă Epitropiei să repare celă puțin podulă acesta, de óre-ce aci Epitropia dice că, după ce aŭ reînóitŭ pavéoa în podulă Mogoşóei şi ală Caliŭiei, nu mai are podine şi nici mijlóce de a face din noŭ podulă Şerbanŭ-Vodă şi ală Tergulăi de afară. ¹

Prea Înălŭate Dómne,

Prin luminatŭ Pitaculă Máriei tale mi se porunceşte să cercetezŭ pentru podurile, ce se urméză prin uliŭile Tergulăi, afară din podurile cele mari Domescŭ; aceste poduri când se strică şi vréndŭ a se face séu de iznóvă séu meremetŭ, de cine se cuvine a se face şi a se meremetisi? cu a cui cheltuială? Insciŭtezŭ Máriei tale, că după luminată poruncă, făcéndŭ cercetare cu de améruntulă, luaiŭ cunoscinŭ: când se facŭ de iznóvă, cheltuiala aceea o dau stăpânii pravăliilorŭ, ce sunt pe marginea podurilorŭ cu stăpânire, şi la o parte şi la alta, şi între dênşii facŭ analogie de plata ce se cuvine, după tocméla ce facŭ cu lucrătorii, iară după vremŭ fiindŭ trebuinŭ de curăŭatulă şanŭurilorŭ, séu de rădicatŭ tina de pe poduri, acea se îndatoréză chiriaşii pravăliilorŭ a face; ci, după cercetarea ce amŭ făcutŭ, nu lipsii a însciŭta Máriei tale. — 1793, Martie 7.

Costandinŭ Filipescu Vistierŭ.

Cod. XXIV, fila 125.

1. Io Alexandru Costand. Moruzi Voivodŭ i gospod. Zemb. Vlahscoie.

Dumnéta biv. vel Vistierŭ, Isacŭ Raletŭ, Nazirulă Epitropiei, amŭ poruncitŭ de a face cheşii, pentru tot podulă Tergulăi de afară, şi să se meremetisescă numai pe alocurea, unde-sŭ găuri şi stricăciuni primejdiose; aşia dară poruncimŭ să urmezŭ Dumnéta, că unde este numai gaură şi lipsă numai de cât, numai vre-o podină, să o astupe şi să o drégă, ca să nu'şi frângă vitele piciórele. — 1794, Aprilă 23.

Prea Înălŭate Dómne,

Prin luminatŭ Pitaculă Înălŭimei tale, ni se poruncesce pentru podulă Tergulăi-de-afară, ca să orânduimŭ podari a'lŭ drege şi a'lŭ meremetisi, fiind-că s'aŭ deschisŭ găuri şi gropi, şi nóptea, la trecerea celorŭ ce vinŭ şi mergŭ, mai vértosŭ la menzilă, se întemplă de se primejduescŭ vitele, cădéndŭ într'acele gropi şi găuri şi'şi frângŭ piciórele; după luminată porunca Înălŭimei tale, amŭ orânduitŭ dintre (ftori) ală doilea boeri Epitropi, ca să vaŭă ca să numere locurile ca câtă podină trebuesce, şi ne aduse răspunsŭ, că trebuescŭ la 3.000 podină, fiindŭ cu tot prăpăditŭ acestŭ podŭ. Epitropia şi altă putere nu are, neavéndŭ podină, pentru că satele de podinari ce le are Epitropia, sunt tocmite a aduce rëndurŭ podină într'unŭ anŭ, iară nu deodată, şi rëndulă dinteiŭ, câte le aŭ adusŭ, s'aŭ pusŭ la podulă de peste apa Dâmboviŭa, ot pórtă din susŭ a Curŭei vechi gospod., s'aŭ datŭ şi la spitalulă Colŭea podine 60, cum şi D-lui Vistierulă Brâncovónu iarăşi podine 60, bez 40 podine ce mai suntemŭ datori, i cu Pitace gospod. s'aŭ pusŭ şi la alte lucruri trebuincióse; locuitorii sunt eşiŭi la pluguri, fiindŭ vremea muncéi, şi nu putemŭ să'i silimŭ peste orânduială şi tocméla lorŭ, măcar că şi tótă podina, câtă este satele să aducă, fiindŭ de tot

Asemenea reparațiune nu se făcu până în Octombrie 1794. Atunci Vodă scrisse :

La Nazirii Epitropiei

Fiind-că la podul *Têrgului-de-afară* s'arū putea face, de o camdată, câte unū meremetū de podine, pe unde este lipsă și stricăciune, care din nepurtarea de grijă și din neurmarea Polcovniculū nu se face, și aū ajunsū la stare de primejdie a vitelorū și a carelorū în vremī grele, iată că vĕ poruncimū strașnicū, să orânduīți intr'adinsū pe Polcovniculū de podurī cu podariī, să mĕrgă și unde sunt găuri și lipsă de câte o podină-douĕ, să împlinĕscă cu podine

stricatū, nu ajunge să se facă meremetū, la acestū podū, fără de cât avĕndū Epitropia puțină podină veche, ca vr'o 60—70 carĕ, o păstrămū pentru podulū ce urmĕză la Mihaiū Vodă către Curtea cea nouă, căci, când se frângū câte douĕ, trei podini, numai caută să o așĕdămū, *fiindū trebuincioasă în tot ciasulū pentru mergerea și întōrcerea boerilorū și allora, ce urdine la Domnĕsca Măriei tale Curte*; dară cu tōte acestea amū făcutū iconomie și amū luatū câte-vași din podina cea veche, orĕnduindū și pe Polcovniculū de podū de a face meremetū, cum se va putea și va ajunge podine la podulū cât ține șanțulū, pentru că la acelea, când se face gropī și găuri, se întĕmplă primejdie, iar cât este fără șanțū, pe unde este stricatū podulū, āmblă fără de primejdie, cât va fi bine, dar pornindu-se niscai ploī, atunci iarāși cu discolie va fi āmbletele și de nu se va revĕrsa bogata mila Măriei tale, a se face de la Visterie orĕnduială de podină și de urși, atāt pentru *podulū Têrgului de afară, cât și a lui Șerbanū-Vodă ce se face din nou*, precum s'aū făcutū și *aceste douĕ podurī, alū Mogoșoiei și alū Calicilorū*, putere la Epitropie nu mai rĕmāne, și de punemū câte o podină nouă să cārpimū, caută să o cioplim, să o subțiemū, ca să se potrivĕscă cu cea veche, fiindū subțietă și cioplită de umbletulū caretelorū, i a carelorū și a norodulū, și așia se slăbeșce și cea nouă și numai decāt se rumpe; punemū și de cea veche, iarā fiindū rĕscōptă si putredă, în puțină vreme se rumpe și aceea. Și așia în tōtă vremea caută să avĕmū chereștea multă, și podariī să nu mai lipsĕscă de la lueru; de care nu lipsimū a înșciința înălțimeī tale de prōstă stărea acestorū douĕ podurī, și cum Duhulū Sfintū va lumina pe înălțimea ta. — 1794, Aprilū 22.

Isaac Ralet.

Cod. XXVII, pag. 7 scara VI-a

Pitacū la boerī Epitropiei ca să drĕgă podulū lui Șerbanū-Vodă.

Cinstiți și credincioși boerī Domniei mele, Dumnĕvōstră nazirilorū ā Epitropiei de obște, primindū acĕstă a nōstră Domnĕscă poruncă, îndată să orĕnduiți pe Polcovniculū de podū cu podariī, să facă căutare podulū Șerbanū Vodă, ca în tōtă diastima podulū, orī-ce stricăciune va avea, să se meremetisĕscă și să se curățĕscă de noroīū, și fiind-că până māne sĕră trebuie să fie gata, poruncimū Domnia mea și D-tale cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele, biv. vel Vistierū, Epistatule alū Agiei, să epistasesci la acĕsta, dāndū și cuviinciosulū ajutorū, ca negreșitū să se isprāvĕscă până māne sĕră. — 1793, Aprilū 13.

Cod. XXIII, fila 42.

și să astupe găurile, făcându meremetul negreșit unde este rău stricat, pentru că de nu va urma de a sǎvârși dresul acesta în puțină vreme, să scie, că acolo în locul acela pe podul, îl vomi pune Domnia mea de se va pedepsi cu bătaie.—1794, Octombre 4.

Cod. XXIII, fila 281.

Nici în 1795 nu se putură face din nou cele două însemnate artere ale Bucureștilor: Podul Tergului-de-afară și Șerbanu-Vodă. La 9 Februaru 1796 Al. Moruzi scrie la Naziri Eptropiei și întrăbă: «Câte podine trebuie pentru podul Tergului-de-afară și pentru podul Șerbanu-Vodă, cari sunt stricate? Care din aceste două poduri se cuvine a se drege mai întâiu? Câte podine trebuiesc la Mihai-Vodă, pe drumul curței de acolo, că și acela a ajuns în prǎstă stare?»

Cod. XXIX, fila 150

Dăm în volumul VI (de anexe) unu număr de acte, din care se pǎte vedea *cisluirii* diverse, făcute între conlocuitorii aceleași strade, pentru podirea ei, ba și procese de neplata sumei cisluite și impliniri prin mumbașiri.

Este de observat, că unul din motivele invocate de Al. Moruzi, ca să împingă Eptropia la facerea, ori repararea de pavele, era că «pǎte să se întempe venire de mosafiri» și aru fi rușine să afe stradele mari ale orașului în prǎstă stare. Pentru a se activa repararea podului stradei spre Mihaiu-Vodă, se đicea, că este «*trebuinciosu în tot cǎsul pentru mergerea și întǎrcerea boerilor și altora, ce urdină la Domnǎsca Curte.*»

În 1795 și 1796 mai puțină activitate s'a pus pentru reparări, ori faceri de strade nouă. Să atribuimă acǎsta împrejurării, că ciurma a fostu mai violentă între tǎmna anului 1794 și până în aceea a anului

Pitacul la Naziri Eptropiei, din 29 Augustu 1794, să repare podurile mari, până nu se strică mai tare, în deosebii Beiliculu, «ca unul ce este *trebuinciosu* atât obștiei, cât și *musafirilor ce vinu și se duc.*» Vodă ordonă să se rǎnduiescă îndată Polcovniculu de poduri, să facă căutare acestui pod Așiderea și la căpătǎiulu podului Mogoșoiei, să aibă a face ore-care meremetu...

Cod. XXIII, fila 274.

Pitacul din 4 Octombre 1794 către vel Spătaru, să rǎnduiescă zapcii într'adinsu pentru dresul podurilor de prin mahalale, cari sunt stricate, ca să facă mumbașiretu asupra tuturor mahalagiilor, ca fiteș-care cu toți să se apuce cu silință să le drǎgă și să le întemeeze veri-unde se află lipsă și stricăciune; iar carele nu va urma de sineși, să-și silescă D-ta cu zapcii, și fără de voiloru, să facă meremetul celu cuviinciosu.

Cod. XXIII, fila 280 verso.

1796. Totuși în Februară 1796 se iaă măsuri pentru repararea stradelor Mihaiu-Vodă (fiind-că de la Aprilu are a se muta Domnia iar la Curtea nouă) și Șerbanu-Vodă.¹

De apa Dâmboviței și de podurile pe ea s'aă îngrijit Al. Moruzi. Șanțul pentru regularea venirii apei pe matca Dâmboviței prin orașu, numai în cătimea necesară, evitându-se înneacăciunile, este de aproape îngrijit, cum se pôte vedé din actulú, ce aducemú aci în notă.²

Desghețul Dâmboviței era ocașiune de inundări a mahalalelorú josnice și de sfărímare a podurilorú, de aceea era obiceiú, ca di și nópte să se pázescă podurile de izbirea sloilorú, prin podari înarmați

1. Pitacú din 25 Febr. 1796 către Nazirii Epitropiei. Moruzi a cercetatú raportulú lorú despre starea podurilorú mari și a hotărítú, să se facă de o camdată numai doué mai trebuincióse: podulú de la Mihaiu-Vodă, «*ca unulú ce la di antéiu de Aprilie este a se muta Domnia ia Curtea de acolo*» și dupé acésta podulú Șerbanu-Vodă, «*care este celú mai réu stricatú, făr'de putință de a trece pe dênsulú vită séu carú.*» Pentru materialulú de lucru necesarú, Domnitorulú spune, să se facă poruncă la Ispravnicí, să oblige pe podinarií Epitropiei a'lú aduce, grăbindú mai alesú cu podulú de la Mihaiu-Vodă.

Cod. XXIX Fila 135.

2. Pitacú Domnescú din 16 Iunie 1794.

Fiind-că luămú Domnia mea însciințare, pentru șanțulú de la județulú Dâmbovița, care este făcutú într'adins numai pentru vremi de pliniri, când se întéplă venirea apei Dâmboviței mare, să se abată prisosulú apei pe șanțú, de a fi orașulú Bucurescilorú feritú de înneacăciune, iar în altă vreme, mai vêrtos acum când este secetă, are a fi șanțulú bine închisú și astupatú, de a curge tótă apa Dâmboviței pe drumulú ei; cumcă acolo, pe numitulú șanțú, fiindú doué mori, iar epistatulú șanțului, pentru ca să lucreze acele mori, aú lăsatú deschisă curgerea apei pe ele și aú secatú Dâmbovița, cum se vede, pricinuinđú lipsă de apă la morile Bucurescilorú, de nu potú lucra, și aducéndú stenahorie de obște, lucru care aduce la multă vinováție pe numitulú Epistatú, carele, împotrívă, altele aú însciințatú către D-luí vel Spătarú; dămú volnicie boerulú Domniei mele Vătavulú de Curte, ca împreună cu unulú din ai doilea Epitropi, cu unú zapeciú Spătărescú, d'impreună cu unulú din Ispravnicii județului, căroro li s'aú scrisú porunca Domniei mele deosebită, să mérgă drept acolo la gura șanțului, la stavilă, ca să vadă înșiși în fața locului pricina, și fiindú așa, numai decăt să închidă și să astupe șanțulú, cu mijlocú de a nu'și găsi apa locú să se împarță și să se risipescă pe șanțú séu pe alătura undevași, stândú napristan pênă se va sêvârși acestea, unde să ducă și pe Epistatulú șanțului cu orénduiții șanțari acolo de față și sêvêrșind-o acésta, să aducă Domniei mele plioforie în adevêr și anafora de la Isprav. județului.—1794, Iunie 16.

Cod. XXIII, fila 255.

cu cāngi și avēu obligațiunea să-î sfărîme și să-î facă a trece, fără a se aglomera pe sub poduri. ¹

Pentru lucrarea podurilor se rechiziționaū adesea — pe lângă podari — și morari de pe la morile mōnastiresci, ca mai pricepuți la lucrările pe apă. ²

1. Pitacū către Naziriī Epitropiei din 1 Februarie 1795. Fiind-că de acum este a se desgheta Dâmbovița, Naziriī să poruncōscă polcovniculū de podari, în interesulū apărării podurilor de pe Dâmbovița, la rumperea gheței, că de îndată ce va începe gheața a se rumpe, dimpreună cu toți ómenii lui și cu ajutorū de la Spătărie și de la Agie, cu cāngi și cu topóre, la tóte podurile mari din Bucuresci, să pázescă și și nópte, ca să întēpine sloii de gheață și pe cei mari să-î sfărîme, să-î micșoreze, să-î trecă printre parii podurilor. Și mahalagiī imprejurași să se întrebunțeze la astă muncă, când va fi vre-unū zorū. Mai vērtoșū podulū ce duce către M-rea Mihai-Vodă să fie priveghiatū, și de nu se va puté de o camdată întreține în stare bună, pēnă ce va veni chereșteua cea nouă pentru dēnsulū, să se oprēscă trecerea peste podū prin funiī.

S'au scrisū asemenea la Spătărie și la Agie.

Cod. XXIX, fila 13 verso și 14.

2. *Prea Înălțate Dómne,*

Insciințamū Măriei tale, că la facerea podulū de peste apa Dâmboviței, ot. casele de beilicū, ce se numesce Șerbanū-Vodă, între lucrătorii podari este trebuință și de șese morari pentru bătutulū parilorū și aședatulū scaunilorū și alū urșilorū; să fie luminată porunca Măriei tale, ca dintre morariī ce sunt pe la morile mōnastiresci și boeresci, să se iée acei 6 morari, ce se însemnarā numele lorū mai jos, să se afle în lucru pēnă se va isprăvi podulū, precum s'a urmatū și altă dată la facerea podulū de peste apa Dâmboviței, și Epitropia le va plăti pe fie-care și; de acēsta insciințamū Măriei tale.—1793, Ianuarie 17.

Scarlatū Vornicū

Numele morarilorū

Năstase, Radu Bondocū, Mihaiū, Pătrasco, Pătrașco de la foisorū, Dinu ot. Vitanū.

Cod. XXIV, fila 462.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. Boj. Milos.

Poruncimū Domnia mea Dumitale vel Spătarū, să orēnduesci zapciū Spătărescū, ca de împreună cu căpitanulū de poduri, rădicândū pe mai jos numiți morari, să-î aducă la podulū de peste apa Dâmboviței, din susul Mōnastirei Sfântulū Iónū.—1795 Februarie 28.

Prea Înălțate Dómne,

Insciințamū Măriei tale, pentru că tot-déuna când se facū poduri peste apa Dâmboviței, este obiceiū de se aduce câte patru morari, de cumpānescū

Încă din August 1793, Domnitorul ordonă repararea unora din poduri:

Pitacū la Vorniculū Grecenu pentru podurile după apa Dâmboviței, a le meremetisi.

D-ta biv. vel Vornicū, Scarlate Grecene, fiind-că podurile de pe apa Dâmboviței, cum este acestū de la Gorganī i celū de la morile de lângă Cotrocenī i podulū de aici de lângă pórta Curței nouă, aū óreși-care stricăciune și lipsă de câte 2 sēu 3 podinī, si fiind-că aceste poduri, ca nisce trebuinciose ce sunt și primejdióse, trebue a li se face meremetū în grabă. Poruncimū Domnia mea ca numaī decât acum să rēnduescī pe Polcovnicū cu podari și podine să drégă, să le întărăscă, implinindū lipsa făr'de nici o zăbavă. —1796, August 14.

Cod. XXIII, fila 119.

Podulū de la Gorganī (astă-đi nu mai există, după strămutarea cursului apei) erau obligate să'lū îngrijescă monastirile Radu-Vodă, Mihaiū-Vodă și mahalagii. Podulū de la Cotrocenī ilū întreținea Egu-menulū mōnastirei cu acelū nume.¹

lumina apei, i aședă pariū, și alte povēțuirī daū podarilorū la urzitū și clăditū cheresteli în apă, ci fiind-că morarii nici-odată nu vorū să vie de voia lorū, și mai vārtosū că Epitropia le plătesce ostenela lorū de đī parale 50, să fie luminată porunca Înălțimeī tale către D-luī vel Spătarū, ca să orēnduiască unū zapciū și dimpreună cu unū căpitanū de podū, care să mērgă să'ī aróte pe meșterii morari, ce se însemnară mai josū, și sē'ī iee sē'ī aducă în lucrulū podulū, ce urmēză peste apa Dâmboviței ot sfeti Iónū de vale, fiind-că după trebuința ce este și după luminată porunca Înălțimeī tale ce ni s'aū datū, ca să se sēvērșescă mai cu grabă, nu lipsimū a însciința Mărieī tale de trābuința ce este pentru acești meșteri, și cum-va fi luminată poruncă. —1795, Feb. 26.

Isaac Ralet.

1. Tănase Morarulū ot móra Radulū Vodă.
1. Radu Bondocū ot mahalaua Popi-Radulū.
1. Mihaiū ot Palinū.
1. Udrea ot Pălinū la móra Cotrocenulū.

Cod. XXIII, pag. 30 III-a.

1. *Anaforaua pentru podulū de peste Dâmbovița în dreptulū mōnastirei Cotrocenī, cu care aū încārcatū pe mōnăstire să'lū facă.*

Io Alecsandru Costantinū Moruzi Voiv. i gpd.

Dupē anaforaua Epitropiei și după făgăduiala ce dă Egu-menulū că-lū va face și acum din nou și în totă vremea va purta grija a fi întemeiatū, facemū Domnia mea musaadea la rușăciunea ce ni se dă, și volnicimū pe egumenulū, ca de la carulū cu sare, cu lemne, cu cărāmidă să iee câte o para, iar de

Acéstă obligațiune vine monastirilorŭ din împrejurarea, că avéu mori pe Dâmbovița. Mahalagiif din Gorganî erau datori să contribuéscă

carulŭ cu nisipŭ două bani, iar de la altele și de la carele seci să n'aibă a lua nimicŭ, însă până în 20 de zile sorocŭ, poruncimŭ Egumenulŭ ca să fie podulŭ gata, pentru care să se facă mănăstirei și cartea Domniei mele pentru acésta. — 1794, Aprilŭ 15.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dómne,

Insciințămŭ Măriei tale pentru podulŭ ce este peste apa Dâmboviței, în dreptulŭ sfintei mănăstiri Cotroceni, din sus de podulŭ de pământŭ, care aŭ ajunsŭ la fórte próstă stare, încât o să se dărime cu totulŭ, și póte să se întemple și primejdie cuivași, apoi în urmă să pătímescă și obșteea la umbletele lorŭ, căci într'acelŭ coprinsŭ de locŭ urdină caré cu sare, i cu lemne de focŭ, i cu nisipŭ și cărămidă i proci, și deosebitŭ că toți aceștia vorŭ să se discoliséscă la trecerea și alișverisulŭ lorŭ, dar chiar și atâtea mahalale ce sunt în partea locului vorŭ să pătímescă pentru lemne de focŭ și alte trebuințe ale lorŭ, căci lipsindŭ podulŭ trebueșce fie-care să ocoléscă locŭ multŭ și să le iéé prețŭ indoitŭ la ori-ce marfă și cu greutate la fieș-care mahalagiŭ a'și întimpina trebuința la vreme; pentru care pricină aŭ fost făcutŭ insciințare Măriei tale și réposatulŭ Vornicŭ Grecénu, ca să se îndatoréscă mănăstirea Cotrocenilorŭ a'lŭ face acestŭ podŭ, și pentru cheltuiala ce va pune, să aibă a lua mănăstirea doi bani de carŭ, dar fiind-că Egumenulŭ nu i-aŭ datŭ îndemână, fiindŭ puțin câte doi bani de carŭ, și mai vêrtosŭ fiindŭ i și frică de urgia Măriei tale, nici nu era cu puțință a se păzi porunca, adică, a trece unŭ carŭ și a' i lua numai doi bani, și unŭ banŭ de unde să'lŭ întórcă înapoi, și trebue să aibă sumă de bănișori, ca să schimbe paraua fieș-căruia, și așa nefindŭ cu puțință aŭ rémasŭ trába neenerghisită, pênă acum puténdŭ de aŭ luptatŭ și lemnele podului, iară acum ajungéndŭ de tot la dèrepănare și putejdeciune, nu are putere să mai fie; pentru care amŭ adusŭ pe cuviosulŭ Egumenŭ Cotrocénu la Epitropie, și l'amŭ făcutŭ de aŭ primitŭ să'lŭ facă acelŭ podŭ de isnovă orénduindŭ tot-déuna meșteri paznici pentru dresulŭ lui, ca să nu se zătíncéscă nimenea la trecerea sa, și fiind-că are și mănăstirea cheltuială, mai vêrtosŭ la acéstă vreme fiindŭ scumpe tóte, adică atât chereștéua și plata meșterilorŭ, cât și simbria orénduitorilorŭ de paza aceluï podŭ, i-amŭ făgăduitŭ că vomŭ ruga bunătatea Măriei tale, de va revârșa milostivirea atât asupra obștiei, cât și asupra mănăstirei a nu suferi pagubă, ci să aibă voie a lua câte o para de tot caru ce va trece încărcatŭ, însă de sare, de lemne, de cărămidă și nisipŭ (iar nu de la altele) și deșérte nu are a lua nimic, și așa încredințându-se aŭ și plecatŭ să'și facă orânduiala gătirei; pentru care de a'lŭ trage inima mai mult și fără de indoială a se sili, ne rugămŭ Măriei tale, ca să bine-voiască Năstavulŭ Înălțimeii tale a porunci să se facă luminatŭ Domnésca Măriei tale carte de volnicie la mâna cuviosului Egumenŭ, ca să pótă stringe și a lua acestŭ venitŭ: de carŭ câte o para și să se îndatoreze în carte a fi cu purtarea de grijă a podului în tótă vremea, zdravănŭ, bunŭ și fără de cusurŭ, ca să nu pătímescă obșteea la trebuințele ce aŭ, și cei ce se chivernisescŭ la alișverisulŭ lorŭ; de acésta insciințămŭ și rămâne cum duhulŭ sfintŭ va lumina bunătatea Măriei tale. — 1794, Aprilŭ 15.

Isaac Ralet

la podul din Gorganî, pentru că Alex. Ipsilantū a donatū loculū

Anafora Epitropiei pentru orânduiala și muremetul podului de peste Dâmbovița ot. Gorganî.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlah.

Tacsidulū acestorū tal. 67 poruncimū Dumitale, cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele, vel Spătarū, ca să le faci acum de la Egumenia numitelorū mōnăstiri, i de la mahalagiū și să dai la Epitropie, iar pentru pliroforia ce ne dai Dumnēta, biv. vel Vist. Ralet, cumcā cu acestū meremetū se pōte face acum de acēstā datā întemeierea podului cea trebuinciosā, pēnā la tōmnā, 'ți poruncimū iarășī, ca prin vedere și chibzuire bună, să fii bine sigurifisitū la acēstā pliroforie ce ne dai, că va ținea și nu se va întembla, ferōscā Dumneđeū, vre-o primejdie, făcēndu-se acestū meremetū, și de altā parte iarășī Dumnēta vel Spătarū să îndatoresci pe Egumeni numitelor mōnăstiri și pe mahalagiū ca să facā gătirea cherestelei din nou, să o și care în fața locului, până de tōmnā a fi gata, pentru că nefindū următorī, vorū fi și mahalagiū supuși la plata de chirie pentru casele și namestiile ce aū pe loculū acestorū mahalale, cum și Egumenilorū li se va face venitulū morilorū zaptū, pēnā se va implni analoghia cheltuelei la facerea podului acestuia. — 1794, Aprilū 15.

Vel Logf.

Prea Înălțate Dōmne

Insciințamū Măriei tale, pentru podul de peste apa Dâmboviței, ot. morile de la Gorganî, care fiind-cā aū începutū a se derēpāna, încat pōte să se întembla și primejdie, mi-ai poruncitū Măria ta ca să faci unū *chefșu* de o camdatā, acum, ca să se vadā ce stricāciune are și cu cātā cherestea pōte a se meremetisi? de care amū orēnduitū pe polcovniculū de poduri de ne-aū adusū rēspunsū, că trebuiește 40 podini, 2 urși și 3 pari la podisorulū celū micū de la cāpētēiū, care socotindu-se cheltuiala ce trebuiește la acestū meremetū, cu plata cherestelei și a meșterilor lucrători, faci tal. 67, după cum și mai în jos se însemnarā; ci fiind-cā acēstā datorie a facerei podului de acoala este a mōnăstirei Radului-Vodā, i Mihaiū-Vodā și a mahalagiilor ot. Gorganî, iar nu a Epitropiei, să fie luminatā porunca Înălțimei tale către Dumnēlū vel Spătarū, ca să implnōscā acești bani de la amādoī Egumeni numitelorū mōnăstiri și de la mahalagiū și să dēe la Epitropie, ca să putemū face acestū meremetū, acum de o camdatā, și măcar cā cu tōtā lipsa ce are Epitropia de cherestea și de altele, darā amū orēnduitū de astā-đi să începā și lucrulū și iarășī arētū Înălțimei tale, cā acestū meremetū pōte să tie pēnā la tōmnā, iar nu mai mult, și deosebit să îndatoreze, a'și face Egumenulū și mahalagiū gătirea cherestelei din nou cātā este trebuinciosā, ca cu încetul, pēnā la tōmnā, să o și care rēnduri aici la podū, fiind-cā altū mijlocū nu mai rēmāne de acum înainte, cānd se va mai strica, căci aū putreditū lemnele și de ce merge se slābescū și nu mai este de cārpitū și cum va fi luminatā porunca Măriei tale. — 1794, Aprilū 15.

Isac Ralet

taleri	
40	pentru 40 podini
6	pentru 2 urși
6	pentru 3 pari
15	plata meșterilor lucrători
67	

domnescū din acea mahala la mahalagii de acolo, cu asemenea condițiune. ¹ Podulū de lângă beilicū, fiindū într'o stradă din cele 4 mari Domnesci, se întreține de Epitropie. ²

1. *Pitacū la D-luī vel Spătarū pentru podulū de peste Dâmbovița de la Gorganī, ce sunt datore douē m-tirī, Radu-Vodă i Mihaiū-Vodă, și cu mahalagiū a'lū drege; i podulū din dreptū Cotroceniū să'lū drégă Egumenulū acestei Mōnăstiri.*

Cinstitū și credinciosū boierulū Domniei mele vel Spătarū, ne-amū pliorisitū Domnia mea pentru podulū de peste apa Dâmboviței, de la Gorganū, cum și pentru podulū din mahalaua Gorganulū, cumcă aceste poduri sunt datore a le face și a le drege tot-déuna Egumenulū mōnăstirei Radu-Vodă și Egumenulū mōnăstirei Mihaiū-Vodă, ci amēdouē aceste m-tirī aū moșiile de acolo, din folosulū și venitulū ce aū de la aceste acareturi, dimpreună însă cu toți mahalagiū ce aū case și namestii în mahalaua Gorganulū, care mahala fiindū fost locū Domnescū, supuși a plăti chirie la o bisericuță a mōnăstirei Cotrocenilorū, care bisericuță prăpădindu-se din vechime, la vremea Domniei Sale Alexandru Vodă Ipsilant s'aū hotăritū tot loculū acela mahalagiilorū, ca să fie datorī a griji de aceste poduri și așa să fie slobođi de chiria pământulū. Deci, măcar că făcură D-lorū boerii Nazirī aī Epitropiei, din porunca Domniei mele pentru grabă acum meremetulū ce fu trebuinciosū podulū de peste apa Dâmboviței, dar fiind-că datoria este a numitelorū mōnăstiri și a mahalagiilorū; iată poruncimū D-tale, ca să le dai în scire tuturora, atât egumenilorū cât și mahalagiilorū spre a urma datoriei larū, și atât podulū de peste apă pururea, în totă vremea, să'lū meremetisescă, ca să fie tot-déuna temeinicū și făr'de primejdie, cât și podulū mahalalei să-lū facă, făcēndu-le D-ta mumbașiretulū celū cuviinciosū, făr'de a aștepta poruncă Domnescă, ca nisce datorī ce sunt, cu cheltuiala lorū să grijescă de aceste poduri; cum și podulū de peste apa Dâmboviței de la morile ot Cotroceni, asemenea Egumenulū Cotrocēnu, care are morile acolo, să'lū drégă, ca să fie tot-déuna bunū, precum și alte-orī ne adeverimū că aū fost datorū de l'aū făcut.—1793, Augustū 15.

Cod. XXIII, fila 120.

2. *Anaforaoa Vornicului Grecēnu pentru a se da vinovați tot déuna la facerea podului de peste gârlă ot. podulū Șerbanū-Vodă.*

Poruncimū Domnia mea D-tale Epistatule alū Agiei să aibī a da vinovați de aī pușcării ajutorū la lucru numitulū podū, însă cu bună pază asupra-le. 1794, Ianuarū 12.

Prea Înălțate Dōmne

Cu prea plecată anafora însciințezū Măriei tale, că de Lunī, sēptēmāna yiitōre, este să ne apucāmū de podulū de peste apa Dâmboviței ot. casele de beilicū, ce se numesce podulū luī Șerbanū-Vodă, fiind-că aū ajunsū la o stare prōstă, încât 'mī este tēmiă, să nu se întāple primejdie cui-vași, mai vārtosū la olacile împērătesci, ci mē rogū Măriei tale, să fie luminată poruncă către D-luī Nazirulū Armășiei, ca pe tōte țilele să ne dōe vinovați de la pușcārie

Podurile pe drumurile mari din țară erau făcute și întreținute în comptulă «brudinei» arendată, fie de Stată, fie de către proprietarii moșiei, unde vené podulă. Acésta dádea locă la multe abuzurí, adese reprimáte. ¹

ajutoră la lucru podulă, cărora li se va da și *emeelică* de la Epitropie po parale patru; de acésta însciințămă Măriei tale și cum va fi luminată porunca Măriei tale. — 1794, Ianuară 13.

Cod XXV, fila 229.

1. Pitacă la Vel Spătară, din 24 Martă 1795.

Vodă s'a însciințată că oréndarii ce țină venitulă poduriloră din tótă țera nemulțămindu-se cu adetulă celă obicínuită, facă cererí și supărări a lua măi mult, jáfuindă trecătorii de obște (adetulă este în condica Divanulă de vita mare 1 para și de câte vite va fi la carulă cu povară atâte parale să se iée. Așișderea de omă 1 para). Vodă ordonă să se dée strașnice poruncí căpitániloră, ca să griješcă de acésta trébă și să nu tolere pe arendași și pe podarí verí ai cui voră fi, a cere măi mult.

Cod. XXIX, fila 31 verso.

In 25 Martă 1795 Vodă trimite circulare și către Ispravnicí în sensulă actulă de măi susă. Aci adaogă, că ce voră lua podaríi măi mult voră restitui îndoită și întreită și voră avé și pedépsă grea, chiar acolo la fața loculă, la pod. Ispravnicíi să dée copie adevérată după acésta circulare, la mâna arendașiloră și podariloră, și să se facă sciută și trecătoriloră.

Cod. XXIX, fila 32.

Anaforaia Epitropiei pentru podulă Călugăreni, i dela Falaștocă care se vënduse unui Anastasie și acum să se dée lui Panculă.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpdr. Zem. Vlascoc.

Dumnévóstră Nazíriloră Epitropi, amă vėđută Domnia mea anaforaia ce ne faceți, și fiiind-că acelă Anastasie mușterii dintăii n'ău urmată aședămintulă sėu, prin care s'ău legată la Epitropie, poruncimă dară, ca să-i iée Epitropia socotélă de venitulă ce va fi strinsă, fără de a nu se păgubi cutia cu nimică, iar cumpėrătorulă Pancu să i se dée venitulă numai pe ună ană, cu prețulă ce ne arėtați că ađ dată, de tal. 500, fără de a se îndatori venitulă poduriloră măi mult, în vreme ce Domnia mea avemă însciințare, cumcă acele podurí potă a da venită până la patru și cincí pungí de baní.—1794, Dec. 19.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómne,

Insciințămă Măriei tale pentru podulă ot. Călugăreni și Zaloștocă, care eu luminată porunca Măriei tale s'ău dată la Epitropie a le avea, atât purtarea de griją pentru facerea și meremetulă loră, cum și pentru de a le strńnge veniturile,

După ce ne-amă ocupatū de modalitatea cu care, sub Al. Moruzi, se pavaū și se întreținēu stradele și podurile Dâmboviței, este locul să amintimū, că nu mai puținū s'a preocupatū Domnitorulū și de întreținerea celorū 3 căi principale de comunicațiune, una legândū țera cu Ardélulū pe la Căineni, alta în Direcțiunea Focșanilorū și a 3-a spre Giurgiu, pe unde adică aū a veni așia ȕișii *mosafiri*.

În tomulū nostru VI, aducemū unū numărū de documente relative. Podulū de la Colentina, de lângă Bucuresci, Orățiile de la vama Branului și podurile și podiscele pe drumulū menzilului de la Căineni, aū occasionatū destulă corespondență între Domnitorū, Epitropie și Ispravnicī.

Revenindū la stradele din Bucuresci, trebuie să adăogămū, că Epitropia s'a preocupatū adesea și de neîncălcarea lorū cu construcțiuni

care sunt hotărīte de Înălțimea ta prin deosebită anafora, ce aū făcutū Epitropia, și s'aū întăritū cu luminată pecetea Măriei tale; pentru care la trecuta lună a lui Noembre 25 viindū unū Anastasie căpitanū l'aū cerutū de i l'amū vëndutū lui, într'unū anū dreptū taleri 250, care bani să'ī dēe în douē cășturi, adică, acum înainte jumătate tal. 125 și cei-l-alti jumătate să-ī dēe peste 6 luni, dar bani n'aū avutū să împlinescă nici căștiulū dintēiū și sunt 20 de ȕile de când li s'aū datū podurile asupra-ī și până acum nici cusurū n'aū trimisū, nici elū s'aū mai arētātū; ci fiind-că aū venitū la Epitropie unū mușteriu, anume Panculū Gheorghiu, care arētă, că mai sus numitulū cumpēratorū aū înșelatū Epitropia cu puținū prețū și că elū dă tal. 500 pe anū, și de va voi Epitropia să i-lū dēe și pe 4 ani ilū primesce cu acestū prețū, ca să numere pe fie-care anū câte tal. 500 și deosebitū se légă, că ori-ce trebuință va fi de meremetū la amēndouē podurile, elū să aibă tōtă purtarea de grijă a o face cu a lui cheltuială, afară numai, ferescă Dumneȕeū, când se va întēpla să se strice de vre-o rāzmiriță, sēū să se rumpă de vre-unū potopū de apă, atunci numai să nu fie îndatoratū elū a-lū face; cum și când i se va împlini soroculū, să aibă a face podurile teslim la Epitropie, drese, bune pęcum le primesce acum; pentru care ne rugămū Măriei tale, să bine-voēșci a ne da voie printr'acēstă prea plecată anafora a nōtră.... (*vre-o ȕece rēnduri nu se potū ceti*) Dară odată ce nici vreme multă n'aū trecutū la mijlocū, ca să intre în vre-o cheltuială, nici banii tocmelei, căștiulū ântēiū, după așeȕământū nu l'aū rēspunsū pe deplinū, nu se numesce așeȕământū sēvērșitū; apoi deosebitū, acestū venitū fiindū alū cutiei milosteniei, pentru împărtășire a tōtă sārăcimea, iarăși nu se cade a se pāgubi; în vreme când s'aū ivitū și mușteriu de dă mai multū, și indoitū prețū, nu este cu dreptū a se folosi unū omū și să se isterisēsca cei mai mulți nevolnicī și scāpātați de atingerea ajutorului, ci cum Domnul D-ȕeū va lumina Înalta înțelepciunea Măriei tale, să avemū luminatū rēspunsū de suntemū sloboȕi a-lū da, sēū nu, acestui alū doilea mușteriu, care foloseșce Epitropia cu prețū indoitū? ci cum va fi luminată poruncă. — 1794, Dech. 15.

Dositeiū alū Ungro-Vlahiei, Dumitru Banū, Isaac Ralet.

de case și prăvălii, de către mărginași. De multe ori chiar locuitorii din o anumită stradă au purtat procesul contra acelor care o încălcase. Mai cu seamă uliciorele au dat naștere la procese de asemenea natură.

Trimițându pe lectorul, curios de a cunoște aceste afaceri mai de aproape, la capit. Edilității din tomul VI, aci vom aduce numai pitacul Domnitorului, din 12 Martie 1795 și acela din 12 Mai 1794, prin cari directu ordonă despresurarea unor strade ale orasului. Pitacul de la 12 Martie e relativu la podul Mogoșoiei care s'au reparat, precum vedurăm, în primăvera anului 1793; iar Pitacul din Mai privește comunicațiunea dintre Curtea veche, ori arsă și Cotroceni, cale care interesa pe Domnitoru mai înainte de toate.¹

1. Pitacul la vel Spătaru, din 12 Mai 1796, să rânduiesc zapeii harnic și să mergi însuși D-ta pe drumul ce urmează din Curtea arsă, pe din afară, spre Cotroceni, unde fiind-că din strimtorarea ce au făcutu lărgimeii drumului din vreme în vreme cei ce au case, grădini și vii cu namestii, pe deoparte și pe de alta, s'au desfundat pământul și făcându-se batacuri s'au stricat rău drumul, de pătimesce norodul, neputându intra și a eși afară din București. Poruncim D-tale, ca mai întâiu pe pah. Hagi Moscu să'lu îndatoresc, ca ori drumul ce este în dreptul viei săle să'lu drégă bine și să astupe batacurile acele cu lucru de temei, de a putea trece norodul fără de discolie, seú să i se ridice îngrădirea, să și-o tragă în lăuntru, ca să rămăie locu slobod pe pământ sănătosu pentru drumul trecătorilor. Așiderea și de aici înainte, de rându, până afară la câmpu, pe câți sunt și de o parte și de alta să'li îndatoresc asemenea și pe unii și pe alții, ca ori să drégă drumul bine, seú să li se taie îngrădirile și să se facă drumu bun, de a putea trece norodu. — 1796, Mai 12.

Vel Logof.

Cod. XXIX, Fila 186.

Pitacul la veliții Vornici, ca dimpreună cu D-lui vel Spătaru i Agă și cu D-lui Vornicu Scarlatu Grecenu să facă cercetare pentru cei ce au cuprinsu din locul ulițelor, cu binalele.

Io Alexandru Costantinu Moruzi Vvod. etc.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, D-névóstră veliților Vornici, fiind-că D-lui cinstit și credinciosu boerul Domniei mele Scarlatu Grecenu biv. vel Vornicu, ce epistăsesce la facerea podului, aréta Domniei mele, cu anafora, cumcă cei ce sunt cu casele i cu prăvăliile pe amândouă mărginile ale podului, ce s'au pus în lucrarea facerei din nou, s'au întinsu cu binalele de au călcat și au luat în coprinsuile lor câte 4 și câte 5 palme și au strimtat lărgimea uliței Domnesci, care este obicinuită din vechime, a avé patru stâneni largul, pe care acéstă măsură sunt tăiete și aduse podelele, precum și pe ulițele din lăuntru tégului asemenea au urmatu prăvăliași cu tarabele, în cât se apropie a nu putea două care alătura să trecă, și fiind-că lucrarea

Edilitatea oraşelorŭ judeţene încă n'a fost cu totulŭ neingrijită sub Al. Moruzi. La Craiova, Focşani, ba şi Tèrgu-Jiuluiŭ, se ieuŭ ore-carŭ mèsuri de îmbunătăţire a stradelorŭ. Amŭ vèdutuŭ în urmă, că oraşuluŭ Craiova dispunea de ore-care venituri pentru podurile sale. Mönăstirea Tismana a contribuitŭ une-orŭ pentru acestaşi scopŭ, negreşit în mod obligatoriu. ¹

La Tèrgu-Jiuluiŭ, locuitorii, boeri şi neguţitori, prin jalba către Al. Moruzi, arètă că atât vèra cât şi ièrna se facŭ noroie pe uliţe, în cât fòrte cu greŭ se pòte àmbra la tèrgŭ. Decŭ se rógă, să poruncescă Ispravnicilorŭ, ca dupè ce va trece vremea lucruluŭ de câmpŭ, prin mumbaşirŭ să fie obligaţi toţi locuitorii Tèrgu-Jiuluiŭ, fără deosebire de clasă, ba şi săteniŭ de prin prejnŭr, să aducă pètră şi să aşternă prin uliţele cele glodorose. Domnitoruluŭ, în 3 Septembrie 1793, scrie Caimacamuluŭ Costache Caragea să rënduiască unŭ boierŭ practicosŭ, să mèrgă la Tèrgu-Jiuluiŭ şi împreună cu Ispravnicii judeţuluŭ şi cu tèrgoveţii si cu împrejuraşii să facă chefsi (deviz) de ce cheltuiala pòte merge? câte carè de pètră? şi câţi sunt aceia ce urmèză a se analoghisi la căratuluŭ pietrei, şi ce felŭ de lucru se pòte face? Domnitoruluŭ va da deslegare, primindŭ raportuluŭ.

Cu tóte aceste reparaţiuni de pavele, de poduri şi de drumuri, Epitropia era silită să aşternă paie pe strade, poduri şi chiar pe drumuri când avea să fie vre-unŭ alaiŭ, orŭ avea să vie la Bucuresci vre-unŭ deosebitŭ *mosafirŭ*, vre-unŭ personagiŭ importantŭ. ²

poduluŭ urmèză a merge înainte pe acele locuri, cere D-nèluŭ îndreptare sèu povătuire la acèsta. Decŭ ca o trébă a dregătoriei D-vòstră veliţilorŭ Vornicŭ, orènduimŭ Domnia mea pe D-tră, i pe D-vòstră cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ Domnieŭ mele, vel Spătare şi Nazîrurile alŭ Agieŭ, ca zabiţi ai politiesŭ ca dimpreună cu D-luŭ Vornicŭ Scarlatŭ Grecènu, adunându-vè să mergeţi, ca să vedeţi unde şi câtă este partea aceea, ce s'aŭ călcătŭ din uliţa Domnescă? cine anume ceŭ ce aŭ călcătŭ? câtă este paguba aceea ce urmèză la ridicarea acelorŭ întinderŭ de binale? şi pe largŭ să faceţi Domnieŭ mele arètare în scrisŭ, cu anafora, făr'do zăbavă, spre a da porunca cea cuviincioasă de urmare, ca să nu stea dintr'acèsta lucruluŭ poduluŭ. — 1793, Martŭ 12.

Cod. XXIII, fila 14,

Vel Logof.

1. Carte din 8 Ianuarie 1794 la Căimăcămia Craiovei, ca să esecute pe egumenuluŭ mönăstireŭ Tismana a da cheltuiala podurilorŭ Craiovei, tal. 1000.

Cod. XXIII, fila 191 verso.

2. Anafora pentru drejerca poduluŭ de la Colentina.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv.

Poruncimŭ Domnia mea Dumnevòstră Ispravnicilorŭ ai Ilfovuluŭ, să aveţi gata trebuincioşele paie, şi la venirea mareluŭ Elciŭ să se aşede în loculŭ ce

O altă preocupare, care intra în atribuțiunile Epitropiei obștine, era grija pentru îndestularea orașului cu apă. Suilgi-bașa și cu ómenii scutiți, puși la dispozițiunea lui, este un factor important al acestui serviciu. În 12 Iunie 1793, Al. Moruzi dă hrisovul prin care recunoște de Suilgi-bașa pe căpitanu Dumitru.¹ Acesta are a îngriji cele două

trebuescú, și în scurt, atât Dumnévóstră Nazírilor Epitropiei, cât și D-vóstră Ispravnicilor să grijiți, ca să aibă tótă lesnirea la trecerea acestui podú calabalăcurile, fără de a nu se întempla vre-unú cusurú cât de puținú. — 1793, Iulie 6.

Cond. XXIV. Fila 287

1. Hrisovulú lui Suilgi-bașa Dumitru

Fiind-că pentru purtarea de grijă i pentru meremetú și curăția atât a celorú două cișmele, ce mai înainte sunt făcute, din Domnia fratelui Alexandru Ipsilantú Vodă, una din láuntru Terguluí la boiangii, și alta de pe podulú Mogoșóei, din mahalaua mónăstirei Sărindarulú, care au isvorulú lorú din apele ot. Giulești, cât și pentru cele-l-alte cișmele din Bucuresci, ce în urmă s'au mai făcutú, cari au isvorulú lorú din apele Crețulesci; amú făcutú Domnia mea Suilgi-bașa pe Dumitru căpitanú, i-amú datú acestú Domnescu nostru Hrisovú spre a avea órënduelile și milele, ce le-au avutú pênă acumú, precum din Hrisóvele fraților Domní de mai înainte ne-amú adevéritú, adică elú și casa lui să fie nedajnicú și nesupératú de orí-ce dájdií și órëndueli ale Visteriei și ale Cămărei Domniei mele, scutindú și ale lui drepte bucate de dijmăritú, stupi i rímători, și viile lui de vinăriciu și o sulă cincí-deci oi de oieritú. Cum și o prăvălie și o cárciumă să ție și patru lude scutiți de orí-ce dájdií și órëndueli, cu pecetluiturí de la Visteria Domniei mele; așíșderea să aibă și pentru cheltuiala și ostenéla lui, ce face la aceste două numite fóntáni vechi, leafă de la Epitropie, din venitulú podurilorú, și dintr'alú butaritulú, câte talerí șése-deci pe lună, și deosebitú pentru cheltuiala și purtarea de grijă a fóntanelorú nouă, ce în urmă s'au făcutú, să aibă pe lună câte talerí două sute din venitulú cișmelelorú, cum și șése lude străiní nedajnici, și pentru depártarea loculuí de la matca apelorú, fiindú cunoscută trebuința ce este de ajutorú, amú órënduitú Domnia mea cincí fóntánari i unú lemnarú, doi zidari, unú ulierú i unú olangii scutiți; deci să fie datorú a avea purtarea de grijă pururea și în tótă vremea pentru meremetulú lucruluí și curățenia și îndestularea de apă, la tóte aceste cișmele vechi i noué, a le ținea și a le căpui cu a lui cheltuială, dintr'acești mai sus baní ce i se dá, spre a nu fi stricate séú lipsă și ímpuținare de apă, și spre a cumpáni cu măsură dréptă apele fieș-căruia cișmele, ca să fie la tóte îndestulare, afară numai când va fi trebuință a se face undevași alte fóntáni noué, séú a se aduce altă apă din deosebitú locú, elú să n'aibă a face la acelea, care acéstă purtare de grijă a tuturorú cișmelelorú vechi și noué, și după mórtea lui o dămú Domnia mea la copiií séú la rudeniile lui, care va fi cu sciința de meșteșugulú acesta și destoinicií trebii aceștia. Intărindú Domnia mea hrisovulú acesta cu însăși credința Domniei mele Io Alexandru Costandinú Moruzi Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Constandinú Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd. și martori amú pusú pe toți cinstiții și credincioși boeri

cișmele, făcute de Alexandru Ipsilante, (una în lăuntru tîrgului de boiangii și alta în mahalaua Sărindari, cu ape din isvórele de la Giulesci), cât și le alte cișmele, făcute în urmă, cu apă adusă din isvórele de la Crețulesci. Domnitorulă acordă Suiulgiului, cum se vîdu, diverse scutiri, lófă de la Visterie și determină personalulă subalternă ală lui, cum și obligațiunile și folosințele lui, rezervândă aceleasi drepturi și descendențiloră lui. Cu tot decretulă dată în 1793, serviciulă apeloră este reu făcut. Domnitorulă în 22 Iulie 1795, prin pitaculă către Epitropia obștinei, dice, că «înșine Domnia mea amă vîduțulă multe din cișmele, că nu curgă și staă făr'de apă», și ordonă îndreptarea lucrului.¹ Epitropia la 23 Iulie 1795 raportéză Domnitorulă pe largă despre tóte cișmelele și spune, că nu se potă face reparațiile acum, din cauza ciumei.² În Octombree același ană Epitropia arétă Domnitorulă că unele

veliți ai Divanului Domniei mele: Nicolae Brâncovenu vel Vist., Dumitrașco Racoviță vel Bană, Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Vorn. de țera de sus, Manolache Brâncovenu vel Vorn. de țera de jos, Manolache Crețulescu vel Vorn., Nicolae Filipescu vel Vorn., Costache Ghica vel Logof. de țera de sus, Scarlată Ghica vel Logof. de țera de jos, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache Manu vel Post., Isac Ralet vel Cluceră, Dumitrache Schina vel Comisă, Nicolae Racoviță vel Pahar. etc. și Ispravnică Costache Ghica vel Logof. de țera de sus, și s'au scrisă Hrisovulă acesta la anulă dințeu din ântăia Domnie a Domniei mele, aici în orașulă scaunului Domniei mele Bucuresci, la ani de la zidirea lumei lét 7301, iar de la spășania ei 1793, Iunie 12, de Răducanu Poenariu biv. 3-lea Log. condicari.

Cod. XXVI, pag. 65.

1. Pitacă din 22 Iulie 1795 către Naziră Epitropiei de obște

Vă facemă Domnia mea în scire pentru rëndulă cișmeleloră din Bucuresci că după ce este datoria D-vóstră a purta grijă și a cerceta în tótă vremea de starea loră spre a fi îndestulare de apă, însuși Domnia mea amă vîduțulă multe dintr'ensele, că nu curgă și staă făr'de apă, pentru care iată vă poruncimă Domnia mea strașnică, ca după ce veți vedea mai ântăiu după hrisovă câte cișmele sunt orënduite și în ce locă anume, să te scolă însuși D-ta biv. vel Vistieră Ralet, să ieși pe cișmegi-bașa dimpreună, să mergă pe la tóte să veți care care dintr'ensele curgă și care nu și pentru ce pricină nu curgă? În vreme ce cișmegi-bașa ie atăția bană pe tótă vremea de la Epitropie pentru a fi îndestulare de apă și drese în tótă vremea, avëndă pururea purtare de grijă și de o parte să puă ca negreșită să facă meremetulă loră, ca tóte să curgă cu îndestulare, că'lă vomă pedepsi negreșită fórtă strașnică, de altă parte să aibă a aréta cu anafora Domniei mele în scrisă orënduiala pentru tóte, și care curgă și care nu curgă și din ce pricină?

Cod. XXIX, fila 7 verso.

.2 Anafora Epitropiei obștinei din 23 Iulie 1795, provocată de porunca Domnitorulă, ca să îngrijescă de cișmele și pentru îndestularea Bucuresciloră

cișmele nu curgü din causă că aü scäđutü isvórele din care vine

cu apă. Epitropia constată că multe cișmele nu curgü. Isaac Ralet nazirulü Epitropiei e însărcinatü anume de Domnitorü, ca împreună cu Suilgi-bașa să viziteze de aprópe tóte cișmelele și să facă reparațiunea lorü ca să curgă tóte. Isac Ralet a cerutü mai äntëiü hrisovulü cișmelelorü, dar Suilgiu nu i l'a presintatü, dicëndü că nu'lü are la îndemänă. Aü mersü totuși de aü vizitatü cișmele și aü aflatü că sunt 18, afară de 2 ale lui Alexandru Vodă Ipsilante: Una dreptü Banulü Ghica și alta în șalvaragii. Din aceste cișmele pe unele le-aü aflatü fără apă. Suilgi-bașa aü întëpinatü, că aü scäđutü isvórele colectate, mai bine de jumëtate. Sunt 2 cișmele în podulü Tërgului de afară cari nu curgü, dér Suilgi-bașa aü arëtatü că aü fost rëu construite din capulü locului și că acum nu le póte repara, că nu póte avea lucrători din cauza ciumei. «Pe la alte locuri iarăși fiindü curți boerescï și mönastiri, staü cu porțițe încuiate păzindu-se, și nu lasă pe cișmegii să intre fiindu-le frică de dënșii ca nu cumva să fie molifsiți..... și așa dintr'acéstă pricină se dă zäticnire apelorü.» Suilgi-bașa arëtă în fine, că aü mai gäsitü isvóre din sus de Crețulescï, cu cari s'arü putea îmbogăți Bucurescï, fiind-că vinü aprópe de matea de unde deja s'au adusü apele actuale. Elü va face devizulü (chefși) și vrëndü D-đeü să înceteze bóla, se va putea realiza acéstă aducere nouë de ape din mila Domnitorului.

Cișmelile constatate că curgü în Bucurescï la 1795, eraü :

- 1 cișméua de afară care este visteria tuturorü celorü din orașü.
- 1 avuzulü de acolo.
- 1 ipacü acolo în curte o cișmea.
- 1 la biserica albă, podulü Mogoșoei.
- 1 la mitoculü Episcopiei Römnicü.
- 1 în curtea lui biv. vel Banü Ghica.
- 1 în pórtă la sf. Sava.
- 1 la D-lui biv. vel Logof. Filipescu, în curte.
- 1 la D-lui vel Vist. Văcărescu
- 1 la biv. vel Banü Racoviță.
- 1 la mönăstirea Zlătarilorü.
- 1 la mahalaua Mănciulesculü.

12

Cele cari nu curgü, în numërü de 6 :

- 1 la rëposatulü Vornicü Grecónu.
- 1 la biv. vel Vist. Isacü Ralet.
- 1 la baia de la Curtea-veche.
- 1 la căminarulü Moscu.
- 1 pe podulü Tërgului-de-afară dreptü casele Haftei și
- 1 la biserica cu Sibilele.

6

Domnitorulü în 3 Augustü 1795 pune pe acéstă anafora resoluțiunea, că a cercetatü în condicile Divanului hrisovulü cișmelelorü și alü lui Suilgi-bașa cari se trimitü în prescurtare la Epitropie să le trecă în condică, ca după

apa și propune adăogirea de isvóre noue. ¹ Spesele pentru acésta să fie repartisate între boerii și monastirile cari au deja cișmele.

coprirea loră să se îngrijescă de cișmele și să oblige pe Suilgi-bașa să repare cișmelile fără de apă. Domnitorulă ordonă și zabiților politiei, să dea ajutorulă lui Suilgi-bașa «pentru a căuta drumulă mergerei apeloră ca să facă dresulă celă cuviinciosă.»

Cod. XXVIII, scara 7, fila 11.

1. Anaforaoa Naziriloră Epitropiei, din 4 Oct. 1795, semnată de Dositeiă Mitropolitulă, Isac Ralet și Scarlată Cămpinenu. Vistierulă Isac cu Serdarulă Vintilă, Ispravniculă Ilfovuluiă au mersă la Crevedia, unde se începe cursulă apeloră de la cișmelele din Bucuresci și au constatată că din 6 isvóre ce erau captate, 2 s'au astupatulă și că cele-l-alte 4 au scădulă din volumă. Decă nu este vinovată Suilgiu, că nu curgă tôte cișmelele din Bucuresci. Au mersă și la loculă unde Suilgiu au aflată isvóre noue «cu puțină a se împreuna în dreptulă Crețulesciloră cu cele-lalte ape ce vină din Crevedia», cu care se voră câștiga peste 40 măsură de apă mai multe, cu care se voră îndestula tôte cișmelele și va mai și prisosi și pentru alte locuri. S'au făcută devizulă pentru acéstă nouă capture și s'au constatată, că va trebui o canalisare de 1973 stinț. care va costa 5 miș taleri. Se cere ca Domnitorulă să ordone Epitropiei, ca să deé taleri 3000 ce este să se iée din clironomia lui Zoe Rachierulă, ce au murită de bóla ciumei, iar pentru restă, să se facă pitacă Domnescă pe numele boeriloră ce au cișmele prin curți, ca să ajute și ei la cheltuelă de óre-ce se folosescă din apa nouă adusă și a căreia aducere a costată peste taleri 33.000; «iar cine se va împotrivi și nu va vrea să dea din bună voie, în urmă să nu aibă cuvântă a se jălui Măriei tale, că n'au apă la cișmele». Anaforaoa adaogă a dice că de la obște nu se póte cere ajutoră, dar că se va mai adăogi venitulă apeloră, dându-se din măsurile noue la boeri, mănăstiri și neguțatori «dar să nu fie nimeni volnică a face cișmeua ascunsă în curte, pentru trebuința sa, ce să fie oră la uliță, oră despre podă, ca să póta lua apă toți împrejurenii.»

Repartițiunea propusă de Naziri asupra boeriloră :

taleri	
150	Dumnélui biv. vel Bană Racoviță,
200	» » » Vistieră Văcărescu,
150	» » » » Moruzi,
150	» » » Logof. Nicolae Filipescu,
150	casa răposatului Vornică Grecenu,
100	mitoculă Rămniculă,
300	Dumnélui Pah. Hagi Moscu fiind-că are 2 cișmele,
250	Sărdarulă Vintită ca să i se dea o măsură de apă,
250	neguțatoriă de la Zlătari.
<u>1700</u>	

Domnitorulă cu rezoluțiunea din 5 Oct. 1795 întăresce întocmai anaforaoa. În 2 Decembre 1795 Epitropulă Scarlată Cămpinenu arétă că biv. vel Bană Racoviță, biv. vel Vist. Moruzi, mitoculă Rămniculă, Hagi Moscu și

Sporirea apei din Bucuresci, prin captarea de nouă isvóre, dă Domnitorului posibilitatea de a acorda privilegiu nouă de cişmele.

neguţitorii de la Slătari refusă de a plăti suma analoghisită asupra lor pentru aducerea apei, şi că nu s'ajungă pe lângă acesta încă 250 lei până la 5000 cheltuiţi.

Domnitorul ordonă la 4 Decembre împlinirea banilor de la boierii, iar cei 250 lei să-i plătescă Suilgi-başa.

Cod. XXVIII, scara 7-a, fila 46 verso.

Cum era să fie apă la toate cişmelele când Domnitorul acorda mereu măsurii de apă la boierii? Eată acte de asemenea natură:

Anaforaua Clucerului Isac Ralet, spre a i se da apă în curtea sa.

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Prea Sfinţia ta Părinte Metropolit, Dumnévoastră Nazîrilor Epitropiei, amă vădută anafora ce ne faceţi şi iată, după piroforia ce ne daţi din arătarea Suilgi-Başa, cumcă nu va pricinui la apele cişmeleloru nici o lipsă, amă bine-voitū Domnia mea şi amă datū Dumnelui Clucerului Isac Ralet, ca să aibă o jumătate de măsură, din apa celor-alte cişmele, pentru care poruncimū şi D-tale vel Logof. să-i faci şi deosebită cartea Domniei mele la mânil D-lui, pentru acestū harū; şi D-vóastră Nazîrilor Epitropiei, urmândū pe Suilgi-başa, să arătaţi porunca Domniei mele, ca să urmeze a da la D-lui Clucerulū acéstă jumătate măsură de apă, deosebind-o din haznea. — 1793, Iunie 14.

Vel Logof.

Prea Înălţate Dómne,

D-lui Clucerulū Isac Ralet, cu jalbă se rógă Înălţimeii tale, din apa ce se află la hasnaua apelorū, ce se împărtesce în oraşulū Măriei tale Bucuresci, să te milostivesci asupra lui, să o aducă la casa Domniei sale, unde, făcendū cişmea, să fie şi pentru trebuinţa norodului, şi ne poruncesci Măria ta ca să teorisimū jalba Dumnelui, şi să cercetămū ca să aflămū câtă apă este în hasnaua cişmelei de afară, din care câtă s'aū împărţitū, câte măsurii, unde s'aū datū şi câtă aū rămasū în matca hasnalei, şi cu anafora să însciinţămū Măriei tale. Veii sci Măria ta că aducendū pe Suilgi-başa, amă cercetatū şi de câte măsurii de apă sunt în hasnaua de la cişmea şi câte măsurii s'aū datū şi s'aū împărţitū, arătamū Măriei tale; iară pentru Dumnelui Clucerulū ne arétă şi dice Suilgi-başa, că se póte a'i da D-sale o jumătate de măsură din apa celor-alte cişmele şi va iconomisi de nu va fi lipsă, ci va fi tótă apa deplin, fiind-că de o jumătate de măsură nu se cunoşce lipsă, pentru care rugăciune, ce dă D-lui Măriei tale, rămâne la buna hotărîre a Măriei tale. — 1793, Iunie 11.

Filaretū alū Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banū, Scarlatū Vornicū.

47 Măsurii sunt aduse la cişmeua cea de afară, de la care se împărtesce măsurile pe la locurile ce sunt cişmele acum, cu 7 măsurii, ce le-aū adusū Părintele Metropolitū, cu cheltuiala Prea Sfinţiei sale.

5 Măsurii la cişmeua cea de afară.

Așia, în 27 Octombree 1795, acordă lui Enache Moruzi, fost Vistiernicū mare, 2 mēsuri de apă; asemenea Logofētului Constantinū Filipescu, Mōnăstirei Colței și lui biv. vel Vist. Scarlatū Cāmpinēnu.¹

4	»	»	cișméua ce este pe podulū Mogoșoei.
7	»	»	metohulū Părintelūi Metropolitū.
3	»	»	D-lui Vorniculū Grecēnu.
3	»	»	D-lui Banulū Ghica.
4	»	»	Sfântu Sava.
4	»	»	baia cea Domnescă, cu cișméua ce este afară.
2	»	»	casele D-lui Rilidescu.
2	»	»	D-lui Banū Racoviță.
2	»	»	mōnăstirea Zlătari.
2	»	»	D-lui Spătarulū Văcărescu.
1	»	»	D-lui Cămărașū Hagi Moscu.
2	»	»	mahalaua Mānciuleștilorū.
3	»	»	pe podulū Tērgulūi de afară în ulița, lângă casele serdarulū Fălcoianu.
3	»	»	iar pe podulū Tērgulūi de afară la biserica cu Sivilele.

Cod. XXIV, fila 222.

1. *Milostiv. Bojiu. Io Alexandru Constan. Moruzi Vod.*

Fiind-că Dumnélui cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele Ianache Moruzi biv. vel Vist., încă de când s'aū isvoditū aducerea în Bucuresci a apelorū ot Crețulesci aū fost împărtășitū precum și alți boeri i mōnăstiri de avea la casa D-sale, în Bucuresci, pururea o mēsura din numitele ape, cari ape mai adăogēndu-se și mai îmulțindu-se acum de Domnia mea, cu osēbite isvōre ce amū poruncitū de s'aū găsitū în partea locului, într'adinsū pentru desēvēșita îndestulare a politiei, a fi pururea curgētore la tōte cișmelele, ce rēmāsese lipsite ale ōbștei unele dintr'ēnselē în Bucuresci, și pentru a și prisosi de a se împărtăși și la deosebite obraze din Dumnēlorū boerii, la cari vomū vrea Domnia mea a orēndui; amū bine-voitū Domnia mea, de amū datū Dumnélui mai sus numitulū boerulū Domniei mele douē mēsuri din mai sus numitele ape vechi și noue ot Crețulesci, care să fie Dumnélui volnicū a le metahirisi pururea și în totū vēculū, la casa Domniei sale, pentru îndestularea casei și a ōmenilorū casei Dumisale; pentru care 'i dāmū Dumnélui acēstă Domnescă a nōstră carte, prin care întărimū harulū acesta și hotărimū, ca nici odiniōră să nu se împuțineze, nici să i se iēe aceste douē mēsuri, ci tot-d'aună să le aibă întregi, fără de nici o scādere, atāt Dumnélui, încāt va avea de la Dumneđeū viață, cāt și dupē sēvēșirea D-lui, să rēmāe la casa D-lui nestrāmutate; dreptū aceea poruncimū Domnia mea și D-tră Epitropilorū, ce veți fi dupē vremi asupra hasnalei apelorū, i ție Sulgi-bașa, i vouē meșterilorū Sulgii și scutelnicī, ce sunteți orēnduiți pentru șanțulū cișmelilorū, nu numai să vē feriți a nu face dupē vremi vre-o scādere la numitele douē mēsuri de apă, ale Dumnélui numitulū boerulū Domniei mele, ci încă și ajutorulū celū cuvīnciosū să aveți a da la trebuință de vre-unū meremetū și de curățenie. ii saam recch gprd. — 1795, Oct. 27.

Cod. XXVI, Pag. 268.

Nu numai prin cotisarea, cu greú adunată de la boierii cari avéu cişmele, s'a realizatú captarea de isvóre noué,¹ ci şi Epitropia aú

Carte din 19 Martú 1796 acordându lui biv. vel Vistierú Scarlatú Câm-pinenu o jumétate măsură de apă la casa lui din apele noué aduse de Moruzi.
Cod. XXIX, fila 161.

Cartea mónăstirei Colţei pentru o măsură şi jumétate de apă ce s'aú datú din apele cele noué.

Zemb. Vlahscoie. Dat-amú Domnésca nótră carte sfintei şi Dumneşeescei mónăstiri Colţea, de aici din oraşulú Domniei mele Bucuresci, ca din apele celea noué, cari acum le-amú adusú Domnia mea din osebite locuri ot. Creţulesci, să aibă numita mónăstire una măsură şi jumétate de apă, care pururea şi în tótă vremea să nu i se iée, séu să i se imputineze, căci pentru îndestularea politiei cea de obşte spre a se împărtăşi toţi, osirduindu-ne Domnia mea de amú găsitú şi alte ape noué, peste cele dintéiú, care se imputinaseră, amú găsitú Domnia mea cu cale a împărtăşi şi pe acéstă numită mónăstire, care are şi hrănesce într'ensa spitalú cu atátia săraci bolnavi cu feluri de patimi, spre a se adăpa, adecă săracii aceia de apă curată, şi a'şi face şi mónăstirea tótă trebuinţa sa cu înlesnire, fiindú mai vèrtosú şi depărtată de apa Dâmboviţei, precum şi alţi dimprejurú mahalagii să se împărtăşescă; dreptú aceea amú datú Domnesculú nostru sinetú de întărire, prin care poruncimú Domnia mea şi ţie Suilgi-başa, ca de unde va cădea mai aprópe de mónăstire şi mai cu înlesnire, să dai la numita mónăstire una măsură şi jumétate de apă, ca să póttă Epitropulú mai cu uşure cheltuială a şi-o aduce la mónăstire. ii saam receh. gpm�.—1786, Febr. 1.

Cod. XXVI, pag. 272.

Carte din 4 Febr. 1796, dândú «din apele noué, care amú adusú Domnia mea» lui Const. Filipescu vel Log. de ţera de sus, una măsură apă la casa D-lui.... Vodă dice că «osirduindu-ne Domnia mea de amú găsitú şi alte ape noué, adaogându-le lângă cele de mai nainte, cari ajunse-se la scădere şi imputinare. Aducerea s'o facă cu cheltuiala sa de unde va găsi mai pe aprópe». Porunca este adresată lui Suilgi-başa.

Cod. XXIX, fila 150 verso.

1. De la 16 ale trecutei luní lui Noembre primindú luminatú pitaculú Măriei tale întru care ni se poruncesce, ca să facemú arétare Înălţimei tale în scrisú, prin anafora, pentru apele cişmelelorú din Bucuresci la ce stare se află şi ce urmare aú făcutú Suilgi-başa pentru aducerea apelorú ce s'aú mai găsitú, fiind-că îndestulată vreme este de când s'aú poruncitú de Măria ta, dându-se şi trebuinciósa cheltuială; dupé luminată poruncă următorí fiindú, amú făcutú cercetare, şi cât pentru apele cişmelelorú din Bucuresci, vedemú că aú începutú mai multă dupé cum era, iar pentru lucru ce se face la apele ce s'aú mai găsitú, de când s'aú datú luminată porunca Înălţimei tale şi până acuma s'aú lucratú şi se lucréză necontentitú de către Suilgi-başa. De care aú şi impreunat-o cu hasnaua apelorú vechi de la Creţulesci şi curge apa de la unú isvorú din cele noué şi pentru cele-l-alte neavëndú Suilgi-başa bani, nu are cu

dată o sumă de bani dintr'o clironomie. Domnitorul după aducerea nouălor isvóre în Bucuresci, dă ună nouă hrisovă generală pentru apele oraşului, în care ia dispoziţiunea nouă şi utilă, ca cişmelele concedate boierilor să nu se mai facă prin curţi, la locuri dosnice, ci la stradă, seú pe lângă stradă, aşia ca să pótă servi la tótă lumea.

În timpul epidemiei, Domnitorul, avându reşedinţa la Cotroceni, fiii lui, Beizadelele Dimitrie, Neculai şi Gheorghe într'o preumblare a loră, au descoperit, nu departe de mănăstire, nisce isvóre, cari se captară şi deveniră *cişméua Beizadeleloră*. Acéstă cişmea a fostă întemeiată cu următorul hrisov:

Zemb. Vlahscoie. Fiind-că prea iubiţi beizadele şedându la sf. mănăstire Cotroceni, în vremea năpravnicei bóle, au găsită acolo ună isvoră de apă din josul mănăstirei, care deschidându-lă şi făcându cişmea, cu tóte împrejmirile, cum se vede, şi cu sădire de vie ca de ce pogóne, pentru folosul îndestulării

ce le sêvêrşi lucrul loră, pentru că Epitropia, după anafora ce au făcută D-lui biv. vel Vist. Isac Ralet proin Nazîră, care s'au întărită şi cu luminată pecetea Măriei tale, au numărată tal. 3000 în mâna Sulgi-başei, din avutulă lui Zoe Rachieru, iar analoghia ce s'au făcută să deă D-loră boieră ce au cişmele prin curţi, numai patru obraze au dată, însă D-lui biv. vel Vistieră Ienache Văcărescu era pusă să deă taleri 200, şi D-lui au dată taleri 250, care cu aceştă taleri 50 se ajută Epitropia la acei tal. 300 ce'i lipséu peste analoghie şi peste talere 3000 ce au dată din clironomia lui Zoe Rachierulă i D-lui biv. vel Log. Nicolae Filipescu talere 150, i talere 150 D-ei Vornicésa Catinca Grecénca şi talere 250 Sêrdarulă Vintilă şi mai lipsescă talere 950 pênă la talere 1700, după analoghia ce s'au făcută şi nu voră să deă D-loră boieră ce mai jos se arétă. Pentru care să bine-voiescă Înălţimea ta a se orându ună zapciú d'ai Divanului, ca să facă împlinire de bani ce se vedă rêmăşiţi, spre a se sêvêrşi lucru ce s'au începută ca ună folositoră tuturoră ũe obşte, că este şi pécătú să rêmâie în zadară cheltuiala, ce s'au făcută până acum şi din puţin lucru să rêmâie jos, cum şi pentru talere 250 ce mai lipsescă până la talere 5000, cât s'au făcută socotéla pentru trebuincioasa cheltuélă cu sincatavasis la tóte vomă avea luminată poruncă de unde să se dea; de acéstă însciinţămă şi cum va fi luminată porunca. — 1795, Dechemvre 2.

Scarlată Câmpinénu

D-loră boieră ce'i cari au cişmele prin curţi, a da după analoghie:

talere	
150	D-lui biv. vel Bană Racoviţă,
150	D-lui biv. vel Vistieră Moruzi,
100	Metohulă Rômnicului,
300	D-lui Paharnicu Hagî Moscu,
250	Neguţătorii ot. Zlătari.

950

Cod. XXVIII. pag. 416.

și a mângâerei norodului de obște, și pentru podoba politiei; amă bine voită Domnia mea de amă făcută optă scutelnici pentru trebuința lucrului viei, patru din matca Visteriei și patru din străini, pentru care amă dată Domnia mea acestă Dcmnesculă nostru sinetă, ca pururea să fie acești optă ómenī scutiți de acum; și poruncimă Dumitale vel Vist. ca să-ī faci și să le dai peccelluitarī pe numele și chipulū lorū. ii saam receh. gymd. — 1796, Augustū 20.

Cod. XXVI. fila 299 verso.

Domnitorulū în 1796, Ianuarie, pune să se inființeze 2 cișmele nouē în marginea orașului, la tērgulū-de-afară și le dă în sēma Suiul-giului, acordāndu-ī pentru acēsta, în 20 Augustū, și 4 liuđi.¹

Pentru inzestrarea cu apă a Focșanilorū Al. Moruzi întăresce hrisóvele anterióre, cu hrisovulū sēă din 16 Iunie 1792, recunoscēndū dreptulū acestui orașū la o subvențiune din casa Epitropiei obștinei, și la alte privilegii.²

1. *Cartea lui Dimitrie Suiłgi-bașa pentru douē cișmele ot. Tērgulū de afară ce i s'aū datū asupră.*

Zem. Vlahscoie. Fınd-că pentru îndestularea obștei și pentru podoba politiei aceștia, cu cheltuiala Domniei mele amă isvoditū douē cișmele de apă în marginea politiei la Tērgulū-de-afară, unde fórte se discoliase norodulū pentru apă curată și curgētóre de bēutū, fiindū multū depărtați de Dâmbovița, orēnduimū Domnia mea asupra amēndorora pe Dimitrie Suiłgi-bașa, și i le dāmū asupră, ca să le pórte grija și să se siléscă de a fi pururea în starea lorū, căruia pentru ostenéla lui și purtarea de grijă, iī rēnduimū Domnia mea patru ómenī străini scutiți, pentru ajutorulū lucrului și meremetulū lorū; decī poruncimū și sfātuimū Domnia mea și pe D-vóstră cinstițilorū și credincioși boerilorū Domniei mele, cari sunteți stăpāniī moșiilorū pe cari staū aceste cișmele, să nu lipsiți și Dumnévóstră a griji și a vē afla cu silință și cu durere de a nu strica unū lucru folositorū și trebuinciosū obștei, ca acesta. ii saam receh gpd. 1796, Augustū 20.

Cod. XXVI, pag. 300.

Pitacū la Epitropie, din 3 Septembre 1795, să repare podișorulū uliței care urméză la pórtă de din sus a Curței vechi, alătorea pe lângă zidū, până ce dă în podulū din lăuntrulū tērgulū (podulū de sub foișorul roșu). Asemene ordonă să se repare *cișmeua din zidulū Curței* și să o facă să curgă apa neincetat.

Cod. XXIX, fila 108 verso.

2. *Hrisovulū cișmelei ot. Focșani și mila ce are.*

Creștinéscă datorie aū Domniī și oblăduitorii, căroră li s'aū încredințatū de la Dumneđeū stăpīnire de țeri și de noróde, a nu trece cu vederea lucrurile ce li s'aū încredințatū sub a lorū oblădvire, ci mai vērtos a le întemeia spre mai bună îndreptare, ca să fie bine păđite; drept aceea īnsciunțāndu-ne

Cișméua de la grădina cu chioșcū, datorită lui Mavrogheni, nu este uitată de Moruzi. De și ôre-cum, ca protestațiune postumă contra lui Mavrogheni, boerimea mai delăsase promenada de la capetulū podului Mogoșoiei și nu mai luaū, la ora tocei, rahatulū si caféua în grădina, în chioșculū și la cișméua nenorocitulū Domnitorū; de și carétele și légănele boeresci, cu arnăutulū în capra de dinapoia trăsorei (vedī stampla cu promenada de la podulū-verde din Iași) se îndreptaū de preferință la laculū Ferēstrăulū, totuși Al. Moruzi îngriji de creațiunea lui Mavrogheni. Pentru acestū scopū acordă pentru grădina și cișméua de la Zoodoho-pighi 10 liuđi și îmbunătăți grădina prin noi plantațiuni de pomi forestieri. ¹

Domnia mea cumcă fântāna din orașulū Domniei mele Focșani, din care se adapă și se îndestuléză tot norodulū de acolo, că pentru meremetulū i pentru curățenia ei, de a fi pururea drésă și de a nu se îpuțina curgerea apei ei, aū fostū orēnduială făcută de frații noștri Domni de mai naintea noastră prin hrisovéle Domniilorū lorū, care le-amū vēđutū Domnia mea, a se da pe tot anulū de la Epitropie câte taleri două sute, pentru cheltuiala și pentru plata orēnduitulū Suiulgiu, avēndū și doi-spre-đece lude fântānari scutiți, amū binevoitū Domnia pentru folosulū locuitorilorū, cari voimū a-ī vedea îndestulați și fără de lipsă de orī-ce și pentru adăparea și mulțumirea altorū trecători de obște, de amū înoitū și amū întăritū orēnduiala acēsta, ca să se deē pe tot anulū de la Epitropia obștei câte taleri două sute, avēndū și doi-spre-đece fântānari scutiți; decī Dumnélorū boerii Epitropiei, ca unii ce lângă alte trebī ale obștei ce sunt date la Epitropia Dumnélorū, aū și trēba isvórelorū și a fântānelorū de apă asupră-le să fie în bună starea ei, și amū întăritū hotărērea acēsta cu Domnesculū nostru acestū hrisovū, care hrisovū, după ce se va trece în condica Divanulū, Dumnéta vel Logofete să-lū arēți și D-lorū Nazirilorū Epitropiei, de a'lū sci și a se trece și în condica Epitropiei de a'lū păzi și de a'lū energhis Dumnélorū, adeveritū fiindū cu însuși credința Domniei mele, Io Alex. Constan. Moruzi Voivodū și cu a prea iubiților Domniei mele fii, Constandinū Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., martori fiindū și Dumnélorū cinstiți și credincioși boerii cei mari ai Divanulū Domniei mele: Nicolae Brāncovēnu vel Vist. Dumitrașco Racoviță vel Banū, Ianache Văcărescu vel Spăt., Ianache Moruzi vel Vorn. de țera de sus, Manolache Brāncovēnu vel Vorn. de țera de jos, Manolache Crețulescu vel Vorn., Nicolae Filipescu vel Vorn., Costache Ghica vel Logofētū de țera de sus, Scarlatū Ghica vel Logof. de țera de jos, Nicolae Hangerlău vel Hatm., Dimitrie Mənu vel Post. Isac Ralet vel Clucerū, Dimitrie Schina vel Comisū, Nicolae Racoviță vel Pah., Iordache Palada vel Stolnicū, și Ispravnicū Scarlatū Ghica vel Logof., scriindu-se hrisovulū acesta la lét 1793, Iunie, de Gheorghe Logof. za taină.

Cod. XXVI, pag. 79.

1. Zem. Vlahscoie. Fiind-că pentru lucru grădinei de la cișméua apelorū ot. Zoodopighi, i pentru paza și curățenia de sus și de jos, spre podoba și mângăerea privelei de obște, aū avutū orēnduială prin cartea Domniei sale fratelū Mihaiū Vodă Șuțulū, ce o vēđumū cu lét 1792 Aprilū, 30 ca să fie

Ingrijirea oraşului de respectul curăţeniei, mai ales în urma izbucnirii epidemiei de ciumă, a trebuit să preocupe Epitropia obştirei. Amu arătat, în anteriorele volume, în ce mod se curăţea tina de pe stradele oraşului. Incă la 1792 Februarie, administraţiunea de atunci, vedëndu că ţeraniî cari aducéu lemne de vëndare în oraş, pentru ca să nu se mai pótă a li se lua carele la încărcatul noróelor de pe strade, ridicau scândurile din dricul carului ca să nu mai pótă încărca (*Cod. XIX fila 191*), hotărise înfiinţarea a 12 care de dărvari scutiţi, din Bucuresci, cu boi, să fie pentru rădicatul tinei din cele 4 poduri mari, «legaţi sub ascultarea Epitropiei». Al. Moruzi, în 19 Maiu 1793, dă în privinţa gunóielor şi a tinei de pe strade următorul nizam:

Pitacü din 19 Maiu 1793 către Spătarü şi Aga

De óre-ce s'aü făcutü poduri nouë în Bucuresci, se simte nevoia să se întreţină curate de gunóie, mai ales că aceste gunóie se facü de către cei ce vinü cu care cu lemne, cherestea, buţi, mărfuri, etc. şi poposescü pe strade; putredindü din aceste gunóie podurile şi pricinuindü şi bólă; «deosebit de acésta familiaşü ce şedü pe linia podului pe o parte şi pe alta, tóte gunóiele, lăturile şi boclucurile ce scotü din casele lorü le aruncă pe podü, mai alesü bərbierii i boiangii şi alte asemenea din rufeturü, ce le rézimă lucrarea meşteşugului lorü în apă, din care nesuferita împuţiciune se pricinuesce şi putrejunea podurilor; asemenea de la unele case sunt scóse sghiaburile cuhniilor pe podü, şi acésta mai cu deosebire aduce pricinü rele în douë chipuri, una bólă la sănătatea norodului şi alta putrejune podurilor şi umplerea şanţurilor de lături cu putori. Decü dar asupra acestü nizamü poruncimü Domnia mea, în tótă diastima coprinsului popórelorü D vóstră, aducëndü pe toţi proestii ai rufeturilorü să le daţi straşnică poruncă, ca negreşitü să se ridice acestü reü obiceiü şi toţi câţi sunt cu locuinţa pe linia podului să-şi facă ori dresuri în curţile lorü séu să-şi fie hârdae, pentru a-şi vërta lăturile şi gunóiele şi să şi le scóţă afară

lude de ce scutiţi, dămü şi Domnia mea acéstă carte la mânil Epistatului de la biserica cişmelei ot. Zoodoh-pighi, ca să aibă aceşti lude 10 ómeni străini, fără de dajdie şi fără de pricină în satele ţerei, pe cari ducëndu-î la D-lorü Ispravnicii, séu la zabiţiî Bucurescilorü, să-î cerceteze după órënduială, şi fiindü fără de pricină, să le dée o adeverinţa pe numele şi chipul lorü, cu care să vie la Visteria Domniei mele, spre a li se da pecetluiturile Domniei mele, de a fi nedajnici scutiţi şi nesupëraţi de ori-ce dajdiî şi órëndueli arü eşi de la Visteria Dnmniei mele şi de la Cămară, pe care să-î metahiriséscă Epistatulu la lucrulü grădinei, silindu-se a o drege şi a o aduce la stare nouë şi la paza i curăţenia a tótă. — 1793, Iunie 7,

iar în podŭ să nu se mai arunce aici; șghiaburile cuhniilorŭ să nu le mai aibă scóse în podŭ. Asemene în tóte Sâmbetile să măture podulŭ fieș-care în partea sa, cât se va cuveni și la acestŭ nizamŭ să nu se orânduiască nici de cum zapciŭ D-vóstră, fără numai însuși D-vóstră, după ce veți da porunca D-stră către fie-care proestosŭ alŭ rufeturilorŭ, ca în tótă vremea să grijescă elŭ pentru ai sĕi a păzi acéstă bună orĕnduială cu curățenia podului și cu măturatulŭ Sâmbăta; apoi la tiptilăcŭ, când ieșiți în poporulŭ D-vóstră, să vidoți înși-vó D-vóstră de se urméză și însuși D-vóstră să faceți îndreptare de nu se păzesce porunca Domniei mele, iar să nu dați acestŭ nizamŭ nici cum în mâna zapciilorŭ, ca să nu care cumvași să se amestece ei la acésta și în tótă vremea să se îngrijescă acésta de către D-vóstră și a se păzi fără osebite pentru toți».

Cod. XXIII, fila 62. verso.

La 11 Februarie 1794, Epitropia obștinei propune reînnoirea nizamului cu óre-cară modificațiuni și introducerea amendei; ¹ iar în 14

1. *Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd. i gpdr. Zemb. Vlahscoie*

Primită flindŭ Domniei mele acéstă orĕnduială de nizamŭ, o dămŭ asupra Epitropiei, pentru care poruncimŭ D-vóstră, boerilorŭ Nazîri, să o puneți în faptă acésta, și să se urmeze întocmai precum se arĕtă într'acéstă anafora, iar pentru glóbă, a se orĕndui cea de la cutie, cei ce nu vorŭ fi urmĕtorŭ a îngriji după poruncă la acésta, chibzuindŭ iarăși D-vóstră câtă să fie, să arĕți Domniei mele înscrisŭ cu deosebită anafora. Dreptŭ acea poruncimŭ Domnia mea D-tale vel Spătarŭ i D-tale Epistatule alŭ Agiei, să orĕnduiți și câte unŭ zapciŭ alŭ D-vóstre.—1794, Februarie 11.

Vel Logof.

Prea Înălțate Dómnne,

În douĕ rĕnduri, cu prea plecată a nóstră anafora, am arĕtatŭ Măriei tale pentru cele douĕ poduri mari Domnesci ce s'au făcutŭ din nou, alŭ Mogoșoei și aiŭ Calicilorŭ, ca cu luminată porunca Măriei tale să se păzescă nizamulŭ, după obiceiŭ ce au făcutŭ, ca să póta defendisi mai mult, ântĕiŭ bărbierii, i boiangii, argintari, cârciumari, lumânărari și băcani, cum și mōnastirile și boerli și oi de ce trĕptă va fi, de la celŭ mare până la celŭ micŭ, cât îi ține coprinsulŭ luŭ, apă pe podŭ să nu arunce, gunoiulŭ, ce ilŭ scóte din casă și de prin prăvălii, să nu lepede pe marginea podului, ci să'lŭ scóță afară, podurile să le măture și să le rănescă tot-dĕuna, precum și carele ce vinŭ cu cherestele, cu lemne de focŭ și cu fĕnŭ de vĕndare, să nu âmble pe poduri și pe ulițe; ședĕndŭ cu carele lorŭ, facŭ mult calabalăcŭ pe podŭ cu vitele lorŭ, și zapciŭ, cei cari sunt de păzescŭ pe la răspântii și la căpătaiulŭ podurilorŭ, când trecŭ care deșarte, să aibă datorie pe cei cu prăvăliile, sĕu pe cei cu case să-i pue să arunce cu lopata acelu gunoiŭ și noroiulŭ să'lŭ scóță afară. Pentru care vedemŭ că nici o urmare nu se face și când se întĕmplă de plouă se face unŭ noroiŭ din pricina acestuŭ gunoiŭ, încât nu póte trece cei ce au trebuință, și din pricina acestei necurățenii aduce și bólă în orașŭ și se vorŭ

Martă 1795, sub boldul epidemiei, nizamul e reînnoit cu mai mare rigóre și amenda, în favórea cutiei milosteniei, se urcă la 2 lei pentru contravenție la zisul nizam.¹

strica și podurile fórte curëndü; ci de se va socoti de înțelepciunea Măriei tale acestü nizamü, să se dea asupra Epitropiei, ca pe totă sêptemâna, cu unü zapciü alü podurilorü dimpreună și cu unü zapciü atât de la D-lui vel Spät. cât și de la D-lui Aga, să orënduiască cu acóstă purtare de grijă, să pue toți odată pe sêptemâna să măture podu, cu voia și fär'de voia lorü, și când va fi care slobode, să pue gunoiü prin care, iar când nu va fi care, să pue pe prăvăliași să'lü scóțā afară cu coșurile, precum aü fost și mai nainte; și pentru nesupunerea ce vorü arêta de acum înainte, o luminată poruncă se va da să se orënduiască a da la cutia milosteniei și glóbă cu hotărîre. Așîderea să fie luminată porunca Măriei tale către D lui Aga, ca dupé obiceiulü celü vechiü, care era să pue pristavü să strige pe totă sêptemêna odată, Sâmbăta, pe poduri și pe ulițe din têrgü, să și rănescă toți podurile, ce sunt ședători pe aceste linii ale podurilorü, căruia pristavü să aibă a'i da Epitropia, pentru ostenéla lui, pe totă sêptemâna, câte parale dece, și așîa socotimü că se va păzi nizamulü și vorü fi tot-déuna tóte podurile și ulițele măturate, pentru că Epitropia aü vrutü ca să se păzescă acestü nizamü încā și cu zapciü și aü stätutü împotrivă cei mari și cei mici, și deosebitü sunt și case boeresci și mōnăstiresci, care cadü pe linia podurilorü și și aü sghiaburile cuinilorü scóse tocmai pe podü și cât murdalăcü se face în cuhnie ilü dä în drumü pe sgheabü și curge pe poduri și tot-déuna șade murdalăcü pe podü, și podiscele ude în tot anulü putredescü, care acésta pricinuesce și mai mare putóre, mai alesü véra că molifsesce, la care pricinuesce și bólă la sănétatea norodulü, care acestü felü de putóre în tóte părțile sunt podurile putrede, care pentru acésta să se deé luminată porunca Măriei tale, ca cu voie, fär'de voie, să se apuce și să strice acele sghéburü și stăpânü își vorü face gropü în curte de vorü vărsa lăturile cuhniei, séu vorü ținea hārdae și nóptea ilü vorü scóte orü la Dâmboviță séu la altü locü depărtatü; iar hotărîrea cea desêvêșitü rêmâne a se face de către Înălțimea ta. — 1794, Februarie 11.

Dumitrache Banü, Scarlatü Vornicü,

Cod. XXVII, fila 33.

1. *Pitacü la Spätarü și la Epistatulü Agiei din 14 Martü 1795.*

Fiind-că din pricina gunoiului și a murdalăculü, care fiesce-care ilü aruncă pe poduri, în ulițele mahalalelorü și pe drumuri innăuntru politieii, nu numai stricăciune și putrediciune se face în scurtă vreme podurilorü, cari cu atâta trudă și ostenéla se sêvârșescü, cum și locuitorilorü mănătură și noróie, care cu multă vreme nu se potü îndrepta, ci cu acéstă necurățenie și aerulü se molipsește de putóri, și bóle pricinuesce și vătămare la sănétatea norodulü de obsce, și deosebitü de aceste tóte, este și o deosebită defăimare și fără nici o cuviință, înăuntru unei poliții Domnesci a se trece cu vederea unü lucru ca acesta de necurățenie; pentru care iată dămü Domnia mea acestü nizamü, care cu hotărîre poruncimü să se pue în faptă, nu numai acum, ci și tot-déuna și în totă vremea, ca să se scie să se urmeze, să se păzescă negreșitü, prin

Cu referință la incendii, se reînnoesc ordinele de a nu se ține depozite de fână în Bucuresci, ci pe la marginea orașului.¹ Asemene,

purtarea de grijă și epistasia D-vóstră, ca zabiți ai politiei și a D-lorū Nazirii Epitropiei, ca epistați asupra celor 4 poduri mari Domnesi.

Și mai înteu să vestiți cu pristavū la totă obștea, în tēgū și prin tóte mahalalele cele mai din lăuntru și cele depărtate după margine, că nimeni nu este slobodū a arunca gunoiulū și băligarulū cailorū și alū vitelorū în drumuri, pe ulițe, pe poduri și alătura drumului măcar, nici pe viranele seū locuri slobode și deschise, în lăuntru politiei, ci fieș-care strângēdu-și gunoiulū și băligarulū vitelorū, să'lū scóțā afarā la cāmpuri, în locū depărtatū de politia Bucurescilorū, iar nu lângā politie, de unde totā putórea o trage vēntulū în lăuntrulū orașului; de care acēsta să dați porunci și strejarilorū de pe la rēspāntii, din lăuntrulū politiei, și de pe la margine, pe unde trecū și pe unde intrā și iesū cu carele țeranii, ca să vestescā de acēsta fieș-cāruia țeranū, ori scutelnicū seū poslujnicū și să o facā cunoscutā, ca să scie toți nizamulū acesta, că sunt opriți de a mai arunca în lăuntrulū politiei gunoiele și băligarele, ce ridicā din curțile stāpanilorū lorū, ci să'lū scóțā afarā la cāmpuri, în locuri depărtate, pentru că celū ce se va lenevi de a'lū scóte afarā și se va prinde făcēndū urmare împotrivā, va fi osānditū. Apoi după acēsta să îndatoriți D-vóstră cu zapeii pre toți, cāti se aflā în linia ulițelorū de o parte și de alta, atāt în lăuntru tēgului, cât și prin mahalale, ca și acum și tot-déuna fieșecare să curețe în parte podurile și ulița aceea și tóte acele adunături de gunoie și ori-ce calabalacū, strângēdu-le toți grāmadā la unū locū, să'lū ridice și să'l scóțā afarā din Bucuresci, iarā să nu'lū lase aruncatū pe ici pe colea.

Așisderea și Dumnévóstră, Nazirilorū Epitropiei, să îndatoriți și să hotāriți strașnicū polcovniculū de poduri și podarilorū, ca și ei să grijescā, mai vertos de podurile mari, acum, și tot-déuna de a fi măturate, grijite și curate de ori-ce felū de gunoie și murdalac... Și la toți de obște să arētați, că de acum înainte, care din mahalagii, seū veri-cine, se va găsi aruncēndū gunoie și băligarū de vite în uliță seū pe poduri, ori în lăuntru tēgului, seū afarā prin mahala și nu-lū va ridica și nu va curāți, acela are să deē la cutia milosteniei talerī 2, de la care să se și implinescā prin D-vóstră și să se dea la cutia milosteniei. Și iar, când se va găsi că n'au urmatū nizamulū și porunca, va fi asemenea iarāși osānditū a da acestū strafū la cutia milosteniei, pentru învēțatura și urmarea poruncei; care acēstā hotārire să o vestiți acum la toți deobște, ca să o scie mai nainte fieșecarele. Și acestū pitacū poruncimū Domnia mea să se trecā atāt în condica Divanulū cât și la Spātārie i la Agie și la Epitropie, ca pururea să fie sciutū, și în totā vremea să'lū urmați D-vóstră cu purtare de grijā, pentru că de vomū vedea Domnia mea iarāși împotrivā urmări de necurățirea politiei, să sciți că nu veți avea nici D-vóstră cuvēntū de îndreptare, pentru lenevirea și nepurtarea de grijā, însă tóte acele gunoie și băligare și ori-ce murdalacū, scóțēndu-se afarā departe, să le dea focū ca să arđā.—1795, Martū 14.

Cod. XXIX, fila 28.

1. Pitacū la vel Spātārū Enache Văcărescu din 4 Septembrie 1793, reînoindu-se ordinea veche de a nu se ține fână în Bucuresci, ci pe afarā de orașū, de unde să se care câte puțin la grajduri, pentru trebuința vitelorū. Acēstā

fie-cine să fie datoru a avea la casa sa scară și câte o puțină seú vasu mare cu apă, sub pedépsă, ca la din contra, să plătéscă 30 lei amendă. ¹

Pe lângă poliție seú Agie amú aréțatú că erau alipite breslele slujitorescí. Dintre acestea, o bréslă avea stréja orașului și 50 din ceilalți constituiaú așa zisulú *stégú de focú* (pompiéri). In 1794, Octom. acestú stégú era redusú, prin mórtea a vre-o 12 ómení, după cum și stégulú strejarilorú, era redusú tot prin aceeași împrejurare din 30 ómení la 10, iar alú vênătorilorú și alú cazacilorú la câte 5 și câte 4 ómení. Epistatulú Agiei, Al. Gherache, cere Domnitorulú împlinirea ómenilorú din stégurí și Domnitorulú acordă 35 de ómení din mahalagiú orașului, bine știuți și cu bună chezáșie, pentru stégurile de focú și de străji. ²

trébă a fost pusă în sarcina Spătăriei și numai cu biletulú Spătarulú să se pótă a se introduce fénú în Bucurescí și a se pune în locurí cuviinciose, nu pe lângă case. Acéstă poruncă a fost dată și la Agie.

Cod XXIII, fila 134.

Pitacú la vel Spătarú din 22 Septembre 1794.

Pentru rëndulú fénulú, ce aducú unii-altii aici în lăuntru politiei, de-lú punú pe lângă casele lorú, fiindú lucru ce póte pricinui primejdie de *iangánurí* (sic), poruncimú Domnia mea, să îngrijescí D-ta a nu mai lăsa să se aducă în lăuntru politiei, ci fieș-care să și-lú ție la marginea tégului... cum și prin tégú să nu se îngăduiască nimení a pune fánú pe lângă casele și dughenele lorú, iar mai vêrtos pe la rěspântiile ulițelorú celorú mari să nu se afle fénú, ca să nu se întěmple primejdie de focú, și asupra acestei trebí să dai D-néta strășnice poruncí pe la zapcií străjilorú celorú orěnduite, de a nu mai lăsa care cu fénú să intre în poliție și pururea să o cercetezi D-ta acésta, ca să nu se facă vre-o urmare împotriva Domnescei nóstre poruncí.

Cod. XXIII, fila 276. verso.

1. Pitacú la vel Spătarú din 3 Septembre 1793 ca să vestéscă mahala-giilorú și boerilorú, la partea bisericéscă și mirenéscă, ca fieș-care în curtea și la casa sa, să aibă câte o puțină, seú altú vasu mare, seú mai micú, după starea casei, pururea plinú cu apă. Așisderea și scară să aibă fieș-care la casa sa, iarășí după măsura și starea casei. Vodă adauge că dacă la cercetarea ce va face după 20 de zile, va găsi că cine-va aú *amelisit* la acestú lucru, ilú va condamna la o glóbă la cutie, după starea casei sale, de la 30 de lei pênă la 10. Decí să nu lipsescí D-ta, zice Vodă Spătarulú, a cerceta ca să afli pe celú ce n'aú urmatú într'acéstú sorocú, și să mi-lú aréți negreșit.

Cod XXIII, fila 133.

2. Insciintámú Máriei tale, că stégurile breslelorú slujitorescí *de la Agie* aú ajunsú la mari derăpănări, mai vêrtos cele de focú și cele-l'alte ale stră-jilorú, ca diu 50 lude, ce este orěnduiala Visteriei a fi la unú stégú de focú,

Tot în interesul ferirei de incendiu este și următorul act :

Pitacū din 20 Iulie 1796, către Spătarū și Aga, să nu deē voie celorū carī aducū cherestea de vëndare, să ămble cu ea prin Bucurescī, ci să mērgā la oborulū tērgului-de-afarā.

Cod. XXIX. fila 212.

În 8 Noembre 1794 Al. Moruzi dā nizamulū următorū către Epis-tatulū Agieī, relativū la politia orașului :

Cu tōte că pentru orī-ce nizamū alū orașului sunt date poruncī la Agie, care trebuie să fie trecute și în condica Agieī și ca nisce sciute ce'ți sunt le veī fl și urmândū, dar ca să nu se facā vre-unū cusurū în buna orēnduialā, iată de isnōvā îți poruncimū: 1. să grijescī ca în tōte serile să nu lipsescā străjile a fi depline și a înconjura tērgulū cu strejuire, pēnā în ȋiuā și a pri-veghea cu desceptare în tōte părțile, fār'de a se lenevi și fār'de a lipsi fieș-carele din rēndulū sēū, de care pururea să le faci și însuți cercetare, de urmēzā; 2. de altā parte să dai în scire tuturorū, că de la douē cēsuri din nōpte, este datorū veri-cine a ămbla cu felinarū, iar carele nu va urma nicī dupē acēstā poruncā, să'lū ridicī pe acela, ce se va găsi nōptea de la douē cēsuri înainte ămblandū fār'de felinarū; 3. așīderea și în lăuntru tērgului să dai poruncā tuturorū prāvāliesilorū, ca întru tōte serile să aibā dupē obiceiū fie-carele la prāvālia luī, înainte, felinarū cu luminā pānā în ȋiuā, avēndū și D-ta unū zapciū

sc aflā acum numai. cāte 8 și 12 ōmenī, iar ale străjilorū, vēnātorī și cazaci, din lude 30 aū rēmasū numai cāte 10, cāte 5 și cāte 4 ōmenī la unū stēgū, fiind-cā cei mai mulți aū muritū și alți în loculū lorū nu s'aū mai aședatū, căci și de se aflā mai dinainte vre-unī fār'de dajdie în mahalale, se coprindū de unī și alți de s'aședā poslujnicī și de acea aū rēmasū stēgurile la acēstā prōstā stare, din care pricinā se dā mare zāticnire atāt la trēba iangānului, cāt și la paza străjilorū, nefindū ōmenī de ajuns și puținā nu este de a se iconomisi, cu nicī unū felū de mijlocū; care, de nu se va întocmi să se pue la orēnduialā, ci a se mai adāoga slujitorimea, mai vērtos stēgurile de focū, ce sunt prea de trebuință pentru trēba iangānului, cum și stēgurile de paza stră-jilorū, negreșit urmēzā de a se face *cheder*. Și cu tōte că din suma orēnduelei Visteriei are lipsā stēgurile Agieī 681 luđi, dar socotindū *discolia* ce este de a se împlini lipsa, să fie mila Māriei tale de a se da măcar 70 lude, din ōmenī mahalalelorū din Bucurescī, să se așede la stēgurile de focū și ale străjilorū.— 1 Octombre 1794.

Alexandru Gherache Post.

Domnitorulū pune rezoluțiunea către vel Vorniculū politiei Bucurescilorū, ca din mahalagii orașului să deē la Agie lude 35, ōmenī sciuti și cu bună chezășie pe carī biv. vel Post. Epistatulū Agieī să'ī așede la stēgurile de focū și de străji.

Cod. XXVII, fila 15 verso, scara 17.

rënduită, ca în toate serile să încunjure în lăuntru tîrgului, spre a se face străjuirea cea cuviinciosă; 4. putine pline cu apă să se afle la fie-care prăvăliaș și casnic, pururea și în totă vremea; 5. și cele-lalte nizamuri ce sunt date pentru buna orînduială, să le întăresc D-ta, ca să se urmeze fără de cusur; 6. iar peste toate acestea poruncim să dai strașnice porunci pentru cărciume, ca de la 2 césuri înainte fie-care să o închidă și să contenască vîndarea seú primirea de ómeni; de care să și îngrijesc D-ta și veri a cui sunt, de vei găsi deschise după 2 césuri, ori mănăstirască, ori boerască, ori neguțitorască, nu numai pe cărciumarulă acela să-lă ridică, ci și pe cela ce vei găsi în cărciumă la bătură de vin, peste 2 césuri de nópte, veri ori-care ară fi, să-lă ridică. — 1794, Noembre 8.

Cod. XXIII, fila 292.

Atât în interesulă apărării de incendiū, cât și pentru a evita primejdiă, Domnitorulă, prin pitaculă din 4 Octombore 1794, ordonă reparațiunea ori desființarea *samareloră* din fața prăvăliilor, cari dedeu orașului o înfățișare atât de orientală.¹

Clopotnița de la Radu-Vodă se ordonă a fi dărîmată ori rezidită, fiind crăpată. (*Cod. XXIX fila 196 verso*).

Amă spusă deja, că Moruzi a residatū măi mult la Cotroceni. Curtea veche seú arsă, era măi mult o ruină, în care totuși măi era aședatū departamentulă de criminalion și în pivnițe închisórea zapciască. Al. Moruzi pare să fi avută dorința de a restaura Curtea veche. În tot casulă elă dete, în 17 Decembre 1793, unū pitacū către Ispravniculă de curte Manole, șicîndu-i:

«Fiind-că ne însciințămū Domnia mea pentru casele Domnesci din Curtea veche, că ori-cui trebuie pietre, cărămidă și lemnū, strică și iaū din casele Domnesci, cum și prin pivniță, i beciuri, și deasupra bolților se află măi mult de

1. *Pitacū la biv. vel Cost. Epistatulă Agieș.*

Fiind-că șandramalele după ulițele din lăuntru tîrgului, care le numescū *samare*, vechi fiindū și ne măi grijindū nimeni din prăvăliași a le întemcia și a le drege, potū de a se surpa și a face vre-o primejdie la trecători, măi vertos în vreme de iernă ce vine, când se îngreuoză de zăpadă seú slăbescū de iușimea furtunelor, poruncimū D-tale ca să dai poruncă strașnică tuturoră aceloră cari sunt datorī la acēsta, ca ori să le meremetisescă și să le întemeeze cu legături bune, seú să le surpe la pămēntū, ca să nu facă vre-o primejdie. Așisderea se poruncesci tuturoră prăvăliașiloră și uliceriloră pentru podurile ce sunt pe ulițele tîrgului Bucuresci, ca fiteș-care înainte casei și a prăvăliei lu, unde este stricăciune, să facă meremetulă celū cuviinciosū, împlininindū lipsa cu podine. — 1794, Oct. 4.

Cod. XXIII, fila 280 verso.

cinci-șeci, șai-șeci de cai arnăușeci, și ai altora, dintr'acărora udătură și călcare, i murdalicū nu numai putere se face, ci slăbindu-se și bolțile, trebuie să se facă primejdie, cum și focuri se facū pe dedesubt și pe deasupra, fără de orânduială, din care pôte să se întemple și tērgulū primejdie; așșderea și în curte de prin tôte părțile se aduce gunoiū cu carēle și se aruncă ca într'o curte ce s'arū socoti fără nici o stăpânire, și în felurī de chipurī este plină de netrebniciū, iată că'ți poruncimū Domnia mea strașnicū, primindū Domnesculū nostru pitacū, să mergi însuși la casele din Curtea Domnēscă veche, unde afară din departamentulū judecăților de cremenalionū, i din odaia de josū, ce este închisorea zapeilorū Domniei mele, pe toți alții, adecă: cai, arnăuși sēu vericine, să-i ridicī calabalācurile ce aū acolo, să-i scoți din case și din curtea caselorū; afară așșderea să nu îngăduesci mai mult a se arunca, întru aceeași Domnēscă Curte veche, gunoiū și să se facă veri-ce felū de murdalācū, ci pururea să grijesci a fi feritā și păzitā, pentru că, de nu vei păzi nizamulū acesta, să scii că te vei pedepsi.—1793, Decembre 17.

Cod. XXIII, fila 189.

La începutulū acestui capitolū amū amintitū, că în atributele Epitropiei obștinei intra și administrațiunea școlelorū, alū căroro prim Nazirū fusese mai apoi Mitropolitulū Filaretū. În cap. specialū alū culturei amū înregistratū câte-va acte cu referință la școle. O altă colecțiune, destulū de însemnată, amū rezervatū pentru tomulū alū VI-lea, de anexe.

Bola ciumei de sigurū n'a fost propice mersulū înainte alū școlei române; cu tôte acestea nu putemū dice că ele aū încetatū cu totulū și vedemū că și în decursulū anului 1794 și în anulū 1795 se implinesce de la mōnăstiri cotisațiunea lorū pentru școle și Epitropia plătesce lefile personalulū didacticū.

Biblioteca școlei de la Sf. Sava se desorganisēzā întru cât-va, prin faptulū că Epitropia o bagă într'o boltă a hanului de la Sf. Gheorghe nou. Aū făcutū rafturī înăuntru pentru cărți, fiare la ferești și la ușă brōscă și ferești cu lacăte. Epitropia, din cauza ciumei, aū pusū în aceeași boltă a bibliotecei și lădile ei cu amaneturile și banii copiilorū sērmani. Epitropia, cu anaforaua din 10 Aprilie 1795, cere Domnitorulū să ordone egumenulū Sf. Gheorghe, de a fi cu grijă pentru boltă și a da poruncă hangiulū să nu âmble cinevași la zisa boltă «ca să facă vre-unū mastrafū la avutulū sērmanilorū copii, sēu la viviile școlelorū.» Domnitorulū dă ordinulū cerutū, dar adauge, că Epitropia să incredințeze cheile boltei egumenulū, ca să rămāe răspundătorū pentru tôte. — 1795, Aprilie 15. (Cod. XXVII scara 4 fila 59 verso).

În 3 Iunie 1793, Domnitorulū, cu pitaculū sēu acordândū și

intărindă din nou privilegiu lui Ionă Zugravulă de la Rămniculă-Velcea, înființază o adevărată școlă de zugrăvie. ¹

În 5 Maiă 1793 întăresce bisericeii Sf. Treime din Cerneții privilegiu, pentru ca să țină dascălă de învățătura copiiloră și de trebuința cântărei în biserică. ²

În 16 Octomare 1793, Domnitorulă ordonă Caimacamulă de Craiova, după anaforaoa Episcopulă de Rămnică, a se adăogi lăfa dascălulă elinescă, și ună ipo-didascală. ³

1. După rugăciunea ce aă dată Domniei sale fratelă Mihaiă Vodă Suțu Sf. Sa cinstită și iubitorulă de Dumneșă Episcopă ală Rămniculă, arătândă că sciindă meșșugulă zugrăviei, are trebuință S-ta Episcopie de a'lă avea întru poslușanie... cu meșșugulă șă, când va fi trebuință de zugrăvită, cât și **de a învăța copii la meșșugulă acesta**, aă avută milă prin cartea Domniei sale, ce o vădumă cu lătu 1785 Maiă 30, ca să fie apărată de rëndulă dăjdiiloră și drepte bucatele ce va avea, să nu se supere de dijmărită, de vinăriciă, ca să fie cu tragere de inimă de a învăța copii la meșșugulă șă, câți vor voi de a învăța. Drept aceea, ne-amă milostivită Domnia mea de amă întărită această milă ce aă avută, pentru care poruncimă Domnia mea D-tră boeriloră Ispravnică ai județului, i boeri dijmări și vinăriceri, după cum mai sus se cuprinde, întocmai să urmați, că așa este porunca Domniei mele.

Cod. XXIII, fila 75 verso.

2. *Cartea bisericeii din Cerneții, pentru scutelnică, de la 5 Maiă 1793.*

Moruzi amintesce că la acăstă biserică, cu hramulă Sf. Treimi, Mihaiă Suțulă aă așădată «o școlă cu dascălă pentru învățătura și luminaarea copiiloră orașului și a împrejureniloră, cari sunt depărtăți de școle, pentru trebuințioasa învățătura, cum și pentru trebuința cântăriloră în Sf. Biserică». Aă făcută acesteii bisericeii și școlă ajutoră, în 1792 Noembre 2, de 20 de scutelnică. Moruzi întăresce din nou acăstă, «din care să se fie dascălulă de învățătura copiiloră și de trebuința cântărei în Sf. biserică, unde acolo în Cerneții, fiind-că D-lui mai sus numitulă boerulă Domniei mele (biv. vel Pah. Ispravnică Al. Farfara) aă făcută o casă de pătră pentru șederea dregătoriloră Domniei mele i Ispravniciloră județului, poruncimă Domnia mea, ca oră-care dregătoră și Ispravnică va ședea într'acea casă, să aibă a da pe lună câte taleri 6 la numita biserică și școlă ca și acești bani să se cheltuiască iarăși la trebuința bisericeii, de untdelemnă, tēmăe și făclii și la simbria dascălulă școlă și a cântărețului. Și fiind-că la acăstă faptă bună a fost începătoră și isvoditoră D-lui mai sus numitulă boeră A. Farfara, de aceea iarăși asupra D-lui dămă acăstă purtare de grijă, ca dintre neguțitoră și orășaniă, pe acela pe care ilă va socoti omă cu bună ipolipsis și cu frica lui Dumneșă, să-lă orânduiască Epitropă a strănge acăstă venită și a cheltui la trebuința școlă și bisericeii, cum poruncimă mai sus.

Cod. XXIII, fila 52 verso.

3. S'aă făcută poruncă legată la D-lui Caimacamulă Craiovei, că după anaforaoa Sf. Sale Părintelă Episcopă ală Rămniculă, peste taleri 360, ce avea de luată până acum dascălulă elinescă, aă mai făcută adaosă încă taleri

În Iulie 18, 1794, Domnitorul ū scrie Hatmanului Hangerliŭ în favoarea gratuităței învățămētului :

Pitaculŭ din 18 Iulie 1794, către Hatmanulŭ N. Hangerlău, Caimacamulŭ Craiovei și către boerii divaniți de acolo.

Veți vedea jalba ce aŭ datŭ Domniei mele Ilinca Zătrēnca Armășoia, din însuși rēvașulŭ ei, care ilŭ trāmitemŭ într'acēstă carte. Pentru care la mare mirare fuse Domniei mele, a auți, cumcā *dascălulŭ Craiovei nu învață copiii făr'de plată*, în vreme ce Domnia mea avemŭ orēnduită lēfă dascălului Craiovei, spre a fi școlă Domnescă de învățatură făr'de plată, care se și dă dela cutie, pe tot anulŭ, câte talerī 500 nelipsit și cum D-vostră o treceți cu vederea și nu o puneți la cale acēsta! Ci dar ântēiŭ, pentru copiii jăluitoarei Ilinca Zătrēnca, poruncimŭ Domnia mea, ca să'i așețați la orēnduitulŭ dascălŭ, să învețe făr'de plată. Așșderea să dați nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ deplinŭ alŭ trebei aceștia, ca orēnduitulŭ dascălŭ, carele iē acești talerī 500 pe anulŭ, să fie școlă Domnescă, spre a învăța copiii făr'de plată; și să avemŭ rēspunsŭ, că ați pusŭ trēba la orēnduială și ați întocmitŭ școlă de învățatură, grijindŭ a se urma apururea cu orēnduiala cea cuviincioasă. — 1794, Iulie 18.

La 1 Ianuarŭ 1795 Moruzi înființēază examenele publice de iernă, cari în prezența Mitropolitului să aibă locŭ la Bobotēză, în fie-care anulŭ și ordonă premiarea elevilorŭ silitorŭ. ¹

140 și să se dea câte tal. 500, cu care să se țină și unŭ ipodascălŭ și școlă să se pue în orēnduială, ci și D-luŭ dimpreună cu boerii de acolo să se silēscă pentru așețarea școlēi — 1793, Octomvre 16.

Cod. XXIII, fila 163 verso.

1. Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Ved.

Prea Sfinția ta, Părinte Metropolitē alŭ Ungro-Vlahiei, i Dumnóvoastră cinstiților și credincioșilorŭ boerilorŭ Domniei mele, Nazirilorŭ Epitropiei de obște, este cunoscutŭ că eugetulŭ acela pentru care Domnia mea cheltuesce de a ținea și a întemeia școlă de învățatură aice, esto pentru a nasce rodŭ de învățatură și de folosulŭ patriei; decī fiind-că cercarea isteciunei ucenicilorŭ, este pricină de indemrare și de mai multă silință ucenilorŭ, de întrocere la învățatură, amŭ socotitŭ Domnia mea de trebuință și amŭ hotăritŭ, ca pe tot anulŭ să se facă o cercetare ucenicilorŭ școlēi Domnesci, înainte Prea Sfinției tale, Părinte Metropolitē și a Dumnóvoastră boerilorŭ Naziri ai Epitropiei, față cu dascălii lorŭ, acolo în lăuntru școlēi, spre a se vedea cari sunt aceia cari aŭ silință spre procopsolă și spre mergere înainte, și cari sunt acei ce nu învață; și acēstă cercare să se facă cu și hotărită, adică a doua și de Sfintulŭ Botezŭ, care să se și începă de acum, de estimpŭ să se pue în faptă; de care și poruncimŭ Domnia mea, ca la numita și, ce vine acum, a doua și de Sf. Botezŭ, mergēndu însuși Sf. ta, Părinte Metropolitŭ și Dumnóvoastră boerilorŭ Naziri ai Epitropiei, la școlă, unde fiindŭ față orēnduiții dascălii ai școlēi

La 20 Oct. 1794 Domnitorul încuviințează așdarea lui Ștefanu iero-diaconul, de învățatoru la școla de la mănăstirea Obedenu, din Craiova. ¹

În 15 Decembre, 1794, Epitropia obștirea propune personalul școlii Domnesci, între cari, pe lângă cunoscutul Lambru, și un filosof, pe care Epitropia îl recunoște deopotrivă învățat ca dascălul elin Lambru. Pe lângă aceștia mai este și alu 3-lea dascăl Gheorghe. ²

Domnesci, să aduceți înainte pe ucenicii ai fie-cărei tréptă de învățatură, căroră să li se facă cercetare prin tălcuirea matimelor ce le voru da dascălii lor, ca să vedeți silința lor și rodul ce dau alu învățaturii, și vedându pe cei ce au isbitu la învățatură, să alegi două din trépta învățăturilor dintéiu, și două din trépta învățăturilor alu doilea, cari au isteciunea mergerei înainte, căroră să li se cumpere de la Epitropie și să li se deo cărțile ce le sunt trebuinciose pe anul viitoru de învățatură, ca să și urmeze silința și osîrdia nelipsit, căroră să le faceți Dumnévóstră și cercetarea de starea lor, ca de voru fi din prosti și scăpătați, ce nu au putere de la dênșii de cele trebuinciose, să ni-i arêtați cu anafora în scrisu, cu pliroforie de silința învățaturii lor, ca să li se orênduiască și o cuviinciosă léfă, după starea lor, spre a nu le fi lipsa pricină de a lăsa drumul învățaturii și alu pricopselei ce au apucat; iar de voru fi de ném, cari își au starea și mijlocul chiverniselei, iarăși să aibă de la Domnia mea *peripiisis* acela ce li se cade la silința și truda ce facu spre învățatură și procopselă; care acéstă orênduială, să fie obicînută și îndatorată a o face Prea Sf. ta și D-tre, pe tot anul la hotărîta și negreșit; de care și suntem fără de îndoială, că la acéstă cercetare a ucenicilor, ce este de folos și mult trebuinciosă, nici Prea Sf. ta și D-voastră nu veți face musaadea, nici dascălii din spre partea lor nu voru cuteza a face mai nainte ucenicilor acelora știute maftemele și talcurile lor, ca să aibă căutare și Domnescă *peripiisis* acela care s'a silitu la învățatură. — 1 Ianuaru 1795.

Cod. XXIX, fila 25.

1. Pitacū la Hatm. Hangerliu Caimacamulū Craiovei.

D-lui cinstitū și credinciosū boerulū Domniei mele, vel Banū Dumitrașco Racoviță, ne-au arêtatū, cumcă la școla de învățatură, care prin hrisovulū Domniei mele s'au întocmitū acolo în Craiova, la mănăstirea Obedenului, s'au găsitū de D-ta și de D-lorū cei-l-alti boeri, unū Ștefanū iero-diaconulū cu învățatură bună de a se așdă dascălū.... Vodă încuviințează așdarea aceluia ca dascălū, «după hrisovulū Domniei mele, să arêtați însă porunca Domniei mele, spre a fi silitorū, cu sirguintă la învățatura copiilorū.... spre a se prcopsi și a se vedea rodulū învățaturii în faptă, unde să fie primitū la școlă pentru învățatură, câți voru vrea să vie la învățatură, deosebitū de cei ce cu numêrulū au léfă orênduită prin hrisovū, ca să învețe toți fără de plată, ca la școlă Domnescă. — 1794, Octombre 20.

Cod. XXIII, Fila 288.

2. Anaforaoa Epitropiei, ca să se mai deo taleri 100 prostichion dascălului alu treilea din școla Domnescă.

Cod. XXVIII.

În 1796, Aprilă, Domnitorulă dă carte către Ispravnicii din jud. Slam-Römnicului, de a se numi ună dascălă romănescă la Focșani, în școlă de la Sf. Iónă. ¹

Prea Înălțate Dómne,

Însciințămă Măriei tale pentru dascălulă Constantinu Filosofulă, ce s'au aședatū la școlă încă de la trecuta lună a lui Augustū ânteiū, carele prin luminatū pitaculă Înălțimeii tale, întru care s'au pusū în orânduială léfa dascălulă încă de la Ghenarie ânteiū alū acestui următorū anū, s'au orënduitū și pentru dascălulă Filosofulă tal. 1600 pe anū, dar fiind-că alū treilea dascălă era aședatū numai cu talerī 520 într'unū anū léfa sa, și avëndū multă greutate, care ne-au arétatū și însuși dascălă Lambru și fiind-că numitulū elinū și cu filosofulă, care amândoi sunt deopotrivă învățați, și amēdoii sunt a fi cu priveghere în școlă pentru toți ucenicii, însuși au cunoscutū greutatea dascălulă alū treilea, ci cu multă trudă și bătae de capū se ostenește pēnă a'i deștepta, s'au unitū dar amēdoii, adică Lambru cu Filosofulă, și chibzuindū au găsitū cu cale, ca pentru truda ostenelei dascălulă Gheorghe alū treilea, să i se mai dée *prostiă* încă talerī 100 pe anū peste talerī 520, ce sunt hotărâți de Măria ta, care și acestū *prostiă*, să nu se iée de isnová din venitulă școlerulă, cât au fost orânduiala întocmită de Înălțimea ta, ci din léfa Filosofulă, din cei 1600 talerī, care este hotărâtă pe anū, s'au mulțămitū a lua numai talerī 1500, din talerī 1600 și talerī 100 să se dée dascălulă alū treilea, urmându-se și acestū *prostiă* a lua din venitulă școlerulă viitorulă anū, ce se începe de la Ghenariu létū 1795, neajungēdu-i-se a i se plăti din venitulă acestui anū, care întocmire și chibzuială a numiților dascăli fiindū cu bună orânduială și economie dintr'a lorū dréptă simbrie, și noi găsimū cu cale să se urmeze întocmai, după cum mai susū s'au arétatū, de care și nu lipsimū a însciința Înălțimeii tale, ca ori-cum va fi buna-boința Măriei tale, să avemū luminatū răspunsū, în ce chipū să urmămū. — 1794, Decembre 15.

Dositheii alū Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banū, Isaac Ralet.

Cod. XXVIII. pag. 59 II.

1. *Carte către Ispravnicii din județul Slam-Römnicului.*

Pré S. Sa Părintele Metropolitū alū Ungro-Vlahiei, prin anafora de la 30 ale trecutei luni Martū, ne-au făcutū arétare pentru ună dascălă romănescă acia la orașulă Focșanilor, spre învățătura copiiloră orașanilor de acolo și a împrejurașilor, ca prin D-vóstră găsindu-se unulū cu învățatră de a ține școlă nelipsitū, să se îndatoréscă egumenulă mōnăsiréi Sf. Iónă a'i da léfă pe cât i se va orëndui de către Domnia mea acolea, cu care va fi scăđutū egumenulă din bani școlerulă ce dă acéstă mōnăstire, care anafora primind-o Domnia mea pentru folosulă orașanilor, care'lū voimū, poruncimū D-vóstră, ca să găsiți ună dascălă romănescă, cu sciință bună de învățatră, spre a'lū aședa, să ție școlă nelipsitū, rēnduindū dintre neguțitorii cei mai de ispravă și de frunte ai orașulă două purtători de grijă, a lua séma de pune silință dascălulă la învățătura copiiloră și îndatorindū pe egumenulă Sf. Iónă, ca pe tótă luna să'i dée léfă câte tal. 10 și să iée adeverință de la mâna lui, adevérité

In 10 Maiu 1796, Al. Moruzi inlocuesce pe rēposatulū dascālū Constantinū de la șcōla slavono-romānă de la Sf. Gheorghe, prin Isaia, recomandatū de Nazirulū șcōlelorū, ca vrednicū pentru învățatura și procopsēla ucenicilorū la învățatura cărței slovenesci și romānesci.¹

In biserică, cuvintarea de amvonă nu este lăsată cu totul la o parte. In Decembre 1795 și in anulū 1796, aflămū ca predicatorū pe Ambrosie Erochirica, plătitū cu lēfă determinată din banii șcōlelorū.²

și cu iscălitorile acelorū doi rēnduiți negușitorī, cu care va fi egumenulū scă-
dūtū din banii șcōlelorū la socotēlă. Dreptū acea, să o faceți D-vōstră sciută
acēsta și orășanilorū, care pentru folosulū și mulțumita lorū amū făcutū Domnia
mea acēstă milă și le-amū întocmitū șcōlă romānescă cu lēfă din banii șcōlelorū
Domnesci. — 1796, Aprilie 6.

Cod. XXIX. fila 168.

NB. Se vede că nu s'au aflatū dascālū imediat, de ore-ce la 2 Iulie 1796
Focșănenii cerēū din nou șcōlă. (veți la pag. 62, 63 și 64 tom. V).

1. Zemb. Vlahscoie. Fiind-că Constantinū Dascālulū, ce au fost la șcōla slovenescă ot. Sfântu Gheorghe vechiū, de aici din Bucuresci, și-au datū obștēsa datorie, și pentru a nu se zătigni șcōla acēsta de orēnduiala ce din vechime au avutū, precum vēdumū Domnia mea și hrisōve Domnesci de întocmirea ei, după care, încă de la lét 1792 Maiū 15, amū datū și Domnesculū nostru hrisovū de întărire, ne-au arētatū Pré Sfinția sa Părintele Mitropolitū pe Isaia și ne-a datū incredințare, că este vrednicū cu învățatura dascăliei pe deplinū, spre a se orēndui dascālū la numita șcōlă; decī după incredințarea ce ne-au datū Pré Sfinția Sa Părintele Metropolitū, dămū Domnia mea acēstă Domnescă a nōstră carte numitulū Isaia, ca să fie dascālū la șcōla slovenescă de la steti Gheorghe vechiū și să facă tot felulū de silință pentru învățatura și procopsēla ucenicilorū, la învățatura cărței slovenesci și romānesci, carele pentru a a sa ostenēlă și silință ce va face, să'si aibă orēnduiala și mila ce au avutū și dascālulū Constantinū, urmāndu-se după hrisōvele Domnesci. ii saam reche gpd.—1796, Maiū 10.

Cod. XXVI pag. 279.

2. Io Alecsandru Constandin Moruzi Voevod.

Pré Sf. ta Părinte Metropolitē alū Ungro-Vlahiei i D-vōstră Nazīrilorū Epitropiei, pentru lēfa ce are la cutie, din banii șcōlelorū, Ambrosie Ierochirica, pcruncimū Domnia mea ca, după orēnduiala cu care 'și iē dascālū șcōlelorū lēfa pe tōtă luna, asemenea s'o dați și lēfa sa pe fie-care lună, adică câte tal. 25 pe lună. — 1796, Augustū 4.

Cod. XXIX, fila 217 verso.

Vel. Logof.

Pitacū din 29 Decembre 1795 către Mitropolitū și Nazīrii Epitropiei pentru lēfa cea orēnduită de la cutie, din banii șcōlelorū, lui Ambrosie Ierochirica.

A. Moruzi poruncesce «ca după orēnduiala cu care'si iaū dascālū șcōlelorū lēfa lorū pe tōtă luna, asemenea să se dēce și orēnduită lēfa lui Ambrosie pe fie-care lună..»

Cod. XXIX fila 138 verso.

Alături de școlă, lucrează ca factor cultural, *tipografia*. «*Pravoslavnică învățătură*» tipărită la București¹ la 1794, pe când în Iași se imprima «*Critil și Andronius*»,² traducere din franceză; alături de «*Liturghia* care al doilea s'a tipărit într'acești chip, în zilele prea Luminatului și prea Înălțatului Domn M. C. Suțu Vvd. cu osirdia și cu totă cheltuiala P. S. Mitropolitului al Moldovei k. kir Iacov, într' a sa tipografie *din nou făcută* în Sf. Mitropolie din Iași»; aceste cărți, împreună cu mai multe altele,³ de cari avem a vorbi mai târziu, și cu manifestațiunile poetice ale lui A. Văcărescu din acești ani, constituiesc documentele culturale din Domnia lui Al. Moruzi.

Mișcarea culturală a Românilor din Ardeal, de la data acăsta, nu este fără de legătură cu cea din principate. Ca dovadă vom aduce deocamdată pitacul lui A. Moruzi către Mitropolitul Dositheiu, prin care-i recomandă diverse publicațiuni și cărți din Ardeal, numai ca să le propage în țară, afară de cartea cu titlul «*Fire și obiceiuri turcesci*» și cu escluderea gazetelor. Iată acel pitac:

Io Alexandru Constandin Moruzi Vvod.

Prea Sf. ta Părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, ve vedă acăstă tipărită înștiințare, ce a venit către Domnia mea de la însoțirea tipografiei românești din țera Ardealului, dimpreună cu deosebita filadă și însemnarea de felurile cărților ce a de a le tipări acum nouă în limba românească; ci dar, cât pentru *Fire și obiceiuri turcesci* și gazeturi, aceste nu sunt primite, iar geografii, fizică, filosofică și altele asemenea, aceste sunt slobode, cum și cele bisericesti și altele Dumneșcesci, prin cercetarea prea Sfinției tale găsindele unite în tocmă după canoanele sfintei biserici a răsăritului, iarăși vor fi slobode; pentru care să și arăți prea Sf. ta la toți, căți vor să se îndestuleze și să se folosescă de aceste, făcându-le cunoscută plata și vremea primirei, și să arăți Domniei mele în scris o anafora. — 1795, Martu 4.

Cod. XXIX, fila 24.

1. „*Pravoslavnică învățătură*” acum încă tipărită pe limba românească în zilele prea luminatului Domn, Io Alexandru Const. Moruzi Voivodă, cu blagoslovenia și totă cheltuiala P. S. Părint. nostru Kir Dositheiu, Arhiep. și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, la anul mântuirii 1794, în tipografia Metropolitană, în București, de Dumitru Popovici tipograf, în 4° de 138 file.

2. Vezi despre acăstă carte, ce am scris în Atheneul Român din Iași, luna Maiu-Iunie 1861, pag. 33.

3. Iată încă una importantă: „*Sfinta și Dumneșcesca Evanghelie*, acum într'acăst chip tipărită, în zilele prea luminatului și prea Înălțatului Domn, Io Alexandru Const. Moruzi Vvd., cu blagoslovenia P. S. Mitropolitului al Ungro-Vlahiei Kir kir Dositheiu și cu totă osirdia și cheltuiala P. S. iubitorului de Dumneșci Kir kir Nectarie Episcopul Românului, în Sfinta Episcopie a Râmnicului, la anul mântuirii 1794; s'a tipărit de Dimitrie Mihăilescu, tipog. Râmnic, și de Gheorghie sin Popa Constantin, tip. Râmnic, în folio de 159 file.

Când în țară se introducea cărți de diverse științe și prin dascălii francezi se furișă în societatea română multe din principiile Revoluțiunii franceze, poprirea intrării în țară «a gazeturilor» era o măsură fără de scop. Proibirea jurnalelor dă naștere satirei și pamfletului scris. Altă dată în balade și doine, opresatul își cânta pësulul său; de acum înainte satira și pamfletul nu voru cruța pe mai marii țilei. Vomu aduce în tomul următoru o piesă de teatru, (prima în limba română), care nu e decât un pamflet de la finea Domniei a doua a lui Alex. Ipsilante.

Ca reprezentanți ai științei urmază să fie numești și doctorii, cari în Bucuresci și în unele județe de sigur răspândeu mai mult cunoscințe varii, enciclopedice, decât asigurau sănătatea publică. În 20 Iunie 1795 raporta Epitropia Domnitorului că «de la o vreme încóce vedem că s'aũ obicinuitu de vinu nisce bărbieri și spițeri și de sineși se facu dohtori, făr'de a arêta atestaturî și dohtoraturele lorũ la D-lui arhi-iatros, ca să le facă cercetare, și de va fi vrednicu, să le deé voie a metahirisi și a căuta bolnavi». Epitropia denunță între alți «cerlatani» pe doi, unul Daniilũ «care a omoritũ o copilă a Dumisale Vornicului Manolache Brâncovonu și unũ feciorũ de vêrstă a lui Toma Comino, etc.» și celă-laltũ numitũ Pavelũ «care omórá ómenĩ cu dohtorii mincinóse.» Dupé propunerea Epitropiei, Domnitorulũ ordonă isgonirea lorũ din țară și dispune ca vel Spătarũ și Aga să nu mai permitiã practica la nici unũ doctorũ, fărã prealabila cercetare a proto-medicolui, care singurũ póte da libera-practică.¹

1. Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospod. Zemb. Vlahscoie.

Poruncimũ Domnia mea D-tale vel Spătarũ i D-tale vel Postelnicũ Epistatule alũ Agieĩ, în tótă vremea să priveghiați pentru unĩ ca aceștia, ce cu nume că sunt dohtori, pricinuescũ înșelăciunĩ și primejdii de mórte la norodũ a nu fi slobođi a umbla prin politie, ci ori-care va fi venitũ aici, seũ va veni de acum înainte, săĩ trimiteti mai ântêiũ a se arêta la D-lui arhi-iatros, ca să-ĩ cerceteze de aũ pracsis, de sunt cu adevêrat dohtori cu vre-o mărturie în scrisũ, și așia pe care îi va cunósce D-lui, le va da carte la mânã, spre a fi sciuti că aũ acéstă epanghelmă și vorũ fi slobođi, iar într'altũ chipũ să nu se priméscã, și D-ta vel Spătarũ să o faci acésta sciutũ la agenție, ca să se isgonéscã unĩ ca aceia, că nu'ĩ pohtimũ Domnia mea a'ĩ lăsa să umble făcênd înșelăciunĩ norodului. Asemenea și pentru acești douĩ ce se numescũ dohtori, pe celũ ce se afã aici să'lũ găsiți și să'lũ faceți teslimũ la agenție, ca să se isgonéscã, iar pe celũ ce s'aũ aflatũ la Tunari, să trimiti D-ta vel Spătarũ ciocli să'lũ ridice, să'lũ ducã la Spătarũ, spre a se aerisi câte-va țile, și apoi iarășĩ la agenție să'lũ facã teslimũ spre a se isgoni și acela; și în scurt, de acum înainte, să priveghiați D-vóstrã pentru unĩ ca aceștia, când se va ivi

La 25 Iulie 1795, dupē anaforaoa Căimăcămiei, se isgonese din Craiova medicul Palasu, «care prea puțină sciință are de doftorie» și întăresce doctori ai Craiovei pe Pavlu și Spiru, «doftori creștini, cari la multe locuri s'au cercatū și sunt ómeni procopsiți și cu bună sciință de doftorie.»¹

veniți niscare-va spițeri cerlătanī, cu nume că sunt dohtori, să'i trimateți pe toți la D-lui arhi-iatros spre cercetare, și numai pe care îi va adeveri D-lui cu carte în scrisū, că sunt dohtori cu adevăratū, aceia să aibă slobodēnie a āmbra prin politie la cei ce'i va pohti, iar pe cei-l-alti să nu'i îngăduiți, ci să'i dēe la agenție, spre a se isgoni de aici unii ca aceia, negreșit. — 1795, Iunie 30.

Vel Logof.

Cod. XXVIII, fila 65.

Prea Inălțate Dómne,

Insciințamū Măriei tale, că de la o vreme încóce vedemū că s'au obicinuitū de vinū nisce bărbieri i chimiagiī și spițeri și de sineși se facū dohtori făr' de a arēta atestaturī și dohtoraturile lorū, la D-lui arhi-iatros, ca să le facā cercetare și de va fi vrednicū să le dēe voie a metahirisi și a căuta bolnavi, ci eī puindū înainte felurimī de cuvinte mincinóse, prilistescū norodulū cu mari laude, că sunt vrednici a vindeca orī-ce felū de bóle, înșelā ómenii și luāndu-le bani le daū câte cevași împotriva patimei, ne avēndū pracsis, și așia unde este nădejde să se scóle, elū ilū omórá cu unū ciasū mai nainte, de care și acum vedemū, că s'au ivitū doui inși numindu-se arabī, și dohtori fórte meșteri și învățați, încāt se laudā, că atât de bóla ciumei vindecā pe fieș-care, cum și de orī-ce patimā va fi, numai să apuce pe omū cu sufletū, negreșit ilū scólā. Pe unulū dintr'acești doui ilū chiamā Daniilū, carele a omoritū o copilā a D-sale Vorniculū Manolache Brāncovenu i unū feciorū de vērstā a lui Toma Comino, 2-lea Spătarū, și o fatā a lui Chiurci-Baș, și celā-l-altū anume Pavelū āmbra aici în Bucuresci iscodindū în tóte părțile a înșela norodulū și a le scurta viața făr'de vreme; mai sunt și alții, dupē cum îi arētāmū mai susū, care āmbra cu asemenea înșelāciuni de omórá ómenii cu dohtorii mincinóse; pentru care o netrebnicā urmare ca acēsta, dupē datoria ce avemū și are Epitropia la unile fapte ca acestea a priveghia, nu lipsimū a insciința Măriei tale, printr'acēstā prea plecatā anafora, și ne rugāmū Măriei tale să bine-voiesci a lipsi acești doui înșelători cu totulū de aici din pāmēntulū țerei Măriei tale, cum și alți asemenea lorū, și orī-care se va mai ivi de acum înainte cu nume de dohtori să nu fie slobodī a metahirisi bolnavi, până nu va merge mai āntēiū la D-lui arhi-iatros ca săși arēte dovada în scrisū, de este dohtorū desēvēșit și apoi dāndu-i-se slobodēnie iar prin scrisóre, așia să fie volnicū a āmbra prin orașū la cei cu trebuință, precum acestū obiceiū este și chiar în țera lorū, că făr'de dohtoratū la mână nu este slobodū să āmble nici într'o politie; de acēsta insciințamū, și cum va fi luminātā poruncā. — 1795, Iunie 20.

Cod. XXVIII, fila 65.

Isaac Ralet.

1. Anaforaoa Caimacamului și a Dișanului Craiovei (Al. Calfoglu Caimac., Iónū Glagovenu, Barbu Știrbeiū, Iónū Brăiloiu Stolnicū, Ioniță Argintoianu),

Alături cu medicii, cari dau ocaziune a se imbogăți limba românească cu termenul de *șarlatan*, să menționăm pe primul oculist cunoscut de istoria noastră culturală, și cu atât mai cu multă plăcere, că pe când șarlatanii erau indiviți streini, oculistul nostru celui I-iu este românul Radu.

Iată documentul, care vorbește de acestu primu oculistu alu nostru :

Resoluția din 5 Sept. 1794 pe anafora ce s'aũ făcutu în dosulu jãlbei Gherghinei, ce aũ fost orbã.

Ascultãndu luminatã porunca Mãriei tale de la acẽstã jalbã, amũ facutu cercetare, aducẽndu pe însãși jãluitorea de fațã înaintea nãstrã și adevẽrulũ, amũ vẽdut-o betegã de amẽdoĩ ochiĩ, cu perdele, nezãrindũ nici cum, ci ca unũ buștenu se lovea de toți pereții, și de nu o purta altcinevași, nu șcia în cotro sã apuce și sã mergã. Amũ chiatu pe Radulũ, ce s'aũ chiatu cã este dohtorũ, pe carele l'amũ întrobatũ de pãte sã șcie elũ acelu meșteșugũ și s'o vindece, și aũ rãspunsũ cã pãte, fiind-cã aũ invẽtatũ meșteșugulu în lãuntru Evropei, de la unũ doctorũ, de la care are și atestatũ cã aũ sãvãșitũ invẽțatura acestu meșteșugũ. Și așia l'amũ tocmitũ tal. 30, cu dohtoriũ, cu tot și anteu s'o vindece și apoi sã-i deã Epitropia baniĩ. Și așia luãnd-o pe jãluitore la casa luĩ, peste o lunã de țile, Augustũ 5, aũ avut-o sdravãnã cu vederea cum aũ fost din inceputũ, strigãndũ cu glasũ și lãudãndũ numele Mãriei tale, rugãndũ pe milostivulu Dumneđeu pentru bunã starea și îndelungarea anilorũ vieței Înãlțimei tale, cã s'aũ vẽdutũ din întunericũ la luminã; ci sã binevoiescã Mãria ta a ni se da poruncã, sã dãmũ numitului dohtorũ acei 30 de talerĩ pentru ostenela sa, și bine arũ fi Mãria ta, ca așia omũ sã se orẽnduiascã, cu puținã lãfã pe lunã, cãte talerĩ 10 mult 15, ori de la vre-unũ spitalũ, seũ de unde veĩ socoti Mãria ta, cã se mulțamesce elũ, și sã fie pentru cãutarea

din 25 Iulie 1795, vesteșce, cã din douĩ doctori ai Craiovei aũ muritũ unulũ și aũ rãmasũ numãĩ Palaș, «carele prea puținã sciințã avẽndũ de dohtorie, atãt noi cãt și norodulu de obște pãtimimũ. Acum de la Bucurescĩ viindũ unũ Pavlu și Spiru, dohtori creștinĩ, cari la multe locuri s'aũ cercatũ, și fiindũ omeni procopsiți și cu bunã sciințã de dohtorie, ceĩ mai mulți aũ dobãnitũ și dobãndescũ folosũ, ajutãndu-se la neputințele lorũ; pentru care fiind-cã se aflã cu acẽstã bunã idee și sunt și omeni cinstiți, purtãndu-se cu fãrte bunã orẽnduialã, ne rugãmũ Mãriei tele, sã te milostivescã, ca cu aședãmẽntũ de talerĩ 500 pe anũ, ce aũ fost ceĩ-l-alți dohtori, sã se orãnduiascã acești 2; și acestũ Palaș, ce aũ fost pãnã acum, va merge deși va cãuta trãba sa, neamestecãndu-se mai mult la dohtorie». — 1795, Iulie 25.

Cod. XXVIII, scara 7, fila 9 verso.—

Domnitorulu aprobã acẽstã anafora la 27 Iulie acelașu anũ.

de acestŭ felŭ de patimă pentru cei sĕraci, care vinŭ mai în tôte ȃilele la Epitropie și nu le dau mâna, și va fi Măriei tale vecinică pomenire.

Cod. XXVII, scara 16 fila 18.

Isac Ralet.

La 9 Sept. 1794, Al. Moruzi aprobă ambele propunerî ale Epitropului.

Cu referință la *spițerii*, avemŭ de la Al. Moruzi, din 23 Decemb. 1794, o rezoluțiune, ca *doftorulŭ celŭ mare*, împreună cu D-rulŭ Caracaș, să inspecteze spițeriile, și să pecetluiască tôte doctoriile vechi și stricate și să se fixeze tarifulŭ doctoriilorŭ, după taxa oficială din Ardélŭ.¹

1. *Anaforoa pentru doftoriile cele vechi, să se pecetluiască, ca să nu mai fie prin spițerii, ci să se aducă altele noue.*

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. boj. milos. i gpd. Zem. Vlahscoe.

Cu cale și de trebuință fiindŭ a se da nizamulŭ acestei trebî, ce este alŭ obștei, poruncimŭ Domnia mea D-tale Arhiotre, să chiămî împreună și pe doftorulŭ Caracașŭ, unde să mai aduceți și pe vre-unulŭ din hirurgii, care va fi practicos desevĕrsitŭ, și strângĕndu-î pe toți spițerii din Bucuresci, de la tôte spițeriile, prin marafetulŭ D-lui Epistatulŭ Agiei, să'i cercetați pe fie-care în parte de are ântĕiŭ spițerulŭ meșteșugŭ și sciință de plinŭ a lucrărei doftoriilorŭ, unde să faceți și căutarea doftoriilorŭ, ce au în spițerii și câte vorŭ fi vechi și netrebnice, fără de nici o energhie, acelea pecetluindu-le și dându-le sorocŭ de a le rădica și a le duce unde vorŭ vrea, să-î îndatorați ca să aducă altele noue folositoare, care să'i facă energhia lorŭ; și pentru prețulŭ doftoriilorŭ ce se aducŭ din lăuntru, pliorforisindu-vĕ cu cât se cumpĕră în lăuntru, cu cheltuiala lorŭ până aci, să socotiți apoi adausulŭ ce li se cuvine de a se pune la prețŭ, iară pentru celea ce se potŭ face aici, să se urmeze prețulŭ acela, după *taxa Ardĕlului*, unde lângă *acestea tôte* să ascultați Dumnĕvoștră și pe spițerii ce au aprovalisi și așia dândŭ nizamulŭ acestei trebî, să arĕtați Dumniei mele pentru tôte.—1794, Dechemvre 23.

Prea Înălțate Dĕmne,

Nu lipsimŭ cu prea plecată anafora a însciința Măriei tale, între cele-l-alte trebuincioșe obștei, și pentru rĕndulŭ spițeriilorŭ și doftoriilorŭ dintr'ĕnsele, care au ajunsŭ la atăt de mare catahrosis, încăt au catandisit, după ce nu facŭ nici unŭ folosŭ, fiindŭ vechi, necăutate de nimenea, facŭ și stricăciune, căci dându-se bolnavilorŭ și nefăcĕndu-și energhie, fiindŭ vechi, de nici o trĕbă, îi cotropesce bóla, din care pricină urmĕză și cele mai multe primejdii; deosebit de acĕsta, și prețulŭ doftoriilorŭ se urmĕză fără nici o orĕnduială, și cu o sumă fórte mare, nesuferită, și pentru ca să se pue aceste tôte la bună orĕnduială, după cum s'au datŭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ de către înțelepciunea Măriei tale, și la cele-l-alte tôte urmĕză să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnĕluŭ doftorulŭ celŭ mare, i către Dumnĕluŭ **doftorulŭ Caracașŭ**, care mai ântĕiŭ făcĕndŭ acum căutarea tuturor doftoriilorŭ de prin tôte spițeriile, cele ce vorŭ fi nu numai vechi netrebnice, ci și sub bănuială că nu'și

XVII

Iernă grea. — Ciumă. — Fomete.

Cu toate măsurile luate încă de la aparițiunea ciumei, sub anteriora Domnie a lui Suțulu, această epidemie s'a întinsu mereu în decursul iernii anului 1792. Întrăga Domnie a lui Al. Moruzi este bătuită de această crudă bolă. Și, ca și când dănsa nu era de ajuns, ea fu însoțită de o iarnă, care cu toată rigorea ei, nu o suprimă în țără; și de o secetă care compromite pentru 2 ani produsele muncii țărănești.

Ne rămâne a vorbi aci despre fie-care din aceste calamități, cari se năpustiseră asupra țerei. E cazul de a aminti, ceea ce am spus altă dată, că meritul unui popor în luptă cu cataclismele este destul de mare, decât cel puțin manifestă energică voință de a scăpa de ele.

Din acestu punctu de vedere putem dice, că Alex. Moruzi și guvernul său și-au făcutu cât mai bine datoria, luptându în contra întreitelor calamități.

Să abordăm pe rând istoricul fie-căreia.

Ciuma. Primul act ce întâlnim de la Al. Moruzi, relativ la ciumă, este din 4 Martu 1793. În cursul iernei, bolă, care în anul trecut venise pe calea Giurgiului (Vlașca), se mai potolise. În Bucuresci tot mai muriaș, dar nu cu atâta violență ca în anul trecut.

voru avea cea deplin energhia sa, pecetluindu-se de către Dumneloră, să fie datoră acelă ce le va fi avut la spițerie, în sorocă de țile, ce i se voru pune de către numiții, să le-o rădice, trimițându-le unde va șei, ca ne urmându și dovedindu-se că s'au isdrăznit de aș mai vëndută la cinevași de acelea, să se arță și că celă ce va vrea să ție spițerie aici în orașul Bucuresci, să șie că este supusă și datoră la cercetările ce se voru face de către D-lui doftorul celă mare, i de către D-lui doftorul Caracașu, a fi răspundătoră, ca ună pricinitoră de răulă obștei, nu numai a fi arse acele doftorii vechi, ce se voru găsi, ci și a i se face căduta dojană, prin zabitulă său; iar pentru prețu este forțe lesne, adică să se facă adausă la dece la fieș-care felă de doftorie, urmându-se prețulă loră, după cea tipărită taxă a Ardélului, nu numai la felurimea doftoriilor, ce sunt aduse din lăuntru, iară cele ce se potă face de aici, care se și facă, la acelea să se urmeze tot acelaș prețu, ce se cuprinde în taxa Ardélului, iar hotărârea cea desevêșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. 1794, Dechembre 19.

Dumitrache Ghica Bană, Nicolae Brâncovenu, Vel Bană Racoviță, Enache Văcărescu Spăt., Vel Vist. Moruzi, Manolache Brâncovenu Vel Vornică, Vel Log. Filipescu, Vel Vor. Grădistenu, Vel Vorn. Slătinenă, Vel Logof. Știrbeiu.

Cod XXVIII, pag. 65.

Deodată însă Ispravnicii de Oltŭ vestescŭ Domnitorului, cŭ la satele Floru ŝi Tŭmpenii aŭ izbucnitŭ bŭla. Domnitorulŭ dŭ Instrucŭiuni Ispravnicilorŭ de Oltŭ, ce sŭ facŭ pentru combaterea bŭlei: izolarea celorŭ molipsiŭi, aŝedŭndu-i ŭn colibe, cu strŭji de jurŭ-imprejuru, ca sŭ nu comunice cu cei sŭnŭtoŝi. Colibele sŭ fie pe lŭngŭ apŭ. Hrana sŭ fie: pŭne, linte, oŭetŭ, usturoiŭ. Sŭ se desinfecteze casele unde s'au produsŭ bŭla. Chiar cei sŭnŭtoŝi din casa unde s'au produsŭ bŭla sŭ fie ŭinuŭi ŭntr'unŭ lazaretŭ, timpŭ de 22 de ŭile. Dupŭ ce vorŭ ŭmplini ŭilele de lazaretŭ, sŭ nu intre ŭn casele lorŭ, decŭt dupŭ o nouŭ desinfectare prin spŭlare, afumare cu puciŭsŭ ŝi cu pŭcurŭ. Domnitorulŭ cere raportŭ sŭptŭmŭnalŭ de mersulŭ bŭlei.¹

ŭn aceeaŝi ŭi, 4 Martŭ, ŭn care Domnitorulŭ rŭspunse Ispravnicilorŭ de Oltŭ, veni scirea, cŭ aŭ izbucnitŭ iarŭŝi ciurma ŭn satele Singureni ŝi Mŭgura din Vlaŝca. Epitropia aŭ comunicatŭ Ispravnicilorŭ de Vlaŝca instrucŭiuni identice cu cele de mai sus.

ŭmediatŭ Domnitorulŭ indŭmnŭ pe Mitropolitŭ sŭ trimiŭŭ pŭrinŭi cu capulŭ sfŭntului Visarionŭ, sŭ'lŭ preŭmble prin judeŭtele molipsite, cŭtre care acum se adaugŭ ŝi jud. Teleormanŭ. Amŭ vŭduŭtŭ altŭ datŭ trimiŭŭndu-se butŭie cu aghiasmŭ prin sate, de la Bucuresci, pentru stŭrpirea epidemieŭi. Acum aghiasma se va face de faŭŭ cu capulŭ sf. Visarionŭ «fŭcŭtorulŭ de minuni ŝi isbŭvitorulŭ de acŭstŭ nŭpraznicŭ bŭlŭ» ŝi cu acŭstŭ aghiasmŭ se vorŭ boteza satele molipsite.

Pentru transportarea capului sf. Visarionŭ, se dŭ cŭlugŭrilorŭ unŭ rŭdvanŭ cu cai de menzilŭ, gratis ŝi 2 neferi, pentru pazŭ la drumŭ. Se trimetŭ ŝi ordine la Ispravnicii din judeŭtele Vlaŝca, Teleormanŭ ŝi Oltŭ, vestindu-se cŭlŭtoria prin judeŭte a venerateŭi reliquii.²

ŭngrijitŭ de reapariŭiunea bŭlei ŭn ŭerŭ, Domnitorulŭ cautŭ sŭ iŭe mŭsurŭ ŝi ŭn Bucuresci. Decŭ la 23 Martŭ 1793, dŭ pitacuri luŭ Aga ŝi Spŭtarului, sŭ cerceteze prin oraŝŭ ŝi pe toŝi sŭracii bolnavi de *bŭlŭ curatŭ*, sŭ'i aducŭ la spitale. Asemenea la 29 Augustŭ acelaŝi anŭ.³

Lazareturile funcŭionezŭ incŭ din anulŭ trecutŭ. Bŭla pare ŭnsŭ cŭ nu este violentŭ ŭn Bucuresci ŭn decursulŭ anului 1793.

ŭn primŭvŭra anului 1794, incŭ de la 18 Februarie, Domnitorulŭ dŭ pitacŭ la Epistatulŭ Agiei, sŭ dŭe strasnicŭ poruncŭ la vŭtŭŝeiŭ mahalalelorŭ, ca ŭn tŭtŭ vremea sŭ cerceteze, fie-care ŭn mahalaua luŭ, casurile de bŭlŭ ŝi ŭn tŭte Duminicile sŭ raporteze preotului din acea mahala, iar preotulŭ sŭ ŭnsciŭnŭteze la Epitropie, «ŭn mŭnele orŭnduitului dintre doi Epitropi, ŭn care sŭ arŭte de este vre-unŭ bolnavŭ ŝi de ce

1. Veŭi documentulŭ ŭn tomulŭ VI la Cap. Ciumeŭi.

2. Veŭi ambele documente ŭn tomulŭ alŭ VI-lea, la Cap. de ciurmŭ.

3. Veŭi anexele la tom. VI.

patimă? seú de aú muritú? asemenea cum și de sunt toți sănătoși? asemenea să însciințeze pe tóte dílele, grijindú la acésta de a nu face vre-unú cusurú de lenevie.»—1794, Februarie 18.

În aceeași dí Domnitorulú scrie și Mitropolitulú, ca să ordone preoților, în sensulú pitaculú de mai sus, «pe tóte Duminicile să dée adeverința iscălită la mâna vătășeilorú mahalalei, în chipú de rapórt, de es'te cinevași bolnavú și de ce patimă? seú de aú muritú vre-unulú, asemenea să aréte; precum și de sunt iarăși bolnavi, iarăși să însciințeze.» (Cod XXIII, fila 206).

Se iéú măsurí de priveghere a celorú cari vinú de la Giurgiu, unde *iarăși s'aú simțitú* de bóla ciumei. Călétorii din acea parte sunt supuși a face lazaretú la Daia și la Mönăstirea Văcăresci.¹

Grație acestorú măsurí, o bună parte a anului 1794 trece cu óre-care potolire a bólei. Nu mai puțin muriaú destuí în Bucuresci, de óre-ce la 1 Noembre 1794, Domnitorulú ordonă Mitropolitulú:

«Să dai strașnice poruncí la toți preoții și protopopií de obște, din orașulú Domniei mele Bucuresci, ca verí în têrgú, verí în mahalala se va întêmpla a muri omú, să nu fie slobodú preotulú acei mahalale a'lú rădica și a'lú îngropa, până nu i se va face cercetarea accea ce s'aú poruncitú de către Domnia mea la D-luí vel Spătarú și la D-luí Epistatulú Agiei, ca să se íce pliroforie de bóla lui și cu adeverința Spătăriei, sóú a Agiei, va fi slobodú a'lú ridica și a'lú îngropa, iar făr'de adeverința să nu se cateze nimenea, ca să se póta face cu acésta paza și străjuirea cea cuviincióasă a *curățeniei*.

Cod. XXIII, fila 290 verso.

În acestú sensú a datú Al. Moruzi pitacú și către D-luí Vel Spătarú și vel Agă, în 1 N-bre 1794, să dée strașnice poruncí preoților la tóte mahalalele i vătășeilorú, cum și mahalagiilorú, ca îndată ce se va întêmpla de a se îmbolnăvi vre-unú omú în mahalaua fie-căruia, numai decât vătășelulú mahalalei să fie datorú a da de scire la Spătărie, sóú întêmplându-se mórte vre-unuia, preotalú acelei mahalale, să nu fie slobodú a'lú rădica și a'lú îngropa până nu va da în scire Dumitale ca să trămiți omú din cei *practicoși*, spre a cerceta bóla aceluia și făr'de adeverința Spătarulú, să nu fie slobodú a îngropa, urmândú fiesce-carele acesteí poruncí, ca să se póta face paza etc. (*ca mai sus*).

Și în județe trimite Domnitorulú circulări, în 8 Noembre, cu povêtuiri pentru a împedeca lățirea bólei. Cu deosebire insistă Domnitorulú la Ispravnicii de Vlașca, ca să împedeca relaționile dintre locuitorí cu Giurgiu, și să nu intre prin sate vre-unulú de la Giurgiu

1. Veđi anexa în tom. VI.

prin locuri dosnice și pe furiș. Domnitorul, în 8 Noembrie 1794, cere Ispravnicilor de Vlașca raportu de sănătate la fie-care 15 zile.¹

De sărbătorile Crăciunului, Domnitorul scrie Ispravnicilor, să inceteze ori-ce judecăți, să nu se aducă nici unu împricinatū la Bucuresci, să se oprască pe cât mai mult comunicațiunea dintre Bucuresci și sate.²

În 12 Decembre 1794, Domnitorul ordonă Epitropiei obștirea, să rânduiască 4 boerinași din Epitropi de alū 2-lea și alū 3-lea, câte 1 la fie-care din cele 4 poduri mari ale orașului, cu mahalalele respective. Acești boerinași să inspecteze casele, în urma raportului preotului și a vătășeilor de mahalale, ca să constate casurile de bōlă ce s'arū ivi, ca nu cumva, din interes, subalternii să le ascundă.³

În această lună, prin pitacū către vel Spătarū, țiganiī sunt opriți de a mai intra în Bucuresci, veri din ce parte vorū fi.

Tot în interesulū curățirea orașului, la 21 Decembre 1794, Alex. Moruzi opresce mendicitatea pe la biserici și pe strade, și ordonă ca pe sērăcii vrednici de milă, cari nu potū a'și câștiga hrana prin muncă, să fie așețați pe la mōnăstiri, unde să'și aibă indestularea trebuincioasă.⁴

Anulū 1795 este anū grōsnicū pentru țea, căci este anulū fōmeteī și alū ciumei în tōtă furia ei.

În Ianuarie acestū anū, ciuna sbucnesce și în jud. Muscelū. În 3 Martū, Al. Moruzi opresce din nou ingroparea ōmenilorū, cari morū fără scirea lui Aga și a Spătarului. (*Cod. XXIX, fila 25 verso*).

În aceeași lună, unū nou transportū de calici de prin Bucuresci e trāmis pe la mōnăstiri. Domnitorul le dă din Visterie câte 1/2 talerū pe lună de fie-care.⁵

Imediatū se scotū din casele lorū și țiganiī din Bucuresci, prin Epistatulū Armășiei, și se stabilescū pe la moși și sate depārtate, neavēndū voie a se reīntōrce.⁶

La 26 Martū se închidū cârciumele, ca să nu mai fie *amestecătură de ōmeni*, cu beții, cu lăutari, cu jocuri. Se îngădue vēndarea de vinū numai luatū pe acasă; dar cârciuma, în care se va întēpla molipsōlă, să fie cu totulū opriță.⁷

1. Veđi anexele tom. VI.
2. Veđi anexa în tom. VI.
3. Veđi anexa.
4. Veđi anexa.
5. Veđi anexa.
6. Veđi anexa.
7. Veđi tom. VI.

Două zile după aceea, se dă un nizam mai complect, care credem util a-lu aduce chiar aci:

Nizam către vel Spătar și vel Aga, pentru bóla ciumei.

Fîind-că la această întemplantare de năpraznică bóla, ce s'au însemnat în politia Bucurescilor, că este întru tóte lipiciósă, trebuie ca după tóte mijlocele să se facă pază, și fiteș-care pe sine să se feróscă în parte pentru folosul de obște și alú fit:ș-căruia deosebit; pentru aceea dar vă poruncim Domnia mea, ca să dați nizamulú acesta, care mai jos îlú numim și'lú arătăm prin ponturi, și să grijiți forțe, ca să se și păzescă de fiteș-care, adecă:

1. Brutarii, bacanii, cărciumarii, precupeții, pescarii, lumînării, măcelarii, cum și toți prăvăliași ce au marfă de vëndare, la alișveriușulú ce vorú face, să nu iée banii în mână, pênă a nu'í pune mai nainte în oțetú.

2. Jocurile ce se facú în tîrgú, care se numescú *țini*, adică de își cêrcă noroculú, de tot să se opréscă, ca unú lucru ce se face adunare și amestecătură de mulți ómení.

3. Teleleicile, cari obicinuescú de vinú și se stringú Lunea la tîrgulú Cuculuí și vëndú haine, pânzeturi și alte mărunțisuri, să se opréscă atát din tîrgulú Cuculuí, cât și din Tîrgulú-de-afară, ca să nu se mai facă vëndare. Asemenea și telalii, cari vëndú haine vechi și purtate, iarășí să se opréscă, ca unú lucru ce din vechiturile hainelorú póte să se pricinuiască lipire de molipsélá.

4. Dulapulú, care era obicinuitú la sêrbătorile Pascelorú, precum și *giama*, amú poruncitú Domnia mea cu deosebitú pitacú la D-nelú Epistatulú Cămărei, ca să dóe poruncă ómenilorú Curței, să lipséscă estimpú; ci dar, când pe ómenii Curței îi oprimú Domnia mea de obiceiulú ce au avutú, nu mai rămâne cuvêntú, că și adunările de celá-l-altú norodú ce se făcea în Broșteni și verí-ce amestecături de ómení trebuie să lipséscă estimpú cu totulú, de pretutindenea.

5. Toți prăvălieși să fie datorí a aprinde pe dinaintea prăvăliilorú lorú catranú séu puciósă, ca să ardă în tóte zilele de dimineță pân'n sêră necontentit. Asemenea, toți de la micú până la mare să aprindă toți gunoiú prin curțile lorú, făcêndu-se însă pază de către fiteș-carele, ca nu cumva din neluare aminte să se întemplete vre-o aprindere de focú.

6. Pentru cafenelele din Bucuresci, după cum ne adeverimú Domnia mea din condica Divanulú, că și mai nainte la acestú felú de bóla erau oprite, asemenea să se opréscă și acum a nu se face vëndare de cafea întrênsele¹ fără numai stăpânulú cafenelei cu tovarășulú lui, séu sluga lui să rămâe înăuntru fără de a primi adunare de ómení, iar cafenéua ce este aprópe de

1. Domnitorulú adaugă aci: „iar pe feréstra cafenelei să aibă voie de a da cu felegénulú cafea, iar ușile să fie închise a nu intra omú înăuntru.“

casele de beilic, ca o trebuincioasă pentru musafirii străini, acésta poruncimŭ să fie slobodă, unde și la acésta să dați strașnică poruncă ca alți ómenŭ pământeni și orașeni să nu se primescă.

Tóte aceste câte poruncimŭ mai sus și câte altele prin deosebite pitace amŭ poruncitŭ Dumnevóstră, pentru cárciumŭ și pentru lipsirea *muerilorŭ celetnice*, véduve și fete, dupě la cárciumŭ, să le puneți Dumnevóstră negreșit in faptă și cu strașnicie să le urmați, ca nisce mult trebuincioase nizamurŭ pentru binele și folosulŭ a tuturorora de obște, la care nu trebuie nici unŭ felŭ de lenevie să aveți, și să avemŭ și răspunsulŭ Dumnevóstră *in ce chipŭ ați urmatŭ la fiteș-ave dintr'aceste*. — 1795, Martŭ 27.

Cod. XXIX Fila 32 verso.

Pentru desinfectarea lucrurilorŭ din casele smreduite din Bucuresci, se ie următoarea dispozițiune:

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ etc.

Cuvióse egumene de la mónăstirea Plumbuita, sănătate! Fiind-că face trebuință pentru lucrurile cele molipsite a caselorŭ, ce s'aŭ întemplatŭ de s'aŭ zmredruit aicea in orașulŭ Bucurescilorŭ de năpraznica bólă a ciumei, ca să se pue la unŭ locŭ, afară din orașŭ, unde să pótă să le întindă spre a le aerisi la vântŭ și a se curăți de molipselă... și fiind-că s'aŭ gasitŭ cu cale, ca să se trimiță aceste lucrurŭ acolo la mónăstirea Plumbuita pentru aerisitŭ, poruncimŭ Domnia mea cuvioșiei tale, ca numai decât să deșerți mónăstirea de tóte lucrurile ce se vorŭ fi aflândŭ înăuntru, lăsândŭ adică numai zidurile góle, fără zăbavă, și eșindŭ și cuvioșia ta, cu ómenii ce veŭ fi avěndŭ, afară, într'altŭ locŭ, să faci mónăstirea teslim la D-lorŭ boerŭ Epistați ce sunt rěnduiți asupra bólei acestia, ca să trimiță acele lucrurŭ să se aerisescă vre-o câte-va zile, și dupě ce se va aerisi, vorŭ pune D-lorŭ de orŭ spála și orŭ curăți mónăstirea iarășŭ, dupě cum aŭ fost, și apoi iarășŭ te veŭ muta înăuntru; pentru care itŭ poruncimŭ, ca să dai ascultare la numiții boerŭ, la cele ce'ți vorŭ scrie pentru pricina acésta. — 1795, Aprilie 19.

Cod. XXIX, fila 44 verso.

Cioclii erau propagatorii hólei, căci cu tótă oprirea de a se mai amesteca cu lumea curată, ei tot nu se supuněu. In 1 Aprilŭ 1795, Domnitorulŭ ordonă, ca zapciulŭ, orŭ cioclulŭ, care se va apropia de lume curată, va fi impușcatŭ. Străjile din jurulŭ orașului, primescŭ de asemenea ordinŭ să impusce pe cioclii, cari arŭ încerca să intre in orașŭ, din cei alipiți pe lângă lazareturŭ și spitalulŭ de la sf. Pantelimonŭ, și cari purtau uniformă specială.¹

1. Veđi anexa tom, VI.

Lugubră este istoria epidemiei din anul 1795—96, cu deosebire din cauza ciocilor. Demni emuli ai ciocilor descriși de nemuritorul *Manzoni* în «*Promessi sposi*», ei continuă a comite grozăvii ca și în anterioara Domnie. Un cioclu din provincie, cu toate că scia că-lu așteptă închisoarea și moartea prin împușcare, nu numai că arunca pe morții ciumați în gropi așa de puțin adânci încât îi scotea de prin morminte câinii și-i mâncau, dar într'o di trase cu ciomagul în capul unui diacon bolnav de ciomă și care, după părerea ciocului, nu murea destul de iute; același cioclu a fost prins, în Iulie 1795, necinstind corpul unei biete muribunde!..... (Cod. XXX, fila 73 verso).

Și nu era unul numai din specia acestui cioclu, ci aproape întreaga cetă!

Negușitorul, care era cunoscut că avea ceva strinsură, să-lu fi ferit Dumneșu de a se jălui că-lu dore cătuși de puțin capul, că pe dată era ridicat cu totă casa lui, cu totă averea lui, și odată dus la lazaret, sorta lui și a averii lui era cunoscută. Din această cauză nenorocirii, cari avu vre-un bolnav de ciomă în casa lor, căuta să-lu ascundă, ori mituia pe agenți cu sume, ca denșii să-lu tacă, și de muria ilu îngropa prin pivnițe și prin curțile caselor.

Județele Oltu, Vâlcea și Romanați înființară o linie de apărare în contra ciomei, de-alungul Oltului.¹

Cu totă cioma care se ivise în Bucuresci, tîrgul Moșilor se ține; decât, Domnitorul, la 14 Maiu 1795, dă către Spătaru un pitac, ordonându-i: ca tîrgul Moșilor să se facă pe cât se va putea mai afară la câmp și vîndări de vinu și de rachiu să nu se facă și să pue a se face fumuri împrejur, și prăvăliași din Bucuresci i băcani să nu îngăduescă la acel tîrg și stăpănu să nu se păgubescă de obicnuitul adetu alu pămîntului. (Cod. XXIX, fila 54).²

1. Veđi anexa tom. VI.

2. Mai iată și altă dispozițiune din 1796, Maiu:

Pitacul la Epistatul Agici din 31 Maiu 1796.

Fiind-că de mâne se începe tîrgul Moșilor, se ordonă să se iee măsuri preventive contra boleii, făcendu-se fumuri juru-împrejur și în lăuntru tîrgului «ca la venirea și intrarea Câmpulungenilor, care aduc vasele cele trebuincioase de vîndare, iar mai vîrtos la eșirea lor, după spargerea tîrgului, să se afume, să se aeriscă ei și toate lucrurile lor, precum și alții ce intră și esu din tîrg, să trecă prin aerul fumului; iar deosebit Câmpulungenilor să le dai povățuire și să-i îndatoresci, ca să aibă fiteș-care câte un vasu cu oțetu, ca banii ce voru primi din vîndarea vaselor lor, să-i trecă prin oțetu

În Bucurescî boerimea și mănăstirile s'au baricadatū în casele și între zidurile lorū, punendū străjari, cai sub amenințare de mōrte, înlăturău vizitele neplăcute și bănuite.

Judecătōrii de la departamenturi, cari de ordinarū se adună în casa unuia dintre ei, spre a da cursū pricinilorū, iaū anume casă cu chirie, «ca să nu ducă molipsela în casa lorū»¹

În hanuri chiar nu intra orî-cine, căci pusaseră ca portari de pază; aceștia nu'și făcēu bine datoria de curățenie, de aceea la 14 Maiū 1795 Al. Moruzi pomenesce lui vel Aga, ca să'i isgonescă din posturile lorū de portari pe la hanuri și mănăstiri, și să fie înlocuiți cu ómeni vrednici pe 2, 3 luni de țile până va trece bóla, iar pe țigani să'i deē teslim la vel Spătarū.²

Prin mănăstiri rămăseseră unū numărū de țigani pentru serviciū; în privința lorū Domnitorulū dă unū pitacū la 18 Maiū 1795 către Mitropolitulū, să rēnduiască omū într'adinsū asupra țiganilorū de prin mănăstiri, fiind-că nu sunt curați nici ei nici lucrurile lorū, și să'i bage în apa Dâmboviței cu nevestele și cu copii lorū și cu tóte lucrurile lorū împreună să se spele bine, și să aibă grijă de pază și curățenie ca să nu ămble țiganiū încóce și în colea prin cárciumi. Acestea în interesulū neintinderēi ciumei.³

Se mai iaū următórele mēsuri, prin pitaculū către vel Spătarū și Epistatulū Agiei, din 30 Maiū 1795, ca să nu se oprēscă din tērgulū Cucului lucrurile de māncare, numai paralele să le trecă prin oțetū, iar altū alișverișū de lucruri să fie opritū. Așișderea telalii și teleleicile să fie oprite atât în tērgulū cucului, cât și în tērgulū-de-afară și pe alte ulițe. Se potū vinde la mezatū numai lucrurile hotărîte prin staroste de neguțitori. «Pentru scaunele de carne este porunca Domniei mele dată către Dumnelū Epistatulū Agiei, ca să nu taie măcelarii vitele la scaune, spre a lipsi într'acéstă vreme putórea din tērgū care molipsesce aerulū. Tovărășiile și adunările de ómeni făr'de trebă, cu ămblete pe uliți nóptea, să lipsescă și numai cu felinarū. Slujbașii Curței seū și alții ce vorū avea trebuință, ómenii cunoscuți; să fie nepopriți. Iar a lipsi muierile de pe la cárciumi cu totulū și a se închide și cárciumile acum într'acéstă vreme de bóla, s'au găsitū cu cale și cu socotélă de obște.»⁴

făcēndu-se tóte aceste urmări ale curățeniei, precum și anulū trecutū și anțart, și aū fost din mila lui Dumneđeū feriți de nu s'au întēplatū nici o zmrēdială de la tērgulū moșilorū.

1. Cod XXXI, scara 4, fila 57.

2. Cod. XXIX, fila 56.

3. Cod. XXIX, fila 51 verso.

4. Cod. XXIX, scara 6, fila 26 verso.

În 16 Iulie 1795, se face o adevărată organizare de inspectori din boerinași, la numărósele mahalale ale Bucuresciloró, ca să privegheze mai cu stăruință asupra mersului bólei în fie-care casă, Domnitorulú ne mai avéndú încredere în vătășii de mahalale și în preoți. ¹

Prin 6 cărți adresate către orășani, Moruzi cere păzirea cu stricteță a nizamului contra ciumei și amenință pe contravenientú, că după celú va fi desinfectatú va fi despoiatú în pelea gólă și purtatú și bătutú strașnicú pe ulițele Bucuresciloró, întocmai ca unú ucigașú de ómeni, și va fi trimisú apoi la ocnă pe viéță, ori care va fi starea socială la care va fi aparținéndú. Mai cu sémă pe preoți, protopopi și călugări, cari calcă nizamulú, Domnitorulú cere Mitropolitului să'í radă și tundă și să'í dée pe mână zapeiloró să'í bată, «de care și scriemú și poruncimú Sf. tale Părinte Metropolit: de nu le vei pune aceste în faptă și de nu le vei urma precum le hotărímú, să scii că deosebitú de turburarea și scărba ce vei aduce Domniei mele, vei avea a da séma înaintea lui Dumneđeú de sufletulú Prea Sf. tale». ¹

Ómulú spăimântatú de nenocirí se umilește înaintea aceluí Dumneđeú, căruia și însuși Voltaire îi rădica templu la Fernay. A. Moruzi, cu tólă energia lui, de și la 6 Februarú 1795 căutase prin înfrângerea poruncei bisericei relativă la posturí, să asigure sărácimei sănétatea, scoțénd de la prelații bisericei permisiunea ca acea sērăcime să mănânce carne, acum apelă la biserică, ca la celú mai puternicú

1. Veđi anexa în tom. VI. Abia se făcuse acéstă organizare și acești b. erinași devinú și ei unú reú mai mare, cum se vede din următorulú pitacú :

Pitacú la vel Spătarú din 2 Iulie 1795.

Moruzi scrie că aú aflatú că boerinașii rënduiți de la Epitropie pentru bóla ciumei, pe plăși și vătășeii mahalaleloró «înpăimântándú pe vecinii împrejurași unde se întêmplă bóla, cu cuvintú că o să'í scóță afară, iaú rușfeturí și metahirisescú tréba acésta pentru interesulú și folosulú loró, și așa nu arétú la Epistați spre a da Dumitale arétare spre pază și curățenie cu a se scóte căți sunt de trebuință afară la locú deosebitú, a nu se mai întinde bóla, care acésta, cum đicemú, și de nu este D-tale sciutú, dar lui Panaite Slugerulú și lui Ilie Polcovniculú trebuie să le fie sciute, iar și de nu o sciú ei sunt vinovați de ce să nu cerceteze urmările orénduițiloró, ca să dée D-tale de scire spre a li se face cuviinciósa pedópsă.» Domnitorulú ordonă, ca Spătarulú să trimită acestú pitacú la Slugerulú Panaite și Polcovniculú Ilie, ca să cerceteze faptele boerinașiloró, a vătășiloró și a neferiloró, și să le dăe strașnică poruncă de a nu mai cuteza la urmări ca aceste, căci nu vorú fi pedepsiți numai ei, dar și Slugerulú Panaite și Polcovniculú Ilie.

Cod. XXIX, fila 81.

2. Veđi anexa în tom VI.

mântuitorŭ al poporului de năprasnica bôlă. El scrie Metropolitului în 2 Iulie 1795 :

Fiind-că datorîă netăgăduită este de obște la tôte mōnăstirile și schiturile cāte se află aici în țera Domniei mele, a face pururea rugăciuni milostivului Dumneșeu, prin care să se împlăndescă și să 'și trāmită milele sēle cele bogate către norodul sēu, iară mai vērtoșu fieș-cānd și la orî-ce vreme de întēplare māhnicioșă, mai mult se îndatoresce tot clirosulŭ bisericescŭ a se îndeletnici la rugăciuni cu neconținere, căci multe-puține milî ce aŭ mōnăstirile și schiturile pēnă în ziua de astă-șî de la însăși patria acēsta și chiar de la acēstŭ creștinescŭ norodŭ sunt, precum și la acēstă vreme, cānd este mōrte de năprasnica bôlă a ciumei, urmēză netăgăduită aceeași datorie, ca cu mic cu mare să cașă cu toți la rugăciuni către milostivulŭ Dumneșeu, prin care împlăndindu-se să se milostivēscă a da curățire și isbăvire norodului de bôla acēsta; pentru că cāte mijōce politicesci s'aŭ chibzuitŭ de către Domnia mea, a fi trebuincioșe, tôte s'aŭ orēnduitŭ și se facŭ din partea Domniei, precum se și vėdŭ; rēmāne dar, ca și bisericesce să se dē îndestulare trebuinței, adică prin neconținutele rugăciuni cu adevērata sdrobire a inimēi. Dprept acea pōruncimŭ Domnia mea, că primindŭ P. S. ta Domnesculŭ nostru pitacŭ, să dai archierescile Sf. tale porunci, nu numai la tôte mōnăstirile și schiturile, ce se află în eparchia P. S. tale, ci și pe la Episcopii și de rēndŭ la toți Archiereii, ce se află și aici în politia Bucurescilor, ca cu toții să începă 20 zile de-a-rēndulŭ a face rugăciuni fieș-care într'ale sēle deosebitŭ, fără de a se strînge adunare de norodŭ, ci numai pe la mōnăstiri, pe la schituri, pe la biserici să se facă slujbe și rugăciuni cu sdrobire de inimă și cu adevērată silință, adică preoșii, ieromonachi, archimandriții, archierei, atāt aici, cāt și afară pe la mōnăstiri și schituri, cu neconținere să facă rugăciuni într'aceste 20 de zile către milostivulŭ Dumneșeu ... și la acēsta să te osirduesci P. S. ta a se face cāt mai grabă.

Cu măsurile luate, afară de cele bisericesci, bôla era în cāt-va combătută. Insuși Domnitorulŭ o recunōsce, într'un pitacŭ din 23 Iulie 1795, către biv vel Post. Epistatulŭ Agiei, comparāndŭ mortalitatea de la Rusciuc, unde mureau de la 100—150 ômeni pe șî, pe cānd la Bucuresci, «ce este cu atāta mulțime de norodŭ împodobitŭ» se molipsesce de la 7—15 case pe șî. Domnitorulŭ este de părere deci, să se păstreze cu strictetă instrucțiunile de pază.¹ Domnitorulŭ recomandă cu deosebire desinfectarea «dupe pildele ce avem și de la alte locuri și politii europenesci». Deci de la Armășie se impartŭ 50 de vedre de catranŭ ca prin mahalale și la prāvălii, să se facă focŭ de catranŭ, în care să se afume ômeni și lucruri în timpŭ de 10 zile necurmatŭ.¹

1. Veși anexa în tom. VI.

1. Veși anexa în tom. VI.

Pentru a opri estinderea bólei din Bucuresci prin județe, Domnitorul ordonă măsuri de desinfectarea acelor, cari ies din orașu. Și să nu fie nimeni primitu în județe, decât nu presintă certificatul Spătarului, că au fostu desinfectatū și au făcutū lazaretū. ¹

Se oprescū prin județe, tērgurile, seū celū puținū, în locū de a se ține în orașū, să se țină la distanță de 40 minute afară din orașū. Așa se făcu la Ploesci în 10 Iuniū 1795 (cod. XXIX, fila 74).

În 1796, când deja ciuma era spre sfērșitū, încă s'au luatū numeroase mēsuri, permițēndu-se a se ține tērgulū Drăgaiceī din județulū Buzēū. Neguțitorii din Bucuresci, cari avēū să mērgā la Drăgaica, furā siliți a se desinfecta, ei și mărfurile lorū și a face lazaretū de mai multe țile afară din Bucuresci. ² Asemenea mēsuri luate și lazareturi înființate, pe alocurea, până și la Predeal și la Cerași, în pólele muntelui Craiū, căci ciuma isbucnise și la Brașovū; ³ Domnitorulū mai adresēzā și următórea carte deschisā la tótā partea bisericēscā și mirenēscā, din fie-care județ reînoindu-le în 11 August 1795, povățuirile anterióre pentru bóla ciumei: «după atâtea povățuiri și porunci ce v'amū datū iarāși audimū și înțelegemū din faptā că petreceți tocmai ca dobitocele fără de nici o îngrijire și pazā de acestū rēū și nefiindu-vē milā inși-vē de viēta vóstrā și a soțiilor și copiilorū voștrii, ba și mai rēū decât dobitocele putemū țice că petreceți, pentru că unū dobitoćū încă se feresce de prāpastie, de focū și de apă și de locuri primejdióse... iar voi, cari sunteți de la Dumneđeū cu simțire ómeni și vedeți de față câtā stricāciune și mórtē pricinuesce rēulū acesta, nici cât dobitocele nu vē feriți, ci încă primiți să vē amestecați unii cu alții, nu vē faceți curățenia cea de cuviință și vē dați singuri periciunci». Apoi Domnitorulū apostrofēzā energicū pe preoții cari nu vor să se facā pildā poporului mirenescū, ci sunt mai rēū pricinuatori ai bólei.

1. Pitacū din 9 August 1795 către biv vel Sērdarū Vintilā Prejbeanu, Ispravnicū de Ilfovū ca să se înțelēgā cu marele Spătarū și să se oprēscā cei din Bucuresci, când se scotū afarā spre aerisire, de a se împărăștia prin sate, căci se întinde bóla.

Cod. XXIX, fila 105.

Pitacū către ispravnicū din 20 Mai 1795. Se vestesce că s'au molipsitū unele mahalale din Bucuresci și că din acele mahalale merg pe afarā prin orașe și sate și potū ast-felū întinde bóla, «decī am poruncitū Spāt. ca pre toți cei din Bucuresci cari vor să iasā pe afarā, să 'i cerceteze mai āntēiū Spătarulū de sunt curași și sēnătoși, și să le dēe apoi adeverință cu care să póta fi primiți în gazdā»; iar altmintrelea poruncesce a nu fi nimeni primit pe afarā.

Cod. XXIX, fila 60 verso.

2. Veđi anexa în tom. VI.

3. Veđi anexa în tom. VI.

Domnitorulŭ termină cu unŭ apelŭ energicŭ, ca toți să 'și facă datoria dupe nizamurile date. ¹

In 27 Septembrie 1795 Domnitorul mai adresază o circulară apröpe identică către totă țera. ²

Despre mersul ciumei in țeră și mai ales in Bucuresci, Domnitorulŭ comunică in mai multe rinduri informațiuni agentului austriac Marchelius, după cererea acestuia. ³ In fine la 5 Decembrie 1795, când bóla stinchise, Domnitorulŭ ordonă Spătarului și Epistatului Agiei, să stringă pe toți episattii mahalalelorŭ și a târgului din lăuntru și să le ordone să facă cu scumpătate cercetare in tóte mahalalele și unde se va găsi că au bolnăvit și au muritŭ omŭ, să cerceteze câte țile au bolit și peste câte au muritŭ? cum și ce felŭ 'i-au fost bóla? Și făcendŭ raportŭ să'lŭ trămită dreptŭ la Domnitorŭ. ⁴

Cu inceputulŭ anului 1796, Domnitorulŭ adresază următorulŭ pitacŭ, din 3 Ianuarie 1796, către tóte județele:

«La Domnia mea nu este altŭ lucru mai mare și mai dinteiŭ alŭ țerei decâtŭ viața și sănătatea locuitorilorŭ, ce ne-au incredințatŭ Dumneđeu»... Deci Vodă apelă la dregătorii domnesci, să aibă aceeași grijă pentru patria lor și cere să întâmpine rēulŭ năprasnicei bóle cu urmările cele cuviinciose de pază și de curățenie, și de altă parte să insciințeze Domniei adevērulŭ lucrurilorŭ. Vodă cere informațiune de tóte casurile întâmplate de o lună de țile încóce in județŭ: «de au fostŭ sănătate, seŭ de au fostŭ zmreduire? Unde și câtŭ? Să ne trămiteți foi anume». Domnitorulŭ cere și pe viitorŭ insciințare pe totă săptămāna de mersul bólei, amenințandŭ că la netrămiterea unei asemenea insciințări, va trămite la județŭ mumbașiri și Ispravnicii vorŭ plăti greŭ trēpādŭ. ⁵

Cod. XXIX Fila 141.

Mai multe mēsuri de dezinfectare se iaŭ in decursulŭ primelorŭ luni ale anului 1796 ⁶. Domnitorulŭ cere Mitropolitului să ordone duhovnicilorŭ, ca la spovedanie să cēră de la dreptŭ-credincioși, la ocașiunea spoveduirei de postulŭ mare, ca să-și desinfecteze tótă casa, să nu tăinuēscă nedesinfectate lucruri, de la unŭ mortŭ de ciumă. Duhovnicii deveniți agenți sanitari! ⁷.

1. Cod. XXIX, fila 106

1. Veđi anexa in tom. VI.

3. Cod. XXIX, fila 55 verso.

4. Cod. XXIX, fila 181 verso.

5. Vodă nu glumea, căci in 16 Februarie 1796, au supusŭ la amendă pe ispravnicii de Ialomița, Romanății, Doljŭ, Vlașca și Muscel, pentru că n'au trimisŭ raportulŭ săptămānal. (Cod. XXIX fila 152).—Veđi și pitacŭ din 6 Maiŭ 1796 (XXIX fila 182 verso).

6. Veđi anexa in tom VI.

7. Veđi actulŭ in tom VI, la capitolulŭ ciumei.

Se repetă în 1796 aproape toate pitacurile date în 1795. ¹

Se rinduesc din nou, la 31 Martie 1796, cu 100 pitace Epistați la mahalale, ca să cerce'eze de sănătate și să dezinfecteze, conform nizamului, case, oameni și lucruri. ²

Ca și în 1795, sunt oprite înmormintările cu paradă, pomenirile, adunările de mulți oameni. Vodă dice în pitacul său: «Totu același folosu voru avea răposaii cu pomenirile, ce li se voru face în urmă, după ce se va răci vremea de toamnă.» ³

În 18 Maiu 1796, Alex. Moruzi, în cartea sa deschisă către toți Ispravnicii, constată, că «într'acestă anu, din mila lui D-șeu se vede curgătoru timpulă a fi bunu.... Atătu numai că oșeși-care grijă este, că pe alocurea, pe la unele sate, tot se aude de molipselă de bóla ciumei, ce și iarăși din *amelia* D-vóstre Ispravniciloru o putemu socoti.» Apoi muștrându-i pentru asemenea *indiferință* la serviciu, le reînsoesce poveșuirile deja cunoscute. ⁴

Ca definitiv să se stărpescă bóla și prin județe, Domnitorul permite din nou o purtare prin județe, până la Târgoviștea, a Capului Sf. Visarion. De acolo va fi dusă această reliquiă și la județele Vlașca, Ialomița și la Focșani, ca să se facă «litani» de încetarea bólei.

Mai cu măsurile profilactice, mai cu Capul Sf. Visarionu (după credința unora), mai cu «litaniile» și rugăciunile de 30 zile, bóla ajunge în mare scădere, la 10 Augustu 1796. — Domnitorul care nu mai avé de a domni în țeră — cumu vomu vedé — de câtu 18 zile — constată această scădere și crede a lua ultimele măsuri de combatere a bólei. ⁵

1. Veđi actul în tom. VI, la cap. ciumei.

2. În 4 Aprilie 1796 s'a scris Spătarului și Vornicului Golescu, să deé poveșuirii Epistaților din mahalale, ca să dezinfecteze casele și efectele (Cod. XXIX) și pre ce'i ce vin în Bucuresci, căci se crede că „se imprespățeză pe ici pe co'e'i în Bucuresci“ prin ce'i ce vin de afară, din locuri molipsite. (Cod. XXIX fila 166). Pe un impiegat care a cutezat, să aducă din Clejani o slujnică bolnavă de ciună și apoi s'o întorcă la satul ei în acea stare, l-au pedepsit rēu :

Pitacū din 10 April 1795 către vel Spătarū ca în vederea, tuturorū să aplice 100 toiage la tãlpi logofetelului Barbu și apoi să lū trãmiță surghiumū la Monastirea Znagovului, pentru că în zilele trecute aflându-se în județul Vlașcei, aū adus de la Clejani o fėtã slujnicã, care, îmbolnãvind u-se la dînsul de ciună, el a lepãdat-o apoi la pãrinții ei, în satū, fãrã sã spunã de ce bóla este cuprinsã și apoi molipsitū s'aū întorsū în Bucuresci.

Cod. XXIX, fila 170 verso.

3. Cod. XXIX, fila 187 verso. Vezi tom. VI.

4. Cod. XXIX, fila 188. Veđi anexele în tom. VI.

5. Domnitorul constată în 10 Augustu 1796, că bóla ciumei este în mare scădere, dar ordonă Spătarului și Vornicului Golescu, să mérgã la spital și la

Unŭ importantŭ mijloc de combatere a bólei a fost, necontestatŭ, reorganizarea lazaretelorŭ, după cum ele fuseseră deja organizate sub anterióarele guverne.

Din 1794 începe seriósa reorganizare a lazareturilorŭ și a spitalelorŭ.¹

În 8 Augustŭ 1794 Al. Moruzi dă hrisovulŭ constatătorŭ adăogirei a 3 odăi—zidite de Dómnă lui, Zoe Moruzi,—ca să se despartă muierile de bărbați, că până aci erau în aceeași secțiune, la spitalulŭ Colțea. Acestei nouă secțiune de spitalŭ, Al. Moruzi afectă noue privilegii și venituri și le pune sub epitropia lui Dumitrascu Racovița «ca la unŭ ctitorŭ, ce se trage din némulă răposăților boeri, cari aŭ ziditŭ numita Sf. mănăstire și spitalurile vechi».²

Primulŭ spitalŭ, care primi ajutóre de la Al. Moruzi, fu acelŭ fondatŭ, prin testamentŭ, de Păharn. Maria Mănăilescu, care murindŭ fără copii, a hărăzitŭ, prin dietă, moșia sa, ca să se facă spitalŭ la Buzău, rânduindŭ însăși de Epitropŭ pe vel Paharn. Grigorie Hrisocoleu, nepotulŭ său. Spitalulŭ fiindŭ gata, în Oct. 1793, Alex. Moruzi aprobă dieta (de și chironomiile *ab intestato* urmaŭ să fie ale Cutiei) și îi mai donéză milă de 250 bolovană sare pe anŭ dela ocne și câte

lazareturi, să ducă o carte de blăstemŭ de la Metropolitulŭ, ca să oblige pe cioclii și epistații și preoții de la lazareturi «ca ori-ce lucruri molipsite vor fi tănuite, ce aŭ rămasŭ de la morți să se scóță la maidanŭ și să se arđă tóte în focŭ, cum și lucrurile ce aŭ molipsitŭ cari sunt îndreptați să se spele în apă și să se curețe bine... în spitalŭ să se afume mult, asupra mormintelorŭ să se mai arunce varŭ.

Cod. XXIX, fila 218 verso.

1. Epistații lazaretelorŭ le-aŭ inspectatŭ și aŭ găsitŭ că trebuie a se repara 11 bordee, adică 6 de la al 2-lea lazaretŭ și 5 de la al 3-lea, de lângă Mărcuța. Pentru aceste lazarete se cerŭ 25 salahori și lemnele de la cele-l-alte bordee dărâmate. Vodă Al. Moruzi dă pitacŭ la ispravnicii de Ilfovŭ, să deé acei 25 salahori «teslim la D-lorŭ Epistații.... Dar ce altŭ va mai fi de lipsă, să împliniți D-tre din lemnele și din cherestéua umbrarelorŭ, ce aŭ fost la Herăstrău, care ați fost porunciți de a le păstra. Așisderea vă poruncimŭ, că din cherestelele acelorŭ umbrări, să dați D-lor 50 de martagi, cu cari aŭ să facă 4 căsuțe pentru șederea și adăpostirea paznicilor despre 4 părți, una despre Cernica, alta despre marginea podului Colentinei, alta la al 2-lea lazaretŭ și alta la 3-lea. Al. Moruzi ordonă ca acei 25 salahori să drégă și podișorulŭ de la Florești, fiindŭ stricatŭ. 1794, 12 Noembre.

Vel. Logof.

Cod. XXIII, fila 303 verso. E ultima pagină a codicelui.

2. A se citi actulŭ de fundare al Dómnăi Zoe Moruzi și Hrisovul soțului ei Alex. Vodă Moruzi, din 8 Augustŭ 1794, în tomulŭ VI, la capitolulŭ spitalelorŭ.

taleri 20 din banii preoților Eparhiei Buzăului, ce se adună la Cutie, ¹ și 25 liudi scutiți. ²

Modulă cumă se întreține de vel Banul D. Racoviță, în 1794 spitalulă dela Colțea, nu place mult lui Vodă, care, în 23 Noembre, îi scrise :

Pitacū la vel Banū Dumitrache Racoviță

«Iarăși te însciințămū pentru spitalurile de la mōnăstirea Colței, că pe lângă lipsa de hrana mănăcării bolnavilorū, ne însciințămū deosebitū și de o necurățenie și unū murdalicū ce este în spitalurī, care aduce putorī spre mai multă întinderea de bōlă, precumū și în deosebitū spitalulū de sus alū Dōmnei, asemenea se află, unde pōte să se păzescă o curățenie desōvēșit ca nișce zidirī nouē, și cu tōtă orēnduiala lorū întocmite ; pentru care poruncimū D-tale, să chemī pe Dohtorū și Gearahū spitalulū acestuīa, să le dai să înțelēgă porunca Dōmniei mele, de a învăța și a povēțui atāt pe bolnavī, cum mai vērtosū pe cei ce le sunt rēnduiți de poslușescū bolnavilorū înlăuntru, în ce chipū să ție curățenia, ca pururea să grijescă de orī-ce murdalicū și putorī și să facă afumăturī și mirosurī, carī nu vatēmă și nu supēră pe bolnavī. Și pe tōtă sēptēmāna să fie datorū dohtorulū și gerahulū, să rāportuēscă D-tale, cum sunt bolnavīi? De altă parte, să țici pentru acēsta și Arhiereulū, ce epitropisesce la acēstă mōnăstire, să pōrte grija negreșit de tōte aceste cāte poruncimū pentru sārăciī bolnavī, fār'de cusurū, că negreșit se va osīndi. — 1794, Noembre 21.

Cod. XXIII, fila 297 verso.

Intreținerea spitalulū Colței nu era destulū de bună, pentru căi lipsiaū fondurile necesariī. Domnitorulū acordă spitalulū, în 30 Ian. 1795, 3.000 taleri din venitulū ocnelorū, în loc de 2.500 cātū avu până atunci. ³

1. *Pitacū din 27 Februarū 1794 către Episcopulū de Buzēū Costandie :*

Fiind-că spitalulū de la Buzēū, prin hrisovulū Dōmniei mele, de la lét 1793, Octombre 30, are a lua milă de la Epitropia Dōmnescă pe tōtă luna cāte taleri 20, din banii preoților Eparhiei Episcopiei Buzăului, ce se aducū la cutia Epitropiei, iētă scriemū și poruncimū Sf. tale, să aibī a da spitalulū pe tōtă luna, după cuprinderea domnesculū nostru hrisovū, acești cāte tal. 20 din banii preoților Eparhiei Buzăului și cu acestū pitacū al Dōmniei mele se va ține în sēmă la Epitropia dōmnescă.

Cod. XXIII, fila 212.

2. Veđi actele în Tom. VI. În Cod XXVIII dela arh. statulū, la fila 34 verso (scara 4) este unū catastihū de spesele făcute de Gr. Hrisoscoleo cu edificarea spitalulū de la Buzēū, cu d. ta 25 Noembre 1794. Rēposata a donat 6.050 lei și s'aū spesat 5.888 pentru spital și întreținerea anuală a unor vii și acarete.

3. Veđi actulū în Tom VI.

La Sf. Pantelimonŭ încă era spitalŭ, dar aci se ducŭ pestiferatiŭ. Cu mari greutăți se întreținea acestŭ spitalŭ, d.n lipsă de fonduri. Vodă ordonă — negreșit — în 24 Martŭ 1795, să nu lipsescă nimica bolnavilor; ¹ dŭr cu ce bani? Ceva, tot atâtŭ de greu era de a se aprovisiona spitalulŭ cu produsele hotărîte de doctori pentru hrană (linte, usturoiŭ, cŕpă, varză acră). Vodă (*mirabile auditu!*) ordonă dohtorilorŭ să arête altă hrană «ce se pôte găsi». ²

În Aprilŭ 1795, Al. Moruzi decide, să se edifice unŭ noŭ spitalŭ de zidŭ, în bune condițiuni «cu curți deosebite și cu stari despărțite pentru întemplări de năprasnica bôlă a ciumei, care mai în tôte vremile n'aŭ lipsitŭ a se întempla politiei acesteia». Domnitorulŭ constată, că pentru acestŭ scopŭ, în Bucuresci este numai un micŭ spitalŭ de 3—4 odăi la Sf. Visarion și făr'de a avea și trebuincioșele locuri, osebite de lazareturi, cu odăi și curți indestulate și temeșnice de zidŭ.—Dar Alex. Moruzi scrie boierilorŭ Vornici Brâncovenu și C. Ghica, că urmŕză a se construi unŭ noŭ spitalŭ cu lazaretŭ. Consacră la acesta, dobŕnda ce lui s'ar cuveni pentru suma împrumutată, ca să se aprovisioneze țera și capitala, cu grău în timpulŭ fômetei curente. Speră Vodă, că «din bunŭ proerisis vorŭ ajuta la acestă zidire și mônăstirile, boierii și negușitorii. Când spitalulŭ va fi gata, Vodă îlŭ va dota cu venituri și'i va da o epistășie vrednică. Pênă atunci apelă la acești doi boieri să conducă lucrarea zidirei, alegŕndŭ locul, făcŕndŭ «Kefșu» ad. devisŭ de spesele ce se vorŭ necesita și avŕndŭ la a lorŭ dispozițiune intru tôte pe Aga și pe Spătarulŭ. ³

Acești doi boieri constituescŭ o nouă sub-comisiune de 5 negușitori, cari ei să conducă lucrarea. ⁴

În anulŭ 1796, este gata spitalulŭ noŭ la Dudesci și Domnitorulŭ îi dă hrisovulŭ, pe care lectorele îl va afla în Tomulŭ VI. ⁵ Insuși Domnitorulŭ arêta, că spitalulŭ improvizatŭ la Floresci, era situat rŕu, la locŭ mocirlosŭ, pe când loculŭ de la Dudesci este sãnĕtosŭ. Apoi descrie, cu destule amĕnunte, diversele case de spitalŭ și lazaretŭ, biserica Sf. Haralambie, Visarionŭ și Dimitrie Basarabovŭ.

Pentru întreținerea acestorŭ spitale, Domnitorulŭ *afierosesce* venitulŭ a 3 mônăstiri: Tismĕna (Gorjŭ), Cozia (Vâlcea) și Câmpulungŭ (Muscelŭ) și alte venituri ce se potŭ vedĕ în actŭ, dela ocne, dela vâmi, dela Sf. Pantelimonŭ. Mai departe urmŕză regulamentulŭ spitalelorŭ

1. Veđi actulŭ în Tom VI.

2. Veđi actulŭ în Tom VI.

3. Cod. XXIX, filele 37 și 39 verso. Veđi tom. în vol. VI.

4. Cod. XXVIII, scara V, fila 8. Veđi în vol. VI.

5. Veđi Hrisovulŭ și actele relative în Tom. VI

in 22 de ponturi, coprindeudă și organizarea Epitropiei. Primii Epitropi fură cei doi boieri, cari conduseseră edificarea : Vel Banu D. Ghica și biv. vel Vistieru Enache Moruzi.¹

Dar până să se zidescă spitalele de la Dudesci, tot la Panteleimon se trămitău pestiferati.

Clucerul Dumitrache (cunoscutul istoric al evenimentelor de la 1769-1775) ca Epitropu alu spitalului, arăta Domnitorului că, pentru cheltuiala de hrană la spitaluri a ciurmaților, se cheltuesce pe di tal. 80, adică pe lună tal. 2500, și mănăstirea Pantelimonu nu are de unde să cheltuiască astă sumă. Deci propune, ca să ajute și tôte cele-l-alte mănăstiri din tötă țera, «fie in locul cheltuelilor ce facu năstavnicii și egumenii cu mesele ce întindă pe la sf. hramuri, pentru pomenirile răposaților ctitori, acea hrană puie-se acum inaintea acestorü ticăloși și va fi ctitorilorü mai mare pomenire, și nici să se pară Părinților egumeni a fi acēsta vre-unü isvodü nou, căci s'a mai urmatü și in alte vremi trecute, de la 1744—1748: ridicându-se cheltuelile praznicilorü, se aducea banii aicea la Epitropia Colței, cu care se rescumpăra robi, afară de dăjdiile ce da la Visterie».

Asupra acestui raportü, Domnitorulü, la 29 Aprilü 1795, aü pusü resoluțiunea următoare :

«Primită fiindü Domniei mele și cu cale anafora ce ne face D-ului biv vel Clucerü Dumitrache Epitropulü, poruncimü Domnia mea Dumnévóstră veliților Logofeți, ca împreună cu P. S. Sa Părintele Metropolitü alü Ungro-Vlahiei să ne faceți föie de tôte mănăstirile din Bucuresci și din 12 județe de dincēce de Oltü, cu arătare do banii cheltuelei ce face fiesce-care la țilele praznicului, spre a da Domnesca nöstră poruncă de împlinire, pentru a se cheltui estimpü acci bani la spitaluri și lazareturi, in locul praznicilorü».

Cod. XXVIII, scara V-a fila 22.

Cu pitaculü din 30 Aprilü 1795, in urma anaforalei din aceēși dată, semnată de Dositheü Mitropolitulü, Scarlatü Ghica și Stefanü Văcărescu, vel Logofeți, după altă anafora a lui biv vel Clucerü Dumitrache, epitropulü mănăstirei Pantelimonü, se hotărăsce cifra de bani cu care se impune fie-care mănăstire din țera, pe anulü 1795, in favorea spitalului și lazareturilor de ciurmați. Catastihulü mănăstirilorü este scrisü in grecesce. Suma totală cerută de la mănăstiri este de 2400 lei, din cari: 950 de la mănăstirile din Eparhia Mitropoliei, 150 de la cele din Eparhia Buzăului, 100 de la cele din Eparhia Argeșului, 760 de la cele din Eparhia Römnicului. Mănăstirile cele mai tare

1. Cod. XXIX, fila 139.

impuse sunt Sf. Gheorghe nouă (80 lei) și Comana (80 lei); urmază apoi mănăst. Bistrița și Radu-Vodă cu 70 lei. Cele mai slab impuse, plătescū abia câte 10 lei, ca mănăstirile Plumbuita, Golgota, Bradulū, Dedulescī, etc.

Nici cu banii impuși la mănăstirile mai sus arătate nu se echilibreză cheltuelile spitalului de la Pantelimonū. Atunci se mai impunū unele sume la mitócele mănăstirei Pantelimonū ¹

Fiind-că nu se ajungea banii pentru întreținerea bolnavilorū, Vodă dete unū curiosū pitacū către Spătarū, din 2 Augustū 1795, să nu se mai deē la spitalulū de la Pantelimonū copiilorū tot câte 300 dramuri pâne, ca celorū în vērstă, «că se face numai risipă».

Cu altū pitacū, (4 Augustū 1795), Alex. Moruzi a obligatū tóte mănăstirile, să deē unele zaherele pentru hrana celorū smreduiți din județe și de la Pantelimonū. ²

Creațiunea noului spitalū de la Dudescī nu împedică pe Alex. Moruzi de a ingriji și de cele-l-alte existente.

Așia elū provócă pe D. Ghica, biv vel Banū, la 29 Aprilū 1796, să mai adauge câte-va odăi la Pantelimonū:

«Vrëndū Domnia mea pentru spitalulū de la Sf. Pantelimonū, că nu numai săși aibă întregimea și bunī-orânduiala lui, ci și a se mai adăoga câte-va odăi pentru a fi mai îndestulatū, spre mai multă pomenire a răposaților ctitorī, cari aū ziditū și aū întocmitū acestū lucru sufletescū, să mergī dinpreună cu D-lui vel Vornicū alū politiei Bucurescilorū Ioniță Florescu, pe care l'amū orënduitū Domnia mea acum Epitropū și cu Doctorulū Caracași, la numita mănăstire, unde mai întōiū spitalurilorū vechī, să le faceți căutare și întocmire de căfi bolnavi are a primi într'ânsele numitulū boerū Epitropū, apoi să chibzuiți câte odăi póte de a se mai face și cu câte paturī? chibzuindū și cheltuēla acestora, după starea veniturilorū mănăstirescī, și să faceți Domniei mele arătate».

Cod. XXIX Fila 177.

Dorința Domnitorului se realizēză curënd și in 12 Augustū 1796, numai cu 16 zile înainte de maziirea lui, Alex. Moruzi dă spitalului de la Pantelimonū «celū înființatū de Grigore Ghica, cu 12 paturī de bolnavi, aceleași privileghii ce le-a avutū de la ctitorī. Acum fiindū Iónū Florescu marele Vornicū alū politiei Bucurescilorū, s'aū mai adausū 18 paturī: «inșine Domnia mea amū mersū de amū vēdūtū 30 de paturī de bolnavi». In vedere cu acéstă immulțire de paturī, Domnitorulū dă, de la Ocnele mari din Vâlcea, câte taleri 2.500 pe anū,

1. Veđi in tom. VI.

2. Cod. XXIX, fila 103 verso.

în locu de 500 ca până acum și 20 lude dârvari și 5 lude rindași, omeni din liuđile Visteriei, cu pecelluituri Domnesci.¹

Intre aceste muri Clucerul Dumitrache, Epitropul Pantelimonului, Domnitorul, la 1 Aprilu 1796, provocă alegerea unui nou Epitropu, prin următorul pitacū :

«Vrëndu Domnia mea să avemu părtașu la o faptă sufletescă a chibzuirii și alogerei de unu bunu Epitropu la mōnăstirea cu spitalul Pantelimonu, atāt pe Prea Sf. ta, Părinte Metropolite alu Ungro-Vlahiei, ca unu Metropolitu alu țerei, i pe D-ta biv. vel Bane Ghica, ca unul ce te tragī din nēmulu rēposatiloru ctitorī, cāt și pe D-ta vel Postelnicu, ca pe unu mare Postelnicu, iatā vē orēnduimū pe cāteși trei, ca să chibzuiți trei din tagma boerescă, ipochimeni drepti și cu temere de sufletu, pe cari să ni'i arētați anume, ca să hotărīmū Domnia mea unul a se orēndui Epitropu în locul rēposatulu Cluceru Dumitrache».

Cod. XXIX, fila 166

De mersul spitalulu de la Colțea, cum deja vēđurāmū, nu e mulțamitū Al. Moruzi. Elū adresēzā, în 6 Iunie 1796, următorul pitacū către boierii biv vel Banu Dumitrasco Racovița și Costache Filipescu, vel Logofētū de țera de sus :

«Auđimū de la mulți pentru spitalulu de la mōnăstirea Colței, cumcă este îndestulatū cu atâtea milī și privileghiuri ce are mōnăstirea acēsta și după ce într'atâtea rēnduri s'aū datū poruncile Domniei mele Epitropulu, pentru bună starea și orēnduiala luī, impotrivā Epitropulū nu primesce bolnavi la spital, cātutarea cea trebuincioasă nu și-o aū sēraciī bolnavi pe deplin, nici se silescē pentru dēnșii, lucruri cari și de nu vorū fi adevērate tōte, dar norodulū o ȃce și o povestescē; drept aceea vē poruncimū Domnia mea, ca să luați dimpreună și pe arhi-iatros și pe dohtorulū Caracaș, să mergeți înșivē la spitalu, ca să cercetați acēsta, să le faceți vēdite și cunoscute, că de nu sunt adevērate, să se astupe gurile celorū ce le povestescū, iar de sunt adevērate, să le îndreptați, spre a primi adică Epitropulū pe cei ce vorū veni cu tescherele de la archi-iatros, de la dohtorulū Caracaș, Silivestru Constantinū, și Hristodorū, cari sunt sciuți și cunoscuti Domniei mele, spre a odihni pe bolnavi cu cele trebuincioase pentru hranā și pentru cātutarea patimilorū lorū silindu-se pentru dānșii cu osīrdie și cu durere, ca să nu mai auđimū după acēsta cele impotrivā, care nu ne sunt suferite și nu veți lipsi apoi și după acēsta în urmă, adică D-nēta vel Logofētū și cu D-luī împreună Banulū ctitorulū, a merge adesea pentru a face cercetare și cātutare spitalulu, ca să se păzescă bună

1. Acesta este ultimul actū din Cod. XXIX (fila 122).

orânduiala lui, după cum poruncim; precum și din pliroforia ce veți lua D-tră din cercetarea de acum, să ne arătați; să faceți încă scire numiților doftori, că s'au dat poruncă, să se primescă la spital cu teșcherele lor.»

Pitacū din 6 Iunie 1796, către Părintele Zihno, Epitropul mōnăstirei Colței. Domnitorul a aflat, că acesta nu primesce bolnavi la spital și consideră acesta, că pōte se teme Epitropul de năprasnica bōlă, dar Domnitorul nu pōte admite acesta și deci ordonă să fie primiți bolnavii cari vin cu teșcherele de la arhi-iatros și de la dohtorii Caracaș, Silvestru Constantin și Hristodor și că pe bolnavii primiți ast-felū, să i ingrijescă cum se cade.

Cod. XXIX, fila 195 verso.

Cu tōte mēsurile igienice luate, cu tōtă energia desfășurată de Al. Moruzi, Dionisie Eclesiarhul arētă, că numai în Bucuresci nu mai puțin de 10.000 de omeni arū fi muritū, după catastișele vatașilor de ciocli. ¹

Dionisie Eclesiarhul scrie despre spitalul de la Dudesci în modul următor:

«Acestū domnū aū poruncitū de aū ziditū spitalū mare la marginea Bucurescilor cu multe odăi și aū făcutū și Biserică în mijlocul curței spitalului și pe ceī bolnavi de ciumā i scotea cioclii din orașū și i ducea de i băga acolo; luat-aū trei mōnăstiri mari să fie închinatē la spitalul ciumei, adică Tismana, Cozia și Cāmpulungū. . . . pus'aū boieri mari patru epitropi și aceia aū pusū ciocoī epistați pe la mōnăstiri, să stringă veniturile mōnăstirilor și adunāndū banī să i ducă la epitropi și epitropii să i cheltuescă pe cele trebuincioșe la spitalū, dar și ei vorū fi întrebuițatū din acei banī la ale lorū, cum spunū uni. . . .» (Tesaurū de monumente istorice, tom. II, pag. 184).

Anonimulū analistū, care a însemnatū prețioșe informațiuni pe marginile unui cēslovū, ² vorbindū pe Domnia lui Al. Moruzi, după ce amintesce, ca fenomene premergătorii, că, «la 30 Septembrie 1793, sōrele a peritū pēnă la nāmēdă, și s'a cutremuratū pământulū la 27 Noembrie, Duminecă sēra la 7 cēsuri din nōpte, fōrte tare» și că «la Februarie 9 (1794), Vineri, pe la mieđulū nopței aū perit luna și. . . . Joi pe la prāndū s'aū cutremuratū pământulū;» apoi, de și nefăcēndū legătură între fenomene și calamitățile întēplate, amintesce de acestea, dicēndū că: «iar la 95 fost-aū iarnă mare. . . . aū ajunsū ocaua de mālăiū parale 8, chila de grāū talerī 50. Fost-aū mōrte mare

1. Tesaurū de monumente, tom II, pag. 184.

2. Veđi aceste informațiuni descoperite de mine, în broșura publicată de Academie, cu titlul „Pe file de cēslov“, la 1889.

de ciumă în Bucuresci. Murit-au ómenii mai mult de 2.000 în Bucuresci, afară de cei din țără; iar spre 96 zăpadă n'au dat, și véra s'au ieftenitú bucatele de au ajunsú ocaua de fâină 1 para».

Deosebirea între cifra de morți pestiferați, dată de Dionisie, și între aceea a anonimului informator, nu ne-o putem explica, decât decă Dionisie a cuprinsú în cifra sa (10.000) pe morții din tótá țera.

Pentru Bucuresci, mi se pare exactă cifra dată de anonimú.

Iérná grea. Fómete.— Acesta ne-a amintitú de iarna grea dintre anii 1794—1795 și de *Fómetea* grea din 1795. Documentele ce posedemú ne facú să înțelegemú, că fómetea de la 1795 vine în urma unorú aní, în genere réi pentru agricultură. Altmintrelea nu ne-amú puté explica următorulú pitacú la Spat. din 9 Octombree 1793, din care se vede că țeranii n'avéú produse în pátule și erau siliți să cumpere pentru hrana lorú din depozitele de la Bucuresci.¹

Și în 1794 a fostú secetá și deja în Maiú chila de griú costa, 30—40 de talerí la Bucuresci, precum acésta se vede din anaforaua Epitropiei obștirea, de la 19 Maiú acelú anú, către Domnitorú, prin care îi arétá «că brutarii cum védú că este vremea împotriva, că e lipsá de ploí, cumú simțescú că va fi lipsá de bucate, se ducú în tóte pátile prin țérá de cumfêrá zaherele, dar le ținú ascunse și, cândú vine vremea lipsei de se scumpesce gráulú, și cí scumpescú fórte mult pânea.»² Deja la 20 Iunie 1794, câte-va județe sunt cu totulú lipsite de produse, așa că Domnitorulú, cu pitacú către ispravnicii de Teleormanú, Vlașca, Argeșú și Oltú, autorizá pe țeranii să cumpere produse din alte județe vecine, numai pentru hraná însá, nu și pentru matrapazlicú. Domnitorulú ordoná și vameșilorú, să nu supere cu vama pe locuitorii cari cumpêrá produse pentru casa lorú.³

1. Cinstitú și credinciosú boșerul Domniei mele D-ta vel Spátarú Ianache Vácărescule, auđimú cumcá țeranii dupé afará, viindú în Bucuresci, ridicá de aici pâne cu sacii de o ducú afará; pentru care poruncimú D-tale, ca în câtá vreme are politia Bucurescilorú trebuință, să dai poruncá la toți căpitanii și strejarii márginilorú, de jurú împrejurulú Bucurescilorú, să privigheze la ieșirea țeranilorú din Bucuresci afará și la care va găsi pâne cu sacii, scotênd'o, afará dintru o pitá doué pentru hrana lui, pe acela să nu'lú îngáduiescă, ci prinđendu-lú cu saculú cu pânea, dimpreună să'lú aducá la D-ta. Și așa să póрте grija toți strejarii, ca dupé cumú poruncimú mai sus, să nu fie slobodú a se cheltui pânea ce este trebuinciosá politiciei Bucurescilorú, cu caratulú pe afará».—1793, Octombree 9.

2. Veđi actulú în tomulú VI.

3. (Cod. XXIII, fila 259). Veđi actulú în tomulú VI.

Dar cu terminarea recoltei întregi se constată, că fómetea există chiar în tómnă anului 1794 și deci va dura, înăsprindu-se, o bună parte din anul următor. Domnitorul, îngrijit de scirile din județe, și vedëndu că și în capitală îndestularea publică e compromisă, convocă, sub președința Mitropolitului, pe toți boierii halea și mazilii, cu pitacul din 10 August 1794:

«Domnia mea, precum îngrijim de tóte altele câte pricinuesc obștescul folos, asemenea voim să se pue la o bună orënduelă și nizamul acestei trebuințe (fiind-că lipsa zaherelei, ce este într'acest următor an, se face cunoscută la toți, ca să nu fie a veni lucrul la cea deseversit neajungere și lipsă obștei, de aceea poruncim, ca mâne, Vineri, după prând, adunându-vă cu toții la Sf. Mitropolie, să faceți o întregă chibzuire a se găsi mijlocul cel mai cuviincios, unde să se aducă și 5—6 neguțitori, ómen de cinste și cu praxis, cari de se va puté a 'i face să se încarce ei cu acéstă îngrijire, ca să aducă zaherea și din alte părți, numai să se deé cararu (Καρας?) pentru îndestularea obștescului norod, cărora să le făgăduiți, că vor avea din partea Domniei totul felul de ajutor, la orice neputință voru socoti. Și așa acelu mijloc cuviincios, ce se va socoti și se va bine întocmi, să mi se aréte cu anafoia, prin zapciú VataV de Divanú (mai vértos că acum s'au ridicat și císia Zaherelei).—1794, August 10.

Cod. XXIII, fila 268 verso.

Divanul, 3 zile după aceea, aduce Domnitorului anafoa (13 August 1794), prin care îi prezintă chibzuirea făcută împreună cu câți-va neguțitori de cinste, aduși la Divan, pentru îndestularea publică :

«Luminatei porunci întocmai am fost următor, și adunându-ne cu toții la Sf. Mitropolie, am făcut acest *schepsis*, unde chiámându și din partea neguțitoréscă, le-am arétat atât lipsa, care este în orașul Bucurescilor, cum și în tótă țera, din care urméză un sfirșit de mare primejdie, ajungëndu cu toții la patima nesuferitei fómete, de care primejdie cu nici un fel de mijloc nu ne vom puté ajuta unul pe altul; și așa cu toții cunoscëndu acéstă de obște trebuință, cu multă protimie, mare și mic, primiră a se face acéstă protimie, cu a pune și ei bani pe cât le va fi putința, pentru a se întâmpina o ast-fel de primejdie. Pentru care și arétăm Măriei tale chibzuirea noastră asupra acestei trebii; cu sfatul de obște am ales 5 neguțitori: Hagi Chiriac Arbut, Theodor Arcuda, Hagi Dumitrache Papazoglu, Dumitrache Teohari și Mihai Gheorghiu, cari cunoscuți fiind de ómen cinstiți și practicoși, ântéiu le-am dis ca unii ce se neguțitoresc și se folosesc din pământul țerei, datorie au să priméscă a sluji și ei la acéstă trebuință cu a găsi mijlocul pentru a aduce Zaherea din alte părți, ver de unde voru puté, adică grâu, porumb, mei și orz. Cu mare protimie primiră a sluji,

arătându-ne că voru mijloci de a se trimite ómenî prin alte părți și a se *corespondarisi* prin alte țeri, atât numiții, cum și alți neguțitori pe care ei îi voru cunósce, puindú totú felulú de silințe ca să aducă câtú mai multă zaherea, cu prețulú și cheltuéla câtú va ține până aici în Bucuresci, dându făgăduéla înaintea smereniei nóstre Mitropolitulú, cu sufletele lorú și sub afurisenia nóstră, că vor sluji cu tótă dreptatea, fără nici unú felú de interesú. Ci dar, după protimia ce amú cunoscutú la numiții neguțitori, n'aú rămasú altú, fără cât să chibzuimú și tedarăculú de o sumă de banî pentru cumpărarea acesteî zaherele, care l'amú și pusú în lucrare și atâtú partea bisericósă și boîerésă, cum și neguțitorésă, fiește care aú primitú a da ajutorú suma ce s'aú proie-risítú, și de la smerenia nóstră Mitropolitulú cu Episcopiî și Egumenî mônăstirilorú se adună sumă de talerî 51.500, i de la partea boîerésă talerî , i de la neguțitoriî cupeți talerî. . . . , i de la cumpania cojocarilorú talerî și de la toți cei-l'alți neguțitori talerî Acéstă sumă de banî s'a găsitú cu cale să se dée în mâinile numiților 5 neguțitori, să fie pentru cumpărátórea și cheltuéla zaherelei ce se va puté aduce; însă cu acéstă orânduéla : fiește-care pe câți banî va da, are să iée adeverință de la numiții neguțitori de primire, și să și-î iée cu dobênda lorú, po talerî 40 la pungă pe anú, care dobênda să se încarce la prețulú zaherelei, și din lámurirea aceî zaherele să aibă a'si lua fiește care banî sêi. Iar cumpania neguțitorilorú străini, fiind-că se rugară să aducă ei singurî deosibit o sumă de zaherea, orî cu ce mijlocú vorú puté, fără a se amesteca cu găzdia celorú mai sus numiți 5 neguțitori, acéstă cerere a lorú, fiind-că nu este de vr'o vătémare, găsimú cu cale ca toți acești neguțitori cumpaniști, să facă acéstă sumă de zaherea; însă : 1.000 kile grâu și 500 kile orzú, porumbú și meîú, cu carî banî ei singurî, cu orî-ce mijlocú vorú sci, să fie datorî a aduce acéstă zaherea, după cum însii ei aú cerutú, care zaherea aducênd-o și arêtând-o în frica lui Dumneđeú, socotéla de cumpărátórea ei cu dobênda banilor, la pungă po talerî 40 pe anú, cum și cheltuéla ce va fi, cu acea analoghie, să aibă a se da la trebuința obștiei prin scirea acelorú 2 boîeri, ce se vorú orêndui nazîri, și a numiților 5 neguțitori. Către acésta, arêtară numiții 5 neguțitori, că este trebuință a se orêndui 2 din D-lor veliții boîeri, nazîri, asupra acesteî trebî, întru a cărorra sciință și vedere să fie tótă urmarea dosolipsia acesteî trebî și prin care să se facă cunoscutú Înălțimeî tale trebuința de ajutorurile ce vorú avé și deosibit să fie îndatorati verî pe cine vorú cunósce că suntú destoinici a se trimite pe afară în țeră la trebuința acésta, să fie supuși, dându-li-se numai cheltuéla ce va fi cu cale, iar nu și vre-o altă plată; și lângă acestea, să aibă voie ca și aici în țeră de vorú puté găsi unde-va zaherea, să cumpere cu riza-pazarú; ale cărorra provleme, fiindú cu cale, se cuvine a fi priimite, și cu luminată poruncă a Mărieî tale se vorú orêndui și 2 din D-lor veliții boîeri, carî se vorú socoti de Înălțimea ta.

Acéstă schepsisŭ amŭ pututŭ face dŭpŭ a nóstră chibzuélă, iar cea mai bună protimie și întâmpinare a acestei primejdii, rămâne la Inalta înțelepciune și multa milostivire a Măriei tale.—1794, Augustŭ 13.

Cod. XXVII, scara 13. fila 25, verso.

Asupra acestei anaforale, Al. Moruzi în aceeași zi dă rezoluțiunea întăritore, numindŭ pe Dumitrache Ghica biv vel Banŭ și pe Dumitrache Racoviță vel Banŭ și pe Enache Văcărescu biv vel Spătarŭ, epistații trebiu acesteia care se va pune în lucrare de cei 5 neguțitori. Dcă pânea se va iefteni prin silința neguțitorilor, ei vorŭ avea dreptŭ la recompensa Domnitorului.

Ietă dispozițiunea luată cu multă prudentă, dŭpŭ propunerea Mitropolitului Dositheŭ și a Divaniților, halea și mazili: Dumitrache Ghica Ban, vel Ban Racoviță, vel Vist. Moruzi, vel Spăt. Manu, vel Log. Filipescu și C. Știrbeiŭ, vel Vornici C. Ghica, Slătineanu, Grădișteanu și Hatmanŭ C. Caragea, care dispozițiune aŭ fost reŭ interpretată de către unii din istoricii noștri. Aceștia aŭ susținutŭ teza, că Moruzi a precupețitŭ bucatele pentru câștigul lui, profitândŭ de calamitatea publică, adică de fomete.

D. A. Xenopolo dice hotărît, că Moruzi, din nenorocirile țerei storcea bani, neguțitorindŭ grăulŭ și porumbulŭ și precupețindu-le.

Istoricesce, nu vedemŭ întemeierea acestei acușățiunii, căci înființarea comisiunei pentru zaherele, comisiune care a importatŭ zaherea de peste hotare, era o măsură înțeleptă și ea a înlesnitŭ cătuși de puținŭ traiulŭ țerei, pênă în anulŭ 1796. În acéstă comisiune întărită la 13 Augustŭ 1794, Domnitorulŭ rânduiesce epistați pe boierii pământeni: Dumitrache Ghica și Dumitrașco Racoviță și pe biv vel Spătarŭ Enache Văcărescu. În pitaculŭ de rânduire a acestorŭ 3 comisari și a 5 neguțitori, Domnitorulŭ le ordonă:

«Să faceți acumŭ fôie de tótă boierimea atât pământénă cât și greci, și să rânduți omŭ într'adins ca fiteșcarele, pe cât se va proerisi, să dée la o trebă ca acéstă, care făcându-se teslimŭ la orânduții 5 neguțitori, să iée teșcheréoa lorŭ și să nu lipsiți a face D-vóstră sirguința acéstă de a epistăsi, arătândŭ Domniei mele cele trebuincioșe ajutoruri Domnesci pentru înlesnirea trebei».—1794, Augustŭ 13.

Va să dică, baniŭ adunați pentru cumpărarea de produse nu intrară în mâinile Domnitorului, ¹ ba însuși Domnitorulŭ se obligă a

1. Acéstă apare și din următorulŭ pitacŭ de confirmare a propunerii Divanului.

Cu Pitaculŭ din 13 Aug. 1794, contrasemnatŭ de vel Logof., Al. Moruzi întăresce anafora, «că cu socotéla de obște» Mitropolitulŭ și boierii halea și

da comisiunei o sumă însemnată. Dar se va dice că Al. Moruzi 'și-a găsit profitul sêu, dândă acea sumă, de ôre-ce prin nizamul de fundațiune a epistăsiei Zaherelei, s'au prevădutu dobênda pentru banii împrumutați. Apoi la acêstă obiecțiune răspundem, amintindă că Domnitorul a donatū tótă dobênda banilor lui pentru construcțiunea spitalelor de la Dudesci, ceea ce nu se pare să fi făcutū mulți dintre boierii pământeni.

Că se vorū fi făcutū și abuzuri la cumpărarea zaherelei de către neguțitorii comisari, ba și de către cei 3 boieri însărcinați cu afacerea, este necontestabil; de câtū asemenea abuzuri, pe de o parte Domnitorul, când le afla, le urmărea și le pedepsea cu ocna chiară,¹ iar pe de altă parte, în ponturile de organizare a epistăsiei, Domnitorul ceruse ca Zaheréua intrată la magasiile comisiunei să nu se vândă mai scump decât cum aū fostū cumpărate și dóră în plusă numai dobênda banilor, în folosul boierilor și a mănăstirilor împrumutătoare.

Din tôte aceste informațiuni și din acele ce încă lectorul pôte adăogi, cercetândū tomul nostru VI, credem că convingerea omului onestū este făcută, că Al. Moruzi n'au storsū bani din nenorocirile țerei, ci că aū datū bani pentru alinarea acestorū nenorociri. Dezinteresarea Domnitorului este evidentă și din pitacul către ispravnicii mărginași, de pe hotare, că Zaheréua importată să fie scutită de vamă; apoi se scie că venitul vamei era proprietatea Domnitorului.²

Chiar și vama de orașe, care era dată în arendă, Domnitorul

mazili 'i-aū propusū, pentru *schepsisū* de trebuincioasa zaherea a politiei Bucurescilor, «care găsind-o și Domnia mea cu cale o amū întăritū spre a se pune în faptă. Ci dér, cu tôte că amū vëdutu Domnia mea buna prothimie ce aī arëtatū P. S. ta cu a împlini de la partea bisericescă, Mitropolia, Episcopiile și mănăstirile, acele taleri 51.500, după care și suntemū încredințați, că se vorū și număra făr'de zăbavă, în vreme ce trebuința acêsta întârziere și prelungire nu primesce, dar deosibit scriemū prea Sf. tale, ca să nu lipsimū și cu D-lorū orënduiții 3 boieri epistați și a da iarăși acelorū 5 neguțitori, cari s'au încărcatū cu trēba acêsta, sfătuirile și îndemnările cele trebuincioase și însuși Domniei mele, să ne arēți cele de trebuința ajutorului trebei acesteia, pentru înlesnire. Iar cea mai ântēiū și mai trebuincioasă este acum a nu se face zăbavă cu darea de acē numită sumă de bani, ce prin silință și sîrguința Prea Sf. tale să se numere cu unū cēsū mai înainte.—1794, Augustū 13.

Cod. XXIII, fila 268 verso.

1. Veđi în tomul VI, pitacul din Augustū 1794 (Cod. XXIII, fila 268 verso), și pitacul din 15 Ianuarie 1795 (Cod. XXIX, fila 11).

2. Veđi actul în anexa tom. VI.

cu abusŭ de putere, in interesulŭ obștescŭ, o reduce la jumătate, de cum avėu dreptulŭ vameșii s'o iee de la Zaherele. ¹

Nici Domnitorulŭ nu precupețea Zaherėua, nici pe alții nu lăsa să o precupețescă. Așia vedemŭ, că sosindŭ de vėnđare la oborŭ Zahereea, se repezėu unii alții s'o cumpere, ca apoi s'o precupețescă. De aceea, cu pitaculŭ din 7 Octombree 1794, dispune, ca zapcii rėnduiți la tėrgŭ «pe nimeni să nu ingăduescă a cumpėra grău, pėnă nu vorŭ cumpėra ăntėiŭ brutarii, suma ce le trebuesce». (*Cod. XXIII, fila 282*).

Decă Al. Moruzi arŭ fi monopolizatŭ indestularea publică, interesulŭ lui era, din contra, ca brutarii să nu cumpere decăt de la magazinele comisiunei, iarŭ nu să le asigure cumpėrarea lesniciosă la oborŭ. Apoi chiarŭ brutarilorŭ, Domnitorulŭ le impunea nart moderatŭ, ceea ce n'arŭ fi făcutŭ decă elŭ s'arŭ fi folositŭ din fomete. Și ce căștigŭ ieșia pentru Domnitorŭ, din aceea ce dădea de la magazii, mai adesea fără parale, pe datorii, grăulŭ necesarŭ pentru indestularea publică? Ba încă in 5 Octombree 1794, dă 11.500 taleri bani la unŭ numėrŭ de brutari din Bucuresci, ca să cumpere ei inși Zaherele de unde vorŭ găsi, seŭ le imprumută grău din magazii, cu condiție ca să'lŭ restituie in natură. ²

Decă Domnitorul n'arŭ fi fost prevėdătorŭ, să concentreze prin importațiune zacherele, ce se putea întempla in țeră sub boldulŭ fometei? Cu tótă împărțirea de zacherele prin județe și cu tóte măsurile, impiedecândŭ precupeția și matrapazlăculŭ, încă lipsa este așia de mare, încăt țeraniŭ din Mehedinți, inarmați, plēcă nu pentru a face hoții de bani și scule, ci pentru a devasta, făcėndŭ chiar omoruri, pivnițele și hambarele de mălaiŭ și făină. Asemenea fapte se întemplă

1. Anaforaoa rėnduiților epistați pentru Zaherėua Bucurescilorŭ, din 28 Augustŭ 1794, prin care cerŭ ca Zaherėua cumpėrată să fie scutită de vama orașului.

Domnitorulŭ ăice, că «fiind-că vameșii indestulŭ folosŭ aŭ avutŭ estimpŭ din Zaherelele ce s'aŭ vėndut și se vėndŭ de obște la tėrgŭ dupė prețulŭ ce aŭ avutŭ Zaherėua, și fiind-că acești neguțitorŭ nu aduc Zahereea pentru neguțitoria lorŭ, ci pentru o trebuință de obște. . . . », vameșii să nu iee decăt 1/2 vamă pentru Zaherėua din țeră, iar pentru cea din alte țeri să nu iee nimicŭ.

Cod. XXVII, scara 14, fila 38.

2. Domnitorulŭ ordonă epistatului Agiei biv vel Post. Gherache, să ordone neguțitorilorŭ cari aŭ in epistăsia lorŭ Zaherėua strinsă pentru hrana Bucurescilorŭ, să dee 200 kile grău la brutarii din Bucuresci, pentru facerea de păine, făgăduindu-se brutarii, că vorŭ pune la locŭ acestŭ grău pe dată ce vorŭ primi pe alŭ lorŭ din țeră. — 1795, Ianuarie 11.

Cod XXIX, fila 8.

în Aprilă 1795, și Domnitorulă nu pôte decât să trimită o carte deschisă către locuitorii din Mehedinți, îndemnându-i de a se părăsi de ast-felă de urmări și spunându-le, că este datoră fieș-care a se hrăni cu munca pământului : «Rugați-vă voi cu nevestele și copiii voștri, ca să adăpe pământulă cu ploă.»¹ Ca să ostoiască lipsa, nu numai îndemna pe ómeni să se róge pentru plóie, dar încă împărțea, făr' de plată, din magaziiile cu zacherea, grău séu porumbă pe la săraci.²

Cine specula asupra fómetei, erau moșierii și arendașii. Domnitorulă înțelegându acésta, pe deoparte volnicesce pe Mitropolitulă, în 5 Augustă 1795, să ié de la fie-care clerică câte 1 baniță grău și 1/2 baniță orză pentru a se împărți la locuitori³ și pe de alta, deja la 10 Octombree 1794, scrisese Mitropolitulă, ca pe viitoră să nu mai arendeze tóte moșiiile mónăstiresci, ci să le caute în regie, făcându

1. Veđi tom. VI, (Cod. XXIX fila 42). Alte dăți, ca să capete de la magazii hrana dîlnică, recurgea la plastografii, precum e casulă următoră :

1. Ună Șerbană Turcia și Marină, nepotu-séu, aă făcută plastografie, iscă-lindă pe Serdară Nicolă, într'o teșcherea, cu care aă mersă la Calafată și aă luată de la Clucerulă Petrache, ce era orênduită acolo, 10 chile meiu din celă ce aă luată țera împrumută de la Calafată, și mâncându dintr'ânsulă, prisosulă l'aă vëndută, ocoa po parale 10 la alții. Ei nu tăgăduiesc plastografia, dar disera că aă făcut-o de nevoie ca să nu piară de fóme și că din acele dece chile meiu s'aă împărțisită și 40 suflete ce aă avută și pentru familiile loră. Vel Vistieră nu admite asemenea explicațiună, prin anaforaoa de la 10 Iulie 1795, dicêndă, că meitulă luată cu teșcherele false, tot pentru țeră era și din elă avea să fie făcută parte și satulă plastografiloră, dândă și loră, și decă n'avó lipsă să'lă iéa cu teșcherea falsă, dar l'aă luată pentru interesă și l'aă vëndută... Decă Vel Vist. cere să fie pedepsiți spre pilda și a altora.

Domnitorulă ordonă, să dée plastografii chezășie, că voră răspunde îndoitu meiu decât aă mâncată ei, iar pentru celă care l'aă vëndută la alții pe bană, să'lă plătéscă cu însuși acelu preță cu care l'aă vëndută, «și în urmă să se bată la tâlpă cu 150 toiage la trei răspântii în orașă, acolo, în vederea norodulă, dânduli-se câte 50 toiage la fieș-care răspântie, care să le fie spre învățatură și spre pildă și altora, căci din lăcomie s'aă îndemnată la acéstă rea urmare. Cu esecutarea acestei sentințe Vodă rânduesce ună copilă din casa de Visterie, la 11 Iulie 1795.

Cod. XXVIII, fila 73 scara 6.

2. Pitacă din 15 Maiă 1795, către biv vel Slugerulă Panaită. Vodă îi spune, că aă aflată cumcă în Bucuresci sunt unele vèduve, sărace și scăpătate, lipsite de hrana dîlnică, și ordonă avêndă încredere în Panaită, să iéa de la Ispravnică Ilfovulă 20 chile porumbă din porumbulă adusă de la Focșani pentru județă și să împărță însuși la vèduvele sărace fără nici o plată, făcêndă fóie de împărțelă.

Cod. XXIX, Fila 186.

3. Veđi anexa în tom. VI.

aprovisionări de bucate, din cari la nevoi, ca cele din anul acesta, să se ajute omenirea. Cu deosebire Domnitorul cere, să nu se arendeze moșiile «la omeni străini, că acei streini nu caută nimic altă decât numai folosul și interesul câștigului lor și cu nici un ajutor nu se ajută obștea și locuitorii, ce sunt lipsiți de hrana vieții, uitându-se cu ochii la străinii arendași, cari din munca mânelor lor se indestulază și nici o mângâere de ajutor n'au de la ei în vreme de nevoie.» Domnitorul dispune, ca și Mitropolia și Episcopiile și toate mănăstirile să nu de în arendă unele moșii, și să adune rodirile acelor moșii, să le păstreze, neputându a le vinde, ținându-se de către Mitropolitul, cu scirea Divanului și a Visteriei, de totă suma bucatelor adunate, «ca la vre-o întâmplare de lipsă (ferescă D-deu), sa se afle zacheréua trebuinciosă, spre ajutorul celor lipsiți, precum se cade, a nu pătimi într'o țără creștină ca acesta.»¹

Pe moșiile boieresci, pe lângă alte abuzuri în paguba țeranilor erau și acele relative la mori. Cu deosebire morarii, ori întreprindătorii morilor boieresci, nu dădău rându de măcinat porumb și mei, de cât după ce țeranul plăte câte 4 și 5 oca de vin și uiumul ce vré morarul. Acesta se făc în interesul alișverișului cârciumei boierului. Țeranul, lipsit de făină acasă, ca să nu zăbovescă la móră, se supunea la asemenea biruri. Domnitorul, grijiliv de situațiunea țeranului în țilele acele grele, dă nizamul din 25 Octombrie 1794, pentru stârpirea acestui abuz și fixarea uiumului. Tot odată, fiind-că morarii speculă în mod necuviincios făina adunată din uium, Alexandru Moruzi ordonă, ca ei să fie dator a vinde acé făină tot la locuitor, pe parale 3 ocaua. «Și pentru ca să nu facă arendarii și morarii viclenii, să ascundă adică bucatele și să le vëndă la matrapaz», Domnitorul dice că, «satele vecine cu móră, să rânduescă câte un om din partea lor la móră, care să stée *napristan* la móră, să vedă cât uium se adună și tot acelu uium să fie dator a l'ă vinde pe la locuitorii din acele sate, cu prețul arătat mai sus, lăsându-se arendarului și morarului numai cât se va socoti de ajuns pentru trebuința casei lor».

Cât privesc cumpărarea obligatorie de vin, acesta fiind în interesul boierimei proprietară a cârciumei, Domnitorul nu pôte stârpi cu totul acest abuz, ci se mulțumesc a dice, că să fie slobod țeranul a cumpăra vin de la cârciuma morii «iar silit să nu fie nici cum».²

Ca să terminăm studiul nostru asupra actelor lui Moruzi în timpul fometei, să amintim pitacul se, din 2 April 1795, hotărind

1. Cod. XXIII, fila 286. Veđi anexa tom. VI,
2. Veđi Tom. VI după Cod XXVII, fila 290.

ca totu câştigul magaziei de Zaherea, împreună cu capitalurile, să se restituie boierilor, mănăstirilor, Mitropolitului, Episcopului și neguțitorilor. ¹ Cum se împacă acestu pitacū cu aserțiunea D-lui A. Xenopol, că «Moruzi a mai impusū unū împrumutū silit mănăstirilor?»

Împrumutū silitū n'au impusū, ci tot prin pitaculū de sus, Domnitorulū, consacrandū dobēnda banilorū sēi, și câştigulū magaziei din Zaherēua importată, adaoge a țice, că «câți se vorū proerisi din S. lorū arhierēi, din egumenii mănăstirilor, din D-lorū boieri și neguțitori a da și a ajuta la facerea acestorū zidiri, ca la unū lucru de obște sufletescū și trebuinciosū, vorū da de sineși aceea ce se vorū îndura, făr'de a fi siliți din poruncă și făr'de a li se opri cu pricina acēsta banii ce au a lua cu dobēnda lorū dimpreună. ² S'au rēspunsū banii la mai multe mănăstiri; dela unele mănăstiri însă, cari la 23 Iunie 1795, nu'si luaseră dela magazie capitalulū și dobēnda, Al. Moruzi, la grabnica nevoie a spitalului dela Pantelimonū, pentru întreținerea pestiferilorū, ordonă ca magazia să împrumute acelei mănăstiri vr'o 2.000 de lei capitalū și dobēnda a cător-va mici mănăstiri, cu acēsta, ca Pantelimonulū să restituie suma în sorocū determinatū, la fie-care mănăstire. 2.000 lei! Iată *împrumutulū silitū*, și cu ce scopū acelū împrumutū! ³

1. Veđi Tom. VI.

2. Veđi Tom. VI.

3. Iată pitaculū întregū alū acestui *împrumutū silitū*:

Pitacū la biv vel Medelnicerū Chiriacū Arbutū și la cei-l'alți epistați ai magaziei, din 23 Iunie 1795.

«Amū vēđutū Domnia mea însemnarea ce ne faceți de banii ajutorului unora din mănăstiri, cari pēnă acuma nu și 'i-au luatū dela magazie cu dobēnda lorū, socotită pēnă la ȃi I-iū a lunei lui Maiū, din care banī, fiind-că s'a socotitū sae face acum o înlesnire epitropulū mănăstirei Sf. Pantelimonū la grelele cheltūieli ce are pe tōtă țina la lazareturile i spitalurile de năpraznică bōlă, iată vē poruncimū, ca să aveți a da din banii ce au mănăstirile gata acum la magazie, în mânăle epitropulū aceste condeie, care vi le însemnāmū mai jos, adică:

taleri	
750	ai mănăstirei Dēlului, cu taleri 40 dobēnda lorū,
200	» » Vieroși » » 4,80 b. » »
150	» » Râncăciogulū » 3 » »

care facū 1,147 și 80 banī. Pentru care banī să trāmiți dela Epitropulū zapise mănăstiresci de împrumutare cu sorocū, spre a fi mănăstirea Pantelimonū datore mănăstirilorū mai sus numite în sorocū cuviinciosū de a 'i plăti, și aceste zapise să'i dați D-vōstră în locū de banī mănăstirilorū, spre a vē lua teșchelele și mănăstirile vorū avē a'și cere banii de la Sf. Pantelimonū la sorocū.

În mijlocul fometei, de care mai sus ne-am ocupat, Domnitorul și divanul țerei, în August 1794, s'au vădută dureros amenințați cu adăogirea nevoiei, căci Pórta trimise un firman, cerendú țerei să trimiță la Constantinopol zaherele.

Alex. Moruzi convócă imediat Divanul, séu mai bine marea adunare a țerei, în care intrau Prelații, boierii divaniți halea și paia și chiar reprezentanți din Divanul Craiovei. Acéstă adunare presintă Domnitorului următoarea ana'ora:

«Cu tótă căđuta plecaciune și cu tótă cuviincioșa băgare de sémă și cu multă smerenie amú ascultatú strálucita și strașnica împěratěscă poruncă, ce ni s'au cetitú astă-đi în luminatulú Divanulú Máriei tale, întru care se coprinde, ca verí-cine va avea Zaherea, atátú nouă cât și veche, și de la moșii m-rescí și de la moșii boieresci, să se descopere ca să se trimiță la șchela Brăilei. Milostive Dómne, credința și sadacat Inălțimeí tale cel către pré puternica Impărăție, cumcă n'a lăsatú pe Inălțimea ta ca să nu faci tóte mijlócele cele trebuincioșe, spre a scóte verí câtă zaherea s'au pututú afla în țéră și să se trimiță la Brăila, este lucru la obște văđutú și la tóte sarhaturile după marginea Dunărei sciutú.

Deosebit de acéstă, la locuitorii raielei de arú fi rěmasú zaherea de sémánță îndestulă, după prețul ce curge acum în Bucuresci, și aceea arú fi vëndut-o; se cunósce însă din lipsa ce este în orașú, că n'au mai rěmasú pe la ticăloșii țeraní. Rěmâne acum, de care cumva se va fi aflândú niscareva Zaherea pe la moșii mănăstiresci, séu boieresci, noi, ca nisce credincioși robi aí pré puterniceí Impărății, ce și Patria și totú avutulú nostru este împěratěscú, fiește-care din noi, orí câtă zaherea amú avea, amú arětat'o însine Inălțimeí

Așiderea să dați la Eptropulú Pantelimonulú pentru cheltuěla bolnavilorú și a molipsițilorú și doběnda numai de la banii acestorú mai jos numite mănăstiri, care sunt iarăși la magazie, adică:

talere	
850	carí cu tahminú ne-ați arětatú, că au Mitropolia cu câte trele Episcopiile la talerí 14,319 ce au să mai íee acumú din ajutorulú ce au datú;
5	baní 40 dela 100 a Butoiului;
10	» 80 » 200 » Clucociovului;
6	» 80 » 250 » mănăstirei Valea;
11	» 81 » 500 » Nucetului;
5	» — » 150 » Banului;
4	» 20 » 100 » Bradului;

Adică 893 și 61. Ci dar așa să urmați, dând epitropulú și pentru acéstă doběnda zapise cu sorocú, de nu au, fără altă doběnda.

tale cu catastihă; dar pentru ca să se facă desevârșită încredințare de se află la vre-o moșie mănăstirească, seü boierescă zaherea și câtă se află, ne rugămă cu toții Înălțimei tale, ca să se orânduiescă prin toate județele câte un boier Ispravnic și câte un credincios din ediclii Înălțimei tale, să mērgă pe la toate moșile mănăstiresci și boieresci să deschidă gropi și hambare și locuri tănuite, și verii câtă zaherea vorü găsi, făcēndü catastihă curatü, sălū aducă la Înălțimea ta, ca să se cunoscă adevērulü.

Asupra acestei anaforele, Domnitorulü în aceeași di, dice că de și nu se indoiesce de arētările boierilorü, totuși vel Vorniculü să facă cărți către toate județele pentru cercetarea propusă prin anafora, rēnduindü Domnitorulü Naziri la 12 județe pe biv. vel Vistierü Nicolae Brāncovēnu, și la 5 județe pe biv. vel Logofătü Iönü Glogovēnu, dimpreună cu Caımacamulü, «și poruncimü Ispravnicilorü să vē corespondarisiti cu D-lorü numiții boieri Naziri, când vorü ämbra și înșii D-lorü prin județe».

Refuzul țerei semnatü de Dositheiu alü Ungro-Vlahiei, Nectarie dela Râmnicü, Costandie de la Buzēü, Dumitrache Banü (Racoviță), Neculaı Brāncovēnu, Enache Văcărescu vel Spätärü, vel Vistierü Moruzi, vel Vornicü Brāncovēnu, vel Logočetü Filipescu, vel Vornicü Cost. Ghica, vel Vornicü Slätinēnu, vel Vornicü Grădiștēnu, vel Log. Cost. Știrbeiu, biv. vel Logofetü Radu Golescu, Ionü Glogovēnu, vel Vornicü Fälcoianu, Vistierü Const. Filipescu, Isacü Raletü Vistierü, Istrate Crețulescu și Alexandru Văcărescu vel Clucerü, aü fostü unü punctü reü in comptulü lui Al. Moruzi, la Pörta Otomană. N'a fostü motivată mazilirea lui in 1796, pe acestü refuzü de zaherele, dar nu mai puținü credemü că aü contribuitü la mazilirea lui.

Dilele negre ale fōmeteı se incheie cu pitaculü de la 1 Iulie 1795, prin care Alexandru Moruzi dice :

«Fiind-că grānele s'aü coptü cum și örzele asemene, care din mila lui Dumneșeu sunt și indestulate, unde nu rēmāne locuitorilorü vre-unü cuvētü de pricinuire, că nu aü de unde duce la tärğü cu indestulare, seü că nu potü, iatä vē poruncimü Domnia mea strașnicü ca să aveți grija cea d'ântöiu acēsta spre a indemna acum pe locuitorü a încärca grāü precum și orzü și a aduce cu indestulare pentru vēndare, spre folosulü lorü la oborulü Tērgului-de-afarä, i să le scöteți insä din socotēlä vicleniile și cugetele de läcomie, spre a nu se face neurmătorü, ci și de sineși să aibä indemnarea cu sirguință și protimie de a aduce cu indestulare bucate la tärğü, pentru că ne va da pricinä a face apoi orēnduıelä și vorü fi siliți atunci cu zapci, fär'de voia lorü, și se vorü căi, atätü ei, cât și înșii D-vösträ ispravnicilorü, că veți fi încärcați cu sarcina orēnduelei bucatelorü la tärğü, care vi se va cere a o răspunde negreșit, și

veți avé mai multă greutate». Mai departe, Moruzi amenință pe ispravnică, la neurmă, cu scóterea din slujbă.

Cod. XXIX, fila 86.

În 4 Iulie 1795, Moruzi trămite iarăși 17 publicații la județe și la caimacamă, să vestescă locuitorilor, că, de óre-ce Dumneđeũ le-aũ datũ o bună recoltă de grăũ, órze, meiuri și porumbũ, să nu mai scumpescă bucatele, «că indestul le-aũ fostũ pênă aci atâta lăcomie și atâta scumpătate la prețulu bucatelorũ ; ajungă-le pênă aici, că nu este de suferitũ inir'acestu timpũ indestulatũ a fi iarăși bucatele scumpe și pânea atâtu de mică, încât nu numai acéstă defăimare a țerei și mosafirilorũ trecători o mirare, ci și însuși Domnia o are acésta de mare rușine și nu póte suferi mai mult. Ci dar, dupě ce le veți da acestea, să le înțelegă locuitorii de obște să se deé și brutarilorũ nizamulũ cela ce este cu cale.» Al. Moruzi dă sorocũ de 20 de ðile pentru regularea trebei aceștia și fixarea nartului pânei, obligându pe brutari a'lũ păzi sub amenințare de ocnă. «Dar și D-v. ispravnicilorũ să sciți, că avemũ a trimite teftegii noștri în tóte părțile a afla atât prețulu celũ adevăratũ alũ grânelorũ cât și vëndarea pânei la târguri și la drumuri» Domnitorulũ amenință din nou pe ispravnică că acésta va fi motivũ de isgonire din slujbă «cu necinste și urgie și a nu vė invrednici altă dată la tréba Domniei mele».¹

XVIII

Societatea între 1793 — 1796

Unũ tiněru enciclopedistũ, căruia nu'i lipsesce talentulũ, și care pentru ca să reușescă, n'arũ avea decăt să nu scrie ceea ce nu scie deplin, își începea de ună-ði unũ articolũ de bibliografie², afirmându că «isvórele pământene tacũ cu desevěrsire aprópe, și cu deosebire în Moldova, asupra ultimelorũ vremi de injosire fanariotă.» Este tot așia, ca și când afiându-te în mijloculũ Bărăganului, ai afirma, că în țera románescă nu sunt păduri. Sunt păduri, dar trebuescũ căutate acolo unde sunt. Sunt isvóre pământene pentru secolulũ Fanarioțilorũ, dar nu e vina lorũ, că istoricii noștrii le-aũ ignoratũ și s'aũ mulțamitũ pentru întregũ secolulũ XVIII^{lea}, în locũ de Istorie, să ne vorbescă de «injositulũ, mizerabilulũ, infamulũ, întunecosulũ,» etc...., secolũ alũ Fanarioțilorũ. Șese volume mari numai pentru 22 de ani, de la finea

1. Cod. XXIX, fila 86.

2. Arhiva societăței șciințifice și literare anulũ III No. 4 și 5.

secolului XVIII^{lea}, le-amă amplută mai numai cu isvóre pământene. Nu va mai fi dar nevoie, pentru ca să facem istoria societăței române de sub Al. Moruzi, să recurgem la fântâni streine, mai tot-déuna reü informate și, intenționat, reü informate. Lăsându la o parte și pe Cara, și pe Delchiaro, și pe Sultzez, și pe Engel, și pe Reicevich, și pe Peyssonnel, și pe Bauer, și pe Zilotă... și chiar colecțiunea lui Hurmuzachi, noi, după ce amă adusă în urmă o culegere pe cât de bogată, pe atât de inedită de documente, ne încumetămă a face mult veridicü tabelul societăței române de la Bucuresci și în genere din țera Românescă.

1. **Domnulă și Dómna.** Alexandru Moruzi, fiulă lui Constantină Vodă Moruzi, ¹ fu însurată cu fiica lui Răducanu Roset din Moldova, anume Zoița. Acestă fusese crescută de o rudă depărtată, mama Vorn. Nicolae Dimache. Moruzi, prin Dómna, avea legături cu multe familii din Moldova, cum Moruzi avea membrii de familie în țera Românescă. Dómna Zoița, orfană și crescută în streini, horopsită de familia sa Rosetéscă, învățase la școlă nevoiei, să fie bună, îndatoritóre și blândă cu celă sëracă, cu celă oropsitü de sórtă. De altmintrelea, ea mai în urmă, din casa Dimăchióiei fu luată, încă ca copilă, în haremulă Dómnei lui Const. Moruzi în Domnia acestuia la Moldova. La școlă acestuia, școlă la care învăță și Alexandru Moruzi, Zoița Dómna nu avu decât bune exemple. Educațiunea ei, complectată la Constantinopole, unde o luă cu sine Const. Moruzi, o pregăti minunat pentru tronulă ce avea sălă ocupe, cu soțulă seü, mai ântéiu în Moldova și apoi în țera Românescă.

Rudele ce Domnulă avé în Bucuresci, rude atâtü de importante în cât le-amă vëđutü curtenite de Domniü anteriori, aü datü Domniei lui Alexandru Moruzi, de la 1793, ună sprijină însemnată.

De altmintrelea, sprijinulă celă mai însemnată il avé dela sineși. Alex, Moruzi, după mărturia tuturoră contimporaniloră seü, trecé de omă învățatü, și acestă informațiune nu e desmințită prin studiulă documenteloră Domniei lui.

Părinte bună, el dete copiiloră seü o educațiune care, pentru

1. Dămü douë portrete ale aceluï Domnă, fotografiate după cele în uleiü, de la Pinacoteca din Bucuresci. Unulă pórtă inscripțiunea în grecesce a numelü și data 1800. Altulă zugrăvitü de Mich. Toepler (1800) aprópe identicü. Reproducerea a fost slabă, din cauza culoriloră mult șterse. Figura este jună, simpatică, fruntea mare, ochii deștepti. C. Stamati scrie, în 1795, că Al. Moruzi: „a obtenu l'investiture du Vaivodalique de Valachie, en récompense de la fidélité de son père et des services importants qu'il est censé avoir rendu à la Porte, a l'occasion de la paix de Sistowa, dont en qualité de 1-er drogman, il a dirigé les négociations. C'est un jeune homme âgé d'environ 32 ans, versé dans la littérature française et attaché par principe à notre révolution (!). Il ne fait que favoriser nos vues; mais ménageant les deux cours impériales, qui garantirent en quelque sorte la stabilité de sa place, il sacrifie ses sentiments à ses intérêts....“

timpii aceia, puté fi consideratá excelentá. Imprejurárilor nu vorú mai permite decât unuia din fiii lui Alexandru Moruzi sá ajungá pe tronulú párintescú; așia în cât nu este datú istoricului sá constate, din fapte, educațiunea primitá de tóte cele 3 beízadele.

Mijloculú culturalú alú curței lui Moruzi, îl constituie o serie de bárbaiți, asupra cárorá atențiunea istoricului românú a trebuitú sá se aținteze. Ómenii de sciință, ca arhi-iatrosú seú proto-mediculú Caracașú, scriitorí ca Filaretú Mitropolitulú, Enache Vácárescu, Clucerulú X Dumitrache, Alexandru Vácárescu, Fálcoianu, mulți din aceștia, in relațiune cu mișcarea culturalá de sub Iacob Putnénulú, Mitropolitú din Iași și cu mișcarea culturalá din Blajú, unde strelucia între alții Klein, nu potú sá nu fi provocatú la curtea lui Moruzi óre-cari curente culturalí.

Negreșit, marile calamități, cari între 1793 și 1796 aú isbitú țera românescá, nu puțin vorú fi contribuitú la slábirea și la încetinirea acelorú curente.

Aceléși calamități aú obligatú pe Alexandru Moruzi, pe lângá deprinderile din copilárie ale lui și ale Dómnei, la o modestie relativá a curței sale. De altmintrelea nici nu avé propriaminte o curte, căci și Curtea veche și Curtea din Délulú Spirei erau numai ruine și Al. Moruzi fu dar silitú sá se mulțumescá cu modesta reședință de vérá, organizatá de Caragea Vodá, la Cotroceni. Inșiși boierii recunoscú cât de strámtoratá Curte avu Al. Moruzi, când la 29 Decembre 1795, îi prezintá urmátórea anafora :

«Fiind-cá nu numai la noi, plecatele slugile Máriei tale, ce și la toți de obște, supuși Inálțimei tale este de față vėđutá stenahoria ce ai trasú Mária ta pėná acum într'acești 3 aní trecuți de când Domnul Dumneđeú și Pré puterniculú Devlet te-aú încoronatú cu stema obláduirei acestei țeri, cáștigându-te pe Mária ta nouá pré milostivú Stápánú, cu a cerca mare discolie, neavėndú adicá Domnia cuviincióșá odihná de háláduire, din priciná cá amėndouė Curțile Domnesci și cea vechiá și cea nouá se aflá derápanate și de totú stricate și acėsta fiind-cá o cunóscemú mare necinste și nouá și țerei, cu pró plecata a nóstrá anafora, rugámú pe Inálțimea ta, ca orí-care din amėndouė Curțile gospodáresci veí bine-voi Inálțimea ta a se drege, pentru odihna și háláduirea Domniei, sá avemú luminatá porunca Máriei tale, a face și cheșu pentru tóte cele trebuincióse materialuri, cá la cele ce vomú vidé cá este trebuință de meremetú, sá se meremetisescá, iar care va fi lipsá și va face trebuință a se face din nou, sá se facá, fiind-cá acum pe iarná este și vremea tăiatului chereștelei și a facerei orėnduțelilorú pentru trebuincióse ghile. Și avėndú luminatá porunca Máriei tale, care din amėndouė Curțile voiesci Mária ta a

se face, prin deosebită anafora vomă arăta Măriei tale, atâtă chefşu ce amă socotit i cuviinciosul mijlocă pentru trebuincioşa cheltuélă, pentru facerea şi sêvêrsirea acelei Curţi, cum şi pe D-loră boierii ce vomă găsi cu cale a 'i încărca cu epistăsia acesteî trebî.—1795, Decembre 29».

Cod. XXXI scara 1, fila 14.

Aă nu e de laudă Dómna Zoiţa şi cu soţulă ei, cari se gândescă a face mai ântéiă spitale şi nu ceră boierimeî supuse, pênă la inceputulă anului 1796, măcar repararea uneia din cele 2 curţi Domnesci? Că Alexandru Moruzi avé intenţiunea să se facă asemenea reparare, am arătat'o în unele din cap. precedente; dar numai acum, după ostoirea nevoiloră obştesci, elă, provocatú de anaforoa boieriloră, cere prealabile devisuri pentru restauraţiunea ambeloră curţi. Acésta acum era pré târđiú, căci încă înainte de finele anului următoră, tocmai când se pregătea să se mute în restaurata Curte dela Mihaiú Vodă, Al. Moruzi va fi mazilitú în modú neaşteptat din Domnie.

În strimtulă locală ală reşedinţei dela Cotroceni, cu tótă probata repulsiune a părechei domnitóre pentru luxú (cum s'aú vedutú din măsurile lui somptuarii), s'aú petrecutú acolo câte-va evenimente, la care s'a desfăşuratú, din partea curţei, ca şi din partea boierimeî, ună aparatú extraordinarú.

Acolo, la Cotroceni, s'aú sêvêrsitú, la Iulie 1793, măritagiul Domniţei Ecaterina, sora lui Vodă. La acéstă ocaziune, prin pitaculă dela 30 Iunie 1793, Domnitorulă aú rënduitú epistaţi ai nunţei ună numărú însemnatú de boieri şi anume:

× D-loră Pah. Nicolake (?); Stoln. Fălcoianu; Serdarú Dinulă Cantacuzino; Serdarú Ştirbeiú; Serdarú C. Nicolescu; Medeln Scarlatú Hiotú; Pitarú Băjescu; Clucerú Ioniţa Brezoianu; Clucerú de arie Petrake ot Radu-Vodă; Clucerú Mora; alú 2-lé Logofétú Alecu sin Clucerú Dumitrache; alú 3-lé Logofétú N. Fălcoianu; alú 3-lé Logofétú Voiculă; alú 3-lé Logofétú Gligoraşco Agescu; alú 3-lé Vistierú Demetru sin Medeln Stefani; Vatavú de aprođi velú Clucerú Dumitrache; Vasile Isvoranu vâtafú za Paharn.; 12 postelniceî; starostea de neguţitoră cu neguţitorăi.

Cod. XXIII, fila 96.

Pe lângă aceşti boieri Naziri, cari epistăsescă la nuntă, cu ună altú pitacă cîn 3 Iulie 1793, Spătarulă şi Aga pună la dispoziţiunea Epistaţiloră şi câte ună Zapciú de cei mari, cu câte 20 de ómenî vrednici, după cum şi marele Postelnicú a pusú la dispoziţiunea loră 12 postelniceî (Cod. XXIII, fila 93 verso). Cinci đile celú puţină ţinu nunta. A descrie festivităţile acestoră đile e mai puţin trebă de istoricú decât

de romanțierŭ. Norocŭ că pe atunci nu s' inventase așia zisele cronici pentru lumea High-life, căci nu s'arŭ mai sfinși lista rochiilorŭ de alagea, de ghermesit, de atlas, de șamalagea, tivilichiile de belă-cosă cu blană de cacomŭ, scurteicile de ghermesitŭ albastru, blănite cu nafea, sculele prețioșe, sălbile de galbeni stamboli, misiri, nesfiele, iiele cu șahacŭ de firŭ; ori din partea bărbătescă: antereele, giubelele blănite cu hârșii, cu vulpe, cu samurŭ, giubelele de postavŭ roșu, basmalele de tréba nunței, dulamele, ilicele de postavŭ, șalvarii, ante-riile scurte de bogasiŭ, benișurile de postavŭ ferenghiŭ blănite cu guși și înăuntru cu nafea, giubelele enghiur-șalŭ, șalurile de Anadol, incingëndŭ pe boieri, gugiuranele, care de care de astrahanŭ mai crețŭ.... Dar apoi arnăuți boerilorŭ cu peptare de argintŭ, cu poturi de postavŭ, cu copce de argintŭ, cu pușcă turcescă ghintuită, poleită cu aurŭ, cu pistolele în șalŭ la brăŭ! dar apoi caii musafirilorŭ veniți călare, cu scări mari turcesci de argintŭ, cu oblâncŭ tot de argintŭ, cu hârțalli caplapoșŭ și maraș, cu dulame muiate în firŭ, cu fustanele crețe, cu fesuri și cu turbanuri cât dimerlia! (*Cod. XXVIII, scara V, fila 40*). Să descrie cine pôte dróia de slugi purtândŭ afumători în cățui de argintŭ, stropitori de miresme, tave cu dulcețuri și cafele să pomenescă cine nu'i cunósce, diversele cete spătăresci și agiești, înșirate pe la pórtă curții până la camerile unde se trage danțulu și nopte. Dar boii întregi puși la frigare, berbecii întorși, vênaturile cele mai alese, adunate de avgi-bașa cu vênătorii sei? Dar buțile defundate, care în bătătura mônăstirei și pe la răspântii de poduri se deșertă de poporŭ? Dar putinele de păcură aprinse nóptea și masalalele cu miile, iluminândŭ curtea și stradele de căpetenie?

Serbare afară în tot orașulŭ; tunurile ce aŭ mai rămasŭ de la bietulŭ Mavrogheeni acoperŭ sgomotulŭ pascelorŭ și pistolelorŭ. Boerii epistați ai nunței, cu năfrâmi de firŭ la bastóne, veghiază în tóte părțile.....

La 5 Iulie, după cununie și nuntire, Domnitorulŭ dá boerimeŭ unŭ mare ospéțŭ. Cu pitacul Domnescŭ următorŭ, sunt poftiți la Curte boierii mai jos arélați:

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvod. etc.

Cinstiților și credincioși boerilorŭ Domniei mele, ce sunteți orënduiți Epistați, după acéstă fóie, să dați de scire Dumnélorŭ mai susŭ numiților cinstiți și credincioși boerilorŭ Divanului Domniei mele, proscalisindŭ pe D-lorŭ, ca să se afle Duminică la Domnésca nóstră masă. — 1793, Iulie 5.

Vel Logof.

Boierii ce sunt proscaliŝii la masa nuntirei prea iubitei nŝtre sorii, Domniŝa Ecaterina:

Vel Bani: D-luŝ Dumitrache Ghica, Ianache Chrisoscoleu, Nicolae Brâncovenu, Dumitraŝcu Racoviŝa.

Vel Vornici de țera de jos: D-luŝ Manolache Brâncovenu, Manolache Crețulescu, Nicolae Filipescu.

Vel Logofetũ de țera de sus: D-luŝ Costache Ghica.

Vel Logofeți de țera de jos: D-luŝ Radu Slătinenu, Manolache Grădiŝtenu, Radu Golescu, Scarlatũ Ghica, Iŝnũ Glogovenu.

Vel Hatmanũ: D-luŝ Nicolae Hangerliu.

✕ *Vel Vistieri*: D-luŝ Iŝnũ Damaris, Matei Fălcoianu, Constantinũ ŝtirbeiũ, Stefanũ Văcărescu biv Hatmanũ, Barbu Văcărescu biv vel Vist. za Moldova.

Vel Spătari za Moldova: D-luŝ Dumitrache Bibica, Dumitrache Hangerliu, Costache Slugearoglu.

Vel Cluceri: D-luŝ Dumitrache Fotache, Costache Rusetũ, Ioniŝa Florescu, Constantinũ Baravtoglu, Isaac Ralet, Dumitrache.

Vel Căminari: D-luŝ Dumitrache Schina, Alexandru Zăhărescu, Antonũ Căminaru.

Vel Paharnici: D-luŝ Dumitrache Varlamũ, Dumitraŝcu Racoviŝa, Ianache Mavrodinũ, Teodorache Iuliano.

✕ *Vel Stolnici*: D-luŝ Alexandru Grecenu, Scarlatũ Rusetũ, Iordache Bucșănescu.

Vel Comisũ: D-luŝ Grigoraŝcu Ghica.

Vel Sărdari: D-luŝ Ioniŝa Caramanlăũ, Dumitrache Brezoianu.

Vel Medelniceri: D-luŝ Ioniŝa Crețulescu, Drăghicenu Grecenu.

✕ *Vel Slugerũ*: Iordache Cantacuzino.

Vel Pitari: D-luŝ Thoma Călinescu, Dumitrache.

Vel ŝatrari: D-luŝ Antonũ Fotino, Panaitũ Matraca.

Vel Cluceri za arie: D-luŝ Ioniŝa Brătășanu, Ioniŝa Trăsnea.

O altă nuntă sevășită la curtea lui Moruzi, a fost acea a fiuluŝ Vorniculuŝ Slătinenu cu fiica Vistierniculuŝ Filipescu, la 28 Ianuarũ 1795. Mirele a fost adusũ la Curtea Dŝmnescă cu următoruluŝ alaiũ:

- 40 Săimeni,
- 6 Căpitană agiesci,
- 6 Căpitană spătăresci,
- 6 Postelnicei,
- 10 cai Domnesci, însă
- 8 pentru feciorii de boieri,
- 1 pentru mirele,

1 pentru boierulŭ ce s'au orënduitŭ cu mirele când au eșitŭ de la Curte,
6 Ciohodari,
4 la mire și 2 la boierulŭ celŭ orënduitŭ,
Trâmbițe și lăutari.

În Spătăria Domnăscă a fost introdusŭ mirele de către alŭ 3-lea Post. și ântăiŭ s'au îmbrăcatŭ cu caftanŭ de boierie și au eșitŭ, apoi au intratŭ iarăși înăuntru, de i s'au pusŭ ișliculŭ de samurŭ cu pană, înaintea Măriei sale, de către Dumnelui vel Cămărașŭ, când s'au orënduitŭ de către Măria sa D-lui Vel Logof. N. Filipescu, ca să mērgă împreună cu mirele spre aducerea miresei la cununie; și cu acestŭ alaiŭ au eșitŭ de la Curte, unde au venitŭ alŭ doilea cu mirăsa, căreia i s'au trimisŭ de la Curte acestŭ alaiŭ :

20 Nemți din Pörtă,
4 Ciohodari,
1 caretă Domnăscă cu șese telegari.

Și ginerele cu alaiulŭ seŭ au intratŭ drept, în biserică sus, iar mirăsa ântăiŭ la haremŭ, la Măria sa Dómna, de unde eșindŭ, după închinăciunea ce au făcutŭ Măriei sale Dómnei, au mersŭ iarăși în biserică. Iar Măria sa Dómna pe urmă, osebit viindŭ la Spătărie, după puțină ședere, până s'au făcutŭ gătirea în biserică, ridicându-se și Măria sa Vodă, împreună au mersŭ la biserică cu toți D-lorŭ boierii i cucónele de au sēvēșitŭ cununile. După biserică, viindŭ Măria sa Vodă și Măria sa Dómna iar la Spătărie, au venitŭ ginerele și mirăsa de au sărutatŭ mânilorŭ Măriei sale lui Vodă și Măriei sale Dómnei, dimpreună cu D-lorŭ socrii i rudeniile; când au datŭ mirăsa obiceiuită spălare Mărilorŭ sale nunilorŭ, și D-lui vel Vistierŭ au aruncatŭ pe lighianŭ obiceiuitulŭ darŭ în galbeni și dup' acestea au eșitŭ din curte iarăși cu alaiulŭ ce au venitŭ, iar pe urmă au mersŭ Măriile lorŭ Beizadelele la masă.

cod. XXIX.

O altă paradă petrecută la curtea lui Moruzi, fu recepțiunea *Elciului*, adică a ambasadorului rusescŭ, care prin Bucuresci trecu la Constantinopolŭ. Înaintea acestui ambasadorŭ Domnitorulŭ a trimisŭ, ca maïmandarŭ (călăuză) și pentru întâmpinare și pe Spătarŭ Enache Văcărescu, la Focșani, adresându-i următorulŭ pitacŭ :

Zemle Vlascoe. Cinstitŭ și credinciosŭ boierulŭ Domniei mele D-ta vel Spătare Ianake Văcărescule, sănătate! Fiind-că astă-đi amŭ luatŭ însciințare cumcă luminatulŭ solŭ alŭ Rosiei are să trecă în hotarele pré puterniceii Impărății, face trebuința ca și D-ta, după poranca ce 'ți-amŭ datŭ, să porceđi la Focșani spre întâmpinarea luminăției sale, după obiceiŭ și după cuviință, și fiind-că cu D-ta s'au orënduitŭ *din tóte breslele spătăresci slujitorii cei trebuincioși*, ca să mērgă la Focșani, și fiind-că și tóte trebile spătăresci face trebuința

de a se căuta și a se sèvèrși aici *de către ve-hilulă D-tale*, făr'de a nu se face cusurū la nimicū într'acéstă vreme, pènă va trece din hotarele țerei solulū, pentru ca să nu fie lipsă atātū de trāmiterī cu cārți domnescī și cu volnicīi în cōce și în colo, cum și din poterī pe la locurile cele trebuincīose, când se va întâmpla, poruncimū Domnia mea D-tale, ca din zapciūi *cei cari în loculū acelorū ce vorū să mērgă cu D-ta*, să orēnduescī *vechilī aici*; și în loculū celorū ce vorū să rēmāie aici, să orēnduiescī *vechilī*, ca să mērgă cu D-ta, și să dāi strașnice poruncī, ca toți slujitorī din tagmele spātārescī, adicā lefegii, seimenii, catanele și poterașii și vēnătorīi și scutelnicīi de la tōte stēgurile să se afle toți, fāră de a avē rēndū în slujbă, într'acéstă curgere de vreme, pân'te veī întorče Domnia ta dintr'acéstă cālētorie și slujbă, la care te-ai orēnduitū. Și acéstă poruncă a Domniei mele să o arāți la tōte cetele, ce mai sus s'au arētātū, cum și la stările arnăușescī, ca să nu pricinuēscā, că n'au avutū de scire, căci când se va întâmpla lipsă și vomū lua însciințare dela purtătorīi de grijă ai D-tale, că n'au venitū vre-unulū la slujbă, dupē acéstă poruncă, va fi osēnditū cu grē pedēpsă de către Domnia mea.—1793, Iunie 3.

Procit. Vel Logofētū.

Cođ. XXIII, fila 73.

Recepțiunea făcută acestui solū ruscū a fostū descrisă de unū tēnērū rusū, atașatū la ambasadă, și publicată în «Voyage en Crimée, suivi de la relation de l'ambassade envoyée de Petersbourg à Constantinople en 1793» 8° Paris, 1802, traducere de L. H. Delamarre. Anonimulū autorū alū relațiunei cālētoriei ambasadei ruscī spre Bucurescī, ne spune că alaiul cu care a fostū primitū ambasadorulū la Focșani, era fōrte mare și mai mārețū decāt acela alū Domnului Moldovei. La intrarea în Bucurescī, A. Moruzi, în fruntea unui alaiū de mare pompă, priimi pe Elciu și într'unū cortū se servi unū banchetū ambasadorului și suitei sale, dupē care cu mare pompă intrară în orașū unde se petrecură o serie de serbări.

Tocmai la 10 Augustū ambasadorulū plecā din Bucurescī, iarășī cu mare pompă și luā drumulū spre Giurgiu pe la *Daia*.¹

Spesele din cari se făcēū asemenea recepțiunii erau de sigur mai multū prin rechisițiune de-alungulū cālētoriei, și în Bucurescī din caseta Domnitorului. Dōmna trebuia să aibă și dēnsa spese extraordinare cu asemenea părăqi. De aceea, Domnitorulū, soșulū, îi și creā venituri nouē. Așia, elū acordā Dōmnei iratulū de la 3 județe (Doljū, Mehedinți, Romanati), câte talerī 4 de bivolū, 3 de boū, 2 de vacă, peste vama cea orēnduită dela vitele mari, de hrană ce vorū ieși

1. D. N. Iorga, în articolulū sēu din Arhiva societăței sciințifice și literare No. 4 și 5 pag. 212, greșesece, numindū acestū satū Odaia sēu Adaja.

peste Dunăre. Se scie că aceste vite mai plăteu și câte 70 de parale de capū, avaeulū cāimăcāmiei de Craiova și câte 10 parale funcționarului însărcinatū cu percepțiunea acesteī dări.

Totū asemenea Dómna primé câte 10 taleri dela fie-care din cei 243 de lucrători ai fabricei de postavū.

Décă în Moldova Botoșani era apanagiul Dómnei, din care cauză acelū orașū purta ca marcă, în sigiliulū sēū, păunulū, pe lângă marca țerei, Dómna munténă încă avé venituri speciale ale ei. Și cu tóte aceste venituri, ea nu puté să lupte în luxū (sēū nu voia) cu boierimea. Acesta, prestāndū Dómnei Zoița simțirile propriei de invidie, scorni cānteculū :

«Ienăchiță Văcărescu
«Șede 'n pörtă la Dudescu,
«Cu antereu de atlasū:
«Móre Dómna de necazū!

Nu cred mū că Dómna murea de necazul luxului boierimei, ea, care cu banii sēi, în locū de a 'și cumpēra *tremurătore* de brilante pentru podóba capului, construia spitalū pentru femeī la Colțea, cum vēdurāmū în urmă. Numai cronografulū lui Dionisie Eclesiarhulū,¹ care a născocitū nedocumentata acuzare (reluată în ȕilele nóstre de D. Xenopolo), adusă lui Alex. Moruzi, că a precupețitū zaherelele în timpulū fómetei; numai acestū scriitorū, care aū scornitū și acuzațiunea, că Alex. Moruzi a fúatū bani dela mōnăstiri, a fostū în stare sa țină isonulū la cāntarea boieréscă de mai susū.

Judecata istoricilorū despre Domnia lui Moruzi a variatū multū. Dionisie Fotino scrie, că «cātre boieri se purtă cu dragoste și cu încredere, onorāndū-i cu ranguri dupē merite și ajutāndū pe fie-care dupē caracterulū sēū; iar către poporū se arētă cu blāndețe și cu dreptate ca nimeni altulū».²

Din contra, Dionisie Eclesiarhulū, supēratū, pare-ni-se, că Domnitorulū a consacratū veniturile a trei mōnăstiri (Tismana, Cozia și Cāmpu-lungū), spitalului pentru ciumați, face din Moruzi unū lacomū iubitorū de bani. Numai cum se împacă aserțiunea lui, că Al. Moruzi «s'aū dusū cu adunare multă de avuție, fiindū fórte măestru a stringe bani, iugreindū și dājdiile raialelorū», cu propria aserțiune a aceluiași cronografū, că Domnitorulū zidindū biserica spitalului s'aū vēdutū silitū să iée și odóre sfinte, cādele și cruci de pe la cele 3 mōnăstiri, «că nu avé Vodă pe ce să le facă?»

1. Tesaurū de monumente, tomū II, p. 184.

2. Istoria Daciei, tomū II, p. 182.

Aronă Floriană, în manualul de Istoria Principatului României, amă vădit, că fu mai drept cu Moruzi, despre care a scris, că «era un prinț bun, blând și învățat».

Boierii. — Nu ne propunem aici să reînnoim aprecierile noastre asupra rolului boierimei în evoluțiunea politică și culturală a țerei Românești. Vom aminti numai, că aproape întregul Divanul ce a fost compus (vezi pag. 13 a acestui volum), cu puține modificări, a fost menținut până la finea Domniei. Dăr că Enache Văcărescu dispăru un moment din slujba spătăriei, pentru a deveni vel Visternic și mai la urmă mare Ban.

Dintre toți boierii, Nicolae Brâncovănu primi de la Domnitorii multe privilegii și favoruri.¹

1. Carte din 20 Iulie 1793 boierului N. Brâncovănu vel Vistier, ca să aibă a ține în Bucuresci 2 scaune de carne scutite, cum le-au avut și dela alți Domni, de la Mihai-Vodă Suțul dintr-un amândouă domniile; unul cu létu 1783, Noembre 3, și altul cu létu 1792, Ghenar 20.—Avé prin aceste cărți 5 scaune, dar Brâncovănu a cerut ca 3 din ele să se mute lângă alte 4 scaune, (iarăși prin cărți Domnești acordate) la moșia D-sale Găgeni (Saac).

În aceeași zi (20 Iulie 1793), Al. Moruzi acordă lui Vist. Brâncovănu, voie de sbor la Buna Vestire, la moșia sa Obilești, și acest sbor să țină o săptămână, luând D-lui vama cea obicinuită, și toate celelalte obiceiuri ce vor fi la tîrgul acesta. Vină și rachi în zilele de tîrg să nu vîndă de cât omul Dumisale, pentru că acest privilegiu l-au avut D-lui dela reșosatul Domn N. Caragea Vv. din 1783, Mai 3, și dela Mihai-Vodă Suțul, dintr-ambe domniile (însă cu létu 1783, Noembre 3, și altul cu létu 1792, Ianuar 20). În aceeași zi Vodă a dat decret și pentru cele 4 scaune din Obilești (Ilfov), privilegiu de la Caragea (1783, Noembre 3), și dela M. Șuțu (1792, Ianuar 21). (*Cod. XXIII, fila 111, verso*).

Asemenea, în aceeași zi (20 Iulie 1793), Moruzi acordă voie de sbor la Dumineca Tomei, o săptămână, cu obor de vite, cu drepturile de mai sus.—Cu pitac de la 20 Iulie 1793, Al. Moruzi recunoște privilegiul acordat lui Vist. Brâncovănu, de Ipsilant (1777 Decembre) și de Caragea Vv. din 1783 și de Mihai-Vodă Suțul din 1783, Noembre 30, din 1792, Ghenar 20, de a se face tîrg luna la moșia sa Obilești. Vameșii să n'aibă a face nimic cu acest tîrg «fiind nou», netrecut în catalogul lor, iar ori-ce venit s'ar aduna dela acest tîrg și obor, să aibă a'lu lua D-lui, numitul boier, stăpânul moșiei.

În aceeași zi (20 Iulie 1793), Al. Moruzi recunoște lui Vist. Brâncovănu dreptul de a avé la moșia sa Găgeni (Saac), 7 scaune de carne scutite, din cari 4 sunt de la domnia anterioară (Mihai-Vodă Suțul, 1792, Ghenar 20), iar 3 scaune din 5 ce au avut în Bucuresci, unde i-au rămas numai două. (*Cod. XXIII, fila 112, verso*).

Domnitorulŭ se arătă bunŭ și către fiii boierilorŭ, în favórea părințilorŭ lorŭ, precum se póte vedé din următorulŭ act:

Scrisóre către Stolniculŭ Brăiloiu, din 27 Aprilŭ 1794, prin care Vodă fŭ vestesce, că a făcutŭ pe fiulŭ acelaia, Corniță, Paharnicŭ «pentru parigoria bătrânețelorŭ» Stoin. Ioniță Brăiloiu și la rugăciunea bătrânului și în vedere cu slujbele lui «bine-voimŭ Domnia mea a se everghetisi». Vodă nu are in-doială, că ambiŭ vorŭ corespunde la «Domnesculŭ nostru libov, ce avemŭ către supușii ceŭ credincioșii ... și căŭ va da și pă:intescŭ învătăuri de a'și îndoi și immulți osŭrdia și credința la Domnescile slujbe.»

Cod. XXIII. Fila 237 verso.

Dar erau și boieri în opozițiune cu Domnulŭ. Cum era să'i mulțămescă pe toți? În Divanŭ locurile erau limitate și cu tóte acestea de multe orŭ la sfatŭ chiema și din *bivŭ*, ca să le aréte considerațiune. Dcă Căimăcămia Craiovei, Moruzi o incredință mai mult la Greci, postulŭ onorificŭ de Banŭ ilŭ rezervă la boierii români. În contra deprinderilorŭ Domnilorŭ Greci, amŭ vęđutŭ la Moruzi Vistiernici boieri pământeni, alternându-se cu nume grecesci. Spătăria, ce'i dreptulŭ, nu fu mult timpŭ ținută de Ianache Văcărescu și a fost ocupată de preferință de Dimitrie Manu.

Iată compozițiunea Divanului de la 1 Iulie 1796, adică cu aprópe 2 luni înainte de mazilie: Ianache Văcărescu vel Banŭ, Manolache Filipescu vel Vornicŭ de țera de sus, Radu Goleșcu vel Vornicŭ de țera de jos, Dimitrie Manu vel Spăt., Const. Caragea, vel Hatmanŭ, Scarlatŭ Ghica vel Vist., Const. Filipescu vel Logof. de țera de sus, Isac Ralet vel Logof. de țera de jos, Lucache vel Post., apoi Vornicii Const. Știrbeiŭ, Iónŭ Damaris și Iónŭ Florescu, Vornicŭ alŭ politiei. Din boerii mai mici să citămŭ pe Andonie (Fotino) vel Comisŭ, și pe Const. Cămpinenu, vel Paharnicŭ. Clucerulŭ Dumitrache, autorulŭ istoriei răsboiului ruso-turcŭ de la 1769—1775, la data acésta este mort precum din anterióre acte amŭ vęđutŭ.

Iată sigiliulŭ Domnitorului, așia cum era aplicatŭ și sub Divanulŭ acesta:

Sigiliu octogon roș.

Inscripțiunea AL. CS.

MR. VV.

1793

(Dupé documentulŭ No. 96 din Pachet. XX de la Academie).

Intre boierii din opozițiune, se cavine să amintimū pe Dimitrie Fălcoianu, care și sub Domnii anteriori a fost unū adevăratū «frondeur». Acesta este unū omū de carte, e traducătorulū operei «Pravoslavnica învățatură» tipărită la Bucuresci la 1794.

Biv vel Clucerulū Dumitrache Fălcoianu, nu era tocmai oposantū de principii, ci avēndū cunoscință de meritele sale, ținea să ajungă la demnități de Divanū și de aci rēsvrătiri de tot felulū, până ce la 1 Augustū 1795, Al. Moruzi ilū surghiunesce la mōnăstirea Tismana și i ridică tōte privilegiile de scutelnici, etc.¹

È probabilū că Fălcoianu făcea opozițiune ajutatū și de partisanii ce i rămăseseră in țēră de la Domnia anterioră lui Alexandru Ipsilante. Ori-cât demisionase de bună-voie din Domnie, ținea însă să se mai întâlnească cu ea, și e probabilū că agita pe unii boieri din țēră. Acesta ne explică exilarea lui din Constantinopole la insula Rodos.² In țēră Ipsilante poseda moșii, care numai in Februarū 1794 le vinde.³

Acēstă vēndare de moșii nu putea să fi displăcutū lui Moruzi, căci prin ea i se părea că Ipsilante se depărtēză mai mult de țēra Muntenēscă.

Mai trăia încă in țēra Romānēscă și Dōmna rēposatului Domnū

1. Pitacū către vel Vistierū din 1 Augustū 1795

Fiind-că milele Domnesci sunt pentru acei cari aū slujitū și slujescū și cari sunt cu credință și supunere către Domnū, iar nu și pentru aceia cari împotriva datoriei, supunerei și a credinței lorū, s'arū purta in netreb-nicie și in socotelī zadarnice, precum s'aū aflatū acestū netrebnicū Dumitrache Fălcoianu de la Urzicenī, carele după ce s'aū pedepsitū și de către cei mai înainte nōstră frați Domni, tot nedobāndindū minte și neviindū in cunoscință, s'aū obrāznicitū și acum pentru căci n'aū dobānditū pofta lui, la care nu este vrednicū a se aridica, adică in cinulū velițilorū boieri, carele după vina lui s'aū făcutū surghiium la mōnăstirea Tismana; decī iți poruncimū Domnia mea ca și scutelnicii și alte verī-ce milā Domnēscă va fi avēndū numitulū Dumitrache Fălcoianu, la Visteria Domniei mele, să o ridici și să scoți din catas-tihulū Visteriei ori-ce împărtășire de milă ce aū avutū până acum, de care să fie lipsitū.

Cod. XXIX, fila 102.

2. Le Prince Alexandre Ipsilanti. ci-devant hospodar de Valachie, demeurant à sa maison de campagne à Thérapia, vient d'être exilé à l'île de Rhodes. Scrisōre de la Constantinopole din.... Frimaire an 2. Hurmuzachi, pag. 96.

3. Moruzi însărcinēză pe starostele de neguțitorī, ca să vēndă prin mezatū, după cererea «fratelui Alexandru Ipsilante», moșiile lui: Goga, 13 $\frac{1}{2}$ munți din Prahova, satulū Comarnicū, afară de $\frac{1}{4}$ parte care este a mōnăstirei Colțea, Manasia din Ialomița și 3 vii de la Sārata. — 1794, Februarū 18.

Cod. XXIII, fila 206 verso

Matei-Vodă Ghica;¹ dar familia acestui Domnŭ, care domnise cu 40 de ani în urmă, nu mai era periculoasă pentru Moruzi. De la 1768 nici unŭ Ghica nu mai străbătuse la tronŭ, și odraslele Ghiculesci se mulțămēu acum să fie simpli boieri de Divanŭ, precum era la 1796 Scarlatŭ Ghica, mare Vist. alŭ lui Moruzi.

Nu putemŭ urmări tōte luptele opozițiunei boieresci contra lui Moruzi. De ele vomŭ mai vorbi mai la vale. Dealtmintrelea nici nu ele ilŭ rēstōrnă din Domnie, precum mai departe vomŭ vedea.²

Dar să ne ocupămŭ acum ceva mai de aprōpe de boierime. S'a susținutŭ de unii, că mijloculŭ de impilare alŭ țerilorŭ Române sub Fanarioți, a fost arendarea iraturilorŭ, adică a veniturilorŭ publice și Domnesci, la posderia de Greci ce aducēu Domnii cu dēnșii din Constantinopole. Admitemŭ acēsta pentru multe Domnii, dar sub Al. Moruzi găsimŭ multe întreprinderi de iraturi luate în arendă de boierii pământeni. Așia vēdurămŭ întreprinderea poștelorŭ, în numele unei asociațiuni numărōse de boieri Români; tot așia Isac Ralet și Radu Golescu aŭ luatŭ întreprinderi de vinăriciŭ etc.³ Amēnunte se potŭ afla cu prisos la Cap. Finantelorŭ din tom. VI.

Despre moralitatea și deșteptăciunea clasei boieresci, lectorulŭ nostru a pututŭ lua directe informațiuni din cele ce precedă.

Din timpulŭ ultimelorŭ ocupațiuni Austro-Rusesci, boierimea contractase deprinderi puținŭ proprii a 'i releva deșteptăciunea și onestitatea. Petrecerile de nopți întregi cu joculŭ de cărți se înmulțiseră peste sēmă. Caiafeturile, sindrofile, cărțile, jocurile la norocŭ,⁴

1. Din unŭ pitacŭ către vel Vorniculŭ Manolache Brâncovēnu, de la 23 Iunie 1793, se vede, că la data acēsta trăia Dōmna rēposatului Mateiŭ Vodă Ghica; dēnsa reclamândŭ 5500 taleri de la Mitropolie, ca clironōmă acēstă biserică a Mitropolitului Cosma, acești bani fiindŭ ai rēposatului beizadea Nicolae, fiulŭ numitei Dōmne. (Cod. XXIII fila 89).

2. La 8 Februarŭ 1794, a surghiunitŭ la Cernica pe fiulŭ lui Matraca. (Cod. XXIII, fila 204).

La 10 Februarŭ 1794, a surghiunitŭ la Snagovŭ pe Christodor Niculescu. (Cod. XXIII, fila 204 verso).

3. Cod. XXVIII, scara 7, fila 15 verso.

4. *Jocurile de norocŭ* mai alesŭ naprastōcele „les dēs”, ajungŭ a se întinde într'atātŭ încât însuși Vodă se simte obligatŭ, în douē rēnduri, a ordona împedicarea lorŭ, căci acumŭ și țeranii năvālēu săși cerce noroculŭ, șiși perdēu și ultimulŭ banŭ din pungă:

Publicațiŭ la tōte județele (Ispravnicŭ) i la Caimacamŭ și la Spătarŭ și Aga, din 5 Iunie 1793.

«Fiind-că a venitŭ la auzulŭ Domniei mele, cumcă, pe alocurea, atātŭ pe la orașe, cât și prin târgurile și bălciurile ce se facŭ, s'arŭ fi isvoditŭ nisce înșelători jucăuși, cari se jocă în bani cu năprastōce și cu curele, (?) înșelândŭ pe cei mai mulți prin măglisitōrele lorŭ jocuri, și cu acēsta se întinde o sărăcie și stingere pēnă și la cei proști țeranŭ, căși vēndŭ vitele și prăpădescŭ banii

erau preocupatiunile boierimei; ale jupăneselor: preâmbările la livedea Domnescă, la Sf. Elefterie, la fântăna Beizadelor, la cişmeua lui Mavrogheni, la lacul dela Ferăstrău Intâlnirile cu «muţunachi» de totă apa; amorurile, scandalurile. Lucrări serioşe de la aşia strată socială? Vomă observa că pe cândă Alexandru Văcărescu era scriitorul erotică¹ şi cânta iubiteloră sale:

«De nu mă cređi pe mine,
«Intrébă pe oră-cine
«Şi veđi cât pătimesce
«Ună sufletă ce iubescă»...

X boieră de mâna a II-a ca Clucerulă Dumitrache şi Dumitru Fălcoianu, ei singuri se ocupaă cu lucrări mai serioşe, cu scriere de istorie, cu traduceră de cărţi bisericesci, etc. O notă glumetă in studiul despre boieră, ne oferă *Judecătorulă de Departamentă*, Pitarulă Perticari. Acesta este primulă nume in Istoria misticismului şi a spiritismului la noi. In înţelegere cu *duhurile*, Pitarulă Perticari «*se trude la tălmăcirea celor viitoare*». Se vede însă, că pređicerile pentru Domnie aă displăcut lui Moruzi, de ore-ce dete următorulă glumetă pitacă:

«Fiind-că Pitarul Perticari se trudesce la tălmăcirea de cele viitoare şi fiind-că aici in Bucuresci nuşi pôte avé odihna de a puté urma lucrarea acesteă trebă

la jocurile acelea; decă dér, una ca acésta, dupé datoria ce aveţi a îngriji pentru obşteca bună petrecere, ce o rîvnimă, Domnia mea, cu deosebire, mai presusă decăt tóte a se afla pururea între toţi, se căde mai ântéiă D-vóstră să o fi aflată, ca să o zăticniţi, ca ună lucru de stricăciune, ce aduce stingere la mulţi; pentru care iată vé poruncimă straşnică, să aveţi a face cercetare într'adinsă la acésta, şi pe sub cumpetă şi de faţă, şi de se va fi aflândă undevaşi acestă felă de înşelătoră, negreşită să 'i isgoniţi, cu totă straşnicia, a nu se mai afla de acumă înainte şi să avemă răspunsă de primirea poruncei şi de urmarea ce aţi făcută.»

Cod. XXIII, fila 73 verso.

S'au repetită acest ordin şi in 21 Augustă 1795. (Cod. XXIX, fila 107, verso).

Pitacă la vel Spătară şi la Caimacamă, din 29 Martie 1796, ca să opréscă ună jocă «ce ună pe afară aă scosă, ce'lă numescă caizoin, (?) cu care înşelă şi sărăcescă pe mulţi, lăsândă tréba şi chiverniséla loră şi petrecéndu-şi vremea într'acéstă netrebnicie, de se sărăcescă». Domnitorulă ordonă să lipséscă cu totulă acéstă netrebnicie, că almintrelea «fórte ne vomă turbura asupră-ţi». Căpitaniă de margine şi zapciiă din ţeră să bage in legături pe cei ce voră afla cu asemea şi să 'i trămiţă in pază la Domnie, ca să fie pedepsiţi.

Cod. XXIX, fila 165.

1. Veđi manuscriptulă din Biblioteca centrală, No. 67, din 1796.

mai cu silință, cu isihia ce'i trebuie și fără precurmare, mai vêrtosă avêndu și trêba judecătoriei; de aceea dar se trâmite la mônăstirea Délului ot. județulu Dâmbovița, unde, odihnindu-se, să 'și pôtă lucra trêba acêsta mai bine. Decî, volnicimū pe , să ridice pe Perticari, să'lū ducă la numita mônăstire, unde să 'lū facă teslim la Egumenulū Delénulū, ca să 'lū pună în lăuntru mônăstirei, de la carele să aducă adeverință cumcă l'aū priimitū; și când nici acolo nu'și va avé odihna de a'și puté lucra trêba acêsta, îlū vomū trimité la vre-unulū din ostróvele mării, unde acolo fiindū înconjuratū de apele mării, fără de altă supérare va puté lucra trêba acêsta cu tótă isihia.—1794, Febr. 5».¹

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 203.

Familia boeréscă era fôrte slăbită în urma invasiunilorū rusesci și nemțesci. Procese destule de divorțū, scandalurī pe tótă ȕiua. Oricare aventurarū streinū trecea prin țéră, bună-óre unū *Comte d'Antraigues*,² se afișa cu inlesnire de amantū alē celorū mai însemnate dame Române. Așia, prințesa *Alexandrina Ghica* era în fruntea listei acestuī Don Juan.³ D'Antraigues o află la Constantinopole, aceluī Paris alū boierimeī nóstre, din secolulū alū XVIII^{lea} și devine, dupē cum însuși spune: «*sigisbé en titre*» alū ei. Descripțiunea ce acestū vagabondū istețū și spionū politicū face despre acêstă reprezentantă a boieróicei mari Române, se potrivește la cele mai multe din ele. Vorbindū franțuzesce de minune, mai bine ca grecesce, plăcêndu-i să audă cetindū cărī în limba lui Rousseau—amiculū lui d'Antraigues—era «*frumósă și onestă, selon la formule de Brantome*». Ce se pôte ȕice de onestitatea vêduvei între 30—35 de ani, care spre a merge către Polonia, călêtoresce împreună cu amantulū ei, dealungulū țerei românesci, unde o rudă a sa este în Divanulū lui Moruzi, și dealungulū Moldovei, unde familia Ghica avea unū sfintū martirū alū patriotismulū?⁴ Adevêratū, că acêstă femeie nu era de origină română, ci din

1. În 7 Aprilū 1794 a fostū liberatū dela mônăstirea Délu. (Fila 231 verso).

2. Cine era acestū d'Antraigues? Bonaparte l'a tratatū mai târđiū de „Polisson“ și de „insolent“, iar în jurulū lui Ludovicū alū XVIII, dupē ce se bucurase de absolută încredere, fu chiămatū „*la fleur des arôles*“. Austriaculū Thugut îlū califica de „coquin fieffé“; în Rusia Golovkin a vêdutū în elū „un intrigant déhonté“ iar Razumowski îlū scie: „le plus mauvais sujet qui existe sur le globe“. Veđi opera „Un agent secret sous la révolution et l'Empire...“ par Leonce Pingaud.—1 vol. 8°, Paris 1893).

3. Alexandrina sêu Roxanda Ghica era soția fostulū Domnū Alexandru Ghica, între 1766—1768.

4. Călêtorindū cu amantulū ei, în fața lumei întregi, d'Antraigues povestescé, că într'o ȕi „nous mourions d'envie de nous écarter dans le bois et de retrouver dans ces vastes solitudes, le palais d'Armide ou le bosquet de Julie, mais vainement nous le désirâmes, il fallut y renoncer, le bois étant rempli de voleurs..“ Dar „onesta principesă, desprinde de la capū, ori de la genunchi, o panglică și o atirná pe unū arbore ȕicêndū: „iată ofranda la nimfele locului. Ași fi voitū să le oferū unū omagiū mai demnū de ele „mais au moins quelque chose de moi restera dans ce désert“ (opulū citatū pag. 24). Și acêstă grécă, care

némű grecű (era o Rizo-Rangabe), dar ca și dēnsa erau mulțime de «jupānese» din Bucuresci și Iași, căci boierimea își asigura «parvenirea» prin căsătorie cu fete de fanarioți. Aceste dădēu tonulű în Bucuresci, cum ne-a spus-o și Principele de Ligne, în scrisorile lui adresate din Iași și cari le-amű reproducű în unű volumű anteriorű.

Dar ce sű insistămű mult asupra moravurilorű relaxate ale boierimeii de la finea secolului alű XVIII^{lea}, când vai! aceeași relaxare o găsimű și în societatea mai de jos din orașele ambelorű țeri Romāne? De ce némű erau «celetnicele» de prin cārciumi, pe cari Al. Moruzi le scóte în vr'o douē rēndurű din orașe, în interesulű sǎnėtăței publice?¹

Cum se esplică pitaculű, lui, ca nici chiar familia (femea și fetele) neguțitorului, sű nu locuescű lângă cārciuma lui? Ce înțelesű are următorulű pitacű alű Domnitorului, oprindű abuzulű de spoeli cu sulimanű, abuz comunű la tóte femeile din societatea romānă?

Pitacű la Mitropolitulű, din 26 Maiű 1796.

«Fiind-că orű-ce lucru vătămătorű, care aduce stricǎciune la trupű și la sufletű și care pricinuesce defǎimare, nu este cu cale a se trece cu vederea, între care este și sulimanulű, care se pune pe chipurű, nu numai la trupű dǎ stricǎciune, ci și la sufletű dǎ vătămare, neprimitű fiindű bisericeii, poruncimű dar, ca dupē primirea Domnescului nostru pitacű, sű chiami preoții duhovnicii din tótǎ politia, spre a'i îndatori, sű dēe duhovnicesci învățaturű și îndemnǎri fieș-cǎreia de a face pǎrǎsire de acestű lucru vătămătorű, cǎ este o pǎrere de podóbǎ deșertǎ, care nu este de nici unű folosű fǎr' de numai vătămare și trupului și sufletului.»²

Dar înlesnirea cu care fetele de neguțitorű și adese din poporű, calcǎ simțulű pudórei și sunt gata «ca sora de la mōnǎstire» din balada lui Alexandri, sű urmeze în orașű, ca și în codru, pe înșelǎtor?..

dǎdea pildǎ rea *jupāneselorű* din Bucuresci și Iași, cǎlătorind avea în aceeași caretǎ póte, lângă amantulű ei și pe *duhovnicu'ű* ei, mai de haz decăt Carol alű VII-lea alű Franciei, care ducea cu sine la óste „*maitresse en tete et confesseur en queue.*“ Insuși agentulű frances, Emille Gaudin, scrie din Bucuresci, despre societatea acēsta, în 31 Martű 1796, către Décorches: „Je ne laisserai pas ma femme dans cette ville, où règne un luxe effréné, où la vertu est pour ainsi dire inconnue, où la débauche domine dans presque tous les cœurs, où l'occupation la plus habituelle des hommes et des femmes est le jeu, et j'irai la déposer à Smyrne chez ses oncles, ou du moins auprès d'eux.“

1. Pitacű la Spǎtarű și Epistatulű Agiei, din 10 Iunie 1796, ca pe tóte celetnicele de la tóte cārciumele din Bucuresci, dupē nizamulű din anulű trecut, sű le scóttǎ din Bucuresci și sű nu fie libere a se mai întórcē. Zăpciulű care va lǎsa vre-o celetnicǎ la vre-o cārciumǎ, va fi pedepsitű cu bǎtaia la tǎlpi.

Cod. XXIX. fila 197 verso.

2. Cod. XXIX, fila 191.

Procesele pentru necinstire sunt numai cu indoitul scopu: séu de a pune mâna pe unŭ bărbatŭ, cu cucunie, séu de a smulge de la elŭ bani și lucruri cu cari să'și constitue fata, care s'a lăsatŭ a fi necinstită, o zestre bună, cu care apoi să'și *cumpere* unŭ bărbatŭ după gustulŭ ei. A se împăca prin bani cu înșelătorulŭ este, pe la 1790—1800, lucru care nu isbesce mai întru nimicŭ simțulŭ moralŭ. Așa Nicolae Stanciu Margelarulŭ ie fata Voicăi Chițescu și fuge cu ea.... Vodă ordonă urmărirea necinstitorului; elŭ este prinsŭ și arestatŭ... dar mama fetei vine și aduce lui Al. Moruzi următorea jalbă:

Prea Înălțate Dómne,

Luminate Dómne, pentru pricina ce amŭ avutŭ cu Nicolae Stanciu, că mi-aŭ luatŭ fata și fugindŭ cu dânsa, aŭ cădŭtŭ în faptele curviei, veți sci Măria ta, că m'amŭ împăcatŭ cu dânsulŭ, însă cu acestŭ aședământŭ, prin zapisŭ: să fie elŭ de acum înainte fetei mele *în locŭ de părinte*, să o mărite, să o înzestreze după ómenii de cinste, de potriua nóstră; iar când nu se va ținea după legătura zapisului, atunci să'lŭ supue judecata a fi următorŭ. Mă rogŭ Măriei tale, să fie luminată poruncă a se slobođi să'și caute de chiverniséla sa; și ce va fi mila Măriei tale. — 1793, Oct. 6.

Róba Măriei tale, *Voica Chițesca de aici*.

Ce putea să facă Vodă? iată cum resolvă afacerea:

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

De vreme ce Nicolae Stanciu alt davagiu n'are, poruncimŭ dar ca pentru ertarea vinovăției lui, să deé taleri 500 la cutia milosteniei de obște, și așa să se slobođă. — 1793, Octombree 7. ¹

Une-orii chiar judecata reduce afacerea unei necinstiri de fată, la plată. Metropolitulŭ Gregorie, altă-dată, sub Domnia lui Mihaiŭ Vodă Șuțu, ² condamnase pe Cocorea, Ispravniculŭ de Dărmănesci, să deé fetei necinstite de elŭ, 40 taleri și doué clăi de fênŭ!.... Norocŭ că fata, care n'a voitŭ să priméscă acestŭ tégŭ, găsi apoi pe N. Mavrogheni, care'i cunună cu sila, elŭ însuși fiindŭ nunŭ, pe Cocorea cu

1. Cod. XXIII, fila 158 verso.

2. Cod. XXVII, scara 14, fila 5 verso. Se potŭ ceti curioșe procese pentru stricare de feciorie și în Cod. XXXI scara 1, fila 29 verso, din 1795 și scara 8 fila 48, 1796, (același Cod.); asemenea Cod. XXX fila 77. Aci fata Maria a Postelniceului Toma, cere de bărbatŭ pe Zamfirŭ Brașóvenu, care a necinstit-o, orii să'și facă zestre, că nu vrea s'o ie unŭ omŭ cinstitŭ de n'o avea zestre mai mare; și în adevérŭ își și presintă fóie de zestre în fruntea căreia declară, că lucrurile și banii sunt de la părinți și câștigați cu munca ei! (Veđi actele în tom. VI). Veđi de asemenea Cod. XXX fila 136, din 10 Maiŭ 1796; asemenea la fila 147 (Veđi tom. VI).

biată Marie. Ce folos! reacțiunea politică care urmă Domniei lui Mavrogheni, găsi mijloc de a se întinde și la procese ca cel al lui Cocorea! Acesta *dovedi*, că a lăsat de mult pe Maria, cu un copil pentru că cu deasila fusese căsătorit de Mavrogheni și noua judecată a Mitropolitului desfăcu această căsătorie, condamându însă pe Don Juan să plătească Mariei taleri 200, ca ea să păstreze copilul. Noroc că Domnitorul indignat mai adause rezoluțiune, pe anafora Mitropolitului din 9 August 1794, «că Cocorea să fie dator a plăti și cheltuiala hranei de când a lăsat-o și până acum», adică de 8 ani de zile.¹

Un cas de despărțenie, în care Mitropolitul dă o sentință mult mai morală, este acela al cererii de despărțire al Zoitei, născută Prăscovéna, de soțul ei Gh. Jianu, biv. vel Medelniceru, arătând că e nebun și se teme să n'o omore. Mitropolitul, probând că nebunia nu o avea înainte de cununie, nu acordă despărțirea, ci numai separațiunea de locuință.²

Clerul. În definitiv, ce se putea cere de la o societate, din respectul moralității, care avea ca conducători spirituali preoți ignoranți, intrați în biserică prin simonie și în contra cărora Alex. Moruzi a fost silit să iee măsuri represive? Cumcă Domnitorul înțelegea că educațiunea poporului este a se aștepta în primul loc de la Religione, poate proba următorul act din 29 Octombrie 1794. Al. Moruzi arătă, că a înființat Episcopia cea nouă de la Argeșu, numai cu scopul de a moralisa poporul din județele date pe sēma acelei Episcopii. Iată însuși actul, prin care Domnitorul impută noului Episcop că n'a înțeles scopul fundațiunei și-i ordonă ca să rēnduiască vre-un preot, dascăl cu procopselă de învățatură în limbă românească, să predice moralitatea și să nu mai numescă protopopi pe cei ce dau mai multe parale.

«Iubitorule de Dumneđeu, Sfinția ta, părinte Episcōpe al Sfintei Episcopii Argeșul, chir Iosif, sănătate! Iți facem Domnia mea în scire, că din multe și adese pricinī de vinovății și fapte netrebnice, ce se întâmplă între locuitorii de acia din partea locului a acelor două județe, mai vērtoș al Argeșului: hoții, ucideri și morți; vedem că locuitorii acia și-au sēlbăticit firea lor, s'au nărăvit spre cele rele și petrecu pururea în fapte necuviōse, unde și preoții și protopopii lor se vede că, fiind proști și făr'de învățatură, nu au

1. Veđi documentele în tom. VI.

2. Veđi documentul în tom. VI.

nicî vrednicia, nicî purtarea aceea de grijă a le face mai ânteiū pildă cu viețuirea lorū și a le da apoi învățaturile preoțesci, ca dela dênșii să se învețe și să se îndemne spre cele bune, a petrece viață curată și a avé în gândulū lorū temere de Dumneđeū, ca să se ferescă de fapte rele. Și așia se întemplă atâtea și atâtea hoții, ucideri, gazde de hoți și primitori de lucruri rele; *pentru unele ca acestea dar, amū socotitū Domnia mea, că este de trebuință și cu cale a se face o Episcopie aciea la Argeșū, și de aceea amū și orênduitū pe Sfinția ta, păstorū bisericescū locuitorilorū acelora, în mijloculū lorū și aprôpe de dênșii, ca să se adape adesea de învățaturi bisericesci și să 'și îndrepteze viața lorū, unde măcar că nu suntemū la îndoială cumcă Sfinția ta vei fi grijindū de acéstă datorință, și te vei fi silindū ânteiū cu paradigma Sfinției tale și apoi cu învățaturile arhieresci și cu porunci către preoți și protopopi, spre a se face și ei pildă mai ânteiū cu viețuirea lorū și a da bunele învățaturi duhovnicesci norodulū, ca să petrecă viață curată, feriți de fapte netrebnice și de rêutăți, hrânindu-se cu dréptă muncă, făr'de a rivni ca să se folosescă de agoniseli nedrepte și făr'de a se abate la alte căi rele și netrebnicii; dar cu tôte acestea, poruncimū Domnia mea să nu lipsesci Sfinția ta, atâtū aciea la Sfinta Episcopie a face pururea învățaturi și bune îndemnări norodulū, de a se îndrepta la calea cea bună, cât și afară în amêndouă județele, să orênduiesci vre-unū preotū, dascălū cu procopselă de învățatură în limba românească, ca să învețe și să vestescă pe la sfintele biserici și pătutindenea, către toți cuvêntulū lui Dumneđeū, povêtuindu-i și îndemnându-i spre cele bune, iar mai vêrtosū pentru protopopi, nădăjduindū Domnia mea, că socotindū Sfinția ta mai multū folosulū sufletulū și alū datoriei păstoresci, de cât interesulū celuia ce arū da mai multū, vei rêndui la protopopie ômenī aleși, ômenī cu minte, cu sciință de învățatură și cinstiți, cari cu viața lorū să dce pildă norodulū și să fie destoīnici a da locuitorilorū învățaturile cele de trebuință duhovnicesci, cu cuvinte dulci spre a îndupleca și a trage inimile lorū la ascultare care acésta o și ceremū și o poruncimū Domnia mea, ca să o urmeze Sfinția ta negreșit, la alegerea de protopopi, ca prin silința și bună osârdia Sfinției tale, atâtū partea bisericescă a o face terbie, cât și pe locuitorii cei rēi obiicnuiți și nărăviți să 'i desveți, spre a 'și îndrepta firea lorū și a se părăsi de netrebnicii și de porniri în urmări și în fapte necuvióse; de care să avemū și rêsponsulū Sfinției tale pentru acésta. Și fiī Sfinția ta sãnêtosū. — 1794 Octombre 29.*

Deconsiderarea bisericeii resulta din simonie, energicū combătută prin actele ce amū adusū la cap. Bisericeii. S'aū găsitū și indiviđi cari, negăsindū cu ce să 'și plătescă darulū, s'aū făcutū diaconū și preotū, cu dela sine putere, ba și duhovnicū. Așia a fostū Grămățiculū Vasile Nuțulū din Bucuresci, care nu numai că a pusū epatrafirū

de diacon și apoi de popă, dar încă a și inspectat biserica din județe, găsim mijloc de a face paralele cum făcuseră protopopii. Domnitorul pedepsi pe acest popă nepopă cu 100 toiage la tălpi și apoi, la 24 Martie 1795, îl trimise și surghiul la mănăstirea Căldărușani.

Spiritul de ireligiozitate nu se mărginesc într-o se face popă fără hirotonie, ci și în spargeri de biserici, cum s'au întâmplat mai multe cazuri.¹

Cu toată această ireligiozitate, apelurile la biserică pentru a implora ajutorul divin, în zilele de calamități, pentru a cere încetare de secetă, de epidemii în oameni, ba și în vite,² sunt foarte frecvente, și din partea lui Moruzi denotă înțelegerea ce are de însemnătatea religiunii ca factor educativ, național și de guvernământ.

Acastă apreciere a rolului religiunii lasă liberă cale lui Moruzi, în protecțiunea de acordată nu numai cultelor străine, precum vedurăm, ci și măsurilor de luat pentru administrarea bisericii pământene. Așia avem de a aminti măsurile luate pentru a opri exploatarea mănăstirilor românesce de către greci. În hrisovul mănăstirii Sărindari (care e probabil că la aparițiunea acestui volum nu va mai exista), Divanul țerei și Domnitorul dicu, că «unii Domni și Mitropoliți ce au stătut după vremi, cari n'au fost pământeni și doritori de țără, au închinat mănăstirile prin țeri străine». Moruzi și cu sfatul țerei hotărăscu, că „acea închinăciune a lor să nu se țină în sēmă, ci să fie iarăși mănăstirele precum le-au aședat țăitorii, slobode pe sēma țerei”.³ (Și Moruzi era fanariot-grec!). Tot asemenea cu energie ia măsuri pentru stărpirea simoniei la hirotonii. Din alt punct de vedere adresează către Spătarul Ienache Văcărescu următorul pitac:

«Ne-am înscințat Domnia mea, că unii din călugări fărăde adevărta Mitropolitului și fărăde revasul Spătăriei Iesă din Bucuresce de amblă, încunjurându-se în cōce și în colea prin țără, și intră în Bucuresce nesciuți, fărăde

1. Veđi Cod. XXX, fila 76 verso.

2. Pitac la Mitropolitul, din 8 August 1793.

Vedendă bōla vitelor și seceta de care pătimesce pământul țerei, Alex. Moruzi ordonă Mitropolitului, să deă porunci către protopopi de obște și preoții de afară să facă litanii și osfeștanii în biserică și pe afară, la locuri cuviințioase. Vodă arētă, că a ordonat și Ispravnicilor să asiste la aceste rugăciuni «fiind-că acesta e mijlocul care cu adevărat și fărăde îndoelă îmblânșce pe Dumneșeu, spre norodul său a se întorče cu milostivire, spre a adăpa pământul cu plōe și a feri pe oameni și vitele lor de bōlă.

3. Veđi actul în tom. VI.

nică o dovadă la mână». Domnitorul ordonă, ca orî-ce călugăr să fie oprit în a intra ori de a ieși pe la străjile orașului, fără de adeverința Mitropolitului și fără de rēvașul Spătăriei, iar acest rēvaș să nu se dea decât după ce călugărul va fi obținut voia Mitropolitului». Orî-ce căpitan sēu străjaru nu va păzi nizamul acesta, fōrte se va pedepsi.—1794, Ianuarū, 16. (*Cod. XXIII, fila 194, verso*).

Vel Logof.

Călugării greci, chiar și arhierii, sunt egalmente opriti de a intra în țeră, fără voia Domnitorului și a Mitropolitului, precum rezultă din următorul pitacū:

Carte a Vlădiei Cervinó, de slobođenia ce are, a veni aici în pământul țerei, când va avē trebuință.

Zemb. Vlahscoc. Fiind-că Sfinția sa Părintele Cervinó făcu rugăciune Domniei mele, de a avē voie, la o mare trebuință, când va vrē să vie dincōce în pământul țerei, să aibă slobođenie; care rugăciune fiind priimită Domniei mele, îi detem acēstă Domnēscă nōstră carte, prin care să aibă tōtă acēstă slobođenie. Inșă când va veni pēnă la Daia, sēu în dreptul acestui locū, unde se va întēmpla, să facă mai āntēiu scire Domniei mele și P. S. Sale Păr. Mitropolitul, după orēnduēlă, cu cerere de a pofti a veni mai în lăuntru; pentru care poruncim Domnia mea, vouē căpitanilor de margini, să fiți însciințați, că i s'au dat de către Domnia mea acēstă slobođenie.—1793, Oct. 9.

Cod XXIII, fila 158.

De altă parte Moruzi recomandă bună primire în județe a Episcopului catolicilor, vizitāndu, bisericile cultului sēu.¹

Acēstă recomandațiune și, în genere, folosințele ce a acordat cultelor străine, nu vrē să dică că aproba proselitismul din partea lorū. Acest proselitism de-abia îl aprobă pentru Biserica ortodoxă, și încă nu fără rezerve. Așa, dacă femeiei Maria, botezată din legea,

1. *Carte din 1 Iulie 1793, la mâna Episcopului catolic (Franciscanū), către toți Ispravnicii:*

«Fiind-că Episcopul Catolicilor și provincialul (provințerul) Franciscanilor cu doi pateri Franciscani, au a merge pe la mōnăstirile sēle, cari sunt la Tērgovisce, la Cāmpu-lungū și la Rōmnicū, pentru trebile lorū, vē poruncim Domnia mea, ca să vē fie sciuti și cunoscuti, atātū pentru a fi slobođi și nesuperați la mergere și la întōrcerea lorū, cāt și pentru a fi diafendisiți și ocrotiți de niscaiva omenī rēi, avēndū ajutorul D-vōstră dregătorilor la vre-o întēmplare de trebuință, pentru paza și siguranța lorū, a călētori fără grije.»

Cod. XXIII, fila 95. verso.

evreiască, îi acordă unele privilegii,¹ tot el, la 4 Iulie 1795, pedepsește pe un Petru Croitorul cu 100 toiage la tălpi și expulzare peste hotar, pentru că a voit să creștineze pe un băiat de ovreiu, fără voia lui deplină.²

Vorbindu de proselitism, să nu uităm de a aminti un fapt, care ne arată cum, și cu 100 de ani în urmă, fetele noastre de boier, sub influența educației străine, se catolicău cu înlesnire. Uneia din Bălăcenii, precum vecherul, abandonându pe Mavrogheni, emigraseră în Transilvania. Acolo, Ilinca Bălăcenu, în loc de a sta în contact cu Românii de valoare, cari pe atunci se găseau în număr destul de bun, se află în contact cu Unguri și Sași catolici, care o convinseseră de superioritatea doctrinei lor, și ea trecu la catolicism. După rezmeriță, reîntorsă în țară Ilinca Bălăcenu, regăsindu-se în mijlocul ortodoxismului românesc și îndemnată de Mitropolitul Dositheiu, reveni la vechea credință. Moruzi aprobă acesta și îi acordă dela cutie o pensie de 25 taleri pe lună, la 8 August 1796.³

Un Pitac, care arată deplin punctul de vedere al lui Moruzi asupra religiei, este acela din 6 Februarie 1795, prin care comunică tuturor ispravnicilor din țară pastorală Prelaților Bisericii, încuviințându supresiunea postului mare în interesul sănătății publice.

În 6 Februarie 1795, Moruzi dă circulară la ispravnic, făcându-le: «pentru lipsa ce a pricinuit nerodirea timpului pe alocuirea, la hrana locuitorilor țerei cum și pentru greutatea ernei, dăm porunca Domniei mele, făcându-se chibzuire de către Pro Sfințitul Părinte Mitropolit, dimpreună și cu Episcopii

1. Fiindcă Maria, care din lege evreiască a tras la pravoslavnică credință, are privilegii, atât dela cei-alți trecuți frați Domni, cât și dela Domnia sa, fratele Mihail-Vodă Șutul, prin cartea ce o vedem cu lét 1792, Febr. 23, a scuti o prăvălie și o cârciumă, ce este sub a sa prăvălie, de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc, de ortul vătășesc și de alte angării ce sunt pe prăvălie și pe cârciume; însă prăvălia și cârciumă dreptă a sea; cum și Nica, soțul ei, a fi apărat de rëndul dăjdiilor, fiind străin și scăpat.

Vodă reînvoiesce scutiile.—1793, Iunie 22.

Cod. XXIII, fila 97 verso.

2. «Poruncim, Domnia mea, copilul să fie slobod, în voia lui, și de va vré din însuși cugetul său și va cere să se boteze, va merge de sineși la P. Sf. Sa Păr. Mitropolitul și, P. Sf. Sa, cercându-l bisericesce, va face ceea ce se va căde; iar nici preoții, nici alt cinevași, să nu îndrănescă a-l boteza fără de revasul P. Sf. Sale. Iar pentru Petre Croitorul, ca unul ce s-a aflat pricinuind înșelăciune ca acesta, poruncim D-tale, vel Spătar, să i se facă certare cu 100 toiage la tălpi și în urmă să-l surghiunesce peste hotar în țera Moldovei». (Cod. XXVIII, scara 6, fila 65, verso).

3. Vezi Cod. XXXI, scara 9, fila 19.

și cu alți Arhierei, ce s'au întemplatŭ aici, de a se da slobodenie pe la cei ce suntŭ lipsiți de tot de hrana vieței, ce este orânduită în postŭ, ca să facă deslegare, pe cât li se va puté păzi viața, iar nu pentru călcarea poruncilorŭ bisericescŭ; iată, se trimise acéstă carte a Mitropolitulŭ către protopopii aceluŭ județŭ, care primindu-o, să li-o dați în mână, grijindŭ și D-vóstră ca să fie întocmai următorŭ povețuirei ce li se dă».

Mitropolitulŭ dă deslegare și slobóde locuitorii cei lipsiți, a mânca carne în postŭ.

Justiția. În conceptulŭ omulŭ de Statŭ Religiunea este adese mai numai unŭ frêu pentru poporŭ. Dar numai acestŭ frêu nu ajunge, ca să mențină poporulŭ pe cale de liniște și de supunere; dreptatea, egal împărțită, póte tot așa de mult ca și religiunea, pentru a molcomi clasele subalterne. Pentru a face acéstă egală îndreptățire, se cere ca nu numai Domnitorulŭ să fie justițiarŭ dreptŭ, ci mai alesŭ funcționarii ce sunt în contactŭ desŭ și directŭ cu poporulŭ. Apoi necontestabil, n'au lipsitŭ nici Domniei lui Al. Moruzi funcționari abusivi. Aceștia au fost mai toți pedepsiți, și în modŭ aspru chiar, de către Al. Moruzi. Numai putea elŭ pedepsi și pe veliții boierŭ?

Nedreptățile repețite, suferite de țeranŭ, mai cu sémă de cei de peste Oltŭ, au provocatŭ une-ori adevărate vendete populare. Așa a fost cazul cu incendiarea și devastarea, la 28 Iunie 1793, a casei logofetelului Stoica, de către Caracaleni, faptă care însuși Al. Moruzi o intituléză *«anarhie»*.¹

Tot asemenea țeranŭ dădeu focŭ la case și la arile celorŭ de la cari ieșeu fără dreptate, fie aceia chiar țeranŭ ca și dênșii. Acéstă vendetă, obicînuită mai cu sémă peste Oltŭ, provócă următoarele cărți-circulare către locuitorii din cele 5 județe oltene:

5 cărți slobode la locuitorii din 5 juncțe de peste Oltŭ și alte 5 către Ispravnicii județelorŭ și la Caimacamŭ, din 13 Iulie 1793.

«Molitvelorŭ vóstre, preoțilorŭ, diaconilorŭ, i vouă părcălabilorŭ, sindiilorŭ și tuturilorŭ locuitorilorŭ din județulŭ »

Vodă le spune că s'a înscințatŭ, că unŭ din locuitorii mărginași s'au obicînuitŭ «la o netrebnicie fórte nesuferită la aușulŭ Domniei mele, că orŭ de au vre-o judecată între dênșii, săténŭ cu săténŭ, orŭ de vė certaiți pentru vr'o pricină între voi, seŭ de arétă la cislele satului unulŭ puterea altuia, prinde pismă asupra aceluia, și când găsescŭ vreme împărlejită îi punŭ focŭ nóptea

1. Veçi actulŭ la tom. VI.

de-î arde orî casa, orî pivnița cu ce are într'ênsa, orî fênă, sêu orî-ce namestie mai bună ară avea, și apoi sunt gata a primi și jurământă, făr'de nici o sfială și temere de Dumneșeu. Care pentru acêstă necuviinciosă faptă s'au fost dată poruncă Domnescă de obște, încă din vremea Domniei sêle rēposatului N. Vodă Caragea, ca la orî-ce sată se va întempla fapta acêsta, să se supue tot satulă a plăti tótă paguba păgubașului... Dar fiind-că ni s'au făcută arêtare, cumcă unii din locuitorii încă nu s'au părăsită de acêstă necuviinciosă faptă, ci și acum o urmați, iată vê poruncimă strașnic, să se părăsescă fie-care de a hrăni în gândulă sêu o faptă ca acêsta, că într'adevăr vê scriem....» Vodă amenință cu aceeași pedepsă pe tot satulă, unde se va da focă, «scă să se dêe față pe celă ce aă îndrăznită a face mai sus numita netrebnicie și se vor pedepsi strașnic de către Domnia mea. Drept aceea đicemă, ca celă ce are vre-ună necază sêu supărare de către vecinulă sêu, să'și arête jalba la dregătoră, iar să nu âmble cu faptă ca acêsta...»

Când autoritățile județene trimită zăpcii să se amestece în afacerile ômeniloră, adese erau bătuti și isgoniti acești zăpcii. Ca și portăreii lui Molière, acești zăpcii âmblău cu luminarea după asemenea bătăi, cari în urmă erau rēsplătite cu bană, de către bătăuși, precum în casulă următoră:

Ună Mateșă Berendei Postelnicelulă dă zăpisă, la 9 Octobre 1797, la mâna lui Nêgu, Zăpcii la plasa Oltulă-de-jos (Oltă) și la mâna lui Iônă slujitorulă, «precum să se scie, că întemplantă-se de aă fost pricină cu frate-meă Nicolae, amă îndrăsnită de amă bătută atât pe Neagu Zăpciu, cât și pe slujitoră, lucru fără orênduală, pentru care a mea vină viindă mumbașiră, omă Domnescă, ca să mă ridice, să mă ducă la Bucuresci, spre pedepsă, amă cădută la pace și m'amă împăcată, atât cu Logof. Neagu, cât și cu slujitorulă. Decă să nu mai facă altă dată acestă felă de urmări, de care mă legă printr'acestă zăpisă cu iscălitura mea».—1794, Oct. 9.

Acestă zăpisă s'au păstrată la canțelaria Divanulăi.

Cod. XXVII, seara 27, fila 44.

De-ară fi avută Moruzi celă mai mare simță de justiție, ce putea să facă elă pentru a face să triumfe dreptatea, într'o societate unde *hatirulă* prinsese vechi rădăcină și cu o organizațiune vițiosă, care făcea ca celă mai mică procesă, fie pentru o simplă injurătură, pentru schiopătarea, prin lovire, a unui cală, pentru nimica, să aibă părțile recursă până la Domnă? De aci neterminabilitatea proceseloră, de aci ruinarea atătoră sate de moșneni, urmărintă vre-ună dreptă reală sêu fictivă.

Tot de aci și neincrederea străiniloră în justiția țerei. Ună simplu

secretarŭ de consulatŭ austriacŭ, Gaudi, nu se crede asiguratŭ, în contractulŭ cu care a inchiriatŭ case, decât după ce Vodă Moruzi întărește, la 12 Aug. 1795, contractulŭ deja întăritŭ de ambiŭ Logofeți ai Divanului, Scarlatŭ Ghica și Ștefanŭ Văcărescu, cari aŭ dispusŭ și trecerea contractului în condica Divanului. ¹

Pe unŭ streinŭ totuși, care «categorisi» justiția, Vodă îlŭ expulsă. ²

Nesiguranța justiției, alătura cu dispozițiunile tratatului de la Șiștovu, dă o importanță tot mai mare sudiților. Intervențiunea consulului, în procesele sudiților cu pământ nii, adese chiar când sudiții n'aveŭ dreptate, immulțea numărulŭ sudiților și scădea pe tŭtă ziua încrederea chiar a Românilorŭ în justiția țerei lorŭ. Acastă neîncredere dete locŭ la o manoperă, care supără mult pe Moruzi. Pământênulŭ care da bani cu dobândă, pune polita cu locŭ deschisŭ la nume, pentru ca la casŭ de neplată, s'o pue pe numele unui suditŭ, sciindŭ că ast-felŭ datorniculŭ va fi mai energicŭ urmăritŭ. ³ Dacă interesele

1. Cod. XXVII scara 7, fila 17 verso.

2. Dămŭ Domnia mea volnicie slugei Domniei mele, Zapciŭ Spătărescŭ, să ridice de aici pe Sima, iconomulŭ dela Razgrad, cu tŭte ale lui, carele s'aŭ doveditŭ în Divanulŭ Domniei mele șiretŭ, *categorisindŭ judecările făr'de niri unŭ cuvântŭ îndreptatŭ*, sa'lŭ ducă sa'lŭ trecă Dunărea dincolo, scoțându'lŭ din hotarele țerei, de care poruncimŭ Domnia mea căpitanilorŭ marginei, trecându-lŭ Dunărea, să nu fie slobodŭ a se întorče. — 1794, Iulie 23.

Cod. XXIII. fila 267 verso.

1. *Pitacŭ din 21 Ianuarŭ 1795, la starostea de neguțitorŭ.*

Fiind-că Dumnelorŭ cinstiți și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele ne înștiințară cu anafora, cumcă în pricinele de datorii ce aŭ a lua unŭ din raele, iarăși de la raele, se găsescŭ unŭ din împrumutătorŭ în netrebnice urmări de violenție, primindŭ zapise deschise și puindŭ în urmă la zapisele lorŭ nume de sudiți ai străinelorŭ Curți; i alții iarăși avëndŭ zapisele făcute pe numele lorŭ, se punŭ în urmă de daŭ acele zapise de datorii lorŭ, cari aŭ să iee iarăși *de la raele, în mână de suditŭ*, cu iconomie și vicleșuguri făcându-se pe sine datorŭ sudiților și că cu acestŭ felŭ de havalele vorŭ să se plătescă și într'acestași chipŭ aducŭ în pricină de judecări ômeni ai străinelorŭ Curți; și aŭ cerutŭ D-lorŭ, ca să dămŭ Domnia mea la acăsta nizamulŭ cuviinciosŭ; care acăstă anafora a D-lorŭ, fiindŭ cu cale, amŭ datŭ porunca Domniei mele la tŭte departamenturile judecătôriilor, aici i la Agie și la Spătărie, cum și la Divanulŭ Craiovei, că dovedindu-se orŭ-care împrumutătorŭ întru o faptă ca acăsta, să ni-lŭ arête cu anafora, ca să se pedepsescă cu *têrgul*, spre învățatura și pilda de obște. Dar iată și ție îți poruncimŭ strașnic, ca acăsta s'o faci cunoscută și sciută din vreme la toți neguțitorŭ raele de obște, ca de acum înainte orŭ-carele va împrumuta pe alțŭ, iarăși raele, să aibă a pune în zapisŭ chiar numele lui, alŭ împrumutătorului, iar să nu primescă zapisŭ cu locŭ deschisŭ la nume, nici să euteze în urmă a pune nume de suditŭ, seŭ a face iconomia ce amŭ dŭsŭ mai sus, de a da zapisulŭ în mână

sudiților erau energic urmărite prin intervențiunea consulilor, interesele Românilor contra sudiților și mai ales cu neguțitorii din Transilvania, erau de sigur sacrificate. Ca să evite supușilor săi, mai ales țărani, neajunsurile aceste, măcar cu neguțitorii de peste Dunăre, Al. Moruzi se vede silită a opri riguros ori-ce relațiuni bănesci cu cei de *decindea* Dunărei:

Pitacū din 25 Iulie 1793, la Ispravnicī, ca să nu se împrumute locuitorii țărani cu bani de la cei de *decindea* Dunărei. «Neguțitorii cari au alișverișū cu neguțitorie», potū face acēsta, dar țăraniī nu! căci va fi pedepsiți, «să îndatorați pe părălabulū, care este apururea în satū, ca să grijescă acēstă pururea și îndată ce va simți că vre-unulū din sătenī a luatū bani de la vre-unii de *decindea*, numai decāt să dé de scire D-vóstră..... și D-vóstră aveți a ne însciința, ferindu-se însă și însuși părălabulū de fapta acēsta, și de se află acum datorū vre-unū locuitorū, să'lū aduceți la D-tră, să'lū puneți să facă banii, și să ne însciințați, ca prin capicheaelele nóstre, să se trāmiță la acelū datornicū (*creditorū*) să iée zapisulū și să'lū desfacă; și să avemū răspunsū.»

Cod. XXIII, fila 113.

Intervențiunea cadiilor din sarhaturile Dunărei, în favorul pretențiunilor supușilor turci se adresaū direct lui Vodă. Tot asemenea agenții austriaci și muscali trecēū alătura cu marele Postelnicū și cu mării Logofeți și și adresaū Domnitorului adese note obraznice. A nu ține sēmă de ele, era a se espune Domnitorulū la acușaiuni din partea ambasadorului respectivū din Constantinopolū. Relațiunile Domnitorului cu străinătatea nu se regulaū ast-fel pe calea dreptăței, ci pe nevoia de conservare a Domniei. Putemū însă pentru acēsta acusa pe Moruzi? Este vina în general a Fanarioșilor, seū a situațiunei generale a țerei?

Și cu tóte aceste nu putemū nega, că în sinulū acestei societăți, ori-cāt de decădută, se manifestaū adese simțiri fórte frumoșe. Așia, Domnitorulū condamnă la bătae pe o fică rea «gâlcevitóre și ponosluitóre asupra maică-sa». ¹

de suditū, ci celū ce are a lua de la verī-cine, orī de la mare, seū de la micū, să dée jalbă Domniei mele, și și va afla tótă indestularea dreptăței lui. Și de au făcutū acum vre-unulū urmarea acēsta, însuși să și îndrepteze fapta, pentru că negreșit va cădea în pedópsă, orī-care va fi.—1796,—Ianuarū 21.

NB. Asemenea pitacū s'au făcutū și la departamenturi, la Spătărie, la Agie și la Caimacamulū Craiovei.

Cod. XXIX, fila 145.

1. Anaforoa lui vel Spătarū, din 12 Octombree 1794, că a cercetatū jalba Zoiței la mahala, dar mahalaua au arătātū pe Zoița de femeie rea și gâlcevitóre,

Aşa, odată, într'ună casă de adulteră, bărbatul (câți sunt de aceștia?) se impacă pe bani cu amantul prins. Vodă, fiind-că acel amant, se întemplantă să fie stegar în oște, îl osândesce cu surghium la Snagov. ¹

Aşa, mai aflăm o manifestare de iubire maternă și dorul libertății în faptul următor: O româncă, de bună născută, de moralitatea cea mai perfectă, se mărită cu un țigan rob al familiei Brăiloiu, pare fără să fi cunoscută că este țigan. De la soțul ei are băieți și fete; soțul moare, dar iată că familia Brăiloiu reclamă pe femei și pe copii de robi, căci după legea țerei cel s'au însurat cu un țigan s'au țigancă, devin robi împreună cu copiii lor.

Biată româncă este tirită înaintea marelui Armaș și al Spătarului, ba și la Divan. Afacerea ajunge la cunoștința Domnului. La ziua pentru judecată, femeia aflând că, tot după legea în vigoare, copiii născuți din floră, rămân slobodi, chiar decât au tată ori mamă țigancă. Se hotărăse deci, cu toată repugnanta ce avea de a trece de femei rea, și cu toate amenințările de blăstem ale părinților ei, să declare, pentru a-și salva libertatea copiilor săi, că d'nsa n'au fost decât concubina țiganului lui Brăiloiu. Reclamantul promite a aduce pe chiar popa, care i-a cununat, spre a proba contrarul.

Moruzi a înțeles devotamentul admirabil al mamei și, amânând sentința pentru altă dată, șoptește Mitropolitului: «Să mințai o singură dată popa, care i-a cununat, iar P. S. ta să-lu blagoslovesci.»

Popa, la ziua înfățișării a doua, a tăgăduit cununia, iar Domnitorul pronunță sentința de eliberare a copiilor. Sărmana femeie o podidise lacrimile și de bucurie și de jale; de bucurie că i scăpase

ponosluitoare, și asupra măsei și asupra cumnate-sei și că din cauza ei duce viață rea mamă-să Hagiica. Spătarul propune pentru că au necinstit pe mamă-să, să fie bătută Zoița cu 20 de toiage la fața locului, ca să se părăsască de purtarea rea.

Domnitorul, la 22 Octombrie 1794, ordonă numai să se arde Zoiței hotărîrea că va fi bătută cu 20 toiage, decât nu se va părăsi de purtarea rea cu mamă-să.

Cod. XXVII, fila 39, scara 17.

1. Petru Ion, proin stegar, au necinstit casa lui Barbu fustașul de harem. Fustașul a prins pe nevastăsa cu șusul Petre. La judecata Mitropolitului, muierea a rugat pe bărbatu-său s'o ierte. Au iertat-o, dând ea zapis în condica Mitropoliei, că n'o mai face.

Mitropolitul raportază acestea Domnitorului. Acesta dice, că despre împăcarea cu bărbatul a muierii vinovate, fie, iar amantul muierii să-lu ducă zapiul Spătărescu surghium la mănăstirea Znagovul pentru osindă.— 6 Oct. 1794.

Cod. XXVII, scara 16, fila 78.

copiii, și de jale, căci vedea pe părinții ei plângându de rușine. Alex. Moruzi, la mirarea și emoțiunea lumii de față, chiamă un copil de casă și-i poruncesce: «du pe jupănesa acesta la haremul Dómnei. Spune M. Sale, că n'amă vėdută eū până astăgı, la judecata Divanului, femeie mai cinstită și mai vrednică de a sluji pe M. sa». Domnitorul ınțelese și aprobase deplin devotamentul mamei, iar fapta lui s'o ıntelėgă lectorul nostru!

XIX

Hotare. Relațiuni cu țerile vecine

Aiuritū de documente cu carı lectorulū superficialū nu se ımpacă, acesta asvėrle póte volumulū din mână, oftândū dupė unū manualū de Istoria Patriei, care sã'ı ınșire fantastice aprecieri subjective, ınsoțite de legendarele refrene, cu referință la fanarioți. Ce'ı pasă lectorulū, nedepřinsū a citi de cât romane sėu diatribe politice, dacă tu istoricū ții sã probezi cu documente interne inedite, că nu erau numai infami fanarioții ın țerile române, că mai se găsė ın acėstă țeră și altcineva care are partea sa de meritū și de culpă la mersulū trebilorū țerei? De gėba te trudesci 30 de ani, sã scocioresci acte din care sã se pótă constata, că țerile acestea aū avutū propriulū lorū traıū ın secolulū XVIII și propria lorū evoluțiune culturală și că istoria acestei evoluțiuni nu se reduce la povestea dupė cărți strėine a schimbărilor de Domni, poveste ımpletită cu patriotice ınjurături la adresa Domnilorū, ale cărorū fapte interne n'aū fostū de locū studiate. De gėba spuı omulū de statū, că elū nu póte fără a rătăci, sã croiască legi și aședăminte pentru țera acėsta, fără de cunoscința prealabilă a stărei țerei, ın tóte direcțiunile, la finea secolului XVIII.

Fie! arunce cartea nóstră lectorulū și omulū de statū de asemenea valóre. Noi nu muncimū ca sã dobėndimū sufragiile ignoranței și nici chiar ale acelei categorii de ınvėțați, carı ne ınjură, căci n'amū ınceputū lucrarea nóstră dela prima descălecare, dar carı, când s'apucă sã facă ınșiși istoria Romănilorū, consacră trecutulū câte-va foi, pentru a da locū mare istoriei contimporane, ai căreia factori sunt mai generoși dispensatori din bugetulū țerei, fie ei domni romani, fie ei domni greci.

Noi amū adusū până aci documente carı, singure sunt proprii de a ne da icóna țerei romănesci ıntre 1792—1796.

Acum vine rėndulū sã ne ocupămū de cestiuni ın carı mai

directŭ este amestecată politica, adică relațiunile Domnitorului și ale țerei cu puterile vecine, în vechia lorŭ luptă de extensiune în Orientŭ.

Prima cestiune de asemenea categorie este aceea a luptei țerei ca să se pŭtă menține în hotarele, celŭ puținŭ ce i s'aŭ recunoscutŭ în pacea dela Șiștovŭ. Cunosce lectorulŭ metoda ordinară de încãlcare a hotarelorŭ dela Nordŭ de către Austria. Ungurii încãlcaŭ pãmântulŭ țerei, strãmutândŭ pajurile din Zarea delului în vale, și apoi din vale în altă Zare nouă de delŭ. Sistema e veche, care nu sciŭ pãnã întru cât este astãzi pãrãsită, astãzi când o convențiune a hotarelorŭ a fostŭ semnată între regatulŭ Românŭ și imperiul Austro-Ungarŭ, convențiune alcătuită nu tocmai în paguba Austro-Ungariei. Asemenea încãlcări de hotare se descoperiaŭ guvernului muntênŭ mai adesea de către proprietarii de munți încãlcați de Unguri. Așia, la 26 Iunie 1793, Domnitorulŭ, într'o carte a mŭnãstirei Cãldãrușani, constată că nisce sãteni din Sãcele aŭ împresuratŭ muntele Rãdolvŭ și Valea Negrã din Prahova. Domnitorulŭ ordonã respingerea împresurãrei. (Veđi actulŭ în tom. VI).

La 18 Iulie 1793, vãtafulŭ de plaiulŭ Prahovei însciintezã pe vel Vorniculŭ de țera de josŭ cã Rãșnoveni din ținutul Brașovului aŭ încãlcatŭ cu oile munții Baiulŭ și valea Cerbului. Domnitorulŭ recunosce cã numai venitulŭ al muntelui Baiulŭ aŭ fostŭ datŭ de către Domni Bisericeii Sf. Nicolae din Brașovŭ pentru întreținerea ei, și Rãșnoveni s'aŭ înșelatŭ, cređendŭ cã muntele e datŭ cu totulŭ, ha aŭ ocupatŭ și alți munți boieresci. Domnitorulŭ invocã, pentru despresurarea munțilorŭ, ultima regulare a hotarelorŭ din partea acesta în Domnia II-a a lui Mihaiŭ Vodã Șuțulŭ. «Deci vė poruncimŭ Domnia mea, scrie Vodã cãtre Ispravnicii de Prahova, ca însuși unulŭ din D-vŭstrã să mergeți la fața locului și să aveți a isgoni vitele Rãșnovenilorŭ din cei-l'altți munți, din prejurulŭ Baiului, cari cu pricina Baiului îi vorŭ fi încãlcatŭ». Domnitorulŭ, cât privesce muntele Baiulŭ, revocã și mila fãcută cu venitulŭ acestui munte, în favórea Sf. Nicolae din Brașovŭ, pãnã ce Biserica nu va cere reînnoirea milei. (Veđi documentul în tom. VI).

Afacerea muntelui Baiulŭ se transformã în procesŭ între Rãșnoveni și proprietarii muntelui. (Veđi cod. XXIII, fila 176 verso și 180).¹

1. Io Alecsandru Costandin Moruzi Vod.

Prea Sfinția ta Pãrinte Mitropolit și D-vŭstrã einștiilorŭ și credincioșilorŭ boierilorŭ Veliți ai Divanului Domniei mele, dimpreună cu D-lui vel Spãtarŭ, fiind-cã prin deosebitulŭ pitacŭ al Domniei mele sunteți orânduți a cerceta pricina munțilorŭ, cari ni s'aŭ jeluitŭ boierii cumcã încãlcã Sașii

In 4 Augustü 1793, Alex. Moruzi adreséză pitacü către biv. vel Medel. Ioniță Cârlova, Ispravnicü de Buzëü. Dupë insciințarea ce a trimisü lui Al. Moruzi, la 1 Augustü, pentru încãlcarea muntelui Bãlescu, Domnitorulü a reclamatü la Agenție să se îndrepte hotarulü. Agentulü, seniorü Markelius, a scrisü in lãuntru și 'i-aü venitü rës-punsü dela generalü comandü de peste munți, «cã s'aü orënduitü polcovniculü de catane, care s'aü aflatü și la intocmirea hotarului ce s'aü făcutü in vremea lui Mibaiü-Vodã Șuțulü, ca dândü de seire și D-tale, să mérgã la fața locului și să facã îndreptarea și intocmirea hotarului, intocmai dupë cum s'aü aședatü atunci, trãgëndü adicã straja la loculü ei, cum și pe cei cu stãna să se ridice a nu cãlca pãmëntü strëinü; dupë care arëtare socotimü cã se va fi făcutü pënã acum acéstã îndreptare». Vodã ordonã lui Cârlova să mérgã la fața locului, să stãrue a se face îndreptarea încãlcãrei și să insciințeze Domnia. ¹

La 14 Augustü, Vodã îngrijitü cã nu se va fi făcutü îndreptarea hotarului, repetã ordinea către Ispravniculü de Buzëü Cârlova:

Credinciosü boerulü Domniei mele, Ioniță Cârlova vel Medelnicerü, Ispravnice ot. sud. Buzëü, sãnëtëte! Pentru cãlcarea muntelui Bãlescü și s'aü fostü poruncitü de către Domnia mea, de la 4 ale lunei aceștia, ca să mergi însuși la fața locului, să veși de s'aü făcutü îndreptare, seü de nu, să insciințezi Domniei mele. Ci fiind-cã pënã acum nu avemü nici unü felü de insciințare de urmarea acesteii trebii, care o ceremü negreșit, îți poruncimü Domnia mea să mergi însuși acolo să stai napristan, spre a se face îndreptare și fãr' de zãbavã să insciințezi Domniei mele, ori in ce chipü aü rëmasü; și fii sãnëtosü 1793, Augustü 14.

Cod. XXIII. fila 120.

Acestü ordinü se cruci pe drumü cu raportulü ispravnicului, la care raportü A. Moruzi rëspunde, in 18 Augustü, cu urmãtorulü pitacü:

Carte legatã la Medeln. Gârlova, pentru cãlcarea muntelui Bãlescu la hotariü

Io Alexandru Constantinü Moruzi Voevodü

Credinciosü boerulü Domniei mele Ioniță Cârlova, biv. vel Medelnicerü, Ispravnice ot. jud. Buzëü, sãnëtëte! Amü vëdütü Domnia mea insciințarea ce Rãșnoveni cu pricina acestui munte Baiulü, poruncimü ca la acéstã adunare să faceși cercetare pricinei muntelui Baiulü, dupë acéstã anafora ce ne dã D-nelü Cluceriü Dumitrache Epitropulü, unde să fie și D-lui de fațã a se face Domniei mele anafora, chibzuindü urmarea cea cuviinciosã asupra acestui munte, pentru care poruncimü, zapciule ce ești orënduitü Vatafü de Aprodü, ca la aceeași adunare să infățosezi și acéstã poruncã a Domniei mele, și să ne aduci anafora deosebitã. — 1793, Noembre 22.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 180.

1. Cod. XXIII, fila 116.

ne faci de la 13 ale lunei aceŝtia, pentru cãlcarea muntelui Bãlesculũ; aŝiŝ-derea amũ vëduťũ Domnia mea, cu multã mirare, ŝi rëspunsulũ ce ŝi-aũ trãmisiũ aceluũ obers-lieutenant. Pentru care, fiind-cã mai înainte de acësta arëtase Domniei mele agenția rëspunsulũ ce 'i-aũ venitũ, atãťũ dela comandirũ gheneralũ alũ Sibiului, cãť ŝi dela gheneralũ comandorũ, cumcã s'aũ datũ poruncã cãtre aceluũ obers-lieutenant, ca sã se ridice negreŝit ŝi strëja ŝi stãna, fãr'de a fi pricinã nimicũ de tablã, precum nici noi acësta n'am cerut'o; s'aũ arëtãťũ dër acum acestũ rëspunsũ al lui obers-lieutenant, dimpreunã cu scrisõrea D-tale la agenție, ŝi s'aũ scrisũ dela agenția de isnõvã la gheneralũ comandorũ, pentru neurmarea aceluũ obers-lieutenant, la porunca ce i s'aũ datũ ŝi la mijloculũ vecinãtãťei cu care se pörtã; ŝi iatã iťi trimitemũ Domnia mea ŝi aceluũ rëspunsũ alũ numitului obers-lieutenant înapoi, spre a'lũ avë asuprã-ťi, ca, de care cum-va va tãgãdui de cele ce aũ scrisũ, sã arëťi însuŝi scrisõrea sa. Cu tõte aceŝtea, iťi poruncimũ Domnia mea, ca iarãŝi sã nu te nãdãrduesci intr'acësta, pënã nu vei vedë însuŝi la fața locului îndreptarea ce aũ fãcutũ, cu ridicarea strejii ŝi a stãnei dupë pãmëntulũ țerei, ŝi sã ne însciințezi.—1793 Augustũ 18.

Cod. XXIII, fila 122.

Incãlcarea de astã-datã era prea bãtãtõre la ochi, cãci nu era vorba numai de niscai sãteni, ori ciobani Ardeleni, apropiindu-ŝi muntele Bãlesculũ ei acolo, guvernulũ Ardelenũ aŝedãse cordonũ. Energica reclamațiune a lui Al. Moruzi face ca agentulũ Austriacũ Marchelius, sã anunțe Domnitorului, la finea lui Septembrie, cã cordonulũ s'a ridicatũ ŝi s'a strãmutatũ pe pãmëntulũ austriacũ. Al. Moruzi totuŝi scrie ispravnicilorũ de Buzëũ sã cerceteze dacã lucrulũ este aŝia cum il arëtã agentulũ :

Pitacũ la Ispravnicii Buzëului, din 2 Octombree 1794, contras. de vel Logof.

Li vestesce cã «D-lui seniorũ Marchelius, agentulũ Curței Austriacesci a fãcutũ arëtare Domniei mele, cumcã pricina ce era la muntele Bãlescu, pentru o stãnã ŝi pentru unũ cordonũ de ŝederea paznicilorũ, s'aũ îndreptatũ, mutãndu-le aceŝtea chiar pe hotarulũ lorũ». A. Moruzi ordonã sã trimitã Ispravnicii intr'adinsũ unũ omũ harnicũ ŝi credinciosũ acolo la hotarũ, ca sã vadã chiar la fața locului acëstã îndreptare cã s'aũ fãcutũ, ŝi aducẽndu-vë bunã pliروفonie, sã avemũ rëspunsũ dela D-võstrã.

Cod. XXIII, fila 281.

Intãrđierea, ce pune Ispravniculũ Cãrlova, põte din cauza iernei, de a verifica la fața locului aserțiunea lui Marchelius, obligã pe Al. Moruzi, ca la 4 Noembrie, acelaŝi anũ, sã'i scrie din nou, obligãndu-lũ

ca în persoană și grabnică să constate de s'aũ strămutatũ straja Ardelenã dupẽ pãmẽntulũ țerei.¹

În anulũ urmãtorũ, afacerea acẽsta se prezintã din nou. Ispravnicii de Buzẽu și vãtafulũ de plaiulũ Pãrscovului, arẽtã, cã la muntele Bãlesculũ iarãși s'aũ aședatũ strajã unгурescã pe pãmẽntulũ țerei. A. Moruzi invitã pe Marchelius și'i citește denunțarea primitã :

«S'aũ adusũ și Medelnicerulũ Cãrlova, Clucerulũ Petrache și Alexandru Stroe Logofõtũ, de aũ datũ tacril în ce chipũ se face cãlcarea pãmẽntulũ țerei, unde citindu-se sinetulũ hotarnicilorũ împãrãtescũ, ca din partea Nemției, aũ fostũ anțerți orẽnduiți dimpreunã cu cinstiții muhadiți de-aũ întocmitũ hotare între amẽndouẽ țerile, cum și deosebit în scrisũ rãspunsũ ne-aũ venitũ dela comandirulũ Sibiului, Mitrovski, și o notã a Dumnãlui agentului, întru care scrie, cã s'aũ fostũ datũ poruncã, ca peste hotarũ sã nu se întindã nici cu cordonũ, nici cu stãnã de oi, s'aũ datũ acestũ ca Dumnãlui agentulũ primindũ dela Divanũ atãtũ copie dupẽ isprãvnicẽsca însciințare, cãt și dupẽ sinetulũ împãrãtescilorũ hotarnicũ, sã scrie la Sibiũ de a se rãndui acum la fața locului pe cine se va socoti din partea vecinãtãței, dimpreunã și cu unũ boerũ din partea Domniei, unde ca o pricinã cercetatã și cunoscutã și poruncitã spre cercetare și spre ridicare numai a cordonului și a stãnei dupẽ pãmẽntulũ țerei, nu aũ altã urmare de cercetare a face hotarulũ, în vreme ce hotarulũ cu semnulũ împãrãtescũ este fãrã de pricinã știutũ și mãrturisitũ de amãndouẽ pãrțile, cã este în loculũ sãu, ce numai pentru cordonũ și pentru stãnã a se ridica dupẽ pãmẽntulũ țerei și a le trage ori în lãuntru hotarulũ din colo, sãu pe hotarũ acilea împrejurũ, cu mijlocũ de a nu se cãlca pãmẽntulũ țerei, ridicãndu-se însãși lemnele de stãnã ce vorũ fi fãcute, sãu altã vre-o bina; s'aũ pusũ sorocũ ca din ziua ce va ajunge aici rãspunsũ la Mãria sa dela Sibiũ, peste 10 zile sã se afle la fața locului boerulũ celũ orẽnduitũ dela Domnie, cu orẽnduitulũ din lãuntru².

Cu guvernulũ Ardãlului a urmatũ multã corespondențã cu referințã la interesele ciobanilorũ Ardeleni. Vomũ cita aci pitaculũ cãtre Spãtarũ, din 27 Maiũ 1794, provocatũ de nota Agenției Austriace, cã Mihalache Vãtafulũ, de plaiulũ Cãmpinei, arũ fi oprindũ Bãrsanii a nu'și trece lãna în Ardãlũ. Domnitorulũ đice :

«Amũ cãutatũ Domnia mea, în condica Divanului, la ponturile aședãmẽntului Sudițilorũ Ardeleni și vedemũ coprinđẽndu-se, la cap. alũ 10-lea: «Sudiții ciobani, tunđẽndũ-și vitele lorũ, lãna ce vorũ lua-o de la ele, sã o trecã în lãuntru, ca unũ lucru alũ lorũ, fãr'de a nu le cere nimica, nici cu numire de

1. Veđi documentulũ la tom. VI.

1. Cod. XXIII, fila 251. Veđi și fila 264 verso, 205 și 281.

avaetŭ, nici cu numire de vamă, însă ciobanii să nu'și tunđă oile la baltă, ci să le tunđă, după obiceiul vechiŭ, lângă hotarŭ.—Și iarŭ la cap. alŭ 12-lea : «pentru lâna dela vitele lorŭ, când își vorŭ tunde oile la hotarŭ, după obiceiŭ, trecendŭ în lăuntru, atunci să nu fie supărați de vamă ; iar când vorŭ tunde oile la vale și vorŭ da bănuială că, cu lâna lorŭ dimpreună, cumpără și altă lâna străină pentru negoțŭ, atunci prin *marifetulŭ agenției*, să se apuce ciobanii ca să plătescă vamă, însă pentru acei ce rămânŭ la câmpŭ vĕra cu oile să le tunđă la vale ; pentru lâna acestora, vameșii să le cĕră rĕvașŭ de oieritŭ și, vĕdĕndŭ suma oilorŭ ce-aŭ plătitŭ, să cântărescă lâna și să ție în sĕmă de lâna țigae oca una lâna de fiteșce oĭe și de oĭa bârsană douĕ ; iar peste acĕstă socotĕlă, câtă vorŭ avĕ mai multă, să plătescă vamă, după dreptate.»

Vodă reĭnoesce ordinulŭ în acĕstŭ sensŭ.

Cod. XXIII, fila. 249.

Deja în Martie 30, 1794, Al. Moruzi, asupra anaforalei Spătarului, regulase diversele neînțelegeri dintre vătașii de plaiuri, vameși, zapcii, proprietarii de munți și ciobanii sudiți Austriaci. La 6 Aprilie 1794, A. Moruzi dete o repetire a întregului nizamŭ alŭ ciobanilorŭ Ardeleni.¹

În timpulŭ secetei din 1795, Vodă dete și pentru ciobanii Ardeleni invoice să'și pască oile prin păduri, dăndŭ avaltŭ nouŭ proprietarilorŭ de păduri, de o oĭe la 20.²

Pe tótă ȕiua erau conflicte cu sudiții Austriaci, în cari intervenea direct către Domnitorŭ și adesea în termenŭ insolentŭ, cunoscutulŭ agentŭ Marchelius. Numai acolo unde erau în jocŭ interese de ale boerilorŭ din Divanŭ, se mai rezista la pretențiunile sudițilorŭ, sprijinite de Marchelius. În afacerile supușilorŭ români cu sudiții, Vodă interveni în mai multe rĕnduri cu scrisori directe la Felzeig-Maistru Graz Mitrovski. Decât, cu totŭ apelulŭ la relațiuni de bună vecinătate cu guvernulŭ principatului Ardĕlului, puțină isbândă avĕu românii în procese cu sudiții, cari o-dată erau trecuți peste hotarŭ. Dămŭ în tomulŭ de anexe câte-va intervențiuni de acestea, spre a se vedĕ în ce formă se făcĕu.

O cestiune importantă care se rezolvă mai mult prin obiceiŭ, decât prin un anume actŭ, a fostŭ estrădarea din țĕră a dezertorilorŭ Austriaci.³

1. Veđi 17 cărți legate și una către caimacamulŭ din 12 Februarie 1795, în tom. VI.

2. Veđi Cod. XXIII, fila 250.

3. Unŭ casŭ de estrădare, nu mai mult a unui soldatŭ dezertorŭ, ci chiar alŭ unui omŭ politicŭ, era gata să se făptuĕscă de Moruzi, decă acela se găsia în țĕră, după următorulŭ pitacŭ adresatŭ Spătarului :

Pitacŭ la vel Spătarŭ

«Fiind-că ne-aŭ venitŭ împĕrătĕscă poruncă, întru care se arĕtă că unŭ Baronŭ Darmfeldŭ Sfețu (Suedŭ), carele ântĕiŭ aŭ fostŭ elciu la Neapole

O altă cestiune, asupra căreia Moruzi cedă numai la o ocaziune, două, iar nu în principiu, a fost: pedepsirea în țară, după legile țerei, a criminalilor sudiți Austriaci. Cum era de abia venit la Domnia țerei Românesce, Moruzi nu putu refuza cererea lui Marchelius de a estrăda pe Petru Hagi Voicu, suditul Austriac, hrăpitorul nevestei femeii Șerbana din Ploesci, soția unui slujitor român, condamnat de judecata românescă. «Fiind vinovat, și dăc Domnitorul, se cădea a'i se face pedepsa aceea ce o orânduiesc sfintele și Dumneșeile pravile, pentru pilda și altora; dér făcendă Domniei mele rugăciune dela cinstita agenție, Domnul Sinior Marchelius, ca să 'lă dămă asupra Dumiséle, să'lă trimiți ca pe ună sudit a i se face pedepsa la Sibiū, și fiind cel d'antăi ce aū vinovătit în fapta acésta, amă primită Domnia mea mijlocirea și rugăciunea Dumiséle, cu acea orânduială, adică, că altul de se va mai întempla a căde în vină, să nu scape nepedepsit de aici, de unde aū vinovătit; precum și însuși acésta, de se va mai întempla a căde în al 2-lea faptă, să'și iée aci pedepsa cea cuviinciosă». Vodă ordonă decă, pe de o parte, înscrierea acestui pitac, din 7 Martie 1793, în condica Divanului și pe de alta, să iée pe numitul Petru Hagi Voicu, și dimpreună cu pitacul Domnesc, să'lă facă teslim la D-lui Senior Marchelius, ca să'lă trimiță la Sibiū spre pedepsire. Ori cât Domnitorul cedă în casul acesta, nu mai puțin este o dovadă în vorbele lui contra aserțiunei, că jurisdicțiunea consulară acordată Austriei de către Turcia, a fost în totul aplicată și la Români, după 1792.

La 9 Martie 1793, Al. Moruzi ordonă Spătarului Enache Văcărescu și Hatmanului Nicolae Hangerliu, să deé, după cererea lui Marchelius, 2 catane dela Spătărie pentru pază de drum a lui Petru Hagi Voicu,

vêrsta lui ca 35—40 ani, la față ócheșu, statul lui nalt, gros și pipeșu; acesta fiind haină ală Sfeției și fugind, s'aū dat de scire la tóte împărățiile pentru prinderea lui; acuma dér aū făcut rugăciune elciul Sfeției la Prea Înalta Pórtă, arătend că neavend numitul fugar loc de scăpare aiurea, póte să fugă în țerile turcesce, iar mai vêtos într'aceste 2 părți, țera Românescă și Moldova. De care ni se poruncesce dela Prea Înalta Pórtă, să'lă prindă.» Vodă orânduiesc cercetare și străjuire și a se pune mâna pe el, «puindu-lă la oprélă, să însciințeze Domniei mele».—1794, Iulie 12.

Cod. XXIII, fila 263 verso.

Pitac din 13 Februarie 1796

După arătarea agenției, pentru 10 dezertori, cari aū trecut în România, Vodă ordonă Spătarului ca să scrie la Ispravnic și Vătășei să'i prindă și să'i aducă la Spătărie.

Cod. XXIX, fila 151 verso.

iar Hatmanu să deé o căruță cu 3 cai de olacŭ, să'lŭ ducă și să'lŭ deé in primirea vameșului dela Timișŭ, împreună cu scrisórea agenției.

Pentru trecerea hotarului despre Ardélŭ era nevoie de teșcherea, care se va da de către Caimacamŭ pentru cei de- peste Oltŭ, de Spatarulŭ pentru cele-l-alte județe. ¹

O curiosă reclamațiune a Agenției austriace, încă in anulŭ 1793, a fost aceea, că pasporturile la supușii Români, date pentru a trece in Transilvania, erau de formatŭ prea micŭ, încât autoritățile austriace n'avéu unde să'și pună visele și sigiliile. Domnitorulŭ satisfăcu cererea agentului, dândŭ pitacului, ca *révașele* ce vor da pe viitorŭ vătașii de plaiŭ, pe temeiulŭ teșcherelelorŭ Spatarului, să fie in formatŭ mai mare. ²

In timpulŭ Epidemiei, Domnitorulŭ trimițândŭ pe grămăticulŭ sêu alŭ 2-lea, Grigore, la Viena, i-a datŭ o carte la Mitrovski, comandantulŭ Ardélului, ca să'î inlesnescă trecerea prin lazaretŭ. ³ Cam tot

1. Poruncă prin carte legată către Dumnélui Hatmanulŭ Costache Caragea, Caimacamulŭ Craiovei. ca dupé obiceiŭ să urmeze și de acum înainte a da teșcherele de drumŭ la cei ce vorŭ avea trebuință și vorŭ cere, cu cari să pótă trece prin căpităniile Spătăresci; însă cu siguranță prin chezăși, și pe tótă săptămâna să aibă a trâmite catastihŭ la Măria sa Vodă, cu arêtare anume numele, chezășia și loculŭ unde aŭ mersŭ.

Cod. XXIII, fila 18.

2. Către vătașii de plaiŭ Prahova (Temiș)

» » » » Vama Buzéu,
 » » » (Dâmboviță) Dragoslavele,
 » » » » Căineni,
 » » » Loviștea (Argeșŭ), prin Căineni,
 » » » Cozia (Vélcea),
 » » » Vâlcănŭ (Gorjŭ), prin Vâlcana,
 » » » Muntelŭ (Mehedinți), prin Mehedia.

Sluga Domniei mele, Vătașe din plaiulŭ sud Pentru révașele, cari dupé teșcherelele D-lui vel Spatarŭ dați la mâna trecătorilorŭ de aici înăuntru, fiind-că ni se făcu arêtare din Agenție cumcă, fiindŭ scrise pe hârtie fórte mică, încât nu numai că lesne este celŭ ce'lŭ are a o perde, ci nici locŭ nu aŭ de a încăpea cele ce aŭ a scrie in dosŭ dregătorii și paznicii de dincolo, precum și Domnia mea vêdumŭ unulŭ dintr'aceste fórte micŭ; vê poruncimŭ Domnia mea la acestŭ felŭ de révașe să aveți de acum înainte a le scrie pe hârtie mai mare, iar nizamulŭ să'lŭ păziți dupé ponturi.—1793, Iulie 1.

Cod. XXIII, fila 99.

3. Carte din 19 Maiŭ 1795, către Excel. Sa Gheneralŭ Felteig-meister, Graf von Mitrovski, Comandirulŭ Prințipatului Ardélului.

Fiind-că acestŭ boierŭ alŭ nostru, Grigore, Grămăticulŭ alŭ 2-lea, e trimis de noi ca să mérégă la Viena (**BIENA**) carele fiind-că este curatŭ și fórte feritŭ

in asemenea mod, in Iunie 1794, Moruzi dădea o carte-pasportu la mâna fiului baronului Ruffray¹ (Рзѣфре), «Secretarul nostru care merge cu voie dela Domnia mea in lăuntru in Transilvania (Транцилванна) la băi, pentru tămăduirea neputinței sale, de unde are a se întorce, i s'aū datū Domnesca noastră carte la mână, spre incredințare a fi cunoscutū, cumcā este in slujba Domniei mele, spre a nu fi supēratū la mergere, seū la întōrcere.

Dēcā Domnitorulū cerea pentru protegiații seī protecțiunea și ajutorulū autorităților Ardelene, elū acorda pe a sa deplină ómenilorū agenției Austriace din Bucuresci, precum se póte vedē din următorulū pitacū :

Pitacū la Ispravnicii ot. Ilfovū și Prahova

Fiind-cā D-luī Andreiū Gandi, secretarū Austriacescei Curți, merge la Brașovū, vē poruncimū să'i dați din județū cāte 6 cai, cu platā de chirie ; așīderea poruncimū Domnia mea și ție Vataw din plaiul Prahova sud. Prahova, să'i daī 2 plăeși de paza drumulū pēnā la hotarū, atātū la mergere cāt și la întōrcere.—1794, Iunie 21.²

de vre-o molipselā de bólā, rugāmū pe Excel. ta să bine-voiesci a da poruncā la lazarētū, ca dupē ce se va spāla și afuma, lāsāndu'si dincóce și tóte hainele imbrăcāmintei și imbrăcāndū alte haine aduse din Sibiū, să fie slobodū a trece fār'de a se zābovi la lazarētū, fiindu'i trebuință mergerea grabnicā, de care fórte vomū mulțumi Excel. tale și vomū rēmāne îndatorāți.

NB. Tot cu aceeași daā, Domnitorulū dā trimisulū seū la Viena o poruncā deschisā la toī Ispravnicii de prin județe, zapcii și slujbași ca să'i dōe totū ajutorulū in mergere, cu cai, ómeni, demāncare, etc. «Așīderea pohtimū și pe D-vóstrā, cinstiți dregători și vecinilorū noștri din ținuturile Austriei, să bine-voiți și la părțile loculu pe unde va fi și trecerea numitulū boierulū nostru, să aibā de la D-vóstrā ajutorulū acela ce va avea trebuință ca să'i fie inlesnitā mergerea cu grabā la trēba sa, dupē cum și ai D-trā asemenea își aū inlesnirea și ajutorulū, aici, in țera Domniei mele.»

Cod. XXIX, fila 60.

1. Veđi despre Ruffray Hurm. II. supl. I, pag. 93—95 și 101.

2. Egalā protecțiune a acordatū Moruzi la transporturi de prizonieri, trecuți de la Turcia, prin țerā, spre Transilvania :

Carte la Caimacamulū de Craiova, pentru unū Dumitru Resmirescu, omū al D-luī Vist. Barbulū Știrbeiū dela Craiova, și se aflā lângā dēnsulū in slujbā-ī, ce ține unū robū némțū, anume Pavelū Talpeșū; Caimacamulū să cērā dela Știrbeiū pe Resmirescu, carele să dēe sēmā de acelū robū : cu ce cuvēntū ilū ține ? și orī să'lū dēe să'lū trimiță Caimacamulū, seū pe însuși Resmirescu să'lū trāmiță aici.—Aprilie 28, 1794.

Cod. XXIII, fila 237.

Pitacū la Ispravnicii de Ialomița, de Prahova, vatași de plaiu Prahova, sud. Prahova și zapcii i căpitani, să dēe care și māncare, pe platā, la 20 robī nemți, liberați dela Silistra, in trecerea lorū spre Brașovū.—1794, Iulie 7.

Cod. XXIII, fila 262, verso.

Relațiunile cu Rusia erau foarte anevioase. Agentul Rusescū din Bucuresci ceruse lui Vodă să comunice la Constantinopole tot vești rele despre Francezi, ca să nu se induplece cei de acolo la o alianță cu Republica Franceză. In Bucuresci era mai ascultatū acestū agentū de cât Moruzi.... Simpatiile și antipatiile pe față a Domnitorului erau comandate de Muscali.... Acēsta nu lū impedita, ca in ascuns să arēte simpatii lui Hortolan, lui Gaudin și chiar lui Stamatii, reprezentândū Republica franceză.

Relațiuni de vecinătate cu Turcia erau și ele destul de penibile. Mai înteu avemū de a aminti o revendicațiune lăudabilă din partea lui Moruzi a unui pământ, care altă dată, insulă in Dunăre, in fața satului Grojdibodulū, s'a incorporatū apoi la pământulū țerei, nămolindu-se canalulū ce lū despărțea odinióră. Vodă reclamă acelu pământū la Constantinopole și i s'aū recunoscutū dreptatea cererei. Moruzi vestesce acēsta prin carte legată la Ispravnicii de Romanai, și declară pământulū incorporatū de pământū domnescū. Ca să întrețină bună prietenie cu Zabeții turci de peste Dunăre, ii autoriză toluși, in 22 Iunie 1793, să taie din acestū pământū nuele pentru trebuința caselorū lorū.¹

Nizamulū cunoscutū alū opririi călătoriei turcilorū prin țera Românescă se aplică chiar și in contra celorū, cari aū cercatū să scape și să capete adăpostū aci.²

Tot in virtutea nizamului, Moruzi ia măsuri aspre de oprire a arăturilorū de către supuși Turci in pământulū țerei³ și āmblarea

1. Veđi actulū in tom. VI.

2. *Poruncă la Zabitulū de Oltenița pentru nisce Turci ce aū trecutū de dincolo dincōce, ca să'i isgonēscă dincolo peste Dunăre.*

D-tale Odă bașă dela Oltenița, sănătate! Fiind-că ne însciințămū Domnia mea, cumcă de dincolo arū fi trecutū căți-va Turtucăeni, scăpați din mânăle zăbiților de acolo, și arū fi venitū in dreptulū satului Spangiovū prin baltă ascunsī, și nóptea iesū de cerū dela ómenii din Spanciovū pâine și altele. Pentru care 'ți poruncimū Domnia mea, pe toți aceia să aibī a face tot mijloculū, ca să 'i isgonescī inapoi peste Dunăre, să nu se afle mai mult acolea aceștia.—1793, Septembrie 10.

Cod XXIII, fila 140 verso.

9. Cărți din 13 Martū 1796, către zabiții de la Oltū, Vlașca și Teleormanū, repețindu-le porunca dată in trecutele zile de vel Hatmanū pentru străjuirea cea cuviinciosă a mării, ca să nu trecă cu pluguri din hasurile Turcesci, să are in pământulū țerei, că la dinpotrivă vor fi lipsiți din ispravnicie și pedepsiți.

Cod. XXIX, fila 138.

Giurgiuveniloră, despărțiți de țără prin ună anume hotară, cu căruțe prin sate, spre a stringe untă și alte provisii. ¹

Hasulă Giurgiului despărțită prin anume hotară, ca și hasulă Brăilei, nu ajuta mult la netrecerea hoților din Giurgiu și Brăila în țără și vice-versa. Domnulă întreținea capu-chehaele la pământurile din țără ocupate de Turci și printr'acești agenți urmărea indestularea supușiloră seă, de la hoții de pe hotarul țerei. ²

Decă, conformându-se nizamului, Vodă nu îngădnea pe Turci să călătorască prin țără, fără de specială invoire a lui ³, elă însă, în 1795, Septembrie, dă următorulă pitacă către D-lui biv vel post., epistatulă agiei, să vestescă negușitoriloră, prin Starostea loră, că «la ordia M. Sale prea înălțatului Rumeli Valesi se face mare alișverișă, unde se păzesce dreptatea cu multă scumpătate și totă cu bani peșină, în galbeni, din care mult se folosescă negușitorii vëndători de ori ce felă de marfă». Domnitorulă sfătucesce să fie indemnați negușitorii a merge la ordie, cu marfă blănărie, de ale imbrăcăminteă, de ale măn-cărei, etc. și arătă că acolo se află și boerulă Domniei, hatmanulă Caragea «de la care voră avea și ajutoră, la ori ce trebuință». ⁴

XX

Ultimele zile ale Domniei lui A. Moruzi. — Răsvrătiri boieresci. — Intrigi la Constantinopole. — Mazilirea.

În capitolulă nostru despre societatea Domniei lui Moruzi am amintită, că n'au putută multămi pe toți boierii și că s'au găsită din ei, cari să constituie opoșițiunea contra lui.

1. Veși acte asemene de acastă natură în tom. VI.

2. Tudoră Zugravulă de la Albescă (Oltă) s'au jëluită, că i s'au furată ună cală de către anumiți hoși, cari au fostă prinși și trimiși de Ispravniciei din Vlașca la închisore. Calulă, furată împreună cu alți cai, hoșii i-au vëndută în Giurgiu. După prinderea hoșiloră, Stană Moșteanulă din Giurgiu, gazdă hoșiloră, au trimisă o parte din cai, dar nu și a lui Tudoră Zugravu. D-torul poruncesce lui Fotie, capu-chehaia al țerei la Giurgiu, să mijlocască la Cadiulă de acolo și Zabișiloră, «și să stai cu silință de a se implini calulă păgubașului de la acelu Stană, în vreme ce însuși hoșulă au dată taceriră, că calulă este la numitulă Stană.—1795, Maiă 3».

Cod. XXVIII. Scara 6 fila 11.

3. Carte lui Abdulahă, care cu 3 ómenă și 5 cai sunt învoiți a călători spre Turcia, pe cheltueala lor.—2 Noembrie 1793.

Asemene la Caimacamulă Craiovei.

Cod. XXIII. Fila 176.

4. Cod. XXIX. Fila 114 verso.

Cum că această opozițiune nu era numai de interesu personalu preste tot, noi nu contestăm. Amu constatatu deja, in volumele anteriore, existența in ambele principate a unui curentu naționalu, contrarū mai ales Grecilor¹ și cu bună sēmă unū asemenea curentu există și sub Moruzi cu tôte că, precumū vedurămū, Domnia acestuia este departe de a fi din cele rele și asupritore țerei. Dionisie Ecclesiarhulū este cam din curentulū acesta antegrecū, tot așia precum era, dar cu mai multă vigóre, in acestū curentū, Pitarulū Hristache, autorulū croniceī verificate.

Acestū curentū, pe care, pôte cu ore-care exagerare, l'am numitū naționalū, va culmina din nou inainte de finea secol. XVIII-lea, in Iacobū Stamati, Mitropolitulū Modovei, in aceiū Prelatū, care, amintindu'si de mărēta faptă a Mitropolitulū Iacobū, dispunēndū o carte de blāstemū, ca la scaunele episcopale și celū mitropolitanū alū Moldovei, să nu fie îngāduitū a mai veni călugărū grecū, și elū urmări ca necanonicū pre Ambrosie, fostulū Mitropolitū grecū, și făcu și diverse acte in sensulū naționalisārei Bisericeī, de care mai departe avemū a ne ocupa in tom. VI și VII.

Nu putemū afirma in modū documentatū, decă din acestū curentū naționalū aū fostū boierii din opozițiunea lui Moruzi.

Incă din Decembrie, anulū 1793, aflāmū o mișcare de opozițiune in contra lui Moruzi, cu deosebire in Oltenia. Craioveniī și Carcaleniī se mișcă, se rēsvrātescū chiar. Capiū mișcārei acesteia par a fi Grigore Jianu și Nicolai Greceanu clucerulū de arie.

Deja in Noembre 1793, rēsvrētitorii boeri fuseserā urmāriți de agenții Domnitorulū, dar dupē intervențiunea Caimacamulū, ca să fie ertați, Domnitorulū scrie acestuia, in 30 Noemvrie, că le trece cu vederea greșala. Și le dă poruncā, de acum inainte să petrēcā in liniște și ferii de urmāri rele.²

Se vede insă, că această indulgență Domnēscā n'a avutū efectulū așteptat, căci, in 13 Dechembrie 1793, Domnitorulū dă urmātorea:

Volnicie Vātafulū de curte, să mērgā la Caracalū Sud. Rōmnic, de unde să rădice in fiērē pe Gregorie Jianulū, pe Nicolae Grecōnū, Clucerū de Ariē, pe Petricā Postelniculū și pe Lițulū Broscariulū, să se ducā să facā teslimū la Caimacamulū Craiovei unde, are a trimite poruncā pentru pedēpsa lorū, ca

1. D'Hautenive in „voyage en Moldavie“ constatā, incă la 1875, curentulū antifanarioticū, și elū, declarāndu-se de partisanū alū acestui curentū, exclāmā: „Boyars, ne cherchez pas à vous faire aimer ni à devenir savants et galants hommes; abhorrez les Grecs, ne ménagez ni l'Effendi, ni les Archondas.....“ (pag. 47 voyage en Moldavie din *Revue Géographique* de Drapeyron 1880 Janvier).

2. Cod. XXIII.

unii ce s'au doveditū începătorī și însuși pricinuitoří netrebnicilorū ce s'au urmatū in Caracal.

Cod. XXIII fila 187 verso.

In legătură cu rēsvrătirile din Craiova și Caracalū, staū și următorele pitacurī domnesci :

Io Alecsandru Constandin Moruzi Voevod.

Poruncimū Domnia mea D-tale cinstitū și credinciosū Boerule Domniei mele, Ianache Văcărescule, vel Spăt., pe unū Iamandi Copcea Postelnicū, până in 3 ȃile, căutāndu-lū D-ta, să-lū găsești și puindu-lū in mână să ne arēți, care și afară de se va fi aflāndū, să trimiți D-ta omū intradins, să-lū găsească și să-lū iée, să-lū aducă aici. - 1794 Ian. 21.

Cod. XXIII, Fila 197.

Zem. Vlahscoie : Dāmū Domnia mea Volnicie acestuia Zapciu Spătărescū, carele să rădice de aici pe sin Matraca, și cu bună pază să-lū ducă la schitulū Cernica, să-lū facă teslimū la Năstavniculū schitului, i la părinți Cernicanī, de unde să nu-ī fie slobodū a eși afară din Domnesca nōstră poruncă.—1794 Februarie 8.

Cod. XXVIII. fila 204.

Zem Vlahscoie : Dāmū Volnicie slugei Domniei mele, carele să rădice de aici pre Hristodorū Neculesculū, să-lū ducă surghiun la M-rea Znagovū, de care poruncimū Domnia mea, Iconome al acesti Mōnăstiri, aducēndu-lū să-lū puī inlāuntru Mōnăstiri, de unde să nu fie slobodū a eși fără al doilea poruncă a Domniei mele, și de primire să dai adeverința la mâna mum-bașirului. -- 1794 Fevruarie 10.

In vedere cu încercările aceste de resvrătiri ale boerimei, caută să punem in cât-va și mēsură relativă la prohibițiunea vinđerei prafului de pușcă, și Domnitorulū scuză mēsură, pe pretextul că se pot ințempla nenorociri și căci se servă cu ea și hoții.¹

1. Io Alexandru Constantinū Moruzi Voevodū.

Dumnēta vel. Spătarū, și Dumnēta Epistatule al Agiei, primindū Domnesculū nostru Pitacū, să dai poruncă strașnică la toți băcanii prāvāliași, căți ținū iarbă de pușcă și fișicuri de vāndare, ca să șcie toți că nu sunt slobodī a vinde acestū felū de lucru vātāmătorū și pricinuitořū de primejdie, la fieș-cine, sōū verī cuī măcar, până nu va avea la mânilē luī adeverința in scrisū de la Dumnēvōstră zabiților politiei, pentru că in multe chipuri se facū primejdii, āmblāndū fieș cine cu iarbă de pușcă, cum s'au intāmplatū in trecutele ȃile și mōrte, deosēbit de alți, carii cugetāndū in gāndulū lorū a se porni in fapte rele, au și acēstā lesnire de cumpără slobodī iarbă de pușcă și fișicuri; pentru acēstā dară, atātū iarbă de pușcă i fișicuri, cum și șoricioică, să nu fie slobodī a vinde la nimenī fără de adeverința D-vōstră, tol copisah gvmd. — 1794. Martie 6.

Ce vroia boierimea răsvrătită? Amŭ vĕdŭtŭ pe Dumitrache Fălcoianu invinováĭtŭ de Domnŭ cã vroesce sã ajungã la Divanŭ, in slujbe pe cari nu le-ar fi meritatŭ. Acĕsta'ĭ vechia, ŝi pururea noua, acusare ce guvernánĭii facŭ celor cari nu sunt multumiĭi de ei. Negreŝit cã vorŭ fi fost in apariĭiune de cei cari ãmblã dupã vĕnãtore de slujbe mãi mari; dar de sigur se gãsĕŭ ŝi de acei cari cerĕŭ indreptarea abuzurilor, ŝi abuzuri se fãcĕŭ, precum inŝine amŭ constatatŭ.

Scãrlat Milcovĕnulŭ, Nicolai Gigãrtulŭ ŝi Mincu Vulturescu eraŭ din categoria acelora, cari tocmai cereãŭ incetarea abuzurilor. Vulturesculŭ cutĕzã a arĕta Domnitorului, in Noemvre 1793, cã abuzurile administraĭiunei in Oltenia sunt atãt de mari, in cãt provócã rĕsvrãtirea Oltenilor. Energicii apãrãtori ai poporului cĕclarã in divanulŭ Domnescŭ de la Bucureŝi, in faĝa Domnitorului, cã ei vor proba tóte acusãrile ce aduc, inaintea unei anchete serióse.

Asemene declaraĭiune a displãcutŭ tot-dĕuna guvernãntilorŭ. De sigur cã Divanulŭ a cerutŭ anchetã, dar iarãŝ de sigur cã ancheta aŭ fãcut' o prin agenĭi devotaĭi slujbaŝilorŭ abusivi seŭ protectorilorŭ. Ŝi ast-felŭ in loculŭ indreptãrei abuzurilor, care, precumŭ vĕdŭrãmŭ, in Oltenia provocã vendete ŝi incendieri de case, Divanulŭ obĭine de la Moruzi unŭ drecretŭ de surgunire a celor 3 oposanĭi la mōnãstirea Arnota. ¹

Drĕptã ori nedrĕptã, opoziĭiunea boierimei nemulĝãmitã de Moruzi, nu ea l'a rĕsturnatŭ din tronŭ, ori cãt ŝi glasulŭ aceŝtei opoziĭiuni

1. Iatã Pitaculŭ acesta :

Zem. Vlascoe: Fiind-cã Scarlatŭ Milcovĕnulŭ ŝi Nicolae Gigãrtulŭ ŝi Minculŭ Vulturesculŭ din sud. Oltŭ, fãrã de a socoti dreptatea ŝi puterea Divanului Domniĭ mele, ca intr'unŭ chipŭ are a judeca ŝi a osãndi, ŝi pe cel pĭritŭ, cãnd va rĕmãnea mincinos, ca ŝi pe cel pĭritŭ, cãnd va fi vinovatŭ, saŭ pornitŭ numai din zavistie, ŝi rĕutate a face pãri ŝi strigãri neadevĕrate la Divanŭ; chiar ŝi inaintea Domniĭ mele la Divanŭ, prindĕnduse, cã de vorŭ fi neadevĕrate, sã se pedepsĕscã; dupã ale cãrora pãri s'aŭ cercetatŭ ŝi in judeĝŭ, ŝi s'aŭ doveditŭ tóte deŝarte, turburãndŭ numai intr'unŭ zadar Divanul Domniĭ mele Dãm volnicie. sã mĕrgã la sud. Oltŭ, unde poruncimŭ Domnia mea D-vóstrã Ispravnicilor ai Judeĝului, sã aduceĭi pe aceŝti mãi sus numiĭi inaintea Dumnĕvóstrã, ŝi dupã ce veĭi inplini ãntĕiŭ de la cãte-ŝi trei tat. 500 trĕpãdul orãnduitului aceluĭ mum-baŝirŭ, sã-i daĭi in mãnã mum-baŝirului, ca prin ajutorulŭ D-vóstrã, sã-i ducã la Mōnãstirea Arnota sud. Vãlcea, unde poruncimŭ Domnia mea, Egumene de la numita Mōnãstire, sã-i puĭ inlãuntru Mōnãstirii, de unde sã nu fie slobod a ieŝi fãr de al doilea poruncã a Domnieĭ mele inŝrisŭ, ŝi sã deĕ adeverinĝã la mãinile mum-baŝirului. — 1793, Noemvrie 17.

Cod. XXIII, fila 179.

Istoria Romãnilorŭ de V. A. Urechĕŭ.

se va fi audîtu la Constantinopole, prin mijlocirea vre-unui exploatatoru alu nemulțumirei din țeră, cu scopu de a succede lui Moruzi. Adevărații răsturnători ai Domniei acestuia sunt a se căuta la Constantinopol.

Scriitorii noștri anteriori vorbescu de mazilirea ca din seninū venită a lui Moruzi, când mai puțin se aștepta, în ajunul zilei în care avea să târnosescă Biserica zidită de el, căreia îi dedese numele Sfântului Alexandru,¹ patronulū sēu.²

Aronū Florianū explică mazilirea lui Moruzzi cu mai multă cunoscința de cauză, dându'i de motivū căderea protectorului sēu din Constantinopole.³

Laurianū, cu mai mult laconismū, nu spune nimicū.

Cel mai din urmă venitū istoricū al nēmului, D-I Xenopolo, dice că: «Bētrānulū Gr. Calimahū..... isbutesce, însă prin bani, a lua loculū lui Gheorghe Moruzi, dragomanulū, slābindū și poziția fratelulū sēu Alexandru din Muntenia... În 1796, A. Moruzi, simțindu-și poziția peste puțină de susținutū mai departe, își dă dimisia.⁴

Să căutăm a ne da și noi înșine sēmă despre impregiurările cari au adusū mazilirea lui Moruzi.

Pentru acēsta este de trebuința să trecemū în revisiune starea relațiunilor Divanului turcescū cu reprezentanții diverselorū state europene, căci nu ăntēiaș dată joculū acelor influințe ale statelorū europene la Constantinopole au ridicatū, orī au dārimatū domniile din țeră.

Francia, deși ocupată mai mult acasă, în urma marilorū evenimente petrecute acolo dela condamnarea lui Ludovicū XVI și în timpulū regimului terorei, nu vėduse cu ochi bunī a doua împărțire a Poloniei de către Prusia și Rusia în 1793 și căuta să fomenteze revoluțiune în Polonia, împingēndū și pe Turci la rezistență față cu muscalii.⁵

1. Amū cercetatū la fața loculū, în 5 Octombree 1893, de mai există vreo-urmă din marele spitalū și din Biserica Sf. Alexandru zidită de Moruzi. Aceste erau aședate cam la 2 kilometri de la satulū Dudescii. Bētrānulū preot Anghelū Pană, care de aprōpe 60 ani e preotū la Dudesci, scie că palatulū spitalului avea peste 40 de camere și mi-a arētatū loculū unde a existat Biserica Sf. Alexandru. Statulū Românū a găsit cu cale să vēndă ruinatulū palatū alū spitalului și Biserica și proprietarulū actualū alū loculū n'a mai lāsātū peatră pe peatră!

2. Veđi Dionisie Fotino, pag. 192.

3. Manual de Istoria Principatului Romāniei. Bucuresci, 1839, pag. 169.

4. Ist. Rom. Vol. V. p. 309 și 310.

5. Descorches enumēra în prezentulū memoriū cele ce Turcia trebuie să aibă în vedere în relațiunile sēle cu Rusia.— 6 Iuliu 1793.

Déclarer à la Sublime Porte.

..... Que du moment où cette alliance serait formée, ses ennemis seraient à jamais les nôtres, comme les nôtres deviendraient les siens; que,

Lectorii noștri cunoscū evenimentele din Polonia, din anulū 1794, cu Cociusko și deci numai de influințele ce au pututū avea aceste evenimente și asupra principatelorū se cuvine să ne ocupămū.

Francia care agita pre Poloni, înțelese importanța principatelor și mai mult ca ori când memoriile diplomatice adresate republicei Franceze cerū, ca guvernulū francesū să 'și facă favorabili pre Domnitorii Românilor ¹.

Cum că revoluțiunea franceză avu răsunsetū in principate, lucrulū este documentatū. Republica franceză întreținea acum in Bucuresci agenți, deși încă nerecunoscuți. Așia era la 1793 Hortolan, un neguțitorū. Acesta scria in 15 Octombrie acelu anū, către Descorches, ambasadorulū republicei franceze la Constantinopole, că Spătarulū Enache Văcăresculū «care e și rudă Domnitorului și totū o dată vizirulū acestei țeri», l'a primitū «avec tous les égards possibles» și că «**caracterulū său republicanū** făcu să se lase la o parte tôte ceremoniile».

Hortolanū urmărea negreșit mai mult interesele comerțului său și anume cerea Spătarului și Domnitorului Moruzi, scutirea mărfei franceze de plata vămei, fiind-că acéstă marfă importată fiind prin Turcia, ar fi plătitū acolo vamă. La acéstă cerere Enache Văcărescu răspunde, că după socotința lui nu se pôte scuti de vamă marfa care intră in țeră, de și arū fi plătitū vamă la turci. Totuși se pare că prin o curtenire deosebită guvernământulū lui Alex. Moruzi lăsa să intre marfa lui Hortolan fără a cere imediat și plata vămei, mărginindu-se să țină socotelă de acésta rezervând soluțiunea ultimă pe mai târziu.

Aceste bune relațiuni cu Domnitorulū Alex. Moruzi, era o consecință a bunelor relațiuni ce Descorches întreținea la Constantinopole cu fratele Domnitorului munteanū, care se afla Dragoman al Porței. Aceste relațiuni căutaū să apropie pe Turcia de republica Francesă.

dès ce moment encore, les dangers imminents dont nous la verrons toujours menacée avec sollicitude, tant qu'avec de l'audace et un bon vent, ses ennemis pourront en 2 fois 24 heures arriver jusqu'aux portes de cette capitale, danger devenu beaucoup plus pressant depuis le déchirement de la Pologne, dont les lambeaux arrachés par les Russes, ont été soigneusement choisis, de manière qu'ils puissent envelopper, comme ils le font en ce moment, toute la frontière ottomane du côté du Nord, où ils vont dominer par une nouvelle forteresse, celle de Kaminiék, dont ils peuvent tirer beaucoup d'avantage, et que nous verrions sans doute de venir bientôt un arsenal formidable, si on les laissait tranquilles possesseurs de leur proie; que ce danger, dis-je, serait le premier point pris en considération dans cette alliance par laquelle nous nous engagerions au rétablissement et à la garantie de leurs frontières sur le pied des conditions du traité de Kainardgik (Hurm., tom. II, suppl. I, pag. 89).

1. Veđi documentele 161, pag. 89 din Hurm., vol. II, supl. I.

Amenințările din nou repetite ale Rusiei, în cursul anului 1794, erau de natură să facă posibile aceste relațiuni. Rusia pe la finea lui Maiu 1794 cerea Turciei, să renunțe la relațiunile cu Franța și pe lângă acésta arătându-i că oștirea rusescă este deja la marginea Nistrului, iar flota în punctul de a eși din Sebastopole, le pretindea unu portu pe Bosfor și cesiunea Munteniei și a Moldovei.¹

Intre acestea se întâmplă insurecțiunea polonă sub Cocziusko. Acestu evenimentu mai potoli pretențiunile Rusiei.² De aceste împregiurări profită Turcia, după sfatul lui Descorches, pentru a întări cetățile Ismail și Bender.³

În cursul lunei August 1794, se întâmplă în Constantinopole un eveniment politic și mai pronunțat contra muscalilor. Reis-Effendi Rașid și Dragomanul Moruzi sunt înlăturați ca ne ajuns energici în direcțiunea anti-muscălăscă.

Căderea lui Moruzi din dragomanat slăbesce, desigur chiar de atunci, Domnia fratelui său Alexandru la Bucuresci. Cu tóte acestea acésta domnie mai dăinuesce prin abilitatea domnitorului, care luă de secretarū pe francesul Ruffray⁴, ceea ce era o garanție dată Franței despre simpatiile lui Alex. Moruzi.

Se agitá mult între acestea cestiunea numirei formale a unui consulū francesu în principate, în anul 1795. Un grec, Constantin Stamate, schimbă multe acte cu guvernul frances, sôlicitând asemenea post. Stamate crede, că aflarea la Bucuresci și Iași a unui consulū francesu va micșora influența rusescă în principate. Un moment Stamate se face bine-venit de *Comitetul Salutei publice* din Paris, dar acest Comitet voesce a 'l numi numai în calitate de agent secret. Acésta Stamate nu vrea să primescă, dicând că n'ar putea contra-balanța în asemenea calitate intrigile puternicului Lascarov, agentul rusesc din Bucuresci.

Cu tóte acestea, opunându-se și grecii din Fanar la numirea de consulū francesu a unui connaționalistū, căci se temeau nu cum-va prin asemenea cale să devină și Stamate un competiitor la tronurile românesci, Comitetul salutei publice numi până în fine agentū oficiosū la Bucuresci pe Emil Gaudin, în locul lui Hortolan. Guvernul Republicei franceze dă trimisului său din principatū, instrucțiunii, din care reese misiunea lui Gaudin principală «de a câștiga încrederea

1. Veđi Hurm. II, supl. 3, pag. 97.

2. Veđi tóte actele relative la acest studiu politic în vol. II, supl. I din Hurm. dela pag. 89—155.

3. Hurm. II, supl. I, pag. 98.

4. Despre Ruffray veđi documentele din Hurm. II din supl. I, pag. 93, 95 și 101, cari ne dau prea bune informațiuni.

Domnitorului Valachiei și a 'l preveni favorabil asupra afacerilor Republicei, așa în cât, în raporturile ce Domnitorul va trimite Porței, interesele Franciei să fie pururea cruțate ¹.

¹. Iată aceste instrucțiuni cum și cartea adresată de reprezentantul Franciei din Constantinople către Domnitorul Moruzi.

Instrucțiunile date de Raymond Verninac, trimisul esttraordinar al Republicei franceze din Constantinople, lui E. Gaudin, care plécă la Bucuresci în calitate de agent.

4 Thermidor, an 3.

L'influence que peuvent exercer les Princes de Moldavie et de Valachie sur le Divan et sur ses résolutions, en lui présentant les événements de l'Europe qu'ils sont chargés de lui faire connaître; le voisinage où sont ces deux provinces de la Pologne, dont la situation fixe, en ce moment, l'attention général et intéresse particulièrement la République; le contact de l'une d'elles avec la Hongrie qui, nourrissant un mécontentement secret contre l'un de nos plus implacables ennemis, mérite que nous observions ses mouvements; d'autre motifs encore rendent nécessaires l'envoi et la résidence d'agents à Jassy et à Bucharest. Le Comité du Salut public, pénétré des mêmes considérations, l'a jugé ainsi, et, en conséquence, il a pleinement autorisé le citoyen Verninac à choisir, lorsque les circonstances lui paraîtraient demander, parmi les personnes qui se trouvent à sa disposition, celles qui, par leur caractère et leurs lumières lui sembleraient les plus propres à recueillir sur ces deux points les avantages qu'ils peuvent offrir. Déjà même ce Comité, tout en confirmant l'autorisation qu'il a donnée au citoyen Verninac, a chargé Constantin Stamaty, de se porter à Jassy. Le poste de Bucharest, n'étant pas moins intéressant que celui là, le citoyen Verninac s'est décidé à le faire occuper incessamment, et, à cet effet, il a jeté les yeux sur le citoyen Gaudin qui devra s'y rendre sans délai.

D'après ce qui a été dit plus haut, le citoyen Gaudin aura à gagner la confiance du Prince de Valachie et à le prévenir favorablement sur les affaires de la République, de manière à ce que, dans les rapports qu'il transmettra à la Porte, nos intérêts soient toujours ménagés. Il s'attachera principalement pour cet effet à convaincre le Prince de la stabilité de la République, sous le rapport de ses forces et de ses ressources, et sous celui de l'unanimité des citoyens en faveur du gouvernement républicain. Si le citoyen Gaudin parvient à dissiper toute incertitude à cet égard dans l'esprit du Prince, le reste lui sera facile.

Le citoyen Gaudin tâchera d'être informé de ce qui se passe en Pologne. Il importe à la République de connaître l'état des esprits des habitants de cette contrée, de savoir s'ils se font au joug des usurpateurs, d'apprendre quel est le terrain occupé par les troupes de chacun d'eux, d'être exactement instruit de leurs prétentions respectives et de leurs résolutions, touchant le partage et le sort de ce malheureux pays, et notamment de la position présente de la Russie et de l'Autriche. Le citoyen Gaudin rendra un service réel au Gouvernement, s'il lui procure des renseignements positifs sur ces divers points.

Rien ne peut être plus utile à un Gouvernement, que d'avoir une exacte connaissance de la situation des affaires de son ennemi. Le citoyen Gaudin servira aussi avantageusement la République s'il peut acquérir une idée précise de l'état de la Hongrie, savoir si le mécontentement des Hongrois est général,

Trimisulă francesă din Constantinople Raymond Verninac scrie

s'il tient à de la lassitude du joug autrichien, s'il est né de la hausse des impôts et des conscriptions militaires, ou bien d'un désir déterminé d'indépendance.

Le citoyen Gaudin entretiendra avec le Citoyen Verninac une correspondance régulière sur tous ces objets, et voudra bien aussi lui faire passer toutes les nouvelles relatives aux affaires d'Europe qui pourront venir à sa connaissance. Il se servira à cet effet, soit du courrier de Vienne, soit des Tartares expédiés par le prince à la Porte, si toutefois il lui est impossible d'être admis à user de cette voie, intéressante par sa rapidité.

De son côté, le citoyen Verninac sera très-exact à correspondre avec le citoyen Gaudin et à lui transmettre tous les avis et documents qui pourront l'aider à remplir la commission qui lui est confiée. Si, comme cela est très-possible, les circonstances ajoutaient à l'importance de cette communication, les dépêches du citoyen Verninac serviraient de supplément aux instructions présentes, dont l'Envoyé extraordinaire de la République remet avec confiance l'exécution au zèle et à la sagacité du citoyen Gaudin. On n'y ajoutera rien autre dans ce moment, que la recommandation expresse au citoyen Gaudin de ne pas perdre de vue que, parmi les Puissances continentales, l'Autriche et la Russie paraissent être celles que le Gouvernement français regarde comme ses plus mortelles ennemies et qu'il désire le plus fortement d'abaisser.

Le citoyen Gaudin emmènera avec lui le citoyen Montal comme secrétaire.

Supplément aux Instructions d'Emile Gaudin.

Parmi les moyens à employer par Emile Gaudin pour gagner la confiance du Prince de Valachie et pour lui suggérer à l'égard de la République française les dispositions favorables, que nous lui désirons, celui d'émouvoir son intérêt particulier ne serait peut-être pas un des moins efficaces.

En conséquence, le citoyen Gaudin pourrait insinuer adroitement au Prince, que, dans le cas où l'expérience de l'administration de la Valachie lui aurait fait naître des idées d'amélioration, soit en égard à son existence politique, soit relativement au régime intérieur, la République se ferait un plaisir de concourir à les faire adopter par la Sublime Porte.

La mission provisoirement confiée à Emile Gaudin, ayant spécialement pour objet de ménager les intérêts politiques de la République française dans les contrées où il est envoyé, il n'aura à s'occuper que secondairement des affaires étrangères aux premiers, et il s'abstiendra de s'immiscer dans ce qui pourrait nuire au succès de celles, dont il est particulièrement chargé. Néanmoins, la prospérité du commerce et le bien-être individuel de tous les citoyens étant deux des principaux buts que le gouvernement républicain de la France se propose d'atteindre, il est du devoir de ses agents de consacrer leurs efforts et leurs soins pour l'y faire parvenir. Emile Gaudin ne saurait donc faire un meilleur usage du crédit qu'il pourra acquérir à la Cour de Bukarest, qu'en appuyant, en soutenant après du Prince de Valachie avec tous les moyens que lui peuvent fournir l'énergie et la sagesse républicaines, l'établissement de commerce qui s'est formé dans la capitale de cette principauté et généralement tous les Républicains français qui s'y trouvent et s'y trouveront. Il travaillera avec zèle à les faire jouir des avantages et de l'existence que les capitulations avec la Porte leur assurent dans les pays dépendant ou relevant de l'Empire Ottoman.

lui Moruzi de la Pera, în 25 Iuliu 1795, o scrisóre de introducere pentru agentulú francesú Gaudin, prin care îi dice cá :

«Dorința de a cultivi amicitia vóstră și de a face să se nască relațiunii avantajóse între Republica Francesă și statulú ce guvernăți, m'au determinatú să trimitú confidențialú pe lângă Alteța Vóstră o persónă de încredere. Cu acestú scopú mi-amú aruncatú privirea asupra cetățénului Emile Gandin. Acestú cetățénú prin natura lucrărilorú la care a cooperatú și prin faptulú, cá a locuitú destulú de lungú timpú în părțile acele, a fost în stare să dobândescă cunoscința intereselorú cari aproprie aceste țeri de Republica francesă, și fiindú înzestratú cu unú caracterú sigurú și plăcutú, mi s'a părutú propriu a îndeplini în modú convenabilú vederile mele. Ilú adresezú darú Alteței-vóstre rugându-o să bine-voiască a'lú primi cu bună-voință», ¹ etc.

Recepțiunea făcută în Bucuresci trimisulú Gaudin, atât la curte cât și de totă boierimea a fost din cele mai simpatice. Ori cât la Bucuresci se adăpostiseră câți-vá nobili emigrați francesi, Franța, independent de guvernulú ce și dedese, avea o neîndoiósă atracțiune pentru o bună parte din societatea română. Grecii înșii contribuiseră, inconșii, la nascerea acestei afecțiunii a românilorú pentru Franța. Intrândú în planulú de educațiune alú fanariotulú de a cunósce bine limba francesă, care acum, tot mai mult decât italiana, era trebuincióasă spre a ajunge Dragomanú alú Porței, grecii puseră la modă în Bucuresci și Iași limba francesă. Necesitatea acestei limbí o simți boierimea, cu deosebire în timpulú ultimelorú ocupațiunii streine. Tóte casele mari importante din Bucuresci și Iași aveaú guvernori francesi ori elvețianí, ca să învețe limba francesă pe junii viitori boieri. Se citeau cărți francese. La Bucuresci strébăteau chiar unele jurnale republicane.

Se traduceau cărți din franțuzesce ². Mitropolitulú Iacobú Stamati, traducătorulú unui romanú francesú «Critilú și Andronius», ca să nu fie cartea bânuită de neortodoxie, declară, cá au tradus'o după

1. (Hurmuzache II, supl. 1, pag. 123).

2. *Malgré la quantité de sujets, protégés russes, qu'il y a en ville, il n'y a qu'une voix, qui est pour la République française; des gens de premier rang s'en occupent sérieusement, et notre cause acquiert chaque jour des prosélytes. Presque tous les négociants de Janina et de l'Albanie établis ici sont des sans-culottes. Ils ont traduit les Droits de l'Homme; tous les savent par coeur. Quelques-uns m'ont demandé les chansons que j'ai pour être traduites en grec. Je n'ai osé les leur remettre, pour ne pas faire parler de moi. Ils se désespèrent de ne pouvoir les avoir. Les leur donnerai-je? Ils s'intéressent aussi vivement aux progrès des Polonais.*

(Hurmuzache II, supl. 1 pag. 94).

grecesce, pre când la tot pasul iese proba contrară, cum mai departe vom vedé. Chiar și în cancelarii au străbătut cuvinte franceze precum lectorul a putut să le afle subliniate în unele documente din urmă.... Domnitorul Moruzi scie foarte bine limba francesă, cum amintesc Hortolanu.

Aceste le dicem, pentru ca să se înțelgă buna primire ce întâmpină Gaudin la Bucuresci, cu tótă supërarea și pôte chiar amenințările consulului rusesc.

Dérú Gaudin nu pôte sta mult timp în Bucuresci. Constantin Stamate intrigă mereu să capete asemenea postu, séu celú puțin să fie numit agent al Franției în Moldova. El merge pentru a dobândi acésta chiar la Paris. Aci totuși nu reușesc prin intrigile séle a face, să fie rechiamat imediat Gaudin din Bucuresci. Numai în anul urmator 1796, la 7 Februarie, ministrul de relațiunile externe din Paris, cedéză intrigelor lui Stamate și scrie lui Verninac la Constantinopole, că Gaudin nu pôte rămânea la Bucuresci, ca agent politic, fiind-că este dintre emigranții francesi ce au pãrăsit Franța în calitate de regaliști. Gaudin este rechiamat, dar Agenția francesă este menținută prin un personagiú de puțină importanță¹. Acéstă împrejurare, face că în decursul anului 1796, până târziu în Iuliu, Moruzi nu mai pôte avea din partea Franției un sprijin și povățuirí mai eficace, în împrejurări tocmai când ar fi avut nevoie de tóte acestea.

Intr'adeverú se incurcaseră réu lucrurile pentru Moruzi, încă de la finele anului 1795.

Căderea lui Stanislas II rege al Poloniei, séu mai bine definitiva împărțire, orí supresiune a Poloniei, redase Rusiei libertatea de acțiune în Orient, tocmai în momentul când flota comercială francesă căuta să intre în Marea Négră.

Intre aceste începe și rěscóla vestitului Pasvantoglu, fostú oșténú al lui Mavrogheni și apoi pașá rebelú de Vidin. Revoluțiunea lui Pasvantoglu amenință liniscea țerei lui Moruzi.² Relațiunile Domnitorului cu Gaudin au displăcut Rusiei și flota francesă întârđia de a intra în Marea Négră, iar în țérá rězvrătirile nu se sfârșise cu exilurile pe la Monăstiri. Moruzi nu mai scia în cotro să graviteze. Incă la finele anului 1795 A. Moruzi se îngrozise vedéndú căderea lui M. Suțu din tronul Moldovei. Pe la începutul lui 1796 se întrébă ce-í rămâne de făcut? Mácar că frate-séu, prin un reviriment politicú naturalú în Constantinopolú, revenise la Dragomanatú, Alexandru Moruzi își

1. Veđi corespondențele relative în tom. VI.

2. Dám pe lėngă acestú volumú unú portretú al lui Pasvantoglu.

vede totŭ mai compromisă situațiunea. Iată ce pôte esplica o notiță dată de ambasadorulŭ francesŭ din Constantinopole, in luna lui Februarŭ 1796, ministrului sŕu din Paris, cã : *Le Prince de Valachie, frère du Dragoman de la Porte ayant donné la démission il va lui être donné un successeur*. De unde luat-ău scirea acēsta reprezentantulŭ francesŭ din Constantinopole? D. Xenopolo încă vorbesce de demisiune.

Atât e de adevēratŭ cã in Februarŭ Moruzi nu demisionase, cã tot Verninac scria aceluiașŭ Domnitorŭ, in 14 Iuliu 1796, recomandându'i pe noulŭ agentŭ francesŭ din Bucurescŭ, Constantin Stamate.

Adevērulŭ este, cã despre cum Moruzi își simțea clătinată pozițiunea, tot asemenea o simțise și poate mai cu temeiu, concurenții lui din Constantinopole. Eraŭ acolo nu mai puțin de 4 competitori ai tronului românŭ, și anume Ipsilante, Suțulŭ, ¹ Hangerliu dragomanŭ alŭ lui Căpitanŭ Pașa, cum fusese și Mavrogheni, și Mavrocordat. Aceștia se agită in cŕsŭ de mai multe luni, până ce unulŭ din ei isbutesce, vechiulŭ Domnŭ alŭ păcei de la Cuciuc-Cainargi Alexandru Ipsilante.

Numirea lui Constantinŭ Stamate n'a surprinsŭ pe nimeni in Bucurescŭ, afară de Moruzi, care nu'lŭ voia, cãci Rusia nu'lŭ voia. Pe când acestŭ grecŭ intriga contra lui Gaudin, acesta cu multă lealitate ilŭ recomandase atențiunei guvernului francesŭ, ca omŭ stimatŭ și cu trecere in țerile române. Amŭ spusŭ mai sus, cã Verninac ău anunțatŭ lui Moruzi, in 14 Iuliu, numirea lui Stamatŭ, ca agentŭ alŭ Franței la Bucurescŭ ², Verninac vestesce astă numire și Porței in

1. Ambasadorulŭ francesŭ din Constantinopole credea, cã va isbuti Suțul M. și 'i pãrea bine, pentru cã secretarulŭ acestui Suțulŭ, boerulŭ Codrica, il asigura, cã fostulŭ domnŭ este amicŭ devotatŭ alŭ Franței. (Veđi Hurmuzache vol. II supl. I).

2. Verninac cãtre Principele Valachiei, despre trãmiterea lui C. Stamatŭ agentŭ la Bucurescŭ.

Péra, le 26 Messidor, an 4 (14 Juillet 1796).

Prince,

Je vous adresse le citoyen Constantin Stamaty, qui a mérité que la République l'adoptât et lui donnât sa confiance, et dans la personne duquel elle a rendu ainsi à la Nation d'où il tire son origine une sorte d'hommage, qu'elle ne peut voir avec indifférence. Vous serez charmé, Prince, de sa raison, de ses lumières et de ses bonnes intentions; et, ayant à regretter que Votre pays ait perdu un homme aussi intéressant, vous vous trouverez très satisfait de ce que le Gouvernement français l'aie placé à un poste, où il pourra lui être utile, en même temps qu'à sa patrie adoptive. C'est dans cette opinion que je vous le présente, avec la plus grande confiance, et que je suis d'avance assuré de l'accueil agréable qu'il recevra de Vous.

Je suis, etc.

Signé: *Rd. Verninac,*

(Hurmuzache Vol. II supl. I pag. 145.

18 Iulie st. nouă acelaș anū, dar Pórta, împinsă de Ruși și Austriaci, combate acéstă numire, displăcută fanarioților și Moruzescilorū.

In acéstă notă către Divanū, Verninac cere Porței: 1. un firman pentru stabilirea unui consulatū generalū alū Republicei franceze in principatele Valachia și Moldova. 2. Unū beratū de recunóscerea lui Const. Stamate *cetățénū francesū*, in calitatea sea de consulū generalū alū Republicei franceze in principate și 3. scrisorile și pasporturile necesare, ca Stamate să mérgă la postul seū.

Acéstă decisiune a guvernului frances in favórea lui Constatin Stamati provócă mare mișcare la Constantinopole între fanarioți, ¹ dar mai alesū din partea Rusiei și a Austriei.

1. Eată ce đice însuși despre acésta:

Péra. le 1 Therm. an 4.

Vous m'avez donné une commission bien épineuse en me chargeant de faire admettre Constantin Stamaty comme Consul général de la République.

Un firman assez récent, qui met trop d'entraves aux intrigues des Russes dans ces contrées pour que la République doive tendre à son anéantissement, défend à tout gouverneur et officiers de l'Empire, de traiter avec un sujet ottoman constitué agent d'une Puissance étrangère. D'un autre côté, les princes grecs dont l'orgueil est assez connu, ne peuvent qu'être opposés à l'admission d'un homme qui sort de la classe commune de leur nation et aurait à traiter avec eux d'égal à égal. Ils doivent craindre d'ailleurs le regard d'un tel homme initié au secret de toutes leurs affaires. Constantin Stamaty a donc de grandes préventions établies contre lui. Le Prince de Valachie déclarera formellement, au premier bruit de sa nomination, qu'il ne pourrait le recevoir sans un firman exprès de la Porte, et la Porte laissera entrevoir une sorte d'impossibilité d'accorder un tel firman. Ces obstacles cependant ne m'ont point rebuté, et je ne m'en suis proposé que plus d'efforts pour faire respecter la confiance et la volonté du Gouvernement. Le premier pas à faire était de s'assurer du Drogman de la Porte, qui, ayant son frère Prince de Valachie, devait naturellement être en opposition secrète. Après l'avoir préparé par les insinuations convenables, je lui adressai Stamaty, avec la lettre dont je vous envoie ci-joint copie. Ce Prince l'accueillit affectueusement, mais avec quelque réserve. Il rappella ce discours où Boissy d'Anglas donna des éloges à la Czarine. Il demanda si le système des relations extérieures de la République était bien déterminé et, quant à l'affaire propre de Stamaty, il laissa voir, à la vérité, qu'elle éprouverait des difficultés sérieuses, mais il ne s'énonça pas négativement comme il l'avait fait jusques-là. Après ces premières démarches, j'ai fait remettre au Reis-Effendi la note dont je vous adresse ci-joint copie, et où vous trouverez employés tous les moyens de persuasion et de raisonnement dont la chose était susceptible. J'attends maintenant que la Porte s'explique.

Constantin Stamaty a vu le Prince Alexandre Sutzó, neveu du dernier Prince de la famille Sutzó et gendre du Prince actuel Callimaki. Ce Prince l'a assuré que sa nomination ne pouvait que flatter la nation grecque, que son admission ne devait point trouver d'obstacles. Et, s'informant de son traitement, on se ferait, lui a-t-il dit, un plaisir d'y ajouter tout ce qui serait nécessaire

In asemenea ocurență Verninac crede utilă, să se adreseze de a dreptulă cu scrisore către dragomanulă Moruzi și să'l indemne a lucra in favorea lui Stamatı¹ in 24 Iuliă 1796 (stilă nouă).

Acastă scrisore se referă la nota lui Verninac către Reis Effendi, din 18 Iuliă (stilă nouă) 1796, prin care conchide : că este de o înaltă importanță pentru republică și pentru Inalta Pörtă de a se stabili ună consulă francesă in Principatele Moldova și Valahia, cu scopulă de a

pour vous faire tenir un état aussi brillant que celui du Consul de Russie. C'est Stamaty lui-même qui m'a rapporté cela. Les Sutchos sont rivaux et ennemis des Moruzzi, et le Prince Michel aspire à la Principauté de Valachie. Il faut donc regarder ce qui a été dit par le Prince Alexandre comme ayant été dit à dessein de nuire aux Moruzzi, en mettant sur leur compte toutes les oppositions, que nous trouvons dans cette affaire. Telles sont les sept ou huit familles grecques qui se succèdent dans la charge importante de Drogman de la Porte, et de Princes de Valachie et de Moldavie. Leur acharnement réciproque à se desservir est extrême, quoiqu'elles soient presque toutes unies par les liens du sang ; s'accusant mutuellement d'être dévouées aux Russes et les favorisant en effet chacune à son tour, lorsqu'elles sont en jouissance des Principautés, les unes par sentiment de crainte, les autres par corruption, et toutes dans la vue de maintenir la paix, la guerre étant pour elles une cause de ruine et une source de disgrâce. J'aurais fort désiré de trouver dans ces familles un homme de cœur, capable de sentir le prix de la protection de la République, dont la tête soit accessible à des idées nouvelles. Je l'aurais porté de toutes mes forces à la Principauté de Moldavie, occupée par le faible Callimaki, complaisant des Russes, pourvu qu'il se fût engagé dans le parti de la guerre, dût-on l'indemniser des charges dont elle aurait grevé son administration ; mais on ne saurait découvrir un tel homme.

Signé : *R. Verninac.*

1. La Porte paraît vouloir se prononcer contre l'admission de Constantin Stamaty. C'est un mauvais parti qu'on lui fait prendre. Je me réfère à cet égard aux raisons de droit et de convenance exposées dans ma note. Elles sont péremptoires. Quelles que puissent être celles qu'on leur oppose, soyez persuadé, Prince, que le Gouvernement français et ses amis demeureront convaincus, que ce n'est point l'intérêt réel de l'Empire, mais la cabale des Russes, des Allemands et des amis de ces ennemis de la S. Porte, qui prévaut dans cette circonstance. Je vous engage, Prince, à y réfléchir et à faire ce qui est en votre pouvoir, que chacun reconaît être considérable, pour ramener les choses. Vous sentez aisément que ce n'est pas de bonne foi que l'on a dit à la Porte, que Constantin Stamaty était Russe et trahirait les intérêts de l'Empire. Les Russes seuls peuvent avancer une telle absurdité.

Veillez reconaître, Prince, dans ma présente démarche, une marque de mon amitié et agréer l'assurance de ma considération très-distinguée.

Signé : *R. Verninac.*

neutraliza preponderența cunoscută a Austriei și a Rusiei în aceste țări, de a priveghia și potoli agenții lor¹.

Din o scrisoare a lui Moruzi de la 25 Iuliu 1796 se vede, că Moruzescii sunt cei cari, pe sub mână, împingă Pórta să nu'lă primescă ca consulul generalul alu Republicei franceze. Stamatî amintesce ce a ȃisul repositulul Peysonnel, că «stabilirea de consulul francesi în Valahia și Moldova, va întelni mari pedice din partea Domnitorilor...» Apoi afirmă, că «*Le Drogman Moruzi et son frère, Prince actuel de la Valachie, sont les auteurs de la manoeuvre*». Că adică, după sfatulul lor, în conferințe nocturne, Pórta a respinsul nota lui Verninac, relativă la Consulatul.

Adevêrulul e, că la Constantinopole erau douê rënduri de reprezentanți ai Franciei. Verninac era ministrulul Republicei, dar *Chalgrin* își dice și elul «*ministre plénipotentiaire du roi de France*». Alătura cu Chalgrin funcționa mai mulți consuli totul de ai regalității.

Adăogirea acestei afaceri cu cererea de expulsiunea lui Chalgrin și a consulilorul regaliști din Orientul, la afacerea Stamatî, face că această a doua afacere să'si pérđă din ascuțimea ei.

1. «Le soussigné, Envoyé Extraordinaire, exposant donc à S. E. le Reis-Effendi :

1°. Qu'il est d'une haute importance pour la République et pour la Sublime Porte d'établir un consul français dans les Principautés de Valachie et de Moldavie, à l'effet de neutraliser la prépondérance connue des Allemands et des Russes dans ces contrées, d'y surveiller et d'y contenir leurs agents ;

2°. Que le citoyen Constantin Stamaty, nommé à ce poste par le Directoire de la République française, est très-propre par la connaissance de la langue, des usages et des inclinations des Moldaves et des Valaques à le remplir dignement ;

3°. Que ce citoyen ne peut pas être atteint par le firman de Sa Hautesse, relatif aux sujets ottomans constitués agents de Puissances étrangères, puisqu'il est devenu citoyen français aux termes de la Constitution française ;

4°. Que, quand même la Sublime Porte considérerait encore le citoyen Constantin Stamaty comme sujet ottoman, elle ne croirait pas devoir sans doute se refuser à une exception en sa faveur, dont elle a donné l'exemple à l'égard de M. Mouradgea ;

Prie S. E. de vouloir bien faire émaner de la Sublime Porte :

1°. Un firman portant établissement d'un Consulat général de la République française dans les Principautés de Valachie et de Moldavie ;

2°. Un Berath qui fasse reconnaître Constantin Stamaty, citoyen français, dans sa qualité de Consul général de la République française dans ces Principautés ;

3°. Toutes lettres et passeports qui seront jugés nécessaires pour l'acheminement le plus solide et le plus avantageux du dit citoyen Constantin Stamaty pour son poste.»

(Hurm. vol. II, supl. I).

La începutul lui Septembrie 1796, cestiunea consulatului nu făcuse pași înainte, deși desgrația nouă a lui Reiss Effendi și a dragomanului George Moruzi, puté să deé lui Verninac a spera o soluțiune bună.

La dragomanatū ajunge unulū din fiii lui Alex. Ipsilante, pe când George Moruzi este exilatū la insula Cipru.

Căderea lui Reis-Effendi (esilatū și elū la Chio), și a lui G. Moruzi din Dragomanatū, aducū, cum bine ȝicea Florianū Aaronū, căderea și a lui Alex. Moruzi din tronulū Muntenescū. Dușmănia în care trăiaū Moruzescii cu Ipsilanȝii, este amintită de Verninac în raportulū său către ministrulū afacerilorū externe din Paris (Delacroix), cu data 2 Septembrie 1796.¹ Acéstă dușmănie a grăbit, cu bună sémă, mazilirea lui Alex. Moruzi.

Eșeculū suferitū de Verninac, în afacerea lui Stamati, aduce, credemū și rechiāmarea lui și inlocuirea cu noulū ambasadorū Aubert du Bayet. Acesta însuși propune guvernulū său trāmiterea lui Stamati în vre-o altă funcțiune, pe cósta Africeī, și sfătuesce numirea la consulatulū generalū, a unui francezū de origină.² Refuzulū definitivū alū Porȝei, comunicatū de Reis-Effendi lui Delacroix, ministrulū din Parisū, este bazatū pe faptulū, că Stamati era *Raia*, ad. supusū turcescū.

Nici nu așteptase acestū refuzū definitivū alū Porȝei, din 19 Oct. 1796 (stil noū) Ambasadorele *du Bayet*, ci din propria sa iniȝiativă, numise deja provizoriū, pe lângă noulū Domnū alū Muntenieī, pe unū camaradū de arme alū său, Generalulū St. Cyr, primulū său secretarū de ambasadă.

Acéstă numire o notificase *du Bayet* Porȝei, în 13 Octobre (stil noū) 1796.³

1. Veȝi anexele la acéstă pagină.

2. Veȝi anexele.

3. Aubert du Bayet către S. Pórtă, despre trāmiterea generalulū St. Cyr, ca însārcinatū de afacerī în Valachia și în Moldova, și despre firmanulū de recunóscere alū generalulū.

C-ple, le 22 Vendémiaire, an. 5.

La Sublime Porte, d'après des motifs de sagesse, développés dans une lettre de S. E. le Reis-Effendi, adressée au Ministre des Relations Extérieures en France, ayant refusé de recevoir comme Consul Général en Valachie Constantin Stamaty, né Raya, j'ai pensé qu'il convenait aux intérêts de la République française, ainsi qu'à ceux de la Sublime Porte, d'envoyer provisoirement près de l'Hospodar de Valachie, l'un de mes anciens compagnons d'armes, le G^{al} St. Cyr, mon premier secrétaire d'ambassade. Son expérience, sa circonspection, sa fidélité à la République et ses sentiments pour la gloire du nom musulman me donnent d'avance la certitude qu'il pourra me transmettre des lumières qui me mettront à même de donner de nouvelles preuves à la Sublime Porte, du

Saint-Cyr este vestitulă Cara, care este autorulă operei «Histoire de la Moldavie et de la Valachie»¹.

désir qui m'anime de contribuer à sa prospérité comme à celle de la République.

Le soussigné, ambassadeur, prie la Sublime Porte de faire expédier le firman qui devient nécessaire au G^{al} St. Cyr, secrétaire d'ambassade et chargé d'affaires en Valachie et en Moldavie.

Pour copie conforme,

Signé: *Aubert du Bayet*

Decretulă prin care se numesce generalulă St. Cyr în funcțiunea de însărcinată de afaceri la București.

C-ple, le 26 Vendémiaire, an 5.

Au nom de la République Française.

Nous, Général Aubert du Bayet, Ambassadeur de la République Française près la Porte Ottomane.

Vu le refus de la Sublime Porte de reconnaître le citoyen Stamaty en qualité de Consul Général près l'Hospodar de Valachie;

Considérant que la nature de nos relations politiques en ces contrées exige nécessairement la présence d'un agent à Bucarest pour y épier les intrigues de nos ennemis, éclairer leurs mouvements, contrebalancer le poids de leur influence, faire respecter le nom français et transmettre avec célérité les nouvelles du pays dont cette ville, par la résidence du Prince et le passage des courriers, se trouve être un des principaux points de contact;

Arrêtons, que le Général de Brigade, Cara St. Cyr, premier secrétaire de notre Ambassade, se rendra incessamment à Bukarest pour y exercer provisoirement les fonctions de Chargé d'affaires près le P^{ce} de Valachie, et pour y agir d'après nos directions, jusqu'à ce que le Gouvernement ait fait choix d'un autre sujet pour remplir cette place.

Donné, scellé et contre-signé au Palais de la République, le 26 Vendémiaire, l'an Cinq.

Signé: *Aubert du Bayet*.

à l'original, (*plus bas*) par le citoyen Ambassadeur,

Signé: *Adanson*, Chancelier.

Collationné par nous, Chancelier de l'Ambassade de la République Française près de la Porte Ottomane, soussigné.

Vu:

Signé: *Adanson*, Chancelier.

Signé: *Aubert du Bayet*.

Aubert du Bayet către Ministrul relațiunilor externe, despre trimiterea generalului St. Cyr, însărcinat de afaceri la București.

Péra, le 1 Brumaire, an 5.

Vous verrez, Citoyen Ministre, dans ma note 5e les motifs qui m'ont déterminé à envoyer en Valachie le Général St. Cyr, premier secrétaire d'Ambassade.

1. Acest opă a fost tradusă în 1857 de N. I. Orașanu și publicată în 8° de către librarulă editorulă Crist. Iónin et Romanov.

In instrucțiunile ce se dau lui Cara, la primul locū este obligațiunea pentru el de a «menține buna armonie care domnesce între Republică și Domnitorii Valahiei și Moldovei».

La nécessité de surveiller les frontières de l'Empire et tous les mouvements de la Pologne, en même temps que celle de m'assurer de la constance des bonnes dispositions de l'Hospodar, m'y ont déterminé. D'ailleurs, si un jour nous en venions à engager la Porte dans quelque démarche hostile, j'ai voulu m'assurer d'un homme fidèle qui me ferait connaître la conduite qu'on tiendrait en Valachie et en Moldavie. Ici, je dois encore vous faire observer que c'est en vain que le charlatanisme ou le zèle indiscret ont voulu nous faire croire que la République pourrait ouvrir un commerce extrêmement avantageux avec ces Provinces intérieures de l'Empire. Je vous assure, moi, que d'après des renseignements certains, j'ai appris à connaître les futilités d'un tel projet. Une seule maison de commerce, celle de Pellet et Cie, protégée et encouragée, n'a pas pu se soutenir à Bukarest.

On peut en attribuer peut-être les causes aux malheurs des circonstances.

Au reste, notre position militaire et politique et les sentiments pleins de bienveillance de l'Hospodar de Valachie, m'ont fait, comme je vous l'ai dit, y envoyer le G^{al} St. Cyr. J'espère que vous approuverez ma résolution.

.....

Adausă la instrucțiunile date generalului St. Cyr, însărcinatū de afaceri la Bucuresci, de către generalul Aubert du Bayet, ambasadorul Republicei la Constantinopole :

Péra, le 17 Brumaire, an 5.

Je vous envoie, Citoyen Général, l'arrêté qui vous est relatif et que j'aurais dû vous donner avant votre départ. Vous verrez par son contenu, quelles doivent être les bases de votre conduite. J'ajouterai seulement: *que vous devez vous abstenir de parler politique* et vous renfermer sans cesse dans le cercle étroit de vos obligations, qui sont essentiellement de maintenir la bonne harmonie qui règne entre la République et les Hospodars de Valachie et de Moldavie, qui n'est que la conséquence de notre intime union avec la Sublime Porte.

Quant aux Polonais, dont le sort ne peut être indifférent à tout ami de la Liberté, comme votre éloignement du centre de gouvernement ne vous permet pas d'affirmer, ni de rien promettre, en même temps que vous interviendriez dans l'occasion pour protéger personnellement les individus de cette nation infortunée, vous aurez grand soin, toutes les fois que vous serez pressé d'ailleurs par eux, de répondre avec prudence et laconiquement: «que, sans doute, il est juste et utile pour eux de se tenir prêts à agir à la première occasion, mais que vous n'en connaissez pas le moment, que vous me ferez connaître avec zèle tout ce qui leur est relatif».

Vous vous occuperez spécialement, Citoyen Général, à bien connaître tout ce qui se passera sur vos frontières, et vous pourrez dans vos relations avec moi vous servir du chiffre dont le citoyen Gaudin faisait usage. Je ne saurais trop vous recommander de ne vous lier que dans la maison de l'Hospodar, afin de bien voir et de n'avoir avec tous les autres, n'importe qui, que des rapports circonspects

Signé: *Aubert du Bayet.*

Din toate cele ce precedu, nu vedem confirmandu-se asertiunea D-lui Xenopolo, ca Al. Moruzzi a dat *demisiune* din domnie. Din contra, el a fost surprinsu cu mazilirea, tocmăi in ajunulu zilei St. Alexandru, care avea s'o serbeze cu tarnosirea bisericii cu acest hramu, construită de elu la Spitalulu de la Dudesci.

Mazilirea lui Alex. Moruzzi este raportată in nota lui Verniniac către Delacroix, ministru din Paris, in 2 Sept. st. n. 1796. Tot de la el scimū, ca Ratif-Effendi, protectorul lui Moruzi, a fost exilatū la Chios și ca și fratele Domnitorulu A. Moruzi, care se afla dragomanū al Porței, încă a fost exilatū la Cypru. «Le Prince A. Moruzi, Prince de Valachie, frère du précédent Drogman, vient aussi d'être déposé. La Porte a nommé pour le remplacer, le Prince Ipsilanti, frère du Drogman actuel». Ipsilantesci prigoniti de A. Moruzi revin in fața apei și 'și rēsbună pentru exilarea lui A. Ipsilanti, întâmplată după intrigele Moruzescilor ¹.

XXI

Domnia lui Mihai Sutzu in Moldova.

Am vedutu imprejurările care au adus schimbarea lui Al. Moruzi de la tronulu Moldovei la al Țerei Romănesci și aceea a lui Mihai Sutzu de la tronulu Țerei Romănesci la Moldova.

Despre acest Domnū foarte puține însemnă scriitorii noștri, ba unii mult decât se mărginesc a 'i înregistra numele. Cel mai modern din istorici, D-l Xenopol, se mărginesc a ni 'l arăta in cei doi ani de domnie ocupatū cu întărirea cetăților aședate pe Dunăre, precum Ismailulu, Tulcea și Chilia, și cu înființarea de magasi însemnate de alungulu Nistrului și al Prutulu și cu privegherea așternerei unui podū la Isaccea și in deobște luându toate mesurile de pregătire pentru rēsboiulu care s'apropia.

Bătrānulu Drăghici ne spune, ca in ocārmuirea acestui Principe n'a aflatū nici o imprejurare politică scrisă, dar ca nici vre-un bine vrednicū de însemnatū n'a făcutū pământulu Moldovei. Totuși Drăghici recunōsce, ca el s'a preocupatū de reimpopularea Moldovei cu locuitori, fiind foarte pustiitā din ultima rezmeriță.

Acastă pustiire mare a țerei rezultă din notele următoare, ce le am aflatū intr'un portofoliu a unui doctorū din nēmulu lui Suțu Dracu,

1. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 155.

care a trăit în Moldova pe la 1764 încóce și care l'am donatŭ Aca-
demiei române. Iată, după acest doctorŭ, care era numărul contri-
buabililor din o mare parte din Moldova, încă înainte de rășboiulŭ
care se termină cu pacea de la Cuciuc-Kainargi.

Județele Moldovei

Suceava	6383
Némțŭ	5025
Romanŭ	2600
Bacăŭ	5000
Botoșani	8500
Putna	
Tecuci	4400
Covurlui	4000
Tutova	2153 (saŭ 2150)
Vaslui	2000
Fălciu	3905
Orhei	6000
Cernăuți	4000
Soroca	3350
Cărligătura	750 (saŭ 950)
Iași	2700
și Târgulŭ Iașilor	750

Deci în o mare parte din județe: 65925 saŭ și 66172 ¹.

Dacă chiar am presupune că jud. Putnei să fie avutŭ până la
5000 de contribuabili, încă cifra totală nu s'ar urca decât la 71172.

Décă acésta e populațiunea dajnicilor înainte de rășboiulŭ de la
1769, cât a trebuitŭ să fie redusă după acésta! În vedere cu acésta
pustiire ne explicămŭ numeroșele hrisóve în favórea băjenarilor și a
slobođiilor.

Și cu tótă acésta scădere a dajnicilor, visteria plătesce pe anŭ
suma de circa 400,000 de lei, acoperiți în parte numai din banii ră-
surelor!

Ca să se vedă pre ce se cheltuiau acești bani, preste suma da-
torită Porței și preste iraturele Domnitorului și ale Dómnei, vom re-
produce aci unŭ importantŭ documentŭ ce amŭ aflatŭ în archiva Aca-
demiei Române și care nu este altŭ de cât inșuși bugetulŭ Moldovei
pe anulŭ 1795.

1. Într'un locŭ din portofoliŭ dice: „Rime și cântece și monostihuri ale rășosatului
unchiu meu Dracu Suțu”. Acésta informațiune despre familia sa o mai repetă și acum.
Deci necontestatŭ acest Dr. era un Suțu.

Actulŭ pŕtă titlulŭ : «Dupre cum s'au socotitŭ și s'au aședatŭ lefile D-lor velișilor boierŭ și alți boierinași, cum și zapciŭ și slujitori ai curței gospod.»

Iată înșirarea lefilor :

1469 lei pe lună :

- 250 lei vel Logofetŭ de țera de josŭ
- 250 » vel Logofetŭ de țera susŭ
- 100 » al doilea Logofetŭ
- 100 » al treilea Logofetŭ
- 60 » șese vornici de Pŕtă, câte 10 lei unulŭ
- 505 » toți deaciŭ de divanŭ
- 12 » Is-Bașa de divanŭ
- 12 » lei la 12 fustași ai divanuluiŭ
- 180 » léfa și cheltuiala la biserica gospod. adică :
 - 60 lei archimandritu
 - 20 » un preotŭ
 - 20 » proto-psaltŭ
 - 20 » al doilea psaltŭ
 - 20 » un diaconŭ
 - 10 » un canonarhŭ
- 30 lumânări, unt-de-lemnŭ și tămâie
- 400 lei vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ

3069

1340 de lei 60 banŭ D-luŭ Hatmanŭ și taifaua D-sale, însă :

- 360 lei velŭ Hatmanŭ
- 40 lei căpitanŭ de lefecŭ
- 30 lei velŭ-căpitanŭ hatmanescŭ
- 20 lei porușnicŭ
- 15 lei bașŭ hatmanescŭ
- 3 lei stegarulŭ
- 18 lei doi trimbacŭ, doi dobași, unŭ surmaciŭ și unŭ fluerașŭ ai hătmănieŭ
- 25 lei bașŭ-bulucŭ-bașŭ din curtenŭ gospod.
- 20 lei bulucŭ-bașŭ alŭ doilea,
- 20 lei căpitanŭ de drăganŭ,
- 20 lei sotnicŭ,

60 lei la 12 zapciŭ ai seimenilorŭ cari sunt socotiŭi la patru stŕguri
de seimeni, a cŕte 3 zapciŭ la unŭ stŕg, adicŕ : Stegarulŭ,
odobaŕŭ, ciauŕulŭ, cŕte 5 lei unulŭ,
480 lei la 160 seimeni de la 4 stŕguri ai curŭii gospod, socotindu-se
cŕte 40 lude la unŭ stŕgŭ, ŕi lefa cŕte 3 lei la unulŭ.
20 lei unŭ cŕpitanŭ de leventŭi,
75 lei la 15 leventŭi, cŕte 5 lei,
10 lei odobaŕŭ de leventŭi,
10 lei ciauŕŭ de leventŭi.
7 lei 60 baeractarŭ de leventŭi,
57 lei la emicliculŭ la 19 leventŭi, cu 4 zapciŭ ai lor, socotindu-se
cŕte 4 parale de omŭ pe ŭi,
30 lei prolcovniculŭ de Lunca-mare.
1340 lei 60 bani.

2400 lei D-lui velŭ Vist. ŕi taifaua D-sale, ŭnsŕ :

300 lei d-lui velŭ Vist.,
200 lei alŭ 2-lea Vist.
100 lei alŭ 3-lea Vist.
80 lei logofetŭ de visterie,
80 lei vŕtavŭ de visterie,
1500 lei diaciŭ de visterie,
140 lei cheltuiala visteriei pentru hŕrtie, cernelŕ ŕi cŕrŕ tare.
2400

2098 D-lui velŭ Post. ŕi taifaua D-sale, ŭnsŕ :

1000 lei velŭ Post.,
250 lei velŭ-gramaticŭ,
250 lei velŭ Sŕcritarŭ,
100 lei alŭ 2-lea Post,
50 lei alŭ 3-lea Post.
50 lei alŭ 2-lea Sŕcritarŭ,
60 lei alŭ 2-lea gramaticŭ,
50 lei vatavulŭ de copii,
50 lei iciciohodarŭ,
30 lei muhurdarulŭ,
50 lei polcovniculŭ postelnicescŭ,
40 lei polcovniculŭ Sŕrdŕrescŭ,
25 lei gramaticŭ postelnicescŭ,
15 lei caftangiulŭ
80 lei 8 postelniceŭi, cŕte 10 lei pe lunŕ,

5 lei vătavū de călărași,
 3 lei odobașu de lipcani.
 2098

665 lei D-lui velū Aga și taifaua D-sale, însă :

300 lei d-lui velū Aga,
 50 « velū căpitanū de darabanī,
 20 « polcovniculuī agiescū,
 15 « bașū-ciașū agiescū,
 10 « bașū-bulucū-bașū agiescū,
 30 « 6 bulucū-bași agiești,
 5 « buciacași,
 18 « 2 trambaci, doi dobași, unū surmaciū și unū fluerașū agiescū,
 câte 3 lei unulū,
 20 « un căpitanū de lefecii,
 10 « unū odobașū de lefecii,
 7 « 60 ciaușu de lefecii,
 7 « 60 baeractarū de lefecii,
 100 « 20 lefecii cu 4 zapcii ai lor, socotindu-se câte 4 parale de
 omū pe qi.
 665

250 lei D-lui velū Spăt.

415 lei D-lui velū vornicū de aprođi și taifaua D-sale, însă :

200 lei d-lui velū Vornicū,
 100 « vătavū de aprođi,
 100 « ciauși de aprođi,
 10 « doi ispravnicii,
 5 « vătavū de vartă (gardă ?)

200 lei D-lui velū Banū.

524 lei 30 bani D-lui velū comisū și taifaua D-sale, însă :

200 « d-lui velū comisū,
 50 « alū doilea comisū,
 40 « rahtivanulū,
 20 « alū 3-lea comisū,
 310 « bașū-salahorū,
 26 « 30 bani 3 sohahorū,
 8 « 90 « irucū-baraectarū,
 11 « 90 « saisū-bași,
 7 « emiciculuī saisū-bașū,
 8 « 90 bani Nalbașū-bașū

- 7 « saca-bașŭ,
- 6 « emicliculŭ luŭ saca-bașŭ,
- 8 « vătavuluŭ grajdiuluŭ,
- 30 « la 20 de comișăi câte 1 leŭ 60 banŭ la unul,
- 87 « taifaua pităriei adică :
 - 30 leŭ la 3 vezetei înaintași, câte 10 leŭ unulŭ,
 - 40 « la 4 vezetei rotași, câte 10 leŭ unulŭ,
 - 5 « leŭ vătavuluŭ grajduluŭ,
 - 12 « emiclicŭ la 8 comișăi socotindu-se, câte 4 parale de omŭ pe ȓi.

 87

1848 leŭ 30 banŭ taifaua D-sale velŭ camarașŭ, însă :

- 100 leŭ alŭ doilea camarașŭ,
- 20 « vatavŭ de camară,
- 20 « gramaticŭ de camară,
- 200 « spișerŭ gospodŭ, adică :
 - 100 leŭ léfa spișeruluŭ,
 - 100 leŭ cheltuiala doftoriilor.

 200

- 100 « velŭ cupariŭ,
- 30 « sîngeactarulŭ
- 105 « ediclii și iciolanŭ, adică :
 - 15 « ciubucciu,
 - 10 « cafegiu,
 - 15 « sufragiu,
 - 10 « șerbecgiu,
 - 15 « ibriectariu,
 - 15 « peșchiargiu,
 - 10 « sandagiu,
 - 20 « credincieru,
 - 20 « bărbierulŭ,
 - 10 « muhurdangiulŭ,
 - 10 « mabiengiu,
 - 10 « mutulŭ,
 - 5 « emacŭ cafengiu,
 - 5 « emac ciubucciu,
 - 5 « emacŭ sufragiu,
 - 5 « emacŭ ibriectaruluŭ,
 - 5 « emacŭ sandacgiuluŭ,
 - 5 « emacŭ serbecgiuluŭ,

5 « emacū pescheregiului,
 5 « emacū credincierului,
 5 « iciolanu spătăriei.
 205

283 lei 30 bani Taifaua Ciohodarilorū, adică :

13 lei 90 bani baș-ciohodarū,
 8 » 90 » chihaiaoa de ciohodari,
 120 » » 20 ciohodari, câte 6 lei,
 8 » 90 » mataraği-bașa,
 13 » 90 » satirū-bașū,
 8 » 90 » chihaiaoa de satiri,
 24 » 4 satiri, câte 6 lei,
 15 » iciolanū-bașū ciaușū turcu,
 26 » 30 » 3 iciolani alaiū ciauși, cari sunt socotiți câte 8 lei
 90 bani unulū,
 8 » 90 » cavazū-bașū,
 8 » 90 » unū cavazū,
 8 » 90 » saraci-bașū,
 6 » emacului lui saraci-bașū,
 12 » 2 saraccii câte 6 lei unulū.

372 lei 60 bani Delibașa cu neferii sēi, adică :

57 lei 60 bani delibașū cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 17 » 60 » odobașū cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 17 » 60 » ciauși cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 15 » soitariu cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 15 » baeractari cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 250 » la 20 delii câte 12 lei 60 bani, adică 5 lei leafa
 și 7 lei 60 bani emiclicū,

519 lei 60 bani Tufecibașa cu neferii lui adică :

57 lei 60 bani, Tufecci bașa cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 17 » 60 » Odobașū, asemenea cu 7 lei 60 bani emiclicū,
 17 » 60 » Ciaușū, asemenea,
 50 » la 3 zapcii cu 22 lei 60 bani emiclicū,
 375 » la 30 tufecii câte 12 lei 60 bani unulū, adică 5 lei
 lēfă și 7 lei 60 emiclicū.

519 lei 60 bani.

200 lei velū Căminarū,
 200 » velū Paharnicū,

- 1000 » D-luī Divanū Effendi,
 500 » D-luī Doftorū celū mare,
 671 » D-luī velū Armaşū şi taifaua armăşiei, însă :
 100 lei velū armaşū,
 40 » alū 2-lea armaşū,
 20 » condicaru,
 10 » logofētu temnişei,
 5 » gealatulū,
 5 » unū topciu,
 30 » 2 trambaci, 2 dobaci, unū sirmaciū şi unū flueraşū ai curţii
 gospodū, câte 5 lei unulū,
 65 » 23 masalagii câte 5 lei,
 65 » cheltuiuala la 13 masalagii câte 5 lei,
 318 » Mehter-başa cu toţi mehterii săi, lófa şi imiclicū.
 671 lei

- 295 lei velū portarū şi taifaua portăriei adică :
 200 lei velū portariū,
 40 » alū 2-lea portariū,
 15 » alū 3-lea portariū,
 40 » 8 portărei, câte 5 lei.
 295 lei

- 1207 lei velū Ispravnicū de curte şi taifaua isprăvniciei, însă :
 100 lei velū ispravnicū,
 16 » 8 sătrărei câte 2 lei,
 18 » 6 tâmplari, câte 3 lei,
 18 » 6 petrarī, câte 3 lei,
 36 » 6 apari, câte 6 lei,
 16 » 8 cărători de lemne, câte 2 lei,
 16 » 8 tăetori de lemne, câte 2 lei,
 8 » 4 măturători, câte 2 lei.
 1207 lei

- 739 lei lófa la haremū adică :
 70 lei vornicu de haremū,
 100 » grămăticu,
 540 » la totū haremu,
 29 » iz-başa şi toţi fustaşii haremului, adică :
 5 lei Iz-başa,
 24 » 24 fustaşi ai haremului, câte 1 lei.

- 7061 lei ispravniciei de pe la ținuturi, însă :
- 400 lei Ispravniciei la Suceava,
 400 » Ispravniciei la Neamțu,
 400 » Ispravniciei la Romanu,
 400 » Ispravniciei la Bacău,
 400 » 2 Staroști la Putna,
 18 » 2 trimbaci, 2 dobași, unu sirmaciu și unu fluerașu ai stărostiei câte 3 lei unul.
- 400 » 2 Ispravniciei la Tecuci,
 400 » 2 Părcălabi la Galați,
 400 » 2 Ispravniciei la Tutova,
 300 » 2 Ispravniciei la Vaslui,
 400 » 2 Ispravniciei la Fălci,
 75 » 1 Ispravnicu la Greceni,
 75 » 1 Ispravnicu de Codru,
 75 » 1 Ispravnicu de Hotărniceni,
 400 » 2 Serdari de Orhei,
 18 » 2 trimbaci, 2 dobași, 1 sirmaci și unu fluerașu ai serdăriei, câte 3 lei.
- 400 » 2 Ispravniciei la Soroca,
 200 » 2 Ispravniciei la Herța,
 400 » 2 Ispravniciei la Dorohoi,
 400 » 2 Ispravniciei la Hârlău,
 300 » 2 Ispravniciei la Cârligătură,
 400 » 2 Ispravniciei la Ținutul Iași,
 500 » Beșlega de Iași, léfa sa și a neferiloru săi,
 100 » Beșlega din Focșani, adică :
 40 lei léfa Beșlegei,
 60 » 12 neferi, câte 5 lei.
- 70 lei Beșlega de Tecuci, adică :
 30 lei léfa Beșlegei,
 40 » 8 neferi,
- 180 » Serdarul de Galați, adică :
 80 lei léfa Serdarului,
 100 » 20 de neferi, câte 5 lei,
- 80 » Beșlega de Bârlad, adică :
 30 lei léfa Beșlegei,
 50 » 10 neferi, câte 5 lei,
- 50 » Beșlega de Vaslui, însă :
 30 lei léfa Beșlegei,
 20 » 4 neferi, câte 5 lei,

- 150 » Beşléga de Fălciū i Greceni şi Codru, adică :
 50 lei léfa Beşlegei,
 100 » 20 de neferi, câte 5 lei,
- 268 » Beşléga de Chişinău, adică :
 50 lei léfa Beşlegei,
 200 » 40 neferi, a câte 5 lei,
 18 » emiclie la 6 neferi, ce sunt rânduiţi a sta la Crăuleni.
- 115 » Beşléga de Soroca, adică :
 40 lei léfa Beşlegei,
 75 » la 15 neferi,
- 90 » Beşléga de Herţa, adică :
 40 lei léfa Beşlegei,
 50 » la 10 neferi,
- 105 » Beşléga de Dorohoiū, adică :
 40 lei léfa Beşlegei,
 65 » la 13 neferi,
- 65 » Beşléga de Botoşani, adică :
 25 lei léfa Beşlegei,
 40 » la 8 neferi.
- 400 lei Capikihaelele de la serhaturī, adică :
 100 lei Capikih. de Hotin,
 100 » » » Bender,
 100 » » » Acherman,
 100 » » » Chilia.
- 6500 lei Capichihaelile de la Ţarigrad,
 80 » Sameşulū lefilorū.
-
- 32695 lei. ¹

Documentulū acesta, ori-cât de necomplectū în privinţa veniturilorū, ne dă o iconă perfectă a stărei generale a ţerei, a luxului Curţei şi a acelei brūme de oştirī ce mai avea ţera.

Din tot acestū budgetū nu putemū culege nici o informaţiune, cât privesce justiţia şi cultura publică.

În privinţa culturēi publice cu tôte aceste, Mihaiū Suşulū, pe care l'amū vedutū ţinēndū la dēnsa, în ţera Romānescă, nu putea să o fi neglijatū cu desēvērşire în Moldova. Elū era unū bărbatū cultū, şi alătura cu Mitropolitulū Iacobū Stamate, nu putea să nu încurajeze şcola, atât cât puteau permite împrejurările grele financiare, în urma invasiunei ruso-austriace, şi a calamităţilor ce se năpustiră şi peste Moldova: secetea, fōmetea şi ciurma.

1. Codex folio mic cu No. 54 de la Biblioteca Academiei.

Din respectul culturală, avem de la Mihaiu Const. Suțu reorganizarea școlii din Botoșani, pe lângă Monăstirea Adormirei Maicii Domnului.

În această școală se înveța carte elinască și moldovenască, cu direcțiune bisericească.¹

Continua a exista o casă specială pentru întreținerea școlilor. La stăruința Mitropolitului Iacobu Stamate, se acordă lefi dascălilor de la Botoșani, din casa specială a școlilor de la Iași, aședată lângă Mitropolie.

Remarcabilu este documentulu, care sub formă de anafora, l'au prezentatū Domnitorulu Iacobu Stamat, despre situațiunea generală a învățământulu. Uricariulu Domnulu Th. Codrescu, publicându această anafora, nu' pune nici odată.

Tot asemenea au făcutu și cei-l-alti scriitori, cari de atunci s'au ocupatū de istoria școlilor. După tôte stăruințele ce am pusū până astădi, n'amū vedutū originalulu.

Nu vedū însă imposibilitatea ca anaforaua lui Iacobu Stamate, despre care Wolf Andreas în *«Beschreibung des Fürstenthumes Moldau»* au scris cu multă laudă meritată, să fie adusū la cunoștința noului Domnitoru starea școlilor.

Când Mitropolitulu vorbesce în anafora despre școla cea mare, vorbesce ca de ceva care există, iară existența acestei școli, care încetase sub ocupațiunea rusescă, abia dór de s'au reinceputū sub domnia lui Alexandru Moruzi. Prin urmare Mitropolitul Iacobu propune Domnitorulu Suțu, celui «înțeleptū fórte, iscusitū la minte, deșteptū la ale țerei îndreptări» cum dice Zilot, îndreptările de adusū la o stare de lucruri existente. Dēcă Mitropolitulu îndemnă pe Domnitoru să deé hrisóve de mai puțină importantă, ca acel pentru școla din Botoșani, nu rămâne indoială că starea școlilor din Iași cu atât mai mult a trebuitū să atragă atențiunea lui Suțu asupra școlilor mari din capitala țerei și în genere. Ce'i dreptulu, s'arū fi pututū ca acestū documentū să fie adresatū următorulu Domnū Calimah-Vodă. Cercetându la timpū domnia acestuia, se va vedea pentru ce dăm preferință versiunei, că anaforaua a fost adresată lui Mihai Suțu. Conlucrătoriū la această importantă anafora, a pututū fi Gligorașu, logofétulu Mitropoliei, despre care vorbesce Andreas Wolf², și de bună sémă inspirațiunile de la Wolf încă n'au lipsitū.

Să analizămū puțin acestū documentū importantū. Mai întâiū Mitropolitulu cercetéză sumele și bugetele școlii mari, a așașisei

1 (Veđi docum. în Analele Culturei publice de V. A. U.)

2. Andreas Wolf Tom. I pag. 141 și 284 și Tom. II pag. 19 nota M.

Academie, apoi face istoricul zidirei localului de către Grigore Ghica-Vodă, amintind și de hrisovul acestuia; descrie întinderea locului școlii, locu măritu de către Mitropolitul Iacob; arată după aceea din ce și cum a constituit Grigore Ghica venitul școlilor. Venitul acesta (darea de la persoanele clericale) va servi pentru plata lefilor tuturor dascălilor din tota țera, «*atât de limba elinască cât și de cea moldovenască*».

Constatarea ce face Mitropolitul Iacob despre învățatura elinască și despre dascălii de această învățatură, este memorabilă. Insemnându principiul pedagogic, atât de recomandat de pedagogii moderni, că învățatura trebuie să procedă *de la cele știute la cele nesciute*, principiu care face onoare perspicacității geniale a Mitropolitului Iacob, el face minunat critica modului de predare a dascălilor greci, cari procedu «*de la cele nesciute la cele știute*», încărcându mintea școlarilor, «cu numiri și cu canone și cu mulțime de cuvinte și ca papagalii să le învețe de rost, nimica cu totul știind, se înțelegându din cele ce învață, din care pricină, mai și 10 și 12 ani îmbetrănesc în gramatică ucenicii».

Mitropolitul Iacob compară metodele dascălilor din Europa cu a dascălilor greci și condamnă practica acestor din urmă, dându povățuirii pedagogice pentru viitor.

Trecându la învățatura științelor, Iacob dice, că o academie fără știință, este o casă fără ferestre. Necesitatea matematicilor și în special a geometriei o demonstrează cât se poate de bine.

Te miri însă cum un cap așa de bine organizat ca al Mitropolitului Iacob ajunge aci la concludsiunea, că predarea geometriei să se facă în limba elină.

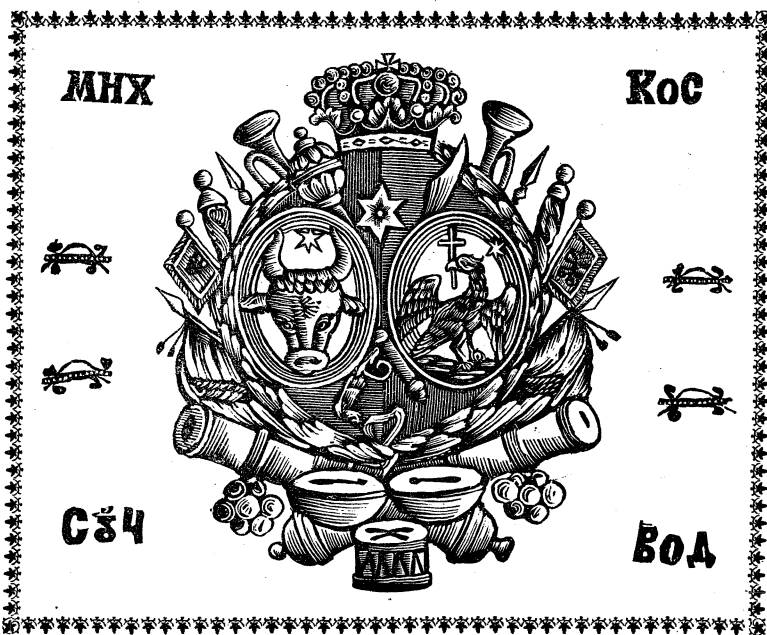
După asemenea eronată părere, te mângăi, când la capul V, Mitropolitul Iacob recunoște apoi însemnătatea limbei latine pentru învățatura pravilelor și înțelegerea santei Scripturi și a bibliei «*și încă și spre îndreptarea și împodobirea limbei moldovenesci*».

Mitropolitul Iacob, om cunoscător de nevoile țerei, mai propune înființarea la academia din Iași a unei clase de inginerie practică, care să formeze ingineri, atât de necesari la numeroșele procese pentru pământ. La biblioteca înființată pelângă această academie, Iacob cere Domnitorului aprobarea, ca fie care neguțător, care introduce în țera cărți, să fie dator a da câte un exemplar gratis bibliotecei. Dacă cartea va fi prea scumpă, i se va răspunde jumătate din preț.

Mișcarea literară este remarcabilă pe timpul lui Mihaiu Constantin Suțu, grație Mitropolitului Stamate. La 1794 «cu blagoslovenia și tota cheltuiala Prea S. Sale Chirió Chirú Iacobú, arhiepiscopú și

Mitropolită Moldovei» s'au tipărit «in zilele prea luminatului și prea înălțatului Domnului nostru Mihailă Constantină Suțu V. V. cu mila lui Dumneșeu Domnă țerei Moldovei», cartea cu titlulă «Critilă și Andronius». In fruntea cărții se află stema și versurile următoare :

Stihuri politicești asupra stemii prea luminatului și
prea înălțatului Domnului nostru Mihailă Constantină
Suțulă Voevodă.

Două chipuri cu Steme ce în pecete s'au însemnată,
Domnului Mihailă Constandină Suțulă Voevodă s'au
[încredințată.

Corbulă, Domnă țerei Românești că au fost, îlă arătă.
Bourulă, ală Moldaviei, într'acéstă dată.

Amândoué steme de Dumneșeu încoronată,
Până la adânci bătrânețe i s'au dată.

Ce acum domneșce țera Moldovenescă,
Domnulă păzescă'lă, ca s'o stăpânescă.

În prefața acestei cărți, necunoscută reposatului Cipariu în «Crestomatia s\u0152u analecte literare» \u0219i nici lui Wolt, care nu o trece \u00eentre c\u00e2r\u0219ile cunoscute lui, ca tip\u00e2rite sub Iacob Mitropolitul\u0163, traduc\u0119torul\u0163 ei pretinde, c\u00e2 o aduce pe rom\u00e2nesce din grecesce, pre c\u00e2nd \u00eentre realitate se vede c\u00e2 e tradus\u00e2 din limba frances\u00e2. Credem\u0163, precum deja am ar\u0119tat\u0163, c\u00e2 Iacob a voit\u0163 prin ac\u0119s\u00e2 inocent\u00e2 strategie \u0219i m\u00e2i ales\u0163 \u00eentre timpul\u0163 acela al\u0163 evenimentelor\u0163 grele din Fran\u0219a, s\u00e2 ridice de-a-supra c\u00e2r\u0219ii ori-ce b\u00e2nuiel\u00e2, ori-ce prepus\u0163 de neortodoxie. Ac\u0119sta ar\u0163 \u00eentresemna \u0219i calicele, care este \u00eentre ic\u00f3na cu care incepe cartea. ¹

Introducerea limbei francese \u00eentre societate a f\u00e2cut\u0163 mere\u0163 progrese \u00eentre ambele principate \u0219i literatura rom\u00e2nesc\u00e2 incepe de pe acum a se influen\u0219a din cea frances\u00e2, precum vom\u0163 vedea m\u00e2i pre larg\u0163 \u00eentre studiul\u0163 general\u0163 asupra cultur\u0119i secolului al XVIII-lea.

Sub domnia lui Mihai\u0163 Su\u0219u apare, tot \u00eentre Ia\u0219i, la 1794, \u0219i psaltirea prorocului \u0219i imp\u0119rat\u0163 David\u0163 «cu \u00eentresemnare de c\u00e2\u0219i domni a\u0163 domnit\u0163 \u00eentre \u0219\u0119era Moldovei de la desc\u00e2lecarea ei». Asemene Anfilohie public\u00e2 *Geografia* sa prelucrat\u00e2 dup\u0119 Boufier. ²

Importan\u0219a cultur\u0119i este mult sim\u0219it\u00e2 la curtea domnesc\u00e2, unde se citea, cu mare aplicare, sciri despre tot ce se petrecea \u00eentre Fran\u0219a. Const. Stamati afirm\u00e2 chiar, c\u00e2 Mihai\u0163 Su\u0219u era pus\u0163 de el\u0163 \u00eentre curentul de afacerile din Fran\u0219a \u0219i c\u00e2 se ar\u0119t\u00e2 f\u00f3rte \u00eentreclinat spre ac\u0119s\u00e2 \u0219\u0119er\u00e2, ba

1. Întrebuirea necontentit\u00e2 a pronumelor\u0163 personale; a\u0219edarea adiectivelor\u0163 posesive \u00eentre \u00eentreainte de substantive, ca la limba frances\u00e2; \u00eentrebuirea de cuvinte francese (curiosita, conversasia, mahina, ambra, parintesa, madama); traducerea de esresiuni francese, precum: «c'\u0119tait pour cette raison que» era pentru ac\u0119sta c\u00e2 (pag. 2); c'est en vain que: este \u00eentre zadar\u0163 c\u00e2 . . . ; «este prin organul\u0163 Cuv\u0119ntului c\u00e2 \u00f3menii se unesc\u0163 (pag. 4) etc.; traducerea nenimerit\u00e2 de vorbe francese, precum *audace* prin *obr\u00e2znicie* (O! tic\u00e2l\u00f3s\u00e2 iubire de slav\u00e2 . . . care ne siles\u0219i s\u00e2 punem\u0163 \u00eentre «primejdie, a\u0219ia de cu obr\u00e2znicie (audacieusement) a n\u00f3str\u00e2 via\u0219\u00e2.»; Întrebuirea genitivului nedeterminat\u0163 cu prepozi\u0219iunea de: «E\u0163 eram\u0163 \u00eentrechis \u00eentre cr\u00e2p\u00e2turile de ac\u0119st\u0163 munte» (de cette montagne); «cum ai putut\u0163 e\u0219i din \u00eentrechis\u00f3rea de ac\u0119s\u00e2 \u00eentreun ec\u00e2t\u00e2 pe\u0219ter\u00e2 . . . pag. 11». «Lucrul\u0163 de ac\u0119s\u00e2 lume» \u00eentre loc\u0163 de «lucrul\u0163 lumei». Aceste pu\u0219ine exemple vor\u0163 fi d'ajuns, credem\u0163, spre a \u00eentre\u00e2ri aser\u0219iunea ce naintar\u00e2m\u0163 \u00eentre privirea traducerei din limba frances\u00e2, iar nu din cea gr\u0119c\u00e2.

2. (Ve\u0219i And. Wolf I 6. 284. H\u00e2sde\u0163 „Lumina“ III 58), \u0219i o Aritmetic\u00e2. D-l\u0163 B. P. H\u00e2sde\u0163 afirm\u00e2, c\u00e2 tat\u00e2l s\u0163u a fost\u0163 v\u0119dut\u0163 la Rodostat protoere\u0163 la Hotin \u0219i o *Istorie* de acela\u0219i Anfilohie episcop\u0163 de Hotin. S\u00e2 m\u00e2i cit\u00e2m\u0163 d\u00eentre c\u00e2r\u0219ile tip\u00e2rite sub M. Su\u0219u \u0219i „L\u0119turghia, care acum al II-lea s'a\u0163 tip\u00e2rit\u0163 \u00eentretru ac\u0119sta\u0219 chip\u0163, \u00eentre d\u00e2ilele prea Lumina\u0219ului \u0219i prea \u00centre\u00e2l\u0219atului Domn\u0163 Mihail\u0163 C. Su\u0219ului V. V., cu os\u00e2rdia \u0219i cu t\u00f3t\u00e2 chelt\u0163iala a prea s\u00e2n\u0219itului Mitropolit\u0163 al Moldaviei Kiriu Kir Iacob, \u00eentretru a sea tipografie, din nou f\u00e2cut\u00e2 \u00eentre Sf. Mitropolie \u00eentre Ia\u0219i, la anii de la Adam 7302, iar de la nascerea lui Christ. 1794; \u0219i s'a\u0163 tip\u00e2rit\u0163 de popa Mihalache tipograf\u0163 \u0219i de Gherasim irodiac\u00f3n\u0163 tipograf\u0163“. (Esemplarul Bibliotec\u0119i Urechi\u00e2 din Gala\u0219i). Ac\u0119s\u00e2 carte nu este citat\u00e2 \u00eentre Chrestomatia D-lui Gaster.

că și trimite la Constantinopole sciri favorabile Republicei franceze. Suțul avea secretari francesi și pe vestitulă pentru învățătura lui Codrila seü Codrilea, pre care acelaș agentă francesă Stamate ilă dă de grecă din Atena și care vestea, că cea mai frumoasă răsplătire ce i se putea da de Republica francesă, pentru că servia pre lângă Domni interesele Franței, era de a i se dăruia ună exemplară din enciclopedie. ¹

Sigiliulă lui Io MH. CS.
ST. VV.
1793

Biserica sub Mihaiă Suțul este reprezentată prin Iacob Stamati ca Mitropolită. Episcopia de Romană a fost ocupată de Antonie, care muri la 1796; iar Episcopia de Huși o ilustra Veniamină Costache.

In tomulă de anexe VI vomă aduce câte-va acte cu referință la Biserică.

Mihaiă Suțu in Moldova, alt-fel decât in țera Românescă, constitue *Divanulă* din boieri, mai toți greci, uniă nu tocmai de mult împămենiți; totuși găsimă prin anaforalele divanului de sub acestă Domnă nume ca a lui Ionă Canta mare Logofetă, Constantină Catargi mare Vornică, Constantină Greceanu mare Vornică, Ianculă Razu mare Vornică, Theodoră Balșă mare Vornică, Dimitrie Saulă mare Vornică, Grigorașă Sturdza Hatmană, Grigore Ventura Postelnică. Și in județe găsimă o bună parte din ispravnici tot din boierii de țera.

In hrisovulă de la 25 Martie 1793 Suțulă aduce credința următoriloră boieri: Ionă Cantacuzino vel Log., Lascarache Rosetă vel Vist., C. Palade vel Vornică, Depaste vel Vornică, Neculaă Rosetă vel Vornică, Constantiă Balșă vel Vornică, Gligorașă Balasaki Hatmană i Părcălabă Sucëvei, Alex. Suțu vel Post., Anastasache vel Agă, Iordache Rosetă vel Spăt., Grigorașă Ventura vel Comis, Iacovache Arghiropulu vel Cămărașă, Iordache Mavru vel Căminar, Șerbană Cananău vel Pah., Iónă Rosetă vel Serd. și Andreiă Millo vel Stol.

Unde sunt boierii pămենeni? Pre când in țera Românescă infimă

1. Hurm. tom. II, supl. I, pag. 113.

minoritate de greci găsim în Divan, aci, din contra, infima minoritate o constituesc Românii. Observe-se încă, cum familia Roset, ample o sumă din scaunele Divanului. Este o adevărată oligarhie a cător-va familii.

Care putea să fie administrațiunea și justiția sub asemenea oligarhii ?

Justiția era mult mai inferioară de cât în țera Românească. Ce se poate aștepta omul fără de influență în Divan, pentru a și asigura dreptatea, când protivnicul său este în vață la Curte ?

Posedăm o jalbă originală a unui Constantin Bărzăscu către Domnitorul cel nou al Moldovei, cerându-i dreptate într'un proces urmărit sub mai multe Domnii.

Domnitorul, de sigur sub influența celor care 'lă încunjura, pune pe jalba nenorocitului Bărzăscu rezoluțiune: «Fiind-că în potriva a tot cuvântului dreptății, acesta tot supără pe Domnia Mea, poruncim D-tale vel Vornic, să se certe cu 50 toege la pörta Curții gospod. ¹ —1793 Iulie 16.»

Din ramura administrațiunei atragem atențiunea lectorului asupra *ponturilor* date de Domnitorul M. Suțu la 29 Dec. 1796 și la 18 Martie 1795. Ponturile din 1795 privesc administrația, justiția și finanțele din județe și avaturile, iar ponturile din 1796 se referă mai mult la aplicarea aședământului Clăcei.

Să rezumăm mai întâi pe cel de la 1795 :

Cu un lirism, care nu se potrivește de loc cu rezoluțiunea dată în 1793, pre petițiunea nenorocitului Bărzăscu, M. Suțu ordonă ispravnicilor : «Să aibă de apururea ușa deschisă a primi cu blândetă pe toți locuitorii ce vor veni la ispravnicie, cu ori ce fel de jălbi și pricină, ascultându cu luare aminte plângerea fiesce-căruea și cercetându, fără să se ingreueze cât de puțin a se zăbovi, spre cercetarea și ascultarea jalobelor» Domnitorul ordonă, ca Ispravnicii să se lipsescă și de vremea cea obicinuită a mănărei și a somnului «ca nici cum să nu stea sëraccii locuitorii așteptându și perđenduși vremea și făcendu cheltuelă, din pricina lenevirei dragătorilor».

După acest apel, care bine făcea Domnitorul a și'lă adresa sieși mai întâi, elă indică în pontul 2, procedura de implinită la judecăt. Persóna care nu va veni după prima citațiune la judecăt, se va aduce cu *ciubote roșii*, plătind câte 10 bani de ceas. Domnitorul recomandă cu deosebire să se înlătore hatirul.

1. Originalul acestei petițiuni l'am donat Inștiuțiunei Urechă din Galați. El e propriu a ne arăta cât de decădută ajunsese justiția în Moldova, pe la finea secolului trecut.

Ispravnicii, ca să facă o recoltă mai bună de bani, rânduiseră prin ocóle séu plase nisce funcționari, cari să judece ei în locul lor și să facă împlinile de la locuitori. Suțulu prin pontul 3, opresce pentru viitor funcționarea acestora, avându ispravnicii a judeca ei înși. Acestorū namestnici, ispravnicii le vindea la mezatū ocólele precum vindeau de asemenea aceleaș ocóle căpitanilor și ocolașilor.

Iși póte cine-va inchipui ce devenea justiția pe mâna acestorū dregători, cari aveau să judece pricinile, să realizeze împlinirile și amendile de la pripasuri !

Nemulțămirea țerei sêrace era prea mare la începutul anului 1795, Suțul crede a o potoli (și are nevoie de a o potoli, căci nu erau în bună regulă afacerile lui la Constantinopole), ordonând prin pontul 3 și 4 desființarea acestui sistem de administrație, ba chiar amenință, la din contra, cu ulița și cu ocna pe antreprenori, «dér și ispravnicii ce le vorū vinde, nu vorū scăpa fără pedépsă».

Pentru perceperea birurilor și pentru îndeplinirea poruncilor domnesci în județe, Domnitorulū însărcinéză zapcii «ómenī cu înțelegere, cu isvodū iscălitū de dregători, cari să aibă strașnici porunci a nu supêra cât de puțin pe locuitori cu niscai-va cereri spre alū lorū interesū, séu cu mâncări și bêturi ce pricinuescū cheltuélă satelorū, ci să se mulțămescă cu mâncarea obicinuită locuitorilorū».

La punctul 5 Suțu adaogă, că să se păzescă dréptă cumpănire la tóte rânduelile ce se vorū face în ținutū, după starea și puțința fiesce-căruia satū. În următorul punctū alū 6 se ordonă ținerea a 3 condici la ispravnicie. Întru una să se trecă procesele ce se vorū judeca ; într'a a doua tóte rânduelile pentru ori ce made în ținutū ; iar într'a 3-a tóte cărțile ce ispravnicii vorū serie către Domnū și către Visterie. Aceste condici ispravnicii le vorū da în primirea celor noui.

În pontul 7 și 8 se determină diverse avaețuri. De la cei cari se închidū la grosū pentru vinovății, séu datorii, să se ia câte 5 parale ; iar de la cei închiși pentru birū nu se va lua nimicū. Logofeteii ispravniciei vorū lua câte o para de răvașulū de sorocū, și de răvașulū de scădere de birū, séu de havalele și 20 de parale pe cartea de judecată.

La pontul 9 se dispune că, pentru ori-ce rânduială vorū face Ispravnicii în ținutū, din poruncă Domnescă, să trimiță *tăbliță* iscălită la Visterie, pentru ori-ce împlinire din ținutū, cum și țidulă iscălită dela satū, pentru ori-ce rânduială plătită ori-cât de mică.

La rânduiala mazililor se crease o specie de căpitanī, cari nu erau decât nisce jăfuitori ai mazililor. Prin pontul 10 se suprimă aceste căpitanii. Ispravnicii să ție condică de rëndulū la slujbă alū

mazililorŭ. La rënduiala mazililorŭ și ruptașilorŭ, să nu intre decât feciorii lorŭ drepti, iar nu să se puie în brésla mazililorŭ și a ruptașilorŭ ómenii din birŭ. Visteria, asemenea ómenii nu 'i va recunósce de mazili. (Art. 11).

Ruptași nu pot fi pãmânteni, ci numai străinii, ba se cere încă, ca ruptași să nu fie din ómenii proști. (Art. 12).

Art. 13 este relativŭ la vitele de pripasŭ, care dispozițiune a datŭ locŭ la atâtea abuzuri, cu luarea așa ȃisului colacŭ pentru vită dela proprietarii ei. Vodă, spre a curma acestŭ abuzŭ, ordonă să se iee numai câte o para pe ȃi, cu cheltuiala hranei cŭ tot, ba dēcă a trecutŭ o lună de ȃile dela prinderea vitei de pripasŭ, să se ia numai câte 1 banŭ pe ȃi, pentru ostenela și cheltuiala celui ce va îngriji de vită. Cele-l-alte autorități nu vorŭ lua nimicŭ. Dar dēcă vita va sta de pripasŭ unŭ anŭ, Vornicelulŭ satului e datorŭ s'o ducă la Ispravnicii ȃinutului, dela care să iee adeverință de primire și plata pentru întreținerea vitei. Nizamulŭ nu spune ce devenea vita odată adusă la Ispravnicŭ, care plătea 360 bani, adică 3 lei vechi pentru întreținerea ei. Cu cine împărțeu Ispravnicii asemenea căștiguri, s'arŭ puté lámuri, de óre-ce la București pripasurile erau ale Vornicilorŭ mari.

Art. 14 privesce mai de aprópe pe ȃeranŭ, oprindu-lŭ de a se strēmuta din satŭ ca vechiulŭ «ataché à la glèbe». Vornicelulŭ de satŭ, care va ascunde sosirea în satulŭ lui a vre-unui ȃeranŭ din alte sate, va plăti glóbă 50 de lei la Zapciŭ.

Prin art. 15 se atingŭ iarăși cestiuni mari: amendele ce Ispravnicii luaŭ dela vinovați, ca să nu'i mai urmărescă, să nu se mai pótă lua, ci vinovații să fie judecați și pedepsiți.

Se oprescŭ tot-odată clăcile pe vinŭ ori pe bėtură pe la sate. Numai la tērgŭ sunt invoiți Ispravnicii, dēcă aŭ cărciumă, să vëndă vinulŭ lorŭ ca și alții, fără a opri și pe alții în drept de a vinde, sub pedépsă de a plăti intreit paguba.

Dela impliniri de bani, Ispravnicii vorŭ lua deciuială 1 banŭ.

Dela impliniri de lucruri tot asemenea, evaluându-se acele lucruri.

Dēcă se va schimba termenulŭ poliței, nu se va lua deciuială.

Nu se va lua deciuială nici dela executarea sentințelorŭ judecătēi pentru bani de moșie, de vite și alte lucruri, ce se vorŭ afla sub stăpânirea unora, cu strămbătate, și pe urmă, cu hotărirea judecătēi se vorŭ da în stăpânirea proprietarului adevăratŭ.

Art. 17, fórte lungŭ, se ocupă de prinderea hoțilorŭ.¹ Se ordonă

1. Ca și în Muntenia, stărpirea hoțilorŭ era o preocupățiune de tóte ȃilele. Cu puțină anŭ mai înainte se *ilustrase* legendarulŭ Codrėnu. Dr. Suțu. în portofoliulŭ sėu (Noteți), ce amŭ dăruitŭ Academiei, înainte de ce poporulŭ românŭ să fi inchipuitŭ balada Codrėnului

urmărirea tuturor și a gazdelor lor, care gazde vor fi pedepsite întocmai ca și hoții. În interesul siguranței publice, fie-care țeran, mergând din satul său undeva, să aibă răvaș de drum delapânul satului, său delavornicel și preotul satului, cu arătare anume: în ce și a purces și unde merge? Pe cei fără răvaș, ordonă să i prindă Zabeții și să i ducă la Ispravnic, ca să i pedepsescă.

În acest articol, Vodă se ocupă și de țigani lăeși. Ispravnicii să nu îngăduie multe cete de țigani la un loc și pe la locurile unde se vor așeza cu șetrele, de-a pururea să fie și omeni de ai ispravniciei, ca să nu facă blăstemății ori furtișaguri. De se va prinde vreunul cu așa vină, să se puie în butuci și să se trimită la Divan, spre pedepsă. Ispravnicii, de nu vor avea grijă după poruncă și se va întâmpla vre-o ucidere sau vre-o pagubă cui-va în ținut, și pe

(cea culésă de Alexandri), află „rimade“, versuri despre Codrénu, scrise către marele Stolnicu Iónu (?).

Iată acele „rimade“ în traducere făcută de D. Murnu:

Versuri (*rimada*) despre vestitul Codrénu, făcute de către Iónu, Mare Stolnicu.

De vitézul Codrénu s'a temut țera Românoască și mai ales Moldova. Căci s'aținea la drumuri și nu mai socotea pe nimeni. Omorurile și luptele erau isprăvile lui. La Brăila se refugiază și cu alții se întovărășesc. Două-șeci de ani țera întregă s'a sguduit. Domni toți îi purta necazul, că nu pot să lă prindă. Și de goba s'a străduit, afară numai de Mateiu-Vodă Ghica (1753). Asta a putut numai, alesul prinților, să lă aducă bine 'n mréjă și să pună pe el mâna. Încă nu împlinise anul când venise la Domnie, și Codrénul îndrăznesce, în lași tocmai ca să între, după legea-i haiducască; cal voinic ca să răpescă. Vine chiar la iarmaroc să ia, să nu de de loc. Dar nu i calul nimenui, după chiar dorința lui. La Copou se îndreptă și la pândă se așază. Și vrea bunul armăsar, să ié delacăminar. Căci Marele Căminar eșia nu tocmai arar, și stătea ca privitor, pe la noul Foișor. Și se 'nșală atunci sermanul, căci el fărde arme este, și îl prinde 'necut dușmanul, după ce îl și rănesce. Și când îl chiamă Divanul, merge curagios Codrénul, și la câte 'ncep să i dică, el răspunde fără frică. — Hoțule cum îndrăzniși, lângă curte de veniși? — Căci voit-am să mă câștig, dela voi un cal voinic, cal voinic și cal framos, ca un ténér curagios. Codrénu, Măria ta, este-acum în mâna ta, poți acum ca să lă sfârșesci, tocma 'n vremea când domnesci. — Dar nici nu credem vr'o-dată, întâmplare neașteptată! După lege i a ta sórtă, și cu drept te duci la mórte. Postul mare, și din urmă, în spre séră viața-ți curmă, și pleópele să ți pleci, și să dormi așa pe veci. — Munte, codru, del și crâng, tóte 'n urma mea mă plâng. O, voi lei, balauri mari, uriași cu lănci tari, și voi arme-apărătoare, unde sunteți acum óre? Ce e jalnica osândi! De ce nu i acum isbândă? O, voi crai, fiți gânditori, vé-arétași ocrotitori. De ce n'amă acum oștire, să mé pun pe urmărire, să dau fuga să robesc, lumea să o jefuesc, căci eu port același nume, osândit de 'ntréga lume.

culpabilū vorū căta Ispravnicii a'lū acoperi, vorū fi destituiți și vorū plăti și paguba. Tâlharii ce se vorū prinde de Ispravnicii, însoțiți cu listă de lucrurile aflate la ei, în casele și la gazdele lorū, să se trāmițā la Divan. Din acele lucruri, Ispravnicii vorū restitui cele recunoscute de păgubașū. Dela hoții prinși, Ispravniculū și vel Armașulū aū dreptū să iēe cāte unū banū. Cei cari vorū prinde hoți ucigași și jacașii ce se facū cete, alū lorū să fie tot ce vorū găsi la hoțū și la gazdele lorū, scoțēndu-se din acele lucruri cele recunoscute de păgubașū. De nu vorū rămānea lucruri din care să se folosēscā prințētorulū hoțului, prin marafetulū Ispravnicului are dreptū să iēe de ciuialā din prețulū lucrurilor restituite păgubașilorū.

Cartea deschisā a luī Mihaiū Suțu către Ispravnicii din 29 Dec. 1794, privindū mai multū situațiunea țēranului, față cu proprietatea, dispune cele urmātore:

1. Toți locuitorii de prin sate să'și facā arātura, semānātura și fēnațulū pe moșia unde ședū, pe cātā vreme este locū indestul la acea moșie.

2. Dēcā nu e locū destulū pentru aratū și fēnețe, Vornicelulū satului să arēte Ispravnicilorū județului, cari, incredințāndu-se de lipsā, vorū căuta locuri pe alte moșii vecine, fără a aduce pagubā stāpānului acelei moșii. Tēranii își vorū face ogórele unulū lângā altulū, iar nu rēșchiratū. Stāpānulū moșiei să'și iēe numai dijma, iar cu clacā sēu cu altele să nu supere pe țēranii. Pāmēnturile arate, fie pe moșia pe care ședū, fie pe alta, nu vorū putē fi luate dela țēranū pēnā cānd nu le vorū lāsa ei singuri de vechi. In vremea cōsei, stāpānulū moșiei să dēe țēranilorū iarbā de o parte, ca să'și facā fēn. Ispravnicii să oblige pe moșieri a da locuri de aratū și de fēnațū, dar și locuitorii să nu fie volnici a intra pe moșii strēine în silā, fără scirea Ispravnicilorū și a proprietarului.

3. Zapciulū mazilū, rēnduitū de Ispravnicii la fie-care ocolū, primāvēra și tōmna, să îndemne pe locuitori să are și să semene cāt de multū, iar care nu'și va cunōsce folosulū și nu se va sili, să'lū oblige. Mazilulū zapciū să ținā fōie de tōte productele semānate primāvēra și tōmna și să arate Ispravnicilorū ca să vađā de s'aū făcutū destule semānāturi.

4. Vornicelulū satului cu sātēniī, in fie-care primāvērā să toc-mēscā vācari pentru păscutulū vitelorū sātēnilorū, herghelegiū pentru cai și păstorū pentru oi și rimātorī. Zapisele acestorū păzitorū vorū fi duse de Vornici să fie intārīte de Ispravnicii. Lēfa lorū să se plătescā cu cisla de sātēni după numērulū vitelorū. Nōptea vitele să le închiđā fie-care în ocolū. Țarina de păscutū să fie ingrādītā și sātēniī să puie

jitari la locurile de trebuință. Vornicelul și sătenii să privilegheze ca vitele să nu facă stricăciuni în țarină și în grădină. Stogurile și ariile să se îngrădescă.

5. Stricăciunile din grădină și fenețe și dela ariile cu pâne, de vor fi făcute de vitele aceluiași sat, să se ispășescă cu Vornicul și 3, 4 fruntași, și suma hotărâtă să se împlinescă de Vornicul cu scirea Ispravnicilor. Iar pagubele făcute de vite din alt sat, se ispășesc și de ómenii din satul unde s'a făcut paguba și de cei din satul cu vitele, și luându pagubași mărturie în scris de stricăciuni, împlinirea pagubei să o facă înșiși Ispravnicii.

6. Domnitorul ordonă Ispravnicilor să nu îngăduie pe moșierii a asupra pe locuitorii la luatul dijei și la alte venituri ale moșiei. Locuitorii să denunțe la ispravnicie și, dacă de Ispravnicii nu vor asculta moșierii, ei să înștiințeze la Domnie, ca să facă punere la cale.

Ultimul *pontu*, al 7-lea, se referă la dreptul țeranilor a lua lemne din păduri pentru trebuința caselor, fără plată, ci numai cu deciuială dela lemnele de construcțiune, iar și de cele de foc, Domnitorul scrie Ispravnicilor, ca ei să arête Domniei pe proprietarii de păduri, cari nu se supun nizamului.

O frumoasă dispozițiune care termină pontul 7, este aceea că cârciumarii n'au voie să dea bătură țeranilor pe datorie mai mult decât pentru suma de 1 leu, căci vor rămâne pagubași pentru totă datoria.

De altmintrelea, M. Suțul a dat, precum mai sus arătarăm, în aceeași zi de 29 Dec. 1794, un nizam special pentru păduri, în sensul dispozițiunii menționată aci mai sus, dar cu mai multe detalii, cari se vor pute vedea în tomul nostru VI. (După uricară, tom. 4, pag. 43, și după cond. Mitropol. de Iași). Tot în tomul nostru de anexe (VI), lectorul va pute lua informațiuni și despre altă serie de acte de natură administrativă, judiciară și financiară.

Dintre pitacele relative la finance, menționăm pe acel de la 1 Dec. 1794, relativ la slujba *cuniței*, adică a dărei, ce se percepea dela străinii, ce și păscău vitele în Moldova. Acest venit este dat de Domnitor mănăstirei Sf. Spiridon, în favoarea spitalului. Taxa cuniței e de 40 de bani noi de totă vita și 40 de bani noi de tot stogul de fân. Nu plătesc cunița neguțitorii cari exportă vite, dacă le exportă pînă în 2 luni de zile dela cumpărarea lor. Asemenea nu plătesc cunița vitele din alte părți, cari vor fi pășunate numai în timp de 2 luni în țară. Oile locuitorilor din raiana Hotinului, a Benderului, Săcuța și Ucraina nu plătesc cuniță, ci numai *goștina* la goștinarii de străini. 3, 4 cai din țara Ungurască vor fi scutiți de

cuniță. Oile ce vorū veni pe vēră în Moldova la pășune, vorū plăti câte 6 bani de ôie și de capră, iar de vorū rămâne și peste iarnă, se va lua de ôie goștină câte 10 bani noi la goștinarii de străini, cari vorū scādē banii cuniței deja dați.

Boii de negoț nu plătesc cuniță, fiind-că plătesc cornărit și vamă. Boi, vaci de salhana, mănzei și viței de prăsilă sunt iarăși scutiți de cuniță. Negușitorii austriaci ce aū cășle în Moldova vor plăti cunița câte 40 de bani noi după hrisovul domnesc. Domnitorul își rezervă dreptul de a scuti de cuniță pe cine va vroi, cu anumitū hrisovū ¹.

Unū venitū destulū de importantū este acelu alū *Măjăriei*, care se strîngē de o anume Epitropie, prin vechilulū ei. Se percepea câte 4 parale de leū de la toți cei ce vindeau pesce sărat și prospăt la schelea Galașilorū, la tērgul Galași, din pescele ce venea pe Dunăre cu caicele sēu cu carele, din balta Brateșului, din balta Ialpușului și din alte bālți din țēră turcēscă. Pescele ce se importă în țēră în care, plătesce câte 60 de bani de tot boulū și câte 40 de bani de tot calulū.

M. Sușulū, la 1795, Martie 18, ordonă Epitropiei, ca acestū venitū să 'l dea M-rei Galata și la locurile rānduite după anumite hrisove. Taxa de la care se va percepe în ținutulū Covurlui. Sușul ordonă parcălabilor de Galași, să fie la dispozițiunea Epitropiei venitului.

Înainte de a termina acestū capitolū vom aminti și o altă dispozițiune a lui M. Sușu, cu referință la *țigani* domnesci lingurari și ursari, cari sunt, din vechiū, birniei la cămara Dōmnei. Aceste cete de țigani s'aū jăluitū Domnitorului că mereū aū fostū tot făcuți danie pe la M-rī și pe la boieri și de frică a nu cădea robī, mulți din ei aū fugitū în Transilvania, de-aū rămasū puținī în țēră. Ei se rōgă lui M. Sușulū să le dea un hrisovū cu blăstemū de arhieriei, ca nimenī să nu 'i mai dea danie. Domnitorulū constată, că în adevērū s'a imputinatū numērulū țiganilorū și că hrisove în felulū celui ce cerū de a nu putea fi dați danie au mai avutū țigani și anume: De la Grigore Alex. Ghica Vvod, din 29 Noembrie 1776, al II-lea hrisovū de la Constantin Dim. Moruzi din 22 Ianuar 1781, al III-lea de la Alex. Const. Mavrocordat din 2 Dec. 1782, al 4-lea de la Alex. Const. Moruzi din 8 Octombrie 1782, decī și M. Sușulū Voevod, constată că Alex. Constantin Moruzi a rēscumpērat 20 sālășe țigani, ce erau dați danie chiar Dōmnei sēle și Dōmna i-a fostū datū comisului Rādūcan Roset și că A. Moruzi a rēscumpērat aceste sālășe de țigani și i-aū recunoscutū chiar lingurari și ursari; M. Sușu dispune și elū, ca să nu mai pōtă fi dați nimērui țigani de acēstă categorie și tot o dată dă acestorū

1. Veđi Uricar, t. IV, fila 40.

sălaşe de țigani dreptul să nu fie judecați de ispravnicii, seú alți judecători, afară numai în casu de mórte de omú, iar în orî-ce alte judecări să atarne numai de epistații și vornicii lorú speciali¹.

O categorie de locuitori, cari primiră óre-cari protecțiuni și scutiri de la M. Suțulú, aú fostú *Șangăii* de la grópa Ocnei². Cu hrisovulú de la 28 Maiú 1793 scutesce de bir și angarale cei 225 de liudí. Iar cu altú hrisovú anteriorú, din 24 Aprilie 1783, reguléză proprietatea locului din jurulú tîrgului Trotușului, avéndú în vedere un hrisovú anteriorú, din 1782, a lui Moruzi.

Intr'unú statú oligarhicú, unde aprópe 2, 3 familii își împartú tóte slujbele, este neîndoiosú că numai acei indiviđi avea și ei o parte óre-care în conducerea trebilorú statului, cari erau ómenii celorú de la putere.

Nu avemú dar, a însemna aci rolulú jucatú de asemenea ómeni. Ceea ce amú đisú despre compunerea Divanului ajunge pentru ca lectorul să 'și dea seamă: de ce evoluțiunea națională se face mai greú în Moldova, de astă-dată, de cât în țera Románescă?

Dealmintrelea acele câte-va familii, cari cu Suțul împărțeau puterea, nu presentaú unú spectacolú mai asigurătorú pentru mersulú înainte al neamului românescú, decât acelú ce'l presenta boierimea munteană. Aceeaș relaxare de moravuri la Iași, ca și la Bucuresci. Curtea ce în Iași ținuse Potemkin nu era de naturá a fi deprins boierimea moldovenescă cu virtuțile căsnicieii, cu moderațiunea și modestia. Sémánța rea, aruncată de invasiunea străină, dáduse róde tot mai fatale. Nici chiar Biserica nu era în stare să îndrepte moravurile stricate, căci și ea însăși era bolnavă, din acestú punctú de vedere. Cu tóte aceste la umbra Bisericeii începe a se forma o clasă mijlocie, din feciori de popi, cari sciindú carte mai multă decât boierimea și vėđendú-se cu tóte acestea înlăturată de la afacerile publice, începú a cristalisa opozițiunea contra stăreii de lucruri de atunci. În luptă inegală cu boierimea de la putere, acestú grupú de ómeni, mai învățați și mai harnici, recurgú la satire și pamflete contra apăsătorilorú țerei. Nu târđiú boierimea va califica acesta *de duhú franțuzescú* și va cerca să potolească mișcarea, sprijinită pe Divanul din Constantinopole.

Décă nu în mod formal și pe față, cel puțin în faptă, se punú unulú după altulú în fruntea acestei mișcări, Mitropolitulú Iacobú Stamati și mai apoi Veniaminú Costachi. Acéstă mișcare începe prin a fi socială și devine mai apoi națională, căci va lupta în contra Grecilor. Cum se întámplă mai tot-déuna, acéstă mișcare va trece chiar

1. Uricariu, t. I, pag. 122.

2. Vezi condica Șangăilorú de la Ocnele Bacăuluiú copie 41 și 45.

și preste capulū unora din capii sēi. Așia, pe la începutulū secolulū următorū, vom vedea aruncându-se satire și pamflete chiar în trăsura Mitropolitulū Veniaminū.

Dar deocamdată sunt mari și tari câte-va familii de boieri, de origine grēcă, la curtea lui M. Sufulū și sugū cât potū mai bine bugetulū țerei, împreună cu Domnitorulū și desfășurā un luxū, cât mai fără gustū și mai ruinătorū. Caretele se înșirā fără sfârșitū pe podulū verde din Iași, mai tot atât de inalte cât și casele unora din boieri (vedī stampana de la fine), cu arnăuți în capra de dindos și viziti, purtândū în capū aprōpe chivera slujitorēscā.

Dar la curte ce mai părădī la tōte ocasiunile! Nu s'au schimbatū mult din obiceiurile descrise de Gheorgache, decāt cā s'a substituitū boierimeī romāne fel de fel de venetici¹.

1. Doctorulū Suțu în notițulū lui, de care mai susū vorbirāmū, descrie parada din ajunulū și ziua Bobotezei, cam tot așa ca și logof. Gheorgache. Iată acētā descrițiune:

Ceremonia care se face în ajunulū Bobotezei.

Diminēța, prea înălțatulū Domnū mergēndū la spătăria cea mare, se aședā pre tronū, și înainte de a merge la biserica la cōsurile hotărite, se întâlnește cu egumenii țerei, cari, după datina veche, ȳ aduc diferite peșcheșuri și în vorbirea lor îi întrebā cum petrecū și cum le merge în mănăstirile lor. Ei stau în piciorē și cafea nu le dā. Prea înălțatulū Domnū, îndată ce egumenii esū din spătărie, cu tōtā parada se ducū la biserica la orele hotărite; iar al douilea spătărū pōrtā cuca. În ziua ajunulū arhierulū nu vine la biserica, de ore-ce atunci are întâietatea episcopulū de Romanū, și face și marea sfințire, după sfârșitulū liturghiei. După ce însă prea înălțatulū Domnū ese din biserica, intrândū în spătărie șede pe tronū, și mitropolitulū cu arhierii și cu boierii cei mari, introducându-se în spătărie, stau în piciorē, și ântăiū intrā preoții bisericeī domnesci cu crucea, apoi intrā egumenii țerei, împreună cu egumenii mănăstirii Iașilorū; după egumeni, intrā protopopul cu popii târgulū, iar după protopopū, intrā părinții catolici cu crucea, și după ce esū părinții catolici, se dā în sfârșit cafeua.

Ceremonia care se face în ziua Bobotezei.

Diminēța, prea înălțatulū Domnū, mergēndū în marea spătărie, șede pe scaunū și în timpū ce boierulū marele spătărū, precum și marele postelnicū pōrtā cāftane, intrā în biserica cea mare cu parada domnescā și cu două luminiări aprinse, la drepta și la stânga în fața Domnului, înainte de-a fi cântatū «polieleul» («Prea-milostive») — și după ce cântărețulū începe pe «Prea-milostive», se face darea de lumânări și după acēsta începū antifōnele, se dīce Evanghelia și rânduēla ce urmēzā, și după ce se isprăvesce tedeumul, prea înălțatulū Domnū, împreună cu Vlādica, cu arhierii și cu boierii, eșindū din biserica, se cobōrā în curtea domnescā în spre partea Dōmnei, acolo unde și scaunulū prea înălțatulū este pregătitū, precum și a Vlādici, a arhierilor și a boierilor și se face sfințirea cea mare de către Vlādica și la sfârșitulū

O paradă mai nouă, care la ambele curți române nu se întâmplase pe vremea Domniilor pământene, ce numai de când Turcia abuzivă dădea așa dîsa reinoire de Domnie și preleva abuzivul muncărilor, este descrisă tot de Doctorul Suțu, în modul următor:

Ce trebuie să facă cel ce merge cu firmanul de învoirea Domniei și cu blană la un Domn în ziua alaiului.

«Îndată ce Domnul se arătă de departe, ieși pe amândouă mâinile tele bocceua și blana, și preste boccea puși firmanul cu punga de *diba* (stofă de mătase), după ce ai încălecatu deja calul tău, pre care îl ține sluga ta ce ămbliă pe jos. Iar când vei fi aproape de Domnul și vei vedea că e timpul, ca Măria sa să pornescă spre a veni să întâmpine firmanul, îndată te coborî de pe cal și ast-fel pășesci cătră Măria-sa, întințându-i mâinile tele cu blană și firmanul, ast-fel precum le ții. Domnul ia deodată firmanul, și, după ce-lu sărută, îl aședă iar deasupra boccelei cu blană, ce o ții în cele două mâini. Apoi îți dă un cal domnescu cu patru sau mai mulți ciohodari (slugi domnesci), cari îți țin calul tău și îndată iurudisesci (?) și pornesci înaintea Domnului, iar dînsul te urmăzează numai decât și așa veniți până la Curte (Κόρτη). După ce sosiți acolo, descălecă calul la scară, și iurudisesci (?) înaintea Domnului, până la suirea Domnului pe scaunul în divanul, și stai tocmai în fața lui, ținîndu deasemenea blana și firmanul pe amândouă mâinile. Atuncia Domnul, stîndu în picioare, ia firmanul și sărutîndu-l îl dă lui Divan-Efendisi, ca să-l citească. Iar tu în acelaș timp stai în picioare la locul tău, ținîndu mereu în mâinile tele blana până la sfîrșitul cetirii firmanului. Și atunci Divan-Efendisi-ul ia blana din mâinile tele și îmbracă cu ea pe Domnul, și numai decât Domnul îmbracă pe Divan-Efendisi cu blană. Iar după aceea te îmbracă și pe tine cu haina de samur, tot la locul unde ai stat de la început, și așa se sfîrșesc totă ceremonia.

De asemenea paradă ce-i dreptul M. Suțu n'avu parte în Moldova. Ceea ce nu-i lipsi însă fu secetea și fometea din 1794-95.

Amu adus la Domnia lui A. Moruzi destule documente, cu referință la această calimitate. Nu ni se pare că M. Suțu se fi lucrat cu așaș prudentă ca Moruzi, pentru conjurarea fometei.

sfințirii se slobodă tunurile și cântă musica, și după ce archiereii, egumenii și boierii sunt stropiți de către Vlădică, începe și defilarea cailor domnesci, adică să intre împodobii și să trecă în fața prea înălțatului Domn, stropiți fiind de asemenea de cătră Vlădică, și încălecați de fii de boieri, îmbrăcați numai cu căftane, și după ce trecu toți caii și vine și comisul cel mare cu obicei-nuita paradă, îndată Domnul cu Vlădică se suie în biserică și se cântă dumeșca și sfânta Liturghie.

În mijlocul acestei calimități, Divanul trimite firmanul, ca și în București, cerând zaherele pentru Constantinopole. Și în Iași, ca și la București, boierii, chiar streinii cum erau, nu pot să satisfacă cererea Porței și se mărginesc, la 17 Dec. 1794, a trimite la Pörtă unu lungu arz-magzaru de scusă, că nu pot să trimite Zaherele fiindu țera în mare lipsă, nici chiar pe jumătate cum mai la urmă cerea Divanul Turcescu. Amu aflatu acestu arz margzaru în copie la Mitropolia din București ¹.

1. Iată în totă coprinderea lui acest documentu ce am descoperitu noi mai întâiu, între hârțile Mitropoliei de la Iași :

«Măcar că și noi toți, după povețuirile și poruncile celui prea înțeleptu Domnu alu nostru, Mihailu, ni-amu silitu împreună, cu totă silința și protimia putincioasă, însuflețitu fiindu de cea dulce și fără defăimare ocârmuire a Înălțimeii sale, ca locuitorii să samene, în trecuta primavară, sēmēnța cât se va putea mai multă, cari întru adevēru cu nemărginită mulțămire și inimă bună au sēmēnatu mai mult decât în toți anii, după cum de toți au fost șciutū. Dar din pricina secetei, care (din peccatele ce D-șo cunōsce) s'au întâmplat în țera Moldovei peste totă primavara, precum este cunoscutu și de prea puternica Impērație, nu numai că din cele mai multe sēmēnături oamenii abia au pututu să și ia sēmēnța ce au sēmēnatu, dar în cât unile cu totul n'au resărit, iar altele de au și resăritu s'au uscatu, încât lipsa ce s'au întâmplatū întru acestu anu, în țera, atât de grău și orzū, cât și de popușoi, și mai vērtos de malaiū, nu numai că este cunoscută la toți, dar nădăjduimū că și prea puternica Impērație este incredintată. Cu tōte aceste, de vreme ce Domnul nostru ni-au arētatū trebuința locuitoriloru Țarigradului, rostindū a fi datorie neapărată de a ne purta întru toate și la tōte. Cu nemărginită rēvnă, supunere și ascultare la tōte datornicile către prea puternica Impērație slujbe; am arētatū cât au fostū prin putință tōtă poftă și silința, ca să se trimită la Țarigrad, atât în astă primavară, cât și în iastă tōmnă, câtă zaherea au fost prin putință de a se găsi în țera, atât din cea prea puțină pāne a anului acestuia, cât și dintru aceea ce se afla din pānea anului trecutū. Și așa prin ajutorulū prea puternicū impērației și prin neobosita sirguință și cea iubitōre de dreptate purtare de grijă a D-lui nostru, păzindu-se drēptă cumpănire în țara și cu mare dreptate împărțindu-se greutatea în tōte părțile țerei, s'au trimis la Țarigradu o sumă de zaherea mai mult decât s'au nădăjduitū, precum atât din cele mai d'înainte trimise astă primavară sineturū și isvōde, cât și din cele ce se trimetū acum de către D-nul nostru, se va cunōsce de cătră prea puternica impērație. Cu aceeași a noastră datornică credință și protimie, purtāndu-ne și spre sevēșirea tuturorū celor-l-alte Impērației slujbe, cari s'au cerut din țera Moldovei și mai înainte decât tōte, spre strălucita facere a cetăței Benderului și povēțuitū fiind de adinca înțelepciune și multa ispitire a Domnului nostru, toți de obște într'o unire și cu unū sufletū, amu descoperitū din darulū Dumnezeirei cele mai lesnitōre chipurū și cele mai cu cale mijlōce, prin cari și cele-l-alte slujbe și mai înainte decât tōte spre strelucite facere a cetăței Benderului au ajunsū la sevēșire cu deobștea mulțămire a tuturorū locuitorilorū și deplină primire noastră, care nădăjduimū, că din scrisorile Domnului nostru, la a căria adincime a minței și multa ispitire suntemū datorii

Acestu refuzu este ca și pentru Moruzi, un punct rău la partida lui M. Suțu, care va face să reușescă lesne intrigile rusesci și grecesci contra sea, la Pórta Otomană.

spre a se pázi buna cumpánire în țéră, după atâtea și atâtea greutăți, sunt cunoscute la prea puternica Impărăție.

În scurtu și cea mai de pe urmă: după ce s'au cunoscut că în țéră nu se găsește zaherea, arătându-ne Domnulú nostru lipsa și nevoia locuitorilor Țarigradului, cu nemărginita protimie și rívnă și cu deplină nefățarnică mulțămire a noastră, tăindú din hrana copiilorú noștri, o parte din cea puțină ce avemú spre hrana noastră, amú dat-o după prețulu hotărítu, care cu tótă bună voia noastră amú voitú a o da fără plată, precum nădăjduimú că s'au cunoscutú de pré puternica Impărăție, din cele scrise a Domnulú nostru, a căruia înălțime ne-au încredințatú cumcă protimia cea spre dovada supuneréi noastre, amú voitú a aréta prin acéstă aducere a noastră, au fostú plăcută celei nemărgiinte milí a Impărăției.

Asemenea dar cu aceeași poftă și rívnă și cu tótă buna mulțămire ne-amú silitú ca să se găsească și suma cerșită a mălaiului, dar fiind-că s'au doveditú că mălaiú în țéră nu se găsește, nici ca cum, și Domnulú nostru s'au plecatú de au arétatú la pragulu Impărăției adevérulu golú, ne-au bucuratú Înălțimea sa cu iertarea mălaiului, încredințându-ne că milostivirea pré puterniceí Impărăției, după nemărginitele milí ce revarsă către toți credincioșii ei supuși, ne-au miluitú cu certarea cerereí a jumétate de iocú a mălaiului.

Pentru care aceste mile, nóptea și ziua, toți de obște, micí și mari, împreună cu copiii noștri, rugámú pe a tot puterniculú Dumneđeú pentru îndelungată și pré fericită viață a pré puterniculuí, pré dreptuluí și pré milostivuluí nostru Impératú (a căruia împărăție să fie nebiruită în veci), și pentru îndelungată viață și buna fericire a pré înălțatuluí și milostivuluí Epitropú, stăpánuluí nostru și celor-l'alți milostivi stăpáni ai noștri, și ridicându máini rugátore către Dumneđeú ca să ne învrednicéscă sub acoperământuluí pré puterniceí împărăției, a ne bucura de-apurarea cu pázirea credinței și a supuneréi noastre, de cele bogate mile a purtareí sale de grijí, cădemú toți de obște la pragulu pré puterniceí împărăției și arétându după o parte nemărginita protimie și rívnă, ce avemú spre slujbele pré puterniceí împărăției, iar despre altă parte arétându cu mare plecáciune nemărginita lipsă a zaherelelorú și cea desevêșită lipsire a celorú trebuinciose spre hrană ce are ticăloșa noastră țéră, care câte rele și ticăloșii au ispititú în trecuții aní sunt cunoscute, ne rugámú mileí prea puterniceí Impărăției, ca să se încredințeze că cele mai mari și mai rodítore ținuturi ale țérei, din care iese tot-déuna cea mai multă zaherea, la atáta desevêșită lipsă se află, încât locuitorii nădăjduescú cu prea mare economie să se hrănescă din cei prea puținii popușoi ce la unú ținutú-doué decă se află, cari și acești popușoi atât sunt de puținí, încât nu sunt îndestui ca să trăiască până la o noué pâne, după cum și din arétările Domnulú nostru pre carele noi toți de obște l'amú cunoscutú și'lú cunoscem alú nostru obștescú părinte și privighetorú pentru tóte cele spre întărirea și ridicarea celorú folosítore a țérei acestia, se cunósce adevérulu acesta și căutându la lipsa și nevoia tuturorú, să se milostivéscă de a lăsa în primávéra viitóre pe țéră slobodă de tótă cererea de zaherea, până ce se va face pâne noué și atuncí bine-voindú Dumneđeú, prin ajutoruluí și mila prea puterniceí Impărăției, nădăjduimú că după silința ce s'au pusú astă tómnă la seménături

Bătrânulŭ Drăghici nu găsesce nimicŭ de adusŭ în Domnia lui M. Suțu. El se mărginesce a aminti, că la 1795 a fost schimbatŭ, rândundu-se în loculŭ lui Alexandru Calimahŭ.

Din puținele documente cercetate de noi, aflăm pe Mihaiŭ Suțulŭ Domnŭ la Moldova fără nici o însemnătate deosebită și e de mirare la primulŭ momentŭ, după ce l'amŭ vedutŭ domnindŭ deșteptŭ în țera Românescă.

Acastă mirare incetază, decă ne amintim în urma a ce ȃile grele devine el domnu Moldovei și ce calamități năpustise asupra țerei, în scurtul timp al domniei sële ¹ ?

Constantinŭ Stamati laudă mult pe M. Suțu și pe frate-sėu Alexandru, care fu dragomanŭ alŭ Porței. Stamate găsia pe M. Suțu omŭ fôrte deșteptŭ și învățatŭ, cu calități brilante ².

Cronica lui Fănuță (Zilotŭ Românulŭ) a găsitŭ că M. Suțu fusese domnŭ deșteptŭ și bunŭ în Domniile anteriore de la Munteni :

«Iar Mihaiŭ vodă din fire
 «Milostiv ne apăra,
 «In cele dintăiŭ domniŭ două,
 «Precum e sciută nouă,
 «De orŭ ce fel de năpăști,
 «Și cu a sa rîvnă bună
 «Făcuse țerei cunună,
 «Ferindu-o de prăpăști,
 «Atât cât îi rămăsese
 «Numele cum-că fusese
 «Domnŭ țerei, ca nimenŭ altŭ,
 «Așia bun și cu dorire
 «Pentru a țerei sporire

și care încă se va mai pune la primăveră, cumcă vomŭ sluji iarăși cât a fi prin putință pe prea puternica Impărăție.

Deci ne rugămŭ milei prea puternicei Impărății, după cum până acum revarsă către noi și către totă țera cele bogate a ei mili, arătândŭ tot felulŭ de «musaade» la arătările oștescului nostru părinte și Domnŭ, pentru acele ce era peste putința noastră și a țerei, așia și de acum înainte plecându-se milostivirea sa la arătările Înălțimei sale, să verse către noi cele bogate a ei mile, cu care și noi și strămoșii noștri ne-amŭ crescutŭ, păzindŭ întru tôte și la tôte neclintită acea către prea puternica Impărăție datornică credință, supunere și ascultare. — 1794, Decembre 17.

1. De și domnindŭ în Moldova, inima lui Mihaiŭ Suțu rămăsese la munteni. De aceea își căsătorește pe fiulŭ sėu Grigore cu o fiică a lui Neculae Dudescu, vel-Ban, și Moruzi, prin actuŭ din 16 April 1794, acordă diverse scutiri noilorŭ căsătoriți.

2. (Hurmuzače tom II supl. I pag. 112).

«Și creștină adevărată
 «Dar o! ce nepotrivită
 «La a țerei socotită!
 «Căci unde nădăjduia
 «Că o să pască turma
 «Tot ca întâiu ș'acuma
 «Aă ajunsă de se căia».

Dacă se căia țera Românească când pe la 1802 a recăpatat domnii pe M. Suțu, tot așa se căia Moldova de aă avea la 1795.

Cu toate aceste, nu nemulțămirea țerei a adusă înlăturarea lui Suțu de la Domnia Moldovei, ci numai intrigile politice de la Constantinopole și agitațiunile competiitorilor greci de domnie.

În primul locă Suțu displăcea Rusiei. După ordinea Divanului, în înțelegere cu Franța, M. Suțu protegia pe cât putea și ajuta revoluțiunea din Polonia.¹ De aci mânia Ecaterinei contra lui Suțu, oricât acesta se silea să eludeze firmanul turcesc cu referință la Poloni.

Revoluțiunea polonă fiindă sdrobită, situațiunea lui M. Suțu deveni și mai rea. Apoi relațiunile lui cu Constantină Stamati și simpatiile lui franceze sunt încă un gravamenă la pasivulă lui pe lângă curtea Ecaterinei. Negreșitū că sporirea de iniurire în sinulă Divanului turcescă a Rusiei, după terminarea afacerii polone, ba chiar amenințările cu noă resboiă contra Turciei, decât Turcia nu se va lepăda de Franța, nu sunt de natură a asigura dăinuirea lui Suțu pe tronul moldav. Întrebarea era acum numai care din greci va succede lui M. Suțu? Triumfătorulă fu *Alexandru Calimah*.

Motivele cari aă militatū în favorea acestuia le vom arăta în tomul nostru VII, care începe cu anulă 1796. Atunci vom adăoga observațiunile năstre și asupra micului spațiu de timpă, cât apucă noulă domnă din anul 1795.

2. Dans le temps que l'insurrection commençait à faire des progrès, la Porte Ottomane, par un firman formel et public, avait enjoint au prince Michel Soutzo, Hospodar de Moldavie, de donner asile à tous les Polonais qui, poursuivis par des partis russes, se jetterent dans les districts situés le long du Dniester.

(Hurmuzache tom II supl. I, pag. 104).

N O T E

I. *La pagina 11 aliniatulă ultimă, lectorele va adăogi informațiunea, că înainte de finea lui Februară, 1793, Al. Moruzi e deja sosită în Bucuresci. După ce acte inducemă acestă dată? După actele unuî procesu (ce s'au adusă la capitolulă justiției) și anume: vëndarea moșiei lui Iónu Șétrarulă. In acestă afacere a lucrată Caimacămia lui Al. Moruzi, iar în 23 Februară 1793, intervine o otărîre semnată de însuși Al. Moruzi. Cod. XXIII începe, adevărată cu ună pitacă din 12 Februară, ală acestuî Domnitoră, însă este datată din Rômniculă Sărată, adică înainte de ce să fi sosită în Bucuresci. Intre 12 Februară, când noulă Domnă ajunsese, venindă din Moldova, la Rômniculă Sărată și între 23 Februară, data primuluî actă ce s'au păstrată, semnată de elă în Bucuresci. este a se aședa data intrărei lui în Capitala Munteniei. Mai corect putemă stringe acestă spațiū de timpă între 13 și 19 Februară, căci nu e probabilă, că în ziua semnărei de acte, va fi plecată Moruzi din Rômniculă Sărată și iarăși 3—4 zile le-au consacrată elă, după obiceiă, la ceremonialulă intrărei, poposită din Mônăstirea Văcăresci? Dealtmîntrelea nu este de celă mai mare interes să ajungemă a fixa data acestă a intrărei în Capitală, după ce Alex. Moruzi face acte Domnesci din îndată după pășirea lui dincóce de Milcov, va să dăcă între 10—12 Februară 1893.*

II. *La capitolulă culturăi publice (pag. 55) lectorele este avertit că, rêmânândă, din eróre, neculese unele documente relative la scolă, s'au intercalată apoi la paginile 415—426. Recunóscemă, că nu e unica eróre de acestă natură, pe lângă numeroșe eróri rêmase la corectură, dar lectorele va scuza, căci a frământa cu ună bîetă creeră și cu două ochi, mîi de documente și a nu te zăpăci la clasificare, nu este lucru ușoră!*

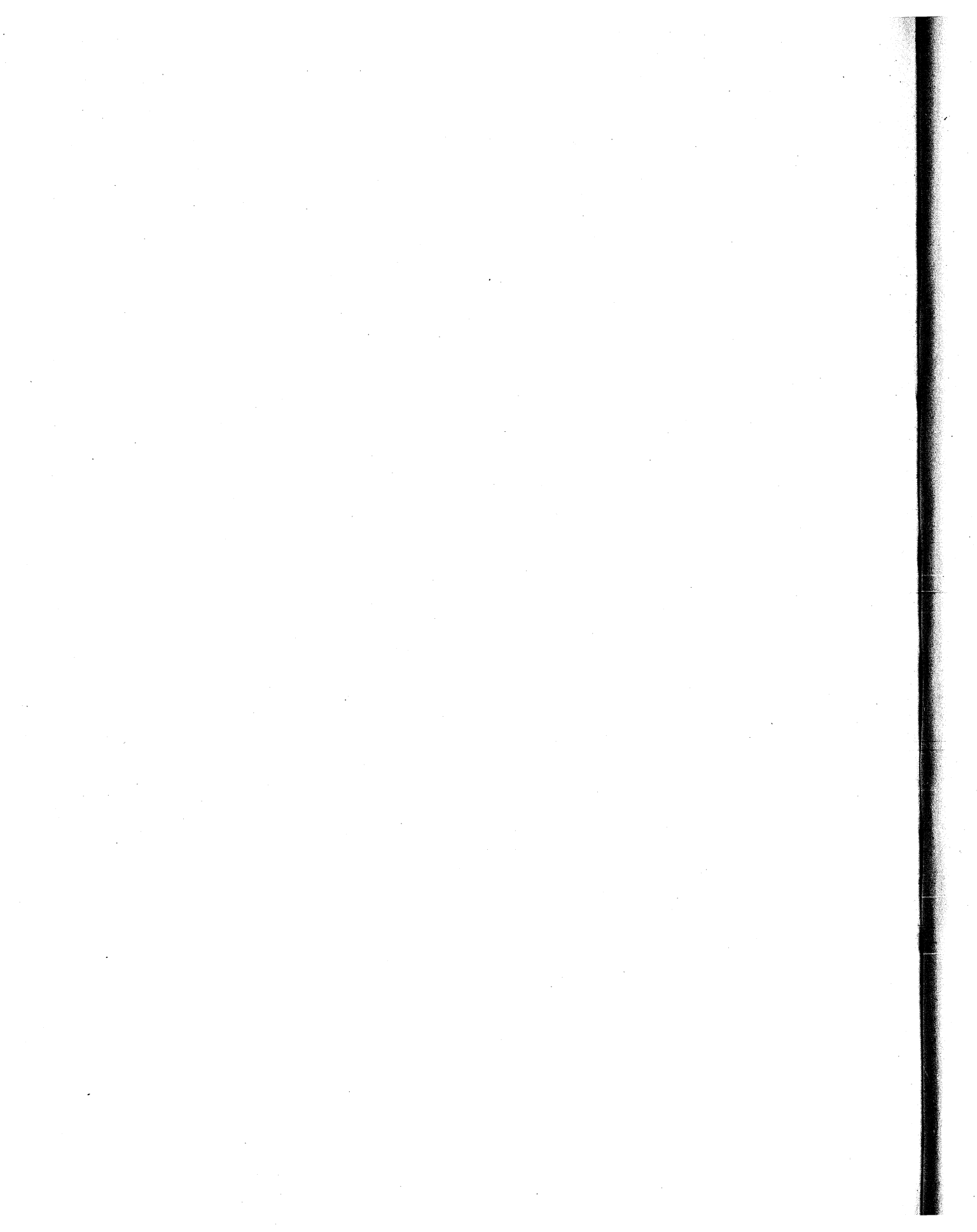

TABLA DE MATERII A TOMULUI V.

	<u>Pagina</u>
Prefața	5
CAP. I.— <i>Moruzi, după diverși scriitori</i>	7
Renunțarea lui A. Moruzi la Muntenia	8
CAP. II.— <i>Căimăcămia la București</i>	11
Pregătirea Bucureștilor de venirea lui A. Moruzi	12
Sosirea lui A. Moruzi	12
CAP. III.— <i>Compunerea Divanului lui Moruzi</i>	13
Isvore de consultat	13
CAP. IV.— <i>Biserica sub Al. Moruzi</i>	14
Filaretu II, după diverși scriitori	14
Mișcarea literară sub Filaretu	15
Administrarea Bisericeii sub Filaretu	16
Proibițiunea cărților române, tipărite în Ardelu	16
Proprietatea Monastirilor, de sineturi, în 1793	17
Intăritura lui A. Moruzi pe anaforaoa Divanului în acestu obiectu (noă).	17
Garda la închisorea Mitropoliei. Clerici condamnați	18
Filaretu II față cu moralitatea în căsnicie	20
Judecata lui Ciucă Polcovniculu pentru fiică-sa	20
Anaforaoa Mitropolitului și rezoluțiunea domnescă, cu acestu obiectu	20-21

Proselitismul sub Filaretu II. — Maria săsóica și Maria ovreica	21-22
Parethesis alu lui Filaretu II	22
Noua alegere de Mitropolitu în Divanü	23
Anaforaoa de alegere și resoluțiunea Domnitorului	23
Ipopsifiarea noului Mitropolitu	24
Biserica sub Dosithei Filaretu	24-54
Ploconulü și dările preoților către Mitropoliü și Episcopi	24
Regularea hirotoniilorü. Decretele relative	25
Infiiñtarea Episcopiei de Argeșü. Actele relative	34
Iosifü Sevastios primulü Episcopü de Argeșü	38
Oprirea călugărilor de a vagabonda	39
Acusările lui Dionisie Ecclesiarculü	40
Protecțiunea acordată de A. Moruzi Cultelorü streine și ajutorulü la biserici din Orientü	40
Mahalagii de la Rësvan și sinagoga evreilorü	41
Maltratarca unui preotü de evrei	40-43
Pedepsire de preotü	43
Pensiuni la preotü	44
Nizamulü cerșetorilorü	45-47
Protecțiunea bisericeii ardeleno	47
Monastiri din țerä, oprite a fi inchinate la sf. Munte	48
Räducanu Golescu, biv vel Logof., în asemenea cestiune cu Mönäs- tirea Vieroșu	48
Ingrijirea de cimitire	49
Hrisovulü Baraților din Bucuresci	50
Hrisovulü Sașilorü	51
Hrisovulü catolicilor din Tergovisce	52
Hrisovulü Bisericeii catolice din Cämpu-Lungü	53
Hrisovulü Baraților de la Rämnicu-Velcea	54
<u>CAP. V</u> — <i>Cultura publicä</i>	55
Zilot, despre A. Moruzi	55
Dionisie Ecclesiarhulü, idem	55
Școlele în timpulü ciumei	55
Redeschiderea lorü, la 30 Ianuarie 1794	55
Hrisov. de scutiri pentru Constantin, dascälulü de la sf. Gheorghe	56
Hrisovulü Monästirei Colțea, pentru spitalü și școlä	57
Pitacü la Mitropolitü pentru banii școlelorü	58
Se cerü școli la Craiova	58
Hotärireä Domnitorului, numindü dascälü la Rämnicü	58-59
Hrisov. școlei de pe moșia Șuța, infiiñtatä de Matei Locusteanu	59

Șcôla de la Agiescî	60
Șcôla de la Monastirea Obedeauu din Craiova. și hrisovulŭ ei	60
Șcôla de la Monastirea Motru.	61
Focșănenii cerŭ șcôlă.	62
Reclamațiunea dascălului Nedelcu de la Rușii-de-Vede, pentru simbria lui	62
Șcôlele județene sub Moruzi.	63
Filaretŭ Episcopŭ de Râmnicŭ	63
Șcôlă la Caracalŭ, cu hrisovulŭ relativŭ	64
Hrisovulŭ șcôlei din Focșani	64
Șcôlă la Tergu-Jiului, a Stolnicului Dumitrache	66
Reclamațiunea dascălului Dimitrie din Craiova, pentru léfă, și ac- tele relative	69-72
Școlile grecești din Orientŭ.	73
Șcôla de la Arvanitohori	73
Șcôla de la Tarigrad	74
Șcôla de la Terapia.	76
Șcôla de la Arnăut-chioi	76
Moruzi prețuea învățătura.	78
Inființarea flotilei pe Dunăre	79
Unŭ Vasile ce a oficiatŭ leturghia fără a fi hirotonitŭ	80
Enache dascălulŭ reclamă simbria da la Sanda Isvoranu.	80
Birulŭ impusŭ preoților la hirotonii, în favórea șcôlelorŭ.	80
Doi doctori nooi la Craiova.	80
Intre 1792—1796 cultura românească și progresele limbei franceze	80
Vorbe franceze intrate în limbă	80
Pensionarea Doctorului Adam din Râmnicu-Vâlcei	80
CAP. VI. — Administrațiunea	81
Compunerea Divanului	81
Iónŭ Brezoianu despre Moruzi.	82
Aședământŭ datŭ dregătorilorŭ	82
Fabrica de hârtie de la Ciorogârla	83
Immultirea vornicilorŭ mari.	82-83
Abuzările vorniceilorŭ din plăși, cu vitele de pripasŭ	83
Pitacŭ la nazirii Epitropi, pentru slujba vornicieii	84
Nizamulŭ slujbei vornicieii.	84
Rânduiala slujitorilorŭ de pe la isprăvniciei.	85
Marele Spătarŭ Enache Văcărescu regulază slujitorii de la că- pităni.	87
Funcționari abuzivi.	87-89

Alegerea vătafului de plaiu prin locuitori	89
Anaforaua fixându-și avaturile vatașilor de plaiu	90-91
<u>CAP. VII.—Ostea și flota românească pe Dunăre.</u>	<u>91</u>
Tetravanghelul lui Enache Văcărescu cu numele membrilor familiei	92
Jalba catanelor contra polcovnicului de Teleormanu	93
Completarea steagurilor de catane	94
Brésla armășească la 1793	95
Constantin Slugeru epistat armășiei	95
Artileria munténă.	95
Corăbieri domnesci.	96
Hrisovul pentru corăbiile țerei.	96-100
Limanu domnescu alu corăbiilor la Beșléga, în Ilfov.	100
Recrutarea marinarilor	100
Modificarea cifrelor slujitorilor domnesci pe județe	101
Armășiei de la Craiova	101
<u>CAP. VIII.—Țeranul sub A. Moruzi</u>	102
Țeranii zurbagii	102
Reclamațiunea lui Ispasă contra proprietarului moșiei, pentru asuprire de clacă	104
Numărul ȃilelor de clacă variază	104-106
Claca la Monăstiri	107
Pontul ȃeranilor după moșiile Monăstirești in genere.	108-112
Țeranii nu se pot strămuta după moșie	113
Monopolul vânđărei vinului și rachiului	114
Pățachina din pădure.	115
Otaștina de la vii.	113
Pășunatul vitelor ȃrănesci	117
Fenul făcutu de țeranii, luat pentru grajdurile domnesci	119
Sătenii de la Novaci in procesu cu Petre Sofragiul pentru clacă	120
Locuitorii din Valea Călugărească cu nișce arnăuți, arendași ai moșiei Cernătescii	123
Egumenii monăstirescii, Episcopii și Mitropolitul reclamă claca intrégă	126
A. Moruzi apără satul Conțescii contra proprietăței	127
Elu apără satele contra zapciilor.	128
Sătenii reclamându prețulu muncii loră preste clacă.	129
Pitacă relativă la părjolele câmpiilor	129
Cererea de extradare din Ardélă a foștilor volintiri in óstea austriacă.	130

Licenciarea unui seimenŭ ce a servitŭ 26 ani	130
Pitacŭ de la M. Suțu în privința extradărei volintirilorŭ români	—
Sătenii aspiră să devină proprietari	131
Dreptulŭ lorŭ de protimisii la arendarea moșilorŭ	135
Pitacŭ pentru rugăciuni de ploie	136
CAP. IX.— <i>Țigani</i>	137
Jalba țiganilorŭ domnesci din Focșani	—
Urmărire de țigani particulari	138
O fată, născută din părinte țiganŭ și mamă română, rămâne liberă	139
CAP. X.— <i>Boerii și scutiții</i>	140
Despăgubire pentru păcura lui Scarlatŭ și Dinu, Câmpineni	—
Doctorulŭ Silvestru	—
Scutirea buțilorŭ cu vinŭ boierescŭ, de vama Bucurescilorŭ	141
Priveligiŭ și scutiri la boieri și slujbași	141
A. Moruzi îndurătorŭ cu vėduvele și feciorii boierilorŭ	142
Dăruire de locŭ de casă, din loculŭ domnescŭ	152
Acte de scutiri și privilegii în favorea lui Nic. Filipescu, Șerban Racovicenu, Foti Cavazulŭ, Ilie Mazilulŭ, Al. Văcărescu, Mateiŭ Grecenu, Niculai Șătrarulŭ, Const. Drăgoescu, Vist. Știrbeiŭ, Const. Iz-bașa, Doctorŭ Silvestru, Grigorașcu Merișescu, Grigore Suțu, vėduva lui Chiriacŭ Elefteriu, Ilie Polcovniculŭ, vėduvei rėpos. Clucer Dumitrache, Gr. Hrisoscoleu, Vornicėsa Venețianca Văcărescu, Șătrăreșa Zoița, Antonie polcovnicŭ de vėnători, Const. Știrbeiŭ vel. log., Anastasie vățafŭ de grajdŭ domnescŭ, Ilėna Bucșănescu, Șătrăreșa Zoița Pitiștenca, Mihailŭ Oncescu. Post. Ghini Spetėnu	142-151
Ridicare la boierie	154
Gheorghe sin Vasile ridicatŭ la nėmuri	154
Birnici scutiți din cauză de bėtrănețe și grea familie	155-162
Ruptore la Visterie	162
Havaetulŭ vorniciei mari	162
Oprirea de a se precupeți slujba vorniciei din județe	163
Procesŭ pentru havaetŭ	164
Darea de jderŭ de la vățaii de plaiuri	166
Jalba locuitorilorŭ din plaiuri, contra avaturilorŭ vățaiilorŭ	167
Darea abuzivă de la potecași	167
CAP. XII ¹ . — <i>Dările sub A. Moruzi</i>	168
Reorganizarea Visteriei la 1795	168

1. Din erorea tipografului s'aŭ pus No. XII la acest Cap. care ar fi fost XI.

Inființarea Vorniciei de Bucuresci	170
λ Mateiș Fălcoianu prim Vornic de poliție	170
Repartițiunea dărilor în Bucuresci. — Cîsla	170
λ Comisiune pentru cercetarea dajdielor din Bucuresci	170-172
λ Birnicii din sate oprîți a se muta la Bucuresci și viceversa	172-173
λ Perceperea dărilor în mod neomenos, cu caznă și bătaie	173
Sudiții streini față cu Visteria	174
Armenii la biru	174
Scutiri de biru pentru cauză de infirmitate, ori ca recompensă	175
Abuzul cu scutelnicii, urmăritu de Moruzi	176
Vămile	177
Sudiții austriaci față cu vama	178
Vama de orașu	179
Ocenele	180
Carte de scutelă a măglașilor și ciocănașilor	180
Părgarii de la valea ocnei din Vâlcea	181
λ Vinăriciul și abuzurile ocașionate	182
Oieritul	182
Scaune de carne dând avaeț vinăricerilor	183
Otaștina	184
Dările sub Moruzi nu sunt mai mari ca înainte	185
λ Locuitorii din plaiul Teléjenu contra slujbei Căminăritului	185
Dările și veniturile Epitropiei obștirilor	187
Vendărea venitului cutiei	188
CAP. XIII. <i>Justiția</i>	188
Impedecarea abuzului la perceperea plăței actelor din Departa- menturi și Divan	188
λ Constrîngerea corporală pentru datorii	189
Moratorium	189
Moratorium refusat	190
Formalitățile de observat la vendărea de bună-voie a unei pro- prietăți	191
Relațiunile justiției române cu țerile vecine	192
Clironomie de supuși români în Moldova și Ardél	192
λ Dumitru Fălcoianu clironomu grafului Szekely Laslo	193
λ Amestecul Porței, prin firmanuri, în justiția țerei	193
Schimbări de note cu comandantul Sibiului	194
Catagrafiile de lucruri mobile	195
Incălđitul și luminatul departamenturilor justiției	197-199
Rândași la cancelarii	197
Clironomii ab-intestato	198

Acte relative la stârpirea hoților	200
Zapciulă autorisată «să siléscă și făr'de voie» pe acusat, de a spune adevărul	201
Hoții de oraș	202
Dinu polcovniculă acusată de prădăciune	202
Enache Văcărescu protivnică la géremele	203
Arménul Ovanes pedepsită că aă calomniat Spătăria	203
Enache Văcărescu Mare Bană	204
Vênđare de moșie și casă	204-205
Dumitrache Racoviță cumpără casele lui Hagi-Moscă	205
Aprobarea vênđerei, de Domnitoră	206
A. Ipsilante își vinde mai multe proprietăți din țără	207
X Familia Cantacuzină urmăresce averea confiscată de Mavrogheni	208
Moralitatea publică în sec. trecută	210
Fată de boieră răpită de țerană	210-213
Averea răpitorului confiscată în favórea fetei răpitate	213
Prădarea Bisericeii Udricani	213
Moratorium ordonat după cererea debitorului	215
Pitacă de aducere a unor țigani hoți	216
Urmărirea unui poterașă, ce a dată drumulă la nisce hoți	217
Respectulă zestrei femeii, când se urmăresce averea bărbatului	218
Protimisis la vênđare de casă de bună-voie	219
Liberare din închisóre pentru datorii, ca insolvabilă	220
Vinovați morți în temniță, de epidemie	222-223
Despăgubire ciaușului de Divană Gheorghe, pentru Zapcilăculă săvêrsită	225
Judecata Spăt. Enache Văcărescu pentru împărțirea moșiei Bănésa	226
Stabilire de conace pentru așcherlii	227
Dumitru ciaușulă de slujitoră la căpitănia Oltetului	228
X Anastasia Fălcoianu urmărindă plată de datorii	229
Diverse acte din sfera justiției : clironomii, tutele, mezaturi, condică a mosceniriloră, cumpărarea de Enache Văcărescu a moșiloră Cantacuzinesci, ocolnice, arderea tărgului Slatina, bănuială de incendiatoră	229-236
Regula împărțirii periusiiloră. Schimbare de proprietate dotală. Paragrafia. Protopopă adusă prin mumbașiră la judecată. Judecată între particulară și M-ri	237
CAP. XIV. — <i>Comerță, industrie, bresle, poște</i>	237
A. Moruzi protege comerțulă și industria	238
Gelepii privighieți	238
Respectulă nizamului relativă la turci	238

Hrisovulŭ reînositŭ pentru proprietatea Ploescilorŭ, în familia Moruzi	241-245
- Narturile și monopolurile paralizăză comerțulŭ	244
Anaforaua lui En. Văcărescu și a altor Divaniți asupra jălbei luminărilorŭ. Nartulŭ luminărilorŭ și diverse regule pentru adunarea sėului din județe și după la măcelari	245
Jalba luminărilorŭ de cėră. Nartulŭ acestorŭ luminări	247-249
Măcelarii substituiți fabricanțilorŭ de luminări	249-253
Vama de orașe se preleva la carvasara	253
Cine plătesce vama de orașŭ, dintre vėndėtorŭ sėu cumpėratorŭ	253
Scutiri de vama de orașŭ. Reclamațiunile locuitorilorŭ din Gherghița, ne voindŭ a plăti vamă, când vėndŭ vite	253
Al. Moruzi a scăduțŭ vama de orașŭ	253
- Repaosulŭ de Duminică pentru prăvăliași	254
Femeile oprite a servi și locui prin cărciume	255-258
Sudiții opriți de a cumpėra imobile	258
Privilegiile ciobanilorŭ ardeleni	259
Menzilhanele	260
Facsimile după o podorojnă	261
Anaforaoa Hatmanului pentru cumpėrarea a 300 cai	262
Paharniculŭ Grigore Hrisoscoleu, însoțitŭ de mai mulți boieri, iaŭ asupra-le întreprinderea poștelorŭ	260-263
Anaforaoa de reorganizare a poștelorŭ	262 268
Aședământulŭ menzilhanelorŭ	263-270
Cai înecați în apa Mostiștei	269
- Bresle și fabrici	270
Hrisovulŭ ișlicarilorŭ și cojocarilorŭ bașcalii, din Martŭ 1794	270
Intervenirea, în judecata breslei, a Cămărașului	271
Hrisovulŭ cojocarilorŭ blănari subțiri	274-278
Hrisovulŭ luminărarilorŭ din 27 Aprilŭ 1794	278-281
Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucuresci	281
Hrisovulŭ croitorilorŭ	282
Hrisovulŭ rufetului cojocarilor subțiri, din 29 Ianuarŭ 1795	283
Hrisovulŭ rufetului zăbunarilorŭ, din 6 Iunie 1793	285
Hrisovulŭ bucătarilorŭ din Bucuresci, cu vătășia lui Panaitŭ	286
Măcelari amenințați cu grópa ocnei	288
Modificațiuni aduse la ponturile isnafulŭ lemnarilorŭ, zidarilorŭ, cărămidarilorŭ, și nisiparilorŭ	289-291
Fabricile de postavŭ și hărtie	291
Incuviințarea, prin firmanŭ împėrătescŭ, a fabricei de postavŭ	291-293
Altŭ firmanŭ relativŭ la fabrica de postavŭ: neguțitorii fabricei	

plătescŭ 35 pungi de bani pentru lână și altele. Chiriac	
Arbut epistatŭ alŭ Fabriciei	294-298
Interesarea lui Moruzi pentru fabrica de postavŭ	295
Cei aduși pentru datorii sunt aduși să lucreze la fabrici, cu plată ; asemenea și femeile surghiunite pentru fapte urite	295-297
Alex. Moruzi cere Spătarului și Agăi a găsi 20 de copii pentru fabrică, ca să facă din ei postavari	297-299
Log. Slătinenu și Comisulŭ Dumitrașcu rânduiri epistați la fabrică. Reorganizarea celor 122 de postavari	299
Fabricile de hârtie	300
Hrisovulŭ fabriciei de hârtie	300-303
Fabrica de arpacașu la Cornesci	301
Fabrica de sticlă a banului Ghica	302
Fabrica de sticlă la Șotanga în Dâmbovița	302
Moise ovreulŭ intocmesce fabrica de sticle	303
Pitacŭ din 6 Maiŭ 1794 relativŭ la acēsta	303
Infințarea a 14 mori cu cai, de către M-ri	304
A. Moruzi ordonă Epitropiei obstesci să construēscă 2 mori de cai, la capulŭ podului Mogoșoiei	305
Lege somptuarie. Lipsanii opriti de a aduce stofe de mare luxŭ i cusături și basmale de prețŭ	306
Oprirea importului de carete	307
— Protecțiune acordată meșterilorŭ pământeni	307
Têrguri și bâlciuri, sub A. Moruzi	307
Têrgulŭ săptămânalŭ de la Slănicŭ	307
Têrgulŭ de la moșia Coțofeni, a lui A. Văcărescu	308
Publicație la 17 județe pentru rânduiala têrgurilorŭ	308
Monopolulŭ spirtoselorŭ în têrguri și bâlciuri	308-317
Sborŭ de sf. Nicolae la Coțofeni. Têrgŭ săptămânalŭ la Brezoiă	309
Sborŭ la Târtășești, la moșia Balaiulŭ	310-312
Marele Vornicŭ Manol. Brancovenulŭ cêrcă să impedece têrgulŭ de la Târtășești, dar nu reușesce	313
Têrgŭ la Coeni	315
Têrgŭ la schitulŭ Crasna. Têrgŭ la Segarcea	316
Sborŭ la Rojișce, têrgŭ la Logresci, la Sălciile	317
Sborŭ la Istău, cu vama în folosulŭ sf. Apostoli, bâlciŭ la Slămnic a lui Al. Gherache, Têrgŭ la Voinesci, după cererea locuitorilorŭ de pe moșiile vecine. Asemine la Corcova	318
Oborŭ la Tomșescii lui Radu Slătinenu	318
Oprirea têrgurilorŭ de la satele Lăpușata și Slăvescii, fiindŭ locŭ de întâlnire a cete de hoți	319

Strămutarea târgului din Râmnicu la câmpu	319
Prăvăliași din dealul Piteștilor, dau toamna câte un taler de prăvălii	320
Consequențele păcii de la Șiștovă față cu industria română . .	320
Desavastagele neguțitorilor români și a industriașilor, față cu sudiții	321
Pitacul din 20 Sept. 1794, pentru oprirea năvălirii streinilor în București. Evreii	321
Pitacele către Spăt. și Aga de a apăra pe evrei contra prăvăliașilor români	323
Causele împedecătore comerțului român	323
Abuzul de moratorium	323-328
Privelighiile și scutirile acordate boerimeii împedecându comerțul	328
Capanlăii	329
Narturile	330
Diverse narturi	331-337
Narturi aplicate în județe	337
Monopolul a 12 brutari în București	338
Aiarul pentru fixarea nartului cărnei	339-341
Narturile pentru lemne de foc și cherestea supără pe țerani .	341
Jăfuiri și greutăți ce întâmpină țeranii ce vin la târg. Măsuri luate pentru stărpirea acestor abuzuri	342-344
Grădinarii cer a nu fi supuși la nartu	344
Nartu generalu	347-354
Flotila Dunărei și brésla harabagiilor	347
Obligațiunile acestor harabagii și a vătafului lor	347-349
Plaga cametei	350
Oprirea pământenilor de a se imprumuta de la Turci	351-352
Precupeții. Măsurile de oprire a lor	354-355
Comitele d'Hauterive despre starea comerțului românesc . . .	355
Relațiunile comerciale cu Brașovul și Sibiul	355
Comitele d'Hauterive despre neguțitorii greci, nemți și ovrei .	355-356
Causele decăderii industriei și a comerțului român	356
Piteșcenii ceru reînființarea breslelor	356
Falsificatori de monede evrei și țigani	358-360
Loterii autorizate în București	360-361
Stabiliri de relațiuni comerciale cu Franța. Emile Gaudin primitu la curtea lui Moruzi. Gaudin negociază cu Spăt. Enache Văcărescu. Nota lui Gaudin. Cererea lui către Văcărescu, relativu la vamă. Casa de comerț din București Pellet Hortolan	361-362

CAP. XV. <i>Cutia milelorŭ</i>	363
Mendicitatea simandicŭsă. Pensiuni. Organizarea cutiei; veniturile cutiei. Clironomiile ab-intestato. Inscrierea cutiei în testamente și diete, e obligatorie, sub pedepsă de anulare	365
Excepțiune în favŭrea testamentului dascălului Ilie, pentru-că a lăsatŭ 1/2 moșie sătenilor din Negresci	365
Venitulŭ din taxele caftanelorŭ și din havaetulŭ de la ispravniciei de județe, de la judecătŭri, arhieriei și preoți	366
Datoria Episcopiiilorŭ și a Mitropoliei cătŭre cutie	367
Venitulŭ din răsura de la dajdia breslelorŭ. Taxa anuală de la neguțitorii cari ămbლაუ prin țeră dupě zaherele	368-369
Deficitulŭ bugetaru alŭ cutiei. Pitaculŭ Domnitorului convocândŭ Divanulŭ în 1795, ca să avizeze	369-370
Favorulŭ la împărțirea milelorŭ și pensiunilorŭ. Diverse decrete relative	370-371
Mile lunare la diferite fețe. Sporire de pensiune. Cercetările nazirilorŭ Epitropiei despre meritele celorŭ-ce solicitaŭ pensiuni	372-373
Pensiune acordată Sultanei, copila de sufletŭ a lui Ștefanŭ Vodă	373
Revisiunea lefilorŭ de la cutie din cauza deficitului	374
CAP. XVI. — <i>Edilitate, hotarele Bucurescilorŭ, pavele, ape, măsuri de ordine higienică și de siguranță publică.</i>	
Indestularea publică	375
Epitropia obștinei n'a fost desființată de Moruzi	375
Atributele ei	375
Hotarele Bucurescilorŭ	376-379
Starostele de binale obligatŭ de a denunța clădirile de case peste hotarulŭ orașului	379
Pavarea orașului și facerea de poduri pe Dâmbovița	380-388
Apa Dâmboviței și podurile pe ea	388-393
Poduri pe drumurile mari din țeră	394
Drumurile cele mari întreținute	395
Oprirea încălcărei stradelorŭ din Bucuresci	396
Edilitatea orașelorŭ județene	397
Paie așternute în calea musafirilorŭ	397
Indestularea orașului cu apă. Hrisovulŭ lui Suiulgi-bașa Dumitru. Aducerea de isvŭre nouă. Cișmelele cari curgŭ și nu curgŭ în Bucuresci la 1795. Repartiția speselorŭ pentru aducere de isvŭre nouă. Acordare de măsuri de apă, la diverse fețe etc.	398-405
Cișmeua beizadelorŭ lui Moruzi din valea Cotrocenilorŭ. Hrisovulŭ acestei cișmele	405-406

2 cișmele nouë publice	406
Cișméua de la grădina cu chioscū a lui Mavrogheni și actulū relativū	407
Ingrijirea orașului din respectulū curățeniei. Ridicarea noróielor Oprirea aruncărei lăturilorū și gunóielorū pe strade . .	408-410
Mēsuri relative la apërare de incendii. Stégulū de focū (pom- pieriū). Oprirea descărcărei fénurilorū și a cherestelei in orașū.	412-413
Nizamulū pentru paza publică de ȃi și nópte. Poliția orașului. Desființarea samarelorū.	413-414
Clopotnița de la Radu-Vodă	414
Conservarea ruinelorū curțilorū domnesci	414-415
Biblioteca șcólei de la sf. Sava feritā de focū și ciumā	415-416
Șcóla de zugrāvie	416
Șcóla publică din Cerneți	416
Adăogire de lefi a dascālului elinescū și ipodidascālū din Craiova	416
Gratuitatea invěțământului	417
Examenele publice de iarnă.	417
Dascālū la șcóla Obedeauu din Craiova	418
Filosofū la șcóla domnescā, ca al II-lea dascālū ; asemene și unū alū III-lea dascālū Gheorghe	418
Dascālū românescū la Fócșani la șcóla de la sf. Iónū	419
Isaia, dascālū românescū și slavonescū la șcóla de la sf. Gheorghe in loculū rēposatului dascālū Costantinū	420
Predicatorū de amvonū, Ambrosie Ierochirica	420
Tipografia ca factorū culturalū	421
«Pravoslavnicā invěțăturā». «Critil și Andronius». «Liturghia». «Evanghelia», etc.	421
Mișcarea culturală a Romānilorū din Ardélū Propagarea in țerā, prin ordinulū lui Moruzi, a cărțilorū din Ardélū. Oprirea intrărei in țerā a cărței «Fire și obiceiuri turcesci», și a gazetelorū	421
Satira și pamfletulū, ca arme de luptă contra maī marilor ȃilei.	422
Doctoriū ca reprezentanți ai sciinței	422
Doctori șarlatani	422 423
Doctorulū Radu, primulū oculistū românū	424
Spițeriile inspectate de <i>doctorulū celū mare</i> și d-rul Caracașū ; taxarea articolelorū farmaceutice	425
CAP. VII. — <i>Iarnă grea. Ciumă. Fómete</i>	426
Continuitatea ciumei sub intréga domnie a lui Moruzi, cu tóte mēsurile luate de M. Suțu	426

<i>Ciuma</i> . Primulŭ actŭ de la Moruzi cu referință la ciumă	426
Ciuma venită pe calea Giurgiului (Vlașca), în cursul iernei 1793 ciuma se mai potolise	426
Ciuma în jud. Oltului la satele Floru și Tâmpeni	427
Instrucțiunile Domnitorului către ispravnicii de Oltŭ pentru com- baterea ciumei. Lazaretŭ de 22 zile. Raportŭ sēptēmănalŭ de mersulŭ bōlei.	427
Ciuma din noŭ în jud. Vlașca la satele Singureni și Măgura. Aceleași instrucțiuni la ispravnicii de Vlașca	427
Ciuma în jud. Teleormanŭ. Trimiterea capului sf. Visarionŭ ca să'lŭ preâmbles prin cele 3 județe și să se facă aghiasmă. Mēsuri pentru mergerea călugărilor cu capulŭ sfântului	427
Mēsuri igienice în Bucuresci. Sērăcii bolnavi de <i>bōlă curată</i> să fie duși la spitale	427
Vătășei să dea preotului din mahala, și preotulŭ la Epitropie, rapōrte sēptēmēnale (Dumineca) de starea poporului ma- halalei.	427-428
Călătorii veniți de la Giurgiu facŭ lazaretŭ la Daia și Mōnăstirea Văcăresci	428
Preoții n'au voie a îngropa unŭ mortŭ pēnă nu s'a cercetatŭ de Spătarulŭ și Aga.	428
Oprirea relațiunilorŭ cu Giurgiu. Raportŭ de sănătate de la ispravnicii de Vlașca.	428-429
Se suspendă judecățile, de sērbătorile Crăciunului, să se rupă comunicația între Bucuresci și sate.	429
4 boierinași la cele 4 poduri mari, ca să inspecteze casele în urma raportului vătășeilorŭ și preotului	429
Țiganiŭ opriți de a intra în Bucuresci.	429
Cerșetorii să fie internați la Mōnăstiri.	429
Anulŭ 1795, e anŭ de fōmete și ciumă în tōtă furia ei	429
În Ianuarie 1795 ciuma isbucnesce și în jud. Muscelŭ	429
Unŭ noŭ transportŭ de calici trimisŭ la Mōnăstiri.	429
Țiganiŭ din Bucuresci scoși de prin casele lorŭ și trimiși pe la moși și sate depărtate, fără voie a se reintōrce.	429
Cărciumele se închidŭ din poruncă domnēscă	429
Nizamulŭ pentru bōla ciumei	430-431
Lucrurile din casele molipsite sunt trimise la Mōnăstirea Plum- buita spre desinfectare	431
Ciocliŭ și zapciiŭ cari se vor apropia de lume curată, vor fi im- pușcați. Străjile orașului aŭ ordinŭ a împușca pe cioclulŭ ce s'ar apropia de oraș. Ei aveaŭ și uniformă specială.	431

Devastările caselor celor duși la lazaret, de către ciocli. Alte grozăvii a cioclilor	432
Târgul Moșilor, cu totă ciurma, se ține, dar afară la câmp, cât mai departe; măsuri de observat în Țilele târgului.	432
Boerii, Monastirile, funcționarii se apără de ciurmă.	433
Rânduiri de portari noi, în locul țiganilor, pe la hanuri și Mănăstiri.	433
Pitacul lui Moruzi pentru țiganii rămași în Mănăstiri, ca să fie băgați în apa Dâmboviței ei, cu neveste, cu copii și cu lucrurile lor.	433
Nu sunt oprite la târgul Cucului lucrurile de mâncare; banii sunt trecuți prin oțet; alte măsuri igienice.	433
Se rânduesc inspectori caselor mahalalelor, cari să controleze pe vătășii și preoți.	434
Pedepsa cu care sunt amenințați cei ce vor călca nizamul pentru bóla ciurmei	434
Umilirea omului spăimântat de nenorociri. Apelul lui Moruzi la Biserici.	434-435
Epistatul Agiei face comparațiune între mortalitatea Rusciucului și Bucuresci.	435
Se împart 50 vedre de catran pe la mahalale și prăvălii.	435
Desinfectarea celor ce ies din oraș. Certificatul Spătarului că a făcut lazaret.	436
Se opresc târgurile prin județe, se fac cât mai departe	436
Desinfectarea celor ce merg la târgul de la Drăgaica	436
Lazareturi la Predeal și Ceraș, căci ciurma a izbucnit la Brașov	436
Apel la cler și poporul din toate județele, pentru paza de bóla ciurmei.	436-437
Domnitorul dă de mai multe ori raport agentului austriac Marchelius, despre mersul bólei în țară	437
Raport despre mersul bólei și de starea sănătății locuitorilor din mahalale.	437
Ciurma în 1796. Duhovnicii agenți sanitari	437
Se opresc părașile la înmormintări, etc.	438
Moruzi constată în Mai 1796, că bóla se mai stărpise. Negligența ispravnicilor.	438
Din nou se trimite prin județe capul sf. Visarion	438
Ultimele măsuri contra ciurmei. Lucrurile molipsite să nu fie tănuite, ci arse la maidan.	438-439
Reorganizarea lazareturilor.	439
3 odăi noi pentru femei, la spitalul Colțea, făcute de D-na	439

Zoe Moruzi. Veniturile acordate. Dumitrașcu Racovița Epi- tropă	439
Spitalul de la Buzău. Milele acordate de Moruzi	439
Epitropia spitalului Colțea de Dumitrașcu Racovița nu place lui Vodă.	440
Moruzi acordă noii venituri spitalului.	440
Spitalul de la sf. Pantelimon pentru pestiferați	441
Vodă ordonă să nu lipsescă nimica bolnavilor. Doctorii să afe altă hrană, ca să le-o dea	441
In 1795 Moruzi decide a zidi un alt spital de zid la Dudesci. Facerea acestui spital.	441
Domnitorul afierosește caselor de spital de la Dudesci, venitul a 3 mănăstiri și alte venituri. Regulamentul spitalelor în 22 de ponturi	441
Clucerul Dumitrache arătă lui Vodă neindestularea spital. Sf. Pantelimon; propunerea lui de a i se da venitul și a cele l-alte mănăstiri, și aprobarea Domnitorului	442
Sumele cu cari se impune fie-care mănăstire din țară pentru spitale și lazareturi, pe 1795.	442
Tot nu se echilibrează bugetul spitalului Sf. Pantelimon; se punu la dări unele mitoce ale M-rei Sf. Pantelimon	443
Să nu se mai dea copiilor câte 300 dramuri pâne, că se face risipă	443
M-rele dau Zaherele pentru hrana celor din spitale	443
Moruzi ordonă lui D. Ghica, să mai adauge câte-va odăi la Pantelimon	443
Se adaugă 18 paturi la spitalul Sf. Pantelimon. Vodă îi dă diferite venituri	443
Alegere de nou Epitropă la spitalul sf. Pantelimon	444
Vodă e nemulțămît de mersul spitalului Colțea	444
Dionisie Eclesiarhul despre ciumă	445
Dionisie Eclesiarhul despre spitalul de la Dudesci	445
Anonimul analistă («pe file de ceaslov») despre ciumă	445
Iernă grea. Fόμεtea	446
Cum vine fόμεtea din 1795	446
Secetă deja în 1794. Fόμεtea în toamna lui 1794	446
Măsurile lui A. Moruzi pentru indestularea publică. Actele relative ; 5 neguțitori se însărcinază cu aprovizionări	447-449
Rea interpretarea de istoricii noștri, că Moruzi a precupețit bucatele	449
Aducerea Zaharalei de peste hotare. Se subscriu bani pentru cumpărare de produse. Oferta Domnitorului; acesta re- nunța la dobânda banilor săi, în profitul spitalului dela Dudesci	449-450

- Moruzi pedepsește abuzurile cu cumpărarea Zaharalei și cu vândarea ei. Zahareaua adusă de peste hotar e scutită de vama, care era proprietatea domnască 450
- Vama de orașe redusă la $\frac{1}{2}$ pentru zăcheréua adusă. 450-451
- Vodă opresce precupețirea zaharelei. 451
- Vodă Moruzi n'a monopolizat îndestularea publică 451
- Țerani din Mehedinți, înarmați, plăcă a devasta pivnițe și hambare de mălai și făină. Apelul Domnitorului către locuitorii din Mehedinți 451-452
- Elu împărțea făr'de plată grâu și porumb pe la sëraci. 452
- Moșierii și arendașii speculează asupra fómetei. Moruzi opresce ca să se mai arendeze moșiile mănăstiresci la **stréini** . . 452-453
- Abuzurile cu morile de pe moșiile boieresci, țerani trebuiesc a plăti pe deasupra și 4--5 oca de vin. Moruzi intervine, dând nizamul pentru mori. 453
- Căștigul de pe zaherele să se împartă cu analoghie la cei ce au subscris bani 454
- Moruzi n'a impus un împrumut silit mănăstirilor. Elu consacră dobânda banilor săi pentru spital, și apelă și la arhierii, egumeni, boieri, că decă voru să subscie și ei . . 454
- Împrumutul cu 2000 lei a spitalului Pantelimonu 454
- Porța cere zăcherele în timpul fómetei 455
- Divanul arétă imposibilitatea de a satisface cererea Porței . . 455-456
- Dilele fómetei încheiate la Iulie 1795. Vodă cere de la Ispravnici ca să îndemne pe locuitori a aduce bucate la tîrgu 456
- Publicație la tóte județele, ca locuitorii să nu scumpescă bucatele . 457
- CAP. XVIII. *Societatea între 1793-1796* 457
- Sunt isvóre pământene referitóre la istoria românescă a secolului. Tabloul societății Bucurescene, și în genere a societății românesci, dintre anii 1793-1796. Domnul și Dómna. Despre 2 portrete ale lui Alex. Moruzi 458
- Mijlocul cultural al Curței lui Al. Moruzi. 459
- Modesta Carte a lui Alex. Moruzi de la Cotroceni. Boierii propun lui Moruzi, ca să'i restaureze una din cele 2 Curți. Elu nu are parte se locuiască în noua Curte de la Mihaiu-Vodă. . . 460
- Maritagiul Domniței Ecaterina sora lui Vodă. Boierii rânduți Epistați ai nunței. Schițarea tabloului nuntașilor și a festivităților 460-461
- Moruzi dă un ospéțu la Curte boierimeii. Invitații 461-462
- Altă nuntă la Curtea lui Moruzi: fiul Vornicului Slătinénu cu fiica Vistierului Filipescu. Descrierea serbării. 462-463

Recepțiunea ambasadorelui rusescū în Bucuresci. Cine descrie acéstă recepțiune?	463-464
Enache Văcărescu însărcinatū cu primirea Elciului la Focșani	463
Spesele cu cari se făcēu asemenea parăđi.	464
Apanagiulū Dómnei moldovene	464
Apanagiile Dómnei. Dómna Zoita Moruzi și cānteculū lui Vă- cărescu	465
Dionisie Ecclesiarhulū, A. Xenopol și Dionisie Fotino despre Al. Moruzi.	465
Aaron Florianū despre Al. Moruzi	466
Divanulū țerei sub A. Moruzi. N. Brāncovēnu favoritulū Curței, Enache Văcărescu mare Vist., apoi mare Banū	466
Favorurile Domnitoruii pentru filii boierilorū. Scrisórea către Stolniculū Brăiloiū vestindu'i că au făcutū Paharnicū pe fiulū sēu Corniță	467
Opozițiunea boierescă molcomită prin chiāmarea <i>bivilor</i> la Divan. Divanulū de la 4 Iulie 1796. Caimăcāmia Craiovei rezervată Grecilorū.	467
Sigiliulū Domnitorului Al. Moruzi, din 1793. (Facsimile)	467
▲ Dimitrie Fălcoianu «frondeur». Traducētorulū operei «Pravos- lavnica învățătură»; surghiunulū lui la Tismana și degradarea	
× lui. D. Fălcoianu partisanū lui Al. Ipsilante	468
Al. Ipsilante exilatū la Rodos. Iși vinde moșiile din țeră.	468
Dómna lui Matei Vodă Ghica. Familia Ghica după 1768.	469
Scarlatū Ghica mare Vist. a lui Moruzi	469
Fiulū lui Matraca surghiunitū la Cernica și Christodor Niculescu la Snagov	469
Asociațiune de boieri ia în antrepriză poștele și alte venituri.	469
Moralitatea și deșteptăciunea clasei boieresci. Petrecerile boie- rilorū și a cucónelorū. A. Văcărescu poetū erotic. Clucerulū	
× Dumitrache și D. Fălcoianu ocupați cu lucrări serioase.	470
Jocuri de năpristóce	470
Primulū spiritistū românū Pitarulū Perticari, «în înțelegere cu duhurile»	470-471
Familia boierescă slăbită. Comitele d'Antraigues. Amoururile lui cu Prințesa Alexandrina Ghica. Napoleon I despre d'Antraigues. Ludovic XVIII-lea despre d'Antraigues. Tuguth Go- lovkin și Razumovski, despre același	471
Călătoria lui d'Antraigues cu Princesa Alexandrina Ghica, însoțiți de duhovnicū	471-472
Nici femeile și fetele neguțitorilorū nu sunt cinstite	472

Pitacü la Mitropolitulü, din 26 Maiü 1796, ca prin duhovnici sä disuadeze muerile de a intrebuinta sulimanulü	472
Pitacü la Spät. și Epistatulü Agiei, din 10 Iunie 1796, sä isgonéscä muierile din cárciume	472
Procese pentru necinstire de fete. Cumpärare de bärbatü. Mamä intervenindü in favórea necinstitorulü fetei sale. Feciorie plätitã pe bani (40 taleri și 2 clãi de fënü!)	473-474
O sentință moralã a Metropolitulü, refuzändü divorțulü lui Gh. Jianu de nevasta sa	474
<i>Clerulü.</i> Situațiunea in care se afla sub Al. Moruzi. Carte către Iosif, Episcopü de Argeșü, imputändu'i simonia și indemnándulü sä numéscä dascälü cu procopsélã de invêțäturã in limba romãnescã, care sä propage moralitatea. Proto-popi rëi	474-475
Desconsiderarea bisericei prin simonie. Grãmãticulü Vasile Nuțu popã fãrã hirotonie, bätutü cu 100 toiage	476
Spiritü de ireligiositate. Biserici sparte de hoți	476
Apelurile lui Alex. Moruzi la Mitropolitulü, sä ordone rugãciuni pentru plóie și incetare de bólã. Desființarea obiceiulü de a se închina mônãstirile pãméntene la mônãstiri strëine. Cãlugãrii opriți a ieși din Bucuresci fãrã adeverința Mitropolitulü și a Spätarului	476-477
Cãlugãri greci, chiar arhierëi, opriți de a intra in țérã, fãrã voia lui Vodã, séü a Metropolitulü. Cartea Vlãdichii Cervinó	477
Moruzi ordonã bunã primire in județe a Episcopului Catholicilorü	477
Privilegiü femeii Maria, botezatã din legea ovreiascã. Petru croitorulü bätutü cu 100 toiage și expulsare, pentru cã a voitü sä crestineze pe unü bãiatü de ovreiu	477-478
Fetele romãnce de boierü se catolicescü ușor: Ilinca Bãlãcénu	478
Supresiunea postului mare in interesulü salubritãtei publice.	478-479
<i>Justiția.</i> Fost-aü funcționari abuzivi sub Al. Moruzi?	479
Vendete populare. Incendiarea și devastarea casei Logofetelului Stoica din Caracälü, de către locuitori.	469
Țëranii daü focü la casele și ariile celorü cë i-aü nedreptãtitü.	479-480
Zapcii bätuți de țërani; zapcii vorü acësta pentru profitulü despãgubirei cu bani, ce li se da.	480
Ce putea face Moruzi?	480
Neincrederea streinilorü in justiția țërei.	480-481
Expulsarea unui streinü	481
Intervențiunea consulilorü austriaci in procesele suditiilorü cu pãménteni	481

Meșteșugirea polițelorū: creditorii pământeni punū polițele pe nume de sudiți. Actele relative.	481
Interesele Românilorū sacrificate pentru sudiți. Țăranii opriți a se imprumuta de la cei de peste Dunăre. Intervențiunea cadiilorū turci.	482
Moruzi pedepsesce cu bătae pe o fiică rea și gâlcevitoare cu mama ei	482
Bărbatulū se împacă pentru bani cu amantulū nevastei.	483
Exemplu de iubire maternă și dorulū libertăței.	484
Cap. XIX. <i>Hotare. Relațiuni cu țările vecine</i>	484
Interesulū Istoriei interne: oglinda societăței trecute.	484
Relațiunile cu țările vecine (politica)	485
Sistema Ungurilorū de a încălca pământulū țerei.	485
Locuitorii din Săcele aū încălcatū muntele Rădoslavū și Valea Négră (Prahova).	485
Răsnovenii aū încălcatū cu oile muntele Baiulū și Valea cerbului	485
Regularea hotarelorū despre Austria, în Domnia II-a a lui M. Șuțu	485
Moruzi ordonă Ispravnicilorū de Prahova a dispune despresurarea munțiilorū.	485
Procesulū între Răsnoveni și proprietarii muntelui Baiulū. . .	485
Incălcarea muntelui Bălescu (Buzău). Domnitorulū Moruzi reclamă. I se recunósce dreptulū. Ordonă Medeln. Cârlova, Ispravnicū de Buzău, să dispună îndreptarea hotarului. Ordini repetate.	486
Guvernulū Austriac, complice cu ciobanii, pusesese cordonū. Al. Moruzi intervine energicū. Cordonulū se ridică; totuși Vodă scrie Ispravniculū de Buzău să-i raporteze de e așa. Cârlova întârzie a da răspunsū.	487
În anulū următorū din nou se aședă pe muntele Bălescu cordonulū austriacū. Denunțarea lui Moruzi către Marchelius	487-488
Correspondența guvernului românū cu celū ardelenū pentru interesulū ciobanilorū ardeleni. Ponturi pentru vamă a ciobanilorū ardeleni (din condicile Divanului).	488-489
Și ciobanii ardeleni aū voie a'și pasce turmele prin păduri în timpulū secetei.	489
Agentulū Marchelius intervine pentru Sudiți în modū insolentū. Reclamările lui Moruzi	489
Extrădarea dezertorilorū austriaci.	489-490
Pedepsirea în țără, după legile țerei, a sudițilorū austriaci. Excepțiune cu casulū unui Petru Hagi-Voicu pe care 'lū extradă.	490
Pasporturile pentru ardélū (teșcherele).	491

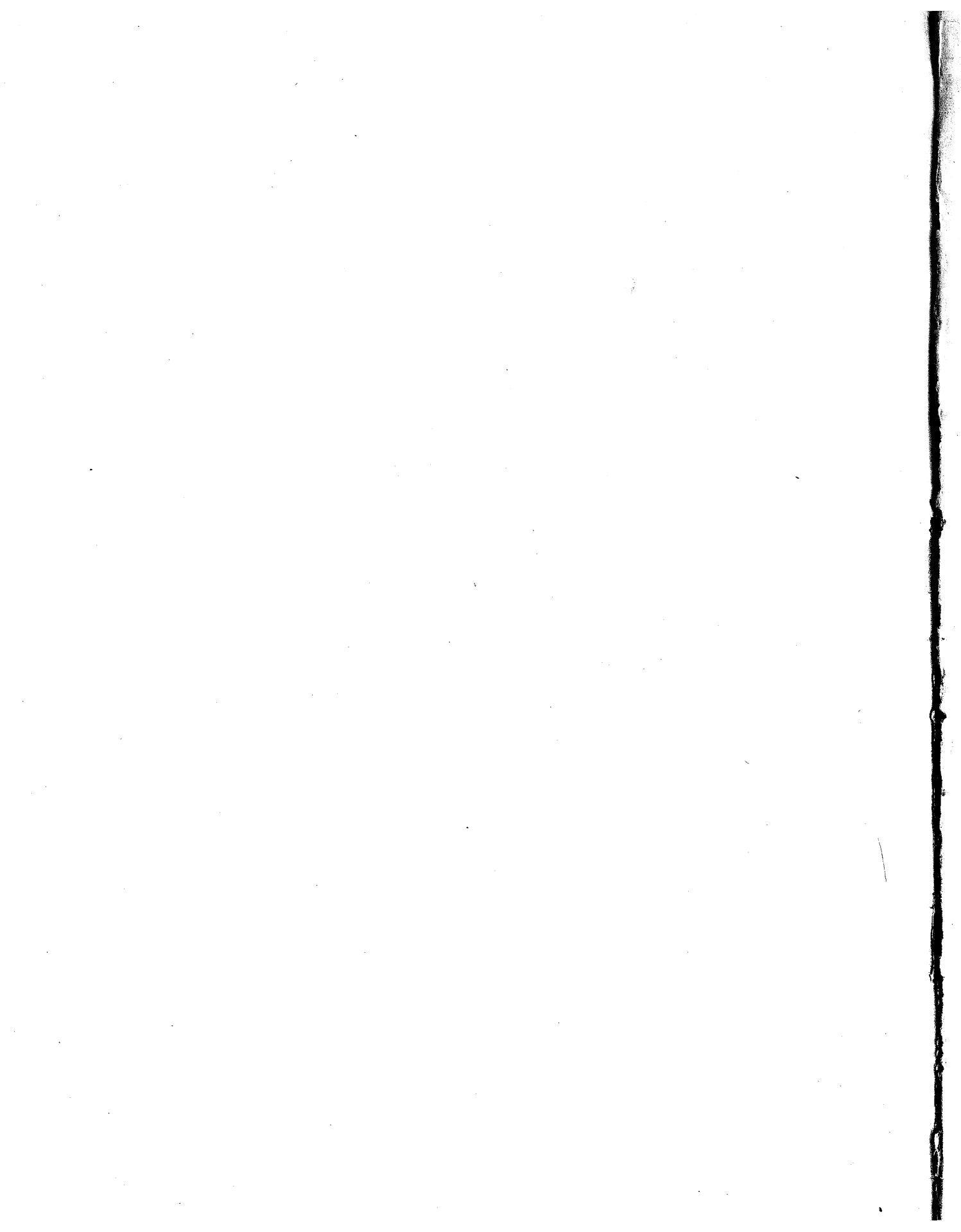
Reclamația Agenției austriace să facă pasporturile într'ună formată mai mare	491
Cartea lui Moruzi către Graf Mitrovschi a lăsa liberă trecerea lui Grigore Grămăticu al II-lea, carele mergea la Viena, să nu mai facă lazaretu, căci este curat	491-492
Altă asemenea carte pentru fiul baronului Ruffray, secretarul său	492
Protecțiunea lui Moruzi pentru supuși austriaci.	492
Relațiunile cu Rusia	493
Relațiuni cu Turcia. Moruzi reclamă o bucată de pământ ocupată de Turci.	493
Oprirea călătorilor Turci prin țera românească	493
Oprirea Turcilor de a face arături în țera, și amblarea Giurjuvenilor prin țera spre a stringe untu, și alte provisii.	493-494
Supuși români din părțile țerei, ocupate de Turci	494
CAP. XX.— <i>Ultimele zile ale lui A. Moruzi. Răsvrătiri boierești.</i>	
<i>Intrigi la Constantinopole. Mazilirea</i>	494
Opozițiunea boierilor contra lui Moruzi.	494-495
Constatarea existenței unui curentu naționalu contrarū Grecilorū	495
Craiovenii și Caracalenii se mișcă. Capii mișcării. Moruzi îi iartă	495
La 13 Decembre 1793 însă îi pedepsește	495-496
Mai multe pitacuri în legătură cu răsvrătirile din Craiova și Caracalū	496
Prohibițiunea vnzării prafulu de pușcă	496
Ce vroia boierimea răsvrătită? Unii cereau funcțiunī mari . . .	497
Alții cereau stărpirea abuzurilorū. Rânduirea de anchetă. Ancheta favorabilă guvernantiilorū. Acuzatoriī sunt surghinuiți. Actele relative.	497
Cine 'lū rēstōrnă însă pe Moruzi	497-498
Scriitoriī noștri anteriori despre mazilirea lui Moruzi: Aaron Florian, Laurian, Dl. Xenopolo	498
Ce au devenitū Biserica Sf. Alexandru și spitalulū, zidite de Moruzi la Dudesci?	498
Relațiunile Divanulu turcescū cu puterile Europene	498
Relațiuni cu Franca. Memoriulū lui Descorches către S. Pōrtă în privința relațiunilorū cu Rusia	498
Franca ajută răsvrătirea lui Cociusko în Polonia	499
Revoluțiunea francesă avu rēsunsetū în Principate. Agenți secreți francesi în Bucuresci. Enache Văcărescu cu caracterū republicanū	499
Hortolan cere Spătarulu și lui Vodă scutirea de vană a mărfurilorū francesse. Ce 'i acordă Moruzi?	499

Cum se explică bunele relațiuni ale lui Moruzi cu Francesii . . .	499
Amenințările și pretențiunile Rusiei	500
Turcia profită de insurecțiunea lui Cosciuszko	500
Căderea lui Reis-Efendi-Rașid și a lui Ión Moruzi dragomanulū Porței. Efectele acestei căderi asupra Domniei lui Al. Mo- ruzi	500
Secretarulū lui A. Moruzi	500
Numirea formală a unui consulū frances în Principate	500
Constantin Stamati, grecū, solicită asemenea postū la comitetulū Salutei publice din Paris. Ce i se oferă?	500
Grecii din Fanarū se opunū și ei numirei lui Stamate. Emile Gaudin e numitū consulū oficiosū în Bucuresci. Instrucțiū- nile primite de la guvernulū frances	500-501
Suplimentū la aceste instrucțiuni.	502
Scrisóra lui Verninac, trimisulū frances din Constantinopole, cătrec Moruzi, din 25 Iuliū 1795.	503
Recepțiunea lui Gaudin la Bucuresci. Simpatii pentru Franța. Limba francesă și boierimea română.	503
Cărțile francese între Români. Critil și Andronius, romanū fran- ces, tradusū de Mitropolitulū Stamati	503-504
Intrigile lui Const. Stamati la Paris, ca să ia loculū lui Gaudin. Gaudin rechiămatū.	504
Lucruri incurcate pentru Moruzi. Stanislas II regele Poloniei că- zutū. Pasvantoglu. Relațiunile lui Moruzi cu Franța displac Rusiei.	504
Informațiunea ambasadorulū frances din Constantinopole des- pre demisiunea lui Moruzi, eronată	505
Patru competițori de tron la Constantinopolū. A. Ipsilante, Suțu Hangerliu și Mavrocordatū	505
Aprecațiunea ambasadorulū frances din Constantinopole asupra șanselorū acestorū candidați.	505
Scrisóra lui Verninac către Moruzi, recomandāndu-i pe Stamati în Iulie 1796	505
Sentimentele lui Moruzi față cu Const. Stamati	505-506
Nota lui Verninac către Pórtă; cererile sale.	506
Fanarioții, Rusia și Austria se opunū numirei lui Stamati. Scri- sóra lui Verninac către Ministrulū afacerilorū străine alū Franței	506-507
Scrisóra lui Verninac către Dragomanulū Ión Moruzi, în favóra lui C. Stamati	507
O scrisóra a lui Moruzi, de la 25 Iuliu 1796. Opiniunea lui C.	

Stamati despre opunerea Fanarioților la numirea unui consul frances în Principate	508
La Constantinopolu erau 2 feluri de reprezentanți ai Franței : regalisci, republicani	508
Situațiunea cestiunei înființării de consulatū frances in Principate	509
Unū fiū alū lui A. Ipsilante Dragomanū în loculū lui Gh. Moruzi exilatū in Cypru	509
Dușmănia între Moruzesci și Ipsilăntesci, după Verninac.	509
Eșeculū lui Verninac în afacerea Stamati. Rechiāmarea lui. Noul ambasadorū du Bayet. Refuzulū definitivū alū Porței relativ la Stamati	509
Generalulū Saint-Cyr în loculū lui Stamati. Nota lui du Bayet relativă	509
Saint-Cyr este Cara, autorulū cărței «Histoire de la Moldavie et de la Valachie». N. Orășanu a tradusū acēstă carte	510
Actele francese relative la numirea lui Saint-Cyr la Bucuresci	510
Instrucțiunile date lui Cara (Saint-Cyr)	511
Cum că Al. Moruzi nu a demisionatū, ci a fost mazilit. Verninac despre acēstă mazilire. Exilulū lui Moruzi și a fratelū sēū	512
CAP.XXI. <i>Domnia lui M. Suțu în Moldova</i>	512
D-lū Xenopol despre M. Suțu. Drăghici despre aceștia	512
Notesulū doctorulū Suțu Dracu	512
Populațiunea birnică a Moldovei după Dr. Suțu	513
Budgetulū Moldovei, de lefi	514-515
<i>Cultura publică în Moldova sub M. Suțu</i>	521
Reorganizarea școlēi din Botoșani. Carte moldovenescă cu direcțiune bisericescă. Iacob Stamati și casa specială a școlēlor. Wolf Andreas și Iacob Stamati. Anaforaoa lui Iacob Stamati despre școlī. Gligorașū, logof. Mitropoliei	522
Analisa anaforalei despre școlī, a lui Iacob Stamati	522-523
Mișcarea literară sub Iacob Stamati	523
Facsimile după stema țerei, din «Critil și Andronius»	524
Doveđi că acēstă carte era tradusă din franțuzesce	524
Codrilă, secretarulū lui M. Suțu	526
Sigiliulū lui M. Suțu la 1793	526
<i>Biserica sub Mihailū Suțu</i>	526
<i>Divanulū țerei</i> sub M. Suțu, compus mai mult din Greci	526
Administrațiua și justițiua oligarhică	527
Rēzeșulū Bărzescu bătutū la pōrta curței pentru că aū cerutū dreptate	527

Ponturile lui M. Suțu relative la administrațiune din 1795 . . .	527-531
Art. 17 relativ la hoți. Legenda haiducului Codrănu, în versuri, de Iónu mare Stolnicu	528
Cartea lui M. Suțu, relativ la situațiunea țeranului față cu pro- prietatea	531-532
Pitacele relative la Finanțe. <i>Cunița. Goștina. Măjăria</i>	532-533
Dispozițiunea lui M. Suțu relativă la țigani domnesci	533-534
Scutiri și protecțiuni acordate de M. Suțu Șangăiloru	534
Moralitatea clasei stăpânitoare	534
Formarea clasei mijlocii la umbra bisericeii: feciori de popi cari luptă prin satiră contra guvernului	534
Mișcare națională contra Greciloru	534-535
Luxul și abuzurile Curței din Iași	535
Descrierea părădii din ajunul Bobotedei, de Dr. Suțu.	535-536
Descrierea tot de D-rul Suțu a părădei prelevărei mucarelului.	536
Secetea și fometea în Moldova sub M. Suțu	536-537
Refuzul țerei, ca și la Munteni, de a da zaharele Turciei	537-538
Bătrânul Drăghici despre M. Suțu	539
Constantin Stamali despre M. Suțu	539
Zilot Romanul despre M. Suțu	539-540
Intrigile din Constantinopolu aducă mazilirea lui Suțu	540
Alexandru Calimah înlocuesce pe M. Suțu în Moldova	540
Note	541

STAMPE

1. Alex. Moruzi, după tabloul în culori, zugrăvit la 1800 și care se conservă la Pinacoteca de la București.
 2. Idem de pictorul Toepfer, tot din 1800, din Pinacoteca de la București.
 3. Menzil. Căruța de poștă.
 4. Promenada de la Podul-Verde, Iași.
 5. Pasvantoglu, după Garnier.
 6. Caricatură represintându pe Iosif II al Austriei și Katerina II a Rusiei jucând în cărți cu Ahmet IV : Moldova, Valachia, Serbia-Belgradul... Acastă stampă era la locul ei în tom. III, dar n'amă putut-o da acolo fiind-că a intrat la Academie numai mai târziu, după finirea acelu volum.
 7. Facsimile după blanquet postal din 1793.
 8. » » semnătura lui Alex. Moruzi.
 9. » » sigiliul Domnescu a lui Al. Moruzi.
 10. » » » » a lui M. Suțu Domnul Moldovei.
 11. Armele țeroi de la cartea: *Critil și Andronius*.
-